

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YOZGAT İLİ SARAYKENT İLÇESİ AĞIZ İNCELEMESİ

AHMET URUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi EBRU GÜVENEN

KASIM – 2025

YOZGAT

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YOZGAT İLİ SARAYKENT İLÇESİ AĞIZ İNCELEMESİ

AHMET URUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi EBRU GÜVENEN

KASIM – 2025

YOZGAT

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ ONAY FORMU

T.C.

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 91121322015 numaralı öğrencisi AHMET URUŞ'un hazırladığı “Yozgat İli Saraykent İlçesi Ağız İncelenmesi” başlıklı tezi ile ilgili tez savunma sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereğince/...../..... günü saat’da yapılmış, tezin onayına oy birliği ile karar verilmiştir.

Başkan:

Jüri Üyesi :

(Danışman)

Jüri Üyesi :

Jüri Üyesi :

Jüri Üyesi :

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve sayılı Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Prof. Dr.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdığı yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan eder, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğini beyan ederim.

AHMET URUŞ

...../...../.....

ÖN SÖZ

Hayatın doğal akışı gibi doğan, gelişen ve canlılığını devam ettiren dilin en temel unsurlarından biri kelime dağarcığıdır. Türkçe, birçok kaynaktan kelime dağarcığını çoğaltmaktadır. Bu kaynaklardan biri de ağızlardır. Ağızlar, dil hazinesi bakımından oldukça zengindir. Bu nedenle ağız araştırmaları önemli bir yere sahip olmakla birlikte bu alanda çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Yapılan literatür taramasında Yozgat'ın ilçelerinden olan Saraykent'te ağız çalışmalarının yapılmamış olması sebebiyle bu çalışmayı yapmaya karar verildi.

Tez sürecim boyunca bilgisi ve donanımıyla benden desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, yardım istediğim her anda büyük bir özveri ile ilgilenen ve beni bu alanda çalışmaya sevk ederek sürekli aydınlatan çok kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ebru GÜVENEN'e ve jüride bulunan kıymetli hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte beni destekleyen ve varlığıyla hayatıma güç katan sevgili eşime ve aileme, teşekkür ediyorum. Tezimi, gerek derlemede gerekse sözcüklerin semantik kısmında büyük katkısı olan sevgili eşim Kübra URUŞ'a ithaf ediyorum.

Ahmet URUŞ

.../.../.....

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YOZGAT İLİ SARAYKENT İLÇESİ AĞIZ İNCELEMESİ

AHMET URUŞ

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI: Dr. Öğr. Üyesi Ebru GÜVENEN

Bu çalışmada Yozgat ilinin Saraykent ilçesinde tüm yerleşim birimlerindeki konuşulan ağızın özellikleri Standart Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılarak incelenmiştir. Girişte bu çalışmanın amacı, önemi, kapsamı ve sınırlılıkları, çalışmada kullanılan yöntemler ve materyaller ile ilgili bilgilerle birlikte çalışmaya konu olan coğrafi bölgenin tarihi, kültürel gelişimi, ağız çalışmalarının kısa tarihçesi, ülkemizdeki ağız çalışmalarının gelişimi ve çalışma yapılan coğrafyadaki ağız çalışmaları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümü iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda bölge ağzından tespit edilen veriler Standart Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılarak bölgenin Ses Bilgisi özellikleri sunulmuştur. İkinci kısmı Şekil Bilgisi oluşturmaktadır. Burada tespit edilen özellikler, Standart Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılarak Şekil Bilgisi özellikleri, kelime türleri hakkında da literatürdeki sınıflandırmalar esas alınarak değerlendirilmede bulunuldu.

Tezin ikinci bölümünde, Saraykent ilçesinin tüm yerleşim yerlerinden elde edilen veriler ağız araştırmalarında kullanılan çeviri yazı işaretleri vasıtasıyla yazıya geçirildi. Metinler sıralı cümleler hâlinde sunuldu. Kaynak kişilerin yaş, cinsiyet ve eğitim durumları gibi özellikleri de belirtilerek derleme esnasındaki konuşma özellikleri ile ilgili bilgiler verildi.

Çalışmanın üçüncü bölümü olan dizin bölümünde, derleme yöntemiyle oluşturulan metinlerde geçen tüm kelimelerin alfabetik sıralaması yapılmış, metin içindeki konumları gösterilmiş, kelimelerin köken bilgisi, metinlerdeki anlamları, ses ve şekil bilgisi durumları belirtilmiştir.

2025, xxvi + 514 Sayfa

Anahtar Kelimeler: Saraykent İlçesi Ağızı, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Metin, Dizin.

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

A DIALECT STUDY OF SARAYKENT DISTRICT OF YOZGAT PROVINCE

AHMET URUŞ

**YOZGAT BOZOK UNIVERSITY
INSTITUTE OF GRADUATE EDUCATION
DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE**

SUPERVISOR: Dr. Öğr. Üyesi Ebru GÜVENEN

In this study, the linguistic features of the dialect spoken in all settlements of the Saraykent district of Yozgat province are examined in comparison with Standard Turkish. In the introduction, information is provided on the purpose, significance, scope, and limitations of the study, as well as the methods and materials employed. Additionally, the historical and cultural development of the geographical region under investigation, a brief history of dialect studies, the development of dialect research in Türkiye, and previous dialect studies conducted in the same geographical area are presented.

The first chapter of the study consists of two sections. In the first section, the phonological features of the region are presented by comparing the data collected from the local dialect with Standard Turkish. The second section focuses on morphological features. In this part, the identified characteristics are evaluated with reference to classifications in the literature, comparing them with Standard Turkish in terms of morphology and word classes.

In the second chapter of the thesis, the data obtained from all settlements of the Saraykent district are transcribed using the phonetic symbols commonly employed in dialect research. The texts are presented in sequential sentences. Information on the informants such as age, gender, and educational background is provided alongside notes regarding their speech characteristics during the data collection process.

In the third chapter, the Index, all words appearing in the compiled texts are listed alphabetically, with their positions within the texts indicated. The etymology of the words, their meanings within the texts, and their phonological and morphological characteristics are also specified.

2025, xxvi + 514 Pages

Keywords: Saraykent District Dialect, Phonetics, Morphology, Text, Index.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

LİSANSÜSTÜ TEZ ONAY FORMU.....	ii
TEZ BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ	xxiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı	3
1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Bölge Hakkında Bilgi	3
1.3. Çalışmada Kullanılan Materyal ve Yöntem	5
1.4. Ses Kayıtlarının Yazıya Geçirilmesi ve Ses ve Şekil Bilgisi Olarak İncelenmesi	7
1.5. Dizin Hazırlama.....	7
2. SES BİLGİSİ	9
2.1. Ünlüler.....	9
2.1.1. Ünlü Türleri	9
2.1.1.1. Standart Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünlüler.....	10
2.1.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler	10
2.1.1.1.1.1. / á / ünlüsü	10
2.1.1.1.1.2. / â / ünlüsü	10
2.1.1.1.1.3. / ë / ünlüsü	11
2.1.1.1.1.4. / ê / ünlüsü	11
2.1.1.1.1.5. / í / ünlüsü	12
2.1.1.1.1.6. / ï / ünlüsü	12
2.1.1.1.1.7. / ó / ünlüsü	12
2.1.1.1.1.8. / ô / ünlüsü	13
2.1.1.1.1.9. / õ / ünlüsü	13
2.1.1.1.1.10. / ú / ünlüsü	13

2.1.1.1.2. Uzun Ünlüler	13
2.1.1.1.2.1. Türkçe Kelimelerde Aslı Uzun Ünlüler	13
2.1.1.1.2.2. İkincil Uzun Ünlüler.....	14
2.1.1.1.2.2.1. Türkçe Kelimelerde İkincil Uzun Ünlüler.....	14
2.1.1.1.2.2.1.1. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Düşmesiyle Meydana Gelen ikincil Uzun Ünlüler	14
2.1.1.1.2.2.1.2. Türkçe Kelimelerde Hece Kaynaşmasıyla Oluşan ikincil Uzun Ünlüler.....	17
2.1.1.1.2.2.1.3. Türkçe Kelimelerde Hece Düşmesiyle Meydana Gelen ikincil Uzun Ünlüler.....	18
2.1.1.1.2.2.1.4. Türkçe Kelimelerde Ünlem Edatlarında Meydana Gelen ikincil Uzun Ünlüler.....	18
2.1.1.2. Ünlü Uyumları.....	18
2.1.1.2.1. Türkçe Kelimelerde Kalınlık-incelik Uyumuna Giren Kelimeler.....	18
2.1.1.2.1.1. Uyum Değişmesi	20
2.1.1.2.1.1.1. Yabancı Kökenli Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumuna.....	21
2.1.1.2.1.1.1.1. Uyuma Giren Kelimeler	21
2.1.1.2.1.1.1.2. Uyuma Girmeyen veya Uyumun Yarım Kaldığı Kelimeler.....	23
2.1.1.2.1.1.1.3. Kalınlık-İncelik Uyumunun Yarım Kalması	23
2.1.1.2.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması	24
2.1.1.2.1.2.1. Kalınlaştırıcı Ünsüzlerin Tesiri İle Uyumun Bozulması	24
2.1.1.2.1.2.2. Sebebi Belli Olmayan Kalınlaşmalar Nedeniyle Bozulma.....	25
2.1.1.2.1.2.3. İnceltici Ünsüzlerin Tesiri İle Uyumun Bozulması.....	25
2.1.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna	26
2.1.1.2.2.1. Düz Ünlülü Kelimelerde Düzlük Yuvarlak Uyumuna	26
2.1.1.2.2.2. Yuvarlak Ünlülü Kelimelerde Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna	27
2.1.1.2.3. Düzlük-Yuvarlak Uyumunun Bozulması	28
2.1.1.3. Ünlü Değişimleri	28
2.1.1.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi	28
2.1.1.3.1.1. a > e	28
2.1.1.3.1.2. a > ı	29
2.1.1.3.1.3. ı, i > ı	29
2.1.1.3.1.4. u > ı	29
2.1.1.3.1.5. u > ü	29
2.1.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması	30

2.1.1.3.2.1. e > a; e > ă	30
2.1.1.3.2.2. i > ı	30
2.1.1.3.2.3. ö > u	30
2.1.1.3.3. Geniş Ünlülerin Daralması	30
2.1.1.3.3.1. a > â	30
2.1.1.3.3.2. a > ı	31
2.1.1.3.3.3. e > è	31
2.1.1.3.3.4. e > i	31
2.1.1.3.3.5. o > ô	31
2.1.1.3.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi	32
2.1.1.3.4.1. i > é	32
2.1.1.3.4.2. u > o; ü > ó	32
2.1.1.3.4.3. ü > ö	32
2.1.1.3.4. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	32
2.1.1.3.4.1. a > o	32
2.1.1.3.4.2. a > u	32
2.1.1.3.4.3. e > ü	33
2.1.1.3.4.4. ı > u	33
2.1.1.3.5. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	33
2.1.1.3.5.1. o > a	33
2.1.1.3.5.2. ö > ē	33
2.1.1.3.5.3. u > ı	33
2.1.1.3.5.4. u > î	34
2.1.1.4. Ünlü Düşmesi	34
2.1.1.5. Ünlü Türemesi	35
2.2. Ünsüzler	36
2.2.1. Ünsüz Türleri	36
2.2.1.1. Standart Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünsüzler	37
2.2.1.1.1. Normal Boğumlama Ünsüzler	37
2.2.1.1.1.1. /ç/ Ünsüzü	37
2.2.1.1.1.2. /ç/ Ünsüzü	38
2.2.1.1.1.3. /g/ Ünsüzü	38

2.2.1.1.1.4. /ğ/ Ünsüzü	39
2.2.1.1.1.5. /g/ Ünsüzü	40
2.2.1.1.1.6. /ğ/ Ünsüzü	40
2.2.1.1.1.7. /h/ Ünsüzü	41
2.2.1.1.1.8. /h/ Ünsüzü	42
2.2.1.1.1.9. /k/ Ünsüzü	42
2.2.1.1.1.10. /k/ Ünsüzü	42
2.2.1.1.1.11. /k/ Ünsüzü	43
2.2.1.1.1.12. /k/ Ünsüzü	43
2.2.1.1.1.13. /l/ Ünsüzü	44
2.2.1.1.1.14. /n/ Ünsüzü	45
2.2.1.1.1.15. /ŋ/ Ünsüzü	45
2.2.1.1.1.16. /ñ/ Ünsüzü	46
2.2.1.1.1.17. /t/ Ünsüzü	46
2.2.1.1.1.18. /s/ Ünsüzü	46
2.2.1.1.2. Yarı Tonlu Ünsüzler	47
2.2.1.1.2.1. /Ç/ Ünsüzü	47
2.2.1.1.2.2. /F/ Ünsüzü	47
2.2.1.1.2.3. /K/, /K/ Ünsüzleri	47
2.2.1.1.2.4. /P/ Ünsüzü	48
2.2.1.1.2.5. /T/ Ünsüzü	49
2.2.2. Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması	50
2.2.3. Ünsüz Uyumu	51
2.2.3.1. Tonsuz Ünsüzlerden Sonra Tonsuz Ünsüzlerin Gelmesi Durumu	51
2.2.3.2. Tonlu Ünsüzlerden Sonra Tonlu Ünsüzlerin Gelmesi Durumu	51
2.2.3.3. Ünsüz Uyumunun Bozulması	54
2.2.4. Ünsüz Değişimleri	57
2.2.4.1. Tonlulaşma	57
2.2.4.1.1. /k/ > /ğ/, /g/	57
2.2.4.1.2. /k/ > /K/	58
2.2.4.1.3. /k/ > /g/	58
2.2.4.1.4. /k/ > /K/	59

2.2.4.1.5. /ç/ > /c/	59
2.2.4.1.6. /ç/ > /Ç/	60
2.2.4.1.7. /t/ > /d/	60
2.2.4.1.8. /t/ > /T/	61
2.2.4.1.9. /s/ > /z/	61
2.2.4.1.10. /f/ > /v/	62
2.2.4.1.11. /p/ > /b/	62
2.2.4.1.12. /p/ > /P/	62
2.2.4.2. Tonsuzlaşma	63
2.2.4.2.1. /g/ > /K/	63
2.2.4.2.2. /g/ > /k/	63
2.2.4.2.3. /b/ > /p/	63
2.2.4.2.4. /b/ > /P/	63
2.2.4.2.5. /d/ > /T/	63
2.2.4.2.6. /z/ > /ş/	64
2.2.4.2.7. /v/ > /F/	64
2.2.4.3. Süreklileşme	64
2.2.4.3.1. Sızıcılaşma	65
2.2.4.3.1.1. /k/ > /h/	65
2.2.4.3.1.2. /k/ > /ğ/	65
2.2.4.3.1.3. /ç/ > /ş/	65
2.2.4.3.1.4. /ç/ > /ç/	65
2.2.4.3.1.5. /c/, /ç/ > /ç/, /j/	66
2.2.4.3. Akıcılaşma	66
2.2.4.3.1. /ğ/ > /η/	66
2.2.4.3.2. /ğ/ > /y/	67
2.2.4.3.3. /b/ > /m/	67

2.2.4.4. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	67
2.2.4.4.1. /ğ/ > /v/	67
2.1.2.4.4.2. /l/ > /n/	67
2.1.2.4.4.3. /l/ > /ɲ/	67
2.1.2.4.4.4. /l/ > /ñ/	67
2.1.2.4.4.5. /m/ > /n/	67
2.1.2.4.4.6. /m/ > /ɲ/	68
2.1.2.4.4.7. /n/ > /l/	68
2.1.2.4.4.8. /r/ > /l/	68
2.1.2.4.4.9. /s/ > /ş/	68
2.1.2.4.4.10. /s/ > /ç/	68
2.1.2.4.4.11. /v/ > /m/	68
2.2.4.5. Süreksizleşme	68
2.2.4.5.1. /j/ > /c/	68
2.2.4.5.2. /j/ > /ç/	68
2.2.4.6. Diğer Ünsüz Değişmeleri	69
2.2.4.6.1. Orta Damaklılaşma	69
2.2.4.6.1.1. /g/ > /ğ/	69
2.2.4.6.1.2. /k/ > /g/	69
2.2.4.6.2. Dip Damaklılaşma	69
2.2.4.6.2.1. /ğ/ (<ḡ) > /g/	69
2.2.4.6.2.2. /ḡ/ > /k/	70
2.2.4.6.2.3. /ḡ/ > /ğ/	70
2.2.5. Ünsüz Benzeşmesi	70
2.2.5.1. İlerleyici Benzeşme	71
2.2.5.1.1. İlerleyici Yarı Benzeşme	71
2.2.5.1.1.1. -ml- > -mn-	71
2.2.5.1.1.2. -rl- > -rn-	71

2.2.5.1.1.3. -yl- > -yn-	71
2.2.5.1.2. İlerleyici Tam Benzeşme	72
2.2.5.2.2.1. -ly- > -ll-	72
2.2.5.1.2.2. -mv- > -mm-	72
2.2.5.1.2.3. -nl- > -nn-	72
2.2.5.1.2.4. -ŋm- > -ŋŋ-	72
2.2.5.1.2.5. -şy- > -şş-	73
2.2.5.2. Gerileyici Benzeşme	73
2.2.5.2.1. Gerileyici Yarı Benzeşme	73
2.2.5.2.1.1. -md- > -nd-	73
2.2.5.2.1.2. -ng > ŋğ-	73
2.2.5.2.1.3. -ng > -ŋğ	73
2.2.5.2.1.4. -rl- > -ll-	73
2.2.5.2.1.5. -td- > -dd-	73
2.2.5.2.1.6. -zc- > -cc-	74
2.2.5.2.2. Gerileyici Tam Benzeşme	74
2.2.5.2.2.1. -gn- > -nn-	74
2.2.5.2.2.2. -hk- > -ğk-	74
2.2.5.3. Uzak Benzeşme	74
2.2.6. Benzeşmezlik	74
2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi	74
2.2.7.1. -ş- > -şş-	74
2.2.7.2. -s- > -ss-	75
2.2.7.3. -c- > -cc-	75
2.2.7.4. -n- > -nn-	75
2.2.7.5. -z- > -zz-	75
2.2.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	75
2.2.9. Ünsüz Düşmesi	75
2.2.9.1. /g/	75
2.2.9.2. /ğ/	75

2.2.9.2. /h/	76
2.2.9.3. /k/, /k/	76
2.2.9.4. /l/	76
2.2.9.5. /n/	76
2.2.9.6. /r/	76
2.2.9.7. /t/	77
2.2.9.8. /v/	77
2.2.9.9. /y/	77
2.2.10. Ünsüz Türemesi	77
2.2.10.1. Kelime Başında Ünsüz Türemesi	77
2.2.10.1.1. /h/ Türemesi	77
2.2.10.2. Kelime İçinde Ünsüz Türemesi	77
2.2.10.2.1. /n/	77
2.2.10.2.2. /v/	78
2.2.10.2.3. /y/	78
2.2.10.3. Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi	79
2.2.10.3.1. /b/	79
2.2.10.3.2. /k/, /k/	79
2.2.10.3.3. /m/	79
2.2.11. Ünsüz Göçüşmesi	79
2.2.11.1. Yakın Göçüşme	79
2.2.11.2. Uzak Göçüşme	80
2.2.12. Hece Kaynaşması	80
2.2.13. Hece Düşmesi	81
2.2.14. Hece Türemesi	81
2.2.14.1. -ø > -la	81

2.2.14.2. -ø > -macım / - macīym	81
2.2.15. Vurgu	81
2.2.15.1. Kelime Vurgusu	82
2.2.15.2. Cümle Vurgusu	82
3. ŞEKİL BİLGİSİ	83
3.1. Ekler	83
3.1.1. Yapım Ekleri	83
3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	83
3.1.1.1.1. +aḥ / ek	83
3.1.1.1.2. +el	83
3.1.1.1.3. +an	83
3.1.1.1.4. +er / +şAr	83
3.1.1.1.5. +ça	84
3.1.1.1.6. +caḥ / +cak	84
3.1.1.1.7. +cI / +cū / +Çi / +çI / +çu	84
3.1.1.1.8. +cıḥ / +cık / +cır ^h / +cık / +cig / +ciK / +cık / +cuḥ / +cük	85
3.1.1.1.9. +dAş	85
3.1.1.1.10. +ğa / +ka	85
3.1.1.1.11. +gil	86
3.1.1.1.12. +ḥ	86
3.1.1.1.13. +(i)l	86
3.1.1.1.14. +II / +IU / +nI	86
3.1.1.1.15. +lıḥ / +Ilk / +līg / +lık / +līg / +luğ / +luḥ / +luk / +lük / +nük	87
3.1.1.1.16. +mAn	87
3.1.1.1.17. +(i)nci / +(U)ncU / +(u)ḥcu	88
3.1.1.1.18. +(i)r	88

3.1.1.1.19. +sAl	88
3.1.1.1.20. +sIz / +sUz.....	88
3.1.1.1.21. +(i)z / +(u)z.....	89
3.1.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri	89
3.1.1.2.1. +A-.....	89
3.1.1.2.2. +al-.....	89
3.1.1.2.3. +de-.....	89
3.1.1.2.4. +en-.....	89
3.1.1.2.5. +er-	90
3.1.1.2.6. +i-	90
3.1.1.2.7. +(i)k-.....	90
3.1.1.2.8. +l-	90
3.1.1.2.9. +lA- +nA- / +fe-	90
3.1.1.2.10. +(i)mse-	91
3.1.1.2.11. +t-	91
3.1.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri	91
3.1.1.3.1. -aḡ / -ak	91
3.1.1.3.2. -ce	92
3.1.1.3.3. -Ç / -ç	92
3.1.1.3.4. -enek	92
3.1.1.3.5. -g / -ḡ / -(i)ḡ / -(u)ḡ / -K / -(i)k / -(i)k / -(i)k / -(u)k / -(ü)k	92
3.1.1.3.6. -ḡa/ -ge.....	93
3.1.1.3.7. -ḡan	93
3.1.1.3.8. -geç	93
3.1.1.3.9. -ḡı / -gi / -ḡu / -Ki	93
3.1.1.3.10. -ḡıç	94

3.1.1.3.11. -gún / -ğun.....	94
3.1.1.3.12. -ı / -U	94
3.1.1.3.13. -l.....	95
3.1.1.3.14. -(I)m / -om / -(U)m	95
3.1.1.3.15. -men.....	96
3.1.1.3.16. -mır	96
3.1.1.3.17. -(I)n/ -ıŋ / -iň.....	96
3.1.1.3.18. -(u)t / -d.....	96
3.1.1.3.19. -tı / -tu	97
3.1.1.3.20. -ücü	97
3.1.1.3.21. -z	97
3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	97
3.1.1.4.1. -a-.....	97
3.1.1.4.2. -ar-/ -ár-.....	97
3.1.1.4.3. -ava-.....	98
3.1.1.4.4. -dAr-	98
3.1.1.4.5. -dIr- / -dUr- / -dıf- / -tIr- / -tUr-.....	98
3.1.1.4.6. -h-	99
3.1.1.4.7. -(I)l- / -(U)l-.....	99
3.1.1.4.8. -mA-	100
3.1.1.4.9. -(I)n- / -(ö)n- / -(ú)n-/ -(ü)n-.....	100
3.1.1.4.10. -p-	101
3.1.1.4.11. -(I)r- / -(U)r- / -(i)ř-.....	101
3.1.1.4.12. -(I)ş-.....	102
3.1.1.4.13. -(I)t- / -(U)t-.....	102
3.1.1.4.14. -y-	103

3.1.1.5 Fiilimsiler	103
3.1.1.5.1. İsim-Fiil Ekleri	103
3.1.1.5.1.1. -ma.....	103
3.1.1.5.1.2. -mağ / -mak / -mek / -mek.....	104
3.1.1.5.1.3. -(I)ş / -(ö)ş / -(U)ş.....	105
3.1.1.5.2. Sıfat-Fiil Ekleri (Partisip)	105
3.1.1.5.2.1. -An.....	105
3.1.1.5.2.2. -AcAk	106
3.1.1.5.2.3. -AsI.....	106
3.1.1.5.2.4. -dih / -dik / -dik / -dük / -duk.....	106
3.1.1.5.2.5. -mİş / -mUş.....	107
3.1.1.5.2.6. -(u)r / -(i)r / -Ar	107
3.1.1.5.3. Zarf-Fiil Ekleri (Gerundium).....	108
3.1.1.5.3.1. -A.....	108
3.1.1.5.3.2. -arah / -erek / -erek.....	108
3.1.1.5.3.3. -AlI	108
3.1.1.5.3.4. -ı / -ü.....	109
3.1.1.5.3.5. -(y)IncA / -(y)UncA / -ıncı / -UncU	109
3.1.1.5.3.6. -ışın / -ışın.....	110
3.1.1.5.3.7. -ken / -kene / -kenen / -kan.....	110
3.1.1.5.3.8. -mAdAn.....	111
3.1.1.5.3.9. -n.....	111
3.1.1.5.3.10. -(U)P / -(I)p / -(u)p / -(i) ^p	111
3.1.2. Çekim (İşletme) Ekleri	112
3.1.2.1. İsim Çekim Ekleri.....	112
3.1.2.1.1. Çokluk Eki +lAr / +nar / +ñar	112
3.1.2.1.2. İyelik Ekleri	114
3.1.2.1.2.1. İyelik Eki Yığılması	117
3.1.2.1.3. Hâl (Durum) Ekleri.....	117
3.1.2.1.3.1. Yalın Hâl	117
3.1.2.1.3.2. İlgi Hâli	118
3.1.2.1.3.2.1. Eksiz İlgi Hâli.....	118
3.1.2.1.3.2.1. Ekli İlgi Hâli.....	118

3.1.2.1.3.3. Belirtme Hâli	119
3.1.2.1.3.3.1. Eksiz Belirtme Hâli	119
3.1.2.1.3.3.2. Ekli Belirtme Hâli	119
3.1.2.1.3.4. Yönelme Hâli	120
3.1.2.1.3.5. Bulunma Hâli	121
3.1.2.1.3.6. Ayrılma Hâli.....	122
3.1.2.1.3.7. Eşitlik Hâli.....	123
3.1.2.1.3.8. Vasıta Hâli.....	124
3.1.2.1.3.9. Yön Gösterme Hâli.....	125
3.1.2.1.4. Aitlik Eki	126
3.1.2.1.5. İsimlerde Soru	126
3.1.2.2. Fiil Çekim Ekleri	127
3.1.2.2.1. Şahıs Ekleri.....	127
3.1.2.2.1.1. 1. Tip Şahıs Ekleri.....	127
3.1.2.2.1.2. 2. Tip Şahıs Ekleri.....	127
3.1.2.2.1.2.2. 3. Tip Şahıs Ekleri.....	128
3.1.2.2.2. Kip ve Zaman Ekleri.....	128
3.1.2.2.2.1. Fiillerin Basit Çekimi	128
3.1.2.2.2.1.1. Zaman Ekleri	128
3.1.2.2.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman.....	128
3.1.2.2.2.1.1.2. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman	129
3.1.2.2.2.1.1.3. Geniş Zaman.....	130
3.1.2.2.2.1.1.4. Şimdiki Zaman	131
3.1.2.2.2.1.1.5. Gelecek Zaman.....	133
3.1.2.2.2.2. Kip Ekleri	134
3.1.2.2.2.2.1. Emir-İstek.....	134
3.1.2.2.2.2.2. Şart Kipi	135
3.1.2.2.2.2. Birleşik Çekim.....	136
3.1.2.2.2.2.1. Hikâye	136
3.1.2.2.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	136
3.1.2.2.2.2.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi	136
3.1.2.2.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	137
3.1.2.2.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi	137
3.1.2.2.2.2.1.5. Şart Kipinin Hikâyesi	137
3.1.2.2.2.2.1.6. İstek Kipinin Hikâyesi.....	137

3.1.2.2.2.2. Rivayet	137
3.1.2.2.2.2.1. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zamanın Rivayeti.....	137
3.1.2.2.2.2.2. Geniş Zamanın Rivayeti.....	138
3.1.2.2.2.2.3. Şimdiki Zamanın Rivayeti.....	138
3.1.2.2.2.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti	138
3.1.2.2.2.3. Şart	138
3.1.2.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	138
3.1.2.2.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı	138
3.1.2.2.2.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı.....	138
3.1.2.2.2.3.4. Gelecek Zamanın Şartı	139
3.1.2.2.3. Soru Edatı	139
3.1.2.2.4. İsimlerde Ek-Fiil.....	139
3.1.2.2.4.1. Hikâye	139
3.1.2.2.4.2. Rivayet	140
3.1.2.2.4.3. Şart	140
3.1.2.2.4.4. Geniş Zaman	140
3.2. Kelime Türleri	141
3.2.1. Zamirler	141
3.2.1.1. Şahıs Zamirleri	141
3.2.1.2. Dönüşlülük Zamirleri	142
3.2.1.3. İşaret Zamirleri	143
3.2.1.4. Belirsizlik Zamirleri	144
3.2.1.5. Soru Zamirleri	145
3.2.2. Sıfatlar	146
3.2.2.1. Niteleme Sıfatları.....	146
3.2.2.2. Belirtme Sıfatları	146
3.2.2.2.1. Sayı Sıfatları	146
3.2.2.2.1.1. Asıl Sayı Sıfatları	146
3.2.2.2.1.2. Sıra Sayı Sıfatları	147
3.2.2.2.1.4. Kesir Sayı Sıfatları	147
3.2.2.2.2. İşaret Sıfatları	147

3.2.2.2.3. Soru Sıfatları.....	148
3.2.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları.....	148
3.2.3. ZARFLAR.....	148
3.2.3.1. Yer-Yön Zarfları.....	149
3.2.3.2. Zaman Zarfları.....	149
3.2.3.3. Hâl Zarfları.....	150
3.2.3.4. Miktar Zarfları.....	150
3.2.4. Fiiller.....	151
2.2.4.1. Basit Fiiller.....	151
2.2.4.2. Türemiş Fiiller.....	151
2.2.4.3. Birleşik Filler.....	152
2.2.4.3.1. İsim ya da İsim Soylu Kelimeler + Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller.....	152
2.2.4.3.2. Sıfat-fiil + ”ol-“ Yardımcı Fiili ile Kurulan Birleşik Filler.....	152
2.2.4.3.3. Zarf-fiil +Yardımcı Fiil ile Kurulan Birleşik Filler.....	152
2.2.4.3.3.1. Süreklilik Bildiren Birleşik Fiiller.....	152
2.2.4.3.3.2. Tezlik Bildiren Birleşik Fiil.....	153
3.2.5. Edatlar.....	153
3.2.5.1. Çekim Edatları.....	153
3.2.5.2. Bağlama Edatları.....	154
3.2.5.3. Kuvvetlendirme Edatları.....	154
3.2.5.4. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları.....	155
3.2.5.5. Soru Edatları.....	155
3.2.5.6. Çağırma-Hitap Edatları.....	155
3.2.5.7. Cevap Edatları.....	155
3.2.5.8. Ünlemler.....	156
4. METİNLER.....	157

5. SONUÇ.....	222
6. KAYNAKLAR.....	226
EKLER	229
Ek-1. Harita	229
Ek-2. Fotoğraflar	230
DİZİN	239

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1. Yozgat İli Saraykent İlçesi Ağzındaki Ünlüler	10
Tablo 1.2 Yozgat İli Saraykent İlçesi ağzındaki Ünsüzler	37
Tablo 3.1. Şahıs Zamirleri	141
Tablo 3.2. Dönüşlülük Zamirleri	142
Tablo 3.3. İşaret Zamirleri	143

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	Açıklamalar
ā	: uzun /a/
á	: /a/-/e/ arası
à	: /a/-/ı/ arası
â	: yabancı kökenli sözcüklerdeki inceltilmiş /a/
ǣ	: /a/-/e/ arası uzun ünlü
ē	: uzun /e/
è	: kapalı /e/
ẽ	: /e/-/ö/ arası
ē	: uzun kapalı /e/
ī	: uzun /ı/
í	: /ı/-/i/ arası
ĩ	: /ı/-/i/ arası uzun ünlü
ĩ	: /ı/-/u/ arası uzun ünlü
ĩ	: /ı/-/u/ arası
ĩ	: uzun /i/
î	: /i/-/ü/ arası
ō	: uzun /o/
ó	: /o/-/ö/ arası
õ	: /o/-/ö/ arası uzun ünlü
ô	: /o/-/u/ arası

ō	: uzun /ö/
ô	: /ö/-/ü/ arası
ū	: uzun /u/
ú	: /u/-/ü/ arası
ũ	: /u/-/ü/ arası uzun ünlü ũ
ũ	: uzun /ü/
a ^u	: /a/-/u/ arası
◡	: ulama
ċ	: /c/-/j/ arası
ć	: /c/-/z/ arası
Ç	: /c/-/ç/ arası
ċ	: /ç/-/ş/ arası
F	: /f/-/v/ arası
g	: orta damak /g/si
g	: art ünlülerle söylenen /ġ/-/h/ arası
ğ	: dip-damak /ğ/si
ġ	: Kalın /g/
h	: Nefesli /h/
h	: Hırıltılı /h/
ķ	: Kalın /k/
ķ	: Orta damak /k/s,
ķ	: Ön/ara ünlülerin yanında söylenen /k/-/h/ arası
k	: art ünlülerle söylenen /ķ/-/h/ arası
ķ	: Ön damak /k/'si
K	: /k/-/g/ arası
Ḳ	: /ķ/-/ġ/ arası

í	: İnce /l/
ŋ	: Nazal /n/
ń	: İnce /n/
ň	: /n/-/l/ arası
P	: /b/-/p/ arası
ř	: /r/-/l/ arası
ś	: /s/-/z/ arası
T	: /t/-/d/ arası

Kısaltmalar	Açıklamalar
-------------	-------------

Ar.	: Arapça
bkz.	: bakınız
Bul.	: Bulgarca
Çin.	: Çince
Er.	: Ermenice
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
İt.	: İtalyanca
Lat.	: Latince
Rum.	: Rumca
Rus.	: Rusça
SA	: Saraykent İlçe Ağzı
Sır.	: Sırpça
Soğd.	: Soğdca
STT	: Standart Türkiye Türkçesi
TDK	: Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Dilin canlı ve gelişen bir varlık olması zaman içinde değişimlere uğrayıp gelişmesi, bazen olumlu bazen olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu oluşum içinde, dilin önemli bir unsuru olan ağızlarda çeşitli etkilerle karşılaşmakta ve zamanla unutulma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Gelişen sosyal ve kültürel yaşam içerisinde köyden kente göçün artması, köylerdeki kalabalık aile hayatını yok etmekte ve bu da nesiller arasındaki kültür aktarımını olumsuz etkilemektedir. Türkçenin dil hazinesi bakımından oldukça önemli bir yere sahip olan ağızlar da olumlu veya olumsuz gelişmelerle şekillenmektedir. Özellikle Covid-19 pandemi sürecindeki yaşlı nüfusun bir kısmının azalması, kaynak kişi bulmayı zorlaştırmıştır. Bununla birlikte teknolojinin ilerlemesi ile televizyon ve akıllı telefonların yaygın kullanımına bağlı olarak ağızların özelliklerinde bozulmalar meydana gelmektedir. Kırsal bölgelerde halen muhafaza edilen ağız özellikleri yaşlı insanların ölümü nedeniyle sonraki nesillere aktarılamamaktadır. Genç kuşağın kendi kültür ve geleneklerinden bağımsız bir şekilde yetişmesi, ağız özelliklerini koruyan kaynak kişi bulma zorluğunu ortaya çıkarmaktadır. Belirtilen vb. nedenler, Türkçe için dil hazinesin olan ağızlar üzerindeki çalışmaların önemini göstermektedir.

Anadolu ağızları ile ilgili 19. yüzyılın ortalarından itibaren günümüze kadar çalışmalar yapılmıştır.

Anadolu ve Rumeli ağızları üzerindeki çalışmaların başlangıcı 1867 yıllarına kadar uzanır. A. Maksimov tarafından hazırlanan Hüdavendigâr ve Karaman ağızlarını kapsayan “Opit izsledovanija tjurkich dialektov v Chudavendgare i Karamanii” (St.- Petersburg 1867) adlı denemeden ta 1940 yıllarına kadar uzanan dönemdeki araştırmalar bir iki istisnası dışında genellikle 'yabancı araştırmacılar dönemi' olarak adlandırılabilir. A. Maksimov'tan sonra doğu bilimcilerden J. Thury, I. Künos, M. Hartmann, K. Foy, V. Pisarev, Balkanoğlu, Balhassanoğlu, L. Bonelli, F. Giese, F. Vincze, T. Kowalski, J. Deny ve M. Rasanen'in çalışmaları ile bir yandan Anadolu ağızları üzerine bir kısım metin yayınlanmış, bir yandan da bu ağızların gramer yapısı ile ilgili bazı küçük denemeler çıkarılmıştır. (Korkmaz, 1976, ss. 143-144)

1925-1933 yılları arasında Finli Türkolog Räsänen, Karadeniz ve Orta Anadolu'da geziler yaparak derlemeler yapmıştır (Eren, 1998, s. 279). 1932-1934 yılları arasında derlenen altı ciltlik *Derleme Dergisi* ile 1952-1959 yılları arasında yapılan halk ağzından derlemelerin birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan *Derleme Sözlüğü* ağızlarla ilgili önemli çalışmalardandır. (Aksoy, vd. 2019, s. I) Devam eden ağız araştırmaları, 1940'tan sonra özellikle yerli

araştırmacıların çalışmaları ile hız kazanmıştır. Zeynep Korkmaz, bu dönemi “yerli araştırmacılar dönemi” (Korkmaz, 1983, c. 32, s. 420) olarak adlandırmaktadır. “Caferoğlu, Anadolu diyalektolojisi alanındaki çalışmalarda yerli araştırmacılara öncülük etmiş durumdadır. Caferoğlu'nun Batı Anadolu'dan başlayarak Doğu-Anadolu'nun sınır boyuna kadar uzanan Kuzey ve Güney-Anadolu bölgelerini de içine alan dokuz ciltlik bir metin külliyatı vardır” (Korkmaz, 1995, s. 147). Caferoğlu'nun yaptığı bu hacimli derleme o dönemde henüz kullanılmayan ses kayıt cihazlarının olmayışı nedeniyle sadece duyulup yazıya geçirilmesi, bazı teknik aksaklıkları da beraberinde getirmiştir. Ömer Asım Asoy tarafından ortaya konulan ve üç ciltten oluşan *Gaziantep Ağzı* adlı eser aynı yıllarda yazılan önemli bir kitaptır.

Zeynep Korkmaz, ilk baskısı 1956'da çıkan *Güneybatı Anadolu Ağzları* (Korkmaz, 1956) adlı eserinde özellikle ses bilgisi üzerinde durmuştur. Ardından devam eden ağız çalışmaları hız kazanmıştır. Leyla Karahan bu alanda Anadolu ağızlarının sınıflandırmasını (Karahan, 2022) yapmıştır.

Efrasiyap Gemalmaz'ın 1978'de yayınlanan üç ciltten oluşan *Erzurum İli Ağzları*, Ahmet Bican Ercilasun'un 1983'te yayınlanan *Kars İli Ağzları* bu alanda yapılan önemli diğer önemli çalışmalardır. Öyle ki yapılan ağız çalışmalarının zenginliği bibliyografya olacak kadar çokluğa ulaşmıştır. Bu alanda Tuncer Gülensoy, *Rumeli ve Anadolu Ağzları Bibliyografyası* (Gülensoy, 1981) adı altında yapılan ağız çalışmalarının bibliyografyasını hazırlamıştır. Sonraki yıllarda Anadolu ağızlarına yönelik yapılan çalışmalar artarak devam etmiştir. 2012'de Hakan Akça tarafından yayınlanan Ankara İli Ağzları ile 2017'de Ayşe İlker'in yayınladığı *Manisa İli Ağzları* (İlker, 2017) son yıllarda yapılan önemli ağız çalışmalarıdır.

Günümüzde ise ağız çalışmaları hız kazanmıştır. *Türkçe Ağız Atlası Projesi, Derleme Sözlüğü* ve lisansüstü yapılan tezlerle ağız araştırmaları devam etmektedir.

Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı, önemi ve kapsamı ile birlikte sınırlılıkları, çalışmada kullanılan materyaller, elde edilen malzemelerin yazıya geçirilmesi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bunların yanı sıra Saraykent'in kısa tarihi, nüfusu ve coğrafyası ile derleme sırasında elde edilen veriler ışığında sosyal ve kültürel özellikleri verilmiştir.

İkinci bölümde metinler üzerinde ses bilgisi çalışması yapılmış ve STT ile arasındaki farklılıklar örneklerle açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, metinler üzerinden şekil bilgisi özellikleri ortaya konmuştur. Dördüncü bölümde derleme esnasında elde edilen

malzemelerin yaygın olarak kabul görmüş çeviri yazı yöntemi ile hazırlanan metinler yer almıştır. Beşinci bölümde ise dizin kısmına yer verilmiştir. Yapılan dizin çalışması gramatikal bir dizin olup her bir sözcüğün anlamı birkaç sözcük dışında Türk Dil Kurumuna (TDK) ait <https://sozluk.gov.tr/> adresindeki sözlükten alınmış ayrıca bir sözlük oluşturulmamıştır.

1.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı

Çalışmanın konusu, Yozgat iline bağlı Saraykent ilçesindeki yerleşim yerlerinden derlemeler sonucu elde edilen veriler ışığında bu yörenin ağız özelliklerinin belirlenmesi STT ile arasındaki farklılıkların ve söz varlığının ortaya çıkarılmasıdır. Çalışmanın amacı ise, Yozgat ili sınırları içerisinde bulunan Saraykent ilçesinin ağız özelliklerinin incelenmesiyle genel olarak Türk Dili ve Türkiye Türkçesinin, özelde ise Yozgat ilindeki ağız çalışmalarına ve söz varlığına katkı sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda ve dolaylı olarak halen çalışmaların yürütüldüğü Türkçe Atlas Projesi'ne bu yörede konuşulan ağız özelliklerinin tespitine, Türkçenin söz varlığına, Derleme Sözlüğü'ne ve elde edilen verilerle halk bilimi çalışmalarına destek olmak amaçlanmaktadır.

Danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ebru Güvenen'in teşviki ve bu alana yönlendirmesi ile bu çalışmaya başlandı. Özellikle Yozgat ili sınırları içinde ağız çalışmalarının oldukça yetersiz olması, bölge ağızlarının kayda geçirilip muhafaza altına alınmak istenmesi bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır. Yozgat ilinin Saraykent ilçesi, farklı bir il ile sınırı olmayıp Yozgat'ın Sorgun, Akdağmadeni, Kadışehri ve Çekerek ilçelerinin tam ortasında yer almaktadır. Ağız araştırmaları için bakir bir bölgede olması ve ağız özelliklerini barındırıyor olması kanısını uyandırmış, bu bölgenin tercih edilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Yapılan literatür taramasında Saraykent ilçesi ile ilgili sadece jeoloji mühendisliği alanında çalışmalar yapıldığı anlaşılmıştır. Bunun haricinde bölge ağızı ile ilgili herhangi bir çalışmanın yapılmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu nedenlerle ağız araştırması için Saraykent ilçesi tercih edilmiştir.

1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Bölge Hakkında Bilgi

Çalışmanın kapsamını oluşturan Saraykent ilçesinin 14 köyü ve 12 mahallesi bulunmaktadır.

Eski adı olan ve bölge halkının halen kullandığı Karamağara, 1972 yılında ilçe statüsünü kazanmıştır. Karamağara ismi, 1990 yılında çıkan bir kanunla Saraykent olarak değiştirilmiş ve ilçe olarak Yozgat iline bağlanmıştır.¹

Saraykent nüfusu, 2024 yılına göre 11.369'dur. Nüfusun 5.665 erkek ve 5.704 kadından oluşmaktadır. Yüzdelik orana göre nüfusun, %49,83 erkek, %50,17 kadın nüfusu oluşturmaktadır.² İlçe nüfusunun hemen hemen yarısı köylerde yaşamaktadır. Derleme esnasında tespit edildiği kadarıyla çoğunluğun etnik köken olarak Türk olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra 93 Harbi diye adlandırılan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı nedeniyle Kafkasya bölgesinden göçüp buraya yerleşen Çerkesler, Erzurum ve civarından gelen ve kendilerini Dadaş olarak adlandırılan kişilerle sadece bir yerleşim yerinde tespit edilen Kürt kökenli kişilerin ilçenin etnik yapısını oluşturduğu tespit edilmiştir.

Karapınar köyünde ikamet eden nüfusun oldukça fazla bir kısmı, Avrupa ülkelerine göç etmiş, buraya geri dönüş yapanlar ise ağız özelliklerini kaybetmiştir. İlçe merkezine bağlı Balkaya Mahallesi'nde yerleşimin olmadığı, buradaki nüfusun uzun yıllar önce ilçe merkezine veya farklı yerlere taşındığı bilgisi derleme sırasında öğrenilmiştir. Bu gelişmeler neticesinde bu iki yerleşim yeri çalışmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca kayıtlarda köy niteliğinde olmayıp Saray Köyü'nün mezrai konumunda olan Ağaalanı / Atalan mezrai çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmada, Saraykent'e bağlı 13 köy, 1 mezra ve 11 mahalleden toplamda 50 kaynak kişi ile derleme yapılmıştır. Bu köy ve mahalleler şunlardır:

Köyler: Altınsu Köyü, Başpınar Köyü, Benli Köyü, Beşkavak Köyü, Çiçekli Köyü, Çiçeklihyüğü Köyü, İzibüyük Köyü, Kamberli Köyü, Kesikköprü Köyü, Kösealili Köyü, Parmaksız Köyü, Sarayözü Köyü, Söğütlü Köyü.

Mahalleler: Büyük Camii Mahallesi, Divanlı Mahallesi, Güldibi Mahallesi, Dedefakılı Merkez Mahalle, Fatih Sultan Mehmet Mahallesi, Karşıyaka Mahallesi, Merkez Mahalle, M. Fevzi Çakmak Mahallesi, Saray Mahallesi, Sarayözü Mahallesi, Yeni Mahalle.

Mezra: Ağaalanı/Atalan Mezrai.

¹ <http://www.saraykent.gov.tr/tarihi-ve-cografi-yapisi> (E.T. 12.08.2025) adresinden alınmıştır.

² https://www.nufusu.com/ilce/saraykent_yozgat-nufusu (E.T. 12.08.2025) adresinden alınmıştır.

1.3. Çalışmada Kullanılan Materyal ve Yöntem

Çalışma, Saraykent İlçe Kaymakamlığı ile gerekli görüşmeler yapılarak alınan resmî izin (bkz. Belge 1: Saraykent Kaymakamlığı Çalışma İzin Belgesi) alınmıştır. Ağız araştırmalarının yapılabilmesi için Bozok Üniversitesi Etik Komisyonuna yapılan “Yozgat İli Saraykent İlçesi Ağız İncelemesi” isimli başvuru 21.12.2023 tarihinde uygun görülerek onaylanmış (bkz. Belge 2: Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Onay Belgesi) ve saha çalışmaları 15.05.2023-15.05.2024 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Elde edilen veriler, Saraykent ve buraya bağlı köylerden ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınan veriler, verilerden oluşmaktadır. Derleme esnasında verilerin kayıt edilebilmesi için SONY ICD-TX650 marka ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Covid-19 pandemi nedeni ile birçok yaşlının vefat etmesi beraberinde kaynak kişi bulma sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle yapılan derlemede kaynak kişilerin mutlaka yaş olarak en büyüklerle, mümkün olduğunca yaşadıkları coğrafyayı terk etmemiş olanlarla, dışlerinde eksik bulunmayan kişilerle bu çalışmaya başlanılmıştır.

Covid-19 pandemi döneminde özellikle yaşlılara yönelik dolandırıcılık faaliyetleri nedeniyle iletişim kurmaktan imtina eden birçok kaynak kişi uzun uğraşlar sonucu ikna edilmiş fakat çalışma için gerekli imzadan imtina etmeleri nedeniyle imzaları alınamamıştır.

Bu konuda bazı sıkıntılar yaşansa da derleme uzun uğraşlar sonucu bulunan kaynak kişilerce yürütülmüştür.

Derlemede kaynak kişilerin konuşmasını kolaylaştıracak bir takım sorular sorulmuştur. Bu sorular düğün, bayram vb. gibi özel günlerde yapılan kutlama, ritüel gibi gelenek ve kültürel öğelerle bunlara verilen adların tespitine yönelik sorulan sorulardır.

Çalışmada kaynak kişilerin bir kısmı önceden tespit edilmiş, önceden hazırlanan sorular kaynak kişilere yöneltilmiştir. Bu sorular, Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’na da sunulmuştur. Kaynak kişiye göre sorulan sorular bazen farklılık göstermiştir. Bu soruların yöneltilmesinde amaç daha fazla malzemenin toplanmasıdır. Yukarıda da değinildiği üzere farklı etnik grupların olması sorulan soruların da farklılaşmasına neden olmuştur.

Kaynak kişilere sorulan sorular ise şunlardır:

1. Adınız ve soyadınız nedir?
2. Doğdunuz ve yaşadığınız yer neresidir?

3. Kaç yaşındasınız?
4. Okula gittiniz mi? (Gittiyseniz kaçınıcı sınıfa kadar gittiniz?)
5. Mesleğiniz nedir?
6. Eşinizle nasıl evlendiniz?
7. Kaç çocuğunuz var?
8. Çocuklarınız yanınızda mı? Ne işle meşguller?
9. Gelininizle aranız nasıldır?
10. Kayınvalidenizle aranız nasıldı?
11. Gündelik yaptığınız işler neler?
12. Kış aylarında neler yaparsınız?
13. Düğün ve nişan gelenekleri hakkında bilgi verir misiniz?
14. Kız isteme nasıl olur?
15. Misafirler düğüne nasıl çağırılır?
16. Düğünlerde özel elbiseler mi giyilir?
17. Düğünlerde hangi yemekler yapılır?
18. Geline neler takılırdı?
19. Gelin alma nasıl olur?
20. Kına geceleri nasıl olur?
21. Söylenen türküler ve manilerden bir tane söyler misiniz?
22. Çeyizde neler olur?
23. Çeyiz alma nasıl olur?
24. Ölüm adetlerinden bahseder misiniz?
25. Ramazan hazırlıkları yapılır mı? Yapılırsa neler ve nasıl yapılır?
26. Bayram hazırlıkları nasıl olur?
27. Tarlaya neler ekersiniz?
28. Eskiden köyde doğumlar nasıl yaptırılır?
29. Bildiğiniz bir yemek tarifini verir misiniz?
30. Köyün kuruluşu hakkında bilgi verir misiniz?
31. Askerliğinizi nerede yaptınız?
32. Bize bir askerlik anınızı anlatır mısınız?
33. Köyün geçim kaynakları nelerdir?
34. Köyde yaz aylarında ne gibi işler yapılır?
35. Hıdırellezde neler yapılır?

36. Çocuklar eskiden ne gibi oyunlar oynardı?
37. Nazara karşı korunmak için neler yaparsınız?
38. Komşuluk ilişkileri nasıldır?
39. Çocukluğunuza ve bu köye dair unutmadığınız anılarınızdan bahseder misiniz?

1.4. Ses Kayıtlarının Yazıya Geçirilmesi ve Ses ve Şekil Bilgisi Olarak İncelenmesi

Derlemede elde edilen malzemelerin daha sonra yazıya geçirilebilmesi için ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Kayıt altına alınan sesler daha sonra TDK tarafından kabul edilen “*Ağız Araştırmaları Transkripsiyon Sistemi*” (Ercilasun, 1999. s. 43-48) içinde bulunan özellikle ünlü seslerin bulunduğu kısım ile Cumhurbaşkanlığı tarafından desteklenen Türkçe Atlas Projesinde (Karahan & Ay, 2022, s. VII) kullanılan ve Ayşe İlker tarafından hazırlanan *Manisa İli Ağızları* adlı eserde bulunan çeviri yazı sistemi (İlker, 2017, ss. 34-37) kullanılarak yazıya geçirilmiştir. Çeviri kısmında Microsoft Word’deki fontlar yetersiz kalmış bu yüzden TDK tarafından yukarıda belirtilen ve ağız çalışmalarında kullanılan Times New Roman yazı fontundan geliştirilen işaretler kullanılmıştır. Oluşturulan metinlerde kaynak kişilerin adları verilmeyip, adlarında bulunan iki harf belirtilmiştir. Metinler, kaynak kişilerin bulunduğu bilgiler altında cümle olarak sıra numarası ile verilmiş ve bu kısımda, yöntem olarak Serpil Ersöz tarafından hazırlanan cümle numaralandırma tekniği (Ersöz, 2020, s. 19) kullanılmıştır. Belirtilen cümle eğer bir sorunun doğrudan karşılığı ise cümleden önce (/) işareti (İlker, 2017, s.s. 611-1207) konulmuştur. Cümle içinde veya başında veri özelliği taşımayan veya kişisel bilgi olabilecek kelimeler (...) işareti ile gösterilmiştir. Toplamda yazıya geçirilen metin sayısı 50’dir. Derleme yapılan her köy ve mahalleden kaynak kişilerin bir kadın bir erkek olacak şekilde seçilmesine özen gösterilmiştir.

1.5. Dizin Hazırlama

Çalışmada SA’da derlenen söz varlığının tespit edilmesi, ses ve şekil bilgisel özelliklerle STT arasındaki farklılıklarını ortaya koyabilmek için dil bilgisel bir dizin hazırlanmıştır. Ağız araştırmalarında elde edilen verilerin simgesel olarak tam karşılıkları dizin programlarında bulunmadığı için herhangi bir program kullanılamamıştır. Hakan Akça tarafından 2. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi’nde sunulan “*Ağız Araştırmalarında Microsoft Word Programından Yararlanarak Gramatikal Dizin Hazırlama Yöntemi*” (Akça, 2018, c. 3 ss. 970-1006) adlı bildirisindeki yöntem kullanılmıştır. Ses kayıtlarından yazıya aktarılan metinler ve cümleler sıra numarası

verilerek alt alta sıralanmıştır. Cümlelerdeki her bir kelimeye o cümlenin metin ve sıra numarası verilip kelimeler alt alta sıralandı. Aynı fonetik özellikleri barındıran kelimeler alfabetik sıraya konuldu. Aynı olan kelimelerin sadece ilk sıradaki bırakıldı, diğerlerinin sadece metindeki konumlarını gösteren numaraları belirtildi. Bütün bu sıralamalar, Microsoft Word programının yetersiz kalmasından dolayı elle yapıldı. Metinlerde bulunan her bir kelime için anlamlar verildi. Verilen anlamlar farklı bir kaynaktan belirtilenler haricinde TDK'nın (<https://sozluk.gov.tr/>)³ veri tabanından alınmıştır. Türkçe kelimeler dışında yabancı kökenli kelimelerin kökenleri dizinde verilen anlamların öncesinde belirtilmiş ve bu konudaki kısaltmaların karşılıkları ilgili başlıkta gösterilmiştir.

³ Metindeki kelimelerin anlamları veri tabanında bulunmayanlar haricinde <https://sozluk.gov.tr/> veri tabanından alınmış ve kaynak göstermede tekrara düşmemek için kaynak dipnotta ve kaynakçada belirtilmiştir.

2. SES BİLGİSİ⁴

2.1. Ünlüler

Ünlüler, “Ciğerlerden gelen havanın ağız kanalında herhangi bir engele uğramadan dil ve dudakların oluşturduğu ses” (Korkmaz, 1992, s. 158) olarak kabul edilmektedir. Yozgat ili Saraykent ilçesi ağızında (SA) Standart Türkiye Türkçesindeki (STT) ünlülerin yanı sıra başka ünlüler de bulunmaktadır.

2.1.1. Ünlü Türleri

SA’da şu ünlüler bulunmaktadır:

a, ā, á, ǣ, â, a^u, e, ē, è, ē, ê, ɪ, í, i, ī, î, ï, o, ō, ó, Ȯ, ò, ö, Ȫ, ô, u, ū, ú, ũ, ü, ũ.

Bu kapsamda SA’da bulunan ünlülerin oluşumu sırasında ağız, dil ve dudakların durumuna göre sınıflandırılması şu şekildedir:

a) Genişlik-darlık durumlarına göre:

Geniş ünlüler: a, ā, á, ǣ, â, a^u, e, ē, ê, o, ō, ó, Ȯ, ò, ö, Ȫ, ô

Yarı geniş ünlüler: â, è, ē, ò, ô

Dar ünlüler: ɪ, ī, í, î, ï, u, ū, ú, ũ, ü, ũ

b) Kalınlık-incelik durumlarına göre:

Kalın ünlüler: a, ā, á, a^u, ɪ, ī, î, o, ō, ò, u, ū

Yarı kalın ünlüler: á, ǣ, í, ó, Ȯ, ú, ũ

İnce ünlüler: e, ē, è, ē, ê, i, ī, ö, Ȫ, ô, ü, ũ

c) Düzlük-yuvarlaklık durumlarına göre:

Düz ünlüler: a, ā, á, ǣ, â, e, ē, è, ē, ê, ɪ, ī, í, i, ī, î, ï

Yarı yuvarlak ünlüler: a^u, ê, ī, î

Yuvarlak ünlüler: o, ō, ó, Ȯ, ò, ö, Ȫ, ô, u, ū, ú, ũ, ü, ũ

⁴ (AKÇA, 2012) Bu başlık altındaki sınıflandırma ve tablolar Hakan Akça’nın Ankara İli Ağızları adlı eserinden tasarlanarak oluşturulmuştur.

Tablo 1. 1. Yozgat İli Saraykent İlçesi Ağzındaki Ünlüler

	Düz Ünlüler			Yarı Yuvarlak Ünlüler		Yuvarlak Ünlüler		
	Geniş	Yarı Geniş	Dar	Geniş	Dar	Geniş	Yarı Geniş	Dar
Kalın Ünlüler	a	â	ı	a ^u	î	o	ô	u
Yarı kalın Ünlüler	á		í			ó		ú
İnce Ünlüler	e	ê	ï	ê	ï	ö	ô	ü

Bu tez çalışmasında Saraykent ilçesi ağzında bulunan ünlülerden “a, e, ı, i, o, ö, u, ü” ünlüleri, STT’deki aynı fonetik özellikleri karşıladıkları için, bu ünlülerin dışında tespit edilen ve STT’de bulunmayan ünlüler incelenecektir.

2.1.1.1. Standart Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünlüler

2.1.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler

2.1.1.1.1.1. / á / ünlüsü

/a/ ile /e/ arasında boğumlanan bir sestir. Orta damaktan çıkan bu ses /a/’ya daha yakındır. (Arslan Erol, 2018, s. 14) SA’da başta, kelime içinde ve son hecede tespit edilmiştir.

âğlallardı (34-118) (<ağlarlardı)

çöränen (2-12) (<çöreknen) “çörekle”

biľmâh (45-55) (<bilmek) “bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, öğrenmiş bulunmak”

dâğ- (2-55) (<değ-)

2.1.1.1.1.2. / â / ünlüsü

/a/ ile /ı/ arasında boğumlanan bu ses (Gülsevin, 2020, s. 33) /a/ sesine daha yakın bir ses olup SA’da tek bir yerde tespit edilmiştir.

sallāya sallāya (42-27) (<sallaya sallaya)

2.1.1.1.1.3. / è / ünlüsü

/e/ ile /i/ arasında boğumlanan bir sestir. “Kapalı e (è) ünlüsü olarak bilinen bu ses, çoğunlukla ilk hecede ortaya çıkar. Türkçe kelimelerde çoğunlukla i > è değişimi ile Eski Türkçede /i/ ünlüsünün tarihî seyri içinde gösterdiği i > è genişleme hadisesine uyarak /è / ünlüsüne dönmesiyle oluşmuştur.” (Akça, 2012, s. 35) Eski Türkçeden beri kullanılan “*bêş, êki, êl, yê-*” (Yılmaz, 1988, s. 129-130) kelimeleri ile ‘è’ sesi bulunan örneklere SA’da sıkça rastlanılmıştır.

bêşini (9-11) (<beşini)

bêle (12-25), (16-68), (23-10) (<böyle)

êcik (31-6), (31-6) (<azıcık)

êç (44-53) (<iç)

êki (2-6), (3-15), (19-63) (<iki)

êl (3-12) (<el)

yêrdik (6-68) (<yerdik)

yêşil (6-33) (<yeşil)

Yabancı kökenli kelimelerde:

damatês (31-7) (<domates)

2.1.1.1.1.4. / ê / ünlüsü

/e/ ile /ö/ arasında olan ve /e/ ünlüsünün yuvarlaklaşması ile meydana gelen bir sestir. “ê ünlüsü, e > ö değişiminin ara basamağını temsil etmektedir.” (Korkmaz, 1977, s.14). SA’da birçok yerde tespit edilen bu ses, kaynak kişilerin karakteristik konuşmasında ilk hecede kendini göstermektedir.

bêle (15-25), (15-26) (<böyle)

êlüyom (34-75) (<ölüyorum)

êyle (3-21), (3-3) (<öyle)

Yabancı kökenli kelimelerde:

dêvlet (15-13), (15-15), (15-16) (<devlet)

2.1.1.1.1.5. / i / ünlüsü

/i/ ile /ı/ sesleri arasında boğumlanan bir sestir. “Türkiye Türkçesinin diğer ağızlarında da görülen bu ses, daha çok iç ve son hecelerde karşımıza çıkmaktadır.” (Arslan Erol, 2018, s. 15) genellikle /ı/ ünlüsü, /l/ ve /y/ ünsüzlerinin etkisiyle /i/ sesine dönüşmüş olup SA’da tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır:

çalışmíye (37-15) (<çalışmaya)

acıcík (19-17) (<azıcık)

amcayí (34-55) (<amcayı)

atılıyo (49-5) (<atılıyor)

ayrıyeten (39-54) (<ayrıyeten)

çarşıya (17-39) (<çarşıya)

gaçıyo (27-23) (<kaçıyor)

2.1.1.1.1.6. / i / ünlüsü

/u/ ile /ı/ arasında boğumlanan ve tespit edilen kelimelerdeki /u/ sesinin /i/ sesine dönüşmesi ile ortaya çıkan bir sestir.

mítlak (32-5) (<mutlak)

mítlı (47-25) (<mutlu)

davılçı (19-29), (19-30) (<davulcu)

İkinci hecedeki alıntı kelimelerde:

halbırlanan (50-62) (<kalbur) Ar. (gırbâl) “kalbur”

2.1.1.1.1.7. / o / ünlüsü

“Geniş, yarı kalın, yuvarlak, normal süreli bir ünlüdür.” (Akça, 2012, s. 38). SA’da söz başında birçok örnekte tespit edilmiştir.

górdük (19-20) (<gördük)

gózlük (6-76) (<gözlük)

kófte (6-34) (<köfte)

körük (42-1) (<körük) “yer adı”

óküz (11-4) (<öküz)

2.1.1.1.1.8. / ö / ünlüsü

“Yarı geniş, kalın, yuvarlak, normal süreli bir ünlüdür.” (Akça, 2012, s. 39). SA’da iki örnekte tespit edilebilmiştir.

aḫıyö (7-16) (<akıyor)

diyör (9-14) (<diyor)

2.1.1.1.1.9. / ô / ünlüsü

“Yarı geniş, ince, yuvarlak, normal süreli bir ünlüdür.” (Akça, 2012, s. 40). SA’da /ü/ ünlüsünün /ô/’ye değişmesiyle meydana geldiği tespit edilmiştir.

bôyük (1-76) (<büyük)

2.1.1.1.1.10. / ú / ünlüsü

“Dar, yarı kalın, yuvarlak, normal süreli bir ünlüdür.” (Akça, 2012, s. 40). SA’da sadece ilk hecede bu ünlü birçok örnekte tespit edilmiştir.

búyük (9-14) (<büyük)

dúğürcük (9-103) (<düğürük) “ince bulgur”

gúccük (9-3) (<küçük)

gúzel (1-89) (<güzel)

ústüne (44-17) (<üstüne)

2.1.1.1.2. Uzun Ünlüler

2.1.1.1.2.1. Türkçe Kelimelerde Aslı Uzun Ünlüler

Türkçede aslı uzun ünlüler meselesi bu alanda çalışma yapan birçok araştırmacının değindiği ve varlığı ile ilgili çeşitli görüşlerin olduğu bir konudur. Özellikle Zeynep Korkmaz (Korkmaz, 1994) ve Talat Tekin (Tekin, 1975) başta olmak üzere yerli araştırmacılar bu konuda oldukça önemli çalışmalar yapmışlar ve bu çalışmalar sonucunda eserlerinde bir takım kelimelerin içinde geçen aslı uzun ünlüleri ortaya çıkarmışlardır. Bu araştırmalar ışığında Saraykent ağzında aslı uzun ünlülerin korunduğu ve halen ağızlarda devam ettiği aşağıdaki örnekleri verilen kelimelerde belirtilmiştir.

yārin (39-29), (40-16) (<yarın)

<i>dē-</i>	(<i>dērdik</i>) (42-38) (<de-)
<i>ğız</i>	(1-2), (2-49), (3-15) (<kız)
<i>yūrdum</i>	(8-6) (<yurdum) “yıkamak”

2.1.1.1.2.2. İkincil Uzun Ünlüler

Kelime kökünde veya kelimeye gelen eklerde aslî uzun ünlü bulunmayan durumlarda bazı ses olaylarının meydana gelmesiyle ortaya çıkan ünlülerdir. SA’da da tespit edilen ikincil uzun ünlüler oluşumları ile incelenmiştir.

2.1.1.1.2.2.1. Türkçe Kelimelerde İkincil Uzun Ünlüler

2.1.1.1.2.2.1.1. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Düşmesiyle Meydana Gelen ikincil Uzun Ünlüler

Ünsüz düşmesinden meydana gelen ikincil uzun ünlülerin bir kısmı SA’da /ğ/, /h/, /k/, /l/, /n/, /r/, /y/, /v/ ünsüzleri ile yan yana bulunan ünlülerin uzun süreli boğumlanması ve bu ünsüz harflerin boğumlanması nedeniyle düşmesi sonucu meydana gelmiştir.

/ğ/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

SA’da /ğ/ ünsüzünün erimesi ile meydana gelen ikincil uzun ünlülerle birlikte /ğ/ ünsüzünün düşmediği durumlarda ama bu ünsüzlerin etkisi ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler de tespit edilmiştir.

<i>bānmiyoḥ</i>	(22-60) (<beğenmiyok) “beğenmiyoruz”
<i>babayīt</i>	(34-24) (<babayığit)
<i>būda</i>	(8-47) (<buğday)
<i>büyūm</i>	(1-4) (<büyüğüm)
<i>çeçān</i>	(29-59) (<çiçeğin”)
<i>dēl</i>	(39-6) (<değil)
<i>dēşik oldu</i>	(8-3) (<değişik oldu)
<i>dāl</i>	(6-78) (<değil)
<i>dārmende</i>	(10-7) (<değirmende)
<i>deynā</i>	(12-35) (<deyneğe)

geçim ğaynā (6-65), (44-57) (<geçim kaynağı)

gelenāımız (34-29) (<geleneğimiz)

ġórdūn (1-58) (<gördüğün)

ördān (19-74) (<ördeğin)

yāmır (9-17) (<yağmur)

/ğ/ ünsüzünün düşmediği durumlarda meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

dōğrarıh (29-35) (<doğrarık) “doğrarız”

dōğru (31-25) (<doğru)

dōğurmuş (40-6) (<doğurmuş)

/h/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

SA’da /h/ ünsüzünün düşmesiyle meydana gelen Türkçe kelimeye rastlanılmamış fakat dilimize yerleşmiş olan yabancı kökenli kelimelerde bu ses olayının meydana geldiği tespit edilmiştir.

bāşış (7-20) (<bahşiş)

ġāfaltılıh (6-34) (<kahvaltılık)

ġāve (7-10) (<kahve)

vallā (32-2) (<vallahi)

/k/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

fāT (34-49) (<fakat)

ġuccūcūk (43-92) (<küçücük)

ġūzellīnen (48-8) (<güzellikle)

kūçūdūk (35-43) (<küçüktük)

ōsüzūdüm (3-2) (<öksüzdüm)

toḥmānan (45-53) (<tokmakla)

/l/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

/l/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen uzun ünlüler genellikle ilk hecede düşerek uzun ünlüleri meydana getirmiştir.

ātmīṣ yedi (15-1), (42-2), (30-2) (<altmış yedi)

āTmīṣ (7-19), (43-50) (<altmış)

āTmīṣ _ üç (36-1) (<altmış üç)

ātmīṣ dörd (36-5) (<altmış dört)

/r/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

/r/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen uzun ünlülere Saraykent ağzında sadece şimdiki zaman eki olan ‘-yor’ ekindeki /r/’nin düşmesi ile oluştuğu tespit edilmiştir.

gidiyōdu (4-24) (<gidiyordu)

gidiyōduḥ (46-16) (<gidiyorduk)

görüyō muyduḥ (42-26) (<görüyor muyduk)

içiyōlardı (26-26) (<içiyorlardı)

kesdiriyōdum (34-55) (<kestiriyordum)

veriyōlardı (35-30) (<veriyorlardı)

/v/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

Saraykent ağzında /v/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen uzun ünlü tek bir kelimeye tespit edilmiştir.

ḡōmuṣ (5-44) (<kovmuş)

/y/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

/y/ ünsüzünün düşmesi ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler birçok yerde tespit edilmiştir.

bā bōrek (9-99) (<Bey Börek)

bēle (45-48) (<böyle)

ōle (8-81) (<öyle)

ṣōle (9-116) (<şöyle)

/y/ ünsüzünün düşmediği durumlarda meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

/y/ ünsüzünün etkisi ile ve bu ünsüzünün düşmediği durumlarda da uzun ünlülerin meydana geldiği tespit edilmiştir.

bēyle (8-42) (<böyle)

bōyle (6-27) (<böyle)

şōyle (29-59) (<şöyle)

2.1.1.1.2.2.1.2. Türkçe Kelimelerde Hece Kaynaşmasıyla Oluşan ikincil Uzun Ünlüler

Saraykent ağzında, ünsüz düşmesinden meydana gelen uzun ünlülerle birlikte hece kaynaşmasından kaynaklı ikincil uzun ünlülerin de meydana geldiği tespit edilmiştir. /ğ/ ve /k/ ünsüzlerinin bulunduğu kelimelerde bu ünsüzlerde zayıf boğumlanma gerçekleşir. Bunun sonucunda bu ünsüzlerin önünde ve sonrasında bulunan ünlüler kaynaşarak tek ve uzun ünlüye dönüşür.

/-ağ/ > ā kaynaşması ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

bayā (9-32) (<bayağı)

bēyazıt ġaçā (7-14) (<beyazıt kaçağı) “yer adı”

pıçā (9-69) (<bıçağı)

/-eğ/ > ā kaynaşması ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

ilāñ (29-52) (<leğen)

ilāñ (43-125) (<leğen)

/-eği/ > ā kaynaşması ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

el emām (38-18) (<el emeğim)

/-ığı/ > ī kaynaşması ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

ġış hazırlī (38-31) (<kış hazırlığı)

/-uğa/ > ū kaynaşması ile meydana gelen ikincil uzun ünlüler:

çocū (45-49) (<çocuğu)

2.1.1.1.2.2.1.3. Türkçe Kelimelerde Hece Düşmesiyle Meydana Gelen ikincil Uzun Ünlüler

Saraykent ağzında sadece ‘yoğur-’ sözcüğünde tespit edilen /-ır/ geniş zaman ekinin düşmesi ile meydana gelen uzun ünlü olayıdır.

yūruh (2-66), (2-70) (<yoğururuz)

yūrullardı (41-56), (44-87) (<yoğururlardı)

2.1.1.1.2.2.1.4. Türkçe Kelimelerde Ünlem Edatlarında Meydana Gelen ikincil Uzun Ünlüler

Vurgulu bir şekilde söylenen ünlem edatlarında ünlülerde uzunluk meydana gelmektedir. Saraykent ağzında bulunan ünlem edatlarının bir kısmında bu şekilde uzun ünlüler oluşmuştur.

abō (18-16) (<abo)

aō (28-7) (<abo)

āh (20-15) (<ah)

ābō (1-25) (<abo)

Fū (34-113) (<vah)

ġī (19-73) (<kız)

oḥō (17-18) (<oḥo)

2.1.1.2. Ünlü Uyumları

“Türkçede gerek kelimenin köklerinde, gerek kelime kökleri ile ekler arasında bir takım uyumlar vardır.” (Ergin, 2012, s.69) Bu kısımda SA’dan derlenen kelimeler kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık ilişkisi kapsamında incelenecektir.

2.1.1.2.1. Türkçe Kelimelerde Kalınlık-incelik Uyumuna Giren Kelimeler

Kalınlık-incelik uyumu, bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-incelik bakımından birbirine uygunluğu olayıdır. Türkçede bir kelimedeki ünlüler ya kalın, ya ince olabilmektedir. Bir kelimedede hem kalın hem ince ünlü bulunamaz (Ergin, 2012, s. 70), SA’da bazı istisnalar dışında kalınlık-incelik uyumu STT’de olduğu gibidir. STT’de kalınlık-incelik uyumuna

girmeyip dile yerleşmiş olan ek veya edatların SA'dada bazı kelimelerde uyuma girdiği tespit edilmiştir.

1. -ken zarf fiili etkisi ile uyuma giren kelimeler

-ken zarf fiili Saraykent ağzında bazı kelimelerde ekleşmiş olup uyuma girmiştir.

çocūkan (44-3) (<çocukken)

batahlīhan (5-48) (<bataklıkken)

2. ile edatının ekleşmiş hâli ile uyuma giren kelimeler

İle'nin ekleşmiş şekli ve vasıta eki olan +nIn ile arkaik bir ünsüz olan /η/'nin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik ekin bölgede uyuma girdiği ilgili tespitlerden bazıları şunlardır:

amcañıñan (25-3) (<amcannan) “amcanla”

arabasıynan (22-23) (<arabasıynan) “arabasıyla”

atınan (5-100) “atla”

āşamınan (31-13) (<akşamınan) “akşam ile”

babamnan (5-100) “babamla”

bulğurnan (16-50) “bulgurla”

cuğaraynan (6-61) “sigarayla”

çocuğlarnan (2-60) (<çocuklarnan) “çocuklarla”

daşınan (43-72) (<taşınan) “taşla”

ğabāğnan (32-31) “kabakla”

kapagñan (2-66) “kapakla”

ķazanlarınan (21-39) “kazanlarla”

nacānan (44-49) (<nacaknan) “nacakla”

onna (32-25) “onunla”

pıçāğnan (32-36) “bıçakla”

sındıynan (2-54) “makasla”

taşınan (41-42) “taşla”

<i>tavīḡnan</i>	(50-42) “tavukla”
<i>toprāḡnan</i>	(32-13) “toprakla”
<i>unnan</i>	(19-46) “unla”
<i>yollunan</i>	(45-28) “yolla”
<i>zopaynan</i>	(6-4) “sopayla”

3. i- ek fiilinin uyuma girdiği durumlar

i- ek fiilinin duyulan geçmiş zaman eki olan -miş ile çekimlendiği bazı kelimelerde kalınlık-incelik uyumuna girdiği görülür.

<i>alırımış</i>	(34-61) (<alırımış) “alırımış”
<i>dāḡdıllarımış</i>	(19-45) (<dağıtırlarımış) “dağıtırlarmış”
<i>derinimiş</i>	(28-23) (<derinmiş)
<i>faḡırımış</i>	(17-49) (<fakirimiş) “fakirmiş”
<i>omarımış</i>	(40-7) (<ömermiş)
<i>saḡadımış</i>	(21-41) (<sakatımış) “sakatmış”
<i>yīdimiş</i>	(44-29) (<yiğidimiş) “yiğitmiş”

2.1.1.2.1.1. Uyum Değişmesi

SA’da bulunan kelimelerdeki ünlü uyumu bazı ses olayları nedeniyle değişime uğramıştır. “Kalınlaştırıcı ve inceltici ünsüzlerin tesiriyle bünyesindeki ünlüler kalın, yarı kalın, ince, yarı ince sıraya geçen kelimelerde kalınlık-incelik uyumu da buna göre değişmektedir.” (Akça, 2012. s. 55) Özellikle /k/ ve /g/ ünsüzlerin kalınlaştırıcı etkisi ile uyumun değiştiği tespit edilmiştir.

<i>dāl</i>	(6-78) (<değil)
<i>góbām</i>	(45-41) (<göbeğim)
<i>góḡe</i>	(9-6) (<göḡe)
<i>gókdere</i>	(17-36) (<gökdere)
<i>górenāımız</i>	(34-29) (<göreneğimiz)
<i>kópāḡ</i>	(35-7) (<köpeğin)

Bölgede uyumun tamamlanmadığı kelimelere de sıkça rastlanılmıştır.

bāğāndik (32-2) (<beğendik)

bōğōn (34-101) (<bugün)

gōbeğende (3-19) (<göbeğinde)

górúnür (1-66) (<görünür)

gúccüğken (19-73) (<küçükken)

oriyá (1-36) (<oraya)

ōğōnsem (22-64) (<övünsem)

ugúdürük (2-77) (<öğütürük)

2.1.1.2.1.1.1. Yabancı Kökenli Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu

STT’de kullanımı yerleşmiş olan veya köken itibariyle uyuma aykırı olan yabancı kökenli kelimelerin bir kısmı SA’da uyumu girerken bir kısmında da uyum bozulmuştur.

2.1.1.2.1.1.1.1. Uyuma Giren Kelimeler

aḥraba (4-24) (<Ar. akribā) “akraba”

asvab (16-32) (<Ar. esvāb) “esvap”

aşık (9-124) (<Ar. ‘āşik) “aşık”

bahça (34-65) (<Far. bāğçe) “bahçe”

batlıcan (6-31) (<Ar. bādincān) “patlıcan”

bātıl (1-62), (<Ar. bāṭil) “batıl”

barabar (8-78) (<Far. berāber) “beraber”

cehiz (8-13), (24-8) (<Ar. cihāz) “çeyiz”

çadır (24-82) (<Far. çāder) “çadır”

çarşamba (19-30) (<Far. çār+ şenbe) “çarşamba”

çıraḥ (39-4) (<Far. çerāğ) (çırak) “çırak”

dene (4-10), (4-16) (<Far. dāne) “tane”

duvar (28-27) (<Far. dīvār) “duvar”

<i>faḥır</i>	(17-49) (<Ar. faḫīr) “fakir”
<i>ḡalbur</i>	(5-18) (<Ar. ġirbāl) “kalbur”
<i>ḡına</i>	(23-12), (38-23), (33-9) (<Ar. ḥinnā’) “kına”
<i>ḡıvam</i>	(9-48) (<Ar. ḳivām) “kıvam”
<i>hebe</i>	(8-48) (<Ar. ‘aybe) “heybe”
<i>hemen</i>	(2-66), (6-78) (<Far. hemān) “hemen”
<i>hūsūsü</i>	(37-23) (<Ar. ḥuṣūṣī) “hususı”
<i>ḡabar</i>	(17-41) (<Ar. ḡaber) “haber”
<i>ḡasda</i>	(46-38) (<Far. ḡaste) “hasta”
<i>ḡavıya</i>	(9-80) (<Ar. hevā) “havaya”
<i>ḡazır</i>	(2-55) (<Ar. ḡāzır) “hazır”
<i>ḡoranta</i>	(9-9), (34-80), (43-108) (<Far. ḡōrende) “horanta”
<i>maya</i>	(39-43) (<Far. māye) “maya”
<i>maymın</i>	(16-68) (<Ar. meymūn) “maymun”
<i>mercimek</i>	(12-25), (13-20), (22-66) (<Far. merdumek) “mercimek”
<i>meret</i>	(22-15) (<Ar. mārīd) “meret”
<i>misafir</i>	(45-34) (<Ar. musāfir) “misafir”
<i>paḡla</i>	(36-11), (43-110) (<Ar. bākīlā) “bakla”
<i>sıla</i>	(6-50) (<Ar. ṣīla) “sıla”
<i>surat</i>	(21-7) (<Ar. ṣūret) “surat, yüz”
<i>taḡta</i>	(24-27) (<Far. taḡte) “tahta”
<i>tarḡhana</i>	(34-41) (<Far. tarḡhāne) “tarhana”
<i>tene</i>	(8-11), (8-28) (<Far. dāne) “tane”
<i>vallaḡa</i>	(43-121) (<Ar. vallahi) “vallahı”
<i>zēten</i>	(16-27) (<Ar. zāten) “zaten”

2.1.1.2.1.1.1.2. Uyuma Girmeyen veya Uyumun Yarım Kaldığı Kelimeler

<i>aḥseri</i>	(4-26) (<Ar. ekseri) “ekseri”
<i>ateş</i>	(30-25), (30-25), (40-32) (<Far. ātaş) “ateş”
<i>aşūre</i>	(32-33), (32-33) (<Ar. ‘āşūrā) “aşure”
<i>cūma</i>	(6-60) (<Ar. cum‘a) “cuma”
<i>dünya</i>	(5-45), (5-116) (<Ar. dunyā) “dünya”
<i>ehbab</i>	(17-17) (<Ar. aḥbāb) “ahbap”
<i>felan</i>	(4-25), (34-105), (34-111) (<Ar. fūlan) “filan”
<i>filan</i>	(17-17), (42-4) (<Ar. fulān) “filan”
<i>gale</i>	(24-51) (<Ar. ḡal’a) “kale”
<i>ğarafıl</i>	(44-74) (<Ar. karanful) “karanfil”
<i>helva</i>	(6-40), (41-54) (<Ar. ḥalvā) “helva”
<i>heTtā</i>	(28-23) (<Ar. ḥattā) “hatta”
<i>kervan</i>	(43-70) <Far. (kārbān) “kervan”
<i>mazi</i>	(5-83) (<Ar. māzī) “mazi”
<i>māğra</i>	(24-32) (<Ar. mağāre) “mağara”
<i>ürüya</i>	(44-26) (<Ar. ru’yā) “rüya”
<i>vücut</i>	(21-76) <Ar. (vucūd) “vücut”
<i>zaḥmeri</i>	(32-8) (<Ar. zemherīr) “zemheri”

2.1.1.2.1.1.1.3. Kalınlık-İncelik Uyumunun Yarım Kalması

<i>dúKğan</i>	(27-2) (<Ar. dukkān) “dükkan”
<i>ķófte</i>	(6-34) (<Far. kūfte) “köfte”
<i>maḥkúm</i>	(20-11) (<Ar. maḥkūm) “mahkum”
<i>meşgúl</i>	(12-10) (<Ar. meşgūl) “meşgul”
<i>núfus</i>	(37-16) (<Ar. nufūs) “nüfus”
<i>ilāḡ</i>	(43-125) (<Far. legen) “leğen”

2.1.1.2.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması

SA'da kalınlık-incecik uyumu genel olarak standart dilde olduğu gibi olsa da farklı nedenlerle uyumun bozulduğu durumlarla da karşılaşılmaktadır.

2.1.1.2.1.2.1. Kalınlaştırıcı Ünsüzlerin Tesiri İle Uyumun Bozulması

Arka damak ünsüzlerinin boğumlanma şekilleri etkisi ile kalınlaşan ünsüzlerin uyumu bozulduğu birçok kelimede tespit edilmiştir.

/g/ > /ğ/; /k/ > /k/ değışimi ile uyumun bozulduğu kelimeler:

Ön damak ünsüzleri olan /g/ ve /k/ ünsüzlerinin ince ünlülerle kullanımında orta veya arka damağa kayması sonucu ince ünlülerin kalınlaştığı görülmüştür. (Akça, 2012, s. 57)

<i>göbeğinde</i>	(3-19) (<göbeğinde)
<i>gömlek</i>	(9-8) (<gömlek)
<i>görüyoğ</i>	(12-9) (<görüyoğ) “görüyoruz”
<i>görenamız</i>	(34-29) (<görenamız)
<i>görpe</i>	(2-55) (<körpe)
<i>yüsük</i>	(7-36), (27-3) (<yüzük)
<i>dökerdiğ</i>	(45-53) (<dökerdik)
<i>kömmüşler</i>	(28-20) (<gömmüşler)
<i>kömür</i>	(15-16) (<kömür)
<i>kömüş</i>	(39-67) (<kömüş)
<i>kötüsüymüş</i>	(27-11) (<kötüsüymüş)
<i>közle</i>	(43-117) (<közle)
<i>küpe</i>	(44-5) (<küpe)

/n/ > /ŋ/ değışimi ile uyumun bozulduğu kelimeler:

ŋ ünsüzünün tesiri ile uyumun bozulduğu kelimelerde /a/ > /ã/, /ü/ > /ú/ ve /ö/ > /ó/ değışimleri görülmüştür.

<i>dünür</i>	(22-17) (<dünür)
<i>gönüllemeye</i>	(17-27) (<gönüllemeye)

<i>kópǎŋ</i>	(35-7) (<köpeğin)
<i>nōrecǎŋ</i>	(26-3) (<ne yapacaksın)
<i>óŋúŋe</i>	(44-76) (<önüne)
<i>yemǎŋ</i>	(35-34) (<yemeğin)

2.1.1.2.1.2.2. Sebebi Belli Olmayan Kalınlaşmalar Nedeniyle Bozulma

SA'da sebebi belli olmayan kalınlaşmalar da tespit edilmiştir. /ú/ sesi ilk hecede belirli bir sebebe bağlı olmaksızın kalınlaşmıştır.

<i>úç</i>	(1-63), (16-34), (26-12), (45-35) (üç)
<i>ústüne</i>	(44-17) (üstüne)

2.1.1.2.1.2.3. İnceltici Ünsüzlerin Tesiri İle Uyumun Bozulması

“İnceltici özelliği bulunan /c/, /d/, /ş/, /t/, /y/ ünsüzleri, kalın sıradan kelimelerde, yanlarındaki kalın ünlüleri incelterek kalınlık-incelik uyumunuz bozulmasına sebep olur.” (Akça, 2012, s. 58) SA'da bu sebeple ve ünsüz benzeşmelerinden en az birinin etkisiyle uyumun bozulduğu kelimeler tespit edilmiştir.

/c/ ünsüzü ile uyumun bozulduğu kelimeler:

<i>acícík</i>	(19-17) (<azıcık)
<i>ıcík</i>	(22-34) (<azıcık)
<i>íyícik</i>	(44-40) (<azıcık)

/ş/ ünsüzü ile uyumun bozulduğu kelimeler:

<i>ğarşıye</i>	(7-11) (<karşıya)
<i>ğomşıya</i>	(1-42) (<komşuya)
<i>yaşıycan</i>	(48-8) (<yaşayacağın)
<i>yaşıyo</i>	(28-30) (<yaşıyor)
<i>yaşıyom</i>	(16-17), (48-1) (<yaşıyorum)

/y/ ünsüzü ile uyumun bozulduğu kelimeler:

<i>amcayí</i>	(34-55) (<amcayı)
<i>anlaşdıımıyi</i>	(25-31) (<anlaşınca)

<i>aramíye</i>	(19-5), (19-6) (<aramaya)
<i>arabíya</i>	(7-28) (<arabaya)
<i>aríya</i>	(34-3) (<arıya)
<i>ayríyeten</i>	(39-54) (<ayrıca)
<i>baħmíye</i>	(25-11), (41-3) (<bakmaya)
<i>buríya</i>	(5-46) (<buraya)
<i>çalışmíye</i>	(37-15) (<çalışmaya)
<i>çalíyom</i>	(36-18) (<çalışıyorum)
<i>ğafíya</i>	(2-22) (<kafaya)
<i>ğociya gèt-</i>	(48-12) (<kocaya git-)
<i>odiya</i>	(44-65) (<odaya)
<i>oriyá</i>	(1-36) (<oraya)
<i>oríyece</i>	(12-37) (<oraya kadar)

2.1.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

“Düzlük-yuvarlaklık uyumu bir kelimedeki vokallerin düzlük yuvarlaklık bakımından birbirine uymasındır...düzlük yuvarlaklık uyumu Türkçede bir kelimedede düz vokalleri düz vokallerin, yuvarlak vokalleri ise dar-yuvarlak veya geniş-düz vokallerin takip etmesi hadisesidir” (Ergin, 2012. s. 72-73). SA’da düzlük-yuvarlaklık uyumu genellikle standart dildeki ile benzeşmekle birlikte farklı durumların da ortaya çıktığı tespit edilmiş ve STT’de uyuma aykırı kullanılan bazı kelimelerin düzlük-yuvarlaklık bakımından uyuma girdiği görülmüştür.

2.1.1.2.2.1. Düz Ünlülü Kelimelerde Düzlük Yuvarlak Uyumu

STT’de uyum dışı kullanılan ve dile yerleşen ve aşağıda belirtilen kelimelerin SA’da uyuma girdiği tespit edilmiştir. Burada özellikle /u/ > /ı/ - /i/; /o/ > /a/; /i/ > /ü/ seslerin değişimi ile kelimeler uyuma girmiştir.

avıcımınar (43-50) (<avucumunan) “avucumla”

banya yapamıyo (17-40) (<banyo yapmıyor)

başçavış (5-99), (9-86) (<başçavuş)

<i>bızāğlara</i>	(22-11) (<buzagaılara)
<i>çavış</i>	(17-33), (17-41) (<çavuş)
<i>dalabım</i>	(16-27) (<dolabım)
<i>damatès</i>	(31-7) (<domates)
<i>fasille</i>	(17-14) (<fasulye)
<i>ğabīnı</i>	(49-15) (<kabuğunu)
<i>hamır</i>	(23-21), (50-49) (<hamur)
<i>ğavırğa</i>	(31-28) (<kavurga)

2.1.1.2.2.2. Yuvarlak Ünlülü Kelimelerde Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

STT’de olduğu gibi SA’da yuvarlak ünlülü kelimelerin düzlük-yuvarlaklık bakımından genellikle uyumu koruduğu görülmektedir.

<i>bozdurduḡ</i>	(36-17) (<bozdurduk)
<i>böyüḡdüm</i>	(25-10) (<büyüktüm)
<i>büydüm</i>	(6-1) (<büyüdüm)
<i>böyükdü</i>	(3-1) (<büyüktü)
<i>buluduḡ</i>	(24-95) (<bulutun)
<i>çocuḡluḡ</i>	(1-12) (<çocukluk)
<i>çulunan</i>	(22-29) (<çulla)
<i>doḡomumuḡ</i>	(26-17) (<doğumunun)
<i>ğorsun</i>	(6-77) (<koyarsın)
<i>ğörüyüm</i>	(27-4) (<göreylim)
<i>oluncu</i>	(29-25) (<olunca)
<i>oluncuḡ</i>	(5-99) (<olunca)

2.1.1.2.3. Düzlük-Yuvarlak Uyumunun Bozulması

Düzlük-yuvarlaklık ile yukarıda bahsedilen kurallar çerçevesinde SA'da düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulduğu durumlar tespit edilmiştir. /ı/ > /u/; /u/ > /i/; /o/ > /a/ seslerinin değişimi ile tespit edilen kelimelerde uyumun bozulduğu görülmüştür.

<i>altun</i>	(48-27) (<altın)
<i>doğız</i>	(19-6), (19-7) (<dokuz)
<i>fiston</i>	(45-26) (<fistan)
<i>gomşılar</i>	(1-43) (<komşular)
<i>onıynen</i>	(49-20) (<onunla)

-ur / -ür; -u, -ü; -ı, -i geniş zaman ekinin etkisi ile uyumun bozulduğu kelimeler:

<i>bilirüm</i>	(8-52) (bilirim)
<i>bilüm</i>	(8-13) (bilirim)
<i>ğavurrih</i>	(26-33) (kavururuk) “kavururuz”

-şimdiki zaman eki olan -yor ekinin -yo şeklinde kullanımı STT'de uyumu bozduğu gibi SA'da da uyumu bozmuştur.

<i>diyom</i>	(<diyorum)
<i>diyoy</i>	(<diyorsun)
<i>diyoyuz</i>	(43-125) (<diyorsunuz)
<i>diyoz</i>	(39-53) (<diyoruz)
<i>düşünüyom</i>	(9-70) (<düşünüyorum)
<i>dolduruyoy</i>	(34-30) (<dolduruyoruz)
<i>giyolar</i>	(29-8) (<giyiyorlar)

2.1.1.3. Ünlü Değişimleri

2.1.1.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

2.1.1.3.1.1. a > e

Yabancı kökenli kelimelerde tespit edilen bu değişim sadece birkaç kelimeye görülmüştür.

<i>aḥseri</i>	(4-26) (<ekseri)
<i>aḥserī</i>	(4-50) (<ekseri)
<i>ameliyetim</i>	(34-31) (<ameliyatım)

2.1.1.3.1.2. a > ı

Birkaç kelimedede tespit edilen bu değişim /y/ ünsüzünün etkisi ile meydana gelmiştir.

<i>arabíya</i>	(7-28) (<arabaya)
<i>olmíyan</i>	(6-71) (<olmayan)
<i>şoríya</i>	(2-61), (7-40), (34-114) (şuraya)

2.1.1.3.1.3. ı, i > ı

İnceltici etkisi bulunan ünsüzlerden /c/ ve /y/'nin ile /ı/ ünlüsünün tam veya yarı incelmeye uğradığı tespit edilmiştir.

<i>aciciK</i>	(50-52) (<azıcık)
<i>acícık</i>	(19-17) (<azıcık)
<i>anı</i>	(1-113) (<hani)
<i>aríya</i>	(34-3) (<arıya)
<i>atlıyo</i>	(49-5) (<atılıyor)
<i>ayríyeten</i>	(39-54) (<ayrıyeten)
<i>āğríyiP</i>	(44-32) (<ağrıyıp)
<i>isdar</i>	(8-30) (<ısdar)

2.1.1.3.1.4. u > ı

/u/ ünlüsünün kendinden sonra gelen /y/ ünsüzünün inceltici etkisi ile değişime uğradığı tek örnek tespit edilmiştir.

<i>onĩynen</i>	(49-20) (<onunla)
----------------	-------------------

2.1.1.3.1.5. u > ü

İnceltici özelliği bulunan /s/ ünsüzünün etkisi ile gerçekleşen bu değişim tek örnekte tespit edilebilmiştir.

süstürdü (9-124) (<susturdu)

2.1.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

2.1.1.3.2.1. e > a; e > ě

Kalınlaştırıcı ünsüzlerden olan ve arka veya orta damakta boğumlanan /k/, /g/ ve /ğ/ etkisi veya ünlü benzeşmeleri sebebi ile ince olan ünlüler yarı kalın ya da kalın sıradan ünlülere değişmiştir.

ăsiK (35-7) (<eksik)

amānetimiş (29-50) (<emanetmiş)

ayçiçă (15-10) (<ayçiçeği)

ăgrı _ áya (5-21), (5-24) (<eğrikaya)

baĥčanızın (34-65) (<bahçenizin)

barabar (8-78), (36-16) (<beraber)

băġanmedim (25-13) (<beğenmedim)

2.1.1.3.2.2. i > ı

Kalınlaştırıcı özelliği bulunan /h/ ünsüzü ve gerileyici ünsüz benzeşmesi etkisiyle ince sıradan devam eden kelimelerdeki ünlüleri kalınlaştırmıştır.

atlı cırıTcılıĥ (5-72) (<atlı ciritcilik)

bilirĥ (45-56) (<biliriz)

çekerdiĥ (45-54) (<çekerdik)

2.1.1.3.2.3. ö > u

/ğ/ ünsüzünün kalınlaştırıcı etkisiyle ince ünlüler yarı kalın ya da ince ünlülere dönüşmüştür.

uġúdürdük (10-7) (<öğütürdük)

2.1.1.3.3. Geniş Ünlülerin Daralması

2.1.1.3.3.1. a > â

Tek bir yerde tespit edilen bu ses değişim /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle meydana gelmiştir.

sallâya sallâya (42-27) (sallaya sallaya)

2.1.1.3.3.2. a > ı

a > ı daralmasının en yaygın sebebi a > â daralmasında olduğu gibi /y/ ünsüzüdür.

anlatmıyağ (21-30) (<anlatmayalım)

aramıya (9-16) (<aramaya)

bulamıyan (25-23) (<bulamayan)

çalışmıya (9-35) (<çalışmaya)

olmıyan (15-12) (<olmayan)

2.1.1.3.3.3. e > ê

/y/ ünsüzünün daraltıcı etkisi ile /e/ ünlüsü daralarak /ê/ ünlüsüne dönüşür.

bêyle (16-38), (16-42) (böyle)

êyle (6-72), (6-34) (öyle)

2.1.1.3.3.4. e > i

Bu ses değişimin yine yaygın sebebi /y/ ünsüzüdür.

beklemiyek (19-12) (<beklemeyelim)

çeşmiye (18-45) (<çeşmeye)

diğince (15-32) (<deyince)

dimiş (39-23) (<demiş)

işlemiye (9-106) (<işlemeye)

yêdirmıye (22-66) (<yedirmeye)

yidim (37-14) (<yedim)

2.1.1.3.3.5. o > ô

Şimdiki zaman eki olan -yor ekinde tespit edilen bu değişim iki örnekte tespit edilebilmiştir.

ağıyô (7-16) (<akıyor)

diyôr (9-14) (<diyor)

2.1.1.3.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi

2.1.1.3.4.1. i > ê

“Eski Türkçede bazı kelimelerin ilk hecesindeki /i/ ünlüsü sonraki dönemlerde /e/’ye doğru bir genişleme seyri izlemiştir.” (Akça, 2012. s. 74). SA’da da bu eğilim devam etmiş, Türkçe kelimelerle birlikte yabancı kökenli kelimelerde de bu ses değişiminin örneklerine rastlanmıştır.

<i>hêç</i>	(1-22) (hiç)
<i>hêkâye</i>	(21-62) (hikaye)
<i>haydê</i>	(28-5) (haydi)
<i>gêdiyom</i>	(19-16) (gidiyorum)
<i>gêtmek</i>	(18-22) (gitmek)
<i>gêydiriller</i>	(44-93) (giydirebilirler)
<i>êyice</i>	(17-11) (iyice)

2.1.1.3.4.2. u > o; ü > ó

<i>şora</i>	(39-19) (<şura) “şura”
<i>gózelliği</i>	(24-61) (<güzelliği)

2.1.1.3.4.3. ü > ö

<i>bógön</i>	(24-28), (34-117), (34-4) (<bugün)
--------------	------------------------------------

2.1.1.3.4. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

2.1.1.3.4.1. a > o

<i>yoħut</i>	(6-71) (<yahut)
--------------	-----------------

2.1.1.3.4.2. a > u

“Bu değişimde ünlü benzeşmesi hadisesi rol oynamaktadır. İlk hecesinde yuvarlak, takip eden hecede /a/ ünlüsü bulunan kelimelerde, ilk hecedeki yuvarlak ünlünün tesiriyle takip eden hecedeki /a/ ünlüsü /u/’ya dönüşmektedir. Yine ünlü benzeşmesi sebebiyle -ınca zarf-fiil ekindeki ünlüler de (a,ı) /u/’ya dönüşmektedir.” (Akça, 2012. s. 75). SA’da da bu sebepler neticesinde /a/ ünlüsünün /u/’ya değiştiği tespit edilmiştir.

<i>oldumuncu</i>	(50-79) (<olunca)
<i>olmuyanın</i>	(43-101) (<olmayanın)
<i>oluncu</i>	(29-25) (<olunca)
<i>oluncuḥ</i>	(5-99) (<olunca)
<i>vuruncu</i>	(16-55) (<vurunca)
<i>yuyuya</i>	(8-33) (<yuyaya) “yu-, yıka-, temizle-”

2.1.1.3.4.3. e > ü

Bu değişim /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisi ile meydana gelmiştir.

götürüyüm (1-17), (1-20), (34-117) (<götüreyim)

2.1.1.3.4.4. ı > u

altun (48-27) (<altın)

2.1.1.3.5. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

SA’da belli ses olayları haricinde bir nedene bağlanmaksızın seslerin o anki çıkışı esnasında yuvarlak seslerin düzleştiği tespit edilmiştir.

2.1.1.3.5.1. o > a

banya yapamıyo (17-40) (<banyo yapamıyor)

2.1.1.3.5.2. ö > ē

Tek bir örnekte tespit edilen bu ses olayı ‘*böyle*’ kelimesindeki /ö/ ünlüsünün düzleşmesi ile oluşmuştur.

bēle (12-44) (<böyle)

2.1.1.3.5.3. u > ı

Genellikle dudak ünsüzlerinin tesiri ile standart dilde kullanılan bazı kelimelerin düzleşerek uyuma girdikleri tespit edilmiştir.

çıbıḥ (18-33) (<çubuk)

armıdın (5-30) (<armudun)

avıç (6-76), (19-48) (<avuç)

bızāğlara (22-11) (<buzağlara)

2.1.1.3.5.4. u > i

“Ünlü benzeşmesi sebebiyle /u/ ünlüsü yarı düzleşerek /i/’ye dönüşmektedir.” (Akça, 2012. s. 77). Bu değişim tek örnekte tespit edilmiştir.

davılcı (19-29), (19-30) (<davulcu)

2.1.1.4. Ünlü Düşmesi

Farklı ses olayları sebebiyle kelimelerde söz başı, söz içi ve söz sonunda bazı hece veya seslerin düştüğü görülmektedir. SA’da da çeşitli sebeplerle ünlüleri veya ünlülerin bulunduğu seslerin bulunduğu hecelerin düştüğü tespit edilmiştir.

1. Kelime ortasında bulunan hecenin vurgusuz olması nedeniyle ünlülerin seslerin düştüğü görülmüştür.

burda (1-13) (<burada)

burdan (1-4), (1-16) (<buradan)

aḥdarriḥ (33-17) (<aktarırik) “aktarıriz”

bişirrik (34-121) (<pişiririk) “pişiririz”

dāğdıllar (16-35), (21-36) (<dağıtırlar)

dāğdıncı (19-46) (<dağıtınca)

deşirrik (38-33) (<deşiririk) “deşiririz”

dışardan (7-9) (<dışarıdan)

dinnendirrik (44-42) (<dinlendiririk) “dinlendiririz”

doldurruḥ (22-36) (<doldururuk) “doldururuz”

ēysine mi (39-23) (<iyisine mi)

götürrik (6-41) (<götürürük) “götürürüz”

ğavurruḥ (50-46) (<gavururuk) “kavururuz”

ğorsun (6-77) (<korsun) “koyarsın”

kuçāğna (24-62) (<kucağına)

orda (1-10), (1-19) (<orada)

<i>ordan</i>	(1-51) (<oradan)
<i>talimğāna</i>	(17-41) (<talimgahına)
<i>ufāna</i>	(9-103) (<ufağına)

2. Son hecede bulunan ünlülerin vurgusuzluk, hızlı konuşma, hece kaynaşması vb. sebeplerle düştüğü tespit edilmiştir.

<i>yatiym</i>	(30-7) (<yatayım)
<i>kemīğ</i>	(18-36) (<kemiği)
<i>silā</i>	(1-30) (<silahı)

2.1.1.5. Ünlü Türemesi

SA'da başta, ortada ve son hecede olmak üzere üç farklı ünlü türemesi vardır. Bu ünlü türemeleri şunlardır:

1. Kelime başında oluşan ünlü türemeleri /t/, /r/, /l/ ünsüzlerinin bulunduğu ilk hecede ve bu seslerin başında türediği tespit edilmiştir.

<i>utuzunu</i>	(50-47) (<tuzunu)
<i>ilánlerde</i>	(41-56) (<leğenlerde)
<i>iraḥanını</i>	(8-74) (<reyhanını)
<i>irecep</i>	(9-98) (<Recep)
<i>ireçelin</i>	(43-12) (<reçelin)
<i>irençberlik</i>	(6-65) (<rençperlik)
<i>ürüya</i>	(44-26) (<rüya)

2. Orta hecede ünlü türemesi.

<i>atınan</i>	(5-100) (<atla)
<i>būğdayınan</i>	(43-21) (<buğdayla)
<i>etinen</i>	(8-74) (<etle)
<i>evelenecek</i>	(34-105) (<evlenecek)

3. Son hecede ünlü türemesi üç yerde tespit edilmiş olup bu kelimeler yabancı kökenli kelimelerdir.

film (1-31), (1-31) (<film)

kıredi (9-92) (<kredi)

moderin (1-18) (<modern)

2.2. Ünsüzler

“Ünsüzler, boğumlanmaları sırasında ses yolunda belirli bir temasın, bir takıntının oluştuğu seslerdir.” (Günşen, 2019. s. 51). Ses yolunda bulunan ses telleri, dil, damak, diş ve dudağın etkisi ile oluşan bu boğumlanma sıralamasında ünsüzler meydana gelir.

Bu bölümde öncelikle ünsüz türleri tanıtılıp incelenecek, sonrasında ünsüz uyumu ve uyumunun bozulması ile ünsüz değişimleri incelenerek metinlerden örnekleri verilerek açıklanacaktır.

2.2.1. Ünsüz Türleri

SA’da şu ünsüzler bulunmaktadır:

b, c, ğ, ç, Ç, ğ, d, f, F, g, ğ, ğ, ğ, ğ, ğ, h, h, h, j, k, K, K, k, k, k, k, k, l, l, m, n, n, n, n, p, P, r, r, s, s, s, t, T, v, y, z.

1. Normal Boğumlamalı Ünsüzler

b, c, ğ, ç, Ç, ğ, d, f, g, ğ, ğ, ğ, ğ, ğ, h, h, h, j, k, k, k, k, k, k, l, l, m, n, n, n, n, p, r, r, s, s, s, t, v, y, z.

2. Yarı Tonlu Ünsüzler

Ç, Ğ, K, K, P, T.

Tablo 1. 2. Yozgat İli Saraykent İlçesi ağzındaki Ünsüzler

	Süreksiz			Sürekli								
				Sızıcı			Yarı Sızıcı		Akıcı			
									Burun	Ağız Akıcıları		
	Tonlu	Yarı Tonlu	Tonsuz	Tonlu	Yarı Tonlu	Tonsuz	Tonlu	Tonsuz	Akıcıları	Yanaklı	Titrek	Nefesli
Çift Dudak	b	P	p						m			
Diş Dudak			f	v	F							
Diş- Diş Eti	d	T	t	z	ś	s			n, n̄, ñ	l, l̄	r, r̄	y
Diş Eti Ön Damak	c	Ç	ç	j		ş	ç	ç				
Ön Damak	g	K	k, k̄									
Orta Damak	g̃		k̄	ğ								
Arka Damak	ğ	K̄	k̄			h, h̄, ħ			ŋ			
Gırtlak	g		k	ğ								

Bu çalışmada yukarıda belirtilen ünsüzlerden sadece standart dilde olmayanları incelenecektir.

2.2.1.1. Standart Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünsüzler

2.2.1.1.1. Normal Boğumlamalı Ünsüzler

2.2.1.1.1.1. /ç/ Ünsüzü

/c/-/j/ arası ünsüzü olan bu ses, /c/ ve /ç/ ünsüzlerinin yarı sızıcılaşması sonucu /ç/’ye dönüşmüştür.

<i>candarma</i>	(20-10) (<jandarma)
<i>çiriT</i>	(35-16) (<cirit)
<i>geç</i>	(1-6) (<geç)
<i>güçlü</i>	(4-21) (<güçlü)
<i>piç</i>	(1-91) (<piç)
<i>rençberlik</i>	(30-13) (<rençperlik)

2.2.1.1.1.2. /ç/ Ünsüzü

Tonsuz, yarı sızıcı, sürekli bir diş eti-ön damak ünsüzüdür. /ç/-/ş/ arası ünsüzlerinden bu arası, /ç/ ünsüzünün yarı sızıcılaşarak /ç/’ye dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır. SA’da belirgin olarak birçok örnekte tespit edilmiştir.

<i>açar</i>	(9-54) (<açar)
<i>ağaçlar</i>	(46-35) (<ağaçlar)
<i>bulamaçı</i>	(2-15) (<bulamaşı)
<i>çancı</i>	(31-25) (<sancı)
<i>çinik</i>	(24-25) (<çinik)
<i>çitiliylen</i>	(43-59) (<çitiliyle)
<i>geçdim</i>	(18-29) (<geçtim)

2.2.1.1.1.3. /g/ Ünsüzü

“Tonlu, süreksiz bir orta damak ünsüzüdür.” (Akça, 2012. s. 83). SA’da, genellikle /g/ > /g/ ve /k/ > /g/ değişimi ile ortaya çıkmış olup örnekleri oldukça fazladır.

/g/ > /g/ değişimi ile meydana gelenler:

<i>dúzgún</i>	(34-35) (<düzgün)
<i>góğce</i>	(9-6) (<göğce)
<i>gómlek</i>	(9-8) (<gömlek)
<i>górdük</i>	(19-20) (<gördük)
<i>gümüşden</i>	(32-5) (<gümüştén)

gún (1-102) (<gün)

k > g değişimi ile meydana gelenler:

gavurma (1-105) (<kavurma)

gavga (25-26) (<kavga)

gavúmler (1-75) (<kavim)

gızım (43-98) (<kızım)

gúccüdürdük (43-7) (<küçültürdük)

2.2.1.1.1.4. /ğ/ Ünsüzü

“Tonlu, süreksiz bir arka damak ünsüzüdür. Boğumlanma noktası bakımından dip damak ünsüzü olan /g/’ye yakın bir ünsüzdür.” (Akça, 2012. s. 84). Yozgat Merkez Ağzı’nda da karakteristik olan /ğ/ ünsüzü (Güvenen, 2025, C. 1, S. 147), SA’da karakteristik olup kelime başında, ortasında ve sonunda birçok kelimeye tespit edilmiştir.

Kelime başında:

ğabını (14-9) (<kabını)

ğabāğnan (32-31) (<kabakla)

ğaçak (4-37) (<kaçak)

ğadın (16-55) (<kadın)

ğagını (5-16) (<kağını)

ğaldırdıh (41-59) (<kaldırdık)

Kelime içinde:

anğara (7-30) (<ankara)

avğun (5-58) (<avgun)

başğa (6-27) (<başka)

boncuğta (5-27) (<boncukta)

bulğur (2-64) (<bulgur)

deliğanlısı (20-13) (<delikanlısı)

geceğöndü (1-15) (<geceköndü)

yoğlğ (37-21) (<yöklük)

Kelime sonunda:

bayrağ (14-8) (<bayrak)

culğ (34-108) (<culuk)

dāveleşiyoduğ(3-12) (<davalaşıyorduk)

madımalag (19-71) (<madımalak) “madımak”

yoğlğ (37-21) (<yöklük)

2.2.1.1.1.5. /g/ Ünsüzü

“Tonlu, süreksiz bir dip damak ünsüzüdür. boğumlanma noktası arka damak ünsüzü olan /ğ/’ye yakındır.” (Akça, 2012. s. 85). SA’da bu ünsüzün kelime başında ve sonunda kullanıldığı kelimeler tespit edilmiştir.

dönecag (24-21) (<dönecek)

getirdig (24-12) (<getirdik)

ganımız (34-52) (<kanımız)

gız (48-11) (<kız)

goşşular (48-30) (<komşular)

2.2.1.1.1.6. /ğ/ Ünsüzü

“Tonlu, sızıcı, sürekli bir arka damak ünsüzüdür. /ğ/ arka damak ünsüzünün sızıcı karşılığıdır. /ğ/ ünsüzünün iki ünlü arasında sızıcılaşmasıyla ortaya çıkar. Yalnızca kalın ünlülü kelimelerde bulunur.” (Akça, 2012. s. 85) SA’da /ğ/ ünsüzü haricinde /n/ ünsüzünün de /ğ/’ye dönüştüğü görülmüştür.

bağā (1-53) (<bana)

buğazda (1-81) (<boğazda)

ırgathğa (8-8) (<ırgatlığa)

2.2.1.1.1.7. /h/ Ünsüzü

“Tonlu, sızıcı, sürekli bir gırtlak ünsüzüdür.” (Akça, 2012. s. 85) SA’da birkaç tanesi hariç hepsi yabancı kökenli olan /h/ ünsüzünü barındıran kelimeler oldukça fazladır. Bunlar genellikle $h > \text{h}$, $\text{ğ} > \text{h}$ ünsüzlerinin değişimi ile meydana gelmiştir. $\text{ş} > \text{h}$ değişimi ile meydana gelen bir kelime de tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra Eski Türkçeden itibaren meydana gelen değişimler ağızlarda da varlığını korumaktadır. Bu konuda Gülsevin, (Gülsevin, 2005. ss. 210-212) ön seste /h/ ünsüzünün Türkçede ve Altay dillerinde zamanla düşmüş olduğunu fakat Halaççada halen korunduğunu ve Anadolu’da da serpinti şeklinde bulunduğunu aktarmaktadır. Bunlardan standart dilde de olduğu gibi kullanılan ‘halay’, kelimenin aslı olan ‘alay’ (Eren, 2020. s. 209) olup bu kelimenin başında bir /h/ ünsüzünün türemesi meydana gelmiştir. Ayrıca kelimelerin aslı olan ‘kangı, kanı’ ve ‘kaw+lu’ kelimeleri ile akrabalık bildiren ‘kang’ (Gülensoy, 2007. ss. 402-403:406) kelimesinin başındaki /k/ ünsüzü /h/’ ye dönüşmüştür.

ağçılarımız (4-18) (<aşçılarımız)

ağvāla (5-82) (<ahval)

bağçanızın (34-65) (<bahçenizin)

bağmış (5-101) (<bakmış)

halay (7-30), (24-86) (<halay)

hangı (20-30), (32-29) (<hangi)

hanı (2-1), (16-36) (<hani)

hanım (9-34), (39-18) (<hanım)

hani (1-82), (2-19) (<hani)

hangı (19-16) (<hangi)

hastanede (40-9) (<hastanede)

havlı (5-67) (<havlu)

havuç (15-11) (<havuç)

2.2.1.1.1.8. /h/ Ünsüzü

“Tonsuz, sızıcı, hırıltılı, sürekli bir arka damak ünsüzüdür.” (Akça, 2012, s. 85). SA’da bu ünsüz, /k/’nın sızılaşılarak /h/’ya dönüşmesi ile meydana gelmiştir. Yozgat Merkez Ağzı’nın karakteristik bir özelliği (Güvenen, 2025, C. 1, s. 150) olduğu gibi çalışma yapılan bölgenin de karakteristik seslerinden olan /h/ ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda örnekleri tespit edilmiştir.

- aḥar* (6-48) (<akar)
- aḥdağmaden* (16-1) (<Akdağmadeni)
- aḥrabāları* (39-28) (<akrabaları)
- aḥserī* (4-50) (<ekseri)
- aḥşam* (9-34) (<akşam)
- arḥada* (12-20) (<arkada)
- aşılāḥ* (5-32) (<aşılak)
- baḥlava* (1-109) (<baklava)
- doḥsan* (8-28) (<doksan)
- ḡırḥlıydı* (16-7) (<kırklıydı)
- ḥayvanları* (1-4), (1-5) (<hayvanları)

2.2.1.1.1.9. /k/ Ünsüzü

“Tonsuz, süreksiz bir ön damak ünsüzüdür. Standart Türkiye Türkçesi yazı dilindeki /k/ ünsüzüyle aynı özelliklere sahiptir.” (Akça, 2012, s. 86). SA’da bu ses tek bir yerde Farsça kökenli bir kelimeye tespit edilmiştir.

- kese kātleri* (43-92) (<kese kağıtları)

2.2.1.1.1.10. /k/ Ünsüzü

“Tonsuz, süreksiz bir orta damak ünsüzüdür.” (Akça, 2012, s. 86). SA’da bu ünsüz kelime başında ve ortasında sıklıkla kullanılmaktadır.

- asgerlikte* (17-33) (<askerlikte)
- dókerdīḥ* (45-53) (<dökerdik)

<i>eccik</i>	(6-78) (<azıcık)
<i>kófte</i>	(6-34) (<köfte)
<i>kóy</i>	(5-49) (<köy)
<i>kómür</i>	(15-16) (<kömür)
<i>kómüş</i>	(39-67) (<kömüş)

2.2.1.1.1.11. /k/ Ünsüzü

“Tonsuz, süreksiz bir arka damak ünsüzüdür.” (Akça, 2012, s. 87). SA’da kullanılan temel ünsüzlerden olan bu ses kelime başında, ortasında ve sonunda sıklıkla kullanılmaktadır.

Kelime başında:

<i>kabūġnu</i>	(24-20) (<kabuġunu)
<i>kalḥacaḥ</i>	(41-19) (<kalkacak)
<i>katġım</i>	(50-22) (<katkım)
<i>kıymayı</i>	(24-14) (<kıymayı)
<i>koṇṣular</i>	(1-47) (<komşular)

Kelime ortasında:

<i>aḵmaz</i>	(9-83) (<akmaz)
<i>baḵġaldan</i>	(5-64) (<bakkaldan)
<i>baṣṣa</i>	(15-20) (<başka)

Kelime sonunda:

<i>artıḵ</i>	(5-121) (<artık)
<i>ḥalıṣamadıḵ</i>	(9-125) (<çalışamadık)
<i>ḥoḵ</i>	(6-79) (<çok)

2.2.1.1.1.12. /k/ Ünsüzü

“Tonsuz, süreksiz bir dip damak ünsüzüdür.” (Akça, 2012, s.88). /ġ/ ve /k/ ve /k/’nin değişimi ile ortaya çıkmıştır. Kelime başında, ortasında ve sonunda kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kelime başında:

<i>kāğnıynan</i>	(24-40) (<kağnıyla)
<i>konşulara</i>	(30-19) (<komşulara)
<i>koruz</i>	(39-39) (<koruz)
<i>koḥusu</i>	(20-28) (<kokusu)

Kelime ortasında:

<i>sıkara</i>	(29-26) (<sigara)
<i>tokat</i>	(1-49) (<tokat)
<i>vakıt geçirmek</i>	(47-23) (vakit geçirmek)
<i>yatarkan</i>	(5-37) (yatarken)

Kelime sonunda:

<i>mıtlak</i>	(32-5) (<mutlak)
<i>paylaşdırakan</i>	(39-25) (<paylaştırırken)

2.2.1.1.1.13. /İ/ Ünsüzü

“Akııcı bir diş eti-ön damak ünsüzüdür.” (Akça, 2012, s.88). SA’da bu ünsüz sınırlı sayıda tespit edilmiştir.

<i>alayında</i>	(19-7) (<alayında)
<i>bağlarımız</i>	(1-81) (<bağlarımız)
<i>emsaİ</i>	(28-30) (<emsaİ)
<i>hâlâ</i>	(4-31) (<hâlâ)
<i>illâ</i>	(4-38) (<illa)
<i>oğlum</i>	(34-70) (<oğlum)
<i>ulâ</i>	(34-70) (<ula)
<i>valîlâ</i>	(26-26) (<valla)

2.2.1.1.1.14. /ħ/ Ünsüzü

“Burun akıcısı olan bir diş-diş eti ünsüzüdür.” (Akça, 2012, s.88). SA’da bu ünsüz bir örnekte tespit edilebilmiştir.

ilāħ (29-52) (<leğen)

2.2.1.1.1.15. /ŋ/ Ünsüzü

“Akıcı, sürekli bir damak ünsüzüdür. Genel Türkçese olduğu gibi burun akıcısı olan /ŋ/ ünsüzünün ön ve arka boğumlanmalı olmak üzere iki türü vardır. Ön boğumlanmalı /ŋ/ ünsüzü ince ünlüler yanında bulunan bir ön damak ünsüzüdür. Diğerisi ise kalın ünlüler yanında bulunan bir arka damak ünsüzüdür.” (Akça, 2012, s.88). SA’da da bu ünsüz yukarıda da belirtildiği üzere ince ve kalın ünlülerle sıklıkla kullanılmış olup bölgenin karakteristik seslerinden biridir.

adıŋı (22-59) (<adını)

adamıŋ (1-43) (<adamın)

alamıyoŋ (25-9) “alamıyorsun”

amcaŋ (42-13) (<amcan)

avıcımınaŋ (43-50) “avucumla”

babamgiliŋ (40-2) (<babamgilin)

dúŋür (22-17) (<dünür)

pıŋar (7-16) (<pınar)

Bu ünsüz ile biten bazı kelimelere soru eki geldiğinde benzeşme sebebiyle /m/ ünsüzü /ŋ/’ye dönüşür.

anadıŋ _ŋı (21-52) (<anladın mı?)

annıyoŋ _ŋu (28-28) (<anlıyor musun?)

bilıŋ _ŋi (6-35) (<bilir misin?)

edecāŋ _ŋı (44-29) (<edecek misin?)

gittiŋ _ŋi (40-28) (<gittin mi?)

Bazı kelimelerde /ğ/ ünsüzünden önceki /n/ ünsüzü benzeşme nedeniyle /ŋ/’ye dönüşmüştür.

aṅğarada (46-5) (<Ankara'da)

ğazaṅğarası (43-112) (<kazankarası)

2.2.1.1.1.16. /ñ/ Ünsüzü

Burun akıcısı olan bir diş-diş eti ünsüzüdür. /n/ ünsüzü ile /l/ ünsüzü arasında boğumlanan bir ünsüzdür. SA'da sınırlı sayıdaki kelime kullanıldığı tespit edilmiştir.

geliñimiñ (22-70) (<gelinimin)

ğanñarı (21-76) (<kanları)

ñiraydı (24-9) (<liraydı)

onñan (21-40) (<onunla)

onñar (21-59) (<onlar)

2.2.1.1.1.17. /f/ Ünsüzü

/r/ ile /l/ ünsüzleri arasında boğumlanan bir ünsüzdür. Bu ünsüz ile ilgili Erol, bu ünsüzden iki boğumlanma noktalarından daha önce boğumlanmış olan ince ünsüz olarak bahsetmiştir. (Erol, 2019, s. 54). SA'da örneğine sıklıkla rastlanılan bir sestir.

punaşlarda (50-63) (<pınarlarda)

bulğurşarı (38-39) (<bulgurları)

dāvet édeřřerdi (1-99) (<davet ederlerdi)

déřřer (1-97) (<derler)

geçirifillerdi (29-8) (<geçirirlerdi)

giydifiller (44-93) (<giydirirler)

ğambefliye (32-38) (<Kamberli'ye)

2.2.1.1.1.18. /ş/ Ünsüzü

Sürekli, sızıcı, yarı tonlu bir diş-diş eti ünsüzüdür. /s/ ile /z/ ünsüzleri arasında boğumlanmıştır. SA'da kelime başında, ortasında ve sonunda kullanılmıştır.

şorguna (48-31) (<Sorgun'a)

şaten (29-50) (<zaten)

teşgireyi (21-13) (<tezkireyi)

yapıyoş (37-3) (<yapıyoruz)

yüş (24-67) (<yüz)

2.2.1.1.2. Yarı Tonlu Ünsüzler

2.2.1.1.2.1. /Ç/ Ünsüzü

“Yarı tonlu, /ç/ ile /c/ arasında, süreksiz bir diş-diş eti ön damak ünsüzüdür. Genellikle tonlulaşma yönündeki değişimle (ç > Ç) ortaya çıkmıştır.” (Akça, 2012, s. 92). SA’da kelime başında, ortasında ve sonunda kullanıldığı görülmüştür.

Çehizimizde (33-42) (<çeyizimizde)

Çünkü (38-9) (<çünkü)

geÇisi (48-42) (<keçisi)

genÇ (41-38) (<genç)

ğaneviÇe (6-16) (<kanaviçe)

hiÇ (47-20) (<hiç)

zamanaÇa (28-24) (<zamanaca)

2.2.1.1.2.2. /F/ Ünsüzü

“Yarı tonlu, sızıcı, /f/ ile /v/ arası, sürekli bir diş dudak ünsüzüdür.” (Akça, 2012, s. 92). SA’da bu ünsüz sınırlı sayıda kelimede söz başında tespit edilmiştir.

Fah (44-57) (<vah)

Fişneli (44-73) (<vişneli)

Furacağ (17-53) (< vuracak)

Fü (34-113) (<vü)

2.2.1.1.2.3. /K/, /Ḳ/ Ünsüzleri

“Bunlar yarı tonlu, süreksiz birer ön damak (K) ve arka damak (Ḳ) ünsüzleridir. Kelime başında, içinde ve sonunda bulunabilirler.” (Akça, 2012, s. 92). SA’nın kullanım sıklığı olan seserindendir.

/K/ ünsüzü:

Keçinin (35-21) (<keçinin)

<i>Kendi</i>	(28-8) (<kendi)
<i>Kine</i>	(32-35) (<gene)
<i>bitidiKten</i>	(28-3) (<bitirdikten)
<i>teKKe</i>	(24-65) (<tekke)
<i>yeñiKden</i>	(34-95) (<yeniden)
<i>aciciK</i>	(19-17) (<azıcık)
<i>peK</i>	(24-73) (<pek)
<i>yemeK</i>	(29-38) (<yemek)

/K/ ünsüzü:

<i>Ƙabil</i>	(20-16) (<kabul)
<i>Ƙalem</i>	(41-8) (<kalem)
<i>Ƙoyun</i>	(35-30) (<koyun)
<i>ayaƘƘabıcı</i>	(49-8) (<ayakkabıcı)
<i>çoƘ</i>	(39-33) (<çok)
<i>ƘıymıƘ</i>	(34-27) (<kıymık)
<i>oƘƘalıydı</i>	(19-25) (<okkalıydı)
<i>yufƘaya</i>	(33-24) (<yufkaya)

2.2.1.1.2.4. /P/ Ünsüzü

“Yarı tonlu, /b/ ile /p/ arasında, süreksiz bir çift dudak ünsüzüdür. Kelime başında, içinde ve sonunda bulunabilir.” (Akça, 2012, s. 93). SA’nın kullanım oranı yüksek olan seslerinden /P/ sesi, kelime başında, içinde ve sonunda tespit edilmiştir.

<i>Paƣlavıdan</i>	(35-7) (<baklavadan)
<i>Pek</i>	(33-22) (<pek)
<i>Perşembe</i>	(49-6) (<perşembe)
<i>Pişıyo</i>	(26-25) (<pişiyor)
<i>yaPacāŋ</i>	(21-57) (<yapacaksın)

<i>saPsarı</i>	(29-37) (<sapsarı)
<i>cevaP verirdi</i>	(35-26) (<cevap verirdi)
<i>cöP cöP</i>	(34-87) (<çöp çöp)
<i>doḥuz toPlu</i>	(42-40) (<dokuz toplu)
<i>doyuruP</i>	(24-45) (<doyurup)
<i>dutuP</i>	(44-16) (<tutup)
<i>ePmek</i>	(6-40) (<ekmek)
<i>esbaPlı</i>	(44-27) (<esvaplı)
<i>ḡaPları</i>	(34-58) (<kapları)
<i>ḡaPmer</i>	(38-36) (<katmer)

2.2.1.1.2.5. /T/ Ünsüzü

“Yarı tonlu, /t/ ile /d/ arası, süreksiz bir diş-diş eti ünsüzüdür. Tonlulaşma yönündeki değişme (t > T) veya tonsuzlaşma yönündeki değişme ile (d > T) ortaya çıkmıştır.” (Akça, 2012, s. 93). SA’da bu durum bir örnek hariç (t > T) tonlulaşma yönünde değişime uğradığı görülmüştür.

<i>alTı</i>	(49-12) (<altı)
<i>apTi</i>	(5-60) (<apdi)
<i>aTmıṣ</i>	(19-26) (<altmış)
<i>avraTlara</i>	(34-93) (<avratlara)
<i>baThıcan</i>	(46-13) (<patlıcan)
<i>cırıT</i>	(5-72) (<cirit)
<i>cırıTcılıḡ</i>	(5-72) (<ciritcilik)
<i>çıḡTı</i>	(27-7) (<çıktı)
<i>daT</i>	(34-64) (<tat)
<i>dāḡTım</i>	(28-19) (<dağıtım)
<i>dörT</i>	(16-11) (<dört)

Tam başı (35-4) (<dam başı)

2.2.2. Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması

Ünlü-ünsüz uyumu, ünlülerle ünsüzler arasında görülen uyumdur. Bu uyum Türkçede ön ve arka damak ünsüzleri ile ön ve arka damak ünlülerinin birbiri ile uyumlu olması ile oluşur. (Ergin, 2012, s. 75). SA'da belirli olan bu kurallar çerçevesinde ünlü-ünsüz uyumu standart dilde olduğu gibidir. Ancak bazı ses olayları nedeniyle uyumun bozulduğu tespit edilmiştir.

1. Kalın sıralı ünlülerin bazılarında /ı/ ve /ı/ ünsüzleri ünlü-ünsüz uyumunda bozulmalara sebep olmuştur.

alayında (19-7) (<alayında)

bağlarımız (1-81) (<bağlarımız)

hâlâ (4-31) (<hâlâ)

illâ (4-38) (<illa)

oğlum (34-70) (<oğlum)

ula (34-70) (<ula)

vallâ (26-26) (<valla)

ilân (29-52) (<leğen)

2. Standart dilde ince sıradan ünlülü kelimelerle hece kuran ön damak /k/ ve /g/ ünsüzlerinin bölge de orta damak ünsüzlerine değişmesinden kaynaklı olarak uyumda bozulmalar olduğu görülür.

gömlek (9-8) (<gömlek)

görmüş (13-6) (<görmüş)

görenamız (34-29) (<göreneğimiz)

hökümet (1-7) (<hükümet)

icicik (44-87) (<azıcık)

köfte (6-34) (<köfte)

küçük (35-43) (<küçük)

yüksük (27-11) (<yüzük)

2.2.3. Ünsüz Uyumu

“Ünsüz uyumu, Türkçe kelimelerle yan yana gelen ünsüzlerin ton bakımından birbirine uyması kuralıdır.” (Akça, 2012, s. 95). Tonlu ünsüzler tonlularla tonsuz ünsüzler tonsuzla bir arada bulunarak bu uyumu sağlarlar. SA’da bu uyum, tonlu ünsüzlerden sonra tonlu ünsüzlerin gelmesi şeklinde varken tonsuz ünsüzlerden sonra tonsuz ünsüzlerin gelmesi şeklindeki uyum birkaç kelime dışında belirgin değildir. SA’da ünsüz uyumu kelime köklerinde ve kelimelere gelen eklerde incelenecektir.

2.2.3.1. Tonsuz Ünsüzlerden Sonra Tonsuz Ünsüzlerin Gelmesi Durumu

t-t:

hattā (24-80) (<hatta)

s-t:

hastalandığımızda (26-26) (<hastalandığımızda)

ister (9-128) (<ister)

süstürdü (9-124) (<susturdu)

usta birlik (30-4) (<usta birlik)

üstünde (6-37) (<üstünde)

2.2.3.2. Tonlu Ünsüzlerden Sonra Tonlu Ünsüzlerin Gelmesi Durumu

l-d:

bildirdik (17-49) (<bildirdik)

çağrıldım (5-127) (<çağırıldım)

doldurur (8-31) (<doldurur)

galdırır (9-106) (<kaldırır)

irelde (33-12) (<ileride)

n-d; ŋ-d:

kuruluşunda (39-2) (<kuruluşunda)

köyünde (12-1) (<köyünde)

martında (24-4) (<martında)

mevsiminde (47-26) (<mevsiminde)

alayında (19-7) (<alayında)

geceleriinde (19-58) (<gecelerinde)

goluından (10-4) (<kolundan)

onndan (46-11) (<ondan)

önüünden (19-50) (<önünden)

r-d:

ağlardı (8-22) (<ağlardı)

bayramlarda (1-36) (<bayramlarda)

çekerdik (20-30) (<çekerdik)

giderdih (8-8) (<girerdik)

perde (3-9) (<perde)

saçardıh (34-40) (<saçardık)

y-d:

giydiriller (31-13) (<giydiriller)

gomşuyduh (32-3) (<komşuyduk)

köyündeidi (6-6) (<köyündeidi)

nerdeydi (1-18) (<nerdeydi)

ossaydı (38-9) (<olsaydı)

z-d:

oturmazdıh (34-94) (<oturmazdık)

puşarımızda (8-35) (<pınarımızda)

sevmezdi (3-14) (<sevmezdi)

vérmezdi (38-9) (<vermezdi)

vurmazdıh (43-91) (<vurmazdık)

l-c:

bağgılcılı (4-46) (<bakkalcılık)

bolca (42-18) (<bolca)

davılca (19-29) (<davulcu)

gızılca (34-120) (<kızılcağı)

malcılı (2-52) (<malcılık)

n-c; ı-c:

atanıncı (5-47) (<atanınca)

boncuğa (5-27) (<boncukta)

çobancılı (4-13) (<çobancılık)

çancı (31-25) (<sancı)

doğuzuncu (20-10) (<dokuzuncu)

onunçu (24-6) (<onuncu)

ağca (19-11) (<anca)

r-c:

bazarcılı (34-9) (<pazarcılık)

borcu (39-62) (<borcu)

düğürçük (9-103) (<düğürçük)

dünürçü (44-67) (<dünürçü)

tomurcu (24-52) (<tomurcuk)

y-c:

arayıci (3-8) (<arayıcı)

çaycısını (4-22) (<çaycısını)

deriycik (17-56) (<derecik)

ı-g; l-g:

bilgisi (29-15) (<bilgisi)

bölgesi (12-24) (<bölgesi)

ilgiliydi (35-12) (<ilgiliydi)

bulğurları (38-39) (<bulgurları)

çalğıcı (7-19) (<çalgıcı)

ğatılğaş (19-70) (<katıklı aş)

yatalğa (17-26) (<yatılı)

r-g; r-ğ:

çegirge (7-30) (<çekirge)

çerge (7-28) (<çadır)

çergeşler (37-20) (<çerkezler)

dirgen (9-88) (<dirgen)

ğavurğa (8-47) (<kavurga)

ısırgan (12-43) (<ısırgan)

sorguna (34-9) (<sorguna)

yorgan (26-8) (<yorgan)

y-ğ:

ğoyğun (19-30) (<koygun)

sayğı (1-45) (<saygı)

uyğun (33-2) (<uygun)

z-g; z-ğ:

tezgire alıyoh (15-17) (<tezkere alıyoruz)

yoğat (1-113) (<Yozgat)

ezğahlarımızı (12-12) (<erzaklarımızı)

2.2.3.3. Ünsüz Uyumunun Bozulması

SA'da ünsüz uyumu, standart dildeki tonsuz ünsüzlerden sonra tonsuz ünsüzlerin gelmesi kuralından farklı olarak tonsuz ünsüzlerden sonra tonlu ünsüzlerin gelmesi sebebiyle bozulmuştur.

ç-c:

çiçcılık (17-14) (<çiftçilik)

f-c:

çifcılık (24-4) (<çiftçilik)

f-d:

defder (9-4) (d<efer)

h-d; ħ-d:

ihdiyacını (47-26) (<ihtiyacını)

kóhdemiz (44-89) (<köftemiz)

ıhđıyar (31-4) (<ihtiyar)

bayraħdar (49-21) (<bayraktar)

oħduħdan (44-76) (<okuduktan)

k-c:

epmekciler (2-76) (<ekmekçiler)

giderdikce (35-6) (<giderdikçe)

k-d; ħ-d:

birikdirecām (34-10) (<biriktireceğim)

çekdirrik (2-64) (<çekdiririz)

górerekden (43-35) (<görerekten)

p-c:

ğalıpcıyım (4-6) (<kalıpçıyım)

p-d:

ēytim yapıdırıyodum (49-4) (<eğitim yaptırıyordum)

s-c:

fayanscıyım (4-6) (<fayansçıyım)

s-d:

<i>ilidir</i>	(44-51) (<ilistir)
<i>isdar</i>	(8-30) (<ıstar)
<i>isdeK</i>	(28-2) (<istek)
<i>kesdirekene</i>	(34-21) (<kestirirken)
<i>üsdümüze</i>	(44-20) (<üstümüze)
s-g / s-ğ:	
<i>püsgülleri</i>	(35-17) (<püskülleri)
<i>başğı</i>	(17-6) (<baskı)
<i>musğa</i>	(5-26) (<muska)
<i>palasğalar</i>	(7-41) (<palaskalar)
ş-d:	
<i>bêşdaş</i>	(2-58) (<beştaş)
<i>çevirmişdi</i>	(1-15) (<çevirmişti)
<i>eşdirillerdi</i>	(21-54) (<eştirirlerdi)
<i>ğarışdırıp</i>	(24-14) (<karıştıtıp)
ş-ğ < (k) / ş-ğ < (k):	
<i>meşğûlük</i>	(12-10) (<meşgulüz)
<i>başğala</i>	(48-38) (<başkale)
<i>beşğavaḥ</i>	(12-1) (<beşkavak)
<i>eşğıya</i>	(43-76) (<eşkıya)
<i>ğuşğuşuyu</i>	(34-121) (<kuşkuşu)
t-c:	
<i>inşātcılıḥ</i>	(20-9) (<inşaatçılık)
<i>nöbetci</i>	(30-5) (<nöbetçi)
t-d:	
<i>dutdu</i>	(1-27) (<tuttu)

ètdik (9-11) (<ettik)
etdirmездik (34-117) (<ettirmezdik)
gecitdim̃ciḱ (22-21) (<geçirikten sonra)
gitdi (1-4) (<gitti)
ğaybêtdim (1-55) (<kaybettim)
çatdılar (6-52) (<çattılar)

t-ğ:

ğatğısını (34-11) (katkısını)

2.2.4. Ünsüz Değişimleri

2.2.4.1. Tonlulaşma

“Tonlulaşma, tonsuz ünsüzlerin kendi karşılıkları olan tonsuz ünsüzlere dönüşmesi hadisesidir.” (Akça, 2012, s. 99) SA’da tonlulaşma olayı gerçekleşen ünsüzler aşağıda sunulmuştur.

2.2.4.1.1. /ḱ/ > /ğ/, /g/

SA’da /ḱ/ ünsüzü tonlulaşarak /ğ/’ye değişmesi kelime başında karakteristik bir durumdur. Kelime içinde pek çok örneği olmasının yanı sıra kelime sonunda nadiren görülür.

ğabını (14-9) (<kabını)
ğaçırdı (6-7) (<kaçırdı)
ğamalar (5-69) (<kamalar)
ğanadının (36-7) (<kanadının)
anğara (43-55) (<Ankara)
bağğaldan (5-64) (<bakkaldan)
başğa (6-27) (<başka)
çoğ (6-29) (<çok)
darag (9-104) (<tarak)

SA’da /ḱ/ ünsüzü dip damak ünsüzünün tonlulaşarak /g/ ünsüzüne dönüştüğü örnekler de tespit edilmiştir.

<i>ganımız</i>	(34-52) (<kanımız)
<i>gız</i>	(48-11) (<kız)
<i>goşular</i>	(48-30) (<komşular)
<i>yaPıcığ</i>	(24-53) (<yapacağık) “yapacağız”

2.2.4.1.2. /k/ > /K/

Kelime başında ve ortasında sınırlı sayıda örnekte görülen bu değişim, tonsuz bir ünsüz olan /k/’nın yarı tonlulara /K/ ünsüzüne dönüşmesi ile meydana gelmiştir.

<i>Kabil</i>	(20-16) (<kabul)
<i>Kalem</i>	(41-8) (<kalem)
<i>Kocam</i>	(44-4) (<kocam)
<i>Koyun</i>	(35-30) (<koyun)
<i>oğKalıydı</i>	(19-25) (<okkalıydı)
<i>saKıllardı</i>	(35-28) (<saklılardı)
<i>yufKa</i>	(33-25) (<yufka)

2.2.4.1.3. /k/ > /g/

“Bilindiği gibi /k-/ ünsüzünün kelime başında korunması veya tonlulara /g/ olması, Doğu ve Kuzey Türkçeleri ile Batı Türkçesini birbirinden ayıran temel ölçütlerdendir. Kelime başı /k-/ ünsüzü korunurken Batı Türkçesinde ince sıralı kelimelerde tonlulara /g/ olmuştur.” (Akça, 2012, s. 101). SA’da yukarıda belirtilen tonlulaşma belirgin bir şekilde gerçekleşmiştir. /k/ ünsüzünün tonlulara /g/ ünsüzüne dönüştüğü birçok örnekte tespit edilmiştir.

<i>esgere getti</i>	(2-8) (<askere gitti)
<i>esgi</i>	(29-15) (<eski)
<i>gósdermek</i>	(39-19) (<göstermek)
<i>egmeg</i>	(36-14) (<ekmek)
<i>bürüg</i>	(3-5) (<bürük)

2.2.4.1.4. /k/ > /K/

“k > g değişmesinin ara merhalesini gösteren bir yarı tonlulaşma hadisesidir.” (Akça, 2012, s1 102). SA’da da bu değişim birçok kelimeye /k/ ünsüzünün yarı tonlulaşarak ara /K/ ünsüzüne dönüşmesi ile meydana gelmiştir. Kelime başında, içinde ve sonunda birçok örnekte tespit edilmiştir.

Keçinin (35-21) (<keçinin)

Kençliğim (25-41) (<gençliğim)

aciciK (50-52) (<azıcık)

aħlı āsiK (35-7) (<aklı eksik)

beK (44-56) (<pek)

bitidiKten (28-3) (<bitirdikten)

böyüK (29-6) (<büyük)

çeliK (48-43) (<çelik)

çoK (28-7) (<çok)

eKmeK (44-60) (<ekmek)

2.2.4.1.5. /ç/ > /c/

SA’da sınırlı sayıda örneği bulunan bu değişim, /ç/ ünsüzünün bulunduğu kelimeye ünlü ile başlayan bir ek gelmesiyle meydana gelir. Standart dildeki değişim bu şekildedir. SA’da ise bu kuralın yanı sıra değişimin farklı ses olayları ve bölgenin ağız özellikleri ile gerçekleştiği görülmüştür. Kelime başında ve içinde örnekleri tespit edilmiştir.

catalcada (49-3) (<Çatalca’da)

cızallardı (23-27) (<çizerlerdi)

accı (9-57) (<aşçı)

āğacın (5-29) (<ağacın <ağaç+ın)

icci yaptı (24-69) (<işçi)

gecitdimīcīk (22-21) (<geçirtmeyeceğik) “geçirtmeyeceğiz”

piricinen (44-85) (<pirincinen <pirinç+inen)

2.2.4.1.6. /ç/ > /Ç/

“c > ç değişmesinin ara merhalesini gösteren bir yarı tonlulaşma olayıdır. Kelime başında, içinde ve sonunda görülür.” (Akça, 2012, s. 102). Değişimin SA’daki örnekleri şunlardır:

Çehizimizde (33-42) (<çeyizimizde)

Çünkü (38-9) (<çünkü)

geÇisi (48-42) (<keçisi)

genÇ (41-38) (<genç)

iş gúÇ (11-9) (<iş güç)

taÇ (38-15) (<taç)

bilinÇli (29-15) (<bilinçli)

ġaneviÇe (6-16) (<kanaviçe)

işÇilik (46-5) (<işçilik)

2.2.4.1.7. /t/ > /d/

SA’da kelime başında, içinde ve sonunda görülen bu değişim, /t/ ünsüzünün tonlulaşarak /d/’ye dönüşmesi ile meydana gelmiştir.

āfed (24-66) (<afet)

āmed āġa (18-36) (<Ahmet ağa)

ġismed (34-10) (<kismet)

noġud (26-30) (<nohut)

dabaġları (34-95) (<tabakları)

dabanı (9-70) (<tabanı)

daġallardı (18-39) (<takarlardı)

daş (8-54) (<taş)

depiknen (18-41) (<tekmeyle)

duz (6-75) (<tuz)

beşdaş (2-62) (<beştaş)

devletden (47-26) (<devletten)

domatesden (6-31) (<domatesten)

usdayım (4-6) (<ustayım)

2.2.4.1.8. /t/ > /T/

“t > d değişmesinin ara merhalesini gösteren bir yarı tonlulaşma hadisesidir.” (Akça, 2012, s. 104). Bu yarı tonlulaşma olayı, SA’da kelime başında, içinde ve sonunda tespit edilmiştir.

Taḥallarımış (35-20) (<takarlarmış)

Tē (36-5) (<ta)

ḡiyēfeTleri (29-11) (<kıyafetleri)

ḡızı isTerken (31-19) (<kızı isterken)

ḡuTlu (6-56) (<kutlu)

heTtā (28-23) (<hatta)

ḥoTlallardı (49-20) (<atlarlardı)

sepeT (34-14) (<sepet)

soḥbeT (18-24) (<sohbet)

teşT (29-52) (<teşt)

2.2.4.1.9. /s/ > /z/

SA’daki yaygın kullanımı kelime başı olan bu tonlulaşma olayı, bir örnekte ve söz içinde tespit edilmiştir.

zalatası (12-16) (<salatası)

zebzemiz (30-14) (<sebzemiz)

zöfürde (6-34) (<sahurda)

zopa (3-12) (<sopa)

zabaḥa (7-5) (<sabaha)

zehen (21-64) (<sahan)

abdezini alır (34-35) (<abdestini alır)

2.2.4.1.10. /f/ > /v/

SA'da bir kelimedede tespit edilmiştir.

asvalta (24-32) (<asfalt)

2.2.4.1.11. /p/ > /b/

SA'da kelime başında ve sonunda görülen bu ses olayı, /p/ ünsüzünün tonlulaşarak /b/'ye dönmesidir.

batlıcandan (6-31) (<patlıcandan)

bişiren (2-72) (<pişiren)

ehbabları (17-17) (<ahbabları)

diblomayı (21-11) (<diplomayı)

disiblin cezāsı (30-11) (<disiplin cezası)

ğaribler (1-4) (<garipler)

asbab (31-13) (<esvap)

ğab ğacaḥ (16-42) (<kap kacak)

ğazab (24-13) (<gazap)

2.2.4.1.12. /p/ > /P/

“p > b değişmesinin ara merhalesini gösteren bir yarı tonlulaşma olayıdır.” (Akça, 2012, s. 106). SA'da örnekleri kelime başında, içinde ve sonunda tespit edilmiştir.

Perşembe (49-6) (<perşembe)

Pişiyo (26-25) (<pişiyor)

ğıPğırmızı (34-25) (<kıpkırmızı)

góPgózel (43-122) (<güpgüzel)

kePçe (36-17) (<kepçe)

gótürüP (47-15) (<götürüp)

heP (26-27) (<hep)

2.2.4.2. Tonsuzlaşma

Tonsuzlaşma, tonlu ünsüzlerin tonsuz ünsüzlere dönüşme olayıdır. SA'da tonlulaşma oldukça belirgin olmakla birlikte tonsuzlaşma olayı da görülmektedir.

2.2.4.2.1. /g/ > /K/

SA'da sadece kelime başında tespit edilen bu ses olayının sayılı örnekleri şunlardır:

Kine (32-35) (<gene)

2.2.4.2.2. /g/ > /k/

Sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

ebemkómece (16-65) (<ebegümece)

kúnde (22-47) (<günde)

2.2.4.2.3. /b/ > /p/

SA'da sadece kelime başında görülen bu değişim sınırlı sayılı örnekte tespit edilebilmiştir.

palta (26-18) (<balta)

paşır (29-51) (<bakır)

paşla (36-11) (<bakla)

paşlavamız (29-24) (<paklavamız)

pıçaş (41-14) (<bıçak)

pişirrik (6-41) (<pişiririk) “ğışiririz”

2.2.4.2.4. /b/ > /P/

“b > p değişmesinin ara merhalesini gösteren bir yarı tonsuzlaşma olayıdır.” (Akça, 2012, s. 108). SA'da sadece kelime başında sınırlı sayılı örnekte tespit edilmiştir.

Pek (33-22) (<pek)

Paşlavıdan (35-7) (<baklavadan)

2.2.4.2.5. /d/ > /T/

Tam başı (35-4) (<dam başı)

2.2.4.2.6. /z/ > /s/

“z > s değişmesinin ara merhalesini gösteren bir yarı tonsuzlaşma olayıdır.” (Akça, 2012, s. 109). Bu değişim SA’da kelime başında, içinde ve sonunda tespit edilmiştir.

şevk _ alırdıh (17-22) (<sevk alırdık) “zevk alırdık”

şorguna (48-31) (<Sorgun’a)

şaten (29-50) (<zaten)

teşgireyi (21-13) (<tezkereyi)

çergeşler (37-20) (<Çerkezler)

doḡuş toPlu (42-35) (<dokuz)

dolmaśsa (34-72) (<dolmassa) “dolmazsa”

ēy _ olmaś (20-22) (<olmas) “olmaz”

ḡis tarafının (35-25) (<gıs) “kız”

ókúś (24-22) (<öküs) “öküz”

yapıyoś (37-3) (<yapıyos) “yapıyoruz”

yüś (24-67) (<yüs) “yüz”

2.2.4.2.7. /v/ > /F/

/v/ ünsüzünün yarı tonsuzlaşarak /F/’ye dönüşmesi, SA’da sınırlı sayıdaki örnekte yalnızca kelime başında tespit edilmiştir.

Faḡ (44-57) (<vah)

Fişneli (44-73) (<vişneli)

Furacaḡ (17-53) (<vracak)

Fū (34-113) (<vu!)

2.2.4.3. Süreklileşme

Süreksiz ünsüzlerin sürekli ünsüzlere dönüşmesi ile meydana gelir. Sızıcılaşma ve akıcılaşma olmak üzere iki gruba ayrılan bu değişim, SA’da sınırlı sayıda örnekte görülmüştür.

2.2.4.3.1. Sızıcılaşma

“Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüze dönüşmesi” (Korkmaz, 1992, s. 135) şeklinde tanımlanan sızıcılaşmanın SA’da tespit edilen örnekleri şunlardır:

2.2.4.3.1.1. /k/ > /h/

SA’da kelime başında bulunmayan fakat kelime içinde ve sonunda sıklıkla karşılaşılan bu ses olayı bölge ağzının karakteristik özelliklerindendir.

aḥdāḡ (39-11) (<Akdağ)

aḥşam (9-34) (<akşam)

ḥiḥardırsam (9-67) (<çıkartırsam)

daḥa (34-77) (<daha)

aḥdarriḥ (33-17) (<aktarırsınız)

aḥiḥ (1-67) (<açık)

alırıḥ (2-71) (<alırık) “alırız”

baḥdıḥ (4-4) (<baktık)

bazarcılıḥ (34-9) (<pazarcılık)

2.2.4.3.1.2. /k/ > /ğ/

SA’da tek örnekte, kelime içinde tespit edilebilen bir sızıcılaşmadır.

ırgatlıḡa (8-8) (<ırgatlığa)

2.2.4.3.1.3. /ç/ > /ş/

iṣṭimāda (30-10) (<içtimada)

sütlaş (19-69) (<sütlaç)

2.2.4.3.1.4. /ç/ > /ç/

/ç/ ünsüzünün yarı sızıcılaşarak /ç/’ye dönüşmesidir. SA’da kelime başında, içinde ve sonunda tespit edilmiştir.

çalınırdı (35-8) (<çalınırdı)

çitiliyinen (43-59) (<çitiliyle)

<i>açılır</i>	(2-74) (<açılır)
<i>gaçdım</i>	(21-23) (<gaçtım) “kaçtım”
<i>oruçda</i>	(44-35) (<oruçta)
<i>sütlaç</i>	(44-85) (<sütlaç)
<i>süzgeç</i>	(44-51) (<süzgeç)
<i>üç</i>	(9-63) (<üç)

2.2.4.3.1.5. /c/, /ç/ > /ç/, /j/

SA’da sayılı örnekleri bulunan bu değişim, /c/ ve /ç/ ünsüzlerinin yarı sızıcılaşarak /ç/’ye; /ç/ ünsüzünün tam sızıcılaşarak /j/’ye dönüşmesi ile oluşur.

/c/ > /ç/

çiriT (35-16) (<cirit)

/ç/ > /ç/

geç (1-6) (<geç)

piç (1-91) (<piç)

güçlü olurdu (4-21) (<güçlü)

rençberlik (30-13) (<rençperlik)

ç > j değişimi:

güjlendiler (22-25) (<güçlendiler)

2.2.4.3. Akıcılaşma

“b, g, k gibi patlayıcı ünsüzlerden birinin m, l, y, ğ gibi bol sesli akıcı ünsüzlerden birine dönüşmesi” (Korkmaz, 1992, s. 6) olarak tanımlanan akıcılaşma olayının SA’daki örnekleri aşağıda sunulmuştur:

2.2.4.3.1. /ğ/ > /ŋ/

değişik oldum (16-18) (<değişik oldum)

ğırhşiñil (43-116) (<kırıksiğil)

2.2.4.3.2. /ğ/ > /y/

buyday (3-20) (<buğday)

deyil (27-8) (<değil)

diyeldir (27-4) (<değildir)

eylencemi (41-36) (<eğlencemi)

öylen yemeği (20-17) (<öğlen yemeği)

2.2.4.3.3. /b/ > /m/

meyit (9-41) (<beyit)

2.2.4.4. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

2.2.4.4.1. /ğ/ > /v/

suvan (2-65) (<soğan)

sóvan (33-20) (<soğan)

2.1.2.4.4.2. /l/ > /n/

arabaynan (16-36) (<arabaylan) “arabayla”

avıcımınaŋ (43-50) (<avucumlan) “avucumla”

daşınan (43-72) (<taşlan) “taşla”

gózüynen (6-23) (<gözüylen) “gözüyle”

güzellīnen (48-8) (<güzelliklen) “güzellikle”

2.1.2.4.4.3. /l/ > /ŋ/

amcaŋıŋaŋ (25-3) (<amcanılan) “amcayla”

emriyŋeŋ (19-24) (<emriylen) “emriyle”

2.1.2.4.4.4. /l/ > /ñ/

ñiraydı (24-9) (<liraydı)

2.1.2.4.4.5. /m/ > /n/

şindi (1-9) (<şimdi)

şindik (4-7) (<şimdi)

2.1.2.4.4.6. /m/ > /ɱ/

anadɨŋ _ ɨɪ (21-52) (<anladın mı?)

annɨyoŋ _ ɨu (28-28) (<anlıyor mu?) “anlıyor musun?”

doŋuz (15-8) (<domuz)

2.1.2.4.4.7. /n/ > /ɲ/

laylon torbalar (22-30) (<nylon torbalar)

şışe melemɨn (36-11) (<şışe menemen)

2.1.2.4.4.8. /r/ > /ɽ/

davallar (3-6) (<davarlar)

talla (37-14) (<tarla)

2.1.2.4.4.9. /s/ > /ʃ/

herkeş (1-39) (<herkes)

2.1.2.4.4.10. /s/ > /ç/

çancɨ (31-25) (<sancı)

2.1.2.4.4.11. /v/ > /m/

mar (1-53) (<var)

mefât etdi (17-10) (<vefat etti)

2.2.4.5. Süreksizleşme

2.2.4.5.1. /j/ > /c/

bicama (9-7) (pijama)

2.2.4.5.2. /j/ > /ç/

çandarma (20-10) (<jandarma)

deterçan (4-49) (<deterjan)

2.2.4.6. Diğer Ünsüz Değişmeleri

2.2.4.6.1. Orta Damaklılaşma

2.2.4.6.1.1. /g/ > /g̃/

“İnce ünlülerin bulunduğu kelimelerde bulunan /g/ ve /k/ ön damak ünsüzlerinin boğumlanma noktaları, genellikle ince yuvarlak ünlülerin yanında orta damağa kaymaktadır.” (Akça, 2012, s. 115) SA’da da bu durumun örnekleri aşağıda sunulmuştur.

nohut gózeri (25-49) (<nohut gözeri)

dúzgún (34-35) (<düzgün)

góbeğende (3-19) (<göbeğinde)

gónderdi (24-67) (<gönderdi)

górdük (19-20) (<gördük)

gúller (20-23) (<güller)

gún (21-68) (<gün)

2.2.4.6.1.2. /k/ > /g̃/

g > g̃ değişimindeki boğumlanma durumu, bu değişim için de geçerli olup /k/ ünsüzünün /g̃/ ünsüzüne değişmesi sonucu ince yuvarlak ünlülerin yarı kalınlaşmasına neden olmaktadır.

góyde (46-18) (<köyde)

gúccüdürdük (43-7) (<küçültürdük)

gúccüğken (19-73) (<küçükken)

2.2.4.6.2. Dip Damaklılaşma

2.2.4.6.2.1. /ğ/ (<ğ̃) > /g̃/

“Arka damak ünsüzleri olan /ğ/ ve /k̃/’nin boğumlanma noktalarının bazen dip damağa kaydığı görülür.” (Akça, 2012, s. 116) SA’da /ğ/ ve /k̃/ arka damak ünsüzleri ile birlikte bazı kelimelerde ön damak /k/’nin de dip damağa kaydığı örnekler tespit edilmiştir.

ganımız (34-52) (<kanımız)

gız (48-11) (<kız)

goşşular (48-30) (komşular)

<i>dönecág</i>	(24-21) (<döneceğiz)
<i>getirdíg</i>	(24-12) (<getirdik)
<i>yaPıciĩg</i>	(24-53) (<yapacağık) “yapacağız”

2.2.4.6.2.2. /k/ > /k/

Genellikle orta damak ünsüzü olan /k/’nın bir örnekte ön damak/k/ ünsüzünün yanındaki kalın ünlülerin etkisiyle boğumlanma esnasında birçok kelimedede dip damağa kayarak /k/’ya dönüştüğü görülür.

<i>kadar</i>	(29-3) (<kadar)
<i>kāğnının</i>	(24-41) (<kağnının)
<i>kardeş</i>	(39-2) (<kardeş)
<i>katıh</i>	(39-53) (<katık)
<i>balkona</i>	(20-23) (<balkona)
<i>çocūkana</i>	(44-3) (<çocukken)
<i>çok</i>	(36-12) (<çok)
<i>dok</i>	(48-14) (<tok)
<i>ğakdıhđan</i>	(41-55) (<kalktıktan)
<i>ğıtırkan</i>	(43-66) (<kıtırkan)

2.2.4.6.2.3. /ğ/ > /ğ/

Orta damak ünsüzü olan /ğ/ ünsüzü sınırlı sayıdaki örnekte dip damaklılaşarak /ğ/’ya dönüşür.

<i>buğazda</i>	(1-81) (<boğazda)
<i>ırgatlığa</i>	(8-8) (<ırgatlığa)

2.2.5. Ünsüz Benzeşmesi

“İç seste yanyana iki ünsüz bulunan yerlerde veya söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında, bazen iki ünsüzden birinin kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan öteki tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilmesi olayı” (Korkmaz, 1992, s. 162), ünsüz benzeşmesi olarak ifade edilir. İlerleyici ve gerileyici

olarak ikiye ayrılan benzeşme olayı, SA'daki ünsüzlerde de tespit edilmiş ve aşağıdaki başlıklarda örnekleri sunulmuştur.

2.2.5.1. İlerleyici Benzeşme

“Kelime içinde yanyana bulunan ünsüzlerden öncekinin kendinden sonrakini etkileyerek boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen kendisine benzetmesi olayı.” (Korkmaz, 1992, s. 86) olarak adlandırılan benzeşmedir. SA'da tespit edilen benzeşme örnekleri şu şekildedir:

2.2.5.1.1. İlerleyici Yarı Benzeşme

“Yarı benzeşme, benzeşen sesin, benzeştiği sesin niteliklerinden bir veya ikisine uyum sağlamasıdır.” (Korkmaz, 1992, s. 29). SA'da bu ses olayının pek çok örneği bulunmaktadır.

2.2.5.1.1.1. -ml- > -mn-

babamnan (5-100) (<babamlan) “babamla”

gelinimneç (44-11) (<gelinimlen) “gelinimle”

2.2.5.1.1.2. -rl- > -rn-

çocuğlarnan (2-60) (<çocuklarlan) “çocuklarla”

deyneklernen (12-36) (<deyneklerlen) “deyneklerle”

ğāğnılnaṇ (46-4) (<kağnırlan) “kağnılarla”

gomşularnan (23-23) (<komşularlan) “komşularla”

ḥalbürlarnan (50-62) (<kalburlan) “kalburlarla”

zornan (3-2) (<zorlan)

2.2.5.1.1.3. -yl- > -yn-

amcaynan (2-4) (<amcaylan) “amcayla”

arabasıynaṇ (22-23) (<arabasıylan) “arabasıyla”

biÇmeynen (37-4) (<biçmeylen) “biçmeyle”

buharıynan (46-39) (<buharıylan) “buharıyla”

el daşıynan (22-45) (<el taşıylan) “el taşıyla”

gözüynen (6-23) (<gözüylen) “gözüyle”

2.2.5.1.2. İlerleyici Tam Benzeşme

“Bir kelimedeyi yan yana veya aralıklı olarak bulunan seslerden birinin diğeri rini boğumlanma noktası veya niteliği bakımından kendisine tam olarak benzetmesi olayı.” (Korkmaz, 1992, s. 144) olarak tanımlanmaktadır.

2.2.5.2.2.1. -ly- > -ll-

- fasille* (17-14) (fasulye)
fasulle (6-33) (fasulye)
millara mı (7-19) (milyara mı?)

2.2.5.1.2.2. -mv- > -mm-

- arkadaşım _ mar* (1-53) (<arkadaşım var)
humarım _ mar (4-9) (<kumarım var)
girişim _ mar (4-12) (<girişim var)
oğlum _ mar (5-4) (<oğlum var)
düğünüm _ mar (17-17) (<düğünüm var)
hamam _ mar (46-10) (<hamam var)

2.2.5.1.2.3. -nl- > -nn-

- bunnar* (22-18) (<bunlar)
dinnendirillerdi (39-42) (<dinlendirirlerdi)
dīvannı (22-2) (<divanlı)
ennilikde (29-59) (<enlilikte)
gūnnük (41-19) (<günlük)
nışannı (26-7) (<nişanlı)
yannış (39-6) (<yanlış)

2.2.5.1.2.4. -ḡm- > -ḡḡ-

- anadḡ _ ḡı* (21-52) (<anladın mı?)
edecāḡ _ ḡı (44-29) (<edecen mi?)“edecek misin?”

inanıñ _ŋı (6-12) (<inanın mı>“inanır mısın?”

bilıñ _ŋı (6-35) (<bilin mi?) “bilir misin?”

gittiñ _ŋı (40-28) (<gittin mi?)

2.2.5.1.2.5. -sy- > -şş-

eşşālardan (26-11) (<eşyalardan)

2.2.5.2. Gerileyici Benzeşme

“Kelime içinde önce gelen sesin sonraki sese boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen benzeşmesi olayı.” (Korkmaz, 1992, s. 72) gerileyici benzeşmedir. SA’da birçok örneği tespit edilmiştir.

2.2.5.2.1. Gerileyici Yarı Benzeşme

2.2.5.2.1.1. -md- > -nd-

şindi (15-11) (<şimdi)

şindik (2-46) (<şimdi)

2.2.5.2.1.2. -ng > -ŋğ-

yengem (19-13) (<yengem)

2.2.5.2.1.3. -ng > -ŋğ

aŋğarada (46-5) (<Ankarada)

ğazaŋğarası (43-112) (<kazankarası)

2.2.5.2.1.4. -rl- > -ll-

bilbillerine (12-23) (<birbirlerine)

çevirillerdi (19-44) (<çevirirlerdi)

killendiysen (25-22) (<kirlendiysen)

verillerdi (26-19) (<verirlerdi)

2.1.2.5.2.1.5. -td- > -dd-

yetmiş dördde (4-31) (<yetmiş dörtte)

yoğurddan (34-38) (<yoğurttan)

2.2.5.2.1.6. -zc- > -cc-

eccik (6-78) (azcık)

2.2.5.2.2. Gerileyici Tam Benzeşme

2.5.2.2.1. -gn- > -nn-

inne (19-59) (<iğne)

2.2.5.2.2.2. -hk- > -ğk-

mağkemedede (9-44) (<mahkemedede)

2.2.5.3. Uzak Benzeşme

“Kelime içindeki bir ünsüzün uzakta bulunan başka bir ünsüzü kendisine benzeştirmesine uzak benzeşme denir.” (Akça, 2012, s. 122). SA’da bu benzeşme örneği tek kelimede tespit edilmiştir.

laylon torbalar (22-30) (<naylon torbalar)

2.2.6. Benzeşmezlik

“Bir kelimede yanyana ya da birbirinden aralıklı duran fakat boğumlanma nitelikleri birbirinin tıpkısı ya da birbirine yakın olan iki ünsüzden biri, bazen kendi boğumlanma noktasını ötekinden ayırarak başka bir ünsüze döner ve benzeşmezlik dediğimiz, benzeşme’nin tam tersi olan bir olayın gelişmesine yol açar.” (Korkmaz, 1977, 96). SA’da da sınırlı sayıda kelimede bu durum ortaya çıkmıştır.

ezğahlarımızı (12-12) (erzaklarımızı)

2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi

İkizleşme, bir kelimede iç sesteki iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin, boğumlanmalarındaki tekrarlama ile ortaya çıkan bir ses olayıdır. (Korkmaz, 1977, s. 102). SA’da bu durumun gerçekleştiği ünsüzler tespit edilmiştir.

2.2.7.1. -ş- > -şş-

aşşāda (6-11) (<aşağıda)

eşşek (35-38) (<eşek)

şiymişik (1-82) (<şeymişik) “şeymişiz”

2.2.7.2. -s- > -ss-

fessin (29-10) (<fesin)

gūnlūmüssūm (33-39) (<günlükmüşüm)

ıssırğan otu (50-75) (<ısırgan otu)

2.2.7.3. -c- > -cc-

gúccük (16-7) (<küçük)

2.2.7.4. -n- > -nn-

yannı (18-17) (<yana)

2.2.7.5. -z- > -zz-

kezzīm (34-59) (<kezim) “Kezban”

2.2.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

“İkizleşmenin tam tersi olarak iç seslerinde ikiz ünsüz bulunan alıntı kelimelerdeki ikiz ünsüzlerin tekleşmesine ünsüz tekleşmesi denir.” (Akça, 2012, s. 124). SA’da da yabancı kökenli kelimelerin aslında bulunan ikiz ünsüzlerden bazıları tekleşir.

evel (8-27) (<evvel)

evela (24-63) (<evvelā)

téyāre (9-5) (<ṭayyare)

2.2.9. Ünsüz Düşmesi

2.2.9.1. /g/

értesi _ ün (3-17) (<ertesi gün)

şeklī _ bi (6-14) (<şekli gibi)

2.2.9.2. /ğ/

acemi birlī (39-5) (<acemi birliği)

sāma (5-20) (<sağma)

yāmır (9-17) (<yağmur)

2.2.9.2. /h/

- ġāve* (7-10) (<kahve)
heralda (39-2) (<herhalde)
tēris oldum (7-6) (<terhis oldum)

2.2.9.3. /k/, /k/

- āġrī _ āya* (5-24) (<eğri kaya)
kūpeli _ āzanı (34-42) (<küpelı kazanı)
ōsüzüdüm (3-2) (<öksüzdüm)
toħmānan (45-53) (<tokmaklan) “tokmakla”
yohlūduħ (41-7) (<yokluktuk)

2.2.9.4. /l/

- atmış* (7-19) (<altmış)
bořadırlıħ (34-83) (<boşaltırız)
ġakdıħdan (41-55) (<kalktıktan)

2.2.9.5. /n/

- ġarafıllı* (34-76) (<karanfıllı)
piricinen (44-85) (<pirinçle)
sōna (5-8) (<sonra)

2.2.9.6. /r/

- alıyolar* (24-33) (<alıyorlar)
duraħana (34-28) (<dururken)
eliyolar (19-65) (<eliyorlar)
ġaħaħana (34-101) (<kalkerken)
ġoyuyolar (17-58) (<koyuyorlar)
yapaħana (44-60) (<yaparkene) “yaparken”

2.2.9.7. /t/

abdesleniyōlar (6-23) (<abdestleniyorlar)

çifçilīğnen (11-4) (<çiftçilikle)

turis (24-68) (<turist)

2.2.9.8. /v/

tōbē dedim (42-35) (<tövbe dedim)

2.2.9.9. /y/

apallardı (29-3) (<yaparlardı)

bōle (4-2) (<böyle)

ōle (8-81) (<öyle)

şeler (12-38) (<şeyler)

şōle (9-116) (<şöyle)

2.2.10. Ünsüz Türemesi

2.2.10.1. Kelime Başında Ünsüz Türemesi

2.2.10.1.1. /h/ Türemesi

ḥatladı (29-4) (<atladı)

ḥotlar (6-36) (<atlar)

2.2.10.2. Kelime İçinde Ünsüz Türemesi

2.2.10.2.1. /n/

“Standart dilde, teklik ve çokluk III. şahıs iyelik eklerinden sonra hâl ekleri geldiğinde, söz konusu iyelik ekleri hâl ekleri arasında zamir n’si diye adlandırılan bir /n/ ünsüzü türer.” (Akça, 2012, s. 127). SA’da da bu türeme standart dilde olduğu gibidir.

bunda (43-55) (<bunda)

çópünden (4-38) (<çöpünden)

ḡolunu (29-36) (<kolunu)

ḡursaḡlarını (9-67) (<kursaklarını)

2.2.10.2.2. /v/

duvasını oğudun mu (39-64) (<duasını okudun mu?)

2.2.10.2.3. /y/

SA'da /y/ ünsüzünün türemesi ile ilgili farklı özellikler şunlardır:

1) “Standart Türkiye Türkçesi yazı dilinde ünlü ile biten bir kelimeden sonra ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde yan yana gelen iki ünlünün arasına /y/ yardımcı ünsüzü girer.” (Akça, 2012, s. 127). Bu durum SA için de geçerlidir.

arabayı (50-24) (<arabayı)

aramıya (9-16) (<aramaya)

boduyu (26-24) (<turşuyu)

suyu (4-50) (<suyu)

2) “i- yardımcı fiilin ekleşmesi sırasında standart dilden farklı olarak ünlü ile biten tabanlara gelen i- ek fiilinin i- kısmı düşürülmez ve tabanla yardımcı fiilin arasına /y/ yardımcı ünsüzü getirilir.” (Akça, 2012, s. 127). SA'da da durum yukarıda ifade edilen gibidir.

gelecīyik (31-11) (<geleceğik) “geleceğiz”

galıpcıyım (4-6) (<kalıpcıyım)

3) “ilen edatının ünlüyle biten bir kelimeyle ekleşmesi sırasında da bazen standart dilden farklı olarak *ilen* edatının ön sesi düşürülmez ve edatla kelimenin sonunda bulunan ünlü arasına /y/ ünsüzü getirilir.” (Akça, 2012, s. 128). SA'da *ilen* edatının bulunduğu birçok kelimede bu türeme tespit edilmiştir.

arabaynan (11-15) (<arabaylan) “arabayla”

gızıynan (16-18) (<kızıyla)

ekmeynen (37-4) (<ekmeyle)

ğayinvādeynen (25-20) (<kayınvalideyle)

gözüynen (6-23) (<gözüyle)

2.2.10.3. Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi

2.2.10.3.1. /h/

atanıncıh (5-47) (<atanınca)

nışanlanıncıh (5-2) (<nışanlanınca)

2.2.10.3.2. /k/, /ḳ/

şincik (22-11) (<şimdi)

şinciḳ (23-15) (<şimdi)

1.2.10.3.3. /m/

içgisim mi (4-9) (içkisi mi?)

sōnamacım (34-81) (<sonra)

2.2.11. Ünsüz Göçüşmesi

“Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayı.” (Korkmaz, 1992, s. 74) olarak ifade edilen göçüşme, SA’da bulunmaktadır.

2.2.11.1. Yakın Göçüşme

“Yan yana bulunan ünsüzler arasında meydana gelen yer değiştirme olayına yakın göçüşme denir.” (Akça, 2012, s. 129). SA’da yakın göçüşme olayının meydana geldiği kelimeler şunlardır:

-br- > -br-

ğurbelere (12-35) (<gübrelere)

ırbıhlar (43-119) (<ibriklere)

-kş- > -şg- (<-şk-)

eşgi (35-34) (<ekşi)

-pr- > -rp-

torpağ (8-54) (<toprak)

yarpahlara (8-57) (<yapraklara)

-ry- > -yr-

ceyran (1-22) (<cereyan)

2.2.11.2. Uzak Göçüşme

l-n > n-l

genelāmız (44-79) (<geleneğimiz)

l-r > r-l

helarda (2-1) (<herhalde)

irelde (33-12) (<ileride)

y-n > n-y

dināyet (39-65) (<diyanet)

2.2.12. Hece Kaynaşması

/g/ ünsüzünün erimesiyle:

nörecān (9-66) (<ne göreceksin)

/ğ/ ünsüzünün erimesiyle:

aptik _ ānin (5-54) (<aptik ağanın)

aşşā (1-58) (<aşağı)

ayāmızla (20-43) (<ayağımızla)

bacāmdaki (9-27) (<bacağımdaki)

ğulāna (5-104) (<kulağına)

/h/ ünsüzünün erimesiyle:

allā (36-13) (<Allah’a)

ğāfaltılığ (6-34) (<kahvaltılık)

ğāve (7-10) (<kahve)

ḥasdānenin (20-26) (<hastahanenin)

/k/ ünsüzünün erimesiyle:

dedefālındanım (20-1) (<dedefakılındanım)

deli _ ānlılar (44-94) (<delikanlılar)

madımalā (43-114) (<madımalağı)

2.2.13. Hece Düşmesi

“Bir kelimedede yer alan ve birbirine benzeyen hecelerden birinin düşmesine hece düşmesi denir.” (Akça, 2012, s. 131). SA’da hece düşmesi görülen kelimeler tespit edilmiştir.

Şimdiki zaman ekinde:

alıyom (24-5) (<alıyorum)

bazarlıyom (6-72) (<pazarlıyok) “pazarlıyorum”

bağlıyoğ (12-42) (<bağlıyok) “bağlıyoruz”

bekliyoğ (21-73) (<bekliyok) “bekliyoruz”

diyoz (39-53) (<diyok) “diyoruz”

geliyoz (27-11) (<geliyok) “geliyoruz”

Geniş zaman ekinde:

ataŋ (6-75) (atarsın)

bilīŋ _ ŋi (6-35) (bilir misin?)

inanīŋ _ ŋı (6-12) (inanır mısın?)

ğon (38-31) (koyarsın)

2.2.14. Hece Türemesi

2.2.14.1. -ø> -la

madımalah (16-28) (madımak)

2.2.14.2. -ø> -macım / - macīym

sōnamacım (34-81) (sonra)

sōnamacīym (34-6) (sonra)

2.2.15. Vurgu

2.2.15.1. Kelime Vurgusu

“Konuşma sırasında kelimedeki bir heceyi diğerlerine göre daha yüksek bir ses tonuyla, daha baskılı bir şekilde söyleme.” (Korkmaz, 1992, s. 165) olarak ifade edilen vurgu, SA’da bulunan kelimelerde de genellikle standart dilde olduğu gibi son hecede bulunmaktadır.

aḥacıh' (18-43) (<ahacık)

daḥtırıyo' (4-22) (<taktırıyor)

ḥastalıh' (6-68) (<hastalık)

SA’da bazı kelimelerde vurgu kelime başında ve içindeki hecede bulunur.

aḥ'şam (9-34) (<akşam)

aṇ'ğarada (46-5) (<ankarada)

bilā'dellere (21-34) (<biraderlere)

genelā'mız (44-79) (<geleneğimiz)

oḡKā'hydı (19-25) (<okkalıydı)

2.2.15.2. Cümle Vurgusu

SA’da cümle vurgusu hemen hemen STT’deki ile aynıdır. Cümlelerdeki soru ifade eden anlam cümle sonundaki vurguyla sağlanır.

baḡḡalcılī da neydi' (4-44)

esgiden poşet yoḡtu doḡuma ḥurç dérik' (4-48)

amcama dédi ki bu kim dédi' (5-38)

tavī sorarsan' tüyü ḡara (9-79)

è gidiyo şekernen neynen dā oḡurlar şindi ḡart çıḡtı ya' (7-25)

3. ŞEKİL BİLGİSİ⁵

3.1. Ekler

3.1.1. Yapım Ekleri

3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

3.1.1.1.1. +ağ / ek

Genellikle tek heceli sözcüklere getiren ek, benzetme ve küçültme ifade eden isimler türetir (Korkmaz, 2017, s. 120). SA'nın işlek olmayan isimden isim türeten eklerindendir.

çanahlar (5-62) (<çanak),

erkek (2-49), (3-15),

topağ (2-76) (<topak).

3.1.1.1.2. +el

Çoğunlukla nitelik ifade sıfatlar ve yer adları türeten ek (Güzel, 2019, s. 60), SA'nın işlek olmayan isimden isim türeten eklerindendir

çok güzel olur (6-79),

yere güleçciler olurdu (35-15).

3.1.1.1.3. +an

Türkiye Türkçesinde eklendiği kökle kaynaşmış hâlde bulunan ek (Ergin, 2012, s. 174; Korkmaz, 2017, s. 120), STT'de tek örnekte tespit edilmiştir.

oğlan (19-36).

3.1.1.1.4. +er / +şAr

Asıl sayı isimlerinden üleştirme sıfatları türeten +Ar eki, bu fonetik görüntüsünün yanı sıra hece bölünmesiyle +şAr şekli ile de kullanılmaktadır (Korkmaz, 2017, s. 121). SA'daki örneklerinden bazıları şunlardır:

evel birer tek _ göz evidi yaşamayı nêrde biliyoduğ (45-12),

⁵ (Güvenen, 2025) Bu başlık altındaki sınıflandırma, Ebru Güvenen'in Yozgat Merkez Ağzı adlı eserinden tasarlanarak oluşturulmuştur.

üçer beşer direkTör getirrik (30-18),

yedişer altışar bilerzik taħdım (8-12).

3.1.1.1.5. +ça

Esasen eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma işleviyle isim çekim eki olarak kullanılan ek, kalıplaşma yoluyla yapım ekine değişmiştir (Korkmaz, 2017, s. 121). SA’da bir örnekte tespit edilebilmiştir.

akça (1-24) (<akça) “beyazımsı, beyaza benzer”.

3.1.1.1.6. +caħ / +cak

+CA ekiyle +k pekiştirme ekinin kaynaşmasıyla oluşan ek; küçültme, sevgi vb. fonksiyonlarla isim, sıfat ve zarf türetmektedir (Korkmaz, 2017, s. 124). SA’nın işlek olmayan eklerindendir.

ısıcaħ ossun çocuħ üşümesin dëyi (32-14) (<sıcak),

sıcaħ sıcaħ üsTüne dökerik (34-86) (<sıcak),

yataħ örtü işlengi işTe ğaryola daħımı ondan sōnacāğzīma varıdı (25-28) (<sonracağızıma) “sonra”.

3.1.1.1.7. +cI / +cü / +Çi / +çI / +çu

Başlıca işlevi meslek ve uğraş isimleri türetme olan ek, Türkiye Türkçesinin işlek eklerinden biridir (Ergin, 2012, s 157). Ek, Standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi SA’da da işlek olarak kullanılmaktadır.

accı başı olmuş (9-57) (<aşçı),

çaycısını (4-22),

aħçılarımız (4-18) (<aşçı),

almancı (24-71),

bahçecilik (34-8) (<bahçecilik),

bekçisi (12-21),

çalğıcı (7-19), (19-29) (<çalıgıcı),

davılcı (19-29), (19-30) (<davulcu),

demirci (21-72),

düğüncüler (21-44) (<düğüncü),

epmekçiler (2-76) (<ekmekçiler) “yemek yiyen kimse”,

güleçiler (35-15) (<güreşçiler),

işÇilik (46-5) (<işçilik),

nöbetçi (30-5) (<nöbetçi),

topçu (7-45).

3.1.1.1.8. +cıl^h / +cık / +cıl^b / +cık / +cig / +ciK / +cık / +cu^h / +cük

Esas fonksiyonu isimlerden sevgi ve küçültme ifade eden isimler türeten ek, Türkiye Türkçesinin işlek eklerinden biridir (Ergin, 2012, s 163). Ek, STT’de olduğu gibi SA’da da işlek olarak kullanılmaktadır.

aciciK (50-52) ~ acıcık (19-17) ~ azecik (6-46) (<azıcık),

babacım (18-43) (<babacığım),

bidecig (36-15) bir tanecik),

düğürçük (9-103) (<düğürçük),

ğurbāci^b (17-56) (<kurbağacık) “küçük kurbağa”,

oncacıl^h (34-73) (<o kadicık),

tomurcu^h (24-52) tomurcuk).

3.1.1.1.9. +dAş

Başlıca işlevleri eşitlik, aidiyet, ortaklık, bağlılık ifade eden isimler türetmek olan ek (Ergin, 2012, s. 167), SA’nın işlek olmayan isimden isim türeten eklerindendir.

arhadaşa (20-34) (<arkadaşa),

ğardaş (1-63), (5-60), (8-58) ~ kardeş (39-2) (<kardeş).

3.1.1.1.10. +ğa / +ka

Eskiden beri donmuş olarak başka ve özge isimlerinde kullanılan ek (Ergin, 2012, s. 175), SA’da Standart Türkiye Türkçesindeki fonetik şekli *başka* olan sözcükte tespit edilmiştir.

başga (6-27), (17-33), (24-11), (38-29) ~ başka (5-9), (6-14), (15-20) (<başka).

3.1.1.1.11. +gil

Ağızlarda her çeşit şahıs, akrabalık, unvan isminden aile ve ev ismi türeten ek (Ergin, 2012, s. 178), SA'da sınırlı sayıda sözcükte tespit edilebilmiştir.

babamgili (40-2) (<babamgilin), dedemgil (28-22).

3.1.1.1.12. +h

SA'da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

ortaklaşırđıh⁶ (6-69) (<ortaklaşırđık).

3.1.1.1.13. +(i)l

Benzerlik ifade eden isimler türeten ekin (Ergin, 2012, s. 177) SA'da tespit edilmiş tek örneği bulunmaktadır.

yêşile (6-33) (<yeşile).

3.1.1.1.14. +II / +IU / +nI

İşlevleri sıfat olarak kullanılan vasıf isimleri ve sahiplik isimleri türetmek olan ek (Ergin, 2012, s. 159), SA'nın işlek isimden isim türeten eklerinden biridir.

yazılara gêtsek tüm allı gúllü çiçek (17-31) (<allı gülü),

oriye gezmeK amachı gétđim (30-3) (<amaçlı),

biri azerbeycanlı (36-9) (<azerbaycanlı),

peynir bahalı yüz milyon kilösu (22-69) (<pahalı),

başarılıydım (1-51),

çayıralanlı oturuyo ıhtıyar (9-113),

şu boyalı şekerler olurdu (5-64),

bi çeçăn gelecê ennilikde boyly iki tarafı dikerek geliyödun (29-59),

şindi ceryanlı ceryanla dönüyo (24-23) (<cereyanlı),

çimenni bahçede gülüm ğalmadı (45-37) (<çimenli),

dāvetliler (31-18) (<davetliler),

⁶ Fiil ortak isminden türetilmiştir. Ortak isminin etimoloji hakkında detaylı bilgi için bkz. (Gülensoy, 2007, s. 632; <https://sozluk.gov.tr>)

şöle dördlũ kiriş deller (15-25) (<dörtlũ),
bu duzlu suyu içecāñ (21-57) (<tuzlu),
oríye vardıñ nişannı górecām beklijom (26-7) (<nişanlı),
mıtlak dellerdi püsKüllũ gúmuşden (32-5) (<püsküllũ).

3.1.1.1.15. +lũ / +lũk / +lĩğ / +lĩk / +lĩğ / +luğ / +luğ / +luğ / +lũk / +nũk

Başlıca fonksiyonları isimlerden alet, yer, topluluk isimleri, soyut isimler ve sıfatlar türetmek olan ek (Ergin, 2012, s. 155), SA'nın işlek isimden isim türeten eklerinden biridir.

arhadaşlũ ortamı iyiydi (1-52) (<arkadaşlık),
çiçcilik (17-14) ~ çifcilik (24-4), (39-55), (18-4) (<çiftçilik),
analĩğım (31-3) (<analĩğım),
babamın bi arılĩğ varıdı (34-14) (<arılĩğ) “arılarn bulunduğũ kapalı yer”,
asgerlik yaptım (12-33) (<askerlik),
asgerlĩğ izmirde yaptım (21-12) (<askerlĩğĩ),
babalũ tarafında büyüdüm (50-3) (<babalık)
dört buçulũ senedir bahçecilik yaparım (34-8) (<bahçecilik),
ğız tarafı da erkek tarafına alır yolluğ (34-30) (<yolluk) ,
bu ğarabağların hemen o akça düzlũkte (1-24),
ğomşuluğ ěyceydi (6-68) (<komşuluk),
ğünlũk inek sãğyjom (14-5) ~ ğünnũk yāni meselā ğaziranıñ on üçũnde bayrāmız ğalğacağ (41-19) (<ğünlũk),
ğene ğusluk açā var bēyazıt ğaçā var (7-14) (<kuşluk),
o zaman yogluğ varıdı (37-21) (<yokluk),
yohsulluğ çoğ çektim (8-2) (<yoksulluk).

3.1.1.1.16. +mAn

Abartma ve benzerlik ifade eden sözcükler türeten ek (Ergin, 2012, s. 176), SA'da sınırlı sayıda sözcũkte tespit edilebilmiştir.

ēycimen (50-62) “iyice”, gocaman (39-13) (<kocaman).

3.1.1.1.17. +(i)nci / +(U)ncU / +(u)ncu

Sayı isimlerinden sıra sayı sıfatları türeten ekin (Korkmaz, 2017, s. 138) SA’da tespit edilen örnekleri şu şekildedir:

hemen hemen yozgadin en birinci kóyü (5-49),

dohuzuncu çandarma alayı (20-10) (<dokuzuncu),

üç gün duruyolar dördüncü gün haydī (36-14),

onunçu aydan sō⁷ra olurdu (24-6) (<onuncu).

3.1.1.1.18. +(i)r

SA’da tek örnekte tespit edilebilen ek, yansıma bir kelimeye getirilmiştir.

aynı arabaşı çorbasıgını ununu çalan gısıh ateşTe patır patır iyice unun çīysi gider (34-82).

3.1.1.1.19. +sAl⁷

Türkçenin tartışmalı eklerinden olan +sAl ek (Güzel, 2019, s. 269), SA’nın işlek olmayan isim isim türeten eklerinden biridir.

gúnsalā (41-18) “tören tarihi”, yöresel (14-6).

3.1.1.1.20. +sİz / +sUz

İsimlerden hem isim hem de sıfat türeten ek (Ergin, 2012, s. 160), SA’nın işlek ekleri arasında değerlendirilebilir.

barnahsıza (42-1) (<parmaksıza),

ben yohsuzluh yere geldim (34-59) (<yoksulluk) “yoksul”,

eşgili mayasız çörek yapardıh (34-102),

ondan sonra oñul giri ğapandı şindi çocuğ yetersiz olunca (1-9), (<yetersiz),

ōsüzüdüm (3-2) (<öksüzdüm) .

⁷ Ek ile ilgili literatürdeki farklı görüşler hakkında detaylı bilgi için bkz. (Güzel, 2019, s. 269).

3.1.1.1.21. +(i)z / +(u)z

İlgi, benzerlik ifade eden ekle sayı isimlerinden topluluk isimleri ve ikili organ isimleri türeten ekin birbiriyle ilgili olabileceği düşünülmektedir (Ergin, 2012, s. 177; Güzel, 2019, s. 288-289; Korkmaz, 2017, s. 142). SA'nın işlek olmayan eklerinden biridir.

boynumuza (32-37), buynuzlarına (12-42) (<boynuzlarına), yalınız (1-17), (16-17) (<yalnız)

3.1.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

3.1.1.2.1. +A-

İsimlerden yapma ve olma ifade eden fiiller türeten ekin (Ergin, 2012, 181), SA'daki kullanımı diğer isimden fiil türeten eklerle göre yaygın sayılabilir niteliktedir.

o da benim gardaşıma benzer (6-47) (<beniz+e-),

ben bahçe ekerim bağ bıdarım (34-3) “budarım”,

evel toprağ elerdik (44-15),

oyun oynullar (12-17) (<oyun+a-) “oynarlar”,

camdan gafamı uzatdım (9-100) “uzattım”,

ben bu kıyde yaşadım (10-1).

3.1.1.2.2. +al-

Genellikle sıfatlardan fiil türeten ek, yalnız olma ifade eder (Ergin, 2012, s. 181). SA'da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

şindi o bitler gitti cuvaldı (21-77) “çoğaldı”.

3.1.1.2.3. +de-

Ses taklidi isimlerden olma, diğer isimlerden yapma anlamı ifade eden fiiller türetir (Ergin, 2012, s. 182). SA'da tek örnekte tespit edilebilmiştir

istemedi beni yenge çocuğu dēyin hēç sevmezdi beni (50-10) (< iz+de-me- (Ergin, 2012, s. 182)).

3.1.1.2.4. +en-

Fiilden isim yapan +A- ile dönüşlülük eki -n-'nin birleşmesiyle oluşan ek, yapılan işin yapana dönüşünü işaret etme işleviyle kullanılır (Korkmaz, 2017, s. 174). SA'da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

ben de çoğ beğēndim o da beñi beğendi (41-4).

3.1.1.2.5. +er-

Renk isimlerinden yalnız olma, diğer isimlerden de bazen yapma bazen de olma anlamlı fiiller türetir (Ergin, 2012, s. 182). SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

anam seni everdik didi (40-14).

3.1.1.2.6. +ı-

Olma ve yapma ve ifade eden fiiller türeten ek (Ergin, 2012, 182), SA’nın işlek olmayan isimden fiil türeten eklerinden biridir.

çoğ aşırı açılır çoğ güzel olur (2-74),

asgerde başarılıydım (1-51),

sāmen derdik gençlere bayrağ taşıldardı (35-23) (<taşırıldardı).

3.1.1.2.7. +(i)k-

Yalnız olma ifade eden fiiller türeten +k- (Ergin, 2012, s. 183), SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

başıma birikirdiler (8-23).

3.1.1.2.8. +l-

Sıfatlardan olma ifade eden fiiller türeten ek (Ergin, 2012, s. 181), SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

o zāten inceliyo ya incelince bayā ince ince oluyo (33-23).

3.1.1.2.9. +lA- +nA- / +fe-

Neredeyse bütün isimlere gelerek onlardan yapma ve olma ifade eden fiiller türetir. STT’de olduğu gibi (Ergin, 2012, s. 180) SA’nın da işleklik seviyesi yüksek isimden fiil türeten eklerinden biridir.

onuynan çimiyōlar abdesleniyōlar (6-23) “abdestleniyorlar”,

aşılağ deniyor armıt aşılıyōlar (5-32) (<aşı+la-) “aşılıyorlar”,

üç dörd gişi ayarlallar (7-40) “ayarlarlar”,

göbeğinde össün dēyin kendir ipinen bağladım (3-19),

ğayıtlar yeni başladı (5-2),
bazara gôtürüyom bazarlıyom (6-72) “pazarlıyorum”,
bekledim bekledim geç geldi sıra (20-20),
annem etimi bi cimcikledi dedi ki gêt öte yanna (22-16) “çimdikledi”,
hamırı eşgileriK (33-29) “ekşileriz”,
ğâğniya bin hemi ferahla hemi de bi ğâğni kûtük sök gel ki ısınalım (5-16),
çocūğu ğırhlardıh (32-16) “kırklardık”,
ben kızımı nışannandırdım (50-9) “nişanlandırdım”,
dolaba ğoyuyoh poşetliyoh (6-31) “poşetliyoruz”,
kapağnan da yassılarıh dönderirik (2-66) “yassıların”,
geri saraykente yerleşmişiler (1-74) “yerleşmişler”,
yohla dëdim ki şunu bi yohlayım (9-112) “yoklayayım”,
mektebe ohula yollardım (34-66).

3.1.1.2.10. +(i)mse-

Yapma ve olma ifade eden ek (Ergin, 2012, s. 184), SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.
gêtmedik ohulu benimsemedik (17-5) “benimsemedik”.

3.1.1.2.11. +t-

Ek, SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

ğazanda ğaynatdıhtan sōna kurutTuhtan sōna setelleller (24-19) (<kur+u [ğ /k]+t- (Gülsensoy, 2007, s. 578) “kuruttuktan”.

3.1.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri

3.1.1.3.1. -ah / -ak

Söz konusu eylemin etkisinde kalan nesne, organ vb.ni karşılayan isimler yapar (Ergin, 2012, 188). SA’da kullanım sıklığı olan ekler arasında sayılabilir.

ayah (29-43) “ayak”, bıcahlılıh (34-57) “bıçaklık, bıçak konulan yer”,

ğaçak (4-37) “kaçak”,

ğıvrah (43-30) “kivrak”,

ğuçāmda (20-19) (<kuç-ak) “kucağımda” ~ kuçāğna (24-62) “kucağına”,

uçah (6-9) “uçak”.

3.1.1.3.2. -ce

SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

eylencemi (41-36) “eğlencemi”.

3.1.1.3.3. -Ç /-ç

Türettiği isimler yapan, yapılan veya hareket hâlini göstermektedir (Ergin, 2012, 191).

SA’da sınırlı sayıda sözcükte tespit edilebilmiştir.

bâtıl inanç (1-62), ~ inançlı (1-65), bilinÇli (29-15) “bilinçli”, utancıma (25-10) (<utan-ç).

3.1.1.3.4. -enek

SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

gelenēmizde (1-39) “geleneğimizde” (<gel-enek).

3.1.1.3.5. -g / -ğ / -(ı)ğ / -(u)ğ / -K / -(ı)k / -(ı)k / -(i)k / -(u)k / -(ü)k

Genellikle fiilin işaret ettiği harekete uğrayan, kimi zaman da o hareketten doğan veya o hareketi yapan sözcükler türeten ek (Ergin, 2012, s. 188), SA’nın işlevlik seviyesi yüksek eklerindendir.

havanın böyle açılğ olup (1-67) “açık”,

beğenmesem nörüyüm artılğ vardım (19-21) ~ artık fayda etmez sözüm (5-121) “artık”,

aşılğ deniyor armıt aşılıyolar (5-32) “aşılak”,

üç bölük pağla ekerim (43-110),

böyükler su istedī zaman verirdik (20-38) ~ böyükler kóy ebeleri bilinÇli dāl (29-15) “büyükler”,

ğurbetin özü de bulanılğ ağar (6-48) “bulanık”,

bürüğerinin yemenilerinin şeylerini tüm ben ördüm (8-13) “bürüklerinin”,

daragğ gibi kilitliydi (9-104) “tarak”,

o deliklerinden iyneynen yapıyoğ (6-16),

onun gızıynan değişik oldum (16-18) “değişik”,
çoğ yalvardım Kabil olmaş dileği (20-16),
unu da elekden eleriK (25-47) “elekten”,
ayağları golları tüm gırh bellen (21-42) “kırık”,
ışh da ataş da görmedim (3-16) “ışık”,
konuh gibi dışına böyle toplanıllardı so^hbet edeller soba yanar (15-34) “konuk”,
ısıcağ da soğuh da yenir (32-34) ~ soğuk gış günü (27-10) “soğuk”,
sulah (5-51) “sulak”,
yanh yāni için āğlardı (19-31) “yanık”,
yuvallah sini yaparsın (6-27) “yuvarlak”.

3.1.1.3.6. -ğa/ -ge

İşi yapanı, olanı veya yapılan nesneleri karşılayan isimler türetir (Ergin, 2012, s. 189). SA’da işleklik seviyesi düşük eklerinden biridir.

bölgesi (12-24), ğavurğa (8-47) “kavurga”,
yatalğa (17-26) “yatılı misafir olma”.

3.1.1.3.7. -ğan

İşlevindeki kuvvetli aşırılıkla türettiği isimlere çok olan ve çok yapan anlamı katar (Ergin, 2012, s. 190). SA’da işleklik seviyesi düşük eklerinden biridir.

ısırgan (12-43) “ısırgan”.

3.1.1.3.8. -geç

İşi yapanı, olanı veya yapılan nesneleri karşılayan isimler türetir (Ergin, 2012, s. 190). SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

süzgeç (44-51) “süzgeç”.

3.1.1.3.9. -ğı / -gi / -ğu / -Ki

Ekle türetilen isimler genellikle yapılanı, kimi zaman da yapanı veya yapma işinin kendisini ifade eder (Ergin, 2012, s. 189). SA’nın işleklik seviyesi yüksek eklerinden biridir.

başğı olmadı (17-6) “baskı”,

bilgisi (29-15),

çalğı (29-3) “çalğı”,

ğatğısını (34-11) “katkı”,

ısırgan biz oña ısrıǵı derik (43-111) “ısrıǵı, ısırgan”,

nerde büydünü içgisim mi var ħumarım _mar hepsini (4-9) “içki”,

ilişKilerimiz (25-26) “ilişki”,

işlengi (6-9),

sayǵı (1-45) “saygı”,

sevgi (43-101),

sorguladım (5-83) “sorguladım”.

3.1.1.3.10. -ğıç

İş yapanı, olanı veya yapılan nesneleri karşılayan isimler türetir (Ergin, 2012, s. 190). SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

sallanğıç sallanılıllardı (23-29) “salıncak”.

3.1.1.3.11. -ğün / -ğun

İşlevinde bulunan abartmayla çok yapan, olan veya yapılan iş veya nesneleri karşılar (Ergin, 2012, s. 189). SA’da işleklik seviyesi düşük eklerinden biridir.

düzğün (34-35) “düzgün”,

olğunlaşdı zaman (39-37) “olgunlaştığı”,

uyğun (33-2) “uygun”.

3.1.1.3.12. -ı / -U

Görünen, yapan, olan veya yapılanı ifade eden isimler türeten ekin STT’de olduğu gibi SA’nın da işleklik seviyesi yüksektir (Ergin, 2012, s. 192).

başarılıydım (1-51),

dörd bölü dörd (39-9),

doğudan erzurum ħorasandan gelmeyik (48-37),

şunu bi yohlayım dolu mu boş mu dedim (9-38),

ğohulu otlardan toplardım (45-46) “kokulu”,

ğomşu ilişkilerimiz çoğ (25-26) ~ğomşılar giderdi ona yardım ederlerdi (1-43) (<kon-uş-u (Gülensoy, 2007, s. 536)) “komşu”,

ölçü kabı (24-30),

ölü evi (13-24),

yatağ örtü işlengi işTe garyola dağımı (25-28),

orda soru sorardı (35-25),

düğünde taşısını dağallar (12-15) “takısını”,

ufacığ bi yapı yapıdığ (28-24).

3.1.1.3.13. -I

SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

ohul (1-3) “okul”

3.1.1.3.14. -(I)m / -om / -(U)m

Eklendiği fiille ilgili hareket ismi yapma, soyut isimler türetme, tek seferde, kısa sürede gerçekleşen iş isimleri yapma veya bu durumun tam tersi uzun zamanda yapılan işleri ifade eden isim ve isim soylu sözcükler türeten ek (Korkmaz, 2017, s. 157-158), SA’nın işleklik seviyesi yüksek eklerinden biridir. STT’den farklı olarak yardımcı ünlüsünün geniş yuvarlak ünlülü olduğu az sayıda kullanımlarla karşılaşılmaktadır.

entārem biçim biçim (34-74),

üğ bōğom suvan ekerim (43-109) “boğum”,

dağıtım olduk (9-23),

dilim dilim kesellerdi (41-57),

doğomumun üçü de evde oldu (26-17) ~ doğum yapıdırırdım (44-13) “doğum”,

yüz dönüm yerimiz vardı (11-5),

üstüne de şeker ekeller dürüm verirmiş (34-62),

dörd _ay silvanda eğitim górdüm (7-4) ,

dışarda çalışmaynañ geçim tēmin ediyolar (46-22),
burda da sayımlar gēc _ oluyōdu (5-2),
āğzıma bi sohum ekmek vuramadım (8-44) “sokum”,
her çeşit mal yemi (11-10),
bir yudum içerse (6-49).

3.1.1.3.15. -men

SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

ōğretmene (21-8) “öğretmene”

3.1.1.3.16. -mır

SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

yāmır da yāyıyo ya (9-17) “yağmur”

3.1.1.3.17. -(I)n/ -ıñ / -iñ

En çok rastlanan işlevi yapılan işi ifade etmek olan ek, bunun yanı sıra yapanı ve olanı da anlatmaktadır (Ergin, 2012, 189). SA’da örnek çeşitliliği çok olmamakla birlikte türetilen sözcüklerin sıklıkla kullanıldığı söylenebilir.

evvel ırğatlıñ işlellerdi ekin biçerdik (9-105),

gelin almaya geliyolar (2-21),

geliñimiñ gözü açıl cabbar şöyle (22-70) “gelin”,

ğarnında pürç _ olurmuş önceden āğrı yapmasın dēyi (19-56) “karnında”,

onnarı da gine satın alırıñ (25-47).

3.1.1.3.18. -(u)t / -d

SA’nın işlek olmayan fiilden isim yapan eklerindendir.

umudumun zoruynan çolūmu çocuğumu yetiştirdim (8-4),

yoğurddan taranayı torbiye aħdarırdıñ o bir sūzerdi (34-38).

3.1.1.3.19. -tı / -tu

Bir fiilden yapan, yapılan veya olanı anlatan isimler türetin (Ergin, 2012, s. 193-194). SA'nın kullanım sıklığı az olan eklerinden biridir.

eTraf kóyler ohuntu verillerdi (47-17),

shuntımız yoḥ azdan şúkretdik (4-11),

hemi mescid hemi toplantı odası olarak kullanılmış (5-55).

3.1.1.3.20. -ücü

Çok veya devamlı yapan ifade eden isimler türeten ekin (Ergin, 2012, s. 191) SA'da tek örneği tespit edilebilmiştir.

görücü usülü (7-18) “görücü usulü”

3.1.1.3.21. -z

SA'nın işlek olmayan eklerinden biridir.

gözüm (5-120) (<*kö:-z (kö- “görmek” (Gülensoy, 2007, s. 389; Hacıeminoğlu, 2016, s. 23)), sözüm (18-27) (<sö “söylemek” -z (Korkmaz, 2017, s. 171)).

3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

3.1.1.4.1. -a-

SA'nın işleklik oranı düşük eklerinden biridir.

bürűḡ dolallardı (43-31) (<dolarlardı),

hatladı geçdi eşĩi (43-45) (<atladı).

3.1.1.4.2. -ar-/ -ár-

Türkçenin ettirgenlik eklerinden olan ve STT'de iki şekilli olan ek (Ergin, 2012, s. 213) SA'nın işlek olmayan eklerindendir. Ekin ünlüsünün bazı örneklerde STT'den farklı olarak /a/ > /á/ değişimi geçirmiş şekliyle kullanıldığı da görülmektedir.

onu da kirmennen āḡáirirdik (2-37) (<ēḡirirdik),

kiri aḥserĩ lekeyi o çıḥarırdı (4-50) (<çıkarırdı),

suyunu çıḥardırdı (34-21) (<çıkarırdı),

yoğurddan taranayı torbiye ahdarırdıh o bir süzerdi (34-38) (<aktarırdık< ag-(ı)t-ar- (Gülensoy, 2007, s. 61)).

3.1.1.4.3. -ava-

SA’da ekin tespit edilebilen tek örneği bulunmaktadır.

deli _ānlılar govalar (44-94) (<kovala- < kow-ala- (Gülensoy, 2007, s. 547).

3.1.1.4.4. -dAr-

Türkçenin ettirgenlik eklerinden olan ek (Ergin, 2012, s. 213), SA’da tek örnekte tespit edilebilmiştir.

adam silā bize dönderdi dedim (1-30)

3.1.1.4.5. -dIr- / -dUr- / -dif- / -tIr- / -tUr-

Türkçenin ettirgenlik eklerinden olan ek (Ergin, 2012, s. 212), SA’nın işlek fiilden fiil yapan eklerinden biridir. Ek, ilk ünsüzünün tonsuz ünsüzle biten fiillere tonlu olarak gelerek ünsüz uyumunu bozması ve son ünsüzünde görülebilen /r/>/f/ değişimi ile STT’den farklılık göstermektedir.

basdırıllardı (44-88) (<bastırırıldı),

bindirdiler (32-9),

birikdirecām (34-10) (<biriktireceğim),

bozdurduh (36-17) (<bozdurduk),

cezalandırılırdı (21-50) (<cezalandırırıldı),

çayırı cillendirir (8-61) “çimenlendirir”,

çekdirrik (2-64) (<çektiririk) “çektiririz”,

çimdirirdi (46-39),

dahtırıyo (4-22) (<taktırıyor),

dillendirir (8-63),

doldurruh (22-36) (<doldururuk) “doldururuz”,

her şeyi dolaba dulduruyoh (34-30) (<dolduruyoruz),

du^valandırırh (44-75) (<dualandırırık) “dualandırırız”,

etdirmezdik (34-117) (<ettirmezdik),

evlendirmişler (15-4),

gezdırır (12-20),

giydıriller (31-13) (<giydirilir),

gözümden kesdiriyödum (34-55) (<kestiriyordum),

ındırillerdi (19-35) (<indirirlerdi),

koşturullardı (35-16) (<koştururlardı),

öldürdü (8-38),

akdağdan bir aşık geldi aşık çağırır süstürdü (9-124) (<susturdu),

yetiştirdim (8-4).

3.1.1.4.6. -h-

Standart Türkiye Türkçesinde -k- olan ek, SA'da ekin tespit edilebilen tek örneği bulunan eklerdendir.

galhar (4-29) (<kalkar)

3.1.1.4.7. -(I)l- / -(U)l-

Edilgenlik işleviyle kullanılan ek, SA'nın işleklik seviyesi yüksek eklerinden biridir.

açılır (2-74) (<açılır),

anılıyo (15-2) (<anılıyor),

bozulmuş (5-34),

bükülürdü (2-39),

çağrıldım (5-127),

çamırdan çıkılmaz (9-84),

çihılıyo (1-77) (<çıkılıyor),

dahıldı (33-4) (<takıldı),

denildi (17-41),

ben varanaca ayağda mı dikiliñ nörün diyom (43-38) “dikilirsin”,

o sigaranın kl içine dkl dkl yemeK veriyolar (34-46),

eğildi (5-110),

sarılır (25-36).

3.1.1.4.8. -mA-

İşlevi olumsuz fiiller yapmak olan ek (Ergin, 2012, s. 200), SA’nın işleklik oranı yüksek eklerinden biridir.

almadı (22-65),

başmazdı (8-26) (<bakmazdı),

bimezdi (42-28),

bulamazlardı (9-4),

demez mi (27-11),

devrilmesin (24-41),

durmadı (36-9),

ettirmezdik (34-117) (<ettirmezdik),

oşumadım (1-3) (<okumadım).

3.1.1.4.9. -(I)n- / -()n- / -()n- / -()n-

Türkçenin dönüşlülük eklerinden olan ekin işlevi, kendi kendine yapma ve olma ifade eden fiiller türetmektir (Ergin, 2012, s. 202). SA’nın işlek fiilden fiil yapma eklerindendir. STT’den farklı olarak eke gelen yardımcı nlllerin bazı fonetik sebeplerle / / ve / / ünlülerine değiştiği görülür.

abdesleniylar (6-23) (<abdestleniyorlar),

atanmış (5-99),

boşanıyolar (24-72) (<boşanıyorlar),

brdlenir (6-77) (<brtlenir) “haşlanmak”,

davallar kesildi düğünler alındı (3-6),

ekinirdik (1-97),

elbise dikinirdik dikellerdi (31-16),

dolanırdıh (1-96) (<dolanırdık),
geçindim (6-9), görünmeden (1-96),
görünür (1-66) (<görünür),
mayalanıncı (41-50) (<mayanınca),
nışannandırdım (50-9) (<nişanlandırdım),
şinci saña öğönsem kaç para (22-64) (<övinsem),
sahlandım (1-28) (<saklandım).

3.1.1.4.10. -p-

SA'da ekin tespit edilebilen tek örneği bulunmaktadır.

serpermiş (34-62)

3.1.1.4.11. -(I)r- / -(U)r- / -(i)r-

Türkçenin ettirgenlik eklerinden olan ek (Ergin, 2012, s. 209), SA'nın işleklik oranı yüksek eklerinden biridir. Bölgede Standart Türkiye Türkçesinden farklı olarak ekin bazı fonetik sebeplerle /r/ > /f/ değişimini geçirdiği örnekler de görülür.

batırıp (50-51),

bişirdi (19-55) (<pişirdi),

bişifiller (16-45) (<pişirirler),

bitirdim (5-105),

doyuruP (24-45) (< doyurup),

döğürmuş (40-6) (<doğurmuş),

duyururdu (35-7),

düşürecek (17-60),

geçiriller (39-51) (<geçirirler),

geçifillerdi (29-8) (<geçirirlerdi),

kaçırdı (6-7) (<kaçırdı),

içifillerdi (19-57) (<içirirlerdi),

pişiririk (6-41) (<pişiririk) “pişiririz”.

3.1.1.4.12. -(I)ş-

İşlevi ortaklaşa yapma veya birden fazla kişi tarafından yapma ifade eden fiiller türetmek olan ek (Ergin, 2012, s. 207), SA’nın işleklik oranı yüksek eklerinden biridir.

anlaşıyolar (9-14) (<anlaşıyorlar),

āğlaşillar (34-114) (<ağlaşırlar),

bayramlaşirdih (34-97) (<bayramlaşıldık),

çarpışmış (21-5),

dāveleşiyoduğ (3-12) (<davalaşıyorduk),

dolaşdih (19-7) (<dolaştık),

onnan çimdirirdi otuñ buharıynan ēyleşirdi (46-39) (<iyileşirdi),

onnar mal paylaşdırakan (39-25) (<paylaştırırken),

tanışdım (1-34) (<tanıştım) yetiştim (7-17).

3.1.1.4.13. -(I)t- / -(U)t-

Türkçenin ettirgenlik eklerinden olan ek (Ergin, 2012, s. 211), SA’nın işleklik oranı yüksek eklerinden biridir.

anlatırdı (18-25),

belletdiklerim (43-48) (<bellettiklerim),

unu boşaldırırh (2-70) (<boşaltırık) “boşaltırız”,

böyütdü (31-4) (<büyüttü),

dohutdu (22-28) (<dokuttu),

eğitim (7-4), eridirig (34-84) (<eritirik) “eritiriz”,

gevşetmiş (43-73),

gösde’tdikleri (39-11) (<gösterdikleri),

ğapadırsın (7-36) (<kapatırsın),

ğaynatdıhtan (24-19) (<kaynattıktan),

gıztartıllardı (3-7) (<kıztartırlardı),

gorkutmasınlar (41-15) (<korkutmasınlar),

içirtiyōlar (6-21) (<içirtiyorlar),

kurutTuhtan (24-19) (<kuruttuktan),

tütüdürdük (43-87) (<tütütürdük),

uzatdım (27-22) (<uzattım),

yıhatdıh (17-43) (<yıkattık).

3.1.1.4.14. -y-

SA'da tespit edilebilen tek örneği bulunan ek, Eski Türkçede -d- 'dir (Ergin, 2012, s. 215).

koysun (24-63) (<ko-d-) (Ergin, 2012, s. 215).

3.1.1.5 Fiilimsiler

3.1.1.5.1. İsim-Fiil Ekleri

3.1.1.5.1.1. -ma

Bütün fiillere gelebilen ekin işlevi iş isimleri yapmaktır (Ergin, 2012, s. 186). SA'nın işlek isim-fiil eklerindendir.

bu çekerek tarafından biri manda yitirmiş manda aramıya geliyo (9-16) (<aramaya),

oğlan gıza gız oğlana bahma yoḥ (18-100) (<bakma),

sekiz _ on gişi bağ bellemeye giderdik (9-107),

buranın halkı dışarda çalışmaynan geçim tēmin ediyolar (46-22) (<çalışmayla),

böyle isdeme yōğudu (38-6) (<isteme),

ekmeynen biÇmeynen fasulle pancar noḥut ekeriz (37-4) (<ekmeyle, <biçmeyle),

aradan iki üç _ ay sōna geçerdi el _ öpmiye gelirdik (34-116) (<el öpmeye),

çalma şöyle kesdirmeyi kesdirekene (34-21) (<kestirmeyi)

Ekin kalıplaşarak kalıcı isim olmaya elverişlilik özelliğini (Ergin, 2012, s. 187) gösteren pek çok örneğe bölgede rastlanmaktadır.

doḥumayı ēyce doḥurdum (42-37) (<dokumayı),

dolma doldurruḥ dūḡünlere kófte yaparıḥ (22-36)

vallā yozḡat aḡarlaması var demiraḡ derler (20-31)

yanlama ḡalay var anḡara ḡalayı var bunlar çekemezler amma (7-30)

çalıştıḡım ḡazma ile (9-90) (<kazma),

kófte yapallardı bulḡurla kıymayı eti ḡarışdırıp (44-14) (<kıymayı)

ḡıymayı getirir ḡoruḥ bulḡurun içine yūruruḥ (32-25) (<kıymayı),

çalma şöyle kesdirmeyi kesdirekene (34-21) “üzümle yapılan bir çeşit pekmez”,

mantı yapallar sarma sarallar (16-48).

3.1.1.5.1.2. -maḡ / -maḡ / -meK / -mek

Bütün fiillere gelebilen ekin işlevi hareket isimleri yapmaktır (Ergin, 2012, s. 185). SA’da yaygın bir kullanıma sahip olan ek, kalın ünlülü fiillere geldiğinde son ünsüzü /k/ > /ḡ/, /ḡ/, /ḡ/, ince ünlülü fiillere geldiğinde ise /k/ olarak kullanımının yanı sıra /k/ > /K/ değişimini geçirmiş olarak kullanılmaktadır. Bu durum, eki STT’den farklılaştıran fonetik özelliklerdir.

burayı ayırmaḡ için parayı almah için kóyün ismini o başpınarı verdi (7-15) (<ayırmaḡ, <almak),

esgiden böyle yoḡdu annaşmaḡ ḡonuşmaḡ danışmaḡ (25-5) (<anlaşmaḡ, <konuşmaḡ, <danışmaḡ),

cenāze ḡünü oldumuncu o evde yemek bişmek mekruḥ deller (50-79) (<pişmek),

yüKsū saḡallardı onu bulmaḡ için (35-28) (<bulmak),

kefen yaḡı dellerdi dizlerine çalmaḡ yanı bin çeşit otlardan tedavi yapallardı (4-41) (<çalmak)

bibim de dèmeK ki onnardan ēysine mi verecīyk ḡardaşları ḡalaları orda dimiş (39-23) (<demek)

sürü sahipleri sürü demek davarı neyi çoḡ olanlar buriye yérfeşmişler (1-56) (<demek)

onu elde étmeK için bitaḡım marifetini gösterirdi (24-88) (<elde etmek),

oḡumaḡ için abimin dūḡüne (1-100) (<okumak),

yabancı gelincik böyle otururken yanına geliyo otele yazmaḡ için (9-110) (<yazmak).

Ekin kalıplaşarak kalıcı nesne isimleri yaptığı durumlar da görülmektedir (Ergin, 2012, s.186).

biz hamır ebmek yaparış tandır yağarış (23-21) (<ekmek),

ekmek aş yoğudu asvap yoğudu (3-5),

cenāze gūnū oldumuncu o evde yemek bişmek mekruḥ deller (9-56).

3.1.1.5.1.3. -(I)ş /-(ö)ş / -(U)ş

Bütün fiillere gelebilen ekin işlevi nesne isimleri yapmaktır (Ergin, 2012, s. 187). SA'da işleklik oranı diğer iki isim-fiil ekine göre düşük olan ekin yardımcı ünlüsü, Standart Türkiye Türkçesinden farklı olarak bir örnekte ünlü benzeşmesi sebebiyle /ö/ olarak belirlenmiştir. Bölgeden tespit edilen örnekler, ekin kalıplaşarak kalıcı isim olarak kullanıldığı niteliktedir.

asgerde başarılıydım atışda ossun sporda ossun (1-51) (<atışta),

aḥşama geri dönüş verirdi başçavuş (7-5),

bizim öyle gavgā döğüş olmaz (25-26) (<döğüş),

iki bin yēdi girişim mar benim (4-12),

bildīm ğadarıyla esgiden buranın kuruluşunda (39-2) (<kuruluşunda),

yarış yapallardı (15-21).

3.1.1.5.2. Sıfat-Fiil Ekleri (Partisip)

3.1.1.5.2.1. -An

SA'nın işlek sıfat-fiil (partisip) eklerindendir. Bölgedeki yaygın fonetik şekli Standart Türkiye Türkçesindeki gibidir fakat sınırlı sayıda kullanımda ekin ünsüzünün /n/ > /ŋ/ değişimini geçirdiği tespit edilmiştir. *Düzen, gelen giden, ğalan, ğıran* vb. örneklerinde de görüldüğü üzere kalıplaşarak kalıcı söz varlığı öğeleri türettiği de görülmektedir.

o ğıvamına geldimīci bilenler baḥardı ki begmez _ olmuş (39-48),

tallalardan çıhan bũğdayı yıḥallar ğurudullardı (47-13) (<çıkan),

esgi düzenimin bāzı ğúnlerini çoḥ istiyoh arıyoh (4-30),

elimden geleni yaptım (5-128),

bizi tākıp eden olmadı (6-71) (<takip eden),

ekmek aş yoğudu asvap yoğudu gelen giden yoğudu (3-5)

şindik de yaz geldi ğalan ne yapacıyıh daħa (31-9) (<kalan),

ġiran bizi bitirecek bu sene (9-76) (<kıran),

az eTli olanı da normal kófte dellerdi (24-16) (<olanı)

hayvanı olan da var olmıyan da var işte olmıyan malınan şeydiyo davarı olan var (15-12).

3.1.1.5.2.2. -AcAk

SA'nın işleklik seviyesi sınırlı olan sıfat-fiil (partisip) eklerindendir. *yiyecek*, *içecāni* örneklerinde kalıplaşarak kalıcı sözcükler türettiği de görülmektedir.

bi çeçān gelecē ennilikde (29-59) (<geleceği),

yiçāmız neyse onları alıyoħ yani éle geçiniyoħ (12-13) (<yiyeceğimiz),

ħābeniñ içine çay şeker yiyecek doldurullar (40-29),

nêrden ġirecāmı bilmiyom (<gireceğimi),

şindik döner daħtırıyo içecāni çaycısını dutuyo (4-22) (<içeceğini),

tōbe edecāñ _ ħı demiş al basmaycāña (44-19) (al basmayacağına),

3.1.1.5.2.3. -AsI

SA'nın işlek olmayan sıfat-fiil (partisip) eklerindendir. Ekin ünlü ve ünsüzlerinde çeşitlik fonetik olaylar görülmektedir.

ġuvanları da ömer _ āğ canı sō^şlasaca dutmuş çöpe aTmış (34-7) (<sağ olasıca),

evelde bir ħafda ġalası bōrāmızı datlıyı ederdik (34-36) ~ bir ħafda ġalası şeker dāğdırıħ oħuyuntu (44-85) (<kalası),

bir küfte yapardım şu yēmiyenlerin yēsi gelirdi (8-76) (<yiyesi).

3.1.1.5.2.4. -dıħ / -diK / -dik / -düK / -dUk

SA'nın işlek sıfat-fiil (partisip) eklerindendir. Ekin ünlüsünün genellikle tonlu /d/ ile olması sebebiyle kalınlık-incelik uyumunda bozulmalara sebep olur. Bu durum ve konuşma sırasında görülen fonetik olaylar, eki Standart Türkiye Türkçesinden ayıran özelliklerdendir.

ben de gōsde^tdikleri kişilerin içinde seçilinci (39-11) (<gösterttikleri),

işlengi işlediKlerimiz varıdı (26-9) (<işlediklerimiz),

aş iş belletdiklerim heP daşınan geldi başa (43-48) (<bellettiklerim),
etinen bulğuru döğdükten sonra (8-74) (<döğdükten),
işin kötü yönünden gonaştun tam benim şe^y etdîşim yerde (17-9) (<ettiğim),
şaka yapallardı başına geldiklerini anlatıllardı (20-39),
orda gördüm yani filmin ne olduğunu (1-35),
adam kóyleri ehbabları tanıdihları benim filan gün düğnüm mar (17-17) (<tanıdıkları),
gazanda gaynatdıhtan sōna kurutTuhtan sōna setelleller (24-19),
felance kóye gidiyōdu işte ahrabası tanıdıği iki uç kilo şeker alırdı düğüne dāvet ēderdi (4-24) (<tanıdığı),
senden önce tanıyo ne iş yaptîşini nerde büydünü (4-9) (<yaptığını, <büyüdüğünü),
millet oğlan başında yemā yedikten sōna (19-36).

3.1.1.5.2.5. -mİş / -mUş

SA'nın işleklik seviyesi sınırlı olan sıfat-fiil (partisip) eklerindendir.
omuş omarın ğısaltılmışı (40-3) (<kısaltılmışı),
hēÇ alemiyonda yemiş gül dālidik (43-126),
hanı ohumuşlūm olmadığından (2-1) ~ ohumuşlūşum yōğudu (26-14) (<okumuşluğum),
saraykentden önce gurulmuş bir maħalle bura (4-31) (<kurulmuş),
yeñi dōğmuş çocuħları gider görüller (46-31) (<doğmuş).

3.1.1.5.2.6. -(u)r / -(ı)r / -Ar

SA'nın işleklik seviyesi sınırlı olan sıfat-fiil (partisip) eklerindendir. *bıçer, döner, uyur gezer, yatır* vb. örneklerinde görüldüğü üzere kalıplaşarak kalıcı sözcükler türettiği durumlar da bulunmaktadır.

nerde bıçeceksin tırpan yoħ bıçer yoħ (24-42),
şindik döner daħtırıyo içecāni çaycısını dutuyo (4-22),
bizde koħar yahıt dedikleri doğāl tezā yengen çoħ tezek dōktü (5-17),
ben de uyur gezer olmuşum (5-96),

oĥul giri ġapandı ŗindi ocuĥ yetersiz olunca (1-9) (<yetersiz),
bunlara yadır difler yāni esginin iyileri yāni inançlı insanlar yani (1-65),
sōnadan asgerde ōġrendim biraz oĥur yazarlīm var (12-5) (<okuryazarlıġım),
sarı giyer solmazımıŗ / ġara giyen oġmazımıŗ (43-99/100).

3.1.1.5.3. Zarf-Fiil Ekleri (Gerundium)

3.1.1.5.3.1. -A

Eklendiġi fiile -ArAk zarf-fiil ekinin anlamını katmaktadır (Bayraktar, 2024, s. 158). SA’dan tespit edilen ōrneklerden seke seke ikilemesinde bu anlam gōr÷lmektedir.

gele gele geldik ki ġocaman bir dāġ orda (39-13),
tek _ ayaĥ seke seke onu ŗeyi getirmeden oynardıĥ (29-43).

3.1.1.5.3.2. -araĥ / -erek / -erek

İki fiili birbirine baġlarken y÷klemin nasıl, hangi tarzda yapıldıġını bildiren ek (Bayraktar, 2004, s. 208), son sesinde gōr÷len fonetik olaylar dıŗında Standart T÷rkiye T÷rkesindeki gōr÷nt÷s÷ ile aynıdır.

aĥŗam dūġun alarah sin sin oynallardı (24-83) (<alarak),
setende çevirerek ab÷ġnu alıllar soyallar (24-20) (<çevirerek),
bi eān geleē ennilikde boylu iki tarafı dikerek geliyōdun (29-59),
bēyle el ġaldırrarah saġa baġa iŗāret verir (17-52) (<el kaldırrarak),
elli doĥuz yaŗındayım kimlik olarah elli altı (5-1) (<olarak),
ĥalay çekellerdi aġızlarına ġamalar alırlardı sin sin sekerek hēy (5-69).

3.1.1.5.3.3. -All

Eski T÷rkede -ġalı/ -geli olarak kullanılan ve “-mAk için” ifade eden ek, Standart T÷rkiye T÷rkesinde -All fonetik ŗeklinde ve “-den beri” anlamı katmaktadır (Ergin, 2012, s. 342).

hemen hemen yirmi sēne oldu bırakalı onu (2-43) (<bırakalı),
vallāĥa geleli ēlli beŗ yaŗındayım ġırĥ sene olmuŗdur (38-3),
ben bileli beri bōle (47-3),
otuz _ iki sēne oldu amaġ ōleli (42-13).

3.1.1.5.3.4. -ı / -ü

Köktürkçeden beri kullanılan ek, iki fiili birbirine bağla işleviyle kullanılmaktadır (Bayraktar, 2004, s. 145).

ğaynanam dërdi Һıdrellez deyi (3-28) (<diye),

getirik de daşı daşa dahışı / azecik de ğaş altından bahışı (6-45, 6-46) (<takışı, <bakışı),

o sigaranın kûlü içine dökülü dökülü yemeK veriyolar (34-46),

3.1.1.5.3.5. -(y)IncA / -(y)UncA / -ıncı / -UncU

Eklendiği fiile “-dığı zaman” anlamı katmaktadır (Bayraktar, 2004, s. 187).

ërkekler tüm yeyip ğapıyıye çihmayınca biz oturmazdıh (34-94) (<çıkmaınca),

öle diğince güldü birahtı (15-32) (<deyince),

çalışmıye gidinci hemen beni yaħalıyölar kimlik yoħ (37-15),

tāneli dāl o zāten inceliyo ya incelince bayā ince ince oluyo (33-23),

kuruyunca bi setene gótürrük (50-70) (<kuruyunca),

ondan sonra oħul giri ğapandı şindi çocuħ yetersiz olunca (1-9),

ğuccük _ öğlum yedi yaşındaydı babası ölünce (42-14).

Ekin son sesi olan /A/, daraltıcı etkisi bulunan /c/ ünsüzünün etkisiyle (Günşen, 2019, s. 42) bölgede kimi zaman /I/ dar ünlülerine değişmektedir.

çihın buyday çihıncı dārmene gótürüyoħ üğüdüyoħ cı (23-20) (<çıkınca),

onu dāğdıncı birer tabaħ unnan gelillermiş (19-46) (<dağıtınca),

aramıye gelinci doħız evi gezmişler (19-6) (<gelince),

ğırılıncı dellər ki satılmış efendi teKgede kemîşini ğırmış da ondan sonracı çocūşnuħ ayāğ soğuldu (28-29) (<kırılınca),

mayalanıncı tandırlarımız var aħa şurda / sacıñ altını yaħarıh (41-50, 41-51) (<mayalanınca),

arabaşısı ünlüdür ğışıñ ğış oluncu yaparıh (29-25) (<olunca),

ğardaşlarım var dedi babam da ölüncü mecbur ğaldıh evlendik (25-14) (<ölünce),

ben de gösde’tdikleri kişilerin içinde seçilinci diyarbaħır aħdāğ varımış biliyoñ _ ğu (39-11) (<seçilince),

doğiz yere varıncı demiş hoca alayında gezip dolaşdı amma ya demiş (19-7) (<varınca).

/k/ (>h, >k) ile genişlemiş olduğu yönünde bilgiler bulunan şekillerinin -ıncıh / -incik / -IncIk / -uncuğ (Bayraktar, 2004, s. 188) bölgede pek çok örneğine rastlamak mümkündür.

atanıncıh bura batahlımış (5-47) (<atanınca),

ordan ağlardı anam bayıldı benim şeydincik ğınam yahıncıh (8-22) (<kınamı yakınca),

ğadın hastalanıncık sancısı vuruncu kóy ebesi çağrıldardı (16-55) (<hastalanınca),

kóy mıhtarı oluncuğ saraykente ğarağola bir assubay atanmış baş çavış (5-99) (<olunca),

on dört yaşında nışanlanıncıh burda da sayımlar géc _ oluyodu haftasında ğayıtlar yeni başladı (5-2) (<nışanlanınca),

eveli cenāze ortadan ğahıncıh ğonu ğonşu tüm hısım yemek _ getirirdi (31-21) (<kalkınca),

birikiller gelin inincik ğapıya da ğanı arabaynan iniyo ya (16-36) (<inince),

yabancı gelincik böyle otururken yanına geliyo otele yazmak için (9-110) (<gelince).

3.1.1.5.3.6. -ışın / -ışın

STT’de -IncA ekinin işleviyle kullanılan ekin (Günşen, 2019, s. 153) SA’da sınırlı sayıda örnekte görülmektedir.

ben güccüğüm deyişin de ezel telezyon yuğudu yanıhlıh yoğudu biliyon _ ıu (22-13)

“deyince,

bu tarafa ğacışın bir sene sonra benimki esgere ğetti (2-8) “kaçınca”.

3.1.1.5.3.7. -ken / -kene / -kenen / -kan

Eski Türkçeden bu yana kullanılan ek, Türkiye Türkçesinin kullanım sıklığı olan zarf-fiil eklerinden biridir (Özmen, 2014, s. 11).

ortaya bayrağ dikellerdi bayrā alıp giderken vurup elinden bayrā aldıysa ğurtardı ğendin (5-71),

asgerdeyken buriye oğul yapıldı (1-7) (<askerdeyken< askerde iken),

esgiden asgere giderken yazılıyodu (40-8),

onu alıyolar ğurutuyolar çimeken o suya atıyolar onuynan çimiyolar abdesleniyolar (6-23)

(<çimerken),

o o¹a o o¹a derken ebem yĩdimiş bunu ğaldırdĩ bile (44-29),

onnar mal paylaşdırakan bu ğız arada ğalmasın diye (39-25) (<paylaştırırken).

Ağızlarda /e/ eklenmiş şekliyle kullanılan ek (Özden, 2018, 1579), SA’da bu şekliyle de görülmektedir.

asgerdeykene doğum yaptım (50-16) (<askerdeyken< askerde iken),

tallaya gidekene gelekene mazot alıyoduğ (50-4) (<giderken, <gelirken).

SA’da bir örnekte -kene şeklinin /n/ ile genişlemiş şekliyle kullanımı belirlenmiştir.

gelin getirekenen şurda mezrādan getirdim at arabasıynan getirdig (24-12) “getirirken”.

3.1.1.5.3.8. -mAdAn

Eklendiği fiillere olumsuz anlam katan zarf-fiil ekidir (Ergin, 2012, s. 342).

asgere ğetmeden önce tamam anne bunu alağ bağa (28-4) (<askete ğitmeden),

esgiden teknoloji çihmadan önce atınan ğideşferdi (1-93) (<çıkmadan),

doğum yapmadan evel toprağ elerdik (44-15),

kediyi ğormeden ğaçıyo (9-47) (<ğormeden),

oğa ğörünmeden şo yandan dolanırdığ (1-96) ,

tek _ayağ seke seke onu şeyi ğetirmeden oynardığ (29-43).

3.1.1.5.3.9. -n

istemedi beni yenge çocuğ deyin heç sevmezdi beni (3-14) “diye”

3.1.1.5.3.10. -(U)P / -(I)p / -(u)p / -(i)p

Eklendiği fiillere “ve” veya “-ArAk” anlamı katan ek, bir fiili ikinci fiile bağlamaktadır (Bayraktar, 2004, s. 139).

tavığlaramı yemi satın _alıp yediriyom (43-39),

bunu çorbiye batırıp batırıp yutacıyığ (50-51),

sabağ namazında malları doyuruP getiriyoduğ (24-45) (<doyurup),

ğa bure eşdik pancar ğuyuları gibi pancar ğuyusu deriğ eşip de çoğulatma ğle yapacağlar (17-44),

doğiz yere varıncı demiş hoca alayında gezip dolaşdı amma ya demiş (19-7),

ğaynım beni görüP alıyomuş ya başa dèdi ki yavrım ğismet olur da seni alacām oğlan da bu oğlan gibi acıcık burnu büyük dedi (19-17) (< görüp),

cırıt deller attāⁿ peşine gidiP ona deynek atallar (17-19) (<peşine gidip),

ortaya bayrağ dikellerdi bayrā alıp giderken yurup elinden bayrā aldıysa ğurtardı gendin (5-71).

3.1.2. Çekim (İşletme) Ekleri

3.1.2.1. İsim Çekim Ekleri

3.1.2.1.1. Çokluk Eki +lAr / +nar / +ñar

Tekil isimlerin çokluk şekillerini yapan çekim (işletme) ekleridir. Türkçenin tarihî dönemlerinden bu yana +lAr şeklinde olan ekin (Ergin, 2012, s. 220) SA'daki yaygın kullanımı da bu şekildedir. Fakat bu şeklinin yanı sıra bölgede ekin +nar ve +ñar şekillerine de rastlanmaktadır.

esgiden böle şey nêrdeydi ki şindiki moderin otobuslar (1-18) (<otobüsler).

bayramlarda ğurban bayramı ossun ramazan bayramı ossun burda yemek ğazırlanırdı evlerde oriyá giderlerdi (1-36)

misafirler hep kóylü toplanır orda yer içlerdi (1-37) (<misafirler).

gine de var bazı yêrlerde o kültür ğaybolmadı da üç gün boyunca oriya yemek götürürlerdi ğonşular bişirir (1-47) (<yerlerde, komşular).

valā buranın kóyün adı yaylaymış bura biliyon _nu saraykentın bura esgiki zenginleri sürü sahipleri sürü demek davarı neyi çoğ olanlar buriye yêfşemişler yayla dın (1-56) (<zenginleri)

māğralar var burda (1-68) (<mağaralar).

daşları goymuşlar taş devrinde onun içinde oturmuşlar. (1-78) (<taşları).

adamlar afedersin eşşeklernen çıhtı geldi tā buraya düğüne vesāyet yohtu esgiden (1-101) (<eşeklerle).

öyle öyle giderdi işte düğünler. (2-30) “düğünler”

hani yemānen öğlen epmekciler yer ya ona topaḥ derik ona da yuḥa derik (2-76) (<ekmekçiler).

şu telefonlar çıktı (4-8).

düğünlerde bayan aḥcılarımız olurdu (4-18) (<düğünlerde, <aşçılarımız).

on dört yaşında nışanlanıncıḥ burda da sayım̄lar gēc _ oluyōdu ḥaftasında ğayıtlar yeni başladı (5-2) (<kayıtlar).

çalıyı geçmiş mübarek buralar tüm ormanımıḥ (5-15).

gōğ boncuḥlar daḥarlarmıḥ musğa şeklinde seyler var siyah musğa şeklinde muşamma yapallardı (5-26) (<gök boncuklar).

cenazelerde önce helva yapardıḥ ePmek görürdük şindi onlar ğaḥtı (6-40).

gitmeyen de aḥa benim oğlum irençberlik yapıyo babasının tarlalarını ekiyo tarlaları icarladı (6-66).

vallā önceleri dā bunlar yoğudu ben yeni yetiştim öküz goşardıḥ çoḥ azıdı çift sürerdik çiftinen ḥā teker (7-17).

ğayışlar var ya şu belimizdeki o esgi palasğalar vardı ondan gelir (7-41) (<kayışlar, <palaskalar).

çocuḥlarımı şeynen sóbeynen yaḥardım su ısıdırdım çocuḥlarımı yurdum (8-7) (<çocuklarımı).

ambarımız varıdı ambarın altına ğaçışīler tavuhlar baḥtım ki arılar başıma birikdiler (8-34) (<tavuklar, arılar).

ğar yağıyo yağıyo / dağlara yarpahlara (8-56, 8-57) (<yapraklara).

benim evlendimde bayanlar ayrı olurdu erkekler giremezdi meselā (15-19).

aḥlımda hēc onñar yoḥ (21-59) (<onlar).

vücudumuzdaki ğannarı emerdi ḥasdāneyi bilmezdik (21-76) (<kanları).

gel git oḥ yedi oldu işte onnan sōna da bunnar dúnür geldi (22-18) (<bunlar).

ğoca ğoca ğazanlarımız var (22-39) (<kazanlarımız)

bu bilir onñarı bilmem ḥē (23-13) (<onları).

gúccük gúccük çocuhlar tavıhları boduları culuhları tüm alıllardı böyle biraz daha irellere gótürüller gúdellerdi (34-77) (<çocuklar, <tavukları, <culukları, <ilerilere).

gúğümler olurdu ırbıhlar (43-119) (<güğümler, <ibrikler).

3.1.2.1.2. İyelik Ekleri

“İyelik ekleri ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya bir nesneye ait olduğunu ifade eden işletme ekleridir.” (Ergin, 2012, s. 221-222). SA’da 2. çokluk şahıs dışındaki beş şahıs için de kullanımı tespit edilmiştir. Bölgede yaygın olmamakla birlikte iyelik eklerinin kullanılmadığı durumlar da görülmüştür:

benim iki gız bir oğlan var (11-3) (<kızım, <oğlum).

şurda benim bi arhadaşın gızı var (19-8) (<arkadaşımın).

doğdur dedi bunun ciğer yara (20-21) (<ciğeri).

eğer kafataslar birine ūrlarsa okey deller yoħsa yoħ (48-19) (<kafatasları).

senin asgerlik yandı didi (21-21) (<askerliğin).

1. Teklik Şahıs: +(I)m / +(U)m

Hece kaynaşmasına bağlı uzama bir yana bırakıldığında bölgede 1. teklik şahıs iyelik eki, Standart Türkiye Türkçesi ile aynıdır.

benim bilader bi büyüm mıħdar burdan oriye yörıyere gitdi (1-4) (<büyüğüm)

izmire gittim orada ğaldım bir iki sene amcam varıdı orda (1-10).

valla ben ne yaşımı bilirim ne de ħanı ohumuşlüm olmadıĝından doğduğumu da bilmiyom helarda altmış yaşında varım (2-1) (<okumuşluğum).

benim hanımın babasının evi burda (1-65) (<hanımın).

anam sevmiş guzum diye (5-91) (<kuzum)

elimden geleni yaptım (5-127).

2. Teklik Şahıs: +(I)n / +(ü)n / +(I)ŋ / +(U)ŋ

Ek, SA’da Standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi /n/ ile telaffuz edilmekle birlikte /ŋ/ ile telaffuz edilmektedir.

düğünde dedi ki bunu gótürüyüm de dedi yengen yalnız ğalıyo ormanın içinde depede dedi (1-17) (<yengen).

úc g nl ğken bennen  ekiřiyomuř baban şunu aldı (3-10).

 cret de versen kesme şansın yoh  a ak yapıyoh (4-37).

 ğretmen d zerdi adamları b yle ş yle  afanı   ardin beş altı kişi bile  afamızı   ardık (6-35) (<kafanı).

senin ekinin  aldı ya onu işlemiye gider (9-106).

şindi babacım sırtına alıyo hoyt deden k len ossun a acı ĭ işte bunlar. (18-43) (<k len).

all n emriy en şenin  ızına t libik dedi  aynanamınan  aynım (19-24) (<kızına).

amcanı an tanışmamız h     olmadı (25-3) ‘‘amcanla’’.

 ayınpederin orıya vermem didi (21-26) (<kayınpederin).

zorlu torunun varımış didim (39-21) (<torunun).

   ne de ip ge iriller b  lallardı (39-51) (<   ne).

 ız şenin  aşın g z n (8-62) (<kaşın).

3. Teklik şahıs: +I / +U, +sI / +sU

Hece kaynaşmasına b  lı uzama bir yana bırakıldı ında SA’da 1. teklik şahıs iyelik eki, STT ile aynıdır.

benim  anımın babasının evi burda (1-65)

şindik d ner da tırıyo  cec ni  aycısını dutuyo (4-22) (< cece ini).

 hrabası tanıdı ı iki    kilo şeker alırdı d   ne d vet  derdi (4-24) (<akrabası, <tanıdı ı).

 urbetin  z  de bulanı  a ar (6-48).

sılanın topr  burnuma  o ar (6-50) (<topra ı).

b y k bi ceviz varımış cevizin dibine gece gel de beni  a ır diyo (9-14).

pı ak   k r m ş boynunu kesmiyo (9-75).

sonra bir k fte yapardım şu y miyenlerin y si gelirdi (8-76) (<yiyesi).

bure eşdik pancar  uyuları gibi pancar  uyusu derik (17-44) (<kuyuları, <kuyusu).

k htesi s tl s  yapılırdı (4-20) (<k ftesi).

B lgede 3. teklik şahıs iyelik ekinin d şt    durumlar da tespit edilmiştir.

nazarlıq şeydeller beş⁷⁸ne neyne (16-60) (<beşiğine).

asgerliğ izmirde yaptım (21-12) (<askerliği).

mağallenin avradı da érkâğ da toplanırdı (34-96) (<erkeği).

1. Çokluk Şahıs: +(I)mIz / +(U)mUz

Hece kaynaşmasına bağlı uzama bir yana bırakıldığında SA'da 1. teklik şahıs iyelik eki, STT ile aynıdır.

bayramda orda yiyoh yemēmizi (1-40) (<yemeğimizi).

bizim burda pek gavinemiz yoh yani saraykentte (1-85) (<kabilemiz).

ondan sonra ğār gibi epmāmiz olur (2-73) (<ekmeğimiz).

düğünlerde bayan ahçılarımız olurdu (4-18) (<aşçılarımız).

öğretmen düzerdi adamları bēyle şeyle ğafanı _āğardin beş altı kişi bile ğafamızı āğardık (6-35) (<kafamızı).

onun babası çaldı düğünümüzü (7-19) (<düğünümüzü).

ğayışlar var ya şu belimizdeki o esgi palasğalar vardı ondan gelir (7-41).

bizim ğına gecemizde ğadınlar ğına yağarlar mani söyleller (8-15) (<kına gecemiz)

puñarımızda damımızın arhasındaydı oriye gidim de dedim iki şey topluyum da odun getirim eve dedim (8-35) (<pınarımızda).

şu eli bacā yoh (6-6) (<bacağı).

ğonşumuz varıdı ğız gülbēyāz döndü öldü döndüyü arılar öldürdü (8-38) (<komşumuz).

dörd çocūmuz var üç ğız bir oğlumuz var (12-8) (<çocuğumuz).

düğünümüz oldu ğışın ğarda (11-8) (<düğünümüz).

sōna kōyümūze oğul açıldı (21-10) (<kōyümūze).

3. Çokluk Şahıs: +lArI

Ek, SA'da Standart Türkiye Türkçesi ile aynıdır.

kefen yağı dēllerdi dizlerine çalmağ yanı bin çeşit otlardan tedavi yapallardı (4-41).

asvablarını ğaynadırdım yürdüm yeyğardım (8-6) (<esvaplarını).

cehiz ördüm ne bilüm ne olursa bürüglerinin yemenilerinin şeylerini tüm ben ördüm (8-13) (<bürüklerinin).

3.1.2.1.2.1. İyelik Eki Yığılması

“Belirsiz sıfatlardan, soru zamirlerinden, bazı zarflardan vb. kelimelerden 3. şahıs iyelik ekleri ile genişletilmiş şekillerde, bahis konusu ekler bazan bu kelimeler ile belirsizlik zamiri meydana getirecek tarzda kaynaşmaya uğramıştır.” (Korkmaz, 2011, s. 36). SA’dan belirlenmiş kullanımlar şunlardır:

béyaz gèymiş doḥdurların hepisi. (20-27)

hepisi nāfileymiş işiñ başı sāğlīmı. (43-3)

kimisi göyüñ getirirdi kimisi para bodu culuğ _ getirirdi (34-108).

ğadının birisi gelirdi (8-48).

dam boyusu ğar yağārmı. (39-58)

“Ünvan ve hitap olarak kullanılan, 1. şahıs iyelik eki almış bazı kelimelerde, bahis konusu ekler, artık kendilerinin o kelimeler içindeki ilk görevlerini kaybetmiş olup sevgi ve hitap nüansları sağlayacak şekilde kaynaşmaya uğramış görünüyor.” (Korkmaz, 2011, s. 39). SA’dan belirlenen kullanımlardan bazıları şunlardır:

ben bebeleri de onnan böyütdüm yavrum (19-66).

yoh gölüm yoh ne elbisesi hēÇ bi şey yoh (25-15) (<gülüm).

amcayı tabiki gözümden kesdiriyödüm canım (34-55).

3.1.2.1.3. Hâl (Durum) Ekleri

İsimlerin cümlede veya kelime gruplarında diğer isim, fiil veya edatlarla aralarındaki bağı sağlayan eklerdir (Ergin, 2012, s. 226).

3.1.2.1.3.1. Yalın Hâl

“Ad durumuna girip de durum eki almayan, yüzey yapıda bir ek taşımayan ada yalın ad denir. Türkçede yalın durum için bir ek yoktur. Ya da yalın durum, sıfır biçimbirimle (soyut biçimbirim) çekimlenmiştir diyebiliriz.” (Üstünova, 2007, s. 737). SA’da yalın hâlde olan isimlerden bazıları şu şekildedir:

onuñ gelmesine üç _ay+Ø varıdı asgerden ğaybeti evlendiK (25-4).

bi yel+Ø geldi telek+Ø ğahtı havıya (9-80).

nazar+Ø dēmesin diye dua oğullar (12-39).

tabi araba+Ø tahsi+Ø yōğdu da at arabasıynan gelirdi (21-63).

dam boyusu gar+Ø yağārmış (39-58).

SA'da yalın hâlin ilgi ve ayrılma hâli işlevleriyle kullanıldığı durumlar da görülmüştür:

İlgi hâli işleviyle: pes ben+Ø gibi bir ğula (5-90).

ben+Ø günde hēc bi işim yoğ (16-21).

Ayrılma hâli işleviyle: ğoñşular ēyceydi eze+Ø (3-26).

bayrāğa dikdik+Ø sōna ğına gecesi olur (31-12).

3.1.2.1.3.2. İlgi Hâli

İsmi başka bir isme bağlayarak tamlama kuran hâl ekleridir (Buran, 1996, s. 61). Bunu ekli veya eksiz olarak yapabilir (Ergin, 2012, s. 229). SA'da ekli ve eksiz kullanımı görülmektedir. Bölgede ekin Standart Türkiye Türkçesindeki gibi telaffuzunun yanında son sesinin /ŋ/ ile teleffuz edildiği de belirlenmiştir.

3.1.2.1.3.2.1. Eksiz İlgi Hâli

çatdılar ocağ+Ø daşını / ğurdular düğün+Ø aşını (6-52, 6-53) “ocağın”, “düğünün”.

ben günde hēc bi işim yoğ (16-21) “benim”.

3.1.2.1.3.2.1. Ekli İlgi Hâli

+im / +In / +Un / +nIn / +nUn / +In / +Uŋ / +nıŋ / +nUŋ

benim bilader bi _ büyüüm mığdar (1-4).

ğaplıciye giden yer var ya bizim bağlarımız orda (1-81).

yēngen yalınız ğalıyo ormanın içinde depede dēdi (1-17).

benim hanımın babasının evi burda (1-95) (<hanımın).

buranın kōyün adı yaylaymış bura biliyoŋ _ ŋu (1-56) (<buranın, <kōyün)?

ağidersin eşeklerin üstüne ğorlardı onun üstüne doldurmuş (4-49).

her on buncūğun arasına üçer tâne de ğırmızı boncuğ ğollardı (5-27) (<boncuğun).

amcamın ğızı mağmaTlı kōyü var o kōyden (5-33) /<amcamın).

ğurbetin özü de bulanığ ağar (6-48) (<ğurbetin).

bürüglerinin yemenilerinin şeylerini tüm ben ördüm (8-12) (<bürüklerinin).

üç tâne böyük oda varıdı kōyümüzün odası (15-33) (<kōyümüzün).

ördân adı şibi bodunun adı gaz (19-74) (<ördeğin).

bu köyün en gıral deliğanlısı benidim (20-13) (<köyün).

sıra sıra da hasdānenin ğapısı (20-26) (<hastanenin).

bu buludun aslı ne (24-95) (<bulutun).

onun gelmesine üç _ ay varıdı asgerden ğaybeti evlendiK (25-4) (<onun).

bulğurun onunki güccük _ olur (25-50) (<bulgurun).

annemin kōyü bura gelin geldim ben teyzemin _ öglūñan evlendim (29-1) (<teyzemin).

ne kadar nişannılı ğız varısa tümünün altınını toplallardı (29-9).

nufus müdüünün orıye vardım (37-9) (<müdüünün).

Bölgede ilgi hâli ekinin yalın hâl işleviyle de kullanıldığı görülmüştür.

on iki tane ğoyun aldı anam babam ğoyunun _ uçun beni yahtı (6-59) “koyun”.

3.1.2.1.3.3. Belirtme Hâli

İsmi kendisine etki eden geçişli fiillere bağlayan hâldir. Görevini ekli veya eksiz olarak gerçekleştirir (Ergin, 2012, s. 231).

3.1.2.1.3.3.1. Eksiz Belirtme Hâli

aşk+Ø ateşi yanmaz közüm (5-122) “aşkın”.

çıhamadım tülücenin yohuşu (6-44) (<yokuşu) “yokuşunu”.

dolabın eyisin açar (9-54) “iyisini”.

ğıyıl ğıyıl eder sesin kesmiyo (9-74) “sesini”.

oğulun yüzü göremedim (12-4) “yüzünü”.

benim dörd _ dene elin öper üç oğlan bi ğızım (15-6) “elini”.

3.1.2.1.3.3.2. Ekli Belirtme Hâli

+(y)I / +(y)U

Ek, Standart Türkiye Türkçesindeki gibidir (Ergin, 2012, s. 231).

didi ki amcam sēni oğula yazdırıym (1-11) (<seni).

bayramda orda yiyoh yemēmizi (1-40) (<yemeğimizi).

daşları ğoymuşlar taş devrinde onun içinde oturmuşlar (1-78) (<taşları).

valla ben ne yaşımı bilirim ne de hanı oğumuşlūm olmadığından doğduğumu da (2-1).

mayasıl _ otu dērdik onu ğaynadırlardı suyunu içellerdi (4-40).

h drellez konusunu Şurda  alı al k y  var onlar  o  iyi bilir (5-19) (<konusunu).

istiyodum o umayı gendi ekm mi  azaniyim diyodum ama olmadı (6-39) (<okumayı, <ekme imi).

o zaman yoruluy du  k y  t m geziy du  (6-62) (<k y ).

mesel  tarlayı senden ben alıyom ıcarını veriyom para veriyom sen de diyon ki tarlamı ek diyon (6-67).

madım  topla    zelce  ıyan (6-74) (<madıma ı).

ev yo   adırd  oturuy lar Şu araziyi s r n demi ler (7-10).

etinen bul uru d  d kten sonra duzunu biberini irahanını atardım (8-74) (<bulguru, <tuzunu, <reyhanını).

mercim   aynadıllar un  alallardı suvan ya allardı (13-17) (<mercime i).

ebe geldi   b ni kesti (19-52) (<  be ini).

 azanın i ine suyu doldurullardı i ine duzu atallardı (20-56).

Belirtme h li ekleri, b lgede yalın, ilgi, y nelme ve ayrılma h li i leviyle de kullanılabilmektedir.

Yalın h l i leviyle: o   n  de yemek veriliyo deller (2-18) (<  n  “  n”.

acı acına      n durdum (3-13) “a ”.

b yle dı ına k p k yapıyo suyunu sızıyo barlanıyo ya (34-40 “suyu”.

felanca   n   ızımız  ı aca  o lumuz evelenecek buyru  gelin derdik (34-104) “  n”.

 lgi h li i leviyle: onu  aynadıyollardı onu suyu s z l rd  (4-50) “onun”.

Y nelme h li i leviyle: yedi  i i Şu yannı yedi  i i bu yannı ge erdik (18-17) “yana”.

unu esgiden d rmenlere giderdik (24-24) “una”

Ayrılma h li i leviyle: onun   u un beni haz  tmezdi (16-19) “elinden”.

3.1.2.1.3.4. Y nelme H li

+(y)A

Kelime grupları ve c mlelerde fiilin eki alan isme yakla ı ını, y neldi ini ifade eden h ldir (Ergin, 2012, s.233). Ek, Standart T rkiye T rk esindeki ile aynıdır.

amcam dèdi ki òğlum seni sinemaya gótürüyüm dèdi (1-20).

un doldururduḡ içine (2-35).

gúccüklere şibi dèrik ördeḡe (2-56) (<küçüklere).

ḡayseriye yaptırmıye gótürdüler (5-35) (<Kayseri'ye, <yaptırmaya).

ḡābe dāḡdırdıḡ ḡābe de ḡāḡdı bodu tavıḡ her eve verirdik ḡıza hediye gessin dèyi (6-63) (<kıza).

mektebe oḡula yollardım ırḡatlıḡa giderdiḡ (8-8) (<okula, <ırgatlıḡa).

bi yel geldi telek ḡaḡtı havıya (9-80) (<havaya).

oḡudum beḡ _ sene kōsallı kōyüne gètdim oḡula (21-6) (<kōyüne, <okula).

beḡa vermesin nası vermicēse ben gidī'im de dedi (21-28) (<bana).

ördā derik şibi diyī (42-22) (<ördeḡe).

çevre kōylere iki adam dutarıḡ gidellerdi afidersin eḡḡāḡ binellerdi (34-110) (<eḡeḡe).

SA'da yönelme hâli ekinin bulunma hali işleviyle de kullanıldığı görülmüştür

şorda bura ḡaç ḡişi var on beḡ ḡişi bölersin odayı oda çarḡ dōşe (7-37) “burada”.

3.1.2.1.3.5. Bulunma Hâli

+dA / +tA / +Te

Kelime grupları ve cümlede fiilin kendi içinde yapıldığını ifade eden hâldir (Ergin, 2012, s. 234). Eki, SA'da Standart Türkiye Türkçesindekinin yanında yarı tonlu /T/ ile de kullanılmaktadır. Fakat bölgede bulunma hâlinde görülen asıl farklılık, ekin ünsüz uyumsuzluḡuna sebep olabilen tonlu ünsüzlerden sonra tonlu veya yarı tonlu ünsüzle kullanılma durumudur.

düḡünde dèdi ki bunu gótürüyüm de dèdi yēngen yalnız ḡalıyo ormanın içinde depede dèdi (1-17) (<tepede).

açılḡ ḡava sineması bu ḡarabaḡların hemen o akça düzlükte (1-24).

ḡa o zaman saraykentte de yoḡudu benim zamanımda (2-3).

bāzı kōylerde gine yapıyolar burda ḡaḡtı yoḡ (7-34) (<kōylerde, <burada).

bu ırḡatlıḡta düḡünüm oldu (8-46) (<ırgatlıkta).

asgerlî yaptım yetmiş dördde (15-23) (<dörtte).

urfada balıklı gólde (17-32) (<balıklı gölde).

öyle tesādüf rasgelirse puñarda çeşmede (18-10) (<pınarda).

Tonlu ünsüzlerden sonra tonlu veya yarı tonlu ünsüzle kullanıldığı durumlardan bazıları şunlardır:

ğışlı ateşTe patır patır iyice unun çĩysi gider (34-82) (<ateşte).

ğızımın biri ısdanbılda biri yożğatda biri ğırşehērde (22-6) (<İstanbul’da, <Yozgat’ta, <Kırşehirde).

üşlü boncuğta her on buncuğın arasına üçer tâne de ğırmızı boncuğ ğollardı (5-27) (<boncukta).

iki gelinim _mar biri şo yanın saraykentde ğocası iş yeri açtı (19-23) (<Saraykent’ta).

ortaoğul yetmişde geldi (24-34) (<yetmişte).

Bulunma hâli ekleri, bölgede yönelme ve ayrılma hâli işleviyle de kullanılabilmektedir.

Yönelme hâli işleviyle: burda da oğul geç geldi (1-6) “buraya”.

Ayrılma hâli işleviyle: beşde diplomam var yāni (48-3) “beşten”.

3.1.2.1.3.6. Ayrılma Hâli

+dAn / +tAn / +Tan / +nan

Kelime grupları ve cümlelerde fiilin gösterdiği eylemin kendisinden uzaklaştığını anlatan hâldir (Ergin, 2012, s. 235). SA’da ekin ilk ünsüzünün STT’deki gibi kullanımının yanında yarı tonlu /T/ ile ve benzeşme etkisiyle /n/ olarak kullanıldığı da görülür. Fakat bölgede ayrılma hâlinde görülen asıl farklılık, ekin ünsüz uyumsuzluğuna sebep olabilen tonlu ünsüzlerden sonra tonlu veya yarı tonlu ünsüzle kullanılma durumudur.

ömeci yapallardı esgiden (1-110) (<eskiden).

bulamaçı yapallar ayrandan (2-15).

buralara ğara māğra deresi deriz ğonyadan buriya atanmış (5-46) (<Konya’dan).

kökten her yanı sarmış (5-115).

sıçan delikten baħıyo (9-46).

fasulleden yapıyoḥ domatesden biberden batlıcandan yapıyoḥ dolaba göyuyoḥ poşetliyoḥ (6-31) (<fasulyeden, <domatesten, <patlıcandan).

Tonlu ünsüzlerden sonra tonlu veya yarı tonlu ünsüzle kullanıldığı durumlarla ilk ünsüzünde ortaya çıkan /d/ > /n/ olayının görüldüğü durumlardan bazıları şunlardır:

yoḥ ilaç görmedik otdan (13-25) (<ottan).

ben gorḥardım ölümünen gurbetden (25-35) (<gurbetten).

buriya seksen beşde geldik toḥatdan (27-1) (<Tokat'tan).

yitme yayıḥlarımız varıdı āḡaḥdan (42-34) (<aḡaçtan).

bayraḥ dikerdik āḡaḥTan böylece (35-9) (<aḡaçtan).

onnan sonra izmirden gaḥtım (21-15) (<ondan).

onnan dolayı devleT burda elli yūs kişi yurt dışına gónderdi (24-67) (<ondan).

Ayrılma hâli ekleri, bölgede belirtme, ilgi, yönelme ve bulunma hâli işleviyle de kullanılabilir.

Belirtme hâli işleviyle: nōrüyon bu farelerden nōreciyik dedi (9-40) “fareleri”.

İlgi hâli işleviyle yīḥadıḡın otu ondan üstüne de bir avıḥ bulḡur ataḡ gózlük (6-76) “onun”.

oḡ alırsaḡız hemi çoḡ ēyi olur hemi nāmuslu hemi eve yaḥıḡaḡ bi bayan olur demiş benden için (19-9) “benim”.

Yönelme hâli işleviyle: hiç bi sıḡıntımız yoḥ azdan şúkretdik (4-11) “aza”.

Bulunma hâli işleviyle: unu deḡārmenlerden ugúdürük yoḡusa satın alırıḡ (2-77) “deḡirmenlerde”.

3.1.2.1.3.7. Eşitlik Hâli

+cA / +ÇA

Kelime grupları ve cümlelerde fiilin nasıl ve ne biçimde yapıldığını, olduğunu veya oluştuğunu ifade eden hâldir (Ergin, 2012, s. 239). Ek, bu göreviyle pek çok çekim edatının yerini tutmaktadır (Korkmaz, 1958, s. 42). Ek, bölgede Standart Türkiye Türkçesindeki kullanımının yanında yarı tonlu /Ç/ ile de kullanılmaktadır. Bu durum ünsüz uyumunu bozmaktadır.

buḡu da iki seḡede aḡca ödediler (19-11) (<anca).

öyle gúzelce Pişiyó gázanıñ içinde (26-5) (<gúzelce).

onu ēyce dōğrarıñ dalını ğolunu duza ğoruh (29-36) (<iyice).

evet o ğún de dúğün sahibinin yemek hazırlı olur ğuvetlice (39-32) (<kuvvetlice).

kóhTe _ederdiK bolca (42-18).

/Ç/ ile olan kullanımlarından bazıları şunlardır:

ben gibi çılmış böyle böyükÇe (43-57) (<büyükçe).

ırğatlıñ tarlasındaydım işTe āğrım vurdu āsamıÇa çekdim (32-11) (<akşamaca).

ufacıñ bi yapı yapıdıñ şuña benzer bi şey orda durdu bu zamanaÇa (28-24) (<zamanca).

3.1.2.1.3.8. Vasıta Hâli

Kelime grupları veya cümlelerde fiilin kendisinin aracılığı, katılımı ya da kendisinin anlattığı zamanda yapıldığı bilgisini verir. Türkçenin vasıta hâli eki +n'dir. Zamanla ek işlekliliğini kaybetmiş ve onun yerine ile edatı geçmiştir (Ergin, 2012, s. 237-238). SA'da +n, ile edatından ekleşmiş +(y)lA ve bu iki ekin birleştiği -l/> /n/ şeklinde- görülmüştür. -l/> /-n-/ değişimi ile edatından ekleşmiş ekte de belirlenmiştir.

+(y)lA / +na:

ilk telezyonla orda tanışdım anım bu (1-34) (<televizyonla).

merdúvanla neyle çıhlıyo mağríya (1-77) (<merdivenle).

ğórúcü usülüyle bahdıñ (4-4) (<görücü usulüyle).

evelden şekerle oğurlardı köyü dāvet edellerdi (14-8).

daşı ayāmızla yiterdik (20-43) (zayağımızla).

ayranna yapallardı biz katıñ diyoñ ona (39-53) (<ayranla).

az bi şey ğaşıñ _ucuyna yemāña ğóre öyle yaparıñ (44-55) (<ucuyla).

+(ı)nAn / +(u)nAn / (y)nAn / +ñan / +(I)nAn:

burdan bindik ğettik otubusunan esgiden böyle şey nérdeydi ki şindiki moderin otobuslar (1-18) “otobüsle”.

ğomşıya yardım ossa esgiden düven sürerlerdi öküzlernen (1-42) “öküzlerle”.

bayrağ yēmā derler burda biliyoŋ _ ŋu işte çörānen çökelignen verirlerdi (2-12) “çörekle, çökekle”.

onu ğaynadırlardı çimdirirlerdi onuynan (4-42) “onunla”.

bağalcılı da neydi tek meşe külüynen varmış (4-46) “külüyle”.

esgiden atınan kōyleri gezerken babamnan da aħbab _ olmuşlar (5-100) “atla”.

annem babam beni ğocaya verdi zornan zopaynan (6-4) “zorla, sopayla”.

vallā önceleri dā bunlar yoğudu ben yeni yetiştim öküz ğoşardıĥ çoh azıdı çift sürerdik çiftinen hā teker (7-17) “çiftle”.

elenen değel ısdarınan ördüm yastıĥlarımı kilimlerimi (8-14) “ellei ıstarla”.

alemiyom zehen ğafasına bağlallar onñan fers yapallardı (21-66). “onunla”.

üç tāne oğlan var her biri bi yerde ğoca avradınan berāber aħşam birimiz ğaste yazıyoĥ birimiz de bulmacıyı çözüyoĥ (24-2) “avratla”.

suyu ğaynatıyoŋ ĥanı şey _ apıyoŋ _ ʔa böyle unu bi yere çarpıyoŋ oninen de ğarışdırıyoŋ (26-25) “onunla”.

ğabāğnan üzümünen kaysiynen yarma ğollardı (32-31) “kabakla, üzümle, kayısıyla”.

+n / +ŋ:

doĥuz dağında ğışın yapılırdı aħseri (4-26) (<kışın).

dúğünümüz oldu ğışın ğarda (11-8) (<kışın).

arabaşısı ünlüdür ğışın ğış oluncu yaparıĥ (29-25) (<kışın).

büyük dedem ħacelīylen apTi bi ğardaş (5-60) “Hacı Ali’yle”.

yazın üç _ ay beş _ ay zebzemiz var domatisimizi salatalīmızı kendimiz yapıyoĥ (30-14).

3.1.2.1.3.9. Yön Gösterme Hâli

+rA

Kelime gruplarında ve cümlelerde fiilin kendi yönünde gerçekleştiğini gösteren hâldir (Ergin, 2012, s. 241). SA’da ekin ünlüsünün yer yer düştüğü görülür.

izmire gittim orada ğaldım bir _ iki sene amcam varıdı orda (1-10) (<orada).

daħa burda ceyran elektirik melektrik televizyon melevizyon hēc yoĥ (1-22) (<burada).

valā buranın kóyün adı yaylaymış bura biliyoñ _ñu saraykentin bura esgiki zènginleri sürü sahipleri sürü demek davarı neyi çoğ olanlar buriye yèfřeşmişler yayla dīn (1-56) (<buranın, <buraya).

ondan sonra ġār gibi epmāmız olur (2-73).

ġaçtım buriye geldim (21-18) (<buraya).

bir biñ başımız varıdı didi yozğatlı nèrden geliyoñ seniñ asgerlik yandı didi (21-21) (<nereden).

bayrāğa dikdik sōna ġına gecesi olur (31-12) (<sonra).

neresi ora didim (39-16).

3.1.2.1.4. Aitlik Eki

Yaygın şekli STT'deki gibi +ki olan ek, STT'deki +hı şeklinde de görülmektedir. Ayrıca bazı durumlarda ünlü birleşmesi sebebiyle varlığı sadece kendisinden önceki uzun ünlüden anlaşılır hâlde de kullanılmaktadır.

saraykentin bura esgiki zènginleri sürü sahipleri sürü demek davarı neyi çoğ olanlar buriye yèfřeşmişler yayla dīn (1-56) (<eskiki).

biz de dèdik nişanlımızinki atmış yèdiydi benimki de atmış yèdi ossun dèdim (5-3) (<nişanlımızinki).

avğun dèdīñimiz suyun giden yeri şimdiki boru su ġanalı (5-61).

şimdiki çanağlar var ya ondan yapmışlar (5-62).

işte sen benimkini eden ePmek bēş altı kişi toplanırılı yohut _da parasıynan alan alıyo parası olmiyan da ben seninkini ediyom sen de benimkini ediyon oña diyoğ ġubaşmağ diye (6-71).

ġayığlar var ya şu belimizdeki o esgi palasğalar vardı ondan gelir (7-41).

geldin mi diyo ġız buradaki oğlanı belliyo (9-18).

vücudumuzdaki ġanñarı emerdi ħasdāneyi bilmezdik (21-76).

aħa şu oturan ġarşımдахı da anam _oldu ġocası da ġayınbabam _oldu (36-6).

anamın belindā ipi gevşetmiş orıya oturmuş (43-73) (<belindeki).

3.1.2.1.5. İsimlerde Soru

SA'da isimlerde soru, soru edatıyla yapılmaktadır. Az sayıda örnekte belirlenebilmiştir.

nâbdınız irâ^hat mısınız? (17-28) (<rahat mısınız).

hangı adama gèdiyom gâşı var mı? gözü var mı? (19-16).

begmez mi? (39-36) (<pekmez mi).

siz çalmayı bilmiyoñuz dâl mi? (43-11) (değil mi).

3.1.2.2. Fiil Çekim Ekleri

3.1.2.2.1. Şahıs Ekleri

3.1.2.2.1.1. 1. Tip Şahıs Ekleri

Şahıs zamirlerinin ekleşmesiyle ortaya çıkan 1.tip şahıs ekleri; duyulan (öğrenilen) geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, gereklilik ve istek kipinin çekiminde kullanılmaktadır (Ergin, 2012, s. 283). SA'da gereklilik kipinin örneği belirlenememiştir. Bu sebeple bölgede istek kipi dışındaki bütün kip ve zaman eklerinde görülmektedir.

Teklik Şahıs: -Im / -Um

2. Teklik Şahıs: -sIn / -sUn

3. Teklik Şahıs: -Ø

1. Çokluk Şahıs: -Iz / -uz

2. Çokluk Şahıs: -siniz

3. Çokluk Şahıs: -IA

3.1.2.2.1.2. 2. Tip Şahıs Ekleri

İyelik kökenli olan 2. tip şahıs ekleri, STT'de görülen geçmiş zaman ve şart kipinin çekiminde kullanılmaktadır (Ergin, 2012, s. 286). SA'da da ekin bu işlevi aynı şekilde görülmektedir.

1. Teklik Şahıs: -m

2. Teklik Şahıs: -n / -ñ

3. Teklik Şahıs: -Ø

1. Çokluk Şahıs: -K / -k / -ğ / -ğ

2. Çokluk Şahıs: -nuz / -ñIz

3. Çokluk Şahıs: -IArSA'da

2.tip şahıs ekleri STT'nin yanı sıra diğer zaman ve kiplerin bazı şahıslarında kullanılmaktadır:

Duyulan (öğrenilen) geçmiş zamanın 1. çokluk şahsı,

Geniş zamanın 2. teklik ve 1. çokluk şahsı,

Şimdiki zamanın 2. teklik ile 1. ve 2. çokluk şahsı,

Gelecek zamanın 2. teklik ve 2. çokluk şahısla 1. çokluk şahsı,

Emir-istek kipinin 1. çokluk şahsında 1. tip şahıs ekinin yanı sıra 2. tip şahıs ekinin de kullanıldığı görülmüştür.

3.1.2.2.1.2.2. 3. Tip Şahıs Ekleri

Emir kipinin çekiminde kullanılan eklerdir. 3. tip şahıs ekleri, emir-istek kipinin incelendiği bölümde değerlendirilecektir.

3.1.2.2.2. Kip ve Zaman Ekleri

3.1.2.2.2.1. Fiillerin Basit Çekimi

3.1.2.2.2.1.1. Zaman Ekleri

3.1.2.2.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Bir iş, oluş veya hareketin geçmişte tamamlandığını anlatır (Ergin, 2012, s. 298). Standart Türkiye Türkçesinde ünlü ve ünsüz uyumlarına bağlı olarak 8 şekilli olan eki, SA'da da ayrıca yarı tonlu şekliyle de görülür fakat SA'yı Standart Türkiye Türkçesinden ayıran esas durum, ekin tonsuz ünsüzlerden sonra da tonlu olarak gelerek ünsüz uyumunu bozmasıdır. Olumlu çekiminde 6 şahıs için de örneği bulunurken olumsuz çekiminde yalnızca 2. çokluk şahısta örneği tespit edilememiştir.

Olumlu Çekim

1. Teklik Şahıs: -dIm / -dUm / -tIm / -tUm / -Tım

gittim (1-10), *galdım* (1-10) (<kaldım), *tanişdım* (1-34) (<taniştim), *verdim* (1-102) (<verdim), *gaçtım* (2-7) (<kaçtım), *durdum* (3-13), *büydüm* (6-1) (<büyüdüm), *çalışTım* (37-5) (<çalıştim), *goştum* (5-133) (<koştum), peşine *düştüm* (5-108).

2. Teklik Şahıs: -dIn / -dUn / -dIn / -dün / -tın / tun / -tiñ

geldin (5-81), *gördün* _ *ñü* (5-132) (<gördün mü), lira *annadın mı* (7-19) ~ *anadıñ* _ *ñı* (21-52) (<anladın mı), *gonuştun* (17-9) (<konuştun), *gétidin* (20-19) (<gittin), *oğudun mu* (39-

64) (<okudun mu), *górdüñ* _ *ñü* (40-28) (<gördün mü), *böldün* (7-39), *çıhtın* (19-35) (<çıkıttın), *gittiñ* _ *ñi* (40-28) (<gittin mi).

3. Teklik Şahıs: -dI/ -dU / -Tı / -tI / -tü

dutdu (1-27) (<tuttu), *yapTı* (22-62) (<yaptı), *yahtı* (6-59) (<yaktı), *yedi* (9-34), *geçti* (13-7) (<geçti), *dóktü* (19-53) (<döktü), *böyütdü* (31-4) (<büyüttü), *ağzım yandı* (2-46).

1. Çokluk Şahıs: -dig / -diK / -dik / - dik/ -dih / -dük / -duh / - tıx / -tik

vardıh (1-25) vardık), *unutduh* (2-42) (<unuttuk), *evlendik* (3-3), *düşürdük* (4-16), *düğün etdik* (4-16) (<ettik), *tartıştıx* (9-36) (<tanıştıx), *gittik* (9-37), *defnetdik* (17-48) (<defnettik), *getirdig* (24-12) (<getirdik), *evlendiK* (25-4) (<evlendik).

2. Çokluk Şahıs: -dunuz / -dIñIz

nābdıñız (17-28) (<ne yaptınız), *hoş geldiñiz* (27-7) (<hoş geldiniz), *sordunuz* (5-75).

3. Çokluk Şahıs: -dIIAr / -dUIAr / -tIIAr

aldılar (7-16), *ğurdular* (8-16) (<kurdular), *istediler* (8-25), *kestiler* (9-117), *çıhtılar* (19-34) (<çıkıttılar), *götürdüler* (21-29) (<götürdüler).

Olumsuz Çekim

1. Teklik Şahıs: *oñul oñumadım* (1-3) (<okumadım), *górmedim* (3-16) (<görmedim).

2. Teklik Şahıs: *bilemediñ* (21-54) ~ *bilemedin* (24-79).

3. Teklik Şahıs: *gelmedi* (9-34), *olmadı* (6-39).

1. Çokluk Şahıs: *górmedik* (7-3) (<görmedik), *çalışamadık* (9-125) (<çalışmadık), *benimsemediK* (17-5) (<benimsemekdik).

3. Çokluk Şahıs: *oñutmadılar* (14-2) (<okutmadılar), *veremediler* (22-25).

3.1.2.2.2.1.1.2. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman

Görülme-yen, başkasından duyulan veya öğrenilen geçmişte gerçekleşmiş olay veya durumları anlatır (Ergin, 2012, s. 300). Olumlu çekiminde yalnızca 2. çokluk şahısta belirlenemeyen zamanın olumsuzluğu yalnızca 3. çokluk şahısta görülmüştür. Bununla birlikte SA'yı STT'den ayıran asıl özellik, 1. çokluk şahsın hem 1. tip hem de 2. tip şahıs ekiyle çekimlenmesidir.

Olumlu Çekim

1. Teklik Şahıs: -muşum

dōğmuşum (5-94) (<doğmuşum).

2. Teklik Şahıs: -müşsün

górmüşsün (1-81) (<görmüşsün).

3. Teklik Şahıs: -mİş / -mUş

baħmış (1-45), *olmuş* (4-8), *gelmiş* (5-56), *oturmuş* (22-14), *góbām düşmüş* (45-41).

1. Çokluk Şahıs: -müşük / -mişiz

görmüşük (50-6) “görmüşüz”, *gelmişiz* (5-103).

3. Çokluk Şahıs: -mİşlAr / -mUşlAr

yérfeşmişler (1-56) (<yerleşmişler), *gelmişler* (5-57), *yapmışlar* (5-62), *vurmuşlar* (43-69), *kómmüşler* (28-20) (<gömmüşler).

Olumsuz Çekim:

3. Çokluk Şahıs: almamışlar (1-83), *yazdırmamışlar* (40-7).

3.1.2.2.2.1.1.3. Geniş Zaman

Geçmiş, şu an ve geleceği bir arada anlatan geniş zamanın STT^{de} ekleri –(I)r / -(U)r ve -Ar’dır (Ergin, 2012, s. 291-292). Ekler ses olayları bir yana bırakıldığında SA ile STT ile aynıdır. Farklılaşan tek durum 2. teklik ve 1. çokluk şahsı hem 1. tip hem de 2. tip şahıs eki ile çekimlenmesidir. Bölgede olumlu çekimi 6 şahısta da belirlenen geniş zamanın olumsuz çekiminde yalnızca 2. çokluk şahsın örneği bulunamamıştır.

Olumlu Çekim

1. Teklik Şahıs: -ArIm / -(I)rIm / -(U)rUm

alırım (3-2), *bilirim* (2-1), *çağlarım* (6-51), *ekerim* (34-3), *gurban olurum* (8-58) (<kurban olurum), *götürürüm* (9-79).

2. Teklik Şahıs: -(I)η / -ArsIn / -(I)rsIn / -(u)rsun

inanıη _ı (6-12) “inanır mısın”, *yazarsın* (6-28), *bilıη _ı* (6-35) “bilir misin”, *yaħarsın* (6-79) (<yakarsın), *gelırsın* (7-22), *gorsun* (7-36) (<korsun), *vurursun* (8-31), *dökersın* (6-29), *şasırsın* (7-32).

3. Teklik Şahıs: -Ar / -(I)r / -(U)r

gönderir (1-53), *yıhılır* (4-33) (<yıkılır), *olur* (5-13), *ağar* (6-48) (<akar), *gider* (7-22), *bi de o vurur gider* topçu *der.* (7-45), *görür* (16-44) (<görür).

1. Çokluk Şahıs: *-(i)rik / -(ü)rük / -(ı)rıh / -(u)ruh / -(i)irik / -(ü)rük / -(I)rlz / -(U)ruz*

dërik (2-13) (<derik), *ğatarıh* (2-63) (<katarık), *çekdirrik* (2-64) (<çektiririk), *deriz* (4-15), *götürürk* (4-6-41) (<götürürük), *ğoruğ* (6-41) (<koruk), *toplanırıh* (6-71) (<toplanırık), *ğuruduruğ* (28-33) (<kuruturuk), *alırız* (30-17), *koruz* (39-39) (<koruz).

2. Çokluk Şahıs: *-rsiniz*

dersiniz (2-13).

3. Çokluk Şahıs: *-(U)rlAr / -(I)rlAr / -ArlAr / -AllAr / - ffer*

dërler (1-60) ~ *diffër* (1-64) ~ *deller* (5-31) (<derler), *oğurlar* (7-22) (<okurlar), *saçıverirler* (7-20), *atları goşarlar* (7-27) (<koşarlar), *ayarlallar* (7-40) (<ayarlarlar), *söyleller* (8-15) (<söylerler), *yaparlar* (5-104), *keserler* (5-104), *görürler* (5-104) (<görürler), *çıharırlar* (7-40) (<çıkarırlar), *söyleller* (8-15) (<söylerler).

Olumsuz Çekim

1. Teklik Şahıs: *buralı dālim gelin olmam* *buralı* (36-2), *bilmem* (38-38).

2. Teklik Şahıs: *vermezsen* (21-26).

3. Teklik Şahıs: *öyle bi şey olmaz* (44-31), *fayda etmez* sözüm (5-121).

1. Çokluk Şahıs: *yapamayız* (14-11), *şuna varacıyıh diyemek* (34-53) “diyemeyiz”.

3. Çokluk Şahıs: *yapmazlar* (24-73), *nazar eTmezler* (34-34).

3.1.2.2.2.1.1.4. Şimdiki Zaman

İş, oluş veya hareketin içinde bulunulan anda ortaya çıktığını ve devam ettiğini anlatır (Korkmaz, 2017, s. 584). Şimdiki zamanın eki bölgede STT’den farklı olarak son sesi olan /r/>Ø düşmesiyle -yo olarak kullanılmaktadır. Fakat SA’yı Standart Türkiye Türkçesinden ayıran esas durum, 2. teklik ve 1. çokluk şahsı hem 1. hem de 2. tip şahıs ekiyle, 2. çokluk şahsı da 2. tip şahıs ekiyle çekimlenmesidir.

Olumlu Çekim

1. Teklik Şahıs: *-(I)yom / -(U)yom*

diyom (1-62) (<diyorum), *gidiyom* (6-3) (<gidiyorum), *alıyom* (6-67) (<alıyorum), *götürüyom* (6-72) (<götürüyorum), *gönüşüyom* (9-87) (<konuşuyorum), *yaşıyom* (16-17) (<yaşıyorum).

2. Teklik Şahıs: -(i)yon / -(ü)yon / -(I)yoŋ / -(ü)yoŋ / -(u)yosun

nörüyöŋ (1-29) ~ *nörüyön* (9-40) “ne görüyorsun”, *biliyöŋ* _ *ŋu* (6-17) “biliyor musun”, *yapıyöŋ* (6-16) “yapıyorsun”, *getiriyön* (2-20) (<getiriyorsun), *ohuyosun* (25-19) (<diyorsun), *diyosun* (8-25) (<diyorsun).

3. Teklik Şahıs: -(I)yo / -(U)yo

ğaliyo (1-17) (<kalıyor), *nazımız geçiyo* (2-28) (<nazımız geçiyor), *oluyo* (6-21) (<oluyor), *dutuyo* (44-28) (<tutuyor), *sürüyo* (12-42) (<sürüyor).

1. Çokluk Şahıs: -(i)yıŋ -(I)yoŋ / -(U)yoŋ / -(I)yoŋ

toplaniyoŋ (1-39) “toplanıyoruz”, *ğoyuyoŋ* (2-16) “koyuyoruz”, *davet ediyöŋ* (2-24) “davet ediyoruz”, *yararlanıyıŋ* (4-38) “yararlanıyoruz”, *mal görüyöŋ* (12-9) “görüyoruz”, *yaptırıyoŋ* (12-40) (<yaptırıyoruz), *geliyoŋ* (27-11) (<geliyoruz).

2. Çokluk Şahıs: -yoŋuz

diyoŋuz (6-64) “diyorsunuz”.

3. Çokluk Şahıs: -(I)yolar / -(U)yolar / -(I)yōlar / -(U)yōlar

veriyolar (1-104) (<veriyorlar), *çözüyolar* (4-9) (<çözüyorlar), *döküyōlar* (6-14) (<döküyorlar), *oturuyōlar* (7-10) (oturuyorlar), *yapıyolar* (7-34) ~ *yapıyōlar* (34-45) (<yapıyorlar), *ğoyuyolar* (17-58) (<koyuyorlar), *ediyōlar* (22-68) (<ediyorlar).

Olumsuz Çekim

1. Teklik Şahıs: *bilmiyom* (2-1) (<bilmiyorum), *inanmıyom* (6-15) (<inanmıyorum).

2. Teklik Şahıs: *baħmıyoŋ* (9-89) “bakmıyorsun”, *bilemiyoŋ* (43-90) “bilemiyorsun”.

3. Teklik Şahıs: *ğahmıyo* (9-71) (<kalkmıyor), *yetişmıyo* (15-29), *batmıyo* (44-77), *ğöz yumuyo* (4-36) (<ğöz yumuyor), *yemiyo içmiyo* (6-20) (<yemiyor, <içmiyor).

1. Çokluk Şahıs: *ğaybitmiyoŋ* (1-41) “kaybetmiyoruz”, *aramıyoŋ* (4-30) “aramıyoruz”.

2. Çokluk Şahıs: *bilmiyoŋuz* (43-11) “bilmiyorsunuz”.

3. **Çokluk Şahıs:** *goymuyollar* (9-91) (<koymuyorlar), yapıyolar (7-34), kıredi *vermiyollar* (9-92) (<vermiyorlar).

3.1.2.2.2.1.1.5. Gelecek Zaman

İş, oluş ve olayın gelecek bir zaman içinde ortaya çıkacağını anlatır (Ergin, 2012, s. 302). Standart Türkiye Türkçesinde kullanılan -AcAk eki, SA'nın da esas gelecek zaman ekidir. Bölgede ekte bir takım ses olaylarının gerçekleşmesi bir tarafa bırakıldığında asıl önemli olanın SA'da 2. teklik ve 2. çokluk şahısla 1. çokluk şahısta hem 1. tip hem de 2. tip şahıs ekiyle çekimlenmesi olduğu görülür.

SA'da ayrıca 1. teklik şahısta tek örnekte L. Karahan (2011, s. 147) ve A. Günşen'in (2006, s. 74-75) ağızlarda kullanım yerleri ve etimoloji hakkında bilgi verdiği -IcI/-UcU gelecek zaman ekinin varlığı belirlenmiştir.

Olumlu Çekim

1. **Teklik Şahıs:** -*acām* / -*ecām* / -*ecām* / -*ecem* / -*ecēm* / -(y)*cām* / -*ücüm*

-**AcAk:** *gidecēm* (1-12) (<gideceğim), *harcāycām* (4-16) (<harcayacağım), *gelecām* (17-38) (<geleceğim), *alacām* (19-17) (<alacağım), *everecām* (21-25) (<evereceğim), *misāfirim edecem* (37-23) (<edeceğim).

-**ücü:** *sürücüm* (9-37) “süreceğim”.

2. **Teklik Şahıs:** -*ācān* / -*acān* / -*ecān* / -*ecen* / *acān* / -*ecān* / -(e)*ceksen* / -*eceksin* / -(y)*can*

yuyācān (3-22) (<yıkayacaksın), *çalacān* (7-38) (<çalacaksın), *zopa yiyecen* (74-42) (yiyeceksin), *gidecān* (9-35) (<gideceksin), *sayacān* (21-52) “sayacaksın”, *gidecān* (28-18) “gideceksin”, *yaşıycan* (48-8) (<yaşayacaksın), *biçeceksin* (24-42).

3. **Teklik Şahıs:** -*acaḥ* / -*acaḥ* / -*ecēg* / -*ecāḥ* -*ecek* / -*ecek* / -*ecek* /

gelecek (3-22), *olacaḥ* (5-101) (<olacak), *nīdecek* (9-96) (<ne edecek), *sıhıntı olacaḥ* (10-5) (<olacak), nası *inecek* (24-13) (<inecek), *döneceg* (24-21) (<dönecek), *gidecek* (39-10), *gelecāḥ* (48-18) (<gelecek).

1. **Çokluk Şahıs:** -*eciyyik* / -*ecēk* / -*icēṣıg* / -(y)*ciyyik* / -*acıyıḥ* / *acıyıḥ* / *eciyyik* / -*eciyyik* / -*acıyıḥ* / -*acaz* / -*cāḥ*

nöreciyyik (9-40), biz geri memlekete *gidecēk* (7-12) (<gideceğik), bi dā *yazdırıcāḥ* (17-38) (<yazdıracağız), *yaPıciṣıg* (24-53) (<yapacağız), *temizlē'ciyyik* (25-22) (<temizleyeceğiz),

yapacıyıh (31-9) (<yapacağık), *dikecīyik* (31-11) (<dikeceğik), *varacīyih* (34-53) (<varacağık), *nāpacaz* (37-12) (<ne yapacağız), *verecīyk* (39-23) (<vereceğik), *yutacıyih* (50-51) (<yutacağık)

2. Çokluk Şahıs -eeksin: *acāñnız* / *-ecāñız*

alacāñnız (27-11) (<alacaksınız), *gōrecāñız* (40-16) “göreceksiniz”.

3. Çokluk Şahıs: - *acañlar* / *-ecekler*

yapacañlar (17-44) (<yapacaklar), *güverecekler* (39-60).

Olumsuz Çekim

1. Teklik Şahıs: *varmīycām* (48-22) (<varmayacağım).

2. Teklik Şahıs: *almīycān* (34-50) (almayacaksın).

3. Teklik Şahıs: *añmīcek gētmīcek* (29-48) (<akmayacak, gitmeyecek).

3.1.2.2.2.2. Kip Ekleri

3.1.2.2.2.2.1. Emir-İstek

Gerçekleşmesi istenen iş, olay veya durumun emir şeklinde anlatıldığı emir kipinin (Ergin, 2012, s. 304), ağızlarda sıklıkla yine gelecekte bir beklenti ifade eden istek kipi işleviyle kullanıldığı bilinmektedir (Ay, 2020, s. 820). Bu sebeple bu tez çalışmasında emir ve istek kipi aynı başlık altında incelenmiştir. Çalışmadaki örneklerde 1. çokluk şahsın hem 1. tip hem de 2. tip şahıs ekiyle çekimlendiği görülmüştür.

Olumlu Çekim

1. Teklik Şahıs: *-UyUm* / *-AyIm* / *-yim* / *-(y)im* / *-(y)üm* / *-iyim* / *-iyim* / *-īm*

gōtürüyüm (1-17) (<götüreyim), *bileyim* (9-61), *gidīim* (21-28), *yazdırıyım* (1-11) (<yazdırıyım), *gazaniyim* (6-39) (<kazanayım), *gidīm* (8-35) (<gideyim), *topluyum* da odun *getirim* (8-35) (<toplayım, <getireyim), *gidim* de o arıları hep *öldürüm* (8-40) (<gideyim, <öldüreyim), *söylüyüm* (9-72) (<söyleyeyim), bi *yoñlayım* (9-112) (<yoklayayım), *gidīim* (21-28) (<gideyim).

2. Teklik Şahıs: *-Ø*

oñu-Ø gel-Ø (2-28) (<oku), *ferahla-Ø* (5-16) (<ferahla), *sök-Ø gel-Ø* ki ısınalım (5-16).

3. Teklik Şahıs: *-sIn* / *-sUn* / *-suñ*

ğurban ossun (1-29), *nêtsin* (2-55) (<ne etsin), *bağsın* (4-3) (<baksın), *ossuğ* (24-71), *össün* (3-19) (<ölsün).

1. Çokluk Şahıs: -(y)Allm / -ağ / -ek

yazalım (5-3), *ısınalım* (5-16), *diyelim* (5-101), ne *bilek* biz (1-32) “bilelim”, bunu *alah* (19-14) “alalım”.

2. Çokluk Şahıs: -In / -Un / -ıñ / -uñ

araziyi sürün (7-10), *oturun* (7-11), *çağrın* (8-18) (<çağırın), anne *gêdin* (27-4) (<gidin), *buyruğ gelin* derdik (34-105) (<buyrun), al basmasıñ (26-18) (<basmasın).

3. Çokluk Şahıs: -sinler

yesinler (36-10).

Olumsuz Çekim

1. Teklik Şahıs: söylemeyim (7-30) (<söylemeyeyim).

2. Teklik Şahıs: ıhtıyarladığma bağma-Ø (10-5) (<bakma), vermezsen *verme-Ø* (21-26).

3. Teklik Şahıs: gelmesin (8-36), *nazar dēmesin* (12-39) (<değmesin), *āğrı yapmasın* (19-56), *basmasıñ* (26-18)

1. Çokluk Şahıs: beklemiyek (19-12) “beklemeyelim”

3. Çokluk Şahıs: ğorkutmasınlar (41-15) (<korkutmasınlar).

3.1.2.2.2.2. Şart Kipi

Hareketin şart şeklinde planlandığını veya düşünüldüğünü anlatır (Ergin, 2012, s. 309).

SA’da olumlu çekimi tekil şahıslarla 1. çoğul şahıs çekiminde, olumsuz çekimi ise yalnızca

1. ve 2. çoğul şahısta görülür.

Olumlu Çekim

1. Teklik Şahıs: -sAm

çeksem (7-32), *açsam* (41-32), *dësem* (6-12) (<desem).

2. Teklik Şahıs: -sAn /-sAñ

versen (4-37), *bağsañ* (43-105) (<baksan).

3. Teklik Şahıs: -sa

babası *olsa* da *çalsa* (7-32).

1. Çokluk Şahıs: -saḥ /-sek / - sek

versek (9-129), *gétsek* (17-31) (<gitsek), *bulsaḥ* (41-8) (<bulsak).

Olumsuz Çekim

1. Teklik Şahıs: beḡenmesem (19-21).

2. Teklik Şahıs: biraḥmasan (9-33) (<bırakmasan), *istemeseḡ* (26-3) (<istemesen).

3.1.2.2.2.2. Birleşik Çekim

Fiillerin birleşik çekimi i- ek-fiili ile yapılmaktadır. SA'da ek-fiilin korunduğu, ünlü uyumlarına uygun olarak kullanıldığı ve düştüğü durumlar bir arada görülmektedir.

3.1.2.2.2.2.1. Hikâye

3.1.2.2.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs: gèttiydım (1-14) (<gittiydim), *ḡoyduydım* (12-29) (<koyduydum).

3. Teklik Şahıs: dōḡduydu (40-10) (<doḡduydu), *doḡduydu* (41-26) (<dokuduydu).

1. Çokluk Şahıs: ūḡüdüürüdük (42-31) (<öḡütürdük)

Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs: yapmışdım (29-53) (<yapmışım), *bulmuşum* (5-95).

3. Teklik Şahıs: çevirmişdi (1-15) (<çevirmişti), *almışıdı* (42-15) (>almıştı).

gelmişlerdi (1-16)

3.1.2.2.2.2.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs: ḡaynadırdım (8-6) (<kaynatırdım), *bişirirdim* (8-5) (<pişirirdim), *oḡurdum* (23-6) (<okurdum), *ḡörürdüm* (28-3) (<görürdüm).

2. Teklik Şahıs: ḡazırlardı (34-117) (<haızrlardı), *olurduḡ* (43-121) (<olurdun).

3. Teklik Şahıs: alırdı (4-24), *örterdi* (28-27), *keserdi* (34-18), *gelirdi* (34-92), *bükülürdü* (2-39).

1. Çokluk Şahıs: yolardıḡ (3-25) (<yolardık), *dökerdik* (2-44), *ḡörürdük* (6-40) (<görürdük), *ḡurudurduḡ* (19-71) (<kuruturduk).

3. Çokluk Şahıs: *yapallardı* (3-27) (<yaparlardı), *ğaynadırlardı* (4-42) (<kaynatırlardı), *giydirillerdi* (29-11) (<giydirirlerdi), *götürüllerdi* (29-28) (<götürürlerdi), *doldurullardı* (39-50) (doldururlardı), *çağırıldılar* (8-23) (<çağırılırdı), *anlatıllardı* (29-20) (<anlatırlardı)

3.1.2.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs: *yapıyödum* (6-18) (<yapıyordum), *kesdiriyödum* (34-55) (<kestiriyordum), *döğrüyödum* (45-23) (<doğruyordum), *istiyodum* (6-39) (<istiyordum), *örüyodum* (8-30) (<örüyordum).

2. Teklik Şahıs: *yoruluyoduñ* (6-62) (<yoruluyordun), *geliyödun* (29-59) (<geliyordun), *dikiyodun* (29-58) (<dikiyordun).

3. Teklik Şahıs: *çıhıyödu* (4-24) (<çıkıyordu), *gidiyödu* (4-24) (<gidiyordu), *çalışıyodu* (4-28) (<çalışıyordu), *dönderiyodu* (24-22) (<dönderiyordu), *duruyodu* (9-61) (<duruyordu).

1. Çokluk Şahıs: *güdüyöduñ* (1-4) (<görüyorduk), *geliyöduñ* (38-23) (<geliyorduk), *yapıyöduñ* (39-35) (<yapıyorduk), *yıyöduñ* (48-40) (<yiyyorduk), *dāveleşiyöduñ* (3-11) (<davalaşıyorduk), *ğuruduyöduñ* (6-32) (<kurutuyorduk), *çıhıyöduñ* (17-16) (<çıkıyorduk).

3.1.2.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs: *ğacıracādım* (40-12) (<kaçıracaktım).

3. Teklik Şahıs: *olacahtı* (18-31) (<olacaktı).

3.1.2.2.2.1.5. Şart Kipinin Hikâyesi

1. Teklik Şahıs: *yapsaydım* (2-47),

2. Teklik Şahıs: *götürseydin* (29-20) (götürseydin), *gelseydin* (15-30)

3. Teklik Şahıs: *ossaydı* (38-9) (<olsaydı)

1. Çokluk Şahıs: *olsaydıñ* (4-7) (<olsaydık)

3.1.2.2.2.1.6. İstek Kipinin Hikâyesi

2. Teklik Şahıs: *almayaydın* (3-12), *vermeyeydin* (3-12) (<vermeyeydin).

3.1.2.2.2.2. Rivayet

3.1.2.2.2.2.1. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zamanın Rivayeti

3. Teklik Şahıs: *ğalmışımıñ* (4-32) (<kalmışımıñ), *gelmişimiñ* (39-17).

3.1.2.2.2.2.2.2. Geniş Zamanın Rivayeti

3. Teklik Şahıs: *yaparmış* (4-45), *doldururmuş* (4-49), *dêrmış* (5-16) (<dermiş), *gêtirirmiş* (34-60) (<getirirmiş), *basarımış* (44-22).

3. Çokluk Şahıs: *yağallarmış* (4-47) (<yakarlarımış), *gelirlermiş* (4-32) (<gelirlermiş), *toplallarmış* (4-47) (<toplarlarımış), *dağarlarmış* (5-26) (<takarlarımış), *dāğdıllarımış* (19-45) (<dağdırlarmış).

3.1.2.2.2.2.2.3. Şimdiki Zamanın Rivayeti

3. Teklik Şahıs: *çekişiyomuş* (3-10) (<çekişiyormuş), *goruyomuş* (6-24) (<koruyormuş), *ğarışiyōmuş* (50-19) (<karışiyormuş).

3.1.2.2.2.2.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti

3. Teklik Şahıs: *olucāmış* (18-9) (<olacakmış).

3.1.2.2.2.2.3. Şart

3.1.2.2.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

1. Teklik Şahıs: *etdiysem* (37-1) (<ettiysen).

2. Teklik Şahıs: *killendiysen* (25-22) (<kirlendiysen).

3. Teklik Şahıs: *aldıysa* (5-74), *dōğduysa* (19-60) (<doğduysa), *verdiyse* (34-91).

3.1.2.2.2.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı

1. Teklik Şahıs: *içersem* (6-49), *çıhardırsam* (9-67) (<çıkartırsam), *gelirsem* (44-30).

2. Teklik Şahıs: *bulursan* (7-38), *sorarsan* (9-77), *dêrsen* (16-41) (<dersen), *diyersen* (34-35) (<dersen).

3. Teklik Şahıs: *goparsa* (2-29) (<koparsa), *zorundayım derse* (7-39), *olursa* (8-13), *verisse* (29-13) (<verirse), *bulursa* (24-78).

2. Çokluk Şahıs: *alırşanız* (19-9) (<alırşanız).

3. Çokluk Şahıs: *verillerse* (34-12) (<verirlerse), *vermezlerse* (34-66).

3.1.2.2.2.2.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı

2. Teklik Şahıs: *diñliyosan* (19-14) (<dinliyorsan).

3. Teklik Şahıs: *vermiyosa* (7-42) (<vermiyorsa), *zora çekiyōsa* (25-32) (<zora çekiyorsa), *içinden geliyosa* (34-35) (<içinden geliyorsa).

3.1.2.2.2.3.4. Gelecek Zamanın Şartı

2. Teklik Şahıs: *yēceksen* (25-22) (<yiyeceksen).

3. Teklik Şahıs: *verecesē* (8-31) (<verecekse), *vermicēse* (21-28) (<vermeyecekse).

1. Çokluk Şahıs: *yapacīsaḥ* (44-42) (<yapacaksak).

3.1.2.2.3. Soru Edatı

STT’de ünlü uyumlarına uygun olarak 4 şekilli kullanılan soru edatı, SA’da da aynı şekildedir. Bununla birlikte 2. teklik şahısla çekimlenen fiillerde şahıs ekinin /η/ ile kullanıldığında edatın ünsüzünde /m-/> /η-/ değişimi görülmektedir.

ğoyunun ğılı sayılır *mī?* (21-52)

bu baña demez *mī?* (27-11)

olur *mu?* (5-88)

dolu *mu* boş *mu* dedim. (9-112)

anadıñ _*ηī?* (21-52)

gittiñ _*ηī* gideni górdüñ _*ηü?* (40-28) “gittin mi, <gördün mü)

ğörmüyöñ _*ηu?* (1-30 “görmüyor musun”

biliyöñ _*ηu?* (1-56) “biliyor musun”

3.1.2.2.4. İsimlerde Ek-Fiil

STT’de olduğu gibi SA’da da görülen ve duyulan geçmiş zaman ile şart kipinin çekiminde i- ek-fiili kullanmış, ek-fiil bazı durumda korunmuş, bazı durumda ünlü uyumlarına uygun olarak isme getirilmiş, bazı durumlarda ise düşmüştür. Geniş zaman çekimi ise +dİr/ +dUr eki ile veya eksiz (+Ø) olarak görülmüştür.

3.1.2.2.4.1. Hikâye

1. Teklik Şahıs: *başarılıydım* (1-51), ben *ğuccüydüm* (3-1) (<küçüğüydüm), *kúçüğdüm* *çocūğdum* (6-5) (<küçüktüm, <çocuktum), *çanakḫaledeydim* (9-23) (<Çanakkale’deydim), *pehlivan _idim* (9-25), *nişanlıydım* (8-30), *topçuydum* (49-3), teK _*gelinidim* (32-27), *çolḥ memmunudum* (17-11).

3. **Teklik Şahıs:** *yoğudu* (1-8) ~ *yohtu* (4-48) (<yoktu), o *bóyūdū* benden (3-1) (<büyüktü), ināımız *vardı* (4-16) ~ *varıdı* (1-50), esgiden üç *günūdū* (6-60), ağcın ismi *alḥat ağcıydı* (5-29) (<ahlat ağacıydı), şindinin dönerinden *datlıydı* (9-102) (<tatlıydı), esgiden de *böyleydi* (1-99), önceki ismi dabilğa *kóyüydū* (12-26) (<köyüydü), *dālıdı* (33-2) (<değildi).

1. **Çokluk Şahıs:** *yaḥınıdıḥ gomşuyduḥ* (32-3) (<yakındık, <komşuyduk), om *ḥbacıydıḥ* (34-54) (<bacıydık), *dālıdik* (43-126) (<degildik).

3.1.2.2.4.2. Rivayet

1. **Teklik Şahıs:** *gırḥlıymışım* (33-38) (<kırlıymışım).

3. **Teklik Şahıs:** *yaylaymış* (1-56), *gitmeymiş* (1-70), tek meşe külüynen *varmış* (4-46) ~ büyük bi ceviz *varımış* (9-14), *ormanımış* (5-15), bura *bataḥlīmış* (5-47) (<batıklıkmış), alemdar *çavışımış* (5-102) (<çavuşmuş), pıçak *ḥkörümüḥ* (9-75), amcam *mıḥtarmış* (15-31) (<muhtarmış), kimsem *yōğumuḥ* (20-24) (<yokmuş), zor *ḥimış* (5-114), *yalanmış* (5-117), hepsi *nāfileymiḥ* (43-3) (<nafileymiş), şu gız *iyiyemiş* (18-7).

3.1.2.2.4.3. Şart

3. **Teklik Şahıs:** *yanındaysa* (1-96), *yoḡusa* (2-77) (<yoksa), esgiden evde büyük *varsa* (5-104), aḥrabān *varısa* (7-24), *dāl ḥise* (25-32) (<değilse).

3.1.2.2.4.4. Geniş Zaman

1. **Teklik Şahıs:** *doğumluyum* (1-1), *mezrāndanım* (4-1) (<mezraındanım), ben *usdayım* *fayanscıyım* *ğalıpcıyım* (4-6) (ustayım, <fayansçıyım, <kalıpcıyım), *yolundayım* (7-39), çiçeklide *evliyim* (16-2), onların *ğardaḥṣıym* (49-8) (<kardeşiyim).

2. **Teklik Şahıs:** *kimsin* (5-75), *yolunda mısın* (7-39), *nerelisin* (17-35), *suçlusun* (21-57), *asgersin* (27-14) (<askersin), doḥuz çocūmdan *ústünsün* (44-9) (<üstünsün).

3. **Teklik Şahıs:** televizyon melevizyon hēç *yoḥ+Ø* (1-22) (<yoktur), bayā *meşur+Ø* bizim burda *çoḥ+Ø* yani (1-90) (<meşhurdur, <çoktur), beş gız iki oḡlum *ḥmar+Ø* (5-4) (<vardır), ekmek aş *yoḥ+Ø* fareler *dolu+Ø* (9-38) (<yoktur, <doludur), derdimi sorma *ellidir* elli (9-120), kimdir ne *diyeldir* (27-4) (<degildir).

1. **Çokluk Şahıs:** *savaḥteyik* (1-88) “savaştayız”, malınan *meşḡulūk* (12-10) “meşgulüz”, *içerisindeyiz* (12-25), gızınğa *tālibik* (19-24) “talibiz”.

2. **Çokluk Şahıs:** *ırāḥat mısınız* (17-28) (<rahat mısınız).

3.2. Kelime Türleri

3.2.1. Zamirler⁸

“Zamirler adların yerini tutan, kişileri ve nesneleri temsil veya işaret ederek karşılayan gramer kategorisi” (Korkmaz, 2017, s. 387) olarak tanımlanmaktadır. SA’da zamirler genel olarak STT’deki ile aynı olmakla birlikte bazı zamir türlerinde fonetik kaynaklı farklılıklar bulunmaktadır. SA’da bulunan zamir türleri bölgedeki örnekleri ile sunulmuştur.

3.2.1.1. Şahıs Zamirleri

“Şahıs zamirleri, varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir.” (Korkmaz, 2017, 391) SA’da bulunan kişi zamirleri metinlerde bulunan karşılıkları ile aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.1. Şahıs Zamirleri

	Birinci Teklik	İkinci Teklik	Üçüncü Teklik	Birinci Çokluk	İkinci Çokluk	Üçüncü Çokluk
Yalın Hâl	ben, beŋ	sen	o	biz	siz	onlar, onnar, onnar
İlgi Hâli	benim	senin, seniŋ	onun, onuŋ,	bizim	sizin, siziŋ	onların, onnarın, onnarın, onnarın
Belirtme Hâli	beni, beŋi	seni	onu, oŋu	bizi	sizi	onları, onnarı, onnarı
Yönelme Hâli	bana, baŋa, beŋa	seŋe	ona, oŋa	bize	-	onlara, onnara, onnara
Bulunma Hâli	bende	-	-	bizde	-	-
Ayrılma Hâli	benden	senden	ondan, ondanŋ,	bizden	-	ondan, ondanŋ
Vasıta Hâli	bennen	-	onineŋ, onna, onnan, onnarın, onnarın, onnarın, onnarın, onnarın, onnarın, onnarın, onnarın	-	-	onların, onnarın

⁸ (Arslan Erol, 2018). Zamirler ile ilgili olan bu kısımda, tablolar ve zamirlerin sınıflandırılması dipnotta belirtilen kaynak esas alınarak hazırlanmıştır.

Birinci Teklik Şahıs

ben (1-7), *beñ* (34-3), *benim* (13-11), *beni* (3-14), *beñi* (21-23), *bana* (2-46), *bağa* (1-53), *baña* (5-101), *bāña* (6-68), *bende* (42-29), *benden* (2-47), *bennen* (3-10).

İkinci Teklik Şahıs

sen (5-77), *senin* (9-106), *seniñ* (34-75), *seni* (7-46), *señe* (42-13) *senden* (4-9),

Üçüncü Teklik Şahıs

o (9-131), *onun* (13-11), *onuñ* (16-19), *onu* (6-23), *oñu* (25-7), *ona* (39-53), *oña* (5-36), *ondan* (9-21), *ondañ* (24-17), *onineñ* (26-25), *onna* (32-25), *onnan* (9-27), *onñan* (21-40), *onĩynen* (49-20), *onunan* (8-51), *nuynan* (4-42), *onũynañ* (26-2), *onũynen* (32-16).

Birinci Çokluk Şahıs

biz (1-32), *bizim* (1-81), *bizi* (9-76), *bize* (30-11), *bizde* (5-17), *bizden* (9-125).

İkinci Çokluk Şahıs

siz (2-13), *sizin* (7-18), *siziñ* (43-12), *sizi* (34-59).

Üçüncü Çokluk Şahıs

onlar (1-70), *onnar* (25-17), *onñar* (21-59), *onların* (1-71), *onnarın* (6-72), *onñarın* (21-45), *oñların* (25-18), *onları* (12-13), *onnarı* (25-47), *onñarı* (21-73), *onlara* (17-28), *onnara* (25-17), *onñara* (21-44), *ondan* (9-21), *ondañ* (24-17), *onlarınan* (11-5), *onnarınan* (6-9).

3.2.1.2. Dönüşlülük Zamirleri

“Dönüşlülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamirleridir.” (Korkmaz, 2017, s. 398) SA’da bulunan dönüşlülük zamirleri STT ile büyük oranda aynıdırlar. Fonetik durumlardan kaynaklı bazı farlılıklar bulunmaktadır.

Tablo 3.2. Dönüşlülük Zamirleri

	Yalın Hâl	Çokluk	İyelik
Yalın Hâli	gendi, kendi, Kendi	-	gendim, gendimiz, kendileri, kendimiz, Kendimiz
İlgi Hâli	-	-	-
Belirtme Hâli	gendini	-	gendimi
Yönelme Hâli	gendine, Kendine	-	kendime, gendimize

Bulunma Hâli	-	-	-
Ayrılma Hâli	-	-	-

Yalın hâlde kullanımı:

gendi (6-39), *kendi* (9-117), *Kendi* (28-8), *gendini* (5-71), *gendine* (17-51), *Kendine* (47-15).

İyelik eki almış şekilde kullanımı:

gendim (29-53), *gendimiz* (29-55), *kendileri* (24-18), *kendimiz* (50-60), *Kendimiz* (35-31), *gendimize* (12-12), *gendimi* (27-16), *kendime* (5-76), *kendimize* (12-12).

3.2.1.3. İşaret Zamirleri

“İşaret zamirleri, varlıkları işaret ederek, göstererek karşılayan zamirlerdir.” (Korkmaz, 2017, 402), SA’da tespit edilen işaret zamirlerinin geneli STT’de ile aynı olup fonetik özellikleri ve vasıta hâl eklerindeki farklılıklar ile STT’den ayrılmaktadır.

Tablo 3.3. İşaret Zamirleri

	bu, bunlar	şu, şunlar	o, onlar
İlgi Hâli	bunun, bununı, bunnarın,	şunun	onun, onunı, onnarın, onların
Belirtme Hâli	bunu, bunu	şunu,	onu, onu, onları, onnarı, onnarı
Yönelme Hâli	buña, bunlara	şuna, şuna	ona, oña, onlara, onnara
Bulunma Hâli	bunda	şurda (<şu+ra+da)	orda
Ayrılma Hâli	bundan	şunnardan (<şu+n+na+dan)	ondan, ondanı, onnan
Eşitlik Hâli	-	-	anca
Vasıta Hâli	bunna, bunların	-	onna, onnan, onnı, onnınen, onların, onnarın, onuyun, onuyunı, onuyunı
Yön Gösterme Hâli	bura, bure, bunlara	şura, şora	ora

Yalın Hâli:

bu (9-40), *şu* (1-58), *o* (), *bunlar* (7-17), *bunnar* (22-18), *onlar* (1-70).

İlgi Hâli:

bunun (7-36), *bununı* (50-25), *bunnarın* (15-4), *şunun* (16-61), *onun* (13-11), *onunı* (16-19), *onnarın* (21-45), *onların* (18-19).

Belirtme Hâli:

bunu (15-5), *buğu* (18-36), *şunu* (3-10), *onu* (2-32), *oğu* (25-7), *onları* (12-13), *onnarı* (25-47), *onñarı* (21-73).

Yönelme Hâli:

buğa (4-2), *bunlara* (1-65), *şuna* (34-53), *şuğa* (28-24), *ona* (39-53), *oğa* (5-36), *onlara* (17-28), *onñara* (21-44).

Bulunma Hâli:

bunda (43-55), *şurda* (5-19), *orda* (1-10).

Ayrılma Hâli:

Ayrılma hâl ekinin SA'da yalnızca *+nar* çokluk eki ile çekimlendiği görülmüştür.

bundan (19-17), *şunnardan* (44-81), *ondan* (9-22), *ondañ* (24-17), *onnan* (21-15).

Eşitlik Hâli:

anca (28-35).

Vasıta Hâli:

bunna (28-3), *bunlarınan* (12-11), *onna* (32-25), *onnan* (9-27), *onineñ* (26-25), *onñynen* (49-20), *onlarınan* (18-19), *onnarınan* (11-5), *onuynan* (4-42), *onuynañ* (40-12), *onūynañ* (32-16) .

Yön Gösterme Hâli:

bura (46-17), *bure* (17-44), *bunlara* (1-65), *şura* (24-42), *şora* (39-19), *ora* (7-39).

Vasıta hâl ekinin STT'den farklı olarak *+ınan* / *+na* / *+nAn* / *+nañ* / *+ynen* ekleri ile çekimlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca yön gösterme hâl ekinin SA'da sıklıkla kullanılmaktadır.

3.2.1.4. Belirsizlik Zamirleri

“Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesneleri belirsiz olarak temsil eden zamirleridir.” (Korkmaz, 2017, s. 413) SA'da metinlerden tespit edilen belirsizlik zamirleri aşağıda sunulmuştur.

bazı (43-67),

başka (6-14) (<başka),

<i>biri</i>	(2-50),
<i>birinde</i>	(6-13),
<i>birisi</i>	(8-48),
<i>bi kısmı</i>	(15-5) (<bir kısmı),
<i>bi şey</i>	(8-48) (bir şey),
<i>bütün</i>	(11-14),
<i>diğerlerini</i>	(6-13),
<i>hepsi</i>	(5-12) (<hepsi),
<i>hepsi</i>	(5-110),
<i>herkesi</i>	(28-19),
<i>herkeş</i>	(6-69) (<herkes),
<i>her şey</i>	(34-16),
<i>hêç kimsem</i>	(16-16) (<hiç kimsem),
<i>kimi</i>	(17-14),
<i>kimisi</i>	(34-108),
<i>kimse</i>	(45-46),
<i>neler</i>	(34-76),
<i>ora</i>	(28-23),
<i>öteki</i>	(12-38),
<i>şeyini</i>	(29-19) (<şeyini),
<i>şeyler</i>	(5-26),

3.2.1.5. Soru Zamirleri

“Soru zamirleri, canlı ve cansız varlıkları soru yoluyla temsil eden zamirlerdir.” (Korkmaz, 2017, s. 419) SA’da tespit edilen soru zamirleri örnekleri şunlardır.

hangı (19-16) (<hangi),

hangi (32-29) (<hangi),

kim (2-55),

ne (2-1),

nerde (24-42),

ney (21-48),

3.2.2. Sıfatlar

3.2.2.1. Niteleme Sıfatları

“Varlıkları renk, şekil, biçim gibi çeşitli özellikleriyle niteleyen kelimelerdir.” (Erol, 2018, s. 111) tanımı belirtme sıfatlarını ifade eder. SA’da belirtme sıfatları STT’deki belirtme sıfatları ile benzer şekildedir. SA’da STT’den farkı bazı kelimelerin fonetik kaynaklı söylenişleridir. Metinlerdeki bazı örnekler şunlardır:

acı sözlerden darıldım (5-124),

ğuru fasulleye yeşile de yeşil fasulle diyoğ (6-33),

bulanlı öz gibi çağlarım ol... (6-51),

burda ğara davar çoğudu (46-24),

bi al hâbem varıdı (19-38),

sarı çiçâğnen de sarılır dağlar (25-36),

tarihi kale yılan boyu deller buriye (24-37),

ğōğ boncuğ dahardı (22-10).

3.2.2.2. Belirtme Sıfatları

“Belirtme sıfatları, nesneleri belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar nesnenin bünyesinde olan bir vasfı göstermez, nesneyi şu veya bu şekilde belirtir.” (Ergin, 2012, s. 247) ifadesiyle adlandırılan belirtme sıfatları çeşitleri ile birlikte SA’daki örnekleri ile sunulmuştur.

3.2.2.2.1. Sayı Sıfatları

3.2.2.2.1.1. Asıl Sayı Sıfatları

evelden bir hafta ğalası bōrāmızı datlıyı ederdik (34-36),

bir avıç bulğur atan gōzlük (6-66),

iki ğız bir oğlan (1-2),

iki erkek iki gız yaşıyan (2-49),

her bi sürüde üç cüz dörd cüz beş yüz davar varıdı (5-23),

üç gún ağzıma bi sohum ekmek vuramadım (8-44),

beş gız iki oğlum _mar yedi çocuğum _mar (5-4).

3.2.2.2.1.2. Sıra Sayı Sıfatları

ordan sōna ikinci gızım da arabada dōğdu (50-23),

bu kōy hemen hemen yozğadın en birinci kōyü (5-49),

yeğenjin birinci aylayı mefāt etdi (17-10),

oğumadım üçüncü sınıfdan terk (41-5),

ikinci evlendik (41-12),

yetmişin onuncu ayın birinde tēris oldum geldim (7-6)

2.2.2.1.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

yedişer altışar bilerzik tağdım (8-6),

üçer beşer direkTör getirrik (30-31).

3.2.2.2.1.4. Kesir Sayı Sıfatları

dörT buçuh senedir bahçecilik yaparım (4-8),

oyunun yarısı gétmek çula demek tüm gétmek (18-22),

suyun yarısı oríye ahıyo (7-16).

3.2.2.2.2. İşaret Sıfatları

bu dere esgiden ahardı (2-58),

dayanamadım gēri bu tarafa ğaçtım (2-7),

şu bulguru var ya el daşında çekellerdi (1-111),

şu telefonlar çıktı (4-8),

şu pıçā getir de dedim (9-66)

biri onu oynadır ikisi de arhada o deveyi gezdirir (12-20),

ben gétmedim o zamanın be^hrinde (17-4),

o yemã yellerdi gece yatallardı (19-28),

hã hiç bi şey o zaman ne varıdı ki! (21-31).

3.2.2.2.3. Soru Sıfatları

bura ğac gişi var (7-37),

inci saña õğõnsem ğac para (22-64),

hangi haley isdersen onu çekerdik (20-30),

hangi kóye ver dellerse oriye gótürüllerdi (32-29),

ne elbisesi hêÇ bi şey yoh (25-15),

senden önce tanıyo ne iş yaptıñı nerde büydünü (4-9)

3.2.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları

gine de var bazı yerlerde o kültür gaybolmadı (1-47),

evde bi şey yoğudu mecbur gidecãn çalışmıya (9-35),

çoğ _górenekli bi şey yoğudu (19-40),

başga kóyler yapıyo hıdrellazı (46-57),

başga bi ismi yoğudu elām yāni (47-2),

bis sürü adam gelir buriye (48-28),

savaştıyık orda bir kóy vardı (1-88),

saraykentden önce gürulmuş bir maħalle (4-31),

pes ben gibi bir gula (5-90),

ekmāşı yapardıh yoğudu hiç bi şey (20-67),

filan gún bayrağ dikiyoğ (42-4),

felanca gún bayrāmız ğahıyo dellerdi (35-111).

3.2.3. ZARFLAR

“Zarfılar zaman, yer, hal ve miktar isimleridir. Tek başına sıfat olmadığı gibi tek başına da zarf yoktur. Sıfatlar gibi zarflar da tek başlarına isimden başka bir şey değildirler.” (Ergin,

2012, s. 258) SA'da STT'de bulunan zarf çeşitleri bulunmaktadır. SA'da tespit edilen örneklerden bazıları aşağıda sunulmuştur.

3.2.3.1. Yer-Yön Zarfları

ileride yol genişdi beni geçdi (27-28),
geriden gelir ezilir (9-50),
şu aşşā górdün buralar tüm bahçe ekellerdi (1-58),
aşşāğda bi māgra var (23-32),
biz aşşāğ endirdik sonradan (27-21),
yoharda aliyar tekgesi vardı (28-18),
buğdayı şo o yoharı puñar var oriya gótürürdük (42-30),
Kocam dışarı gètdi on sene dūrüs (44-8),
buranın halkı dışarda çalışmaynañ geçim tēmin ediyolar (46-22),
sonra geri bursiye gètdim (21-20),
babam giderdi ordan bi çinik buğday bi şapañ _ağı alırdı (24-25),
oñuyoh burdan gèdiyoh arabaynan kóyleri geziyoh (11-15),
hıdrellez konusunu şurda çalıāl kóyü var onlar çoñ iyi bilir (5-19),
biri gelir bezir satar yine üç dörd gişi ayarlallar soríya (7-40),
sen de orada sürün (41-37).

3.2.3.2. Zaman Zarfları

şinci onnarın hiÇ bi şeyi ğalmadı (47-20),
ne bilek biz görmedik ki şindi telezyon yoh (1-32),
şindi ğaybètdim adresesini (1-54),
her gece sordum kendime (5-80),
bāzı kóylerde gine yapıyolar burda ğahtı yoh (7-34),
nāpiyim ben yarın ben ölürüm (38-12),
ondan sonra ğār gibi epmāmiz olur (2-73),

öğlenleyin gelini gönderrik (4-29),
artık fayda etmez sözüm (5-121),
biri gelir bezir satar yine üç dörd gişi ayarlallar şoriya (7-40),
biz zabaha giderdik erkenden ahşama geri dönüş verirdi başçavuş (7-5),
sabānaŋ ğaħardı (19-59),
ulan ana diyom ben varanaca ayaħda mı dikiliŋ nōrūŋ diyom (43-38).

3.2.3.3. Hâl Zarfları

alıllar davul düdük bêyle nişan daħallar (16-33)
bêyle yuvallardı (16-38)
onu da şöyle ıyardı (2-32),
bideciğ bu gelini zornan aldım (36-15),
tā ben burdan o beşğavā yōriyerek gitdim (1-100),
bunu dizinde işliyerek gidiyōsun (29-57),
çocuğ ğūzel êyice dōğduysa ğocalara oħutdururdu (19-60),
bêyle bêyle sekteyi sekteyi giderdik tek ayāmızın üstünde (6-37),
sıçan gelir tıkır mıkır (9-42),
babam ğōtladıynaŋ /.../ ğotladı (5-42),
aş iş belletdiklerim heP daşınaŋ geldi baňa (43-48),
buŋu da iki seŋede aŋca ödediler (19-11),
êrkekler tüm yeyip ğapıyıye çihmayınca biz oturmazdı (35-94).

3.2.3.4. Miktar Zarfları

bu kōy hemen hemen yozğadın en birinci kōyü (5-49),
varıdı da şindi pek yoħ def çalallardı (21-58),
ħıdıfellez burda yoħ peK yapmazlar ya çoh nādir (24-73),
onun eti beK az olurdu (44-90),
alħat armıdın biraz daha serti ğış meyvesi (5-30),

böyle biraz daha irellere gôtürüller gúdellerdi (34-77),

bir yudum içerseñ bağrımı yaħar (6-49).

3.2.4. Fiiller

“Fiiller, karşıladıkları hareket ile zaman ve mekan kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildirirler.” (Korkmaz, 2017, s. 487) ifadesi fiilleri tanımlamaktadır. SA’da fiiller çeşitleri ve örnekleriyle sunulmuştur.

2.2.4.1. Basit Fiiller

ara- (9-78),

baħ- (24-30),

bil- (39-2),

gêt- (9-32) (<git-),

goh- (22-54) (<kok-),

gör- (35-18),

duy- (25-33),

düş- (45-41),

otur- (22-15),

ver- (7-15).

2.2.4.2. Türemiş Fiiller

aşıla- (5-32),

bağla- (3-19),

batır- (50-51),

bellet- (43-48),

getir- (9-66),

ķarıştır- (35-40) (<karıştır-),

üret- (35-31),

yetiştir- (8-4),

y tir- (34-5) (<yedir-),

yitir- (5-106).

2.2.4.3. Birleşik Filler

Herhangi bir hareketi tasvir etmek veya o hareketi karşılamak i in kelimelerin yan yana gelmesi birleşik fiilleri oluşturur. (Karahan, 2010, s. 73) STT'den farklı olarak SA'da bulunan birleşik fiilleri oluşturan kelimelerin fonetik  zelliklerinin bulunmasıdır.

2.2.4.3.1. İsim ya da İsim Soylu Kelimeler + Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

afet- (18-27) (<af+ et-),

asgerlik yap- (12-33),

banyo yap- (4-44),

 apa  al- (36-19),

davet et- (14-8),

el  aldır- (17-52),

do ru dur- (34-28),

 urban os- (1-29) (<kurban ol-),

 utlu   os- (29-7) (<kurtlu ol-),

zopa ye- (7-42) (<sopa ye-).

2.2.4.3.2. Sıfat-fiil + "ol-" Yardımcı Fiili ile Kurulan Birleşik Filler

gelen ol- (17-49),

gezer ol- (5-96).

2.2.4.3.3. Zarf-fiil +Yardımcı Fiil ile Kurulan Birleşik Filler

2.2.4.3.3.1. S rekli ilik Bildiren Birleşik Fiiller

alı   it- (5-71),

alı    t r- (9-20) (<alı    t r-),

gezi  dolaş- (19-7),

ge i   ider- (35-6),

alıp yedir- (43-39).

2.2.4.3.3.2. Tezlik Bildiren Birleşik Fiil

saçıverir (7-20), (7-22).

3.2.5. Edatlar

Edatlar, tek başlarına bir anlam taşımayan fakat cümle içindeki kelime ve kelime grupları arasında ilişkiler kurmaya yarayan araçlardır. (Hacıeminoğlu, 2015, s. XIII). SA'da tespit edilen edat çeşitleri⁹ metinlerden alınan örneklerle sunulmuştur.

3.2.5.1. Çekim Edatları

ayrı (15-19),

artık (5-121) (<artık),

başğa (6-27) (<başka),

beri (28-3),

bile (9-3),

deyin (2-4),

evel (8-27) (<evvel),

gibi (1-87),

ğadar (14-1),

ğarşı (8-64),

ğayri (26-31),

için (1-100),

uçuñ (46-11),

ile (9-90),

sōna (5-8),

sōnra (41-55).

⁹ Edat çeşitlerinin sınıflandırılmasında Necmettin Hacıeminoğlu'nun Türk Dilinde Edatlar adlı eserindeki sınıflandırma esas alınmış, alıntı olan kısımlar için atıf yapılmıştır.

3.2.5.2. Bağlama Edatları

amma (21-22),
baḥalım (45-4) (<bakalım),
Çünkü (38-9) (<çünkü),
daḥa (35-43) (<daha),
de (1-4),
eğer (48-19),
illā (3-2),
illāki (26-22),
ise (25-32),
ki (9-112),
meğer (5-78),
veya (7-24),
yav (17-35),
yani (28-30),
yohsa (9-68),
zèten (16-27) (<zaten).

3.2.5.3. Kuvvetlendirme Edatları

da (7-32),
elbet (5-131),
hem (16-9),
hiç (4-11),
hattā (24-80),
illā (3-2),
ki (19-73),
öyle (29-11),

tabi (23-5),

ya (6-23),

yine (7-40).

3.2.5.4. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları

kimi ... kimi (4-28), (17-14),

ne ... ne (2-1), (2-11).

3.2.5.5. Soru Edatları

hangi (20-30),

hanı (2-1),

ğaç (7-37),

mi (5-87),

nası (4-16) (<nasıl),

nasıl (24-26),

ne (2-4),

niçin (5-81),

niye (1-69),

3.2.5.6. Çağırma-Hitap Edatları

hey (5-77),

haydê (28-5),

haydi (31-14),

haydî (9-20).

3.2.5.7. Cevap Edatları

evet (23-2), (39-32),

he (16-10), (22-5), (48-23),

hê (6-69), (16-20),

yô (7-3).

3.2.5.8. Ünlemler

“taktır, temenni, dua, hayret, teessür, pişmanlık, vb. duyguları ifade eden edatlar” (Hacıeminoğlu, 2015, s. 293) olarak tanımlanan ünlem edatlarının SA’da tespit edilen örnekleri şunlardır:

abō (18-16), (43-34),

aḥ (2-47),

ābō (1-25), (44-11),

bāōv (17-15),

aman (43-74),

é (7-25),

hey (5-77),

ḥa (2-3),

ḥā (24-6),

oḥō (17-18),

ō (48-44),

ula (1-27),

ulan (7-10),

ulaṇ (40-10),

va^hy (43-122),

vū (42-16),

ya (7-23),

yā (32-7).

4. METİNLER

Metin 1

Kaynak kişi: A*** C***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Ağaalanı Köyü

Yaşı: 58

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçi

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hızlı konuşuyor

/bin dokuz _üz atmış beş doğumluyum. (2) /iki kız bir oğlan. (3) /oğul oğumadım. (4) ğaribler kóyü var ya benim bilader bi _büyüm mıhdar burdan oriye yörüyerek gitdi (5)geldiler biz de hayvanları neyi güdüyöduh. (6)hayvanları güden olmadından ondan dolayı o kóye gétmedik. (7) burda da oğul geç geldi. (8) ben asgerdeyken buríye oğul yapıldı tā anap hokúmet zamanında. (9) oğul yoğudu burda. (10) ondan sonra oğul giri ğapandı şindi çocuğ yetersiz olunca. (11) izmire gittim orada ğaldım bir _iki sene amcam varıdı orda. (12) didi ki amcam sēni oğula yazdırıym. (13) ben de işte çocuğluğ ağılı ya ben giri kóye gidecēm dedim giri çıhtıh buríye geldik. (14) /didīm gibi yani burda esgiden kóy odaları olurdu. (15) /izmire amcamın oriye géttiydim işte oriye yeni yerleşti. (16) geceğondu bi yēr çevirmişdi böyle. (17)amcam burdan beni gótürdü ābimin düñnüne gelmişlerdi. (18)dügünde dēdi ki bunu gótürüyüm de dēdi yēngen yalnız ğalıyo ormanın içinde depede dēdi. (19)burdan bindik gēttik otubusunan esgiden böle şey nērdeydi ki şindiki moderin otobuslar. (20) oriye vardıh on ay mı dokuz ay mı amcamın orda ğaldım. (21) amcam dēdi ki oğlum seni sinemaya gótürüyüm dēdi. (22) sinema nēy amca dēdim. (23) daha burda ceyran elektirik melektrik televizyon melevizyon hēc yoğ. (24) sinema var oğlum burda dēdi. (25) açıh hava sineması bu ğarabağların hemen o akça düzlükte. (26) oriye sinemaya vardıh ābō! (27) erol taşın filimini izliyoğ. (28) ula adam silā dutdu. (29) büyük ekran sinemanın şeyinde masanın altına sağılandım. (30) nörüyoğ lan amcan ğurban ossun dēdi amcam bağa. (31) ğórmüyoğ _ñu adam silā bize dönderdi dēdim. (31) la oğlum o filim filim dēdi. (32) ne bilek biz ğórmedik ki şindi telezyon yoğ. (33) elektirik burda yoğ yani. (34) ilk telezyonla orda tanışdım anım bu. (35) orda ğórdüm yani filmin ne olduğunu. (36) bayramlarda ğurban bayramı ossun ramazan bayramı ossun burda yēmek ğazırlanırdı evlerde oriya giderlerdi. (37) misafırlar hep kóylü toplanır orda yēr içerlerdi. (38) taziye evi yapıdıh cāminin alt ğatına. (39) ramazan

ayında gelenēmizde herkeş yemeklerini evinden getiriyo orda toplanıyo. (40) bayramda orda yiyo yemēmizi. (41) esgi gelenēmizi gaybitmiyo yani. (42) /gomşıya yardım ossa esgiden düven sürerlerdi öküzlenen. (43) adamın ırğatlı geç ğaldığı zaman gomşılar giderdi ona yardım ederlerdi. (44) ğaynaşmağ vardı yani birlik berāberlik vardı. (45) şimdi adam her şeyi maddiyata bağmış, sayğı yoğ sevgi yoğ yardımlaşma yoğ hep pariye bağıyo maddiyete. (46) /cenazelerde esgiden şey_ ederlerdi cenaze evine yemek götürürlerdi ğonşular. (47) gine de var bazı yerlerde o kùltür ğaybolmadı da üç gün boyunca oriya yemek götürürlerdi ğonşular bişirir. (48) /ben asgerliğı şeyde yaptım āğrının eleşgirtde. (49) acemi birliēmim tokat. (50) er ēğitim tabırı varıdı. (51) asgerde başarılıydım atışda ossun sporda ossun taħdirname şeyi verdiler ğatdā ordan. (52) orda da yani arħadaşlığ ortamı iyiydi. (53) daħa benim manisalı ne bir arkadaşım _ mar ordan dā metdub gönderir bağa. (54) şimdi ğaybētdim adresesini. (55) biz şey yaptığ on sēkiz ay yaptığ asgerliğı. (56) valā buranın kōyün adı yaylaymış bura biliyoğ _ ğu saraykentin bura esgiki zēginleri sürü sahipleri sürü demek davarı neyi çoğ olanlar buriye yēfresmişler yayla dīn. (57) bura yayla olarak ğeçmiş ağalān diyek _ ğeçmiş. (58) bu dere esgiden aħardı biliyoğ _ ğu şu aşşā ğórdün buralar tüm bağçe ekellerdi. (59) hemen hemen de yirmi sēneyi ğeçti dere su da ğalmadı. (60) /sulu _ aya var orda şey var köse baba dērler bilmem yatır var dērler. (61) pek de bilmiyom olup olmadīēnı da öyle dērler. oriye gideller orda bi dilek ağcı esgiden yānı bātıl aslında ben onları bātıl inanç diyom ben. (62) orda üç ğardağ dillerdi bi şu barmahsız ğaçā var orda da bir tekke differ orda var. (63) bize çeltek differ. (64) bunlara yatır difler yānı esginin iyileri yānı inançlı insanlar yani. (66) yüksek bayā ordan erciyes dağ net ğórünür.(67) ğavanın böyle açılığ olup da sisli olmadığı zaman erciyes dağına böyle ğar böyle bembeyaz ğörür depede. (68) /māğralar var burda. (69) /oriye niye sarı dēmişler ğayalar böyle turuncu gibi böyle biliyoğ _ ğu toprağ ney. (70) ordan sarı _ ayadan gitmeymiş onlar. (71) onların esās yerleşim merkezi ordaymışımış. (72) sarı _ aya dēdiğimiz yerde orda ğatdā tarlalar neyi var sarıoğlanlar dērler onlara sarılar dērler yani. (73) o isim ordan ğalmış. (74) o adamlar sarı _ ayadan geri saraykente yēfresmişiler. (75) onların geldikleri şeyler ğavūmler yani.

(76) orda bayā nesiller yaşamış māğralar var böyle bōyük. (77) merdúvanla neyle çıhılıyo mağrıya. (78) daşları ğoymuşlar taş devrinde onun içinde oturmuşlar. (79) /ħayvancılığ genellikle bizim burda pek tarım şeyi yoğ. (80) ğayvancılıēınan ğeçiniyo herkeş. (81) /bağlarımız var da aşşā buğazda ğórmüşsün belki ğaplīciye giden yer var ya bizim bağlarımız orda. (82) ğani biz şiymişik aħdağnın esgiden geyseri kōyü dēllerdi de biz babamın dedesi ordan gelmeymiş. (83) esgiden altı yēdi kilometre yer gideni asgere almamışlar. (84) o da

burıye yerleşmiş burıye iç gúvā girmiş. (85) bizim burda pek gávinemiz yoh yani saraykentte. (86) bizim tüm amcamın _ uşahları nēy orda geysefide yanı. (87) /kekik var andız dērler bōle gabaḥ tevā gibi tevekler olur. (88) savaşteyik orda bir kōy vardı da orda bi gişi galdı şindi. (89) o andız yēfferdi bōyle saraylar gūzel olur yanı. (90) burda daḡ eriḡi olur bōyle bayā meşur bizim burda çoḡ yanı. (91) /bahçe eriklerin daḡa piç şiy diyek yanı ufaḥ oluyo. (92) madımaḡ meşur bizim. (93) /esgiden teknoloji çıḡmadan önce atınaḡ gidefferdi. (94) benim raḡmetlik annemi at arabasıyla getirmişler. (95) /benim ḡanımın babasının evi burda. (96) sözlüyken ḡanıma ḡayınbabam ḡapıdaysa ḡanımın yanındaysa oḡa görünmeden şo yandan dolanırdıḡ. (97) çekinirdik yanı utanırdıḡ ut ḡaya dēffer ya esgiden öyleydi. (98) /şindi giderik kōylere giderik gezerik yanı şeker ossun ḡart _ossun. (99) /esgiden de bōyleydi yanı dāvet ēdefferdi. (100) tā ben burdan o beşgavā yōriyerek gitdim biliyoḡ _ ḡu kōyü oḡumaḡ için abimin düḡüne. (101) adamlar afedersin eşşeklernen çıḡtı geldi tā buraya düḡüne vesāyet yohḡu esgiden. (102) üç ḡún düḡün olurdu üç ḡún çalarlardı. (103) /ben o zamanın parasıyla üç lira başlıḡ parası verdim. (104) ḡızın babasına şimdiki paraynan yirmi bin lira para vēriyolar yanı. (105) /vala bizim düḡünlerde esgiden ḡavurma olurdu. (106) mal kesefferdi. (107) davar mal pilav köfte dērler yuvallarardı. (108) bulamaçlı dērler yanı eskiden yanı yayla çorbası ondan yapallardı. (109) börek tatlı türü baḡlava dērler baḡlava yapallardı. (110) ömeci yapallardı esgiden. (111) şü bulḡuru var ya el daşında çekellerdi. (112) kōyün ḡenç ḡızlarını toplarlardı yardımlaşaraḡ o bulḡuru çekellerdi. (113) /anı dērler ya yanı yozḡat sürmelisi yozḡat yanı buraya ḡas türkū yoh.

Metin 2

Kaynak kişi: H** A***

Doḡduḡu ve yaşadığı yer: Ağaalanı Köyü

Yaşı: 65

Eḡitimi: Okur yazar deḡil

Mesleḡi ve yaptıḡı işler: Ev hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sesleri oldukça hırıltılı çıkarıyor.

(1) valla ben ne yaşıımı bilirim ne de ḡanı oḡumuşlūm olmadıḡından doḡduḡumu da bilmiyom helarda altmış yaşında varım. (2) /oḡul yoḡudu ki ezel burda. (3) /ḡa o zaman saraykentte de yoḡudu benim zamanımda. (4) /amcaynan ne biliym ben bir fāḡır çocū _deyin beni vērdiler biliyoḡ _ ḡu. (5) ḡara maḡriye gelin ḡētdim ben orıya da vardım. (6) orda ēki

sene durdum. (7) dayanamadım geri bu tarafa kaçtım. (8) bu tarafa kaçışın bir sene sonra benimki esgere gitti. (9) gara mağrada evli o kızım. (10) /düğünüm işte üç günüdür. (11) bayrağ kaçtı gün çalınırdı çörek ne yapallardı yemek ne verirlerdi. (12) bayrağ yemâ derler burda biliyon _ nu işte çöranen çökeliğnen verirlerdi. (13) siz yemek dersiniz biz aş derik. (14) kóhteyi yapallar. (15) bulamaçı yapallar ayrandan. (16) /içine yarma göyuyo. (17) pilav yapallar üstüne gavurma dökeller. (18) o günü de yemek veriliyo deller. (19) o günde oğuyuntu birikir hani. (20) sen başa getiriyon elli yüz lira ben başa getiriyom elli yüz lira. (21) ertesi _ şün de gelin almaya geliyolar. (22) şindiki gelinlik yoğudu fes yapallardı gafiya. (23) /motorunan götürdüler beni. (24) /oñıyarağ davet ediyoh. (25) hani şeker derik. (26) şeker götürür dağıdırdı. (27) garapınar derler şurda bir kóy var orıye gidellerdi. (28) işte senin söz gelimi nazımız geçiyo işte şekerı veririk filanı filanı çoğ oğı gel. (29) gelir elinden ne göparsa on lira getiren o zaman para kıymetliydi ya on lira veren on lira verir beş lira veren beş lira verir. (30) öyle öyle giderdi işte düğünler. (31) /ceyiz olarak biz ezel ısdar ıyardı ısdar doğurdu. (32) onu da şöyle ıyardı dam gibi. (33) eriş derik şöyle erişlerle doğurdu. (34) seklem derdik seklem doğurdu. (35) /un doldururdu içine. (36) çul doğurdu. (37) onu da kirmennen ağarırdık. (38) iyimiz olurdu şöyle ederdik. (39) bükülürdü sarardı. (40) /evdime derdik. (41) ince nağış dellerdi. (42) her şeyinden vardı işte unuttu. (43) hemen hemen yirmi sene oldu bırakalı onu. (44) bir de nağış dökerdik tıkr tıkr erişleri elimize çalardı. (45) /ğaynanam beni hiç sevmeydi. (46) ben de ağzım yandı biliyon _ nu şindiki gelinlere öteye _ yit diyemiyom gelinler de inâni bana sağdırıyo. (47) ah onun yaptığını ben de yapsaydım öyle belki görmezlardı benden. (48) /biri mefât etti. (49) iki erkek iki kız yaşıyan. (50) biri işte gara mağra dediğimiz de gelin biri de gayseride. (51) benim o büyük gelinin göcası firansada. (52) bu da burda malcılığ yapıyo. (53) /burda kóy ebeleri vardı. (54) /sındıynan kesellerdi. (55) /çocuğu kim nêtsin değarse dağsin atardı şoriye biz öyle davar guvalardı görpe güderdik. (56) /güccüklere şibi derik ördeğe. (57) gaza da bodu derik. (58) /beşdaş oynardı. (59) daşı toplardı biliyon _ nu güccük güccük. (60) çocuklardan ezelden lamba derdik lamba yanardı burda. (61) onun işiğini şoriya şöyle tağardı lambanın. (62) onnan üç dört arhadaş bir olurdu beşdaş oynardı. (63) /kóhteyi gâreta ossun tavıh eti ossun ondan da gatarı. (64) ince bir kóhtelik bulğur çekdirrik. (65) onu yürü tavıh eti görü o düğ gibi bulğuru üstüne görü suvan doğrarı biber atarı. (66) onnan hemen dağgada yürü kapağnan da yassıları dönderirik şeyin gözünde kızartırı. (67) güccük şeyini de yuvaları. (68) yuğa epmek yaparı. (69) /hamırımızı yürüğü suynan. (70) unu boşaldırı duzunu ekerik yürü. (71) epmek çaları dört tahta bi de evric alırı beş olur. (72) /evrici dediğim de bişiren

kişi. (73) ondan sonra ġār gibi epmāmiz olur. (74) çoġ aşırı açılır çoġ gózel olur. (75) biz ufaġ yaptığımızı şey derik. (76) ġani yemānen öġlen epmekciler yer ya ona topaġ derik ona da yuġa derik. (77) /unu deġārmenlerden ugúdürük yoġusa satın alırıġ.

Metin 3

Kaynak kişi: Z*** C***

Doġduġu ve yaşadığı yer: Aġaalanı Köyü

Yaşı: 90

Eġitimi: Okur yazar deġil

Mesleġi ve yaptığı işler: Ev hanımı, çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Yavaş ve nefesli konuşuyor.

(1) bóyüdü benden ben güccüydüm. (2) ben de ösüzüdüm arada ġurban olduġum illā _alırım dedi ben de babam zornan verdi. (3) ėyle evlendik işte. (4) gōġnüm yoġudu. (5) /ezel neydi ki yohlüġdu ekmek aş yoġudu asvap yoġudu gelen giden yoġudu bir bürüg bürügmeden zornan aldılar vėrdiler. (6) /davallar kesildi dúġünler çalındı. (7) /kóhte aşı ayak kóhtesi dellerdı üzüm ġaysi bulamaşı börek édellerdi datlı ġızartıllardı. (8) /çehiz ne āráyci bi şey yoġudu. (9) bi ġat yataġ bir de perde. (10) /uç ġünlüġken bennen çeķiřiyomuř baban şunu aldı. (11) bir boz ināmın filanını yemez miydin sen baġa. (12) ben de boz inā vėrmeyeydin almayaydın diye dāveleřiyoduġ ġapıdan benim ġocam ġeldi bana bi zopa çaldı el dediġin bıraġtı ġetti. (13) acı acına üç ġün durdum. (14) /istemedi beni yėnge çocuġu dėyin hēc sevmezdi beni. (15) /ėki biri bu ġız bir de erkek. (16) /ġastaneyi ġórmedim ki ışıġ da ataş da ġórmedim. (17) ġırġ _ ġün ġalıç çaldım értesi _ün geldim düven sürüyolardı. (18) örende izinin ışıġnan şu benim oġlan doġum étdim. (19) góbeġende össün dėyin kendir ipinen baġladım atdım. (20) buyday _yumaya ġetdim. (21) ėyle çileydi ezel. (22) pınara nöbet ġordun nöbet gelecek de buyday yuyācān. (23) /bi avrat varıdı ġayrına beledi. (24) /buyday ekellerdi biçellerdi ġırġ ġün ġalıç çalardıġ. (25) peyiġin yazıda gider yolma yolardıġ. (26) /ġoņřular éyceydi ezel. (27) toplanıllar yuġa kóhte yapallardı. (28) /ġaynanam dėrdi ġıdrellez deyi.

Metin 4

Kaynak kişi: N*** C***

Doġduġu ve yaşadığı yer: Aġaalanı Köyü

Yaşı: 52

Eġitimi: İlkokul mezunu

Mesleġi ve yaptığı işler Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hızlı ve heyecanlı konuşuyor.

(1)/saraykentın atalan meyrāndanım. /.../ (2) ben bōle bōle buña dūnjūr olacāk. (3) bi bahsın dēdi. (4) gōrūcū usūlüyle bahdıh. (5) didim çoh zamanda yalan söyledik. (6) ben usdayım fayanscıyım ğalıpcıyım didim. (7) şındık olsaydıh ömür boyu bekar ğalırdıh. (8) şu telefonlar çıhtı. (9) senden önce tanıyo ne iş yaptıñhı nerde büydūnū içgisim _ mi var hūmarım _ mar hepsini çözüyolar yāni. (10) /beş dene bebēmiz oldu beşi de ğız. (11) /.../ hiç bi sıhıntımız yoħ azdan şūkretdik. (12) /iki bin yēdi girişim _ mar benim. (13) çobancılıh yaptım. (14) /sūd _ ħağğı verdik. (15) başlıhlara sūd _ ħağğı deriz. (16) bēş dene ğız var ben nası ħarcıycām bi dene ğıza dūğūn etdik altı ināmız vardı üçe düşürdük. (17) üç tānesini ğıza ħarcadıh. (18) /dūğūnlerde bayan aħçılarımız olurdu. (19) dōrd çeşit yemēñen tatlısıynan südlūsūynen çoh mükemmel _ olurdu. (20) kōhtesi sütlüsü yapılırdı. (21) on tāne yaħın geyun keçi kesilirdi iy adamın dūğnū ğüclü olurdu. (22) şındık döner daħtırıyo içecāni çaycısını dutuyo. (23) /ğart yoħtu. (24) adam burdan çıhıyōdu felance kōye gidiyōdu işte aħrabası tanıdğı iki üç kilo şeker alırdı dūğūne dāvet ēderdi. (25) esgiden ħatır çoħtu felanca adamın dūğūnū var diyen gidellerdi. (26) doħuz dağında ğışın yapılırdı aħseri. (27) /esgiden anķara istanbul çalışma yoħtu ğurbet yoħtu. (28) kimi bağānda çalışıyodu kimi bahçesinde. (29) cumā ğūnū bayraħ ğalħar cumārtesi yemek verirler pazar öğlenleyin gelini gönderrik. (30) esgi düzenimin bāzı ğūnlerini çoh istiyoh arıyoh bāzı ğūnlerini de yoħluħ ğūnlerini de hēç aramıyoh. (31) biz bu kōydeyik ben yetmiş dōrde babamın dedesinden hālā burda saraykentden önce ğurulmuş bir maħalle bura. (32) yayla olarak ğalmışımış burıye gelirlermiş. (33) ören dērik esgi ev yıhılır yerleri ğalır. (34) /biz burda tabi meşenin içinde ğaldımız için meşeyle idare ediyoh. (35) /kōylerden aldıñı yerlerden biz çalışını çapānı getiriyoh. (36) orman dayresi de ğóz yumuyo biz kesemiyoh. (37) ücret de versen kesme şansın yoħ ğaçak yapıyoh. (38) onların dalından çōpünden ilā yararlanıyoh ħanı. (39) buranın yerleşim alanı olarak da çoh ğūzel. (40) /mayasıl _ otu dērdik onu ğaynadırlardı suyunu içellerdi. (41) kefen yağı dēllerdi dizlerine çalmaħ yanı bin çeşit otlardan tedavi yapallardı. (42) meselā çocuħ yemiyodu dıksınme var dērdi yavşan otu diye bir ot var boz bir otu ğūzel kōhusu var onu ğaynadırlardı çimdirirlerdi onuynan (43) ekseri yanı daħa şey ossun dēyi. (44) banyo yapmak için kil vardı bilin mi kil varıdı esgiden kili meşe külü varıdı. (45) benim babaannem bağğalcılıh yaparmış. (46) bağğalcılı da neydi tek meşe külüynen varmış. (47) ıraħmetliħ meşeyi yakallarmış külünü toplallarmış. (48) esgiden poşet yoħtu doħuma ħurç dērik. (49) afidersin eşeklerin üstüne ğorlardı onun üstüne doldurmuş

kóylerde onu satarmış detercan olaraq. (50) onu gaynadiyollardı onu suyu süzülürdü yuħarı külü aşşādan ğalırdı yóħarısı o yanı kiri aħseri lekeyi o çıħarırdı.

Metin 5

Kaynak kişi: A*** A***

Doĝduĝu ve yařadıĝı yer: Altınsu Kóyü

Yaşı: 59

Eĝitimi: İlkolul mezunu

Mesleĝi ve yaptıĝı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hızlı ve akıcı bir konuşması var.

(1) /elli doħuz yaşındayım kimlik olarak elli altı. (2) /on dört yaşında nıřanlanıncılıħ burda da sayımlar ĝec _oluyódu haftasında ĝayıtlar yeni başladı. (3) /.../ ne yazalım dèdi biz de dèdik nıřanlímızınki atmış yèdiydi benimki de atmış yèdi olsun dèdim. (4) / beř ĝız iki oĝlum _mar yèdi çocuĝum _mar. (5) /bu kóyün esas meselesi ĥacılālin kóyü dèmiřler yóruk _kóyü sonra ĥacılālin kóyü dèmiřler. (6) ĥacılālinden sonra ĥoruħ etmişler. (7) yörüĝü ĥoruĝa çevirmişler. (8) sōna altınsu olmuş atmış yèdide mi ne altınsu kóyüne çevirmişler. (9) /çiftçilik ĥayvancılıħ başka bi řey yoh. (10) /unu bulĝuru çalıbasan dèrlerdi. (11) çalıbasan dèdikleri büyük İyce ĝırmızı sert buyday sōna sarıĝunduriya çevirdiler sōna sarıbursa oldu. (12) şimdi çakmak buyday oldu oysa hepisi sert buyday. (13) yumuşak buyday bèyaz olur sert buyday ĝırmızı olur. (14) esas adı çalıbasan dèrler. (15) /çalıyı ĝeçmiř mübarek buralar tüm ormanımış. (16) /.../ tarım yapa yapa nufus ĝeniřleyi ĝeniřleyi adam ne dèrmiř oĝlum ĝaĝniya bin hemi feraħla hemi de bi ĝaĝni kútük sök gel ki ısınalım. (17) /odun bizde ĥoħar yaħıt dedikleri doĝal tezā yengen çoh tezek dökü. (18) ĝalbur ĝasnaħlar vardı. (19) /hıdrellez konusunu şurda çalıāl kóyü var onlar çoh iyi bilir. (20) /bizde davar sāĝma varıdı. (21) şindiki dilde yaylamız varıdı āĝrı _āya dèriz. (22) orda sürüler yèdi sèkiz dene sürü dèrik sürü dèyin davara dèriz. (23) her bi sürüde üç _cüz dörd _cüz beř yüz davar varıdı. (24) /āĝrı _āya yāni āĝrı kıaya. (25) /benim bi dene inām varıdı āĝ ĝız diyin çāĝrırdım. (26) /ĝoĝ boncuħlar daħarlarmıř muřĝa şeklinde şeyler var siyah muřĝa şeklinde muşamma yapallardı. (27) üřlü boncuĝta her on buncūun arasına üçer tāne de ĝırmızı boncuħ ĝollardı. (28) /.../bāzen bir āĝcımız vardı orda bazı ĝadınlar ĝırmızı ĝurdāle bilmem bi şeyler baĝlallardı. (29) /āĝcın ismi alħat āĝcıydı. (30) /alħat armıdın biraz daħa serti ĝıř meyvesi. (31) bāzi de kaħ armit deller. (32) /ařılāħ deniyor armit ařılıyōlar. (33) /amcamıñ ĝızı maħmaTlı kóyü var o kóyden. (34) amcamıñ tırahdörü bozulmuş. (35) ĝayseriye yaptırmıye ĝótürdüler. (36) beni de amcam kóye ĝótürdü ki oĝlu emsalım ısmayıl var oňa yardımcı ol dèyi. (37) yardımcı olurken gece

odada yatarken bir adam geldi gamıyonnan. (38) amcama dèdi ki bu kim dèdi. (39) amcam da ğardaşımın oğlu dèdi. (40) burda ne geziyo dèdi. (41) /.../burıye geldim babama dèdim ki böyleyken böyle dèdim. (42) babam ğötladıynağ /.../ ğötladı. (43) ğadı ğağ avrat dèdi aņama ğak gidiyoğ. (44) ondan sōna babamı ğōmuş evden sen çocuğa geldin dèyin. (45) /.../buņa da çoğ gelen olmuş bu da dèmiş ki dünya bi yana. (46) /buralara ğara māğra deresi deriz ğonyadan burıya atanmış. (47) atanıncığ bura batağlīmış. (48) batağlīĥan ömer dedem atını burıye sürmüş. (49) /.../ bu kōy hemen hemen yozğadın en birinci kōyü. (50) niye? bu yannı da böyle çoğ büyük su aĥıyo bu yannı da su aĥıyo üç yerinden su var bi de şurda var su dörd. (51) yāni sulah. (52) ortada yayla kōyün yerimi geliyo. (53) kōyün ulu orta yerine ğuruyo eski türkün çadırı. (54) /büyük kōy odası dèrlerdi kimin odası aptik _ ānin odası dèrlerdi. (55) hemi mescid hemi toplantı odası olaraĥ ğullanılmış. (56) sonra bigaç aşşādan sarı ğodaĥgil gelmiş. (57) /.../ bin sekiz _ üz doĥsanda gelmişler. (58) zāten avğun onu ğöstediyō ya avğunların üstüne ğullanmışlar. (59) /su avğunları çeşmenin suyu. (60) büyük dedem ĥaceliylen apTi bi ğardaş. (61) avğun dèdiĥimiz suyun ğiden yeri şimdiki boru su ğanalı. (62) /şimdiki çanaĥlar var ya ondan yapmışlar. (63) /.../ bin sekiz _ üz ğırĥdan sonra bizim kōye çoğ gelen olmuş. (64) /biz dūĥünlerde dāvetiye şu boyalı şekerler olurdu baĥğaldan alırdıĥ şeker dutardıĥ. (65) işte ĥafdıye şu ğüne şeker dutallardı oĥurduĥ. (66) /.../yol denir. (67) erkek tarafı ğız tarafına yol alır atlet mintan çorap mendilli ĥavlı işlemeli. (68) ğız tarafı da erkek tarafına alır yolluĥ. (69) /ĥalay çekellerdi aĥızlarına ğamalar alırlardı sin sin sekerek hēy! (70) sin sin yumruĥ. (71) ortaya bayraĥ dikellerdi bayrā alıp giderken vurup elinden bayrā aldıysa ğurtardı gendini. (72) babam cırıT oynardı bizde cırıTcılıĥ vardı atlı cırıTcılıĥ. (73) /.../ biz burıye çandı deriz evin tavanı. (74) çandı şiirim var benim.

(75) sordunuz kimsin diye.

(76) ben de sordum kendime.

(77) hey ben sen kimsin diye.

(78) meĥer ben benim deĥilmiş.

(79) gece ğöz diktim çandıya.

(80) her gece sordum kendime.

(81) sen niçin geldin cihana.

(82) şu aĥvāla baĥar mısın.

(83) mazimi sorguladım ya.

(84) cana ğarezim mi var diye.

(85) sözümü dutamadım ya.

(86) meyilimi çevirdim zindana.

(87) hesap gelir mi ahlıma.

(88) eğilmek olur mu bana.

(89) basiret yoĥ kıasit cana.

(90) pes ben gibi bir ğula.

(91) anam sevmiş ğuzum diye.

(92) babam sevmiş oĝlum diye.

(93) irfan da yoĥ ad çıĥdı deliye.

(94) evrende insan dōĝmuřum.

(94) bir de mertebe bulmuştum.

(96) ben de uyur gezer olmuştum.

(97) benim mecāzi adım uyur gezer maĥlasım. (98) /biz doĥuz _üz atmış dōrtde babam mıĥtar olmuş kıoye. (99) kıoy mıĥtarı oluncuĥ saraykente ğaraĝola bir assubay atanmış bař çavış. (100) esgiden atınan kıoyleri gezerken babamnan da aĥbab _ olmuşlar. (101) sōna anam da baĥa üzeri yüklü diyelim ĥāmileyken bu odada otururken suya baĥmıř senin oĝlun olacaĥ dēmiř. (102) alemdar çavışımış adı da. (103) öbür ĥafta geldişinde iřte ikindiye doĝru dūnyaya gelmişiz. (104) /.../esgiden evde büyük varsa ğulāna ezanını oĥur adına tōren yaparlar bir řey keserler ĝomřuları çağırırılar yemek ĝōrürler.

(105) ĥayat mektebini bitirdim.

(106) ben gençlişimi yitirdim.

(107) ömrümü soĥa getirdim.

(108) zamana ĝořtum yoruldum.

(109) ĥayat yükü āĝır geldi.

(110) dalımın hepsi eğildi.

- (111) dördü de meyvesini verdi.
(112) seher gibi esen yeldi.
(113) yeli yel oldu yorulдум.
(114) hayatım ne de zor _ imiş.
(115) kökten her yanı sarmış.
(116) dünya insana dar _ imiş.
(117) māl mülk hepsi de yalanmış.
(118) peşine düştüm yorulдум.
(119) kurudu eğilmez özüm.
(120) olanları görmez gözüm.
(121) artık fayda etmez sözüm.
(122) aşk ateşi yanmaz közüm.
(123) çöl gibi gurudum yorulдум.
(124) acı sözlerden darıldım.
(125) dalım sallandı gırıldım.
(126) menfât olunca çağrıldım.
(127) elimden geleni yaptım.
(128) ğalmadı gücüm yorulдум.
(129) alemdarım ne bu figan.
(130) elbet olur bahçen talan.
(131) dünya malı burda ğalan.
(132) ğórdüñ _ nü hiç bāki olan.
(133) mağ da ğ.oştum yorulдум

Metin 6

Kaynak kişi: M*** Ş***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Altınsu Köyü

Yaşı: 65

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Ev Hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hızlı ve hüzünlü bir konuşması var.

(1) /parmahsızda doğdum büydüm. (2) /gelin gelmedim de işte öyle. (3) /atmış beş atmış altıya gidiyom. (4) /annem babam beni göcaya verdi zornan zopaynan. (5) kûçûğdüm çocûğdum. (6) ilk evliliğim kórük kóyündeydi ordan üç tâne çocuğum varıdı. (7) /beni istemedi kaçırđı. (8) /ceyizim de orda ğaldı sâde başıma geldim. (9) /ha! işlengi ben hep onnarınan geçindim. (10) zâten kóyün işini tüm ben yaptım. (11) beş _ altı sene sōna da bu geldi yanıma aşşâda hanımı var bu onu tosladı ħadi git sen dēdi. (12) /ħayvanların içinde yaptım dēsem inanıñ _ nı. (13) /birinde doħtora gitdim diğerklerini de ěyle doğum yaptım. (14) /ğurşun döküyōlar başka pēyk derler doğankent orda ğurşun döküyōlar yani suya adam şeklī _ bi çılıyo. (15) ğocağarı tesellemesi ben inanmıyom ěyle şeylere. (16) /iyneynen yapıyoñ ğaneviÇe dikioñ o deliklerinden iyneynen yapıyoñ çiçek yapıyoñ bayā. (17) ezel ğaryola vardı şindi yoħ biliyoñ _ nu ğaryoliya yastıħ düzellerdi ara yastī ğollarđı. (18) onları yapıyōdum işte ěyle geçindim om _ beş sēne. (19) /nāne madımaħ yavşan oluyo. (20) /yavşan da yeni doğan çocûğū çimdiriyōlar tiksınme oluyo çocuħ yēmiyo içmiyo istifar ediyo devamlı. (21) onu ğaynadıyōlar onuynan çimdiriyōlar suyunu içirtiyōlar geçiyō ěyle oluyo. (22) /büyüklerde dıksınme olduymīyçi içiyo. (23) mesela ğurbanın ğózüynen ğurbanın ğózü var ya onu alıyōlar ğurutuyōlar çimeken o suya atıyōlar onuynan çimiyōlar abdesleniyōlar. (24) /o da nazardan ğoruyomuş. (25) /arabaşı kófte meşur. (26) /meselā baħlavı sinisi. (27) /baħlavadan başğa sini olur yuvallaħ sini yaparsın bōyle yazarsın yuħayı. (28) büyükÇe açarsın onu bēyle ğıvradırsın dolar yaparsın. (29) üstüne de şerbetini dōkersin çoğ _ ğüzel oluyo amma. (30) /ğonserve yapırıħ. (31) /fasulleden yapıyoħ domatesden biberden batlıcandan yapıyoħ dolaba ğoyuyoħ poşetliyoħ. (32) önce de ğuruduyoduħ ğurusu lezzetli oluyo. (33) /biz fasulle diyoħ ğuru fasulleye yeşile de yeşil fasulle diyoħ. (34) /zōfürde eşgili yapırıħ hoşaf ğaynadırıħ ğāfaltılıħ ğoruħ zōfürde ěyle yerik aħşama da tatlı çorba pilav kófte yapırıħ. (35) /bilıñ _ ni ola çüş bindi oynardıħ öğretmen düzerdi adamları bēyle şeyle ğafanı _ āğardin beş altı kişi bile ğafamızı āğardık birbirimizin poposuna ğorduħ. (36) ondan sonra irelden ğiderdik gelirdik ğopardıħ ğopardıħ hotlar onun üstüne binerdik. (37) /bi de cıñılı cıynaħ oynardıħ şu ħalının şeyi gibi keserdik bēyle bēyle sekteyi sekteyi ğiderdik tek ayāmızın üstünde. (38) bi yandan

şeyle vururduñ cıngılı cıynañ. (39) /istiyodum oñumayı gendi ekmãmi gazaniyim diyodum ama olmadı. (40) /cenazelerde önce helva yapardıñ ePmek görürdük şindi onlar ğahtı. (41) cenaze evinden hiç ePmek vërmezdik yani yenmez burda pişirrik yemekleri siniye ğoruñ götürürük. (42) /uç ğún giderdik. (43) yani sufra ğurardıñ onun işini görürdük orda.

(44) /çıñamadım tülücenin yoñuşu.

(45) getirik de daşı daşa dañışı.

(46) azecik de ğaş altından bañışı.

(47) o da benim ğardaşıma benzer.

(48) ğurbetin özü de bulanıñ añar.

(49) bir yudum içersen bağrımı yañar.

(50) sılanın toprã burnuma koñar.

(51) bulanıñ öz gibi çağlarım ol...

(52) /çatdılar ocañ daşını.

(53) ğurdular dúğún aşını.

(54) õğdüler ğızın başını.

(55) ğız anam ğınan ğuTlu _ ossun.

(56) ğuTlu işlerin datlı ossun.

(57) /altın bilerzik dañılıyo elinde olan fazla dañıyo. (58) / bi de başlıñ alıyolar süd _ aķğı.

(59) /bana öti yandan verdiler on iki tane ğoyun aldı anam babam ğoyunun _ uçun beni yahtı.

(60) /esgiden üç ğünüdü cüma ğünü bayrañ ğañar cumirtesi ğına yanar pazar ğünü gelin iner.

(61) /misafiri önce oñurduñ şekernen cuğaraynan. (62) /.../o zaman yoruluyõduñ kóyü tüm geziyõuñ. (63) hãbe dãđdırdıñ hãbe de ğağdı bodu tavıñ her eve verirdik ğıza hediye gessin dëyi.

(64) /ğaz diyoñuz ya ğaz bodu diyoñ biz. (65) /geçim ğaynã irençberlik giden çalışıyo yazıda.

(66) /.../gitmeyen de aña benim oğlum irençberlik yapıyo babasının tarlalarını ekiyo tarlaları icarladı. (67) /meselã tarlayı senden ben alıyom icarını veriyom para veriyom sen de diyoñ ki tarlamı ek diyoñ.

(68) /ğomşuluñ ëyceydi esgiden sen bãña gelirdin ben sana varırdım yërdik içerdik bu şey çıhtı ya hastalıñ herkeş birbirinden kesildi. (69) /işleri birlikte yapardıñ hë ne olursa ortağlaşırđıñ.

(70) /burda ePmek ğubaşırıñ yuña ePmek. (71) /işte sen benimkini eden ePmek bëş altı kişi toplanırıñ yoñut _ da parasıynan alan alıyo parası

olmıyan da ben seninkini ediyom sen de benimkini ediyon oña diyoh gubaşmağ diye. (72) /.../onnarın südünü peynir çökelek tereyağ yapıyom işte bazara gôtürüyom bazarlıyom èyle geçiniyoh. (73) /.../ aħa ħarmandan madımağ dëşirir satarıh. (74) /madımā toplağ gúzelce ğıyan. (75) ğıydıhtan sonra su bèyle bingıl bingıl ğaynar içine bir yèmek ğaşı duz atağ. (76) yīħadığın otu ondan üstüne de bir avıç bulğur atağ gózlük. (77) o bişer iyice bôrdlenir onu kevgerden süzersin ğazana ğorsun. (78) eccik bi suyu ğalır hemen eccik çoğ dāl. (79) tereyāğnı yaħarsın çaman _nuynağ çok güzel olur.

Metin 7

Kaynak kişi: B*** Y***

Doğduğı ve yaşadığı yer: Başpınar Köyü

Yaşı: 75

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Kalın bir sesi var heyecanlı konuşuyor.

(1) /şu anda yètmış beş. (2) /bin doħuz _üz ğırh altı doğumlu da ğırh yèdi olarağ gètdim. (3) /yō oħul görmedik biz. (4) /diyarbaħır dôrd _ay silvanda eğitim gôrdüm. (5) /biz zabaħa giderdik erkenden aħşama geri dönüş verirdi başcavuş. (6) yetmişin onuncu ayın birinde tēris oldum geldim. (7) doħsan üç ma"cirı bu kôy önce şoriye gelmiş oturmuşlar. (8) /barmaħsız ğaçā. (9) /kôy dışarıdan geldiği için oriye oturmuşlar şu arazi ğara mağranın. (10) oranın böyükleri gelmiş demiş ki ulan dadaşlar ğāve ne içmişler ev yoğ çadırdı oturuyôlar şu araziyi sürün demişler. (11) şo ğarşıye oturun. (12) yoğ demişler biz geri memlekete gidecêk. (13) ne gètmışler ne de bişey az gelmişler şorda oturmuşlar. (14) /.../başpınar işte para geliyo camiye barmaħsız ismine geliyo şindi biğaç da ğaçak var ğene ğuşluk _açā var bèyazıt ğaçā var. (15) burayı ayırmağ için parayı almağ için kôyün ismini o başpınarı verdi. (16) /başpınar var yuħarı pınar var mesela yuħarı pınarda devam ediyo aħıyo kôye aldılar yarısını suyun yarısı oríye aħıyo baş pınarıñ şeyi bu heķāsı. (17) /vallā önceleri dā bunlar yoğudu ben yeni yetiştım öküz ğoşardıh çoğ azıdı çift sürerdik çiftinen ħā teker. (18) /.../bunlar yuħarı maħalledeler eski görücü usülü gider selamün alêküm alêküm selam işte bizim oğlana sizin ğızı istiyoh bôle. (19) /dúğün de ātmış liraya çaldı çalgıcı şindi bi millara mı çalıyolar iki millara mı o demin neşet dedin ya o _ħalānda onun babası çaldı dúğünümüzü atmış lira annadın mı? (20) /.../oħuyuntu gelir beş lira

saçıverirler bāşış yani şindi adam beş liraya çay da içemiyo. (21) /yānı dúğün sâbına bi yardım. (22) seni oğurlar gelirsın buriya bi saçiverir gider öyle saçı geçer biliyon _ nu? (23) /yānı saçı dediğimiz oğuyuntu geldin ya buriya bi dúğün sâbına yardım için ona saçı derler. (24) şindi bi de aḥrabān varısa davulnan zurnaynan bi çebiç getirir veya göyun getirir yardım için. (25) /ê gidiyo şekernen neynen dā oğurlar şindi ğart çıltı ya. (26) /at arabasıynan getirdik. (27) atları goşarlar. (28) bi de şöyle bu kóy erzurum ma^uciri ya gelini kimse görmez çuldan o çullar da ğaḥtı getdi arabíya şöyle çerger derler yapardı şurda rahmetli abbas emmi varıdı. (29) /vallā yozgat aĝarlaması var demiraĝ derler biliyon _ nu? (30) çegirge var efendim söylemeyim yanlama ḥalay var anĝara ḥalayı var bunlar çekemezler amma. (31) /çegirge bōle altı gişi olur birbirlerine vuraraḥ dönerler ĝıylı ḥalay var demiraĝ var. (32) /demiraĝ da ben nīdiym şindi o neşedin babası olsa da çalsa çeksem sen de şaşırırsın. (33) babbili var. (34) /.../ bāzı kóylerde gine yapıyolar burda ğaḥtı yoh. (35) /şaḥa oyunu çoḥ yapardıḥ. (36) /.../ fincan bu bundan yedi tane bōle ğapadırsın tablaynan yúsük var mı aḥan şöyle yúsüĝü ĝorsun bunun içine biri saḥlar. (37) şorda bura ğaç gişi var on beş gişi bölersin odayı oda çarḥ döşe. (38) /.../ on doḥuz yirmi dedim _ miydi iki fincana ĝoyar getirirsın ya çuluya çalacān bulursan o sayı biter. (39) tekrardan on beş gişi böldün ya şurdan ayırdın ora bi taraf bura bitaraf o ĝale yolunda mısın zorunda mısın yolundayım derse orda arḥadaşlara ziyāfet zorundayım derse ona çoḥ eziyet yapallar. (40) çoḥ çeşitli oyun çıkarırlar biri gelir bezir satar yine üç dörd gişi ayarlallar şoriya. (41) ĝayışlar var ya şu belimizdeki o esgi palasĝalar vardı ondan gelir. (42) arḥadaş parayı ver parayı vermiyosa zopa yiyeceñ çağırır ellāz der gelir. (43) bir dutar seni şöyle sırtına vurur palasĝayı gider. (44) ḥıdīr der parayı vermeyenin ḥalı budur. (45) bi de o vurur gider topçu der. (46) odanın yastı var vurdu mu yastınan seni yer ğapadır vallā böyle eziyet çoḥ.

Metin 8

Kaynak kişi: D*** Y***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Başpınar Köyü

Yaşı: 75

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Ev hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hüzüntülü ve yorgun bir sesi var.

(1) amān ğurban oluyum ben çoĥ çektim ğurban olduĝum. (2) yoĥsulluĝ çoĥ çektim. (3) ğaynanam ğayınbabam yoĝudu dēşik oldu. (4) umudumun zoruyun çolūmu çocuĝumu yetiştirdim. (5) tandır ekmē ederdim bişirirdim çolūma çocuĝuma yedirirdim. (6) asvablarını ğaynadırdım yūrdum yeyĥardım. (7) çocuĥlarını şeynen sóbeynen yaĥardım su ısıdırdım çocuĥlarını yurdum. (8) mektebe oĥula yollardım ırĝatlıĝa giderdiĥ. (9) ĝalıcınan yolma yoldıĥ. (10) /řöle oraĥ olur siz oraĥ dirsınız biz ĝalıç derik. (11) /dörd _ dene yedi tene oldu üçü öldü dördü ĝaldı. (12) /.../yedişer altışar bilerzik taĥdım. (13) /cehiz ördüm ne bilūm ne olursa bürüĝlerinin yemenilerinin şeylerini tüm ben ördüm. (14) /elnen dēĝel ısdarınan ördüm yastıĥlarını kilimlerimi. (15) /bizim ĝına gecemizde ĝadınlar ĝına yaĥarlar mani söyleller. (16) /ĝurdular ocaĥ daşını. (17) yudular ĝızın başını. (18) çağrın gelsin ĝardařını. (19) çeksin atın başını. (20) ĝız anası ĝız anası çağrın gelsin /.../ (21) yaĥsın elinin ĝinasını. (22) ordan aĝlardı anam bayıldı benim şeydincik ĝınam yaĥıncıĥ. (23) ĝızlar iřte başıma birikirdiler herkeş bir şey _ederdi ĝonuřurdu türkü çağrırdılar oynardılar. (24) biraĥır giderdiler sabānan. (25) /emmileri varıdı onlar istediler emeleri varıdı siz ĥala diyosun eme derik biz. (26) /.../ arımız varıdı arımızı şey _ederdim malları inekleri sāĝardım anam ĥeç bi iře baĥmazdı. (27) /.../ arılarına sepet varıdı evel sepet ederdik. (28) seksān doĥsan tene arımız varıdı. (29) sepetleri suvardım arĥalarına řöle ĝapaĥlarını yapardım ulalarını vururdum. (30) ısdar örüyodum nişanlıydım ulayı vurdum puşara ĝetdim. (31) /arĥasına ula vurursun arĥasına gečer arı ordan sonra oĝul verecesē oĝul verir vermezse ulayıda doldurur sepeti. (32) onları yoĝurdum ellerimi yumaya ĝetdim. (33) ĝadının biri dedi ki taĥ dedi arıyı ulasını vurmuş geldi ellerini yuyuya dedi eve geldim. (34) ambarımız varıdı ambarın altına ĝaçiřīler tavuĥlar baĥtım ki arılar başıma birikdiler. (35) puşarımızda damımızın arĥasındaydı oriye gidim de dedim iki şey topluyum da odun getirim eve dedim. (36) yaĥım da arılar eve gelmesin. (37) şindik puşarın önüne ĝetdim elimi sürücüm puşarın suyu alıyıp başıma töküyüm arılar gene başıma ĝonuyo. (38) ĝonřumuz varıdı ĝız ĝülbēyāz döndü öldü döndüyü arılar öldürdü. (39) anam geldi hemen beni şeyinin altına aldı pačasının arasına. (40) /.../ gidim de o arıları hep öldürüm dedi. (41) ĝetmiř minderleri torlamış toplamış arıların üstüne basmış. (42) bēyle dutdum eve geldim. (43) anam dutdu başıma yoĝurt çaldı. (44) üç ĝún āĝzıma bi soĥum ekmek vuramadım. (45) ĝaĥınnen geldim ĝaĥınnen gidiyüm. (46) /bu ırĝatlıĥta düĝünüm oldu. (47) /.../ evel ĝavurĝa ĝavururdular çedeneli būda. (48) ĝadının birisi gelirdi hebe vardı hebeyi omuzuna alırdı içine bi şey ĝordu. (49) bir tas ordan sonra kōyü oĥurdular. (50) doldurur verirdiler dul ĝarıya biliyon _ ĥu? (51) onlar da ona bulĝur yaĝ verirdiler onunan oĥurdular.

(52) /māni bilirüm atmış.

(53) güle zencefil gâtmiş.

(54) insanoğlu daş torpağ.

(55) seni nurdan yaratmış.

(56) ğar yağıyo yağıyo.

(57) dağlara yarpağlara.

(58) ğardaş ğurban olurum.

(59) bastığın torpağlara.

(60) su gelir minlendirir.

(61) çayırı cillendirir.

(62) ğız senin ğaşın gözün.

(63) aħrazı dillendirir.

(64) ğarşıda motor sesi.

(65) çıltı yarın fitesi.

(66) ne de gőzel yaħışmış.

(67) candarma elbisesi.

(68) /ben oħudum da öyle şey oħudum emmim ĥocaydı. (69) ğardaşımı oğullarını oħutdu.

(70) ben de onların āğzından alırdım ezbere oħurdum. (71) /esgiden küfde, sini yapardılar.

(72) /sini datlı yapıyolar ya o. (73) /küfdeyi evvel eti alırdım ēyce düverdim. (74) etinen

bulğuru döğdükten sonra duzunu biberini iraħanını atardım. (75) mādeniz doğrardım. (76)

sonra bir küfte yapardım şu yēmiyenlerin yēsi gelirdi. (77) içine bir kemik _ ğordum. (78)

bişirirdim kemiği sifderdim kemiğin suyunan barabar küfteyi ğordum. (79) ufağ yuvarlardım

indirirdim onu yerdik. (80) /yarmaynan boz _ aş bişirirdim. (81)/adına öle derdik yarma

fasulle ğordum bişirirdim bi ğazan.

Metin 9

Kaynak kişi: R***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Benli Köyü

Yaşı: 77

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik, işçi

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Heyecanlı ve yorgun konuşuyor.

(1) /elimez aħmazım eldüven benli kıyünden deller ... pē^hlūvan. (2) /oħumadım oħul yoktu. (3) bi de olsa bunlar bile benden çoħ güccük. (4) oħula bi sene iki sene giderdi babaları defter ğalem bulamazlardı ki alamazdıħ yoğudu. (5) bu oduya otururduħ tēyāre ğediyo ya sis biraħmış. (6) ıhđıyarlar çıhtı diyor ki ğöĝe yılan çekiliyo evran çekiliyo diyo uçaħ arħadan sis biraħıyo ya onu yılan diyolar. (7) annem varıdı topūnun yarına bir barnaħ girerdi lastik yoğudu çorap bicama yoğudu evvel ğabıt _ olurdu. (8) ondan don ğómlek dikellerdi ĩyneynen. (9) /elli dört sene çalıştım anĝarada sekiz bař ĝoranta varıdı yedi bař iki de biz doħuz. (10) /benim doħuz çocuħ oldu şindi beř tene var üç ĝız bir oĝlan öldü oĝlan çocuĝum yoħ. (11) onun da beşini gelin ětdik ğetti. (12) /bu kıyde zamanında bir aniř varmış. (13) /aniř bayan adı buňa kıyde birisi āřık _ oluyo. (14) bunlar anlaşıyolar aniř diyör ki oĝlana büyük bi ceviz varımış cevizin dibine gece gel de beni ĝaçır diyo. (15) o da gece yatıyo uyuyo ĝız cevizin dibine variyo. (16) bu çekerek tarafından biri manda yitirmiş manda aramıya geliyo. (17) yāmır da yāıyo ya cevizin dibine sineniyo. (18) geldin mi diyo ĝız buradaki oĝlanı belliyo. (19) o da geldim diyo anişin ĝolundan dutuyo. (20) ĝaydı alıp ğótürüyo. (21) ondan sonra kıyün ismi benli aniř ĝalıyo. (22) beni de varımış bu kıyün ondan benli ĝalıp gidiyo iřte. (23) /asgerlişi çanaķķaledeydim balıkesire daĝıtım olduķ ordan da manyastaydım. (24) /asgerlik ĝatıram iřte milli mayom ĝaldı. (25) /pehlivan _ idim. (26) /burda varıdı ben ĝüleřtim on beř sene. (27) /o manda derisinden on iki kilo o bacāmdaki onnan ĝüleřirdik. (28) /kisbet deller deri kisbet. (29) /yōħ aydın sökede yapallar. (30) körüklü cizmeme varıdı benim. (31) /pehlivanlıħ bir heves varıdı ābim de ĝüleřirdi. (32) /ĝetdi bayā evlendikten sōna. (33) /.../ biraħmasan nōrecēn ki. (34) /aħřam oldu ĝanım gelmedi evdeki çocuħlar mindelleri yedi. (35) evde bi řey yoğudu mecbur gidecān çalışmıya. (36) düĝün etdim geldim babam beni ĝōĝdu evden tartıştık. (37) řu yoħarda aħır sekisi var oriye gittik. (38) ekmek ař yoħ fareler dolu. (39) dēdi ki herif ĝurban oluyum avrat ben sana ĝurban oluyum. (40) nōrüyön bu farelerden nōreciyik dedi. (41) dedim ki dur bu farelere bir iki meyit türkü söyleyim de giderse.

(42) sıçan gelir tıķır mıķır.

- (43) yer altında halı doður.
(44) mağkemedede mektub oður.
(45) katib olmuş bizim sıçan.
(46) sıçan delikten bahıyo.
(47) kediyi görmeden kaçıyo.
(48) çuvalı dibinden yırtıyo.
(49) pehlüvan olmuş bizim sıçan.
(50) geriden gelir ezilir.
(51) turşunun dibine süzülür.
(52) om _ beş yaşında candarma yazılır.
(53) çavuş olmuş bizim sıçan.
(54) dolabın éyisin açar.
(55) kóhtenin irisini seçer.
(56) yemeklere pisliğini saçar.
(57) accı başı olmuş bizim sıçan.

(58) avrat ben sıçanı nörüyüm dedim. (59) /yenge buralı babamın gız ğardaşının gızı. (60) o bana havaslanmış böyle pehlüvanıdım ya. (61) /valla ne bileyim gızların ahlı duruyodu ğafası tavana vuruyodu. (62) sōna bi de dedi ki herif ğurban oluyum. (63) /.../üç beş tavıh al da dedi yımırtlasın da çocuğlar yuğa ebbānen yesin dedi. (64) alıyım avrat dedim aldım beş tane tavıh bir tane horuz. (65) o da kóye ğıran var pehlüvan dediler tavıh ğıranı. (66) /.../ şu pıçā getir de dedim nōrecān dedi. (67) tavığın ğursağlarını çıhardırsam iyi oluyomuş dedim. (68) kesecām yohsa ölecek. (69) ğoparağ bu pıçā aldı geldi beş tavıh bir horuz kesdim. (70) evin dabanı topırağ şöyle dizdim horuz başlarında düşünüyom. (71) ne düşünüyon onlar ğağmıyo herif dedi. (72) dur onlara dedim ben bir iki meyit türku söylüyüm de dedim.

- (73) ayāndan dutulmuş yere basmıyo.
(74) ğıyıl ğıyıl eder sesin kesmiyo.
(75) pıçağ _kōrümüş boynunu kesmiyo.

- (76) ğıran bizi bitirecek bu sene.
- (77) tavī sorarsan tūyü ğara.
- (78) ğız avrat ışığı yaĥ da ĥollū ara.
- (79) bazara götürürüm etmiyo para.
- (80) bi yel geldi telek ğaĥtı ĥavıya.
- (81) ne ğoyalım ĥollūna yuvuya.
- (82) ğurg _ anası da ğalmadı cücük büyüye.
- (83) //.../ çeşmemiz yoĥ suyumuz aĥmaz.
- (84) yolumuz çamırdan çıkılmaz.
- (85) bu kıóylüye kimse baĥmaz.
- (86) bizlere de bi baĥ başçavış.
- (87) ğonuşuyom ğaba saba.
- (88) çalışıyom dirgen yaba.
- (89) niye baĥmıyoĥ dövlet baba.
- (90) çalıştığım ğazma ile.
- (91) dövlet dayresine ğoymuyollar.
- (92) bi kıredi vermiyollar.
- (93) çalıştığım ğazma ile.
- (94) /ipi balla sivri külah iki altın varıdı.
- (95) /.../çit üstünde yedecek.
- (96) oĝlan beni nıdecek.
- (97) yorĝanı omuzlamış avrat.
- (98) irecep anĝaraya gidecek.
- (99) /bā börek varıdı yareli māmıt arzuynan ğamber.
- (100) /eliymenin baĝa uzat çarīma bi göz at. (101) azām seraykent vilayetim yozĝat. (102) /dúĝürcük çorbası şindinin dönerinden datlıydı. (103) /bulĝurun az ufāna dúĝürcük denir.

(104) /şu şekil darağ _ gibi kilitliydi. (105) /.../evvel ırğatlı işlemlerdi ekin biçerdik. (106) gömşular beş on gömşu senin ekinin ğaldı ya onu işlemye gider onu ğaldırır getirirlerdi ümece usulu. (107) /.../esgiden bağ olurdu bağ budardı sekiz _ on ğişi bağ bellemeye giderdik. (108) /üzüm bağ pekmez yapardı. (109) /bir otel var oranın aşğmış aşık çağır. (110) yabancı gelincik böyle otururken yanına geliyo otele yazmak için. (111) bi de geldi dediler ki bu buranın aşığı dediler bizim buralılar. (112) dedim ki şunu bi yoğlayım dolu mu boş mu dedim yanı. (113) çayırlanlı oturuyo ıhtıyar. (114) bugün masama aşık çağır geldi ğasāfet ğönümün ğamını aldım sana diyom aşık baba dedim. (115) bu dünyā kim evel geldi dedim. (116) şöle bi bahtı aşık baba biliş mi ilmin başını. (117) neyken kestiler kendi ğandil başını. (118) o kimidi kesen benim başımı bunun da mānasını ver aşık baba dedim. (119) /.../lan dedi /.../ misin nesin dedi.

(120) derdimi sorma ellidir elli.

(121) ğarib olduğum lastiğimden belli.

(122) ğazām akdağmādeni.

(123) kōğüm benli ben /.../ değilim aşık baba dedim. (124) /.../akdağdan bir aşık geldi aşık çağır süstürdü. (125) bir de onun oteline yazıldı geliyo gidiyo bizden para istiyo çalışamadık ki.

(126) ben öğrendim çayırlanın dereyi.

(127) aşık çağır bilmez adetle töreyi.

(128) otele girmeden ister parayı.

(129) zabānan versek olmaz mı /.../.

(130) /ğandil cebrāil ğandil daşını kesti. (131) o kimidi kesen gendi başını ğōdeki bulut kesti.

Metin 10

Kaynak kişi: A*** G***

Doğduğı ve yaşadığı yer: Benli Köyü

Yaşı: 83

Eğitimi: Okur yazar değil.

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Yorgun bir sesi var.

(1) / ben bu kóyde yaşadım duruyom. (2) /oñula hêç gêtmedim oñul yoğudu bizim günümüzde. (3) /...//dörd _dene yanımda yoñlar hêç biri yoñ. (4) /.../ çeşme başında górdüm goluñdan dutdum aldım gêtdim. (5) /.../ kim sıhıntı olacañ baña imkanı mı varıdı şindi ıhtıyarladığma bañma. (6) /esgiden de şindi de irençberlik yapılyo. (7) /gendimiz uğúdürdük ekin ektik çıhattıñ mı gótürür dārmende uğúdürdük.

Metin 11

Kaynak kişi: H* K***

Doğduğı ve yaşadığı yer: Benli Köyü

Yaşı: 60

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Net ve sakin bir konuşması var.

(1) /hêç kóyden çımadım. (2) /ātmış yaşıdayım. (3) /benim iki gız bir oğlan var. (4) /çifçilığnen uğraştım ben gâtıran oküz varıdı. (5) esgiden onların yüz dönüm yerimiz varıdı orayı ekdim biçdim. (6) malcılığ yaptım. (7) /bizim yañınıdı evler. (8) /.../ düğünümüz oldu gışın gārda. (9) /esgiden iş güç zamanıydı ya gışın olurdu şindi yazın oluyo. (10) /buyday fıy arpa çavdar her çeşit mal yemi. (11) /evlendikten sōna asgere gêtdim çanaqqalenin gökçeadada yaptım asgerlimi. (12) /gūzelidi ya ama zorudu. (13) /.../varıdı benim elli tene geyunum varıdı. (14) /şindi gūçükbaşı kestiler bütün büyükbaş oldu. (15) /oñuyoñ burdan gēdiyoñ arabaynan kóyleri geziyoñ. (16) /oñumañ dāvet etmek. (17) /uç gün sürerdi düğün. (18) daha önce bi hafta sürer kóylerde yatılırdı. (19) haley çekilirdi davul düdük gelirdi.

Metin 12

Kaynak kişi: F*** C***

Doğduğı ve yaşadığı yer: Beşkavak Köyü

Yaşı: 55

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Hayvancılık.

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Heyecanlı ve nefesli bir konuşması var.

(1) /ben beşgavaḥ kóyünde oturan /.../. (2) /gètmedim kóyde varıdı oḥul durumumuz èy dāğaldı. (3) davarımız malımız varıdı çobanlıḥ yapıyodum oḥula gidemedim. (4) oḥulun yüzü göremedim. (5) /sōnadan asgerde öğrendim biraz oḥur yazarlīm var yāni. (6) /meslāmız malcılıḥ yapıyoḥ rencberlīğnen. (7) /górücü usūlü evlendik aynı kóylüm. (8) /dörd çocūmuz var üç ğız bir oğlumuz var. (9) /malcılıḥ yapıyoḥ mal görüyoh. (10) malınan meşgūlūk gidiyoḥ gūdüyoh otlandırıyoḥ getiriyoh. (11) baḥcemiz tarlamız oluyo bunlarınan uğraşıyoḥ. (12) /samanımızı malımıza yemimizi alıyoḥ gendimize unumuzu alıyoḥ ezğahlarımızı düzüyoḥ ğışın. (13) yani yicāmız neyse onları alıyoḥ yani èle geçiniyoḥ. (14) /dūğünler herkeş birbirine gider oḥurlar. (15) şindi kóyler arası on om _ beş kóy birbirini oḥur gelirler dūğünde taḥısını daḥallar yiller içeller gideller. (16) /çorba köfte pilav olur parlıcan yemā deriz o olur mantısı zalatası üzüm olur mevsimine göre. (17) /oyun oynallar meselā deve oyunu kāmala oyunu olur. (18) /deve yapallar aynı deve gibi çul dikeller ağaçtan yapallar içine insanlar girer üç tane insan girer. (19) biri önde bi ḥayvanın ğafa yapısını yapallar bezle salallar aynı deve şeklinde yapallar. (20) biri onu oynadır ikisi de arḥada o deveyi gezdirir. (21) gelin olur bekçisi çavuşu om _ başısı olur. (22) yani ğız olur ğaçırma olayı gótürme olayı olur. (23) bilbillerine zopa atallar. (24) /bizim tallalar ğıraç bölgesi buralar su altı yoḥ. (25) bizde orman içerisindeyiz arpa ekeriz buyday fīy mercimek bu şekilde bèle olur yani. (26) /valla bu kóyün önceki ismi dabilğa kóyüydü sōnadan aşşāğda beş _ altı ğavaḥ varımış. (27) adını da deĝişmişler beş ğavaḥ kóyü goymuşlar. (28) //.../var şindik ben burda üç _ çocuğum varıdı. (29) ğarımı anneminen babamın yanına goyduydum yani çocuḥlar vardı. (30) mal davar çoğudu ğarımı çoḥ eziyolardı. (31) üzölüyodum ona sōnadan da bi çocuğum oldu ace mi birlīnde. (32) /.../onun yüzünden asgere geç gittim buriye izine geldim üç dörd gün daḥtım. (33) on beş yirmi gün de fazla asgerlik yaptım. (34) /bizim bu kóyde geçimimiz malcılıḥ. (35) /.../esgiden burda malların ğurbesi olurdu ğurbelere deynek dikerdik deynā vururduḥ. (36) ve^yá odaḥ dirik şele ağaçtan yuvallaḥ bi şey yapardıḥ deyneklernen vururduḥ . (37) kim ki uzaḥ giderse o orīyece ğoşardı yetişemezse o ğalırdı. (38) yāni sınıftan çıḥardı öteki girerdi òle bi şeler oynardıḥ. (39) /nazar dēmesin diye dua oḥullar. (40) /.../bāzen bilen ḥocalara mısğa yaptırıyoḥ. (41) bāzen nazar boncuḥları satıyolar kāsabalarda. (42) boncuḥları getirip buynuzlarına baĝlıyoḥ èyle sürüyo yani. (43) /.../ısırgan var. (44) /.../ğıven siyaḥ bèle ufaḥ ufaḥ içinde aynı üzüm gibi çitleri olur.

Metin 13

Kaynak kişi: H***

Doğduğu ve yaşadığu yer: Büyük Cami Mahallesi

Yaşı: 86

Eğitimi: Okur yazar değil

Mesleği ve yaptığu işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Zor ve yorgun konuşuyor.

(1) /iki oğlum _ mar iki đızım _ mar. (2) /yozđata gótürürler toğtora. (3) /o zaman kıóylü ebeleri getirillerdi. (4) /yüzellik tüysüdüllerdi. (5) oğullardı nazar dāđmesin dēy. (6) /allah yazmış puğarda górmüş beni alırım demiş. (7) /atladı geçti eşiği. (8) sufrada đaldı đařı. (9) ēy gelin yağışı. (10) /yoğudu biz denişi olduğ. (11) onun bacısı benim đardařıma geldi ben onun đardařına geldim. (12) /oğuntu velillerdi iřte řu đún bayrāmız đađıyo dellerdi. (13) öte sonu gelillerdi birikillerdi. (14) /buyday ekellerdi biçellerdi dāđarmene gótülüller ūđdüllerdi. (15) /helle aři bulđur aři varıdı hepsini bişilillerdi. (16) /mercimekli helle aři. (17) /mercimā đaynadıllar un çalallardı suvan yağallardı. (18) yađ yağallar bişerdi. (19) /yarma aři đurudurduđ. (20) şamır çorbası ederdik mercimek đaynadırdıđ. (21) onlardan ēderdik. (22) /yemek yapardığ ölü evine giderdik. (23) patez aři pilav bişirirdik. (24) /.../ şindi ölü evi yođ đadı. (25) yođ ilaç görmedik otdan.

Metin 14

Kaynak kişi: C*** P***

Doğduğu ve yaşadığu yer: Çiçeklihöyüğu

Yaşı: 58

Eğitimi: İlkokul mezunu

Mesleği ve yaptığu işler: Hayvancılık

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin bir konuşması var.

(1) / gittim ilkođulu bitirdim beře đadar. (2) / yođ ođutmadılar. (3) / görücü usülü. (4) dörd _ tāne torunum var iki đız gelin ettim /.../ (5) đünlük inek sāđıyım yayıđ yayıyım yereyađ çökelek sebze ekiyođ öyle ev iřleri. (6) / kıř đazırlı olarak fasulle đoruđ madımađ derik bizim buranın yöresel ot đoruđ. (7) / dūđünüm ēiydi köy dūđünü. (8) /evelden řekerle ođurlardı köyü dāvet edellerdi iřte dūđnümüz var meselā cuma đünü bayrađ _ đađıyo. (9) //.../

yorganını yaptım dörd tâne bi tâne altınını tahtım ikisine de çerçeveli yarımılıh. ğabını gaşığnı evinde ğullanacağ ne gerekiyosa onu yaptım. (10) / sarma kófte yaparılıh mantı dürerik ramazan hazırılımız bu. (11) /kófte yaparılıh ğomşular bütün gelir tek yapamayız ki zaten çoğ ince iş hepimiz beraber oluruğ birbirimize yaparılıh.

Metin 15

Kaynak kişi: S*** Ö***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Çiçeklihöyüğü

Yaşı: 67

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Heyecanlı ve düşünceli şekilde konuşuyor.

(1) /ātmiş yedi. (2) / ilerde çiçekli kóyü var oraynan anılıyo. (3) şu yatan mefdā da erzincanlı çok _ ğuvvetli bir ālimidi. (4) beķarken buríye gelmiş bu kóyede ğalmış burda da evlendirmişler. (5) bunu da bı ğısmı istemedi buríye ğömülmesini kóyün bi ğısmı istemedi. (6) / benim dörd _ dene elin öper üç oğlan bi ğızım. (7) / böyle tarım ufaĥ tefek işler yani. (8) / pancar eker mısır noĥut doğuz yiyo patatis de ekerik. (9) /önceden fasule ekerdik /.../ (10) daĥa önceden şaşaşaş ekilirdi ayçiçā ekilirdi. (11) /pürçekli denir şindi ĥavuç oldu. (12) /ĥayvanı olan da var olmıyan da var işte olmıyan malınan şeydiyo davarı olan var. (13) ğoyun dēvlet hibe destekli verdi. (14) çoĥları ēyi türedi yani. (15) ğırķ _ ğoyun verdi dēvlet şindi iki yüz üç _ cüz ğoyunu var sattığı ğuzu ĥāriç. (16) odun ĥazırlanıyo kómür yoĥ odun çoĥ dēvlet satıyo. (17) bāzen paraya ğöre tezgire alıyoĥ. (18) /esgi ādet ğalmadı ki. (19) /benim evlendimde bayanlar ayrı olurdu erkekler giremezdi meselā. (20) araba yoĥ yōriyerek gelir başka kóylerden yatılı olur. (21) bāzen ğüreç şeyedellerdi yarış yapallardı. (22) /at yarışı /.../ şindi yoĥ ğalmadı. (23) /asgerlī yaptım yetmiş dördde. (24) /izmir narlıdere acemi birlīm usta birlī de ğars arpaçayı. (25) /şindi şöle dōrdlü kiriş deller bi metre yüksek gidiyo bēle onu geçemiyom. (26) /zabaĥ sıporu bēle ğomutan yaĥaladı babayığit bi adam. (27) yandan dutdu şöle inan tek elinen ğaldırdı beni şöle. (28) neden geçemiyon dedi. (29) dedim ğomutanım bacām yetişmiyor dedim. (30) niye böyüsen de gelseydin dedi. (31) dedim amcam mıĥtarmış beni böyük yazdırmış. (32) öle diğince ğüldü bıraĥtı. (33) /şindi önceleri

burda üç tâne böyük oda varıdı kóyümüzün odası. (34) /konuĥ gibi dışına bõle toplanıllardı so^hbet edeller soba yanar.

Metin 16

Kaynak kişi: K*** B***

Doĥduĥu ve yařadıĥı yer: Çiçekli Köyü

Yaşı: 66

Eĥitimi: Okuma yazma bilmiyor.

Mesleĥi ve yaptıĥı işler: Ev hanımı ve çiftçilik.

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: r>l ses deĥiřimin belirgi olması.

(1) /yozĥadın aĥdaĥmaden ĥarel ĥaçā. (2) / çiçeklide evliyim burıye gelin geldim. (3) elli beř doĥumluyum ondan řey et ĥa! (4) /yoĥ oĥula ĥetmedim. (5) ĥuĥcūdüm anam öldüĥdü ösüz ĥaldım. (6) babam sāyıldı. (7) ondan sōna çola çocuĥa da bi ĥuccük ĥardařım varıdı ĥırĥlıydı. (8) anam öldüĥünde ona baĥdıĥ oĥula gidemedim. (9) hem oĥul yoĥudu o zaman bizim kóyde ĥarel ĥaçāĥanda. (10) he bēyle ĥurban. (11) dörT ikisi ĥız ikisi oĥlan. (12) /gelinim _mar yanımda dāl. (13) dışta şeyde fırsada. (14) /yōĥ gelmez de ĥetmezde ĥeç izine de gelmez kóye de. (15) /.../ bir oĥlum _mar ĥırĥ yaşında evlenecek bekar dāĥa. (16) /ĥeç kimsem yo^k. (17) yalnız ben yaşıyom. (18) /.../ ben de babama onun ĥızıynan deĥiřik oldum biliyoĥ _nu? (19) /.../ onuĥ _uçun beni ĥaz etmezdi. (20) hē bēyleydi iřte yavırım esgi adamlar. (21) /ben ĥünde ĥeç bi iřim yoĥ. (22) ev ĥanıımıyım. (23) ĥomřuların ekmāni eviriyom. (24) /ĥıř ĥazırlı elbet yapıyom. (25) iřte ĥonserme yapıyoĥ. (26) oT bişiri řeydiyoĥ topluyoĥ. (27) dolabımıza ĥoyuyoĥ dalabım da yoĥ zeten. (28) madımalah iřte pancar faşılle ĥoyuyoĥ. (29) turşu vuruyoĥ. (30) /ĥeç bişey daĥılmadı. (31) /.../ ĥuccū^ēdüm daĥa on dörT yaşındaydım. (32) /asvab ĥeydiller. (33) alıllar davul düdük bēyle nişan daĥallar. (34) düĥün edeller üç ĥün düĥün olur. (35) /şindik oĥuyuntu dā^ēdıllar kóylere aĥrabalarına. (36) birikiller gelin inincik ĥapıya da ĥanı arabaynan iniyo ya gelinlīynen dāmat böĥründe yol çā^ēardıllar. (37) düĥünlerde ezel kófte bişifillerdi. (38) bēyle yuvallardıĥ. (39) gelin almiya da gidekine iřte bir ĥün gideller ĥına yaĥallar. (40) ondan sōna ertesi _ün de gelin almiya gideller. (41) /ben māni bilmem ki ĥurban ĥa dieşet dērsen aĥlarım onu bilirim. (42) /ceyizde yataĥ ĥalı kilim veriller ĥab ĥacaĥ veriller bēyle. (43) /ıramazan da bizim yemekĥāne var. (44) herkeş zenginler ĥórür kóy tüm anons verilir geliller. (45) pilav bişifiller. (46) et ĥavurullar ĥollar. (47) ĥonu ĥonřu yer gider. (48)

/mantı yapallar sarma sarallar bağ yaprāšandan. (49) kófte yuvallarlar. (50) kófte de bulğurnan biliyoŋ _ ŋu? taviḥ etiynen düverik. (51) bëyle loḥma loḥma yuvallarıḥ onu ğazannan bişirrik. (52) /ezel toḥtur yōğdu. (53) ben sekiz çocuḥ dōšordum hēç toḥtur görmedim. (54) kóy ebeleri olurdu. (55) ğadın ḥastalanıncık sancısı vuruncu kóy ebesi çāğrılırdı. (56) bir saç topraḥ ısıdırdı. (57) loḥusanın altına dókerdik. (58) iki _ün üç ğún onnan yatardı. (59) /oḥuruḥ nazar dāšmesin dēyⁱ. (60) nazarlıḥ şeydeller beşıšne neyne. (61) ḥani baḥdın ki şunun ğözü dāšdı benim çocūšma oḥuruḥ. (62) /ğonşu yoḥ benim bōğrümde. (63) ezel ğonşum çoğudu şindik hēç yoḥ. (64) ğonşularınan çoḥ éyceydim. (65) /ısırgan deller ebem kómecei deller. (66) ezel ēyle deller biliyoŋ _ ŋu? (67) /ḥodaḥ dellerdi. (68) bir maymın yapallardı bële maymınnan oynullardı. (69) dombük dellerdi tek ayaḥlarıyla o yana bu yana ğoparaḥ oynallardı.

Metin 17

Kaynak kişi: O*** U***

Doğduğı ve yaşadığı yer: Çiçekli Köyü

Yaşı: 80

Eğitimi: Okur yazarlığı var.

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçi, Çifrcilik.

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Genizden çok konuşuyor.

(1) /çiçekli kóyü. (2) /seksen. (3) yoḥ gétmedim bozdum cahilim oḥul yoh. (4) /ben gétmedim o zamanın be^hrinde. (5) gétmedik oḥulu benimsemedik. (6) babamız mafāt etdi basğı olmadı. (7) oḥulumuş dēyip de bizi tākıp eden olmadı. (8) /meslām çifcilik. (9) /işin kōtü yönünden ğonuştun tam benim şē^y _ etdišim yerde. (10) yeŋgeŋin birinci aylaı mefāt etdi. (11) çoḥ memmunudum éyce aylaıdı. (12) ikinci evlendik. (13) üç tene çocuḥ da ondan var. (14) /çiçcilik nōrecek ğünlük yapılacaḥ kimi suvan ekiyo kimi fasille. (15) bāōv ḥō! /.../ (16) şindik şeyle esgiden bi adam çıkarıyoduḥ. (17) adam kóyleri ehbabları tanıdıḥları benim filan ğún dúğnüm _mar diye şe yapıyoduḥ. (18) /oḥō! (19) cırt deller attāⁿ peşine gidi^p ona deynek atallar F^urmíye çalışılırdı. (20) yarış varıdı ğüleş. (21) evelki şeyler çoḥ seyirli modaman bi şeydi. (22) ğülešten çoḥ ševk _ alırdı. (23) evelki zamanda o mısāvıllar gelirdi dúğünlere yatalğa yapardı. (24) /evde mısāvıllar sen ben gótürrüm. (25) /mesela bu gótürür beş _on ğişi ben gótürrüm kóye dāšdırdı. (26) ona yatalğa deller hē! (27) ondan sōna zabaḥTan bunları şe^y _etmeye varrıḥ görmeye ğonşüllemeye. (28) nābdıŋız irā^hat

mısınız? deŋ _onlara. (29) ky evlere mısāvırlı yellere ay Şeker verillerdi bi modaydı. (30) /Şindik Şeyle bizim bu ęırlarda ot iek açmıŐ iek bitmiŐ iekli olmuş. (31) yazılara ęetsek tüm allı ęll iek. (32) urfada balıhlı ęlde. (33) /asgerlikte Şeyle bir başa ęazādan benim olduğum urfiya bir arħadaŐ avıŐ tālīgā^hana gelmiş. (34) geldi arħadaŐ selām _ alekm alēkm selam. (35) nerelisin dē yozęatlıyım aħa! ben de yozęatlıyım yav dedim neresinden? (36) aħdaęnın ękdere kynden ben dedi. /.../ (37) bana bi mektīb yaz dedim yazım yoħ ya. (38) tamam dedi yazdı bi mektībı ula bi dā yazdırcā^h ula oğlen yemā buriye gelecām dedi. /.../ (39) arŐıya giden arħadaŐ aħaęaleye gidiyo. (40) orda da banya yapamıyo bōēluyo lyo. (41) bi de ħabar geldi ki islāyadan urfiye avıŐ talimęāna gelen kāmıl eser aħaęalede bōęulmuŐ denildi. (42) vay! yozęat uŐāmı orda topladıħ. (43) adamı yıħatdıħ. (44) ħa bure eşdik pancar ęuyuları gibi pancar ęuyusu derik eşip de oħulatma ēle yapacaħlar. (45) dr! le yoħ. (46) bizim gendi gelenāımızde mezarın yārını yapıdıħ. (47) esbirden taħta aldıħ ama Şeyle mezar başına da baş yolu daşları var daşını aldıħ. (48) adamı orīye defnetdik. (49) köyüne bildirdik gelen olmadı faħırmıŐ. (50) /ateş ęayallar düğünler olur. (51) ęenler gendine ęvenenler ıħar meydana. (52) ateşe ħop ħop ħop ħop bēyle el ęaldıraraħ Őaħa baħa iŐāret verir. (53) sen de varır oħa dutup Furma diye bi Őaplaħ bi yumruħ Furacaħ. (54) o ęaardı ondan sna ben varırdım buħa sinsin dellerdi. (55) deynek oynardıħ mal ętmeye giderdik. (56) ondan sna z deriycek derbācı^h ęuruycuħ ęurbācı^h deynā ordan alīp geireken bunu ęullanırdı. (57) ceviz oynardıħ. (58) orīye bi mıħ dikiyo mıħın üstüne bir lira para ęoyuyolar. (59) cevizi ona atardıħ. (60) Furup düşürecek bēyle bēyle cevizden para alırdı.

Metin 18

Kaynak kişi: H*** İ***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Dedefakılı Kasabası

Yaşı: 73

Eğitimi: Okuma yazma biliyor

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçi, emekli

Konuşmayla ilgili en belirgin zellik: Son sesleri yutma, söyleyememe.

(1) /dedefakılı ęasabasındanım. (2) /beŐe ęadar ęētdim. (3) /c _ ocuħ var. (4) ufaħ ifilik yaptıħ. (5) /orīye ęētdik işte Őle bi dolaŐtıħ. (6) Şo ħa... yerde ęız var dediler. (7) Şu ęız iyiymiŐ dēdik vardıħ. (8) aħamı babamı saldım dņr oldular. (9) o da olucāmıŐ öylece aldıħ ęēldik. (10) /varacān oğlan ęıza ęız oğlana baħma yoħ öyle tesādf rasgelirse puħarda

çeşmede. (11) /başlıḥ parası varıdı. (12) yüz çinik bũğday derik bi inek elli çinik arpa om _
beş göyun. (13) oḥuyuntu dāğdırdıḥ şekernen. (14) /burda üç gún olurdu ḥafta da olurdu.
(15) /dúğünlerde gúzel bi ḥaley çekellerdi. (16) /ō! yūsūk oynardıḥ abō! (17) /yedi gişi şu
yannı yedi gişi bu yannı geçerdik. (18) meselā orda yedi tāne fincan varıdı. (19) onların altına
bi tāne parmāğamda yūsūk ğonurdu. (20) yariye çula der en sonunda derdik ki şu yariye der
boş şu çula derse āğzına kaḥardı. (21) o zaman yūsūk āğzında gelir tam böyle. (22) /oyunun
yarısı ğetmek çula demek tüm ğetmek. (23) ḥani ben ğazandım demek. (24) /yav işte soḥbeT
yapılırdı. (25) şindiki gibi dāl öyle soḥbeT gúzel ıḥtıyarlar anlatırdı biz de dinlerdik. (26)
heḳāʔe de varıdı. (27) /oḥudum şöyle bizim gúnümüzde ḥocalar varıdı āfider sözüm oḥa
tezek derdik. (28) tezē alır ḥocanın oriye varırdıḥ. (29) neyse ben ğulyāya geçdim. (30)
ğulyā şöyle oḥunurdu. (31) ğaflemtül ğulyā yāsin olacaḥtı ben ğafsatütül ğors dedim. (32)
gençler hep gúldü. (33) ḥoca elinde bi çıbıḥ var bi vurdu bi dāḥa vurdu. (34) ḥoca la vurma
yeter dēme ğetdim eve. (35) ertesi _ ēün babam dutdu şurdaḥ ḥocam dedi. (36) bunun eti
baḥa kemīğ saḥa āmed āğa dedi eti de kemī de seninḥ ossun ben buḥu istemiyom dedi. (37)
/madımalah var. (38) /boncuḥ moncuḥ onların hēç aslı yoḥ. (39) boncuḥ daḥallar yüzellik
deller daḥallardı. (40) /biz ğoyamazdıḥ aḥamız bubamız ğarışırdı. (41) biz öyle çocuḥlara
evlad diyemezdik ki geldīn depığnen vuruyoduḥ. (42) yav işte öyleydi ḥayā varıdı. (43) şindi
babacım sırtına alıyo ḥoy ḥoyt deden kólen ossun aḥacıḥ işte bunlar. (44) /unu bulğuru
dārmene gótürürdük. (45) buğdayları çeşmiye gótürür yıḥardıḥ. (46) orda üç beş gún çul
derik çullarda ğuruduruḥ. (47) onnan sōna dārmene gótürür üğdúrdük.

Metin 19

Kaynak kişi: P*** G***

Doğduğı ve yaşadığı yer: Dedefakılı Kasabası

Yaşı: 68

Eğitimi: Okuma yazma bilmiyor

Mesleği ve yaptığı işler: Ev hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Kalın sıradan ve genizden telaffuz fazla

(1) /ḥayır salur kóyünden buriye gelin geldim. (2) /ğörücü usúlüyle evlendim. (3) /burada bir
ḥoca varıdı. (4) ḥocaynaḥ babamın soḥbeti çoḥ ēiyidi. (5) o bizim kóye ğız aramıye
gelmişler. (6) aramıye gelinci doḥız evi gezmişler. (7) doḥız yere varıncı demiş ḥoca
aláyında gezip dolaşdıḥ amma ya demiş. (8) şurda benim bi arḥadaşın ğızı var. (9) on

alırsanız hemi çoḡ ēyi olur hemi nāmuslu hemi eve yaḥışaḡ bi bayan olur demiş benden için. (10) /oḡ ḡoyuḡ bi inek bōḡrū buzāḡlı üc _ çinik buyday elli çinik arpa sekiz _ yüz lira para o zamanın parasıynan. (11) buḡu da iki seḡede aḡca ödediler. (12) iki seḡeden soḡra ḡaynım demiş ki da^ha beklemiyek biz dūḡünü edek dēmiş. (13) ḡaynım demiş ki yeḡgem babayiḡit bōyle oḡa demiş bu benim eḡimiḡ yaḡıḡa eḡ olur. (14) beni diḡliyorsan buḡu alaḡ demiş. (15) ben eḡimi ḡórmedim bile. (16) /ḡaḡı adama ḡēdiyom ḡaşı var mı? ḡózü var mı? (17) ḡaynanam dēdi ki o ḡaynım beni ḡórūP alıyomuş ya baḡa dēdi ki yavrım ḡismet olur da seni alacām oḡlan da bu oḡlan gibi acícık burnu bōyük dedi bundan için. (18) doḡuz ay bekledi ki dā^ha adam gelecēk. (19) doḡuz ay geḡTi geldi adam. (20) ḡórdük adam bu. (21) /beḡenmesem nōrüyüm artıḡ vardım. (22) / dōrT iki oḡlan iki ḡız. (23) /iki gelinim _ mar biri ḡo yaḡı saraykentde ḡocası iş yeri açtı. (24) /allān emriyḡeḡ senin ḡızıḡa tālibik dedi ḡaynanamınan ḡaynım. (25) ḡayınbabam da dēmiş ki ḡaynanam çoḡ oḡḡalıydı/.../. (26) ābō aTmış tāne araba geldi at arabası. (27) ḡu peyḡiḡın yolları düzüldü bizim kōye diye. (28) //.../ o yemā yellerdi gece yatallardı. (29) sabānaḡ ḡaḡardı ḡindiki çalgıcı yoḡudu davılcı varıdı. (30) davılcı ne de ḡoyḡuḡ çalardı. (31) /yaḡıḡ yāni için āḡlardı. (32) /evelden davar getirifillerdi. (33) onu kesellerdi gelen misāfire yemek ḡazıllallardı. (34) /.../ ertesi _ ḡün gelin aldı çıḡtılar. (35) çıḡtın sōna gelin buriye sādıcın evine indifillerdi. (36) millet oḡlan başında yemā yedikten sōna gelini getirifillerdi evine indifillerdi. (37) cehizini yıḡallardı eḡyāsını. (38) /iki tāne maḡat ḡalısı dōrd yastım bi al ḡbemā varıdı. (39) /aḡa ḡōle maḡatlara sereller taḡta maḡat. (40) /çoḡ _ ḡórenekli bi ḡey yoḡudu. (41) / bi taḡım işlengi işledik. (42) üç yastıḡ iki ḡırlet iki ḡaryolanın etā. (43) /oḡuyuntu dāḡdırdıḡ. (44) /tāndırı çevifillerdi. (45) sacı ḡavurḡa ḡavurfullar içine üzüm ḡatallarmış ḡoḡam ḡoḡam onu dāḡdıllarımıḡ. (46) onu dāḡdıncı birer tabaḡ unnan gelillermiş. (47) /būḡday bulḡur ḡavuruyoh _ ḡa o işte ḡavurga. (48) /birer avıç bir ḡoḡam. (49) /önceden kōy ebeleri varıdı. (50) biri arḡadan dutardı biri oḡnūḡden alırdı bebeḡi. (51) çocuḡ dōḡdu ortallıḡa düḡtü. (52) ebe geldi ḡóbēni kesti. (53) biri ḡaḡtı toprānı ısıtdı altıma dōktü. (54) çocu belediler bōḡrūme ḡodular. (55) biri ḡētdi sūt biḡirdi. (56) ḡarnında pürç _ olurmuş önceden āḡrı yapmasın dēyⁱ. (57) sūdü içifillerdi yerimizde yatardıḡ. (58) biri gelir yaḡıḡda yatardı geceleriḡde al basar da bunu da ölür gelin. (59) üstüne bi demir maḡa ḡollardı yorḡanıma da inne soḡhallardı inneyi soḡhallardı ki gelin uyur dalar da al basar dēyⁱ. (60) çocuḡ ḡüzēl ēyice dōḡduysa ḡocalara oḡutdururduḡ. (61) /úç dōrd ḡün yatıyoduḡ. (62) bacahlarımızı dikiyoduḡ ḡobekten. (63) alt yanımız tüm toprān içinde ya meselā aḡan leke içine aḡıyo ya ēki uç ḡün onu alıyolar öbürünü ḡoyōlardı öbür topra alıyolardı. (64) /toprā ısıdıyolardı. (65) eliyolar elekten ince topraḡ. (66) ben bebeleri de

onnan böyütdüm yavrum. (67) /ekmāşı yapardıḥ yoğudu hiç bi şey. (68) /ekmeg _ aşı yuḥa ekmā doğrardıḥ suyun içine ğarıştırı ğarıştırı onu bişirirdik. (69) yarmayı bişirirdik südünen ğatardıḥ sütlaş yapardıḥ. (70) yarmayı bişirirdik ğatılğaş ğatardıḥ ğatıyı getirirdik. (71) /ğuru fasulyā madımalağ _ ğurudurduḥ. (72) noḥut madımalağ _ ğonservesi yapıyoḥ. (73) /ben ğuccüğken oynadım oyunu ne biliyom mu ki! beni buña verdiklerini bile ahlım almadı ğī. (74) /ördān adı şibi bodunun adı ğaz. (75) kele kiş kiş kele salatalımı ğıracah.

Metin 20

Kaynak kişi: B*** T***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Dedefakılı Kasabası

Yaşı: 67

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: İnşaat işçiliği

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Kalın sesli ne hüznünlü bir konuşması var.

(1) /yozğadın dedefālī ğasabasındanım. (2) /bin doḥuz _ üz elli altı dōğomluyum. (3) /ölen dörd bu ḥanımdan da bir. (4) /āḥ! o derdlerimi açma. (5) ḥanıımı kalp ameliyatı yaptırdım. (6) şu eli bacā yoḥ. (7) /.../ıramazanın içinde mefāt _ etdi. (8) /yoḥ emekli dālım. (9) inşātcılıḥ yaptım. (10) /doḥuzuncu çandarma alayı kütahya om _ başı ğurs bölü. (11) /āḥ! dayıḡ ne maḥkúmlar ğuvaladı. (12) /asgerden evel oldu dūğnüm. (13) bu kóyün en ğıral deliğanlısı benidim. (14) şimdi baḥma ḥālımız dişimiz ğalmadı. (15) /āḥ! boşa mıydı şu bekirin _ emeği. (16) çoḥ yalvardım Ḳabil olmaş dileği. (17) doḥdur dedi paydos öylen yemeği. (18) yèmeK yinmez ğara gózlüm éy _ olmaşsa. (19) ğara gózlüm ğuçāmda ğetdin doḥdura. (20) bekledim bekledim geç geldi sıra. (21) doḥdur dedi bunun ciğer yara. (22) annadım ki ğara gózlüm éy _ olmaş. (23) balkona çıḥdım ğüller úşümüş. (24) dörd böğrümē baḥdım da kimsem yōğumuş. (25) bir film çekdirdim de derdim çōğumuş /.../ (26) sıra sıra da ḥasdāneniḡ ğapısı. (27) bēyaz ğeymiş doḥdurların hepisi. (28) burnuna verdiler de ğara gózlüm eter koḥusu /.../ (29) /oḥuyuntu şeker ğónderirdik. (30) /ḥangi ḥaley isdersen onu çekerdik. (31) āğarlaması temir _ āyı çekerdik. (32) sinsin oynardıḥ. (33) /ateşi yaḥardıḥ üsdüne ḥotlardıḥ. (34) meselā şu arḥadaşa varır oña bi yumruḥ vururduḥ. (35) o da çıḥardı burıye gelirdi oña vururdu. (36) /biz ufaḥ çocüğken varırdıḥ kóy odasına. (37) şöle bardaḥlıḥ varıdı. (38) böyükler su istedī zaman verirdik. (39) /şaka yapallardı başına geldiklerini

anlatıllardı. (40) /lālempe oynardı. (41) /daşı şeye atardı. (42) mandı oynardı. (43) /daşı ayāmızla yiterdik.

Metin 21

Kaynak kişi: A*** K***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Divanlı Köyü

Yaşı: 69

Eğitimi: İlk okul mezunu

Mesleği ve yaptığı işler: Emekli, çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Genizsel seslerin yaygın kullanımı

(1) /atmış dohuz yaşıdayım. (2) valla^ha kóyün çoğ tarihini bilmem. (3) /ha burda şeyler var sit alanları. (4) /kóyün içinde yoğ arazide māğralarımız var. (5) esgiden ermeniler burda çarpışmış evleri varmış şimdi yoğ. (6) /oğudum beş _ sene kösallı kóyüne gëtdim oğula. (7) ğarineyi yırttım öğretmenin suratına çaldım. (8) o da öğretmene hağaret yapmay'mış. (9) beni bi sene sınıfta bırahtı. (10) sōna kóyümüze oğul açıldı. (11) bin dohuz _ üz _ atmış dohuzda diblomayı ordan aldım. (12) /asgerliğ izmirde yaptım. (13) teşgireyi bursadan aldım. (14) /ben _ nişanlıydım asgere gëtdim. (15) onnan sonra izmirden gaçtım. (16) hanı o zamanlar bin dohuz _ üz yetmiş dörd benim didiğimde. (17) kıbrıs çıhartmasında asgerdeydim. (18) gaçtım buriye geldim. (19) om _ beş gún geçti gúnüm. (20) sonra geri bursiye gëtdim. (21) bir biğ başımız varıdı didi yozgatlı nêrden geliyoğ seniğ asgerlik yandı didi. /.../ (22) amma bir ĩğnenin için yirmi dene şamar yidim iğne vurulmadım ğorhuyodum. (23) gaçdım bólük çavış beñi dóğdü. (24) /yenge dayımın ğızı yabancı dāl. (25) /.../babam gel seni everecām dedi buriye getirdiler. (26) bi dedem varıdı bastona basa basa gitdi ğayınpederin oriya vermem didi vermezsen verme dëmiş babam da. (27) dedem de gidiyim şöyle biz baston asa dirik ğaç dene lafi var. (28) beña vermesin nası vermicēse ben gidīyim de dedi. (29) dedemi gótürdüler ğayınpederin dayısı olur dedem. (30) aldı çoğ mācerasını anlatmıyağ böyle ğısa kesek. (31) /hā hiç bi şey o zaman ne varıdı ki! (32) beş goyuy satdı. (33) yirmi biğ lira süd _ ğağğı verdik. (34) üç dene yarımliğ dağdı onu da aldı da bilādellere verdik. (35) /üç oğlum bir ğızım _ mar. (36) /oğuyuntu dāğdıllar. (37) sen geliyoğ meselā tanıdığın arhadaşlara veya geziyoğ böyle sigara verioğ yarın dūğnüm _ mar diyoğ. (38) /esgiden yemek yapallardı dūğünlerde. (39) evden yemek goyallardı üç dörd çeşit yapallardı büyük kıazanlarınan. (40) /halay çekellerdi onnan sōna topal ğız diye bir oyun varıdı onu

oynullardı. (41) aynı adam sanki saķadıymıř gibi oyun oynardı. (42) ayaķları ğolları t m ğırıķ bellen. (43) /   ! adamları suya basallardı ıslallardı. (44) d ğ nc ler ğarşı ğarşıye geldim ci on ara bi ceza verillerdi. (45) şindik on arın h   biri yo . (46) sekiz   on gen  o yandan sekiz   on gen  bu yandan  ıĥardı bayraĥ yarışı yapallardı. (47) /birbirine soru sorallardı. (48) soru ney mesel  atıĥ ay  anda ğa  dene nal var? (49) sen biliyoĥ ben biliyom ama sen bilmiyoĥ. (50) bilmediĥin zaman seni cezalandırılırdı. (51) sa a şu baĥ enin otunu yoldurullardı veya şurdan getirillerdi bi ğoyunuĥ derisini yere ğollardı. (52) bunu tek tek sayac ĥ ğoyunuĥ ğılı sayılır mı y   ğıl ğıl anadıĥ   ı? (53) o a ğ re  o  ceza verillerdi. (54) sen dilerdi bizim sorumuzu bilemediĥ eline bi ğazma verilir bi yeri eşdirillerdi. (55) veya ne yaballardı? (56) ğazanın i ine suyu doldurullardı i ine duzu atallardı. (57) bu duzlu suyu i ec ĥ i medi  in zaman su lusun sen de ne yaPac ĥ i erdin y  . (58) /varıdı da şindi pek yo  def  alallardı. (59) /a lımda h   on ar yo . (60) /  y odalarında yaşlılar otururdu konuşullardı. (61) ğış ğ n    y yerlerinde oda olurdu. (62) /h   ye anlatılırdı. (63) /tabi araba taĥsi y  ğdu da at arabasıynan gelirdi. (64) ğafasına zehen bağlallardı fers yerine. (65) /tabaĥ zehen dellerdi o a. (66) alemiyom zehen ğafasına bağlallar on an fers yapallardı. (67) /bir  l  evinde h   y mek d ğalmazdı. (68) ğomşular y mek  ekellerdi  l  evine    beş ğ n. (69) /deĝ rmen burda yo  da yaĥın   ylerimizde varıdı orıye ğ t r rd k. (70) /esgi deĝ rmenler ğanaĥ  uĥuru deriz sarıķaya tarafında orda var. (71) /   ! başpınar dirik ĥıtay dirik. (72) /ĥıtay mesel  mevk  demirci depe  ardı d rik şu tarafa b l cek d riz. (73) /ekdik bekliyo  on arı. (74) /bi şey diyim de ecik ğ l o a da. (75) esgiden bit varıdı bit pire ĥast ne yoğudu. (76) v cudumuzdaki ğan arı emerdi ĥasd neyi bilmezdik. (77) şindi o bitler gitti  uvaldı. (78) /h   de yo   yle bi şey burda o otlardan h   bi şey gelmedi. (79) sade bi madımalah d rik onu toplallar cacıĥ bişililler onu yirik.

Metin 22

Kaynak kişi: T*** S***

Doĝduĝu ve yařadıĝı yer: Divanlı K y 

Yaşı: 63

Eĝitimi: Okuma yazma bilmiyor

Mesleĝi ve yaptıĝı işler: Ev hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin  zellik: Sakin bir konuşması var

(1) /atmış _ üç yaşıdayım. (2) dīvannı kóyündeyim. (3) dīvannı kóyün gızıyım. (4) /atmış yıldır burdayım boyuna dīvannı deller. (5) /he aħa şurdaħı oğlum gerisi dışarda. (6) gızımıñ biri ısdanbılda biri yozğatda biri gırşehērde. (7) /hēc oħula gètmedim. (8) /oħul yoħtu bizlerin gúnünde. (9) benim oħumuşlūşum yoħ. (10) /ğöğ boncuħ dahardıħ. (11) şincik bızāğlara daħıyolar ya onnan daħardıħ. (12) çocuħlara góz dāğmesin dēyiⁿ. (13) /ben gúccūğum deyişin de ezel telezyon yuğudu yanıħlıħ yoğudu biliyoñ _ ĩu. (14) ğaynanam gelmiş ğaynana dāl de ğomşu annemin yanına oturmuş. (15) ben de vardım şöyle ortalarına oturdum āğzımda da bi saħız çīyniyom cāhillik meret. (16) annem etimi bi cimcikledi dedi ki gèt öte yanna. (17) kaħtım gètđim māreyim dūñür gelmişler bilmiyom bilene on _ altı yaşıdayım. (18) gel git oñ yedi oldu işte onnan sōna da bunnar dūñür geldi. (19) iki sene nişannılı durdum sōna dūğñüm oldu. (20) /kóy dūğñü işTe fers vururduħ şöyle ğafalarımıza. (21) otuz gırħ dene bürüg bağlallardı ğafaña fersi gecitdimīciķ. (22) onnan sōna at arabasıynañ gelin olullardı kóyde hēc araba yoħ. (23) oħul yapılıyodu buriya o mutāyıtıñ arabasıynañ gelin oldum. (24) /çehizim otuz biñ lira başlığım varıdı. (25) on sekizini verdiler ğerisini gújlendiler veremediler. (26) /.../ bi ğat yataħ etti. (27) bi sandıħ bi ocāmı aldı. (28) bi çul aldı seklem doħutdu. (29) onñara da un ğoyuyoħ çulunan da buğday ğuruduyoħ. (30) /seklem de şincik laylon torbalar var a onñarın böyüşü şöyle onñara da un ğoruħ. (31) ezelin gelişeti buydu. (32) /ısdar ğuruyoduħ ħalı ısdarları var a öyle işlik _ ğuruyoduħ. (33) /yoħ doħumadım ğomşular doħudu da ben oña ħavas etmedim ğuran ğursuña gètđim. (34) ıcıķ pat kút ğuran belledim. (35) /arabaşı madımaħ var. (36) dolma doldurruħ dūğñünlere kófte yapırıħ. (37) şinci de onñar da ğaħdı bizim gúnlerimizdeydi. (38) /buyday çıħıyo ya o buydayı biz ğaynadıyoduħ. (39) ğoca ğoca ğazanlarımız var. (40) onu ğurarıħ úç dörd _ dene ğazan ğaynadırıħ. (41) setenimiz varıdı şöyle óküzlerimizi ğoşardıħ. (42) seten dönerdi biz ğarışdırdırıħ. (43) şöyle keperişin o bulğurun kepā çıħardı onu çıħardırdırıħ savırırdırıħ bulğuru. (44) bulğuru seredik ğurudurduħ. (45) bı sārde el daşları varıdı el daşıynan çekerdik böyle. (46) doħuz _ on ğişi böyle toplardıħ benim gúnümde. (47) kúnde bir evde emeci yapırdırıħ. (48) /ōğdüler ğızın başını. (49) çatdılar ocaħ daşını. (50) ğurdular dūğñüñ aşını. (51) ğız anam ğınañ ğuTlu _ ossun. (52) /cennetin içinden úç ırmaħ aħar. (53) biri şeker biri bal aħar. (54) cennetin gúlleri mis gibi ğoħar. (55) ben ōğyüyom bunu da. (56) /şinci herkeş gendi ğoyuyo biz ğarışmazdıħ. (57) babası hēc _ çocuħlarıñ bi yüzünü de öpmedi bir şamar da vurmadı. (58) altı çocuħ böyütdük. (59) ğaynanam ğordu bizim çocuħlarımızın adıñı. (60) demezdik _ ki yav biz bu adı bānmiyoħ şu adı ğoyaħ diyemezdik. (61) ezel ud ħayā varıdı. (62) amma benim úç gelinim _ mar aynı gelişeti benim ğocam da yapTı. (63) /ediyō! ben úç ğız verdim

úçünde de aldıh biz. (64) şinci saña õğõnsem ğaç para. (65) benim bacım vèrdi hêç birine almadı on milyar başlıh. (66) /ekin ekerik nohut mercimek arpa ekerik hayvanlarımıza yèdirmiye. (67) /oğlumun var hayvanı. (68) /sütleri de peynir ediyolar. (69) peynir baħalı yüz milyon kilõsu. (70) geliñimin ğõzũ açılı cabbar şöyle.

Metin 23

Kaynak kişi: N***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Fatih Mahallesi

Yaşı: 57

Eğitimi: Okur yazar değil

Mesleği ve yaptığı işler: Ev Hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin ve düşünce

(1) /bura fatih mahlesi. (2) /evet burda oturuyoğ. (3) /ğõrũcũ usũlu tanıdığ. (4) /yoh oħumuřlũřum benim. (5) /ohula ğõndermediler ki. (6) /ohurdum tabi bu şeylişi çeker miydim. (7) /kõy ebesi olurdu onu getirdiler. (8) /yüzellik tũtũyõlar mum řey _ ediyolar nazar uçun. (9) /kõy yemekleri kõfte yema yapardığ. (10) bẽle yuvallama kõfte olurdu. (11) ayađ kõftesi dellerdi onu yapardığ. (12) /yağılar ğına da yandı. (13) /bu bilir onñarı bilmem hẽ. (14) abam bilir onñarı da biz bilmiyoh tesellemeyi bu bek söyler. (15) /dũğũne ohuyuntu dağdıllar şekerinen. (16) şincik ğart var o zaman da şekernen ohurlardı dũğnũmũz var dẽyiñ. (17) /kõylerden geldiler yatılı ğaldılar hẽ. (18) /yarma _ aşı bulamaşı yapılır. (19) /gendimiz yapıyoh hãlen. (20) /buyday çıhıncı dãrmene ğõtũrũyoh ũğũdũyoh. (21) biz hamır ebmek yapış tandır yağarığ. (22) toplanış yuđa yapış. (23) /ğomşulardan toplanırdığ. (24) /onñar bizimkini yapar biz onñara giderdik. (25) /birikir kõfte yuvalları mantı dũrerik. (26) /beşdaş oynallardı. (27) cıncılığ cızallardı. (28) ip _ atlallardı. (29) sılılılara sallanğıç sallanılıllardı.

Metin 24

Kaynak kişi: H*** A***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Fevzi Çakmak Mahallesi

Yaşı: 70

Eğitimi: Lise mezunu

Mesleği ve yaptığı işler: Emekli, çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Heyecanlı

(1) /fevzi çaḫmaḫ maḫallesinde iḳāmet ediyom. (2) /üç tāne oḫlan var her biri bi yerde ḡoca avradınaḫ berāber aḫşam birimiz ḡaste yazıyoḫ birimiz de bulmacıyı çözüyoḫ. (3) idāre edip gidiyoḫ nē yaPacāḫ şinden sōna. (4) /iki biḫ beşin martında emekli oldum çifcılık yapıyom. (5) bazı ḫanımlı alıyom biraz _ evel tarlalara ḡetdim madımaḫ topladıḫ. (6) /ḫā! baḫ şindi esgiden dūḫünler burda onunḫu aydan sōḫra olurdu. (7) bir ḫafta dūḫün çalallardı. (8) dūḫün ḫaḫyası deftere yazardı cehiz yazardı./.../ (9) /başlıḫ parası o zaman on bin _ ḫiraydı aldım. (10) ḫēç görmeden ḫız aldıḫ babası anası veriyo tamam ne dīyēḫ. (11) /baḫ esgiden mesela başḫa kōyde olduḫu zaman bir ḫün önce giderdik orda yatardıḫ. (12) /.../ gelin getirekenen şurda mezrādaḫ getirdim at arabasıynaḫ getirdiḫ. (13) arabadaḫ gelin inmiyo altına ḫazab ḫoyacāḫ nası inecek. (14) /kōfte yapallardı bulḫurla ḫıymayı eti ḫarışdırıp. (15) genelde iki çeşit kōfte yapallardı o zaman. (16) ney biri ayaḫ kōftesi deller biraz fazla eTli biri de az eTli olaḫı da normal kōfte dellerdi. (17) o zaman ortiye bi tāne ḫollar beş kişi ḫaşıḫla ondaḫ yellerdi yāni. (18) /biz bulḫuru /.../ kendileri ḫaynadır. (19) ḫazanda ḫaynatdıḫtan sōna ḫurutTuḫtan sōna setelleller. (20) setende çevirerek ḫabūḫnu alıllar soyallar. (21) /ḫoca taş böyük dōneceg. (22) /ōkūsü ḫoşuyōḫ boyundan ōkūs dōnderiyodu. (23) şindi ceryanlı ceryanla dōnüyo. (24) unu esgiden dārmenlere giderdik. (25) babam giderdi ordan bi çinik buḫday bi şapaḫ _ aḫı alırdı. (26) şapaḫ nasıl biliyo musuḫ? (27) taḫtadan oyulmuş şōle bi ḫoşam būḫday alır şapaḫ. (28) babam derdi ki bōḫön beş _ şapaḫ aldım. (29) şapaḫ işde on çinik getirmiş aḫmeT o on çinikden birer şapaḫdan on şapaḫ buḫday aldım derdi. (30) /baḫ şōle bir ölçü ḫabı. (31) /esgi adı ḫaramāḫra biḫ doḫuz _ üz yedmiş _ ikide saraykent oldu. (32) aḫşāḫda bi māḫra var büyük asvalta endikten sōna. (33) ismini genelde ordan alıyolar ḫaramāḫra. (34) ortaḫul yetmişde geldi. (35) ben oḫula ḫetdīşimde ilkoḫula beş sene ara verdim. (36) beş sene sōna ortaḫulu bitirdim. (37) /tarihi ḫale yılaḫ boyu deller burīye. (38) arḫasında bizim vereb taḫla varıdı. (39) babam ōkūsünen sürerdi orayı. (40) kāḫnıynan sap getirirdik ordan. (41) ben de üs yanna binerdim kāḫnının devrilmesin deyī vereb tarafına. (42) /esgiden ekini oraḫla yolun vereb şura nerde biçeceksin tırpan yoḫ biçer yoḫ adam zor yeri vereb taḫla ḫalıçla yoluyoduḫ. (43) /şōle yani yan vereb denir esgi şeylen. (44) şindi bu ḫünlerde esgiden mal _ yanda yatıyoduḫ. (45) taḫlaları mallarla sūrerken aḫşam gidiyoḫ yatıyoḫ sabah namazında malları doyuruP getiriyoduḫ. (46) ōle herḫ yapıyoduḫ. (47) /tabi! esgiden ekin yēḫni oldumu nazar dēḫmesin diye kemiK dikedik ḫayvan kemişī ineK _ḫafası at ḫafası. (48) nazar muşḫası neyi var am^{ma} ḫocalar paralı yazıyo. (49) /ō! parmaḫsız kōyü

var orda biri hemen paralı yazar hemi de odası var. (50) senin ifādeni alıyo oña göre para alıyo musğa yazıyo. (51) /nazar dāğmesin diy esgiden ba^h şu ğalede yúzellik olurdu. (52) yúzellik tom tom biter onuñ tomurcuñ toñum olur. (53) anam getirirdi bağ bağ ne yaPıCıTıg ana bunu derdik. (54) onu yañardıñ nazar dāğmesin diye. (55) şurda albar var benim bi aħrabām varıdı. (56) bi tānesine yanmış. (57) oña beste yazıyo.

(58) albarın mezeñliği.

(59) tom biter yúzelliği.

(60) yozğat vālisinde yoñ da.

(61) musanın gózelliği.

(62) /isim işte o ğün gelin ğayınbabasının anasının yanında kuçāğna bile alamazdı. (63) çocūğın ismini ğorhan evela ya dedesi ebese koysun öyle kollardı. (64) babamıñ sekiz tāne çocūğ ölmüş yav teKKiye gidek. (65) teKKe nerde kırıkķalenin orda ğaydarı sultan. (66) /burda bin doñuz _üz yetmişde bi sel felāketi oldu āfed. (67) onnan dolayı devleT burda elli yūs kişi yurt dışına ğonderdi. (68) ondan sōna insanlar çoğtu turis ğetdi. (69) o turis ğetdi aħrabasını ğötürdü icci yaptı. (70) esgiden kız veriken almancıya kız verillerdi. (71) almancı ossuñ da ne olursa ossuñ. (72) ğa şindi adam avrupacıya kız vermiyo hemen varıncı boşanıyolar diye. (73) /ıdıfellez burda yoñ peK yapmazlar ya çoñ nādir. (74) /ō! dūğünlerde oyun oynanırdı. (75) sen bilmeñ esgiden yūsüK oyunu oynallardı. (76) şindi beş tāne kañve tañımını adam ordan tepsinin üstüne tersine çevirir. (77) yūsüğü o tepside biriniñ altına sañlar. (78) onu bulursa sıra oña ğeçio. (79) ötekiler şey _ yapıyo oña eziyet edellerdi sen bilemedin diye. (80) ğattā burda deve yapallardı. (81) uç kişi musā emmi varıdı burda. (82) üstüne çadır çekerdı adamlarıñ deve şeklinde. (83) aħşam dūğün çalarah sin sin oynallardı. (84) o ortada perdañ edecek bu varacak da o ğaçar ğelēken oña yumruñ vuracañ. (85) burda esgiler çoñ mükemmel āğarlama çekenler olurdu. (86) /āğarlama bi ğalay çeşidiydi. (87) meselā ğalaylarda gelin yāñı orda bi tānesini sırada gelin edeller o onu severdi kañaynañ. (88) ğamalı oynıyarah onu elde etmeK için bitañım marifetini ğosterirdi. (89) //.../ bañ baña besde yazdı bibim.

(90) bazardañ aldım pırtı.

(91) ben istemem vırtı zırtı.

(92) ğadiri de reis etdin ^{ya}.

(93) çókūğün kel mırtı.

(94) bulut bulut üstüne.

(95) bu buludun aslı ne.

(96) ǵıravad _ da yaşımaz.

(97) kúmrútlēyin üstüne.

Metin 25

Kaynak kişi: Ü*** K***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Fevzi Çakmak Mahallesi

Yaşı: 62

Eğitimi: Okuma yazma bilmiyor

Mesleği ve yaptığı işler: Ev hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hızlı konuşuyor

(1) /ferzi çaḡmaḡ maḡallesi. (2) /āTmıḡ _ iki yaşıdayım. (3) /amcañıñ tanıḡmamız hēç _
olmadı. (4) onun gelmesine üç _ ay varıdı asgerden ġaybeti evlendiK. (5) esgiden böyle
yoḡdu annaḡmaḡ ġonuḡmaḡ danıḡmaḡ. (6) babañ anañ veriyo mu varıyoñ. (7) y°ḡuT beni
bāḡnir mi ben oḡu bāḡanmem _ mi hēç böyle bi şey yoḡTu. (8) geldikten sōna bi niḡanımız
oldu el usulu ondan sōna yılbaşında dūḡnümüz oldu. (9) /varıdı yüz _ otuz lira ḡindi bişey
alamıyoñ amma o zaman ēy paraydı. (10) /ikiden ayrıldım vallā ben böyüḡdüm eciK işlende
utandım bir ḡoḡ utancıma geldi. (11) /baña baḡmıye geldiler. (12) biz saña dúnür geldik
dediler. (13) ben de oḡlanı bāḡanmedim. (14) ġardaḡlarım var dedi babam da ölüncü mecbur
ġaldıḡ evlendik. (15) /yoḡ ġúlüm yoḡ ne elbisesi hēÇ bi şey yoḡ. (16) /bi tümlük dörd
yarımlıḡ daḡdılar. (17) sādiydi kúpesiydi yúKsüdü onnar bize yol getirdi biz onnara
ġótürdük. (18) /elbise onnar benim aḡrabalarıma elbisekik getirdi biz de onnarıñ tarafına
getirdik. (19) /ġartınan oḡuyosun ya oḡuyuntu diyolar oña. (20) üç sene ġaldım
ġayınvādeynen. (21) /yōḡ hēÇ eziyet etmediler. (22) yēceksen yapacān killendiysen
yıḡıyacān ev pis _ olduysam _ illaki burayı süpürecıyık temizlēyciyik. (23) /işi bulañ işde
çalıḡıyo iş bulamıyan da rençberlīḡnen geçiniyo. (24) imkanı olan malcılıḡ da yapıyo. (25)
/sarmasındān bórāḡānden kóftesinden her şeyden var. (26) /ġomḡu iliḡKilerimiz çoḡ ēyice
bizim öyle ġavga dóḡōḡ _ olmaz. (27) /annesı sandıḡ _ içini yapar. (28) /yataḡ örtü işlengi
işTe ġaryola daḡımı ondan sōnacāḡzıma varıdı. (29) /süT ḡaḡḡı ayrı cehiz parası ayrı. (30)
ḡindi süT ḡaḡḡı da ġaḡdı. (31) oḡlannan ġız _ anlaḡdı mıyi süT ḡaḡḡına da gerek yoḡ. (32)

hā! ğız istiyo ana baba verme tarafında dāl _ ise zora çekiyōsa alıyo. (33) /duydum da ğaħamadım yerimden. (34) acı duman çıldı serimden. (35) ben ğorħardım ölümünen ğurbetden. (36) sarı çiçāĝnen de sarılır daĝlar. (37) mor menemşeynen bürülmüş baĝlar. (38) anasından ğuzular aĝlar. (39) /beni çocūĝkan babam ğapıya çıħartmazdı ki. (40) ben üç _ oĝlanın bir ğızıydım. (41) /ĝıymetden dāl de benim Kençliĝim iyiydi ğörkemliydi. (42) ondan sōnacāĝzımına abilerim yoħTu bi yaşı babam annem varıdı. (43) ne dūĝüne salardı çoħ zaman ne öyle oynamıya salardı. (44) yoħluħ bi yandan şindikī _ ĝibi olsa hēÇ ğocamazdıħ. (45) /yōħ ğörmedi ki āşıħ olmadı ki türkū yaħsın. (46) /bulĝura çilingirimiz var bu deriden yapılıyo. (47) unu da elekden eleriK ğızım onnarı da gine satın alırıħ. (48) noħuTun elēycāş ayrı bulĝurun ayrı. (49) bu noħut ğózeri. (50) /bulĝuruħ onunki ğuccūk _ olur.

Metin 26

Kaynak kişi: G***

Doĝduĝu ve yaşadıĝı yer: Fatih Sultan Mehmet Mahallesi

Yaşı: 56

Eĝitimi: Okur yazar

Mesleĝi ve yaptıĝı işler: Ev Hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin ama kelime tekrarı fazla

(1) /aşşāĝ çarşının içinde evimiz varıdı ben burıya gelin geldim. (2) /toħatda işTe iş icābı geldi ğonşunun biri de vesīle oldu onūynan evlendik işTe öyleynen ĝırħ sene oldu. (3) /istemesen nōrecāĝ baban verdiKden sōna. (4) /babama gelen dūñürcüler diyo işde. (5) /amcanı ben hēÇ ğörmedim sōnadan ğórdüm. (6) /işTe vardım yavrım nōrūyüm verdiler vardıħ. (7) /nası _ ossa dedik dūĝnümüz olacaħ o zamannar nışannı ğörme yōĝudu. (8) /üÇ ğat yataħ üç yorĝan diyenin _ işi yastıĝ şoyu suyu paħırı ğalı sıte. (9) /işlengi işlediKlerimiz varıdı. (10) /işlengi dediĝimiz yasdıħ yaparıħ böyle ğaryolanıñ üstüne örderdiK örtü olaraħ. (11) /her ğızın ğótürdüĝü eşşālardan varıdı. (12) /uç ĝún oldu dūĝnümüz üç ĝún olur burda. (13) /dūĝün yemāımız ēyce olur. (14) /oħumadım oħumuşlūşum yōĝudu. (15) /ā'ilem ğondermedi o zaman. (16) /.../ oħula ğetdim aħa şurda bir _ ay ēyi kötü pat kút biliyoħ işde. (17) /doĝomunun üçü de evde oldu kōy ebeleri varıdı. (18) /yüzellik tütütürük al basmasıñ dēyiñ ĝırmızı örtü örteriK yatāĝan ústüne palta ğollardı altına. (19) /çocūĝa isimi ğulāĝna ezen oħuyaraħ verillerdi. (20) /arabaşısı var yaparıħ ĝışın. (21) /suyu ğaynadırıħ ğamırı

çalarıñ o dutar böyle tepsiye dökerik. (22) ğar zamānı ğar olacañ oña illāki ğapıye ğoruh onu o dutar. (23) ondan sōna unu ğavırırñ çorbasını yaparırñ. (24) boduyu keserik ğaz derik ya bodu çorbasını yaparırñ. (25) /hamırını işTe suyu ğaynatıyonñ ğanı şey _ apıyonñ _ ıa böyle unu bi yere çarpıyonñ onineñ de ğarışdırıyonñ öyle ğüzelce Pişıyo ğazanıñ içinde. (26) /vaĺĺa ğastalandığımızda tedavi ney diyeneñ _ışı nōlacañ oTlardan çöplerden ğaynadıyōlardı içiyōlardı āğrıları kesiliyōdu. (27) /āñ şu papatmayı mapatyayı heP ğaynadıllar. (28) /ıĥlamur ğuşbunnu hepisinden oluyo. (29) /buranıñ ekini buydayı var. (30) mercimeK noĥud _ekiyo onnan geçiniyōlar. (31) sāten çoğu avrupada ğayrı. (32) /cenāzelerimizde ğonşularımız yemek yapar getirir üç ğún. (33) üç ğún sōna cumā ğúnü helva yaparırñ yedirrik. (34) /unu tandırımızda ğavırırñ teştin içinde şerbetini yāğsını yaparırñ helvayı öyle yaparırñ.

Metin 27

Kaynak kişi: R***

Doğduğu ve yaşıadığı yer: Fatih Sultan Mehmet Mahallesi

Yaşı: 60

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Esnaf

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin ve akıcı konuşuyor

(1) /burıya seksen beşde geldik toĥatdan. (2) /dōğrama dúKğanı açdıñ. (3) /toĥatdan geldiler buña nışan daĥdılar yanı yúsük daĥdılar. (4) nışandan sōna dedim ki nişannım kimse bi ğörüyüm kimdir ne diyeldir anne ğedin. (5) /.../burıye geliyōlar ğız yuĥarda oluyo ertesı _şün ğızı ğórmek _için yuĥarı gidiyōlar ğız aşşāğda oluyo. (6) /orıye vardıñ nişannı ğórecām bekliyorum. (7) birisi geldi hoş geldiñiz dedi çıĥTı. (8) bu mu diyom yoĥ deyil diyo. (9) biri daĥa geldi o da deyil bi de bu ğapıyi şöyle açdı babam geliyo dedi çaptı ğóremedim. (10) gine ğóremedim bekliyorum soğuk ğış ğúnü. (11) çıĥdım geliyoz artıñ bu baña demez mi ki aldığnız saat de yúksük de kótüsüyümüş ĩysiñi alacāñnız dedi. (12) /ben levāzım şóförüydüm biliyonuz mu? (13) çarşıdan erzaĥ getiriyoz yanımda araç ğomtanı var astsubay. (14) asgersiñ ya şımardım ğanı yeligdim buranıñ şey _ etdiği gibi. (15) bi tāne ğırmızı taĥsi arĥamdan beni sollamıya çalışıyo tek yol dar. (16) sivil araba diye öñüne ğırıyom ya gendimi bi şey sannediyo. (17) yalnız elini ĥareketler ediyo astsubay da yanımda dergi oĥuyo. (18) benden heç ĥaberi yoĥ. (19) ileride yol genişdi beni geçdi öñümde durdu şöle. (20) içinden bi yüzbaşı biñbaşı albay yarbay daĥ indiler aşşāya. (21) yanındaki asger ne yapıyo lan heç

haberini var mı dedi. (22) /.../asg r gel bur ya camdan  afam  uzatd m gelemem  omutan m dedim. (23) arabanın el fireni dutmuyo biraz da rampa geri  a  yo araba. (24)    at lan camdan  afam          inan  y z m uyu du hissetmiyom. (25) /y   ba lı  paras  nerden alıy m o zaman param yo udu ki f   rdim.

Metin 28

Kaynak ki i: E*** T***

Do du u ve ya ad  ı yer: G ldibi Mahallesi

Ya ı: 67

E itimi: İlkokul

Mesle i ve yapt  ı i ler:  ift ilik

Konu mayla ilgili en belirgin  zellik: Rahtsızlı ından dolayı nefesli konu uyor

(1) / ocu  b   t ne   lan bi   z var. (2) /isdeK   i i yo  baba ana r zısı olursa onu o a veriller. (3) ilko ulu bitidiKden s na bunna o uldan beri   r rd m gendi    anime b  enirdim u   ken. (4) asgere   tmeden  nce tamam anne bunu ala  ba a. (5) babam da  ayde  di     u beni. (6) d    r   tdik para zorunyan aldı . (7) a !  oK    zel para verdim. (8) / indi biz Kendi  arar alırı  bir   ay s na d   n m z olaca  diriK aramızda. (9) ondan s na o uyuntuya    arı . (10) k ye gider  eker dutarı  o uyuntumuzu b yle d   dırı . (11) /     n d    n   olur. (12) /evden  a ı  taba    alırdı  onnar  y  ama    i in gelin  aynana d  o     n    ra ıllardı. (13) /esgide  buranın  adı alibardı. (14) aliyar dede var o teKgede. (15) o dedenin n rden geldi ini  o  fazla bilmiyom da bunnar yedi  arda ımı . (16) bi  i i buradaymı   ocaları demi  art  . (17)  u depenin    T ne  onmu . (18) adam bi da  atmı  o  ocaları sen  o d   ya gidec   o k y n ba ında durac n. (19) o  le herkesi d  T m  etmi . (20)  lm   adam  riye k mm  ler depenin    T ne. (21) biz a      ndirdik sonradan. (22) dedemgil s yler ki teKge yo ardaydı. (23) heT a orda  uyu bile var derinimi  ora o  uyunun    T nde su var  alen durur o   su. (24) u acı  bi yapı yapıdı   u a benzer bi  ey orda durdu bu zamana a. (25) orda bi  ı  varıdı t  atat rk n   n nden satılmı   avı  deller. (26) o teKgeye gelir gider ba ardı. (27) kemikleri neyi    ıyodu geri duvar  rer  rterdi    T ne. (28) orayı  rtiken bu zat o kem   n bi yerini  ırmı  heralde yerine  orken annıyo   u? (29)  ırıl nc  deller ki satılmı  efendi teKgede kem   ni  ırmı  da ondan sonrac   ocu  n  ay   so uldu. (30) yani ondan biliyiK  Ki evliy lerden iyi biriymi   alen ya ıyo o  ocu  benim emsa  ay   sa at. (31) /o teKgiye varı  du a ederik. (32)  nce allaha yardım diliyo  s na da

evliyâların yüzü gözû hürmetine diyoñ tabi. (33) /esgiden unu yîhardıñ çeşmede salhan yeri olur şo naylon _ibi serer yıhar temizler ğuruduruñ. (34) esgi su deĝermenleri oríya gótürrük ordan nöbet olur. (35) nöbetimiz geldîĝinde ũĝdürük iki günde anca ũĝdürük bi çuval unu. (36) bulĝuru da el daşı alırıñ çekerdik şöle. (37) yarmada soñu daşları olurdu şöle. (38) /seten taşı óküzünen dönderiyoh _ a ěyce yüzünü soyuyoh kepāĝ gidiyo ondan sōna el daşında ũĝdüyoh.

Metin 29

Kaynak kişi: F***

Doĝduĝu ve yaşıadıĝı yer: Güldibi Mahallesi

Yaşı: 55

Eĝitimi: Okur yazar

Mesleĝi ve yaptıĝı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hırıltılı ve son sesleri yutarak konuşuyor.

(1) /annemin kóyü bura gelin geldim ben teyzemin _öĝlünan evlendim. (2) /górücü usülüyle. (3) /esgiden herkeş gendi söyler şey _ apallardı o zaman da bō _ kadar çalgı ne yohdu. (4) /hatladı geçti eşıĝı. (5) sufrada ĝaldı ĝaşıĝ. (6) böyük _ evin yaşışıĝ. (7) ĝız anam ĝınan ğutlu _ ossun. (8) /duvañ esgiden fes ĝiyōlar ya ĝafiye geçifillerdi. (9) ne kadar nişannılı ĝız varısa tümünün altınını toplallardı. (10) altını bōle sırā sırā dizellerdi fessin üstüne. (11) esgiden ĝiyēfeTleri daña fañlıydı ya öyle bi elbise ĝiydifillerdi parçalı parçalı oña duvañ dellerdi. (12) //.../ doñdura ĝetme şansın yoh yāni. (13) allah nası ĝareller verisse öyle oluyōdu. (14) ĝastāne yoh çocūĝın cinsiyetini de bilmiyoñ. (15) böyükler kóy ebeleri bilinçli dāl _ a esgi ĝadınlar bilgisi yoh. (16) /çocūĝın birini doĝankente ĝastāneye gótürdüm peyā de peyik dēller oríye ĝastānenin ĝapısını nēden ĝirecāmı bilmiyom. (17) /bura albardı ĝöldibi mañallesi oldu. (18) albar dedikleri bizim tekgemiz var yoharda aliyar tekgesi vardı. (19) ondan buríye alibardi şeyini vermişler. (20) /ōtān sevim bacımın yanna gótürseydin onnar anlatıllardı. (21) /genelde heP böyüklerimiz verirdi ismi. (22) /.../ dayım varıdı ĝordu ismini ĝayinvalidem ĝordu. (23) diyemezdik yāni isim ĝoyañ diye. (24) /kófte yemā pañlavamız _ olur madımalāmız olur. (25) arabaşısı ünlüdür ĝışıñ ĝış oluncu yaparıñ. (26) /esgiden şeker sıkara dāĝdıllar ĝard yohdu. (27) böyüklere sıkara verillerdi lorman yellere şeker dāĝdıllar öyle çağrıllar şu ĝún dūĝnümüz var diye. (28) /yatılı ĝalırdı ĝoñşular çoñ gótürüllerdi o zamannar herkeşte ĝalıllardı. (29) /fasülle yarma _ aşı boz _ aş yaparıñ.

(30) buyday diyollar şeerde yarma dèrik biz. (31) onu ben haşlarım nohut fasülle gatarım onun yemāni yaparım. (32) esgiden gatihla _aşı olurdu yōğurdunan. (33) yōğurdu sulandırılar nāne yaḥallar onnan yapallardı. (34) /bulamaşı ayrı nāne olur tāze narpuzlu yaparh. (35) /ḥas nānenin bozu boz narpuz deller. (36) onu ēyce dōğrarh dalını ḡolunu duza ḡoruh. (37) duzda ēyce sıḥarh saPsarı suyu çıkar. (38) temizlerik öyle ḡaradır hemen yemeK _ ḡaynar içine ḡoruh. (39) böyle dāšlır içinde ḡaşıēna geliken çoh ḡūzel lezzetli olur. (40) /cındıllı oynardh. (41) /şöyle dörT köşe cızallardı. (42) ufaḥ ufaḥ daş ḡollardı oríye. (43) tek _ ayaḥ seke seke onu şeyi getirmeden oynardh. (44) /unu esgiden ḡara dārmende yapallardı. (45) buydayı yıḥallardı. (46) salḥan dèllerdi derelerde su aḥardı orda yıḥallardı. (47) /salḥan su aḥar dereden oríye çul serefler buydayı yıḥallar. (48) şindi pınarlar yoḥdu da önünü aḥmicek ḡetmicek şekilde buydayın. (49) sōna ḡoca meydana seref ḡurudur un yapallardı. (50) /bi kendir çul varıdı o da amānetimiş şaten. (51) bi tenne paḥır ḡazanım _ mardı bi teşTim _ mardı. (52) /teşT de böyle böyük ḥamur yūğurmak için ilāñ. (53) /ben gendim işlengi yapmışdım. (54) /işlengi de kitirin üstüne işliyon ya. (55) /kitir etemin oluyo şindi hazır satılıyo ya onnarı biz gendimiz yapıyōduḥ. (56) /ḡasnaḥ deḡil faḥlı bu. (57) bunu dizinde işliyerek gidiyōsun. (58) esgi ḡaryolalar oluyo demirden onun başına dikiyodun. (59) şöyle şu kadar ennilikde bi çeçān gelecē ennilikde boylu iki tarafı dikerek geliyōdun ḡaneḡiceyi kitirin üstüne.

Metin 30

Kaynak kişi: M*** Y***

Doḡduḡu ve yaşıadıḡı yer: İzibüyük Köyü

Yaşı: 67

Eḡitimi: Okur yazar

Mesleḡi ve yaptıḡı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin bir şekilde konuşuyor

(1) /iziböyük _ köyündenim. (2) /ātmış yedi. (3) /dışarı sādece torunlarım avrupada oríye gezmek amaçlı ḡetdim. (4) /asgerlik acemi birliēi anḡara usta birlik _ ḡars. (5) /nōbetci om _ başısıydım. (6) asgerde alT devrelerim varıdı. (7) devriye dedim ki ben ecik yatıym dedim ondan sōna sen yat. (8) o da benden evel yaTmış. (9) nōbetci subayı geldi ḡaḥın bāēam. (10) bizi sabān _ iştimāda çāēardılar. (11) bi ḥafTa bize disiblin cezāsı verdi. (12) ḡetdik bi yerde bi ḥafTa durduḥ. (13) /rençberlik yapıyoḥ ūḡraşıyoḥ kōyde ufaḥ defek şeyler. (14) /yazın uç _

ay beş _ ay zebzemiz var domatisimizi salatalīmızı kendimiz yapıyoh. (15) /dāğda bayırda vardır amma biz bilmiyoh oTların çeşitlerini. (16) /orman dolu a^ha bu ğarşı ğompile orman. (17) senede teškire deller teškire alıriz ğırım. (18) üçer beşer direkTör getirrik. (19) /kömür bāzı konşulara devlet veriyo genellikle odun yaħıyoh. (20) /esgiden ğalabalığdı dūğünler güzel oluyōdu. (21) yaħın kōylerimizi oħuruħ heP geliller. (22) ğa! onlar oħur biz giderik yani yardımlaşma amacıyla ömeci usūlü. (23) /ħalay çekeller ğol oyunu oynallar. (24) esgiden sinsin varıdı. (25) /gece dūğünde ateş ğayallardı çoħ böyük ateş. (26) birbirini ğuvalallardı yıħmaħ _ için. (27) arāzıda at cırıtı olurdu.

Metin 31

Kaynak kişi: D*** Y***

Doğduğu ve yaşıadığı yer: İzibüyük Köyü

Yaşı: 70

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Ev Hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin ve düşünceli

(1) /yoh ben kōyümde çiçekli ğöyüñü buriye gelin geldim. (2) /ğetdim de eveli peK gidemedim ğanı. (3) analığım ğastaydı ev ğórdüm. (4) ıħdıyar bi ebem varıdı onnan onun yanında durdum o böyütdü beni. (5) /ğünlük eviñ _ işi ğóremiyom ki daħa dizlerim ğaldı. (6) ğasTayım eviñ _ işiñneñ ũğraşıyom yıħıl düş ěcik ğörüyom ěcik oturuyom. (7) /damatēs ğuruduyoh ğüneşte. (8) zabza olursa fasille ğonservesini yapıyoh. (9) şindik de yaz geldi ğalan ne yapacıyıħ daħa. (10) /dūğünlerimiz ğün eveli ğünsalıħ alıllar yāni ğün _ alıllar. (11) işTe şu ğün bayraħ dikeciyik şu ğün geleciyik gideciyik diye. (12) bayrāğa dikdik sōna ğına gecesi olur. (13) ertesi ğün yenge gelir āşamınan asbab giydifiller. (14) zabāsün gelin çıħar ğaydi alır gideller. (15) /ğeyiyoh tabi! (16) elbise dikiñirdik dikellerdi. (17) oğlan başı ayrı ğız başı ayrı ayrı dikiñirdi. (18) /oħuyuntu derik biz oħa dāvetliler. (19) /ğızı isTerken dūñür geliller iki üç ğarı. (20) /dūğün yemekleri kōfte yapallar yuvallaħ. (21) /eveli cenāze ortadan ğaħıñcıħ ğonu ğonşu tüm ğısım yemek _ getirirdi. (22) /kōyde şincik eveli ebe çağrıllardı onnar ebelik yapardı. (23) altı bi hōlük dökellerdi. (24) /topraħ ısıdıllardı altına dökellerdi onun içinde yatarđı ğarı. (25) şincik öyle yoh ğancı dutdumıyī ğaydı yallaħ dōğru doħdura gidiyōlar. (26) /esgiden ğalabalığdı. (27) herkeş birbirine gelir gider oturur ğaħardıħ. (28) hedik vururduħ ğavırğa ğavırırdıħ.

Metin 32

Kaynak kişi: K*** D***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Kamberli K y 

Yaşı: 76

Eğitimi: Okur yazar değil

Mesleği ve yaptığı işler: Ev Hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin  zellik: Telefuzda hırıltılı sesler  ok belirgin.

(1) /oğul y ğudu bizim vağTımızda. (2) /vall  işTe bağdığ birbirimizi bađđandık. (3) /yağınıdığ ğomşuyduğ. (4) /kırđ dene ğozam varıdı. (5) m tlak dellerdi p sK ll  ğ m şden. (6) / olle işte. (7) //.../y ! ğ l  d  ğ l ceğatlı ezel ceğat yapallardı  st ne. (8) zağmeride oldu aralığ. (9) o zaman ğar  oğudu at arabasına bindirdiler arabanın da şeyi ğırıldı. (10) y r y  y r y  geldim eve. (11) /ırgatlığ tarlasındaydım işTe  ğrım vurdu  şamı a  ekdim. (12)  şamının da geldim d nyaya geldi. (13) / oc ğu topra ğnan belerdik. (14) ısıcağ ossun  ocuğ  ş mesin d y . (15) /ğırđı  ığdığında altın yapardığ. (16) suyun i ine atardığ on ynen  imdirirdik  oc ğu ğırđlardıđ. (17) onu da boynuna dağardığ. (18) /tabi! inne demir ğorduğ al basmasın d y . (19) /h   yanımnda d ldi bu. (20) /ebeleri dedeleri ğoydu işTe. (21) ğura  ekellerdi eveli. (22)    d rd  dene isim yazallardı  angisi  ığarsa onu ğollardı. (23) /y mek yapardığ bayramda. (24) k hte yaparığ sarma sararığ. (25) /ğıymayı getirir ğoruğ bulđurun i ine y ruruğ onna. (26) ondan s na yuvallarığ bişirrik. (27) /y ! ğoca tosun kesTiler teK  gelinidim d  ben. (28) /ezel şeker d ğdıllardı. (29) b y klere senin gibi gen ler şu k ye işTe  angi k ye ver dellerse oriye ğ t r llerdi. (30) /borana yapallardı ezeli. (31) ğab ğnan  z m nen kaysiyen yarma ğollardı. (32) hepsini bi ğatallardı borana yapallardı. (33) /aş re gibi borana derdik şindi aş re oldu. (34) ğışın yapallardı ısıcağ da soğuğ da yenir. (35) unutduğ ğ tdi kayri işTe Kine de bild mizi diyoğ. (36) /ot deşirmeye giderdik pı  ğnan ot deşirirdik madımağ. (37) bir gelin yapardığ boynumuza alırdığ. (38) t rk   ığrı  ığrı ğamberfliye gelirdik.

Metin 33

Kaynak kişi: ř*** S***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Kamberli K y 

Yaşı: 54

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Ev Hanımı, çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hızlı ve akışkan konuşuyor.

(1) /kamberli kóyünde döğdum. (23) //.../ ben oğumadım o zamannar şartlarımız uygun dālıdı. (3) /górücü usūlüynen dúñür geldiler. (4) /yúksūmüz dahıldı. (5) /beş _on gişi gelirler biz de yemek yaparış orda. (6) yemā neyi yediler yūsūmüzü dahıldılar. (7) /dúğün gışıdı. (8) cumā gūnū bayrağ ğağar burda. (9) cumārtesi oğuyuntu birikir ğına olur. (10) bazar gūn gelin olur. (11) babamın _ evi şo ğarşıydı. (12) góneş _ enerjisi var irelde. (13) /dúğünde kófte yaparış. (14) /bi madımağ yemā yaparış. (15) /otu deşirik temizlerik ğıyarış ince ince. (16) sōna suyunu ğoruh ocāñan üzerine. (17) madımā o ğaynıyan suyun _ içine aħdarırış. (18) o biraz ēyce ğaynar yumuşar gūzelce. (19) suyu olursa suyunu süzerik yāğnı yaħarış. (20) biraz tereyā ğoruh sóvan döğrarış. (21) yāğnı yaħarış üzerine bişer. (22) /Pek sulu olmaz. (23) /tāneli dāl o zāten inceliyo ya incelince bayā ince ince oluyo. (24) /yufkıya sarılıyo yenio. (25) yufka yaparış ğışa gireken. (26) büyük büyük yuħa yaparış tandırda. (27) giliK yaparış. (28) /ince eşgiliden yaparış. (29) ğamırı eşgileriK. (30) /yuħa ekmeK dāl eşgiliden _ oluyo. (31) /ince yufka ğadar büyük dāl de yani normal şu ğadar. (32) giliK deriK. (33) /farklı gūnlerde yaparış her gūn dāl. (34) /ğırılıyken al basmasın dēyi bōğrüne demir bi şey ğollar. (35) babasının elbisesini ğollar yatānıñ üzerine. (36) /ezen oğuruğ ğulāna ismini ğoruh. (37) /aħa bu ellerim egzeme biliyoñ _ ğu? (38) ben ğırılıymışım annem bi dúğüne gótürmüş. (39) oriye gitdīmizde ben üç _ gūnlūmüssüm. (40) ben de çoğ gūzelidim sen de diyo. (41) ordan geldikten sōna işte annem der ki nazaran oldu sana der. (42) /Çehizimizde yemeni yaparış işlengi işlerdik. (43) /beşdaş oynardı. (44) çocuğlarnan tandır oynardı tandır derdik. (45) /iki çocuğ oturullar öbürleri gelir üstünden ğotlar.

Metin 34

Kaynak kişi: K*** A***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Karşıyaka Mahallesi

Yaşı: 56

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Yerine göre hızlı ve yavaş konuşuyor.

(1) dönē şöylesine göyacān dahım dahım dahım suyu aşşāğdan göyup da aşşāğ endirilmez. (2) /bēñ elli altı yaşıdayım. (3) /beñ bahçe ekerim bāğ bıdarım ariya baharım. (4) arılarım bōğön uç _ gündür oğul veriyo. (5) bēñ çocuğlarım heP organiK yetirrim. (6) ondan sōnamacīym şimdi de ömer āēya geldim guvan _ isTiyom. (7) guvanları da ömer _ āğ canı sōēlasaca dutmuş çöpe aTmış. (8) dörT buçuğ senedir bahçecilik yaparım. (9) sarıgayaya sorguna ahdāğna oranıñ bazarıña gōtürürüm bazarcılığ yaparım. (10) allah nasib gısmmed ederse onnarınan birikdirecām hacıya gidecēm. (11) ne çocuğlarım yük _ olurum ne de gatğısını alırım. (12) haçlığ verillerse alırım gōēünlerin o da. (13) şura benim babamıñ evi bah ğardaşım burayı yıldı tandırılığ yaptı. (14) babamıñ bi arılığ varıdı aħşamıca afedirsın sepeT örerdi esgi sepetliklerden. (15) içini malıñ pislīynen suvardı arıları oña ğordu biliyoñ _ nu? (16) şimdi her şey deyişti pilestiK çıhtı. (17) onñarın da bilene yoğ. (18) babam keserdi ki bōle teştleri lāēanlarınan keserdi arıları. (19) bi āğar misafiri gelinci tereyāēyı doğrardı balı ğordu. (20) bi de çalma çalardığ bağ üzümüynen. (21) /çalma şöyle kesdirmeyi kesdirekene benim annem üzümün suyunu çıhardırdı. (22) ataşı yaħardı kesdirmeyi kesdirirdi. (23) içine de úÇ _ çelke dörd helke ayran ğordu. (24) babam da babayīdidi ya böyle çarpardı bembēyaz olurdu. (25) ondan sōna ğıPgırmızı olurdu. (26) kúpe doldururduğ. (27) ğıymıK ğıymıK keserdik çalmayı. (28) /.../ doğru duraħana da mı āğırır her tarafımız yā! (29) gelenāmız gōrenāmız bitdi ğayātımız da bitdi. (30) her şeyi dolaba dulduruyoğ gōzüne çıhat buzluğdan vitamini gidiyo. (31) /sekiz tāne ameliyetim _ mar bel fitīēından ğu'eterden úÇ de sezeryenden. (32) /nazarlığnan sedece ğaynanam yüzellik getirirdi. (33) yolardı ğapının başına šōriye asardı. (34) hemi nazardan ğorur keziK bu derdi hemi malına nazar eTmezler derdi. (35) senin içinden geliyosa maşşallah çoK _ ğüzel olmuş diyersen bi de abdezini alır namazına düzgün için allaha ğarşı niyetin ğüzel olursa zāten hēc bi şey işlemez. (36) /evelden bir hafta ğalası bōrāmızı datlıyı ederdik. (37) kófdeyi yuvallardığ. (38) yoğurddan taranayı torbiye aħdarırdığ o bir sūzerdi. (39) onun yüzü barlanıyo ya o barı ğaşıynan sıyrır temizlerdik. (40) /böyle dışına köpük yapıyo suyunu sızıyo barlanıyo ya o torbanın yüzünü sıyrır temizlerdik bi duz saçardığ. (41) /biz bulamaşı derik şimdi tarħana diyolar. (42) /taranayı yapardığ bi kúpeli _ āzanı bulamaşıyı bişirirdik. (43) ondan sōnamacīm bir de yarıya et yarıya suvan sarımsağ onnarın hepsini bi ğarardığ. (44) ōle úÇ dörd avrad devamlı o yemā yapardı arħadan yedek verillerdi. (45) şimdi saç ğavurmasını yapıyōlar iki cuğaralı getiriyolar. (46) o sigaranın kúlü içine dökülü dökülü yemeK veriyolar iciK de böyle ğıyma şey _ apıyolar dúğün ediyolar. (47) /yā! dellerdı ki iki milyar başlığ verecān. (48) dörd _ de ğoyuğ ver dellerdı. (49) amā ğoyunum yoğ derdi o fāt yirmi çinik buyday ver dellerdı. (50)

şindi artıh almıycān ana başlıh bundan diye almıyoñ. (51) hanı başlıh da iyi bi şey dāl de ğızıña yatah ederdik yorğan yapallardı. (52) /.../ babam nireyi keserse ganımız orıye ahar anne. (53) biz babamıza ğarşı gelip de şuna varacıyıl diyemek derdik. (54) biz beş bacıyıl beş bibim ğalmış om _ bacıydıl. (55) /amcayı tabiki ğözümnden kesdiriyōdum canım. (56) /.../esgiden teneke sobalar varıdı. (57) annem onu şöyle çıynadı çıynadı iki başına taħda dikdi onu ortıya bıcahlıl yaptı. (58) /ġaPları dizmek için tabaħları oña dizerdik. (59) derdi ki kezzīm yavrīm ben yoħsuzluħ yere geldim sizi öyle yellere vermem derdi. (60) annem āşamaca otu deşermiş ğetirmiş. (61) ğötürür yaylalıħda satarımış iki hābeniñ ğözü unu alırmış hemen otururmuş. (62) çocuħlara da yağ çaldım dēyiñ su serpermiş üstüne de şeker ekeller dürüm verirmiş. (63) ben öyle böyütdüm ğızım sizi derdi. (64) esgiler öyleydi ama daT varıdı. (65) /baħçanızın ğapısını bir vurmada açarım. (66) dūñür yolla sevdiġim vermezlerse ġaçarım. (67) ben buña yaħdım oña. (68) /ġına gecem ġamera hēÇ kimsede yōġudu. (69) /.../ ben dedi dūġnümü edecām kameramı da kendi dūġnūme çekecām. (70) ulā oġlūm ġamara olur mu o bu ğörüyo derdi babam. (71) /yā! defimiz varıdı aō! bir def çalardım. (72) defi bōġrūme ğordum bu def dolmaşsa söylemem derdim. (73) oncacıl da olacaħ yāni.

(74) entārem biçim biçim.

(75) ēlüyom seniñ _ içiñ.

(76) ġarafilli allı yar söylerdim neler söylerdim dönē onnarı unuttum ġī. (77) /ġuccūk ġuccūk çocuħlar taviħları boduları culuħları tüm alıllardı böyle biraz daħa irellere ğötürüller ġúdellerdi. (78) ġardaşlarım davarı ġúderdi biz ġuzuları ġúderdik yaħınlarda. (79) onnarın bōġür tarafı uzaħlara gidemezdik. (80) babam esgiden ħoranta çōē _ olursa künde bi ġuzu ğötürürdü peyişin bazarına satardı. (81) /ġışıl arabaşımız olur ondan sōnamacım begmezinen ġabil derik ġabil yaparıl ġışıl. (82) /aynı arabaşı çorbasıġmı ununu çalañ ġısıħ ateşTe patır patır iyice unun çīysi gider. (83) onu tabaħlara boşadırıl. (84) tereyāġnı eridirig begmezi üstüne ġoruħ. (85) bi daşa da onu ġaynadırıl. (86) sıcaħ sıcaħ üsTüne dōkerik. (87) keserik pıçāġnan cōP cōP aşırııl onnan. (88) /ġomşumuz şindi ıramazanlıħ bitdi. (89) babam maħallenin böyüġüdü. (90) şu maħalle tā o cāminiñ ordañ bu yannısı başlardı. (91) sinilere ġollardı allah ne verdiyse bişirillerdi. (92) herkeş alan gelirdi bizim burıya. (93) érkeklere ayrı sufra ġurardıħ avraTlara ayrı ġurardıħ. (94) érkekler tüm yeyip ġapıyıye çıħmayınca biz oturmazdıħ. (95) yeñiKden ġaşıħları dabaħları yıħardıħ. (96) maħallenin avradı da érkaġ da toplanırdı. (97) hemi bayramlaşırıldıħ hemi yemāşimizi yerdiK. (98) hepsi bir olurlardı ġabı

ğacāğ yıhallardı. (99) şindi sede eviyiñ ħorantasıyanñ oturuyōsun onnan ħaħıyoñ dāğlıyoħ. (100) /misāfilleri önce sayaçere giderik. (101) /bayraħ ħaħaħana bōğōn benim oğlanıñ ħızın bayraħ ħaħTı. (102) eşgili mayasız çörek yapardıñ. (103) on aħrabāñ varısa on dene çörek ederdiñ. (104) bir çörek bir çay bir şeker ħorduñ. (105) felanca ħünü ħızımız çıħacaħ oğlumuz evelenecek buyruñ gelin derdik. (106) en yaħın aħrabāñlara böyle. (107) onnar da ellerinde ne ħoparsa. (108) kimisi ħoyuñ getirirdi kimisi para bodu culuğ _ getirirdi benden ħaTğı ossun diye. (109) gelillerdi ħızmaT _ edellerdi. (110) /çevre kōylere iki adam dutarıñ gidellerdi afidersin eşşāğ binellerdi. (111) felanca ħün bayrāmız ħaħıyo dellerdi. (112) /.../ diğerkōylere öyle oħullardı. (113) /Fū! ħapınıñ āğzına dineldim fers başımda ondan sōna ħızım evimiñ _ dirāğ yavrım gelinliğnen ħirdin kefenineni çıħ. (114) ordan āğlaşılarkōriya dikeller. (115) paralarını daħallar ħaydi ħızım. (116) aradan iki üç _ ay sōna geçerdil el _ öpmiye gelirdik. (117) //.../ bōğōn sen ħazırlardıñ derdin ki bugün ħazırıyom ben ħótürüyüm kezik sultan neyse bir ħafta cenāze evine yemek şey etdirmezdik. (117) /gelen buña sarılır dieşet diye diy _ āğlallardı. (119) //.../ şu yanda şu ħün şu saaTde šō büyük efeliğ toplarıñ. (120) ħızılciñ tikenliñi toplarıñ. (121) ħuşğuşuyu ħara yamalıñ āğ pancar onnarı toplarıñ bir ħúzelce yemek bişirrik onnarı. (122) şindi de madımalaħ topluyōħ.

Metin 35

Kaynak kişi: T*** D***

Doğduğı ve yaşadığı yer: Karşıyaka Mahallesi

Yaşı: 70

Eğitimi: Orta okul mezunu

Mesleği ve yaptığı işler: Esnaf

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Tok ve hırıltılı bir konuşması var.

(1) /ilkōhula ħetdim orta oħul diploması aldım. (2) /yurt dışında ħaldım geldikten sōna esnafılığ yaptım. (3) /yengeçe çoħ merahlıydım. (4) esgiden bunnarın önünde Tam başı varıdı biliyoñ _ ħu? (5) onun ħardeşleri varıdı kūsūsü köpek beslediler orıya yanaşmasın deyi. (6) ħaynanam varıdı ordan geçip giderdikce ħıcıħ _ alıyōlardı benden. (7) aħlı āsiK kōpāñ Paħlavıdan pay _ umar diye duyururdu bana. (8) /düğünler bir ħafta çalınırdı. (9) bayraħ dikedik āğaçTan böylece. (10) üç dörd _ dene āğaç ucū _ cuna ulallardı. (11) /bizim zamanımızda tam _ başı varıdı çatı yoħtu. (12) /ħara topraħ damlar birbirine ilgiliydi. (13) damıñ üzerinde ħalay çekerdik. (14) /önceden zengin adamlar ħüleç dāvet _ elerdi. (15) yerel

güleçciler olurdu onnar gelillerdi. (16) cirit atları olurdu köylere giderkene cirit koşturullardı zopaynan. (17) /göğüslüK taħallardı onnarın püsgülleri olurdu atların döşlerine. (18) /annemin çehiz eşyāsını gördüm ben. (19) kãğnıynan götürüllermiş gelini. (20) kãğnının camızlara şey Taħallarımış atların orıye Taħdī gibi yaħasına bi şey dikeyōlar o varıdı. (21) /dúğün olurkene iki üç dene sēyis derdik Keçinin ēyilerinden getirirdik keserdik. (22) /köylere giderkene burda sāmen olurdu. (23) sāmen derdik gençlere bayraħ taşıllardı. (24) köye gētdimizde köyün altında o sāmenler inerdi. (25) onnarın köyü kıs tarafının sāmenleri çıħardı bi depenin başına orda soru sorardı. (26) o soriya cevaP verirdi. (27) /aħşam dúğün evine birikirdik yüKsüK oynardı. (28) /yüKsü saKlallardı onu bulmaħ için. (29) /başlıħ parası varıdı o! (30) o zaman para peK yoğudu piyasede Koyun manda veriyōlardı. (31) /her şeyi Kendimiz üretirdik. (32) bāāmız varıdı. (33) bāğdan çıħan üzümnden üç beş dāne çeşit yapardı. (34) eşgi derdik ayran gibi yemān yanına katıhlı oluyodu. (35) çalma derdik kati oluyodu. (36) būğdaydan dúğ oluyōdu bulğur yarma oluyōdu. (37) /burda setenler olurdu esgiden. (38) eşşek veyā at manda koşallardı o seten de dönerdi. (39) /böyük taş etrafında dönerdi hayvan. (40) biri de o döndüKce devamlı kariştirirdi. (41) onu savırırlar ğurudullar. (42) bulğur çekellerdi kızlar ömeci olurdu. (43) daħa kúçüdük o zaman.

Metin 36

Kaynak kişi: A*** A***

Doğduğı ve yaşadığı yer: Akdağmadeni/Kesikköprü Köyü

Yaşı: 63

Eğitimi: İlkokul mezunu

Mesleğı ve yaptığı işler: Ev hanımı, çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Nefesli ve yorgun konuşuyor

(1) /āTmıř üç. (2) /ben buralı dālim gelin olmam buralı. (3) beğ yuñalaħlıyım aħdāğdan. (4) /gētdim beşden hemi de taħdirnen çıħdım. (5) /o zaman yoğūdu ki orta oħul ne ben Tē ātmıř dōrd doğumluyum. (6) aħa řu oturan ğarřımdaħı da anam oldu ğocası da ğayınbabam oldu. (7) bunnarın ğanadının altındā altı dane çocuħ böyütdüm. (8) /vallā üç dene gelinim mar. (9) biri azerbeycanlı gētdi durmadı. (10) iki dene gelinim mar allāħ oğul ekmā yesinler. (11) /sarma kúfte řiře melemın yapıyoħ paħla ğoyuyoħ. (12) /çok ğúzel oluyo dúğünlerimiz. (13) /evelidi ğurban şindi telefonnan buluyōlar allā řúkúr. (14) öndüc

egmeg _ gibi üç gün duruyolar dördüncü _ gün haydī. (15) bideciğ bu gelini zornan _ aldım. (16) /gelinlere boyu barabar altın daħdı. (17) on da bozdurduħ kePçe aldı. (18) /.../ beğ de boya çalıyom ne çalıyom gúzeleşemiyom nōrüyüm. (19) aħa çapa çaldım baħ yoruldum. (20) ğıPğırımı ğızardım eşşek pancarımı. (21) /cenāze evel yemek hazırılıyolar dı şindik bi bide çıħTı.

Metin 37

Kaynak kişi: D*** A***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Kesikköprü Köyü

Yaşı: 65

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik, emekli

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Net ve sakin bir konuşması var

(1) /āTmıř beř. (2) /talla baħçe var. (3) biz o ğórevi yapıyoş. (4) /iřTe diyom ya ekmeynen biÇmeynen fasulle pancar noħut ekeriz. (5) /kum ocāřanda emekli olarak çalışTım. (6) /babam rahmetlik zamanında beni ğayıt etmeden öldü. (7) annem hiç _ aħlım yetmez. (8) o zaman aħdāğna bāğlıydı. (9) nufus müdürünüñ orıye vardım. (10) ben ğayıt olacām çocuħlarım _ mar. (11) řē _ etdiysem de ħayır dediler. (12) nāpacaz biz nōlacaħ benim ħālim. (13) beni duTdular kayıt _ etmediler. (14) sekiş tāne talla saTdım yidim. (15) çalışmiye gidinci hemen beni yaħalıyolar kimlik yoħ. (16) nūfus denişdiKden sōna ora beni kayıt _ etti. (17) ora da annemin üsdüne edemediler. (18) doħsan beř yaşında ğórukdu analım. (19) satdım heP yıycek ekmāmı satdım. (20) řāten bizim çerģesler ğafğasyadan gelme. (21) /.../ o zaman yoğluğ varıdı. (22) varlıħ nen bi řey yōğudu. (23) /.../ seni de ħüsüsü bu gün misāfirim edecem bi yere de çıħartmıyom dedi.

Metin 38

Kaynak kişi: M*** A***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Altınsu/Kösealli Köyü

Yaşı: 55

Eğitimi: Okur yazar değil

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin ve palatal bir konuşması var.

(1) /altınsu kóyünde dōğdum. (2) burıya da om   beş yaşımda geldim. (3) /vallāha geleli elli beş yaşımdayım ğırh sene olmuşdur. (4) /eşim dayımın   oğlu. (5) şimdi ğarı ğoca isteller biliyon  nu? (6) bōyle isdeme yōğudu. (7) /benim başlıh param yōğudu ğızımın da yōğudu. (8) sūd  hakğı deller ezel. (9) /.../ baħ Çünkü babam ossaydı beni belki vërmezdi. (10) daħa ğuccüK derdi dúnür gelillerdi isdemiye. (11) babam da ölüncü annem de amān ğızım da ğuccüK dedi. (12) nāpiyim ben yarin ben ölürüm elde avuçda ğalır veriyim dedi. (13) dúnür geldiler baħa öylelīyneñ evlendiK. (14) /yā! nası ğüzel elbisem neyim varıdı gelinlīğdi. (15) bēyaz gelinlik taÇ. (16) ezel bir de duvaħ yapallardı ğafalarına fers. (17) ondan dāldi benimki. (18) /yoħ el emām neyim. (19) ğuccüğdüm öyle cehizim neyim yōğudu. (20) /ğına yaħallardı ğüzel. (21) ğına yaħakan türkú söylellerdi. (22) /iki ğın ellāħam cūmā ğünü burda bayraħ ğaħıyo. (23) cümërtesi de ğına pazar ğünü de geliyōduħ. (24) /oħuyuntu veşillerdi ezel şeker böyle ğart yōğudu. (25) kóy kóy oħudular bizimkiler. (26) aħrabālarımızı buyur   ederdik onnar gelillerdi. (27) ezel bazara gidellerdi bazar olurdu ğamam Pazarı ğünü. (28) /ħanı bazar ğapalı bazar ya oħa diyoh ğamam bazarı dēyiñ. (29) o ğın bize başğa yēllerden davar mal getirfillerdi ğalılıardı babamın odasında. (30) /kófde meşur yemāmız. (31) /ğış ğazırlı ğonservenı ğon. (32) gine böyle dolma ne yapan ğon dolaba. (33) cacıħ yaparıħ madımaħ deşirrik. (34) /aħa topladım bayaħdan madımaħ. (35) o madımā bōrdlerik ğavırırıħ. (36) /ğaPmer yaparıħ ğurban ne kesileken yerken. (37) /bi şey  itmedik ki ōle bi ğōğ boncuħ işde bi ĩğde daħallardı. (38) /ben o ot şeylerden daħa ğórmedim de ğayatda bilmem de. (39) /bulğufları ğaynadırdıħ ğazanları ğurardıħ.

Metin 39

Kaynak kişi: M*** A***

Doğduğu ve yaşıadığı yer: Kösealli Köyü

Yaşı: 62

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin ve hırıltılı seslerin kullanımı yoğun.

(1) /kösallı kóyündenim. (2) /üç dene kardeş varımış heralda bildim ğadarıyla esgiden buranın ğuruluşunda. (3) bunnar da saraykentın ağlarının adamıymış kösallı köse beñli köse abdal dellermiş esgiler. (4) çırağlarına burıya yerleşin demiş. (5) /acemi birlim elazığ hozat usta birlim adıyaman. (6) /unutamadım dël de şöle yannış annadım bi şey _ oldu. (7) ilk şeyim diyarbağır silvan çıldı. (8) orıya da vardı. (9) komutanlar böldü burdan dörd bölü dörd er eğtim taburu var dediler. (10) asgerin birazı orıya gidecek. (11) ben de gösde'tdikleri kişilerin içinde seçilinci diyarbağır ahdāğ varımış biliyoğ _nu? (12) ben de diyom ki ahdāğna gidiyoğ belliyom. (13) gele gele geldik ki göcaman bir dāğ orda. (14) //.../ babamın bacısına bibi dëriz. (15) bibimi sordum beKmez toprā ğaziyo didiler. (16) neresi ora didim. (17) bunun da bi yengesi var yeni gelin gelmişimiş. (18) melek hanım didi gët de gösderT didi. (19) o da yolu gösdermek _ için elini parmāna almış dağa şora didi. (20) burıye geldim rahmeTlik _ ebem vardı. (21) zorlu torunun varımış didim. (22) ebem de orıye ğızını ğormıye gidiyo var varmaz sóylemiş. (23) bibim de demeK _ki onnardan ěysine mi vereciyk ğardaşları halaları orda dimiş. (24) dūñür gitdiler işde o zaman da enişdem mefāt etmişdi. (25) onnar mal paylaşdırakan bu ğız arada ğalmasın diye ğardaşımın çocūna verek demişler. (26) /şindi dūğün ğünü belirli ya iki ğün eveli oğuyuntu deriz. (27) şeker alıllardı bi kişi ğörevlendirillerdi. (28) gidellerdi kóy kóy ağrabāları dāvet _ edellerdi. (29) yārin bayrāmız ğahacağ. (30) pazartesi salı çarşamba oğuyuntu ğünü yemek verilirdi. (31) ertesi ğün de gelin alınırdı. (32) /evet o ğün de dūğün sahibinin yemek ğazırlı olur ğuvetlice. (33) /esgiden çok _ğuzel yahni yapallardı. (34) kófte yapallardı. (35) /biz babamızın yanındaykana yapıyōduğ. (35) /begmez mi? (36) şindi olğunlaşdı zaman yerimiz rampa tırağdörünen veya öküz _ arabasıynan giderdik toplardı üzüümü. (37) beş _ altı Kişi getirirdik burda çeşmelerin _ öñündeki ğaftlar var ya öle bi _ şaftımız var. (38) orıye üzüümü koruz. (39) toprāni üztüne atarız. (40) çizmeyle onu ğuzelce ezer suyunu çıkarır böyük böyük kúpeli ğazannar _olurdu bağır. (41) onnara suyunu alıllardı burıye getiriller bir ğün dinnendirillerdi çóksün diye. (43) begmez toprā altına çöker o mayası. (44) o su dinnendimici begmeziñ suyu tandırı yağallardı. (45) ğoca böyük teşTi ğollardı. (46) bi teşd _ dolusu su kayniya kayniya bu ğadar ğalırdı. (47) /kazanın büyüü. (48) o ğıvamına geldimici bilenler bağardı ki begmez _ olmuş. (49) şeyler varımış esgiden büyük _ küpler. (50) ğış boyu yellerdi kúplere doldurullardı böyle düzellerdi. (51) öñüne de ip geçiriller bağlallardı. (52) /o çalma da behmeziñ dağa koyusu. (53) ayranna yapallardı biz katıh diyoz ona. (54) onu ayrıyeten dağa fazla ğaynatıllardı. (55) /esgiden beri bura ufağ şekilde çifcilik ğayvancılığ var. (56) çok ğar yağarmış. (57) dedemde de davar mal varımış. (58) dam boyusu ğar yağarmış. (59) teK de çeşme var kóyün alT _

tarafında. (60) orda hayvanlara su vermeK _ için güverecekler kardan gètmiyo. (61) /içerden biraħırmış yānı. (62) /esgiden devrine otururlarmış ħanı oruç namaz borcu varsa bi şekilde borcu varsa. (63) onu üç beş kişi ħocalar birikirmiş. (64) para ħarşılıynan şunu aldın mı duvasını oħudun mu şu borcunu ħabullandın mı? (65) /ama şindik dināyet kaldırmış. (66) /hindiye culuħ deriz. (67) ħaza bodu camişıa kómüş deriz.

Metin 40

Kaynak kişi: İ***

Doğduğu ve yaşıadığı yer: Merkez Mahalle

Yaşı: 58

EĞitimi: İlkokul mezunu

Mesleği ve yaptığı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sıklıkla genizden konuşuyor.

(1) /üÇ dene ismim _ mar. (2) núfus ħâĖdında ismayil babamgiliñ Ėoydú ad ömer sönadan da omuş dimişler baña. (3) /omuş omarıñ Ėısaltılmışı. (4) /bizim kóyde oħul ilk _ önce oħula biz gitdik oħul yoğudu. (5) beş _ sene gitdim. (6) anam on _ iki dene döğurmuş doħuzu ħayatda. (7) ilk döğan çocún adı omarımış ondan sōna yazdırmamışlar. (8) esgiden asgere giderken yazılıyōdu. (9) şindiki gibi hemen döğdü Ėún ħastanede adıñı Ėoy şunu yap öyle bi şey yoħ. (10) ulañ işde bi tufan _ olduydu o zaman döğduydu öyle ħatırlıyōlar. (11) /yengeyneñ tanışmadım baħ. (12) bi dene Ėız varıdı ben onuynan Ėonuşuyodum o Ėızı ben o gece Ėaçıracādı. (13) kóye geldim. (14) anam seni everdik didi. (15) nası everiyōñuz ben görmeden ya! (16) yārin Ėidip Ėórecāñız birbiriniñizi tamam didik. (17) ābiminen gitdik orıya başĖa kóy. (18) babası almanyadaymış beni almanyıya Ėótürecek dēyi everdiler. (19) /başlıħ parası almadı Ėayınbabam zenginidi ya! (20) /varıdı şindi gine var. (21) başlıħ diyal da süt ħaĖĖı diyolar. (22) /dúĖünlerde sinsin oynallardı. (23) cirit oynıyannarı biliyon _ ñu cirit atınan. (24) Ėüleş yapallardı. (25) /Ėambır dirler oña o da burıye çoħ gelir gider. (26) yúksük oynallardı. (27) yúksū saħlallardı bulana Ėadar birbirlerine bi dayah çalallardı. (28) ħiç dilki gittiñ _ñi Ėideni Ėórdüñ _ñü? (29) şindi dilki bi ħābeniñ içine çay şeker yiyecek doldurullar. (30) Ėıs tarafınıñ Ėençlerine Ėótürüller. (31) onnar oñu yer içer. (32) burdan Ėiden dilkiye de dúĖün bitene Ėadar oduñ kesdiriller ateş yaħdırıllar dilkiyi düverler.

Metin 41

Kaynak kişi: A*** E***

Doğduğu ve yaşadığu yer: Parmaksız köyü

Yaşı: 58

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığu işler: Ev hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hızlı bir konuşması var.

(1) /otuz doğuz sênelik evliyim. (2) gôrücü usûlü geldim. (3) bağa bağmıye geldiler. (4) ben de çoğ beğêndim o da beđi beğendi. (5) /oğumadım üçüncü sınıfdan terk. (6) /hevesim çoğdu da âyilem oğutmadı. (7) önce yoğlıduğ böyle biliyoğ _đu? (8) Kalem bulsağ defder bulamıyoduğ. (9) annemin de çocuğ ğalabalıdı. (10) ben oğula bi ğún gitdim üç ğún gêtmedim. (11) on doğuz yaşında dũđnüm _ oldu. (12) /heP _ evde yaptım. (13) ğaynanam gêtđi getirdi fındık _ ğarı dellerdi şurda o ebelik yapıdı ilk _ ôđluma. (14) /ğaynanam ğuran ğordu başımıza. (15) pıçağ mağas ğollardı ğorkutmasınlar diye. (16) /al basarmış loğusaları o yüzen. (17) altı ay nişannılı durdum. (18) sôna ğúnsalâ geldiler. (19) /ğúnnük yâni meselâ ğaziranığ on üçünde bayrâmız şalğacağ. (20) /hê ğúnsalıđ deller oğa. (21) ğún _ aldılar. (22) erkek tarafı Koyun getirdi yemek yapmağ _ için. (23) /ğınanın yandı ğún oğuyuntu ğünü derik. (24) /çehizimde annem bi ğat yatağ verdi. (25) pi tâne kendi çulum vardı. (26) /annem doğuduydu. (27) /etemin patışka var. (28) /patışka bêyaz yorđanlara yapıyôlar ya ondan. (29) patışkayı kanefiçeyle işlerdik. (30) /úğürlü úğürlü yâşan ğar mı ola. (31) sallanı sallanı gelen yar mı ola. (32) açsam yorđanını girsem ğoynuna. (33) sana da yer var mı ola. (34) git yarımığ _ orda gôrün. (35) ğarlı şapğa vurun. (36) ben buldum eylencemi. (37) sen de orada sürün. (38) /hemi söyler hemi tefinen çalallar oynallardı genÇ ğızlar. (39) /fasulle madımağ ğurudurduğ. (40) bulğur ğaynadır yarma yapırığ. (41) /yôresel yemê kófTemiz meşur. (42) /eti robotda çekerik önce taşıman ezerdik. (43) kófTenin içine ağdarrığ sovanını biberini. (44) böyle îyce elimizde yuğûrurduğ. (45) ondan sôna dokerik kúçük kúçük yuvallarığ. (46) /bôle bôle yapırığ yâğda ğızardırığ. (47) oğa da kófTe ğilî deller. (48) eşgili bazlama ğatmer çörek yapırığ. (49) /ğamırı mayalarığ. (50) mayalanıncı tandırlarımız var ağa şurda. (51) sacığ altını yağarığ. (52) tağdada yazar yazar saca yapışdırığ. (53) ğúzel olur pambığ gibi. (54) /cenâzelerde helva yapallardı önce onu ğaldırdılar. (55) cenâze ğakdığdan bi ğafta sônra unu saclarda ğavırırlardı. (56) büyük bağır ilânlerde onu yâynan şekernen ğúzel yûrurlardı. (57)

dilim dilim kesellerdi. (58) /geçim xaynā buyday nohut ekerik. (59) mercimā ğaldırdıh. (60) önce yolma varıdı şimdi biçer alıyo.

Metin 42

Kaynak kişi: Y***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Parmaksız köyü

Yaşı: 83

Eğitimi: Okur yazar değil

Mesleği ve yaptığı işler: Ev hanımı

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hızlı ve heyecanlı konuşuyor.

(1) /yōh yōh tā kōrük _kōyü var ordanım barnaırsıza gelin geldim. (2) /ātmıř yēdi sene olmuş gelesi. (3) ğūnsalīn ğūnū geldimiydi ordan gidellerdi. (7) filan ğūn bayrağ dikiyōh. (5) haydi hayırlı ossun dellerdi. (6) burıya gelillerdi ğınacı giderdi o ğūn ğına yanardı. (7) ertesi _ūn gelin alıllar. (8) /oıuyuntuynan oıullardı. (9) şindi kōyleri heP oıurduğ. (10) /uıa yavrım ben gendim geliken arabaynağ geldim. (11) arabaynağ duvağ vurullardı. (12) ezel gelinlik yōğudu yüzüne duvağ örtellerdi. (13) /otuz _iki seņe oldu amcağ öleli. (14) ğuccük _ōđlum yedi yaşındaydı babası ölünce. (15) /ezeli bi řey mi _mardı bi teK řu yūsümü almışıdı. (16) /ben gelinlere vū! dolu dolu ğolları bilerzik. (17) uşağlar ğazandı ğazandı herkeş řey _ētdi. (18) /kōhTe _ederdiK bolca. (19) ğavurma ēderdik. (20) bodu řibi keserdik. (21) /bodu ğaz derik. (22) ördā derik řibi diyⁱ. (23) /ař keserdik mantı dūrerdik. (24) /mantı derik ğamırnan keserdik. (25) madımağ ğurudurduğ. (26) /vāh! toıtur ğörüyō muyduğ. (27) /benim řu ğolum ğalmadı ğalıç sallāya sallāya. (28) /yolma yolardıh ğalıcınan ekini biçmezdi. (29) /hē bende duruyo daıa bōğön balıonun altında. (30) /būğdayı řo o yoıarı puıar var orıya ğótürürdük. (31) yurduğ ğurudurduğ dārmende ūğūdürüdük. (32) /bulğuru aTmış yēTmiř çinik yurduğ ğaynadırdıh böyük ğazanlarınan. (33) /südü yayardıh çökelik yāğ çıkardırdıh. (34) /yitme yayıırlarımız varıdı āğaçdan. (35) /ıa! doıuş toPlu perde yūkūmūn _ öñünđe üç dene ğalı vērđi de ben töbē dedim. (36) ğörümümü gelin _ ētdim oıa baıa heP doıudum. (37) doıumayı ēyce doıurdum. (38) /yūk çarpısı dērdik namazlā dērdik. (39) çuval ğābe mābe doıurduğ. (40) / o yūkūn _ öñünđe duruyo doıuz toPlu.

Metin 43

Kaynak kişi: A*** G***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Saray Mahallesi

Yaşı: 70

Eğitimi: Okur yazar değil

Mesleği ve yaptığı işler: Hayvancılık

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sesleri oldukça kalın sıradan çıkarıyor.

(1) /yetmiş yaşına giriyom. (2) geçi inek sağdım. (3) hepsi nāfileymiş işin başı sağlımış. (4) dünden yozgata gëtdim belimden ğaħamıyom. (5) el daşıynañ bulğurlar duzlar çektik. (6) onnarı çekerdik dúverdik. (7) bir yol güccüdürdük. (8) bāğ ğaynadırdıñ. (9) /üzüm biz oña bāğ dërik. (10) begmez çalma yapardıñ. (11) /siz çalmayı bilmiyoñuz dāl mi? (12) şindiki sizin ireçelin _ eşi ğoyusu. (13) cókëlik eKmek yërdik bundan ëyiydi. (14) bir hafda düğün _ ederdik esgiden. (15) /eKseri kófTe yapardıñ. (16) bëyz fasille pilav yapardıñ ğavurmalı. (17) ğoyuñ keserdik. (18) /dörd çocūşum _ mar. (19) ëy kótü āTmış bëş aylım _ mar. (20) /düğnüm ğörücü usūlu sözüm _ oña yedi dene eşşāneñ geldiler aldılar. (21) bũğdaynan başlıñ öderdik esgiden. (22) bizim bũğdayımız yōğudu malcıydıñ. (23) /ezel başlıñ parası vardı şindi de var. (24) /oñuyuntu verirdik şekerneñ oñurduñ. (25) herkeş birikirdi. (26) ne varıdı ki seten üç dörd ev _ varıdı. (27) /esgiden duvāmız şeyden _ olurdu. (28) tas ğollardı ğafıya. (29) tası bōle dolar ğollardı. (30) pullu şey atallardı ğıvrañ dellerdi. (31) bürũğ dolallardı. (32) /yemeni biz oña bürüg derik. (33) vardım yer de analığ da hiç bi şeyin de sāhabı olamadım. (34) /abō! eziyet deme de bōle mi olur. (35) onnara baħdım da şindi gelinlere ben el pençe dūvan durdum kendi ğaynanamı ğórerekden. (36) zengin dëyi anam verdi. (37) anama da şindi ğarış veriyom bazı ciğerim yanıncı. (38) ulan ana diyom ben varanaca ayaħda mı dikilin nōrün diyom. (39) tallası cōh dëyin verdi tavıñlaramı yemi satın _ alıp yediriyom. (40) /dur saña çığrıym iki.

(41) çatdılar ocañ daşını.

(42) ğurdular düğün _ aşını.

(43) öğdüler ğızın başını.

(44) ğız anam ğınan ğuTlu _ ossun.

(45) ğatladı geçdi eşĩi.

(46) sufrada ğaldı ğaşı.

(47) ğız ana evin yahışı.

(48) aş iş belletdiklerim heP daşınan geldi başa. (49) cime sultanımdı gendi başıma. (50) āTmiş batman duz yétmezdi avıcımınan güşuma dermiş bu. (51) bizim şurda ğalemiz varıdı. (52) orada yaylada oturullarmış. (53) bunnarın altından olūğ varmışımış. (54) bi aḥrabām varıdı. (55) torununu gótürmüşler anğara dēmiş ki bunda tümür. (56) şu ilaçları ğullan gel alaḥ dēmişler ğafasından. (57) beḡ gibi çıḥmış bōle böyükÇe. (58) bu getirmiş bi ḥafda ḥamama dıḥmış. (59) bōle saçınan berāber yedi çitiliynen o yara gelmiş eline çıḥmış. (60) almış anğaraya gētmış. (61) dēmiş teyze nerde górdün bu tedāviyi ḥanğı toḥtura gētdin o toḥturun adresesini ver başa. (62) /sarayıḥ hemi de saray varıdı orda saray dediler. (63) bura esgi adı yaylalıḥ dellerdi. (64) aşsa kútlere sári _ özü dellerdi. (65) /burda dedemiḡ kóyü varımış. (66) ğıtırkan derik. (67) o kóy savaḥ derik bu yanna bir kóy daḥaydı. (68) o kóy bitdi. (69) kimini vurmuşlar zamanıḡ behrinde. (70) dellermiş ki kervan geçıyo böyle biri cāḡaş cāḡaş depeden inmiş. (71) anamıḡ sırtında da arpa yúklüymüş. (72) arpa desdesini getirip düvecek daşınan. (73) anamın belindā ipi gevşetmiş orıya oturmuş. (74) aman ğızım sen benim ğız gardaşımsın arpanı dursun ğaç gēt. (75) kōḡura mı ne bi şey geliyo dēmiş. (76) /eşğıya hē eşğıya kōḡurası olurmuş. (77) anam ordan inmiş bu yaylalıḡa ğorḥuynan. (78) dedemiḡ sıǵıllı yanmış. (79) üç _ cüz dene seyisi yanmış. (80) /geçi seyis derdik oḡa biz. (81) ğuccüklere ğuzu böyüklere toḥlu derik. (82) eḡ böyüne işeK derik. (83) /ebe yōḡudu gendi başımıza yapıdıḥ. (84) /yā! yapıdıḥ. (85) İyde dalı keserdik onu delerdik mıḥınan dalına dikedik. (86) esgiden góz boncuḥları olurdu orta böyle delikli onnardan daḥardıḥ böḡrüne de. (87) yüzellik tütüdürdük. (88) /esgiden allah gósdermesin ğırğ _ ğún yas çekerdik. (89) şimdi cenāzeler de film _ oldu. (90) āḡlıyanı da ğüleni de bilemiyoḡ. (91) biz bir ḥafda āḡzımıza ePmek vurmazdıḥ. (92) /.../esgiden dar kese kátleri olurdu şōyle şōyle ğuccücük. (93) şuna bi şeker ğoyūm da yēnime gótürūym dēmedi. (94) ētdīne başım _ āle başım _ āle!

(95) ğardaḥ ğardaḥ deller ğafı dāḡmış.

(96) adirevi mor sümbülü bāḡmış.

(97) eve vardım ğızım anam yōḡumuş.

(98) ne dēyim ğızım ne dēyim gózüm.

(99) sarı giyer solmazımış.

(100) ğara giyen oḡmazımış.

(101) ana sevi olmuyanıḡ.

(102) ğardaş _ evi olmazımış.

(103) yüce dāğ başında bir ğırılı fenar.

(104) anadan _ ayrılan böyle mi yanar.

(105) nātsaŋ _ içerimi baħsaŋ.

(106) bodu culuħ böyütdüm. (107) yavılılar çıhatdım. (108) ğoranta besledim. (109) üç böğom suvan ekerim. (110) üç bölük paħla ekerim. (111) /ısırgan biz oňa ısırgı derik. (112) tekesaħalı ğazaŋğarası derik. (113) /ğazaŋğarası sarı çiçek _ olur böyle üstünde desdārmi. (114) ondan biz madımalā çoħ ğatardıħ. (115) /baħ biz yaraları neyneŋ èyi ederdik. (116) ğırıhsıñıl derdik elim gibi yassı dāl mi ħāʿriye. (117) biz çayı kózle içerdik. (118) ataşı ğayardıħ. (119) ğúğümler olurdu ırılılar. (120) onnarınan suyu ğaynadardıħ. (121) bal mı olurduŋ ya! vallaħa baħ. (122) /bulğuru vaħy! esgiden ğazanlarda ğaynadardıħ ğurudurduħ ğóPgózel. (123) /paħır ğazanadı bulğur ğazanı derdik. (124) /baħır ğullanardıħ kóhTe teşlerimiz de baħır _ olurdu. (125) /teş dedim ilāŋ diyoŋuz ya onnar tüm paħırımızdan _ olurdu. (126) hêÇ alemiyonda yemiş ğul dālidik.

Metin 44

Kaynak kişi: H*** G***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Saray Mahallesi

Yaşı: 56

Eğitimi: Okur yazar

Mesleği ve yaptığı işler: Hayvancılık

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Hızlı ve heyecanlı konuşuyor.

(1) /anam vermem diyo babam verecām diyo. (2) om _ beş ğünün içinde beni aldılar. (3) /çocūkana oħulda tanıyom. (4) Kocam oħulu sevmezdi. (5) /ğıram yarımılıħ altı da çarādi saat kúpe yūsūdü. (6) nişannı ğórmeden geldim ben. (7) /ğaynanamınan yedi sene oturdum. (8) Kocam dışarı ğetdi on sene dūrüs. (9) /ğaynanam doħuz çocūmdan üstünsün derdi baħa. (10) /iki gelinim _mar. (11) ābō! ben yedi sene gelinimneŋ durdum. (12) /yaşlı ğadın varıdı kezig diye bir ğarı. (13) ebemizdi ben oňa doğum yapırdırdım. (14) /iskembi derik onu ğorduħ topraħ dökerdik ayaħlarımızıŋ _ altına. (15) doğum yapmadan evel topraħ elerdik. (16) ayaħlarımızı sıcaħ dutuP doğum sancısı tez gelecek. (17) toprāŋ üstüne doğum yapıardıħ. (18) /nazar dāğmesin dèyi nazar boncū şeyderdik. (19) bir İyde olurdu beşime onu daħardım.

(20) inne ğorduĥ ğırĥlī üsdümüze şey _ olmasın diye. (21) böĝrümüze ğuran ğorduĥ. (22) /inne al basar dellerdi esgiden al basarımış. (23) ebemi basmış baĥ babamıñ anası. (24) babam döşdünda ebem loĥusaykana ayu _ ucundan bir meyva āşcı peyda olmuş. (25) bir yaşlı adam demiş ki seniñ çocün meyvacı olacaĥ. (26) ürüyasınıñ arasında al geliyo. (27) ğırmızı esbaPlı bir ğadın gelmiş üsdüne yúĥlenmiş. (28) ebem de dutuyo al ğadını. (29) o o^{ña} o o^{ña} derken ebem yīdimiş bunu ğaldırdī bile yere yēdi silsiletime tōbe edecāñ _nı demiş al basmaycāña. (30) yēdi silsiletine tōbe ossun ben sülālene gelirsem dēmiş. (31) şimdi bizim sülāleye hēç öyle bi şey olmaz evel allān izniyinen. (32) /benim dörd _dúnürüm _mar daĥa ben āĝrıyīP incinmedim. (33) ğomşularımınan ēyceydim. (34) /buranıñ meşur kōfde yemā var ğuzum. (35) oruçda bulĝurdan etnen yaparıĥ. (36) oruçdan om _ beş ğún önce oña başlarıĥ. (37) su bōrā yaparıĥ. (38) /hamırı yūrruĥ yumurtaynan yōşurdunan başĝa bi şey ğoymaĥ. (39) kúçük kúçük bezi alırıĥ. (40) o iyıcık dinnenir. (41) bōrāmızı bayā açarıĥ yuĥ _ olur. (42) onu bir dinnendirrik ĝaĥ tabaĥ yapacīsah. (43) suyu ğaynadırıĥ cōl cūl suyu. (44) hamırı bōrdlerik. (45) yımırta ğırarıĥ yāĝ ğoruĥ. (46) tereyāşnan daĥa ğōzel olur. (47) yāĝ bir yımırta arasına peynir ğoruĥ om _bir tāne veyoĥut _doĥuz bezi ğoruĥ bi tepsie bōrāmız olur. (48) madımaĥ olur madımalaĥ derik. (49) oñu toplarıĥ ğıyarıĥ nacānan. (50) yīĥarıĥ ilisidirimiz olur onuynañ ēyce üç dāfe süzerik. (51) /süzgeç hē biz ilisdir derik. (52) ēyce yuruĥ suyu ğaynadırıĥ. (53) ēçine ecik duz atarıĥ. (54) sóvanını çaman _ununu atacān oña. (55) az bi şey ĝaşıñ _ucuyına yemāña ğóre öyle yaparıĥ. (56) bizim beK _ ğōzel yuĥamız _ olur. (57) /Fah! geçim ğaynā çōşu malcılıĥ yapıyo. (58) /bizim burda çoh pendir çeşidi yapmaĥ. (59) ĥani telezyonda ğósderdiyolar ya o çeşitleri bilmiyoĥ biz. (60) /eKmeK ne yapāhana aynı yardım severik. (61) /uç ğún dúĝün yaparıĥ burda. (62) bayrāñ ĝaĥdī ğún yemek yaparıĥ úÇ _ çeşit. (63) /ilk _ĝünü dúnür giderik allāñ emrini ārıĥ. (64) ertesi _şün oĝlanna ĝızı bi annaşıdırıĥ. (65) ğonuşullar bir odiya dıĥallar. (66) āylesinden birini dıĥarıĥ ĥanı ğörücü usūlü alıyoĥ _a. (67) hē dellerse dúnürcü giderik gendi āylemizden üç dörd ĝişi ğótürrük. (68) dúnüllümüzü anarıĥ dúnür oluruĥ. (69) ertesi _şün böyüklerimizi ğótürrük. (70) şerbetlīmizi alırıĥ. (71) bi yūsük alırıĥ sāde. (72) /şeker orelet iki çeşit olur. (73) biri Fīşneli biri ĝuşbunnu ğatarıĥ. (74) ğarafil ğoruĥ içine. (75) şerbetin üstüne bi örterik ĥociya du^valandırıĥ oĥuduruĥ. (76) oĥuduĥdan sōna yapan ğadınıñ óñúñe varır ğeri şerbet. (77) ğadıñ dúnürcünün başına ğayınbabayı çāĝrır çömÇe batmıyor der. (78) ğayınbabanın ğolundan ne ğoparsa verecek. (79) genelāmız bu. (80) bi de yūsük daĥarıĥ bürüg atarıĥ. (81) /aĥa şunnardan baş örtüsü bürüg derik. (82) /bir ĥafda ĝalası şeker dāĝdırıĥ oĥuyuntu. (83) //.../ üç dörd dene ocaĥ ğurallardı. (84) iki ĝişi südlü yapardı böyük ğazannan. (85) /südünen

piricinen südlü derik ālen biz oña sütlaç. (86) ayaḥ kóhdesi olurdu. (87) icicik bulğur gönurdu onu yūrullardı. (88) onu şōle basdırıllardı. (89) normal yuvallaḥ kóhdemiz ayrı olur. (90) onun eti beK az olurdu. (91) ötekiniḡ _ eti çoḡ olurdu. (92) /ḥaley çekeller davulnan dúdūḡnen. (93) /erkeklere gız asbabı gēydiriller. (94) deli _ ānlılar govalar.

Metin 45

Kaynak kişi: K*** C***

Doḡduḡu ve yařadıḡı yer: Sarayözü Mahallesi

Yaşı: 78

Eḡitimi: Okur yazar deḡil

Mesleḡi ve yaptıḡı işler: Hayvancılık

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Son ekteki sesler genellikle kalın sıradan çıkarıyor.

(1) /evlenmek böle şannı řō^hretli deyilidi ya evlendik. (2) birer yūsük barnāmıza daḡdılar. (3) ecik bize dúḡün _ etdiler. (4) ḥaydī baḥalım bu gelinimiz ata bindirdiler at arabiye. (5) /tabi isdiyoduḡ. (6) herkeş vardını isdemez mi? (7) o adet ḡaḡdı. (8) /ḡırḡ beř sene oluyo herifim ḡazaya ūḡradı. (9) o zaman da ḡızım yeni olduıdu. (10) ondaḡ beri sürüm sürüm sürünüyoḡ. (11) /hē ne diycām bi řey demaḡ. (12) /evel birer tek _ ḡóz evidi yaşamayı nērde biliyoduḡ. (13) /el kapısı ētmez mi! (14) /evel dúḡünde bir fistondu. (15) /ō! dúḡnümüzde on tene davar kesellerdi. (16) ḡavırma yapallar dökellerdi. (17) /elimiznen yúk perdesi yapıdıḡ. (18) namazlā derik kilime onu yapıdım. (19) yún çulu yapıdım. (20) /yúndan çul doḡurduḡ kilim. (21) /davar keserdiḡ pilav yapıdıḡ. (22) /kesiyōduḡ hemen yi^yōduḡ. (23) /sancı oluyōdu evde hemen dōḡruyōdum. (24) heç doḡdura gētmedim. (25) /gendim babayīdidim sāḡlıdım. (26) /doḡ kóynek yoḡūdu fiston getiriyolardı çocū ḡórmeye. (27) /yapmah mı! oḡuyodum nazar duvalarını. (28) /hepsi gelir yolunan çocū ḡasdamızı loḡusayı ḡórüller. (29) /tarlalarımız abedi yoḡ heç yoḡudu. (30) /ḡayvancılıḡnan geçiniyoduḡ. (31) /ḡúcük de varıdı böyük de. (32) /çókelik pendir yapıyoduḡ. (33) /çocuḡlar evel top yoḡ lasdī ne ayāndaḡ ıḡarılırdı birbirine atallardı oynallardı. (34) /heP evler misafırı dāḡdıllar birbirine. (35) iki úç ḡún ḡótürüllerdi ekmeklellerdi. (36) /budadım budadım dalım ḡalmadı. (37) çimenni baḡçede ḡúlüm ḡalmadı. (38) hēpsi öldü kimsem ḡalmadı. (39) ōle diyaşet derdik. (40) /biriniḡ yūrā _ āḡríyo mu benim yanıma gelir baḡardım. (41) ḡóbām düşmüş. (42) elimineḡ üfelerdim ḡóbē ben ēyce oldum derdi. (43) /biz oña būḡ derik. (44) būḡ yapar çadır ḡurardıḡ. (45) çayırları heç ḡoymazdıḡ daḡlarda. (46) /ḡoyuḡ ḡózü sóḡútten ḡavaḡdan ḡoḡulu

otlardan toplardım. (47) ğaynadırdıĥ yunaĥ ğazanında. (48) bēle dōrd burnu ōrterdik oĥa gııerdik. (49) ocū olmiyan avratları ĥasdarları ōrıya dıĥardıĥ. (50) /būĝdayı yıĥarıĥ. (51) su ğaynardı içine ğorduĥ. (52) o hedik   olurdu. (53) onu dōkardıĥ ğurudurduĥ setenlerdiĥ dūıverdiĥ toĥmānan. (54) el daşıynan ekardıĥ. (55) /unu dārmenler yapıyodu oĥu biz bilmāĥ. (56) /ĥıdrellazı biliriĥ da yapmaĥ. (57) başıĝa kōyler yapıyo ĥıdrellazı.

Metin 46

Kaynak kişi: M*** Y***

Doĝduĝu ve yaşıadıĝı yer: Sarayōzū Mahallesi

Yaşı: 76

Eĝitimi: Okur yazar deĝil

Mesleĝi ve yaptıĝı işler: Hayvancılık

Konuşmayla ilgili en belirgin ōzellik: Yorgun bir sesle konuşuyor.

(1) /sarayōzū kōyūndenim. (2) /ĝetmedim bizim zamanımızda oĥul yōĝudu. (3) bu oĥulun daşını ğumunu ĥayvanlarnan ekdik. (4) daşın da ĝāĝnılarnan ĝetirdik. (5) /anĝarada ııdanbulda işçilik yapıp alıřırdıĥ. (6) kōy yērinde evlendik   iřde. (7) baba aĥa ne diyōsa ōle oluyōdu. (8) şindiki ĝenler gibi dāldi. (9) /ĥayvancılıĥ var başıĝa bi řey   yoĥ. (10) /řu yoĥarda ĥamam   mar saray varımış orda. (11) oranın   ōzū buĥa  ařřā ĝeldi   uçun ondan ad burıya verilmiş. (12) verāneler duruyo da^ha. (13) /ĝurudullar baTlıcan biber řunu buĥu ōle bi şeler yapallar. (14) /oduĥu satın alıyoĥ. (15) /oĥuyuntu dāĝdıllardı kōylere. (16) /ĝidiyōduĥ oranın ĥalkı ōrıya toplanıyōdu. (17) bura da burdan ĝēdiyodu ĝızı alıp ĝeliyōduĥ. (18) uzaĥ yēr   olursa bir ĝūn orda ĝalınıyodu ĝōyde. (19) /radiyo telezyon ıĥdı onnar ĝaĥdı. (20) /burda arpa būda olur. (21) /rafāyanın asgerlik ĝazanın şubesindeydim. (22) /buranın ĥalkı dışarda alışmaynan ĝeim tēmin ediyolar. (23) /esgiden de davarcılıĥ malcılıĥ yapardıĥ. (24) burda ĝara davar oĝudu. (25) şindi batal   oldu. (26) /ĝara ĝei. (27) onnarı alır satardıĥ. (28) ala vere yapardıĥ. (29) /elik oynardıĥ. (30) ĝoĥřuluĥ iĥy. (31) /yeĝi dōĝmuř ocuĥları ĝider ĝōrūller. (32) /oĥa ĝurřun dōkellerdi esgiden. (33) /esgiden bi ĝocaĝarı varıdı aynı doĥdur gibiydi. (34) /yanşan otu ĝırdaki çiçekleri toplallardı. (35) řōle řōle aĝalar varıdı onnara nıvıl dellerdi. (36) onnarı řē   yapallardı ōstūnū ōrterdi. (37) ĝazannarda otu ĝaynadırdı. (38) ĥasda olanları būēun içine dıĥardı. (39) onnan çimdirirdi otun buĥarıynan ēyleřirdi.

Metin 47

Kaynak kişi: A* G*****

Doğduğu ve yaşadığı yer: Söğütlü Köyü

Yaşı: 71

Eğitimi: Okur yazar değil

Mesleği ve yaptığı işler: İnşaat, çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin ve net bir konuşması var.

(1) /ođu bilemiyom da esgiden beri heP söğütlü. (2) bařđa bi ismi yoğudu elām yāni. (3) ben bileli beri bōle. (4) /oğuula gitmedim ōhul yoğudu. (5) /emeklīm yođu. (6) inřāt işlerinde ūğrařıyodum. (7) bunnarı yapar çatardığ. (8) /kōyde eKserī boğazlıyanda çođu çalışdım. (9) /esgiden hanı dāđ daşı öküzle ekeller biçellerdi. (10) /tırpan bi de ğalıç varıdı biliğ _đi? (11) bāzıları da orağu diyo. (12) bōle elden yolallardı. (13) /tallalardan çığan bŭđdayı yığallar ğurudullardı. (14) su dērmenleri varıdı. (15) gótürüP orda herkeş Kendine göre ğazılığ yapıyodu. (16) /úç ğŭn dúđŭn çalallardı. (17) eTraf kōyler oğuntu verillerdi. (18) /burıya gelillerdi kōylerden. (19) ařřā inellerdi ciriT oynallardı. (20) şinci onnarın hiÇ bi řeyi ğalmadı. (21) /esgiden kōy odaları varıdı. (22) şağıs yağıyodu odayı. (23) millet giderdi vakıt geçirmek için ğonuşuluyodu. (24) //.../ erdek asgerlik şübesine verdiler ğŭnŭmŭ doldurdum. (25) /ğoņřuluđ İy yāni mıtlı geçiyolar. (26) /odunu devletden müsāde alıyoğu ğŭz mevsiminde herkeş kesip ihdiyacını getiriyo.

Metin 48

Kaynak kişi: D* ř*****

Doğduğu ve yaşadığı yer: Söğütlü Köyü

Yaşı: 71

Eğitimi: İlkokul mezunu

Mesleği ve yaptığı işler: Esnaf, hayvancılık

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Konuşmasında sesleri kalın çıkarıyor.

(1) /bu kōyde yaşıyom. (2) /oğuula ğetmedim gece ōđretmenden oğuduğ. (3) beşde diplomam var yāni. (4) /meslām esnafılığ ğayvancılığ. (5) /otuz ğırđ tāne besim _ mar. (6) /onnan şu kōydā birbirimizi ğörmeden evlendik. (7) allah rāzı ossun ēy çığdı řŭkŭr. (8) ğŭzellinen yaşıycan. (9) çoK _ ğŭzel yaşadığ. (10) hēÇ bi noğsanımız yoğu. (11) /yedi tāne dōrd ğız üç

oğlan. (12) /ikisi a^vusduryada biri yanımda kızlar da ğociya ğetdi. (13) /herkeşin ğapısının _ önünde bağ bahçesi var. (14) millet dok dok. (15) /gençlimizde üç ğün düğün çalınırdı. (16) düğün sa^hibi yemek verirdi ěyceydi. (17) /kóylere haber verirdik herkez gelirdi. (18) /şindik ğıznan oğlan bi^r _ ariye gelecáh. (19) eđer ğafataslar birine ũrlarsa okey deller yoĥsa yoĥ. (20) aĥa řu kız benim. (21) adam düğú^r geldi. (22) dedi ki ben varmıycām. (23) he! /.../ sen nası varmaĥ ğız dedim. (24) amma şindi ũle dēl. (25) gel burıye nere gidiyōĥuz? (26) /bizim zamānımızda fazla yōğudu millet çok fakırdı. (27) /altun daĥılırdı. (28) /bis _ sürü adam gelir burıye. (29) düğünde ğızı alıp getillerdi. (30) ğoĥşular yēmānı yēller bıraĥıp gidellerdi. (31) /biz devamlı zabānaĥ şorguna gider gelirdik. (32) /ramazanda herkeş ĥanımlar yemek yapar. (33) aĥa şindik ğurban kesilecek. (34) şindi herkeş birer düve kesiyō. (35) et de çoĥ yāni ũle bildīn gibi dēl. (36) /buşıyda arpa fıy mercimeK _ ekeller. (37) /doğudan erzurum ĥorasandan gelmeyik. (38) /asgellī vanın başğala ğazasında yapıdım. (39) önce diyerbekirde ĥacemi birlīmiz ordaydı. (40) /bolca zopa yi^vōduĥ. (41) /malcılıĥ Koyun geçi. (42) herkeşin üç _ cüz dörd _ cüz geÇisi vardı bu kóyde ğúdüyōlardı. (43) /çeliK oynardıĥ. (44) /ō súper! burda herkeş ğoĥşusuna ěy davranır. (45) /onu bilmiyom ossa da biz bilmiyoĥ. (46) dāğda oTlar çoĥ da kimse bilmiyo.

Metin 49

Kaynak kişi: A***

Doğduğu ve yařadıĝı yer: Yeni Mahalle

Yaşı: 81

Eğitimi: Okur yazar değil

Mesleği ve yaptıĝı işler: Çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Konuşurken zorlanıyor.

(1) /kırĥ _ iki dōğomluyum. (2) /benim avrat on _ altı çocuĥ anasıyım derdi. (3) /isdanbul catalcada topçuydum. (4) /ēytim yapıdırıyodum acemilere. (5) /asgerlikde nası oluyo top nası atılıyo onnarı ũğrediyodum. (6) /Perşembe ğünü bayraĥ ğaĥardı. (7) Perşembe ğünü gelin _ inerdi sekiz ğün. (8) /ĥayır mezarlıĥ orda ayaĶğabıcı kázım _ mar onnarın ğardaşıym. (9) /gendimiz yapardıĥ. (10) iri buydaylar olurdu sarıbursa. (11) ondan yīĥallardı. (12) ğazanları ğurallardı böyle beş _ alTı tane böyük ğazan. (13) bi ğazan on şinik buyday _ alırdı. (14) ğaynadır serellerdi onu tekrar setenlerdik. (15) seten de kepānı yüzünün ğabını çıĥardı. (16) ğadınnar gendi çekerdi daşlar varıdı. (17) āřam birikillerdi gece yarısına ğadar. (18)

ömeci dellerdi oña ömeci gadınnar. (19) /haley çekellerdi oynallardı ellerinde def varıdı. (20) onıynen biri çalardı hoTlallardı. (21) /bayrahdar düğünlerde bayrahdar oluñ onnan şey _ deller.

Metin 50

Kaynak kişi: A***

Doğduğu ve yaşadığı yer: Yeni Mahalle

Yaşı: 45

Eğitimi: İlkokul mezunu

Mesleği ve yaptığı işler: Hayvancılık, çiftçilik

Konuşmayla ilgili en belirgin özellik: Sakin bir konuşması var.

(1) /dörd çocuğ annesiyim. (2) /babam öldü kúçüğkene. (3) babalığ tarafında büyüdüm ğarın tohlūna durduğ. (4) /tallaya gidekene gelekene mazot alıyoduğ. (5) o da petrolda çalışıyodu un değermesinde. (6) böyle bağıyoduğ birbirimizi görmüşük. (7) sōna bana ğörücü usūlü gönderdiler. (8) /bağdığ tanışdığ etdik on _ altı yaşında evlendim. (9) /ben kızımı nışannandırdım. (10) başlığ parası dursun hiÇ bi şey isdemedim. (11) ne altın ne inci ne çal çabıt sade muTlu _ ossun yeter. (12) //.../öncekiler ğağ ğet yavрім ğasdāniye git yoğ. (13) ne zaman sancıñ dutarsa o zaman çıldığ yola. (14) /nazar dāğyōdu ğaynanam oğurdu ğa bire. (15) /büyük _ ğızımınkini babası asgere ğetdi. (16) asgerdeykene doğum yaptım. (17) orda komutanın ğızı ğuzelmiş. (18) ğızımın ismi edā ossun dedi. (19) ğaynanam ğayınbabam o ne ğarışıyōmuş dedi. (20) yoğ dedik zornan küs müs ğoydular. (21) dörd _ dene çocuğ doğordum. (22) hēç birinde benim ğatğım yoğ. (23) ordan sōna ikinci ğızım da arabada doğdu. (24) şöför dedi ki arabayı ben sürdüm gōtürdüm. (25) bunun _ adını ben ğoyacām dedi. (26) /işlengim _ marıdı. (27) yasdığ çarşaf minder dörd _ dene yorğanım _ marıdı. (28) /bürüg yaptım. (29) /düğünüm üç ğün oldu. (30) /şeker alıyoğ bir torba. (31) şu ğün düğnümüz var diyoğ şekeri veriyōğ. (32) cuma ğünü bayrāmız ğağar. (33) cumadan çığallar oğullar bayrā dikerek. (34) böyük ğazannarınan üç ğün yemek yapallar. (35) /kófde yemāmiz çoğ meşurdur. (36) ördek ğaz bodu keserik. (37) /ğaz diyolar ama biz bodu derik. (38) arabaşı çorbası yaparığ. (39) yazın çorbasını yaparığ ğışın ğamırını ğararığ. (40) ama bodu olmaśsa olmaz. (41) onun yāğsı eti çoğ _ ğuzel olur. (42) tavığnan tadı olmaz. (43) /boduyu şibiye keserik. (44) onnarı yolarığ ğaynadırığ. (45) suyunu burıye ğoruğ. (46) unu ğavurruğ ğıPğırmızı yaparığ. (47) yāsını salçasını utuzunu biberini gatarığ. (48) etini de böyle iviTlerik

dökerik içine. (49) unu da soğuh suya çalarıh hamır yaparıh. (50) böle muhallebi şeklinde. (51) ama bunu çorbíye batırıp batırıp yutacıyih çıġnemecene yoġ. (52) /aciciK bi tuz atarıh hamıra. (53) ufacıh keserik çorba taslarına ġoruh limon sıġarıh. (54) /dörd _ dene inam _ marıdı. (55) ināmı sâ^ēardım. (56) çökelīni peynirini satardım. (57) doġuz _ on dene tavīm _ marıdı. (58) eřim de talla yapardı. (59) ġasada ġöre noġut būyday _ yapardı. (60) /unu bulġuru kendimiz yapıyoġ. (61) /buyday çıġar talladan. (62) onu bir _ ěycimen elerik ġalbırlanan. (63) sonra ġótürrük yīġarız ġavuzlarda punaflarda. (64) büyük ġazannarımız var. (65) onnarın içini suynan dolu^ruh ġaynatırıh. buyday şişer hedik _ olur. (66) kendir çulları sererik ġarmana. (67) bu hedī ġótürür dokerik. (68) orda üç dörd ġún ġurur. (69) ġa bire dönderrik üç dörd saat arası. (70) ġuruyunca bi setene ġótürrük. (71) önce bi çekilir ufaġ ġāline gelir. (72) yarması bulġuru dūġsü ayrı olur. (73) çuvallarımıza ġoruh üç dörd sene yeriK. (74) /ben madımalah biliyom. (75) ěyce yemlik dedesaġalı ebemkōmeci ıssırġan otu var. (76) onnarın cacīnı yaparıh. (77) efelik var sarmasını yaparıh. (78) /cenāzelerde ġomřularımız bir ġafda yemek getiriller. (79) cenāze ġünü oldumuncu o evde yemek bişmek mekruh deller.

5. SONUÇ

Ağız çalışmalarında günümüze kadar ihmal edilen Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı 14 köy ve 11 mahallede ağız çalışmaları yapılmıştır. Çalışmada yöre ağzının büyük oranda korunduğu anlaşılmıştır.

Çalışmada yaklaşık yirmi bin civarı sözcük derlenmiştir. Bunlar içinde STT ve Türkiye Türkçesi ağızlarının genelinde bulunmayan sözcükler (dieşet, bodu, şibi, bürüg, bürüg- ,pürçekli, kongura) de tespit edilmiştir. Çalışmada dil bilgisel ve sözcük dağarcığına katkı sağlayacak malzemelerle birlikte halk bilimi açısından da değerlendirilmeye olanak sağlayacak malzemeler derlenmiştir. *Arzu ile Kamber* ve *Yaralı Mahmut* adlı halk hikayeleri ile *Bey Börek Destanı*'nın derlemesi yapılamamış olsa da bu yörede farklı varyantlarının olabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca elde edilen metinler içinde ağıtlar, şiirler ve deyimler de dil hazinesine katkı sağlayacak ve yeni araştırmalara konu olabilecek unsurlar niteliğindedir.

Yapılan araştırma ve çalışmalar neticesinde Saraykent bölgesinde bu alandaki eksiklik büyük oranda giderilmiş ve ilçenin ağız özellikleri kayıt altına alınarak işlenmeye ve korunmaya açık hâle gelmiştir. Dolayısıyla halihazırda çalışmalar yürütülen *Türkçesi Atlas Projesi* ve *Derleme Sözlüğü*'ne malzeme olabilecek ve bu alanda değerlendirilebilecek sözcük hazinesine ulaşılmıştır. SA'dan derlenen metinler üzerinde yapılan çalışmalarda ses bilgisi ve şekil bilgisi özelliklerinin sonuç kısmı aşağıda sunulmuştur.

Ses Bilgisi

Ünlüler

1. STT ile karşılaştırıldığında, Eski Türkçeden beri kullanımda olan / è / sesinin SA'da korunduğu ve sıkça kullanıldığı tespit edilmiştir.

bēşini (9-11) (<beşini), *él* (3-12) (<el)

2. Eski Türkçeden beri kullanılan ve aslî uzun ünlü barındıran *yārin*, *dē-*, *ğız*, *ḡūn* (*gūn*), *yōk* ve *yū-* sözcüklerinin hâlen bölge ağzında varlığını koruduğu tespit edilmiştir.

3. Aslî uzun ünlülerin yanı sıra ikincil uzun ünlülerin SA'da sıklıkla kullanıldığı birçok örnekte tespit edilmiştir.

babayīt (34-24) (<babayığit), *dōḡru* (31-25) (<doḡru), *ḡāve* (7-10) (<kahve), *ḡuccūcūk* (43-92) (<küçücük), *gidiyōdu* (4-24) (<gidiyordu)

4. Ağızlarda bulunan ara ünlülerden olan / á /, / ă /, / ó /, / ǒ /, / í /, / ú /, / ũ / sesler sıklıkla kullanılmaktadır.

5. Kalınlık-incelik uyumunda STT’de uyum dışında kalan bazı kelimelerin SA’da uyuma girdiği görülmüştür. STT’de sadece -ken şeklinde kullanılan zarf-fiil ekinin SA’da *çocūkan* (44-3) (<çocukken), *bataḫlīḫan* (5-48) (<bataklıkken) kelimelerinde olduğu gibi uyuma girdiği tespit edilmiştir. Ayrıca i- ek fiilinin de bazı kelimelerde kalınlık-incelik uyumuna girdiği görülür. *alırımıṣ* (34-61) (<alırmış), *faḫırımıṣ* (17-49) (<fakırmış)

6. SA’da kalınlaştırıcı ve inceltici ünsüzlerin etkisiyle kalınlık-incelik uyumunun bozulduğu görülür. *górpe* (2-55) (<körpe)

7. STT’de yuvarlak ünlülerin bulunduğu bazı kelimelerin SA’da düzleşerek uyuma girdikleri görülür. *avıcımınaṣ* (43-50) (<avucumunan), *bızāḡlara* (22-11) (<buzaḡlara), *çavıṣ* (17-33) (<çavuş), *fāsille* (17-14) (<fasulye)

Ünsüzler

1. Eski Türkçe’den beri kullanımda olan / ɳ / ünsüzünün yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. *adıɳı* (22-59) (<adını), *amcaɳ* (42-13) (<amcan), *dúɳür* (22-17) (<dünür) *pıɳar* (7-16) (<pınar)

2. SA’da ince, yuvarlak ve geniş ünlülerin yanında bulunan /g/ ünsüzünün /g/’ya ve /k/ ünsüzünün /k/’ya dönüştüğü tespit edilmiştir. *dúzgún* (34-35) (<düzgün), *gómlek* (9-8) (<gömlek), *górdük* (19-20) (<gördük), *gún* (1-102) (<gün), *eccik* (6-78) (<azıcık), *kófte* (6-34) (<köfte), *kóy* (5-49) (<köy), *kómür* (15-16) (<kömür)

3. STT’de /k/ ünsüzünün bulunduğu herhangi bir kalın ünlülü kelimeye bu ses /g/’ya dönüşür. Bu durum SA’nın karakteristik özelliklerindendir. *ḡabını* (14-9) (<kabını), *ḡaçak* (4-37) (<kaçak), *ḡadın* (16-55) (<kadın), *baṣḡa* (6-27) (<başka), *bayraḡ* (14-8) (<bayrak), *culuḡ* (34-108) (<culuk), *yoluḡ* (37-21) (<yokluk)

4. Bölgenin diğer bir karakteristik özelliğini yansıtan ve genellikle /h/ > /ḫ/, /k/ > /ḫ/ değişimleri ile ortaya çıkan / ḫ / ünsüzünün kullanımı oldukça yaygındır. *aḫar* (6-48) (<akar), *aḫşam* (9-34) (<akşam), *baḫlava* (1-109) (<baklava), *doḫsan* (8-28) (<doksan), *ḡırḫlydı* (16-7) (<kırklıydı), *ḫayvanları* (1-5) (<hayvanları)

5. İlerleyici ünsüz benzeşmesi olan -nl- > -nn- değişimi bölge için karakteristik bir özellik olup sıklıkla kullanılmaktadır. *bunnar* (22-18) (<bunlar), *dīvannı* (22-2) (<divanlı), *gnnük*

(41-19) (<günlük), *nışannı* (26-7) (<nişanlı), *yannış* (39-6) (<yanlış)

6. Şimdiki zaman eki olan -yor ekinin sonunda bulunan /r/ ünsüzünün sıklıkla düştüğü görülür. *gidiyödu* (4-24) (<gidiyordu), *gidiyöduh* (46-16) (<gidiyorduk), *içiyölardı* (26-26) (<içiyorlardı), *veriyölardı* (35-30) (<veriyorlardı).

Şekil Bilgisi

1. Bulunma hâli eki olan +da'nın tonsuz ünsüzlerle biten isimlerde kullanıldığında /d/ ünsüzünün tonsuzlaşp /t/ye dönmediği görülür. (*otdan*) (13-25) (<ottan), (*tohatdan*) (21-1) (<tokattan), (*hayatda*) (38-38) (<hayatta).

2. Gerileyici ünsüz benzeşmelerden en az birisinin etkisiyle +nA ile +n vasıta hâl eklerinin kaynaşması sonucu +nAn birleşik ekinin kullanımı oldukça yaygındır. (*arabasıynan*) (39-37) (<arabasıyla), (*atınan*) (40-22) (<atınan), (*taşınan*) (41-42) (<taşınan)

3. İsim ve isim soylu kelimeler türeten -(I)m / -om / -(U)m eki STT'den farklı olarak yardımcı ünlüsünün geniş yuvarlak ünlülü olduğu az sayıda örneği tespit edilmiştir.

üç *böğom* suvan ekerim (43-109) “boğum”, *doğomumuñ* üçü de evde oldu (26-17), *doğum* yapırdırdım (44-13) “doğum”, ağzıma bi *sohum* ekmek vuramadım (8-44) “sokum”

4. Türkçenin ettirgenlik eklerinden olan -ar- / -ár- eki STT'den farklı olarak /a/ > /á/ değişimi geçirmiş şekliyle kullanıldığı sayılı örnekte tespit edilmiştir.

onu da kirmennen *ăğáirirdik* (2-37) (<eğirirdik)

5. SA'nın işlek fiilden fiil yapan eklerinden /-dIr-/ /-dUr-/ /-diş-/ /-tIr-/ /-tUr-/ ekindedeki /r/ > /ř/ değişimi ile STT'den farklılık göstermektedir.

basdırıllardı (44-88) (<bastırılırlardı)

cezalandırılıardı (21-50) (<cezalandırılırlardı)

çayırı *cillendirir* (8-61) “çimenlendirir”

6. Fiilden fiil yapma eki olan -(I)n- / -(ö)n- / -(ú)n- / -(ü)n- ekinin STT'den farklı olarak eke gelen yardımcı ünlülülerin bazı fonetik sebeplerle /ö/ ve /ú/ ünlülerine değiştiği görülür.

górúnür (1-66) (<görünür)

şinci saña *öğönsem* kaç para (22-64) (<övünsem)

7. SA'da yaygın bir kullanıma sahip olan -mah / -mak / -meK / -mek eki , kalın ünlülü fiillere geldiğinde son ünsüzü /k/> /h/, /k/, ince ünlülü fiillere geldiğinde ise /k/ olarak kullanımının yanı sıra /k/> /K/ değişimini ile STT'den farklı bir kullanıma sahip fonetik bir özelliktir.

burayı ayırmah için parayı almah için kóyün ismini o başpıjarı verdi (7-15) (<ayırmaq, <almak),

esgiden böyle yoıdu annaşmah gonuşmah danışmah (25-5) (<anlaşmaq, <konuşmaq, <danışmaq)

8. -(y)IncA / -(y)UncA / -ıncı / -UncU zarf fiil ekinin STT'den farklı olarak inceleme kısmında da belirtildiği gibi son sesteki /A/'nın daraltıcı etkisi olan /c/ nedeniyle /I'/ya dönüştüğü görülür.

çıhın buyday çihıncı dārmene gótürüyoh ũğüdüyoh cı (23-20) (<çıkınca),

onu dāğdıncı birer tabah unnan gelillermiş (19-46) (<dağıtınca),

aramıye gelinci doıız evi gezmişler (19-6) (<gelince).

6. KAYNAKLAR

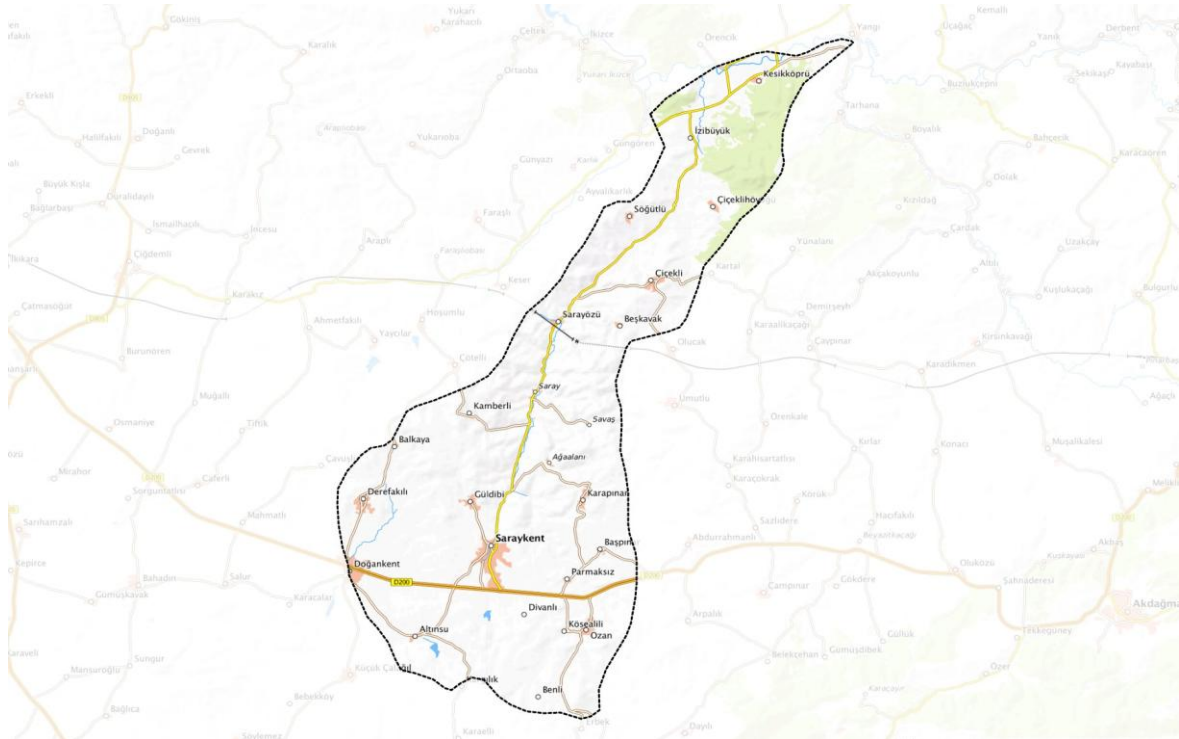
- Akça, H. (2018). *Ağız Araştırmalarında Microsoft Word Programından Yararlanarak Gramatikal Dizin Hazırlama Yöntemi*, 2. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi (07.12.2018-08.12.2018), Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi Yayınları.
- Akça, H. (2012). *Ankara İli Ağızları*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Aksoy, Ömer A., vd. (2019). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, Cilt I*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arslan Erol, H. (2018). *Kilis İli Ağızları*. 7 Aralık Üniversitesi Matbaası.
- Ay, Ö. (2020). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekimi* (2. Baskı). TDK Yayınları.
- Bayraktar, N. (2004). *Türkçede Fiilimsiler* (1. Baskı). TDK Yayınları.
- Buran, A. (1996). *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri* (1. Baskı). TDK Yayınları.
- Ceylan, E. (1988). *Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi] Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devellioğlu, F. (1980). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Doğu Ltd. Şti. Matbaası.
- Ercilasun, A. Bican. (1997). *Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri. Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eren, H. (1998). *Türklük Bilimi Sözlüğü, I. Yabancı Türkologlar*. TDK Yayınları.
- Eren, H. (2020). *Eren Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü (ETDES)*. TDK Yayınları.
- Ergin, M. (2012). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayınları.
- Ersöz, S. (2020). *Türkiye’deki Ahıska Türkleri Ağzı*, s. 19, TDK Yayınları.
- Gülensoy, T. (1981). *Rumeli ve Anadolu Ağızları Bibliyografyası*, Türk Dil Kurumu.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. (C. I- II) (1. Baskı). TDK Yayınları.
- Gülsevin, G. (2005). Ağız Araştırmalarımızda Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (3): "üzüm/yüzüm; öllük/höllük" türeme mi düşme mi?. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies*, V(2), İzmir.

- Gülsevin, G. (2020). *Uşak İli Ağızları: Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günşen, A. (2006). Anadolu Ağızlarında Farklı Bir Gelecek Zaman Eki ve Çekimi: -ıcı/ -ici; -ucu/ -ücü. *Turkish Studies International Periodical For the Language, Literature and History of Turkish or Turkic*, 1(2), 54-84.
- Günşen, A. (2019). *Kırşehir ve Yöresi Ağızları* (2. Baskı). TDK Yayınlar.
- Güvenen, E. (2025) . *Yozgat Merkez Ağzı, Cilt I*. Paradigma Akademi Yayınları.
- Güzel, F. (2019). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Yapım Ekleri* (1. Baskı). TDK Yayınları.
- Hacıeminoğlu, N. (2015). *Türk Dilinde Edatlar En Eski Türkçe Metinlerden Zamanımıza Kadar -Yazı Dilinde-* (Bilge Kültür Sanatta 1. Baskı). Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Hacıeminoğlu, N. (2016). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller En Eski Türkçe Metinlerden Zamanımıza Kadar -Yazı Dilinde-* (Bilge Kültür Sanatta 1. Baskı). Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- İlker, A. (2017). *Manisa İli Ağızları*, TDK Yayınları.
- Karahan, L. (2010). *Türkçede Söz Dizimi* (15. Baskı). Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2022). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu.
- Karahan L. ve AY, Ö. (2022). *Türkiye Türkçesi Ağızları Sınıflandırma Ölçeği*, TDK.
- Korkmaz, Z. (1958). Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme. *Türk Dili Araştırma Yıllığı-Belleten*, 6, 41-68.
- Korkmaz, Z. (1976), *Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar*, TDAY, 1975-1976, s. 143-144.
- Korkmaz, Z. (1977). *Nevşehir Ve Yöresi Ağızları: 1. Cilt, Ses Bilgisi* (İkinci Baskı). Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1983). “Türkiye Türkçesi” mad. *Türk Ansiklopedisi*, Cilt 32, s. 420, Milli Eğitim Basımevi.
- Korkmaz, Z. (1994). *Güney-Batı Anadolu Ağızları, Ses Bilgisi (Fonetik)*, Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Korkmaz, Z. (2011). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları* (5. Baskı). TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* (5. Baskı). TDK Yayınları.
- Tekin, T. (1975). *Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Özden, M. (2018). Batı Trakya-İskeçe ve Gümölcine Ağızlarında İken Zarf Fiil Ekinin Kullanım Çeşitliliği Üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7 (3), 1573-1591.
- Özmen, M. (2014). *Türkçede -ken Zarf-Fiili* (1. Baskı). TDK Yayınları.
- TDK. <https://sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi: 14.01.2025 - 08.10.2025)
- Üstünoğlu, K. (2007). Yalın Durum Karmaşası. *Turkish Studies*, 2/2, s. 736-748.
- Yıldız, O. (2021). *Isparta Merkez İlçe Ağızları*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Paintmaps, (2025). *Harita kırpma*. <https://tools.paintmaps.com/tr/harita-kirpma/TR/4-890462757/ornekler> (Erişim Tarihi 30.11.2025)
- Saraykent, (2025). *Tarihi-ve-cografi-yapisi*. <http://www.saraykent.gov.tr/tarihi-ve-cografi-yapisi> (E.T. 12.08.2025)
- Nüfus, (2025). Saraykent Yozgat nüfusu. https://www.nufusu.com/ilce/saraykent_yozgat-nufusu (E.T. 12.08.2025)

EKLER

Ek-1. Harita

Yozgat İli Saraykent İlçe Haritası¹⁰

¹⁰ <https://tools.paintmaps.com/tr/harita-kirpma/TR/4-890462757/ornekler> (Erişim Tarihi 30.11.2025) adresinden alınmıştır.

Ek-2. Fotoğraflar

1. Fotoğraf: Dedefakılı Mahallesi

2. Fotoğraf: Benli Köyü

3. Fotoğraf: Başpınar Köyü

4. Fotoğraf: Kamberli Köyü

5. Fotoğraf: Kamberli Köyü

6. Fotoğraf: Çiçeklihöyüğü Köyü

7. Fotoğraf: Kesikköprü Köyü

8. Fotoğraf: Karşıyaka Mahallesi

9. Fotoğraf: Güldibi Mahallesi

10. Fotoğraf: Başpınar Köyü

11. Fotoğraf: Başpınar Köyü

12. Fotoğraf: Gldibi Mahallesi

Ek- 3. Saraykent Kaymakamlığı Çalışma İzin Belgesi

T.C.
SARAYKENT KAYMAKAMLIĞI
İlçe Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : E-31895664-000-2952
Konu : İzin Talebi

05.05.2023

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

Yozgat Bozok Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı dalında Tezli Yüksek Lisans yapmakta olan Ahmet URUŞ 'un ilçemiz ağız özelliklerini tespit edip Türkiye coğrafyası içindeki tüm ağızları kapsayacak bir ağız atlasının oluşturulabilmesine katkı sağlamak amacıyla 15.05.2023-15.05.2024 tarihleri arasında ilçemiz merkez ve köylerini gezerek vatandaşlarımızla röportaj yapması ve gerekli araştırma yapması için makamınızca gerekli iznin verilmesi hususunu;
Olurlarınıza arz ederim.

Ahmet Can ŞEN
Memur

O L U R
Ali AÇIKGÖZ
Kaymakam

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: tP6agY-qS913A-mDoZaf-4JKocr-Rt1Z1yvT Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-cbya>

Fatih Sultan Mehmet Mah. Gmık Bulvarı Hükümet Konağı
Telefon No: (354)368 64 42 Faks No: (354)368 64 50
e-Posta: saraykent@saraykent.gov.tr İnternet Adresi: <http://www.saraykent.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hu01.kep.tr

Bilgi için: Ahmet Can ŞEN
Memur
Telefon No:

Ek-4. 21.12.2023 tarihli Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Onay Belgesi

**T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
BAŞVURU DEĞERLENDİRME FORMU**

ARAŞTIRMANIN ADI	Yozgat İli Saraykent İlçesi Ağzı İncelemesi
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	☐ Anket/Ölçek/Skala Çalışması ☐ Gözlemsel Çalışma ☒ Niteliksel Çalışma ☐ Diğer
GELEN EVRAK SAYISI ve TARİHİ	186271 sayılı ve 14.12.2023 tarihli yazı
YÜRÜTÜCÜ/DANIŞMAN (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm)	Dr. Öğr. Üyesi Ebru GÜVENEN Yozgat Bozok Üniversitesi – Fen-Edebiyat Fakültesi
ARAŞTIRMACILAR (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm)	Ahmet URUŞ Yozgat Bozok Üniversitesi – Fen-Edebiyat Fakültesi

KARAR NO: 09/33	TARİH: 21.12.2023
Yukarıda bilgileri verilen Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik sakınca <u>bulunduktan</u> oybirliği ile karar verildi.	
Değerlendirme Sonucu	
☒	Uygundur
☐	Düzeltilme gereklidir (Açıklayınız)
☐	☐ Düzeltilmeleri görmek istiyoruz ☐ Düzeltilmeleri görmemize gerek yok
☐	Uygun değildir (Açıklayınız)
Açıklama	

ÇALIŞMA ESASI Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Yönergesi

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Mehmet SAĞLAM	
Doç. Dr. Ayşe ŞENER TAPLAK Etik Kurulu Sağlık Bilimleri	Doç. Dr. Çağdaş CAZ Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Selahattin YAKUT İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi	Doç. Dr. Zeynep KOYUNLU ÖNLO Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Mümtaz Levent AKKO Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi	Doç. Dr. Kevser HAVA Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
Dr. Öğr. Üyesi Onur BATMAZ Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Aslı KAHRAMAN ÇINAR Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema DALKILIÇ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Öğretim Üyesi
Dr. Öğr. Üyesi Altın Aslı ŞİMŞEK ÖNER Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi	

KYT-FRM-160/00

Belge 2: 21.12.2023 tarihli Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Onay Belgesi

DİZİN

a	1. yüklemden sonra gelerek anlamı pekiştiren ve yapılanın doğal olduğunu belirten bir söz a. (22-30), (22-32)
a	2. ya a. (28-38), (29-15), (44-66)
aba	abla a.+m (23-14)
abbas emmi	kişi adı a. (7-28)
abdeslen-	Far.+Tür. (āb+ dest+ le-n-) abdest almak a.-iyōlar (6-23)
abdez al-	bkz. abdeslen- a.-ır (<i>abdezini alır</i>) (34-35)
abedi	<Ar. (ebedī) oldu olası, hiçbir zaman a. (45-29)
abi	ağabey, büyük erkek kardeş a.+lerim (25-42) a.+min (1-100)
abō	şaşma ve korku ünlemi a. (18-16), (43-34)
accı başı ol-	aşçıbaşı a.-muş (9-57)
acemi	<Ar. ('acemī) acemi asker a.+lere (49-4)
acemi birli	bkz. acemi birliği a. (39-5) a.+de (12-31) a.+m (15-24)
acemi birliği	<Ar.+Tür. ('acemī+ birlik) askerlere eğitim yaptırılan yer a. (30-4) a.+m (1-49)
acı acına	acılı bir vaziyette a. (3-13)
acı duman	üzüntü, keder a. (25-34)
acı söz	kişinin onuruna dokunan, gönlünü inciten söz a.+lerden (5-125)
aciciK	azıcık (zarf) a. (50-52)
acícík	bkz. aciciK (zarf) a. (19-17)
açıl	açık gizliliği olmayan, olduğu gibi görünen a. (1-67)
açıl hava sineması	<Tür.+Ar.+Fr. (açıl+ hevā+ cinéma) yazın veya iklimi elverişli yerlerde geceleri çalışan, üstü açık, yanları kapalı sinema a. (1-24)

aç-	1. açmak, aralamak a.-ar (9-54) a.-arım (34-65) a.-dı (27-9) a.-sam (41-32) 2. faaliyet göstermek a.-dış (27-2) a.-tı (19-23) 3. genişletmek a.-arış (44-41) a.-arsın (6-28)
açıl-	1. genişletmek a.-ır (2-74) 2. kuruluş ilk kez veya yeniden işe başlamak a.-dı (21-10)
açma-	hatırlatmak, aklına düşürmek a. (20-4)
ad	bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz; isim, nam a. (40-2), (46-11) a.+ı (1-56), (5-14), (5-102), (9-13), (19-74), (19-74), (22-60), (22-60), (24-31), (28-13), (40-7), (43-63) a.+ım (5-97) a.+ına (5-104), (8-81) a.+ımı (12-27), (50-25) a.+ıyı (22-59), (40-9)
adı çilh-	kötü bir ün kazanmak a.-dı (<i>ad çilhdı</i>) (5-93)
adam	<Ar. (âdem), 1. erkek kişi; herif a. (7-20), (1-27), (1-30), (1-45), (15-26), (4-24), (5-16), (5-37), (6-14), (17-16), (17-17), (19-18), (19-19), (19-20), (21-41), (24-42), (24-72), (24-76), (28-18), (28-20), (34-110), (44-25), (48-21), (48-28) a.+a (19-16) a.+ı (17-43), (17-48) a.+ın (4-21), (4-25) a.+ın (1-43) a.+lar (1-74), (1-101), (16-20), (35-14) a.+ları (21-43) a.+ların (24-82) 2. öğrenci a.+ları (6-35) 3. uşak, hizmetli a.+ymış (39-3)
adet	bkz. âdet a. (45-7) a.+le (9-127)
adıyaman	Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri a. (39-5)
adirevi	aile evi

adres	a. (43-96) <Fr. (adresse) herhangi bir kişi veya mekânın bulunduğu şehir, ilçe, mahalle, cadde, sokak, kapı veya daire numarasının belirtildiği bilgi; bulunak a.+esini (1-54), (43-61)
afet-	<Ar.+Tür. ('afv+ et-) olumsuz veya uygun olmayan bir söz söylemeden önce kullanılan nezaket sözü a.-er (<i>âfider</i>) (18-27) a.-ersin (<i>afedersin</i>) (1-101), (34-14), (4-49), (34-110)
ağ ğız	ineğe verilen ad a. (5-25)
ağaç	ağaç, uzun odun parçası a.+tan (12-36) a.+ın (<i>âğacın</i>) (5-29)
ağaç	bkz. ağaç a.+lar (46-35) a.+tan (12-18)
ağalân	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı köylerden biri a. (1-57)
ağız	yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ a.+ında (<i>ağzında</i>) (18-21) a.+larına (5-69)
ağla-	üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek a.-r (25-38) a.-rdı (8-22) a.-rım (16-41)
ağrı-	sızılamak, acımak a.-r (34-28)
ağrı kaya	Altınsu köyünde yayla olarak kullanılan bir yer adı a. (5-24)
ağzı yan-	büyük zarar görmek a.-dı (<i>ağzım yandı</i>) (2-46)
aھا	işte (ünlem) (6-66), (6-73), (19-39), (22-5), (26-16), (30-16), (33-37), (36-19), (36-6), (38-34), (41-50), (44-81), (48-20), (48-33)
aھacıھ	işte, orada, hemen şurada, bu (ünlem) a. (18-43)
aھan	bkz. aھacıھ a. (7-36)
aھçı	aşçı a.+larımız (4-18)
aھır sekisi	<Far.+Tür. (âھūr+ seki) kışın, sıcaklığından faydalanarak oturmak için ahırın bir yanına set halinde yapılan, yüksekçe ve sofa genişliğinde oda a. (9-37)
aھmeT	kişi adı a. (24-29)
aھraz	<Ar. (aھres) dilsiz a.+ı (8-63)
aھşam	akşam vakti (zarf)

aḥvāl	a. (24-83) <Ar. (aḥvāl) durumlar, hâller, vaziyetler
aḥ	a.+a (5-82) sesin tonuna göre pişmanlık, öfke, özlem, beğenme, sevgi vb. duygular anlatan bir söz (ünlem)
aḥ-	a. (2-47) akmak a.-an (19-63) a.-ar (6-48), (22-52), (22-53), (29-47), (34-52) a.-ardı (1-58), (29-46) a.-ıyo (5-50), (5-50), (7-16), (19-63) a.-ıyö (7-16)
aḥa	hayret, korku, keder, sevinç, kızgınlık, alay bildiren ünlem (ünlem) a. (17-35)
aḥbab _ ol-	<Ar.+Tür. (aḥbāb+ ol-) arkadaş olmak, dostluk kurmak, yakınlık kurmak. a.-muşlar (5-100)
aḥçağale	Akçakale a.+de (17-41) a.+ye (17-39)
aḥdāğ	1. Diyarbakır ilinde bir yer adı a. (39-11) 2. bkz. aḥdağmādeni a.+dan (36-3) a.+na (34-9), (37-8), (39-12) a.+nın (1-82), (17-36)
aḥdağmaden	bkz. aḥdağmādeni a. (16-1)
aḥdar-	akdarmak, bir şeyi bir kaptan diğerine boşaltmak a.-ırdıḥ (34-38) a.-rıḥ (33-17), (41-43)
aḥıl	<Ar. ('aql) düşünme, anlama ve kavrama gücü; us a.+ı (aḥıl) (1-12) a.+ıma (aḥılma) (5-87) a.+ımda (aḥılmda) (21-59)
aḥlı alma-	<Ar.+Tür. ('aql+ alma-) akli almamak, anlayamamak a.-dı (aḥlım almadı) (19-73)
aḥlı āsiK	<Ar.+Tür. ('aql+ eksik) akli eksik, akılsız a. (35-7)
aḥlı dur-	<Ar.+Tür. ('aql+ dur-) akli durmak, şaşırmak a.-uyodu (9-61)
aḥlım yetme-	<Ar.+Tür. ('aql+ yetme-) akli yetmek, akli ermek a.-z (37-7)
aḥma-	bkz. aḥma- a.-cek (aḥmicek) (29-48) a.-zım (9-1)
aḥraba	<Ar. (aḥribā) akraba, hısımlar a.+larıma (25-18) a.+larına (16-35) a.+sı (4-24)

aḥrabā	a.+sını (24-69) bkz. aḥraba a.+ları (39-28) a.+larımızı (38-26) a.+m (24-55), (43-54) a.+n (7-24) a.+ṇ (34-103)
aḥrabāḡ	bkz. aḥraba a+lara (34-106)
aḥseri	<Ar. (ekseri) ekseri, genellikle a. (4-26)
aḥserī	<Ar. (ekseri) bkz. aḥseri a. (4-50)
aḥşam	bkz. aḥşam (zarf) a. (9-34), (24-2), (24-45), (35-27) a.+a (6-34), (7-5) a.+aca (<i>aḥşamıca</i>) (34-14)
aḥça	beyazımsı, beyaza benzer; ağca a. (1-24)
aḥdaḡ	bkz. aḥdaḡmādeni a.+dan (9-124)
aḥdaḡmādeni	Yozgat iline bağlı ilçelerden biri a. (9-122)
aḥma-	sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler bir yerden başka bir yere doğru gitmemek a.-z (9-83)
al	1. albastı a.(44-28) 2. kırmızı a. (19-38)
al-	1. ad vermek a.-ıyolar (24-33) 2. aktarmak a.-ıllardı (39-42) 3. alıkoymak a.-dım (10-4) 4. ayıklamak a.-ıllar (24-20) 5. beraberinde yanında götürmek a.-ıyom (24-5) 6. biçmek a.-ıyo (41-60) 7. bir araya getirmek a.-ırılı (2-71) a.-ıllardı (34-77) 8. değiştirmek a.-ıyolar (19-63) a.-ıyolardı (19-63) 9. erkek, birisiyle evlenmek

a.-acām (19-17)
a.-aḥ (19-14), (28-4), (43-56)
a.-dī (21-30)
a.-dīḥ (18-9), (24-10), (28-6)
a.-dılar (3-5), (43-20), (44-2)
a.-dīm (36-15)
a.-ırım (3-2), (13-6)
a.-ıp (46-17), (48-29)
a.-ır (31-14)
a.-ırsanız (19-9)
a.-ıyoḥ (44-66)
a.-ıyomuş (19-17)
10. elde etmek, kazanmak
a.-dīm (21-11), (21-13), (35-1)
1. içini doldurmak, içine sığmak
a.-ır (24-27)
a.-ırdı (49-13)
a.-ıyıp (8-37)
12. istemek, istek duymak
a.-ırım (34-11), (34-12)
13. kabul etmek
a.-dın mı (39-64)
14. kararlaştırmak
a.-ıllar (31-10)
15. kullanıma açmak
a.-dılar (7-16)
16. muhafaza etmek
a.-dī (8-39)
a.-mı (43-60)
17. onaylanmak
a.-ırız (30-17)
18. ödünç almak
a.-ırdıḥ (28-12)
19. öğrenmek
a.-ırdım (8-70)
20. satın almak
a. (9-63)
a.-acāğınız (27-11)
a.-an (6-71)
a.-dī (3-10), (22-27), (22-28)
a.-dīḥ (17-47), (17-47), (21-34), (36-17)
a.-dīm (9-64), (24-28), (24-29), (24-90)
a.-dīğī (4-35)
a.-dīğınız (27-11)
a.-ıllardı (39-27)
a.-ır (5-67), (5-68), (46-27)
a.-ırdı (4-24), (24-25)
a.-ırdıḥ (5-64)
a.-ırıḥ (28-36), (44-70), (44-71)

	a.-ırımıŝ (34-61)
	a.-ıyo (6-71)
	a.-ıyoduĥ (50-4)
	a.-ıyoĥ (12-12), (12-12), (12-13), (50-30)
	a.-ıyom (6-67)
	a.-ıyım (9-64)
	a.-mıŝıdı (42-15)
	21. tahsil edilmek
	a.-dı (6-59)
	a.-dıĥ (22-63)
	a.-dım (24-9)
	a.-ıyo (24-50), (25-32)
	a.-ıyolar (6-58)
	22. tedarik etmek
	a.-ıyım (27-25)
	23. toplamak
	a.-an (34-92)
	24. tutmak, kavramak
	a.-dı (9-69)
	a.-dıysa (5-71)
	a.-ıllar (16-33)
	a.-ıp (5-71)
	a.-ır (18-28)
	a.-ırdı (19-50)
	a.-ırdım (8-73)
	a.-ırılıĥ (44-39)
	a.-ıyōlar (6-23)
	a.-īp (17-56)
	25. tutmak, yöneltmek
	a.-mış (39-19)
	26. yerleştirmek
	a.-ırlardı (5-69)
	27. yüklemek
	a.-ırdı (8-48)
	a.-ırdılıĥ (32-37)
al bas-	albastı gelme durumu
	a.-ar (19-58), (19-59), (44-22)
	a.-arımış (44-22), (41-16)
al basma-	albastı gelmemek
	a.-sın (32-18), (33-34)
	a.-sın (26-18)
	a.-ycāĥa (44-29)
al gel-	bkz. al, 1
	a.-ıyo (44-26)
ala vere yap-	alım satım yapmak
	a.-ardıĥ (46-28)
alama-	1. satın alamamak
	a.-yon (alamıyon) (25-9)
	2. tutamamak

	a.-zđı (24-62)
alan	düz, açık ve geniş yer; meydan, saha
	a.+ı (4-39)
alay	<Rum. bir albayın komutası altında üç veya dört taburdan oluşan askerî birim
	a.+ı (20-10)
albar	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı Güldibi mahallesinin eski adı
	a. (24-55), (29-18)
	a.+dı (29-17)
	a.+ın (24-58)
albay	rütbesi yarbay ile tuğgeneral arasında bulunan ve asıl görevi alay komutanlığı olan üstsubay; miralay
	a. (27-20)
alemdar	1. kişi adı
	a. (5-102)
	2. mahlas
	a.+ım (5-130)
alemiyom	<Fr. (aluminium) alüminyum
	a. (21-66)
alemiyon	bkz. alemiyom
	a.+da (43-126)
alēkümselam	<Ar. ('aleykum+ selām) esenlik, selamet sizin de üzerinize olsun anlamında kullanılan bir söz (aleykümselam)
	a. (7-18), (17-34)
alḫat āęciydı	bkz. alḫat
	a. (5-29)
alḫat	yabani armut, ahlat
	a. (5-30)
alıp gótür-	yakalayıp götürmek, derdest etmek
	a.-üyo (9-20)
alıbar	bkz. albar
	a.+dı (28-13)
	a.+di (29-19)
aliyar dede	kişi adı
	a. (28-14)
aliyar tekgesi	yer adı
	a. (29-18)
allah	<Ar. (allah)
	a. (13-6), (29-13), (34-91), (36-10), (allā) (36-13)
	a.+a (28-32), (34-35)
	a.+ın (allān) (19-24)
allah	bkz.allah
	a. (34-10)
allah rāzı os-	<Ar.+Ar.+Tür. (allah+ rāzı+ ol-) yapılan bir iyilik karşısında söylenen dua niteliğinde bir söz
	a.-sun (48-7)
allah gósderme-	<Ar.+Tür. (allah+ göster-) Allah göstermesin
	a.-sin (43-88)
allān izni	<Ar.+Ar. (allah+ izn) Allah'ın izniyle
	a.+ynen (44-31)

allāḡ emri	<Ar.+Ar. (allah+ emr) Allah'ın emri a.+ni (44-63)
allı	üzerinde veya içerisinde al renk bulunan a.+lı (17-31), (34-76)
alma-	evlenmemek a.-dı (22-65), (40-19) a.-yaydın (3-12) a.-ycān (<i>almīycān</i>) (34-50) a.-yoḡ (<i>almıyoḡ</i>) (34-50)
alma-	satın almamak a.-zdıḡ (9-4)
almaḡ	elde etme, kazanma a. (7-15)
almancı	<Fr.+ Tür. (Allemand+ cı) Avrupa'da genellikle de Almanya'da çalışan Türk vatandaşı a. (24-71) a.+ya (24-70)
almanya	Almanya a.+daymış (40-18) a.+ya (<i>almanyıya</i>) (40-18)
alT	bkz. alt, 1 a. (39-59)
alT devre	<Tür.+Ar. bir göreve kendisinden sonra başlayan kişi a.+lerim (30-6)
alTı	bkz. altı a. (49-12)
alt	1. bir şeyin yere bakan yanı; zir, üst karşıtı (isim) a. (1-38), (19-63) a.+ı (31-23) a.+ına (8-34), (1-28) (8-39), (16-57), (18-19), (24-13), (24-77), (26-18), (31-24), (39-43), (44-14) a.+ında (35-24), (42-29) a.+indā (36-7) a.+ını (41-51) 2. yatılan yer, yatak (isim) +ıma (19-53)
altı	beşten sonra gelen sayının adı; şeş (sayı sıfatı) a. (12-24), (12-26), (6-35), (6-71), (7-31), (1-83), (4-16), (6-11), (22-58), (36-7), (39-38), (41-17), (44-5)
altın	1. altın (9-94), (6-57), (32-15), (36-16), (50-11) a.+dan (43-53) 2. takı a.+ı (29-10) a.+ını (14-9), (29-9)
altınsu	Yozgat İlinin Saraykent İlçesine bağlı bir köy a. (5-8), (5-8), (38-1)
altışar	altı sayısının üleştirme sayı sıfatı (sıfat)

altmış	a.+şar (8-12) elli dokuzdan sonra gelen sayının adı (sayı sıfatı)
altun	a. (2-1) bkz. altın
aláy	a. (48-27) <Rum. (alay) alayı, tamamı
ama	a.+ında (19-7) <Ar. (ammā) çelişkili ve tutarsız iki cümleyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz; amma, lakin, velakin
amaç	a. (11-12), (6-39), (17-47), (21-49), (34-64), (39-65), (50-37), (50-40), (50-51) maksat
amaçlı	a.+ıyla (<i>amacıyla</i>) (30-22) maksatla
aman	a. (30-3) <Ar. (amān) rica anlatan bir söz
amā	a. (43-74) <Ar. fakat
amān	a. (34-49) <Ar. usanç ve öfke anlatan bir söz
amānet	a. (8-1), (38-11) <Ar. (emānet) emanet
ambar	a.+ imiş (29-50) <Far. (anbār), genellikle tahıl saklanan yer
amca	a.+ımız (8-34) a.+ın (8-34) 1. babanın erkek kardeşi; baba yarısı, emmi a. (1-21) a.+m (1-10), (1-11), (1-16), (1-20), (1-29), (15-31), (5-36), (5-39) a.+ma (5-38) a.+mın (1-14), (1-19) a.+mıñ (5-34) a.+n (1-29) 2. yaşça büyük erkekler için söylenen saygı ve yakınlık ifade eden söz a.+ñ (42-13) a.+ñı (26-5) a.+ñıñ (25-3) a.+yí (34-55) a.+ynan (2-4)
amca ğızı	amcanın kızı; emmi kızı a. (<i>amcamıñ ğızı</i>) (5-33)
amca uşağı	amca çocuğı a. (<i>amcamın uşahları</i>) (1-86)
ameliyat	<Ar. (ameliyyāt), hasta üzerinde tedavi amacıyla uygulanan kesme ve dikme işlemi; cerrahi müdahale, operasyon
ameliyet	a.+ı (20-5) bkz. ameliyat a.+im (34-31)

amma	<Ar. (ammā) 1. yanına getirildiği kelimenin anlamına aşırılık katarak şaşma veya hayranlık anlatan bir söz a. (7-30), (6-29), (19-7) 2. ama a. (21-22), (22-62), (24-48), (25-9), (30-15), (48-24)
ana	bkz. anne a. (24-53), (25-32), (28-2), (34-50), (43-101), (43-38), (43-47) a.+m (6-55), (6-59), (8-22), (8-26), (8-39), (8-43), (5-101), (5-91), (36-6), (16-5), (16-8), (22-51), (24-53), (29-7), (40-14), (40-6), (43-36), (43-44), (43-77), (43-97), (44-1) a.+ma (43-37) a.+mın (43-73) a.+mın (43-71) a.+ı (25-6) a.+dan (43-104) a.+sı (8-20), (8-20), (24-10), (44-23) a.+sından (25-38) a.+sının (24-62) a.+sıyım (49-2)
ana-	anlamak a.-dın ı (21-52)
analık	üvey anne, analık a. (<i>analığ</i>) (43-33) a.+ım (<i>analığım</i>) (31-3) a.+ım (<i>analim</i>) (37-18)
anap	Anavatan Partisi a. (1-7)
anca	ancak a. (28-35)
anğara	bkz. Ankara a. (43-55) a.+da (9-9) a.+ya (9-98), (43-60)
anğara halayı	bir tür halay a. (7-30)
anı	geçmişte yaşanmış çeşitli olaylardan belleğin sakladığı her türlü iz; hatıra a.+m (1-34)
anı	hani a. (1-113)
anıl-	anma işine konu olmak a.-ıyo (15-2)
aniş	kişi adı a. (9-12), (9-13), (9-14), (9-21) a.+in (9-19)
anğara	Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri, Türkiye'nin başkenti a. (4-27), (30-4)
anlaş-	anlaşmak a.-dımıyi (25-31)

anlat-	a.-ıyolar (9-14) bir şeyi ifade etmek, söz söylemek a.-ıllardı (20-39), (21-62), (29-20) a.-ırdı (18-25)
anlatma-	bir şeyi ifade etmemek a.-yah (<i>anlatmıyah</i>) (21-30)
anna-	anlamak a.-dım (20-22) a.-dın mı? (7-19) a.-dīm (39-6) a.-yoŋ _ ŋu (<i>annıyoŋ _ ŋu</i>) (28-28)
annaş-	anlaşmak a.+dırırh (44-64)
annaşmağ	bir konuda ortak bir karara varma a.+mağ (25-5)
anne	çocuğu olan kadın a.+ (27-4), (28-4), (34-52) a.+m (6-4) (9-7), (22-16), (25-42), (33-38), (33-41), (34-21), (34-57), (34-60), (37-7), (38-11), (41-24), (41-26) a.+mi (1-94) a.+min (22-14), (29-1), (35-18), (37-17), (41-9) a.+minen (12-29) a.+si (25-27) a.+siyim (50-1)
anons	<Fr. (annonce) duyuru a. (16-44)
aŋ-	anmak, tekrarlamak a.+arıh (44-68)
aŋa	bkz. anne a. (46-7) a.+ma (5-43) a.+mı (18-8) a.+mız (18-40)
aŋca	anca a. (19-11)
aŋdız	yaprakları dikenli olan bir tür ardıç a. (1-87), (1-89)
aŋğara	bkz. Ankara a.+da (46-5)
aō	şaşma bildiren söz a. (28-7), (34-71)
ap-	yapmak, eylemek a.-allardı (29-3) a.-ıyolar (34-46) a.-ıyoŋ (26-25)
aptik _ ā	kişi adı a.+nin (5-54)
apTi	kişi adı

ara	a. (5-60) 1. iki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman a.+dan (34-116) a.+sında (44-26) 2. iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık; çatlak, mesafe a. (6-17) a.+sı (12-15), (50-69) a.+sına (5-27), (8-39), (44-47) 3. kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi a.+mızda (28-8)
ara-	1. bir şeyin yokluğunu duyarak geri gelmesini istemek, özlemek a.-yoh (<i>arīyoh</i>) (4-30) 2. birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak a. (9-78)
arama	bir şeyi veya birini bulma işi a.+ya (<i>aramiya</i>) (9-16) a.+ye (<i>aramiye</i>) (19-5), (19-6)
arama-	bir şeyin yokluğunu duyarak geri gelmesini istememek, özlememek a.-yoh (<i>aramiyoh</i>) (4-30)
araba	1. at arabası a.+ya (<i>arabiya</i>) (7-28) 2. tekerlekli, motorlu veya motorsuz her türlü kara taşıtı a. (15-20), (19-26), (22-22), (27-16), (27-23), (21-63) a.+da (50-23) a.+dañ (24-13) a.+nın (32-9) a.+nınñ (27-23) a.+sıynañ (22-23) a.+yı (50-24) a.+ynan (11-15), (16-36) a.+ynañ (42-10), (42-11)
arabaşı	hindi veya tavuk etiyle hazırlanan, pişmiş ve dondurulmuş hamur ile birlikte yenen çorba a. (6-25), (22-35), (34-82) a.+mız (34-81) a.+sı (26-20), (29-25)
arabaşı çorbası	<Tür.+Far. (arabaşı+ şūrbā) bkz. arabaşı a. (50-38)
araç	araç, araba a. (27-13)
arada	kimsesiz durumda olmak a. (3-2)
arada ğal-	arada kalmak a.+masın (39-25)
aralığ	aralık ayı a. (32-8)
ara ver-	yeniden başlamak için bir işi bir süre bırakmak, durmak a.-dim (24-35)
arazi	<Ar. (arāzī) yeryüzü parçası; yerey, toprak

	a. (7-9)
	a.+de (21-4)
	a.+yi (7-10)
arāzı	bkz. arazi
	a.+da (30-27)
arḥa	arka, sırt
	a.+da (12-20)
	a.+dan (9-6), (19-50), (34-44)
	a.+larına (8-29)
	a.+mdan (27-15)
	a.+sına (8-31), (8-31)
	a.+sında (24-38)
	a.+sındaydı (8-35)
arḥadaş	bkz. arkadaş
	a. (2-62), (7-42), (17-34), (17-39)
	a.+a (20-34)
	a.+ıñ (19-8)
	a.+lara (7-39), (21-37)
arḥadaşlıḥ	arkadaşlık, arkadaş olma durumu
	a. (1-52)
arı	zar kanatlılardan, bal ve bal mumu yapan, iğnesiyle sokan böcek
	a. (8-31)
	a.+lar (8-34), (8-36), (8-37), (8-38)
	a.+ları (8-40), (34-15), (34-18)
	a.+ların (8-41)
	a.+larına (8-27)
	a.+larım (34-4)
	a.+mız (8-26), (8-28)
	a.+mızı (8-26)
	a.+yı (8-33)
arılġ	arılık, arıların bulunduğu kapalı yer
	a. (34-14)
arí	bkz. arı
	a.+ya (34-3)
arḳadaş	birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri; yoldaş
	a.+ım (1-53)
armıt	<Far. (armūd) armut
	a. (5-31), (5-32)
	a.+ın (<i>armıdın</i>) (5-30)
arpa	buğdaygillerden bir bitki
	a. (11-10), (12-25), (18-12), (19-10), (22-66), (43-71), (43-72), (46-20), (48-36)
	a.+ıñ (43-74)
arpaçayı	Kars iline bağlı ilçelerden biri
	a. (15-24)
artıḥ	bkz. artık
	a. (19-21), (27-11), (34-50)
artık	bundan böyle (edat)
	a. (5-121), (28-16)

arzu ğamber	halk hikayesi a.+ynan (<i>arzuynan</i>) (9-99)
as-	asmak, yukarı iliştmek a.-ardı (34-33)
asa	<Ar. (‘aṣā) bkz. baston a. (21-27)
asbab	<Ar. (eṣvāb) bkz. asvab a. (31-13) a.+ı (44-93)
asger	<Ar. (asker) 1. asker, er a. (27-21) a.+in (39-10) a.+sin (27-14) 2. askerlik görevinin yapıldığı yer a.+de (12-5), (1-51), (30-6) a.+den (20-12), (25-4) a.+deydim (21-17) a.+deyken (1-7) a.+deykene (50-16) a.+e (12-32), (28-4)
asgere alma-	<Ar.+Tür. (asker+ alma-) askerlik hizmetini yerine getirmek için kayıt etmemek a.-mışlar (1-83)
asgere ğet-	<Ar.+Tür. (asker+ git-) bkz. askere ğit- a.-di (50-15) a.-dim (11-11), (21-14) a.-meden (28-4)
asĝer	bkz. asger a. (27-22)
asgerlik	bkz. askerlik a.+i (asgerliğı) (1-48), (1-55) a.+i (<i>asgerliğı</i>) (9-23) a.+de (49-5)
askere ğit-	<Ar.+Tür. (asker+ git-) askere ğitmek a.-erken (asgere ğiderken) (40-8)
askerlik	<Ar.+Tür. (asker+ lik) asker olma durumu; askerlik hizmeti, bayrakaltı, vatan borcu, askeriye a. (9-24), (21-21), (30-4), (46-21) a.+i (<i>asgerlī</i>) (48-38) a.+imi (<i>asgerlīmi</i>) (11-11)
asgerlik şubesı	<Ar.+Tür.+Ar. (asker+ lik+ şu’be) askerlikle ilgili işlemlerin yürütüldüğü birim a.+ne (47-24)
asgerlik yap-	<Ar.+Tür.+Tür. (asker+ lik+ yap-) askerlik görevini yerine getirmek a.+tım (12-33)
asgerlik	bkz. askerlik a.+te (17-33)
asgerlī yap-	<Ar.+Tür.+Tür. (asker+ lī+ yap-) bkz. asgerlik yap- a.+tım (15-23)

asgerlîğ	<Ar.+Tür. (asker+ lîk) bkz. askerlik a. (21-12)
asıl	<Ar. (aşl) gerçeklik a.+1 (<i>aslı</i>) (18-38), (24-95) a.+ında (<i>aslında</i>) (1-62)
assubay	bkz. astsubay a. (5-99)
astsubay	astsubay çavuştan astsubay kıdemli başçavuşa kadar rütbesi olan asker; gedikli a. (27-13), (27-17)
asvab	<Ar. (eşvāb) giysi (elbise) a. (16-32) a.+larını (8-6)
asvalt	<Fr. (asphalte) asfalt a.+a (24-32)
asvap	<Ar. (eşvāb) elbise, kıyafet a. (3-5)
aş	yemek, yiyecek a. (2-13), (3-5), (9-38), (42-23), (43-48)
aşık	<Ar. (‘āşik) halk ozanı a. (9-124) a.+1 (<i>aşığı</i>) (9-111)
aşık baba	kişi adı a. (9-114), (9-116), (9-118), (9-123)
aşık çahır	kişi adı a. (9-109), (9-114), (9-127) a.+1 (9-124)
aşıla-	aşı yapmak a.-yölar (<i>aşılıyōlar</i>) (5-32)
aşılâh	armut ağcının aşılınmış hali a. (5-32)
aşır-	aşırmak, yemek a.-rîh (34-87)
aşırı	alışılan veya dayanılabilen dereceden çok daha fazla a. (2-74)
aşîğ	<Ar. (‘āşik) bkz. aşık a.+mîş (9-109)
aşk ateşi	<Ar.+Far. (‘āşik+ âteş) kişinin âşık olduğu zaman içinde aşırı heyecana sebep olan yerinde duramama durumu a. (5-122)
aşşa	bkz. aşşâğı (isim) a. (43-64)
aşşağı	bir şeyin alt bölümü, yukarı karşıtı (isim) a. (<i>aşşâ</i>) (1-58), (1-81), (46-11), (47-19) a. (<i>aşşâğ</i>) (26-1), (28-21), (34-1) a.+da (<i>aşşâda</i>) (6-11) a.+da (<i>aşşâğda</i>) (24-32), (12-26), (27-5) a.+dan (<i>aşşâdan</i>) (5-56) a.+dan (<i>aşşâğdan</i>) (4-50), (34-1)

aşüre	a.+ya (<i>aşşāğya</i>) (27-20) <Ar. (‘āšūrā) buğday, nohut vb. tanelerle kuru yemişlerin bir arada şekerle kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı türü a. (32-33), (32-33)
at	atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan; beygir, düldül a. (30-27), (35-38) a.+a (45-4) a.+ın (8-19) a.+ınan (5-100), (40-23) a.+ınañ (1-93) a.+ını (5-48) a.+ıñ (21-48) a.+ları (7-27), (35-16) a.+ların (35-17), (35-20) a.+tā ⁿ (17-19)
at arabası	çeşitli yükleri taşımak için kullanılan, dört tekerlekli, at koşulmuş taşıt a. (19-26) a.+na (32-9) a.+ye (<i>at arabiye</i>) (45-4) a.+yla (1-94) a.+ynan (7-26), (21-63) a.+ynañ (22-22), (24-12)
at ğafası	<Tür.+Ar.+Tür. (at+ kâfa+ sı) at kafası a. (24-47)
at yarışı	atlarla birlikte yapılan yarış a. (15-22)
at-	1. bir cismi bir yöne doğru fırlatmak a.-allar (17-19) a.-allardı (43-30), (45-33) a.-ardıñ (2-55), (17-59), (20-41) a.-dım (3-19) a.-mış (28-18) 4. fırlatmak, ateşlemek a.-ılıyo (49-5) 2. katmak, eklemek a.-acān (44-54) a.-allardı (21-56) a.-añ (6-75), (6-76) a.-ardıñ (32-16) a.-ardım (8-74) a.-arıñ (2-65), (44-53), (50-52) a.-arız (39-40) a.-ıyōlar (6-23) 3. takmak, başına geçirmek a.-arıñ (44-80)
atalan	Ağaalani köyünün eski adı a. (4-1)
atan-	bir göreve getirilmek; tayin edilmek

	a.-ıncı (5-47)
	a.-mış (5-99), (5-46)
ataş	bkz. ateş
	a. (3-16)
	a.+ı (34-22), (43-118)
atatürk	Atatürk
	a.+ún (28-25)
ateş	<Far. (ātaş) yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık; od, nâr
	a. (30-25), (30-25), (40-32)
	a.+e (17-52)
	a.+i (20-33)
	a.+Te (34-82)
ateş gay-	<Far.+Tür. (ātaş+ kay-) ateş yakmak
	a.-allar (17-50)
atış	atmak işi
	a.+da (1-51)
atla-	bir engeli sıçrayarak veya fırlayarak aşmak
	a.-dı (13-7)
atlet	<Fr. (athlète) fanila
	a. (5-67)
atlı cırıT	<Tür.+Ar. (atlı+ cerīd) atlı cirit
	a.+cılı (5-72)
atmış	altmış sayısı (sıfat)
	a. (7-19), (8-52), (22-4)
atmış altı	altmış altıncı yaş (isim)
	a.+ya (6-3)
atmış beş	altmış beş sayısı (sıfat)
	a. (6-3)
atmış doğuz	altmış dokuz sayısı (sıfat)
	a. (21-1)
atmış _ üç	altmış üç sayısı (sıfat)
	a. (22-1)
atmış yedi	bin dokuz yüz altmış yedi yılı (isim)
	a. (5-3)
	a.+ydi (5-3)
	a.+de mi (5-8)
aTmış	bkz. atmış (sıfat)
	a. (19-26), (42-32)
aviç	elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü; apaz (I), hapaz, koşam
	a. (6-76), (19-48)
	a.+ımınan (avıcımınan) (43-50)
avğun	yer altındaki su yolu
	a. (5-58), (5-61)
	a.+ların (5-58)
avrad	bkz. avrat
	a. (34-44)
avrat	<Ar. (‘avret) 1. bir erkeğin eşi, hanımı
	a. (9-39), (9-58), (9-64), (9-78), (9-97), (5-43), (49-2)
	a.+ı (avradı) (34-96)

	a.+ınan (<i>avradınan</i>) (24-2)
	a.+ları (45-49)
	2. kadın
	a. (3-23)
avraT	<Ar. ('avret) bkz. avrat
	a.+lara (34-93)
avrupa	Dünya üzerinde yer alan kıtalardan biri
	a.+da (26-31), (30-3)
avrupacı	Avrupada yaşayan Türkler
	a.+ya (24-72)
a ^v usdurya	Avrupada bir ülke
	a.+da (48-12)
ay	art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre
	a. (7-4), (19-18), (19-19), (1-55), (25-4), (26-16), (28-8), (30-14), (30-14), (34-116), (41-17)
	a.+dan (24-6)
	a.+ın (7-6)
	a.+mı (1-19), (1-19)
ayaḥ	bkz. ayak
	a. (29-43)
	a.+da mı (43-38)
	a.+ları (21-42)
	a.+larımızı (44-16)
	a.+larımızın (44-14)
	a.+larıyla (16-69)
ayaḥ kóftesi	<Tür.+Far. (ayak+ kúfte) düğünlerde önemli misafirlere ikram edilen eti bol olan yassı köfte
	a. (24-16)
ayaḥ kóftesi	<Tür.+Far. (ayak+ kúfte) bkz. ayaḥ kóftesi
	a. (23-11)
ayaḥ kóhtesi	<Tür.+Far. (ayak+ kúfte) bkz. ayaḥ kóftesi
	a. (3-7), (44-86)
ayak	bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü
	a.+ımızla (<i>ayāmızla</i>) (20-43)
	a.+ımızın (<i>ayāmızın</i>) (6-37)
	a.+ından (<i>ayāndan</i>) (9-73)
	a.+ından (<i>ayāndan</i>) (45-33)
ayaḡgabıcı kázım kişi adı	
	a. (49-8)
ayarla-	ayarlamak, düzenlemek
	a.-llar (7-40)
ayāḡ	bkz. ayak
	a. (28-30), (28-29)
	a.+anda (21-48)
ayçiçā	bu bitkinin yağ çıkarılan ve çerez olarak da yenilen tohumu
	a. (15-10)
aydın	Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan illerinden biri
	a. (9-29)
ayır-	iki parçaya bölmek, aralamak

ayırmaḥ	a.+dın (7-39) farklı yönünü ortaya çıkarmak
ayla	a. (7-15) kişi adı a.+ydı (17-11) a.+yı (17-10)
aylık	maddi gelir a.+ım (aylīm) (43-19)
aynı	her bakımdan birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı olan (zarf) a. (12-18), (12-19), (12-44), (12-7), (21-41), (22-62), (34-82), (44-60), (46-33)
ayran	yoğurdun sulandırılıp çalkalanmasıyla yapılan içecek (34-23), (35-34) a.+dan (2-15) a.+na (39-53)
ayrı	bitişik olmayarak, ayrılmış hâlde (edat) a. (15-19), (25-29), (25-29), (25-48), (25-48), (29-34), (31-17), (34-93), (34-93), (44-89), (50-72)
ayrı ayrı	aynı olmayan, farklı (zarf) a. (31-17)
ayrıl-	1. bırakmak, devam etmemek a.-dım (25-10) 2. terk etmek a.+an (43-104)
ayrıyeten	ayrıca (zarf) a. (39-54)
ayu _ ucu	ayak ucu a.+ndan (44-24)
az	nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı (zarf) a. (7-13), (9-103), (24-16), (44-55), (44-90) a.+dan (4-11) a.+azıdı (7-17)
azā	<Ar. (ḳaḏā') ilçe a.+ım (azām) (9-101)
azecik	azıcık (zarf) a. (6-46)
azerbeycanlı	Azerbaycandan olan kimse a. (36-9)
ābi	a.+m (9-31) a.+min (1-16) a.+minen (40-17)
āḡla-	bkz. aḡla- a.-rdı (19-31) a.-yanı (āḡlıyanı) (43-90)
āḡrı	Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri a.+nın (1-48)
āşıḳ _ ol-	<Ar.+Tür. ('āşıḳ+ ol-) sevmek, tutulmak a.+uyo (9-13)

āḥ	bkz. aḥ a. (20-11), (20-4), (26-27), (20-15)
ābō	şaşma, hayret ve korku bildiren bir söz; abu a. (1-25), (44-11)
ādet	<Ar. ('ādet) töre, alışkanlık a. (15-18)
āfed	<Ar. (āfet) afet a. (24-66)
āğ	ağa a.+larının (39-3)
āğaç	bkz. ağaç a. (35-10) a. (āğcımız) (5-28)
āğaç	bkz. ağaç a.+dan (42-34) a.+Tan (35-9)
āğar	ağır, önemli (sıfat) a. (34-19)
āğarlama	halay oyununda bir musiki usulü, havası a. (24-85), (24-86) a.+sı (20-31)
āğár-	yün, pamuk vb.ni iğ ile büküp iplik durumuna getirmek a.-irdik (2-37)
āğır gel-	yapılması güç gelmek a.-di (5-109)
āğız	1. konuşulan, okunan a.+ından (āğzından) (8-70) 2. bkz. ağız a.+ıma (āğzıma) (8-44) a.+ımda (āğzımda) (22-15) a.+ımıza (āğzımıza) (43-91) a.+ına (āğzına) (18-20)
āğlaş-	ağlaşmak, topluca ağlamak a.-ıllar (34-114)
āğ pancar	beyaz pancar a. (34-121)
āğrı	1. ağrı, sızı (isim) a. (19-56) a.+ları (26-26) a.+m (32-11)
āğrí _ áya	altınsu köyünde yayla olarak kullanılan bir yer adı a. (5-21), (5-24)
āğrí-	ağrımak, üzüntü duymak a.+yiP (44-32) a.+yo mu (45-40)
āşşam	bkz. aḥşam (zarf) a.+aca (34-60)
ālen	<Ar. (ḥālen) halen, hālâ (zarf) a. (44-85)

ālīm	<Ar. ('ālīm) bilim adamı a.+idi (15-3)
āmed āğa	kişi adı a. (18-36)
ārā	bulunmak, mevcut olmak a.+yci (3-8)
ār-	söylemek, dile getirmek a.-ıh (44-63)
āşam	bkz. aḥşam (zarf) a. (49-17) a.+ıÇa (32-11) a.+ınan (31-13), (32-12)
āşılı olma-	<Ar.+Tür. ('āşık+ olma-) aşık olmak a.-dı (25-45)
āTmıṣ	bkz. atmıṣ (sıfat) a. (7-19), (43-50)
āTmıṣ beş	bkz. atmıṣ beş (sıfat) a. (37-1), (43-19)
āTmıṣ _iki	altmıṣ iki (sıfat) a. (25-2)
āTmıṣ _üç	bkz. atmıṣ _üç (sıfat) a. (36-1)
ātmıṣ dörd	bin dokuz yüz altmıṣ dört yılı (isim) a. (36-5)
ātmıṣ yedi	bkz. atmıṣ yedi (sıfat) a. (15-1), (42-2), (30-2)
āyle	<Ar. ('a'ile) aile a.+m (26-15), (41-6) a.+mizden (44-67) a.+sinden (44-66)
āğla-	bkz. ağla- a.-llardı (34-118)
āğ-	eğmek b.-ardik (6-35) b.-ardin (6-35)
b	
baba	çocuğu olan erkek; peder b. (25-32), (28-2), (46-7) b.+ları (9-4) b.+m (16-6), (18-35), (21-25), (21-26), (24-25), (24-28), (24-39), (25-14), (25-39), (25-42), (27-9), (28-5), (3-2), (34-18), (34-24), (34-52), (34-70), (34-80), (34-89), (37-6), (38-11), (38-9), (44-1), (44-24), (50-2), (5-42), (5-72), (5-92), (5-98), (6-4), (6-59), (9-36) b.+ma (16-18), (26-4), (5-41) b.+mı (18-8), (5-44) b.+mın (12-29), (1-82), (33-11), (4-31) b.+mıñ (19-4), (24-64), (34-13), (34-14), (38-29), (39-14), (44-23), (9-59) b.+mız (17-6) b.+mıza (34-53)

	b.+mızın (39-35)
	b.+mnan (5-100)
	b.+n (3-10)
	b.+n (25-6), (26-3)
	b.+sı (22-57), (24-10), (40-18), (42-14), (50-15), (7-19), (7-32)
	b.+sına (1-104)
	b.+sının (6-66), (1-95)
	b.+sını (33-35)
babaanne	babanın annesi
	b.+m (4-45)
babacık	babalara sevgiyle yaklaşıldığını belirten bir söz
	b.+ım (babacım) (18-43)
babagil	babanın ailesi
	b.+in (babamgilin) (40-2)
babalı	üvey baba
	b. (50-3)
babayiğit	güçlü kuvvetli (kimse)
	b. (15-26), (19-13)
babayit	bkz. babayiğit
	b.+idi (babayididi) (34-24)
	b.+idim (babayididim) (45-25)
babbili	bir tür halay
	b. (7-33)
baça	bkz. bacak
	b.+larımızı (19-62)
bacak	vücudun kasıktan tabana kadar olan bölümü
	b.+ım (<i>bacām</i>) (15-29)
	b.+ımdaki (<i>bacāmdaki</i>) (9-27)
bacı	kız kardeş
	b.+m (22-65)
	b.+mın (29-20)
	b.+sı (13-11)
	b.+sına (39-14)
	b.+ydı (34-54)
	b.+y (34-54)
bağ	<Far. (bāğ) meyve bahçesi
	b. (9-107), (9-108), (16-48), (24-53), (24-53), (9-107), (9-107)
	b.+lar (25-37)
	b.+larımız (1-81)
	b.+ānda (4-28)
bağ üzümü	<Far.+Tür. (bāğ+ üzüm) bağda yetiştirilen üzüm
	b.+ynen (34-20)
bağla-	ip, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere veya birkaç şeyi birbirine tutturmak, birleştirmek
	b.-dım (3-19)
	b.-llar (21-66)
	b.-llardı (21-64), (22-21), (5-28)
	b.-yo (bağlıyo) (12-42)
bağır	göğüs

	b.+ımı (6-49)
bağa	bkz. bana
	b. (1-53)
bağalı	<Far.+Tür. (bahā+ lı) pahalı
	b. (22-69)
bağça	<Far. (bāğçe) bkz. bahçe
	b.+nızın (34-65)
bahçe	<Far. (bāğçe) sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer
	b. (1-58), (34-3), (37-2)
	b.+miz (12-11)
	b.+n (5-131)
	b.+nin (21-51)
	b.+si (48-13)
	b.+sinde (4-28)
bahçe erikleri	<Far.+Tür. (bāğçe+ erik) bahçede yetişen herhangi bir erik ağacı
	b.+n (1-91)
bahçecilik	<Far.+Tür. (bāğçe+ ci+ lik) bahçe işleri ile uğraşmak
	b. (34-8)
bağ-	bkz. bağ-, 1
	b.-miş (5-101)
bağ-	1. dinlemek, dikkat kesilmek
	b. (24-30), (24-51), (24-6), (24-89), (36-19), (38-9), (40-11), (43-115), (43-121), (44-23), (24-11)
	2. görmek
	b. (34-13)
	b.-alım (45-4)
	b.-ar mısın (5-82)
	b.-ardı (39-48)
	b.-dım (20-24)
	b.-dın (16-61)
	b.-dış (4-4), (32-2), (50-8)
	b.-ıyo (9-46)
	b.-ıyoduğ (50-6)
	b.-sağ (43-105)
	b.-sın (4-3)
	b.-tı (9-116)
	b.-tım (8-34)
	3. ilgilenmek
	b.-ardı (28-26)
	b.-ardım (45-40)
	b.-arım (34-3)
	b.-dım (43-35)
	b.-dış (16-8)
	4. koşul koymak, ön plana çıkarmak
	b.-ıyo (1-45)
	b.-miş (1-45)
bağçe	<Far. (bāğçe) bkz. bahçe
	b.+de (45-37)
bağlava	baklava

	b. (1-109), (1-109)
	b.+dan (6-27)
bağlavı	bkz. bağlava
	b. (6-26)
bağma	1. görme
	b. (10-5), (18-10)
	2. görücü gelme
	b.+ya (<i>bağmıye</i>) (25-11), (41-3)
bağma-	1. bir işi yapmamak
	b.-zdi (8-26)
	2. görmemek
	b. (20-14)
	3. ilgilenmemek
	b.-z (9-85)
	b.-yon (<i>bağmıyon</i>) (9-89)
bağır	bakır
	b. (43-124), (39-41), (41-56), (43-124)
bağgal	<Ar. (bağğāl) yiyecek, içecek vb. maddeleri perakende olarak satan kimse
	b.+dan (5-64)
bağgalcılığ	bakkal olma durumu.
	b. (4-45)
	b.+ı (<i>bağgalcılı</i>) (4-46)
baki ol-	<Ar.+Tür. (bāqī+ ol-) sürekli, sonsuza kadar kalmak, var olmak
	b.+an (5-133)
bal	bal
	b. (22-53), (34-19)
	b.+la (9-94)
	b. mı (43-121)
balıkesir	Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri
	b.+e (9-23)
balıklı göl	Balıklığöl
	b.+de (17-32)
balhon	<Fr. (balcon) bkz. balkon
	b.+un (42-29)
balkon	<Fr. (balcon) balkon
	b.+a (20-23)
bana	ben zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi
	b. (2-46), (3-12), (5-88), (6-59), (9-60), (17-37), (35-7), (50-7)
banya yap-	<İt.+Tür. (bagno+ yap-) bkz. banyo yap-
	b.-amıyo (17-40)
banyo yap-	<İt.+Tür. (bagno+ yap-) yıkanmak
	b.+mak (4-44)
baña	bkz. bana
	b. (1-29), (2-20), (3-11), (5-101), (9-100), (10-5), (17-52), (18-36), (19-17), (24-89), (25-11), (27-11), (28-4), (38-13), (40-2), (41-3), (42-36), (43-48), (43-61), (44-9)
bar	yoğun köpük
	b.+ı (34-39)
barabar	<Far. (berāber) beraber, birlikte

bardaqlılıq	b. (8-78), (36-16) bardaklık b. (20-37)
barlan-	tarhana yaparken yoğurtlu karışı bez torbaya aktardıktan sonra torbanın yüzeyinin köpüklenmesi b.-ıyo (34-39), (34-40)
barmaqsız	Parmaksız köyü b. (7-14)
barmaqsız	ğaçā Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı Parmaksız köyünün eski adı b. (7-8), (1-63)
barnaḥ	parmak b. (9-7) b.+ımızā (<i>barnāmıza</i>) (45-2)
barnaḥsız	bkz. barmaqsız b.+a (42-1)
bas-	1. kapatmak b.-mıṣ (8-41) 2. zarar vermek b.-mıṣ (44-23) 3. vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak b.-mıyo (9-73) b.-tığın (8-59)
basa basa	iyice basarak (zarf) b. (21-26)
basdır-	bastırmak, yassı hale getirmek b.+ıllardı (44-88)
basiret	<Ar. (başiret) gerçekleri yanılmadan görebilme yeteneği, uzağı görüş; sağgörü, vizyon b. (5-89)
baston	<İt. (bastone) yürürken dayanmaya yarayan, ağaç veya metalden yapılan araç b. (21-27) b.+a (21-26)
başgı ol-	baskı, zorlama b.+madı (17-6)
baş yolu daşı	mezarların baş tarafına konulan yazılı taş b.+ları (<i>baş yolu daşları</i>) (17-47)
baş	1. bir nesnenin esas tutulan yeri b.+ına (29-58), (34-57), (35-25), (34-33) 2. bir şeyin özü, temeli, kaynağı b.+ı (43-3) b.+ını (9-116) 3. kafa b.+ıma (8-37), (8-43), (8-34), (8-37) b.+ımda (34-113) b.+ımı (9-118) b.+ımızā (41-14), (43-83) b.+ını (6-54), (8-17), (8-19), (9-117), (9-131), (43-43) b.+ıñı (22-48)

	4. kendi halinde, kendince b.+ıma (43-49)
	5. kişi b. (9-9), (9-9)
	6. tek, yalnızca b.+ıma (6-8)
	7. yanında, yakınında b.+ında (19-36) b.+ıña (44-77) b.+larında (9-70)
başarılı	başarı gösteren; muvaffakiyetli b.+ydım (1-51)
başçavuş	bkz. başçavuş b. (5-99), (9-86)
başçavuş	astsubay başçavuş rütbesinde olan komutan b. (7-5)
başğa	bkz. başka (edat) b. (6-27), (17-33), (24-11), (38-29), (40-17), (44-38), (45-57), (46-9), (47-2)
başğala	Van iline bağlı ilçelerden biri b. (48-38)
başım _āle	üzüntü ile aniden hatırlanan bir şey için söylenen söz b. (43-94), (43-94)
başına birik-	yanına gelmek, yanında toplanmak b.+irdiler (<i>başıma birikirdiler</i>) (8-23)
başına gel-	beklenmedik, şaşırtıcı bir olay veya durumla karşılaşma b.+diklerini (20-39)
başında dur-	başında durmak, yönetmek b.+acān (28-18)
başka	diğer şeylere benzemeyen; özge (sıfat) b. (5-9), (6-14), (15-20)
başla-	bir işe girişmek, harekete geçmek b.-dı (5-2) b.-rdı (34-90) b.-rılı (44-36)
başlıh	bkz. başlıh parası b. (6-58), (22-65), (27-25), (34-479), (34-50), (34-51), (40-21), (43-21) b.+lara (4-15) b.+ım (<i>başlığım</i>) (22-24)
başlıh parası	<Tür.+Far. (başlıh+ pāre) bazı bölgelerde, evlenirken erkek tarafının kız tarafına ödemesi gereken para veya mal; başlık b. (1-103), (18-11), (24-9), (35-29), (40-19), (43-23), (50-10) b.+m (38-7)
başlık	bkz. başlıh parası b.+ım (<i>başlığım</i>) (22-24)
başörtüsü	kadınların saçlarını örtmek için kullandıkları örtü; başörtü, bürgü, örtme, leçek b.+(44-81)
başpınar	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı bir köy b. (21-71)

başpınar	bkz. başpınar b. (7-14), (7-16) b.+ı (7-15) b.+ıñ (7-16)
batal _ol-	artık olmamak, bozulmak, bulunmamak b.-du (46-25)
bataklık	çok derin olmayan sularla örtülü bataklık bölge b.-mış (<i>bataklık</i>) (5-47) b.-han (<i>bataklık</i>) (5-48)
batır-	daldırmak, batmasını sağlamak b.-ıp (50-51), (50-51)
batlıcan	<Ar. (bādincān) patlıcan b.+dan (6-31)
batma-	içine girmek, dalmak b.-yor (<i>batmıyor</i>) (44-77)
batman	sekiz kiloluk eski bir ağırlık ölçüsü b. (43-50)
batlıcan	<Ar. (bādincān) bkz. batlıcan b. (46-13)
bayā	1. epeyce, bir hayli, oldukça (1-66), (1-76), (1-90), (33-23), (44-41) 2. uzun bir süre b. (6-16), (9-32)
bayan	kadın b. (4-28), (9-13), (19-9) b.+lar (15-19)
bayah	biraz önce, demin, az önce b.+dan (38-34)
bayıl-	baygın duruma girmek, uyur gibi olmak, kendinden geçmek, kendini kaybetmek, geçici bir süre bilinç kaybına uğramak b.-dı (8-22)
bayır	dağların yamaçları b.+da (30-15)
bayrağ	bkz. bayrak b. (14-8)
bayrak	bkz. bayrak b. (6-60), (2-11), (31-11), (33-8), (34-101), (34-101), (35-23), (35-9), (38-22), (42-4), (4-29), (49-6), (5-71)
bayrakdar	<Tür.+Far. (bayrak+ dār) bayrak taşıyan kişi b. (49-21), (49-21)
bayrak yarışı	düğünlerde yapılan bir tür yarış b. (21-46)
bayrak yemā	düğünlerde ilk gün ikram edilen yemeğin genel adı b. (2-12)
bayrak	bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş; alem b. (5-71), (5-71), (50-33) b.+a (<i>bayrak</i>) (31-12) b.+ımız (<i>bayrak</i>) (13-12), (34-111), (39-29), (41-19), (50-32)

bayram	b.+ıñ (<i>bayrāñ</i>) (44-62) millî veya dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler b. (1-40) b.+da (32-23) b.+larda (1-36)
bayramlaş-	birbirinin bayramını kutlama b.-ırdıñ (34-97)
bazar	<Far. (<i>bāzār</i>) belli bir günde her türlü malın satıcı ve alıcılarının toplanıp alışveriş ettikleri yer, pazar b. (33-10), (38-27), (38-28), (38-28) b.+a (6-72), (38-27), (9-79) b.+dañ (24-90) b.+ıña (34-9)
bazarcılığ	pazarcılık, pazarda satış yapma işi b. (34-9)
bazarla-	satmak, satış yapmak b. -ıyom (<i>bazarlıyom</i>) (6-72)
bazı	<Ar. (<i>ba‘ẓ</i>) belirsiz bir çoklukta olan b. (1-47), (24-5), (43-37), (5-28)
bā börek	Bey Börek destanı b. (9-99)
bāğ	1. bkz. bağ b. (34-3), (43-9), (48-13), (43-9), (48-13) b.+amız (35-32) b.+dan (35-33) b.+larımız (1-81) b.+mıñ (43-96) 2. bağ üzümü b. (43-8)
bāñam	istenilen eylemei peiştirmek için kullanılan bir söz b. (30-9)
bāğla-	bkz. bağla- b.+llardı (39-51)
bāğlı	yönetim olarak bir yere tabi olmak b.+ydıñ (37-8)
bāña	bkz. bana b. (6-68)
bāōv	şaşıрма ile bir şeyi hatırlama b. (17-15)
bāşış	<Far. (<i>baḥiṣ</i>) bahşiş b. (7-20)
bātıl	<Ar. (<i>bāṭil</i>) inançlar bakımından gerçek olmayan b. (1-62)
bātıl inanç	<Ar.+Tür. (<i>bāṭil</i> + inanç) doğaüstü olaylara, gizli ve akıl dışı güçlere, kehanetlere aşırı derecede bağlı boş inanç; batıl itikat b. (1-62)
bāzen	<Ar. (<i>ba‘ẓen</i>) ara sıra (zarf) b. (5-28), (12-40), (12-41), (15-17), (15-21)
bāzı	<Ar. (<i>ba‘ẓ</i>) bkz. bazı (zarf)

	b. (7-34), (30-19), (4-30), (4-30)
	b.+ları (47-11)
bāzi	<Ar. (ba'zen) bkz. bazı (zarf)
	b. (5-31)
bebe	çocuk, evlat
	b.+leri (19-66)
bebek	yeni doğmuş çocuk
	b.+i (<i>bebeği</i>) (19-50)
	b.+ımız (bebēmiz) (4-10)
begmez	pekmez
	b. (39-48), (43-10)
	b. mi? (39-36)
	b.+i (34-84)
	b.+inen (34-81)
	b.+iñ (39-44)
begmez toprā	pekmez yapımında kullanılan bir tür toprak
	b. (39-43)
beğen-	beğenmek, hoşlanmak
	b.-di (41-4)
	b.-dim (41-4)
	b.-mesem (19-21)
behmez	bkz. begmez
	b.+iñ (39-52)
bekar	<Ar. (bekār) evlenmemiş kimse; ergen, mücerret
	b. (4-7), (16-15)
bekçi	oyunda gözlücülük yapan kişi
	b.+si (12-21)
bekir	kişi adı
	b.+in (20-15)
bekle-	bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak
	di (19-18)
	b.-dim (20-20), (20-20)
	b.-yoh (<i>bekliyoḥ</i>) (21-73)
	b.-yom (<i>bekliyom</i>) (27-10), (27-6)
bekleme-	bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmamak, durmamak
	b.-yek (<i>beklemiyek</i>) (19-12)
beḳar	<Ar. (bekār) bkz. bekar
	b.+ken (15-4)
beK	pek (sıfat)
	b. (44-56), (23-14), (44-90)
beKmez toprā	bkz. begmez toprā
	b. (39-15)
bel	insan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm
	b.+imden (43-4)
	b.+ımızdeki (7-41)
	b.+indā (43-73)
bel fitī	<Tür.+Ar. (bel+ fitḳ) bel omurlarının arasında oluşan fıtık
	b.+ndan (34-31)
bele-	çocuğu kundaklamak

	b.-di (3-23)
	b.-diler (19-54)
	b.-rdik (32-13)
belirli	belli olan (belgisiz sıfat)
	b. (39-26)
belki	<Ar.+Far. (bel+ ki) muhtemel olarak; belkim, herhâlde (zarf)
	b. (1-81), (2-47), (38-9)
belle-	1. öğrenmek
	b.-dim (22-34)
	2. sanmak, zannetmek
	b.-n (21-42)
	b.-yo (<i>belliyo</i>) (9-18)
	b.-yom (<i>belliyom</i>) (39-12)
belleme	bel denilen araçla toprağı altı üstüne gelecek bir biçimde işlemek
	b.+ye (9-107)
bellet-	öğretmek
	b.-diklerim (43-48)
belli	belli olan
	b. (9-121)
bembeyaz	<Ar. (beyāz) çok beyaz; apak, ak pak (zarf)
	b. (1-67)
bembéyaz	<Ar. (beyāz) bkz. bembeyaz (zarf)
	b. (34-24)
ben	1. teklik birinci kişiyi gösteren söz (zamir)
	b. (1-7), (1-12), (1-12), (1-48), (1-62), (1-62), (1-100), (1-103), (2-1), (2-4), (2-5), (2-20), (2-46), (2-47), (3-1), (3-2), (3-2), (3-12), (4-2), (4-6), (4-16), (4-31), (5-76), (5-77), (5-78), (5-90), (5-96), (5-106), (6-10), (6-15), (6-67), (6-68), (6-71), (6-9), (7-17), (7-32), (8-1), (8-13), (8-68), (8-70), (9-123), (9-126), (9-26), (9-39), (9-58), (9-72), (10-1), (11-4), (12-1), (12-28), (16-17), (16-18), (16-21), (16-41), (16-53), (17-24), (17-25), (17-35), (17-36), (17-4), (17-54), (18-23), (18-29), (18-31), (18-36), (19-15), (19-66), (19-73), (21-14), (21-28), (21-49), (22-13), (22-15), (22-33), (22-55), (22-63), (24-35), (24-41), (24-91), (25-10), (25-13), (25-35), (25-40), (25-7), (26-1), (26-5), (27-12), (29-1), (29-31), (29-53), (30-7), (31-1), (32-27), (33-2), (33-38), (33-39), (33-40), (34-117), (34-59), (34-63), (34-67), (34-69), (35-18), (36-2), (36-5), (37-10), (38-12), (38-12), (38-38), (39-11), (39-12), (40-12), (40-12), (40-15), (41-10), (41-36), (41-4), (42-10), (42-16), (42-35), (43-35), (43-38), (44-11), (44-13), (44-30), (44-32), (44-6), (45-42), (47-3), (48-22), (50-24), (50-25), (50-74), (50-9), (13-11)
	b.+de (42-29)
	b.+den (2-47), (3-1), (9-3), (19-9), (27-18), (30-8), (34-108), (35-6)
	b.+i (1-16), (2-4), (2-23), (2-45), (3-14), (3-14), (5-36), (6-4), (6-59), (6-7), (8-39), (14-9), (13-6), (15-27), (15-31), (16-19), (19-14), (19-17), (19-73), (21-9), (25-7), (25-39), (27-15), (27-19), (28-5), (31-4), (37-13), (37-15), (37-16), (37-6), (38-9), (40-18), (44-2), (9-36), (9-96)
	b.+idim (20-13)
	b.+im (1-4), (1-53), (1-94), (1-95), (2-3), (2-51), (3-12), (3-18), (4-12), (4-45), (5-25), (5-74), (5-78), (5-97), (6-47), (6-66), (8-22), (9-10), (9-118), (9-30), (11-3), (11-13), (13-11), (15-19), (15-6), (16-61), (16-62), (17-17), (17-

	33), (17-9), (19-13), (19-8), (21-16), (22-46), (22-62), (22-62), (22-65), (22-9), (23-4), (24-55), (25-18), (25-41), (28-30), (34-101), (34-13), (34-21), (37-12), (38-7), (42-27), (43-74), (44-32), (45-40), (48-20), (49-2), (50-22)
	b.+imki (2-8), (38-17), (5-3)
	b.+imkini (6-71), (6-71)
	b.+nen (3-10)
	2. çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkli leke veya kabartı
	b.+i (9-22)
benimse-	bir şeyi kendine mal etmek, sahip çıkmak, kabullenmek, tesahup etmek
	b.-medik (17-5)
benli	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı bir köy
	b. (9-1), (9-21), (9-22), (9-123)
benze-	iki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak
	b.-r (6-47), (28-24)
beğ	1. bkz. ben, I (zamir)
	b. (34-3), (36-18), (36-3)
	b.+a (21-28)
	b.+i (21-23), (41-4)
	2. bkz. ben, II
	b. (43-57)
beraberlik	<Far.+Tür. (berāber+ lik) birliktelik
	b. (1-44)
beraber ol-	<Far.+Tür. (berāber+ ol-) bir araya gelmek, bir iş için toplanmak
	b.-uruḥ (14-11)
berāber	<Far. (berāber) birlikte
	b. (24-2), (43-59)
beri	...-den bu yana (edat)
	b. (28-3), (39-55), (45-10), (47-1)
besde	<Far. (beste) bkz. beste
	b. (24-89)
besim	beslenen, besiye çekilmiş hayvan
	b. (48-5)
besle-	1. yetiştirmek
	b.-diler (35-5)
	2. yiyecek ve içeceğini sağlamak
	b.+dim (43-108)
beste	<Far. şarkı sözü
	b. (24-57)
beş	1. dörtten sonra gelen sayının adı; penç (sayı sıfatı)
	b. (2-29), (2-29), (4-10), (5-4), (6-11), (6-35), (7-37), (9-63), (9-64), (9-69), (9-106), (12-26), (12-33), (17-25), (18-46), (21-6), (21-32), (21-68), (24-28), (30-14), (34-54), (34-54), (33-5), (35-33), (39-38), (40-5), (49-12)
	b.+i (4-10)
	2. ilkokul beşinci sınıf (isim)
	b.+de (48-3)
	b.+e (14-1), (18-2)
beşdaş	beş adet taşla oynanan oyun
	b. (2-62), (23-26), (33-43)

beş yüz	sayı (sayı sıfatı) b. (5-23)
beşer	beş sayısının üleştirme sayı sıfatı b. (30-18)
beşgavā	bkz. beşgavaḥ b. (1-100)
beşgavaḥ	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı bir köy b. (12-1), (12-27)
beşik	bebekleri yatırmaya ve sallayarak uyutmaya yarayan, tahta veya demirden yapılmış sallanır bir tür küçük karyola b.+ine (<i>beşīne</i>) (16-60) b.+ime (<i>beşīme</i>) (44-19)
bez	<Ar. (bezz) pamuk veya keten ipliğinden üretilen bir tür dokuma; çaput b.+le (12-19)
bezi	yufka açmadan önce, hamurun ayrıldığı toparlakların her biri, pazu b. (44-39), (44-47)
bezir	kandilde yakılan; mandalara sürülen; bazı yemeklere katılan yağ b. (7-40)
bēle	bkz. böyle b. (12-44)
bēle	bkz. böyle b. (12-25), (16-68), (23-10)
bēṇ	bkz. ben, 1 b. (34-5)
bēṣ	1. bkz. beş, 1 b. (6-71), (7-20), (7-20), (9-10), (2-71), (28-1), (39-63), (4-16) b.+ini (9-11) 2. bkz. beş, 2 b.+den (36-4)
bēṣdaṣ	bkz. beşdaş b. (2-58)
bēyaz	<Ar. (beyāz) 1. beyaz renkli giysi (belgisiz zamir) b. (20-27) 2. beyaz renkli olan (sıfat) (38-15), (41-28), (43-16), (5-13)
bēyazıt ḡaṣā	yer adı b. (7-14)
bēyle	1. bkz. böyle, 1 b. (16-38), (16-42) 2. bkz. böyle, 2 b. (6-28), (6-35), (6-37), (6-37), (6-75), (16-10), (16-33), (16-51) b.+ydi (16-20)
bāḡan-	bkz. beḡen- b.-medim (25-13) b.-mem _mi (25-7)
bāḡen-	bkz. beḡen- b.-irdim (28-3)
bāḡán-	bkz. beḡen- b.-dik (32-2)

bāḡ(e)n-	bkz. beğen- b.-ir mi (25-7)
bān-	bkz. beğen- b.-miyoḡ (22-60)
bēle	bu biçimde (belgisiz zamir) b. (45-48)
bēṇ	bkz. ben, 1 b. (34-2)
bēyle	bkz. böyle, 2 b. (8-42)
bēle	bkz. böyle, 2 b. (15-25), (15-26)
bēyle	bkz. böyle, 2 b. (17-52), (17-60), (17-60)
bı	bkz. bir, 2 b. (15-5)
bıcaḡlıḡ	bıçaklık, bıçak konulan yer. b. (34-57)
bıda-	budamak b.-rım (34-3)
bıḡıl bıḡıl	erimiş cisimlerin, sıvının oynamasını, sallanan, titreyen şeyleri, kasların titremesini anlatmak için kullanılır b. (6-75)
bıraḡ-	1. bırakmak b.-ıyo (9-6) b.-mıṣ (9-5) b.-ıp (48-30) b.-r (8-24) b.-ırmıṣ (39-61) b.-tı (15-32) 2. kötü bir durumda terk etmek b.-tı (3-12)
bıraḡma-	bırakmamak b.-masan (9-33)
bıraḡ-	bir şeyi yapmayı, üretmeyi durdurmak, terk etmek b.-alı (2-43)
bızāḡ	buzaḡı b.+lara (22-11)
biḡaç	birkaç (zarf) b. (5-56), (7-14)
bitaḡım	birtakım (zarf) b. (24-88)
bi	1. bir (sayı sıfatı) b. (1-4), (1-88), (1-15), (5-16), (5-23), (5-25), (7-19), (7-24), (8-44), (8-81), (11-18), (12-31), (15-6), (15-25), (16-7), (17-53), (17-53), (17-58), (18-12), (18-19), (19-10), (19-38), (19-41), (19-59), (20-34), (21-9), (22-26), (22-27), (22-27), (22-28), (24-25), (24-25), (24-27), (24-66), (25-16), (27-15), (28-1), (28-16), (28-35), (29-50), (29-51), (29-51), (29-59), (30-11), (30-12), (31-

	23), (34-42), (34-80), (34-85), (38-37), (38-37), (39-27), (39-46), (40-12), (40-9), (41-10), (41-24), (41-55), (43-58), (44-71), (49-13)
	2. bir (belgisiz sıfat)
	b. (3-8), (3-9), (1-62), (3-23), (4-16), (5-9), (5-60), (6-38), (5-45), (7-21), (7-39), (8-26), (8-48), (9-4), (9-14), (9-80), (9-92), (12-19), (12-36), (12-38), (14-9), (15-5), (15-5), (15-26), (16-21), (17-16), (17-37), (17-38), (18-33), (18-33), (19-8), (19-9), (21-26), (21-44), (21-51), (21-54), (22-15), (22-57), (24-2), (24-32), (24-55), (24-56), (24-86), (24-87), (25-42), (26-25), (27-20), (28-18), (28-24), (28-25), (28-28), (29-11), (30-12), (31-4), (33-38), (34-14), (34-19), (35-25), (37-23), (39-38), (40-10), (40-27), (40-29), (43-54), (43-93), (44-47), (46-33), (50-71)
	3. bir (zarf)
	b. (2-71), (3-12), (4-3), (4-11), (5-28), (5-45), (7-22), (7-23), (9-35), (9-86), (9-100), (9-112), (9-116), (17-21), (17-29), (17-38), (18-5), (18-15), (18-33), (19-40), (19-67), (21-31), (21-54), (21-74), (21-78), (21-78), (22-16), (24-17), (25-7), (25-8), (25-15), (25-44), (27-4), (27-16), (28-24), (32-32), (33-34), (34-35), (34-43), (34-51), (35-20), (37-22), (38-37), (39-6), (39-62), (42-15), (43-33), (43-75), (44-31), (44-38), (44-55), (44-64), (44-75), (45-11), (46-9), (46-13), (47-20), (48-10), (50-10), (50-52), (50-70)
	3. bkz. bir, 3
	b. (1-63), (5-50), (6-37), (6-58), (7-24), (7-28), (7-45), (9-3), (9-62), (9-111), (17-41), (27-9), (33-14), (34-20), (34-35), (34-40), (36-21), (39-17), (44-80), (47-2), (47-10)
	4. gibi
	b. (6-14)
	b.+ler (5-28)
	5. sadece (zarf)
	b. (6-78), (21-79), (42-15)
biber	<Rum. yeşil biber b. (2-65), (46-13) b.+den (6-31) b.+ini (8-74), (41-43), (50-47)
bibi	hala b. (39-14) b.+m (24-89), (34-54), (39-23) b.+mi (39-15)
bicama	<Fr. (pyjama) alt ve üst olmak üzere iki parçadan oluşan yatak giysisi b. (9-7)
biç-	ekin, ot vb.ni orakla, tırpanla, makine ile kesmek b.-eceksin (24-42) b.-ellerdi (13-14), (3-24), (47-9) b.-erdik (9-105)
biçer	biçme işini yapan makine b. (24-42), (41-60)
biçim biçim	biçimli b. (34-74)
biçme-	kesmemek, toplamamak b.-zdi (42-28)
biÇ-	bkz. biç-

	b.+dim (11-5)
	b.+meynen (37-4)
bide	pide
	b. (36-21)
bidecig	bir tanecik
	b. (36-15)
bil-	bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, öğrenmiş bulunmak
	b.-dīm (39-2)
	b.-dīmizi (32-35)
	b.-dīn (48-35)
	b.-ek (1-32)
	b.-en (12-40)
	b.-enler (39-48)
	b.-eyim (9-61)
	b.-in mi (4-44), (9-116)
	b.-iñ _ ği (6-35), (47-10)
	b.-ir (23-13), (23-14), (5-18)
	b.-irih (45-56)
	b.-irim (16-41), (2-1)
	b.-irüm (8-52)
	b.-iyiK (28-30)
	b.-iym (2-4)
	b.-iyo musuñ? (24-26)
	b.-iyoduñ (45-12)
	b.-iyoh (26-16)
	b.-iyom (21-49), (50-74)
	b.-iyom mu (19-73)
	b.-iyon (21-49)
	b.-iyon _ ğu (1-56), (1-58), (1-69), (1-100), (2-4), (2-12), (2-46), (2-59), (6-17), (7-29), (7-22), (8-50), (16-18), (16-50), (16-66), (22-13), (33-37), (34-15), (35-4), (38-5), (39-11), (40-23), (41-7)
	b.-iyonuz mu? (27-12)
	b.-üm (8-13)
bilader	<Far. (birāder) erkek kardeş
	b. (1-4)
bilbili	bkz. birbiri
	b.+lerine (<i>bilbillerine</i>) (12-23)
bildir-	bildirmek, haberdar etmek
	b.-dik (17-49)
bile	1. cümlede kendinden önceki ögeyi belirli duruma getiren bir söz; dahi (edat)
	b. (9-3), (19-15), (19-73), (24-62), (28-23)
	b.+ne (22-17), (34-17)
	2. ile anlamında kullanılan bir söz
	b. (6-35)
	3. gibi.
	b. (44-29)
bileme-	bir konu hakkında bilgiye sahip olamama
	b.-din (24-79)
	b.-diñ (21-54)

	b.-yom (<i>bilemiyom</i>) (47-1)
	b.-yoŋ (<i>bilemiyoŋ</i>) (43-90)
bileli beri	bilinenden bu yana
	b. (47-3)
bilerzik	bilezik
	b. (8-12), (6-57), (42-16)
bilgi	öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek
	b.+si (29-15)
bilinÇli	kendi yaptıklarının farkında olan, bilerek hareket eden; şuurlu
	b. (29-15)
bilādel	<Far. (birāder) bkz. bilader
	b.+lere (21-34)
bilme-	bir konu hakkında bilgisi olmamak
	b.-dīŋin (21-50)
	b.-ḥ (<i>bilmáḥ</i>) (45-55)
	b.-m (16-41), (21-2), (23-13), (38-38)
	b.-ŋ (24-75)
	b.-z (9-127)
	b.-zdik (21-76)
	b.-yo (<i>bilmiyo</i>) (48-46)
	b.-yoḥ (<i>bilmiyoḥ</i>) (23-14), (30-15), (44-59), (48-45)
	b.-yom (<i>bilmiyom</i>) (1-61), (2-1), (22-17), (28-15), (29-16), (48-45)
	b.-yoŋ (<i>bilmiyoŋ</i>) (21-49), (29-14)
	b.-yoŋuz (<i>bilmiyoŋuz</i>) (43-11)
	2. falan
	b.-m (5-28), (1-60)
bin	on kere yüz, dokuz yüz doksandan dokuzdan bir artık (sayı sıfatı)
	b. (1-104), (4-41), (24-9)
bin doḥuz _üz _atmış doḥuz bin dokuz yüz altmış dokuz yılı (zarf)	
	b.+da (21-11)
bin doḥuz _üz elli altı bin dokuz yüz elli altı yılı (zarf)	
	b. (20-2)
bin doḥuz _üz gırḥ altı bin dokuz yüz kırk altı (zarf)	
	b. (7-2)
bin sekiz _üz doḥsan bin sekiz yüz doksandan dokuz yılı (zarf)	
	b.+da (5-57)
bin doḥuz _üz yetmiş dörd bin dokuz yüz yetmiş dört yılı (isim)	
	b. (21-16)
bin doḥuz _üz yetmiş bin dokuz yüz yetmiş yılı (zarf)	
	b.+de (24-66)
bin sekiz _üz gırḥ bin sekiz yüz kırk yılı (zarf)	
	b.+dan (5-63)
bin doḥuz _üz atmış beş bin dokuz altmış beş yılı (zarf)	
	b. (1-1)
bin-	1. bir yere gitmek için tren, vapur, uçak, otomobil vb. bir taşıtta yer almak; atlamak
	b.-dik (1-18)
	2. üzerine oturmak
	b. (5-16)

	b.-ellerdi (34-110)
	b.-erdik (6-36)
	b.-erdim (24-41)
bindir-	binmesini sağlamak
	b.-diler (32-9), (45-4)
biğ doğuz _üz yedmiş _iki bin dokuz yüz yetmiş iki yılı (zarf)	
	b.+de (24-31)
biğbaşı	binbaşı rütbesinde olan komutan
	b. (27-20)
	b.+mız (21-21)
bir hoş	<Tür.+Far. (bir+ hoş) tuhaf bir biçimde olan; bir tuhaf
	b. (25-10)
bir	1. bu sayı kadar olan (sayı sıfatı)
	b. (1-2), (1-10), (1-63), (2-8), (3-9), (3-15), (6-49), (6-75), (6-76), (8-49), (8-77), (9-7), (9-10), (9-64), (9-69), (11-3), (12-8), (16-15), (16-56), (17-58), (19-48), (20-3), (21-35), (24-7), (24-11), (25-40), (26-16), (28-8), (34-36), (34-104), (34-104), (34-104), (34-117), (35-8), (39-42), (43-14), (43-67), (43-91), (44-24), (44-47), (44-82), (45-14), (46-18), (50-30), (50-78)
	2. herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı (belgisiz sıfat)
	b. (1-53), (1-88), (2-4), (2-27), (4-31), (4-42), (5-28), (5-37), (5-90), (5-100), (9-31), (9-109), (9-124), (16-39), (17-33), (17-33), (19-3), (20-25), (21-40), (22-47), (24-30), (32-37), (39-13), (44-12), (44-19), (44-25), (44-27), (44-65), (50-62)
	3. bir de; ayrıca; umulanın veya beklenilenin dışında bir durumu anlatan cümlelerin başına gelir
	b. (2-44), (5-95), (9-125), (34-43), (38-16)
	4. bir (zarf)
	b. (3-5), (5-105), (7-43), (8-23), (9-41), (9-72), (16-68), (34-38), (44-42)
	5. beraber, birlikte (zarf)
	b. (2-62)
	6. kez, defa (zarf)
	b. (22-57), (34-65)
	7. sıfat, isim veya zarf olan bir kelimenin başına geldiğinde kelimenin anlamını güçlendirir (isim)
	b. (2-64), (3-11), (4-42), (8-76), (9-12), (15-3), (21-21), (21-22), (21-67), (34-71), (34-121), (43-103)
bir ol-	bir araya gelmek, iş birliği yapmak
	b.-urduğ (2-62)
	b.-urlardı (34-98)
bir yol	bkz. biraz, bir miktar
	b. (43-7)
biraz	yeterli ölçüden daha az; azıcık, bir derece
	b. (5-30), (12-5), (24-5), (24-16), (27-23), (33-18), (33-20), (34-77)
	b.+ı (39-10)
birbiri	karşılıklı olarak bir diğeri
	b.+lerine (<i>birbirlerine</i>) (7-31), (40-27)
	b.+mize (14-11)
	b.+mizi (32-2), (48-6), (50-6)
	b.+mizin (6-35)

	b.+nden (6-68)
	b.+ne (12-14), (21-47), (31-27), (35-12), (45-33), (45-34)
	b.+ni (12-15), (30-26)
	b.+nizi (40-16)
birer	her birine bir tane
	b. (19-46), (19-48), (24-29), (45-12), (45-2), (48-34)
biri	bir tanesi
	b. (2-48), (2-50), (2-50), (3-15), (7-36), (7-40), (8-33), (9-16), (10-3), (12-19), (12-20), (19-23), (19-50), (19-50), (19-53), (19-55), (19-58), (21-45), (22-53), (22-53), (22-6), (22-6), (22-6), (24-2), (24-16), (24-16), (24-49), (26-2), (27-9), (35-40), (36-9), (43-70), (44-73), (44-73), (48-12), (49-20)
	b.+mız (24-2), (24-2)
	b.+nde (6-13), (7-6), (50-22)
	b.+ne (22-65), (48-19)
	b.+ni (29-16), (44-66)
	b.+niñ (45-40)
	b.+niñ (24-77)
	b.+si (8-48), (9-13), (27-7)
	b.+ymış (28-30)
birik-	toplanmak, bir araya gelmek
	b.-diler (8-34)
	b.-iller (16-36)
	b.-illerdi (13-13), (49-17)
	b.-ir (2-19), (23-25), (33-9)
	b.-irdi (43-25)
	b.-irdik (35-27)
	b.-irmiş (39-63)
birikdir-	birikim yapmak
	b.-ecām (34-10)
birinci	zaman, yer, sıra bakımından başkalarından önce gelen kimse, şey (sıfat)
	b. (5-49), (17-10)
birlik	1. tek, bir olma durumu (isim)
	b. (1-44)
	2. bir arada olma durumu (zarf)
	b.+te (6-69)
bir _arıye gel-	bir araya gelmek
	b.-ecāh (48-18)
bis _sürü	bir sürü, çok fazla
	b. (48-28)
biş-	bkz. bişmek
	b.-er (6-77)
	b.-er (33-21)
	b.-erdi (13-18)
bişil-	bkz. pişir-
	b.-iller (21-79)
	b.-illerdi (13-15)
bişir-	bkz. pişir-
	b.-di (19-55)
	b.-en (2-72)

	b.-i (16-26)
	b.-illerdi (34-91)
	b.-ir (1-47)
	b.-irdik (13-23), (19-68), (34-42)
	b.-irdik (19-69), (19-70)
	b.-irdim (8-5), (8-78), (8-80), (8-81)
	b.-rik (34-121)
	b.-rik (16-51), (32-26)
bişir-	bkz. pişir-
	b.-iller (16-45)
	b.-illerdi (16-37)
bişmek	yiyecek, ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek
	b. (50-79)
bit	yarım kanatlılar alt takımına giren, insan ve memeli hayvanların vücudunda asalak olarak yaşayan böcek; kekle, ufaklık (Pediculus)
	b. (21-75), (21-75), (21-77)
bit-	1. artık var olmamak, yok olmak
	b.-di (43-68)
	2. tohum filizlenerek topraktan çıkmak
	b.-er (24-52), (24-59), (17-30)
	3. sona ermek
	b.-di (34-29), (34-29), (34-88)
	b.-ene (40-32)
	b.-er (7-38)
bitaraf	<Tür.+Ar. (bir+ taraf) bir taraf, takım
	b. (7-39)
bitir-	1. tamamlamak, sonuçlandırmak
	b.-diKden (<i>bitidiKten</i>) (28-3)
	b.-dim (5-105), (14-1), (24-36)
	2. yok etmek, kırıma uğratmak
	b.-ecek (9-76)
biz	çokluk birinci kişiyi gösteren söz (zamir)
	(1-4), (1-32), (1-55), (1-82), (1-82), (2-13), (2-31), (2-55), (2-75), (4-31), (4-34), (4-35), (4-36), (5-3), (5-64), (5-73), (5-98), (6-33), (6-64), (7-3), (7-5), (7-12), (8-10), (8-25), (9-9), (13-10), (18-25), (18-40), (18-41), (19-12), (20-36), (21-27), (22-38), (22-42), (22-56), (22-60), (22-63), (23-14), (23-21), (23-24), (24-18), (25-12), (25-17), (25-18), (28-21), (28-8), (29-30), (29-55), (30-15), (30-22), (31-18), (33-5), (34-41), (34-53), (34-54), (34-78), (34-94), (37-12), (37-3), (39-35), (39-53), (40-4), (43-9), (43-32), (43-80), (43-111), (43-114), (43-115), (43-117), (43-91), (44-51), (44-59), (44-85), (45-43), (45-55), (48-31), (48-45), (50-37)
	b.+de (5-17), (5-20), (5-72), (12-25)
	b.+den (9-125)
	b.+e (1-30), (1-64), (25-17), (30-11), (38-29), (45-3)
	b.+i (9-76), (17-7), (30-10)
	b.+im (1-79), (1-81), (1-85), (1-86), (1-90), (1-92), (1-105), (5-63), (7-18), (8-15), (9-45), (9-49), (9-53), (9-57), (9-111), (10-2), (11-7), (12-24), (12-34), (14-6), (16-43), (16-9), (17-30), (17-46), (18-27), (19-5), (19-27), (21-54),

	(22-37), (22-59), (24-38), (25-26), (29-18), (32-1), (34-92), (35-11), (37-20), (40-4), (43-22), (43-51), (44-31), (44-56), (44-58), (46-2), (48-26)
	b.+imkiler (38-25)
	b.+imkini (23-24)
	b.+lere (9-86)
	b.+lerin (22-8)
bedu	kaz
	b. (2-57), (6-63), (6-64), (26-24), (34-108), (39-67), (42-20), (42-21), (43-106), (50-36), (50-37), (50-40)
	b.+ları (34-77)
	b.+nun (19-74)
	b.+yu (26-24), (50-43)
boğazlıyan	Yozgat iline bağlı ilçelerden biri
	b.+da (47-8)
bolca	bol miktarda
	b. (42-18), (48-40)
boncuğ	bkz. boncuk
	b.+ta (5-27)
boncuğ	bkz. boncuk
	b. (5-27), (18-39), (22-10), (38-37), (38-38)
	b.+lar (5-26)
boncuk	cam, taş, sedef, tahta, plastik vb. maddelerden yapılan, ortası delik, çoğu yuvarlak ve renkli süs tanesi
	b.+un (<i>buncūn</i>) (5-27)
boncuğ	bkz. boncuk
	b.+ları (12-42)
borana	kayısı, üzüm, kabak ve iri bulgur ile yapılan bir yemek
	b. (32-30), (32-32), (32-33)
borç	Soğ. geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli para veya başka bir şey; takanak, verecek
	b.+u (<i>borcu</i>) (39-62), (39-62)
	b.+unu (<i>borcunu</i>) (39-64)
boru	bir yerden başka bir yere sıvı, gaz vb. aktarmaya yarayan, içi boş, uçları açık, uzun ve dar silindir
	b. (5-61)
boş	1. değersiz, gereksiz
	b.+a mıydı (20-15)
	2. dolu olmayan (zarf)
	b. (18-20)
	b. mu (9-112)
boşat-	bkz. boşalt-
	b.-ırılığ (<i>boşadırılığ</i>) (34-83)
boşalt-	bir nesneyi bir kaba aktarmak
	b.-ırılığ (<i>boşaldırılığ</i>) (2-70)
boşan-	karı ve koca mahkeme kararı ile evlilik birliğini bitirmek; ayrılmak
	b.-ıyolar (24-72)
boy	1. insanın tabanı ile başının tepesi arasındaki uzaklık; kamet
	b.+u (36-16)
	2. süre zarfında

	b.+u (39-50)
	3. sürekli (zarf)
	b.+una (22-4)
	b.+unca (1-47)
boya	makyaj yaparken kullanılan çeşitli ürünler
	b. (36-18)
boyalı	boya sürülmüş, boyanmış veya boyaya batırılmış
	b. (5-64)
boylu	uzun boylu olma durumu
	b. (29-59)
boyun	gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi
	b.+dan (24-22)
	b.+umuza (<i>boynumuza</i>) (32-37)
	b.+una (<i>boynuna</i>) (32-17)
	b.+unu (<i>boynunu</i>) (9-75)
boz	1. kül renkli (isim)
	b. (4-42)
	2. kül rengi (sıfat)
	b. (3-11), (3-12), (29-35)
	b.+u (29-35)
boz-	yarıda bırakmak, devam etmemek
	b.-dum (17-3)
boz _aş	iri çekilmiş buğday ile yapılan çorba
	b. (8-80), (29-29)
bozdur-	bozma işini yaptırmak; bozdurtmak
	b.-duḥ (36-17)
bozul-	bozma işine konu olmak
	b.-muş (5-34)
böğul-	boğulmak
	b.-muş (17-41)
bōğ ^(u) l-	bkz. böğul-
	b.-uyo (17-40)
böğom	boğum
	b. (43-109)
böl-	bir bütünü iki veya daha çok parçaya ayırmak, taksim etmek
	b.-dü (39-9)
	b.-dün (7-39)
	b.-ersin (7-37)
böle	böyle, böylece (zarf)
	b. (1-18), (1-87)
bölge	alan, yer
	b.+si (12-24)
bölü	bölme işi
	b. (39-9)
bölücek	yer adı
	b. (21-72)
bölük	toprak, tarla, parçası
	b. (43-110)
bölü	bölük

bördle-	b. (20-10) az haşlamak
bördlen-	b.-rik (38-35), (44-44) az haşlanmak b.-ir (6-77)
börek	mayalı hamurdan ince açılan yufkaların arasına veya içine peynir, kıyma, ıspanak, patlıcan, soğan, domates, pırasa, mantar vb.nin konulmasıyla farklı biçimler verilerek hazırlanan ve genellikle fırında pişirilen hamur işi b. (3-7), (1-109) b.+ımız (börāmız) (44-47) b.+ımızı (börāmızı) (34-36), (44-41)
böyle	1. bu biçimde, bu şekilde (zahir) b. (1-15), (5-41), (18-21), (25-7) b.+ydi (1-99) b.+yken (5-41) 2. bu biçimde (zarf) b. (1-67), (1-67), (1-67), (1-69), (1-69), (1-76), (1-89), (1-90), (5- 50), (7-46), (9-60), (9-110), (19-13), (21-30), (21-37), (22-45), (22-46), (25-5), (26-10), (26-25), (29-52), (34-24), (34-40), (34-46), (34-106), (38-24), (38-32), (41-7), (43-70), (43-113) b.+ce (35-9) b. mi (43-104)
böyük	1. büyük kimse (isim) b.+düm (<i>böyüǵdüm</i>) (25-10) b.+ler (20-38), (29-15) b.+lere (29-27), (32-29), (43-81) b.+leri (7-10) b.+lerimiz (29-21) b.+lerimizi (44-69) 2. büyük (sıfat) b. (2-51), (15-31), (15-33), (19-17), (21-39), (24-21), (29-52), (30-25), (33-31), (34-119), (35-39), (42-32), (44-84), (49-12), (50-34), (33-26), (33-26) b.+Çe (43-57) b.+ü (<i>böyüǵü</i>) (22-30) b.+üdü (<i>böyüǵüdü</i>) (34-89)
böyükbaş	böyükbaş hayvan b. (11-14)
böyü-	büyümek, uzamak b.-sen (15-30)
böyüt-	büyütmek b.-dü (31-4) b.-dük (22-58) b.-düm (19-66), (34-63), (36-7), (43-106)
böğür	1. insan ve hayvan vücudunun kaburga ile kalça arasındaki bölümü b.+ü (<i>böǵrü</i>) (19-10) 2. yan taraf b.+ünde (<i>böǵründe</i>) (16-36)
böle	bkz. böyle

	b. (4-2), (4-2), (7-18), (7-31), (7-36), (15-7), (15-34), (29-10), (34-18), (41-46), (41-46), (43-29), (43-57), (43-59), (45-1), (47-12), (47-3), (50-48), (50-50), (50-6)
	b. mi (43-34)
böyle	bkz. böyle, 2
	b. (6-27), (29-39), (34-77), (38-6), (39-50), (41-44), (43-86), (49-12)
böyük	bkz. büyük, 1
	b.+ne (<i>böyüne</i>) (43-82)
böyük	bkz. büyük, 1
	b. (1-76)
böyüK	bkz. büyük, 1
	b. (39-45)
böyüK böyüK	çok büyük
	b. (39-41)
bu	1. en yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz (zamir)
	b. (1-24), (1-34), (6-68), (7-16), (7-28), (7-7), (8-46), (9-111), (9-115), (9-12), (9-22), (9-40), (9-41), (9-5), (9-69), (9-76), (9-85), (10-1), (12-25), (12-26), (12-34), (14-10), (15-4), (17-25), (17-30), (18-17), (19-13), (19-17), (19-20), (20-13), (20-3), (21-46), (21-57), (22-60), (23-6), (23-13), (23-14)
	b. mu (27-8)
	b.+nda (43-55)
	b.+ndan (19-17), (34-50), (43-13), (7-36)
	b.+nlar (7-17), (7-18), (7-30), (9-14), (9-3), (18-43)
	b.+nlara (1-65)
	b.+nları (17-27)
	b.+nların (12-11)
	b.+nna (28-3)
	b.+nnar (22-18), (28-15), (39-3)
	b.+nnarı (47-7)
	b.+nnarın (35-4), (36-7), (43-53)
	b.+nu (1-17), (15-5), (17-56), (19-58), (21-52), (24-53), (28-4), (29-57), (44-29), (50-51)
	b.+ña (4-2), (5-45), (9-13), (17-54), (19-73), (27-3), (34-67), (34-118), (46-11)
	b.+ñu (18-36), (19-11), (19-14), (22-55), (46-13)
	b.+nun (7-36), (9-118), (18-36), (20-21)
	b.+nuñ (50-25), (39-17)
	b.+ydu (22-31)
	2. yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz (işaret sıfatı)
	b. (1-58), (2-7), (2-8), (2-52), (3-15), (4-31), (5-5), (5-38), (5-45), (5-49), (5-50), (5-50), (5-101), (5-130), (6-11), (6-11), (7-36), (9-16), (16-69), (24-44), (24-84), (24-95), (25-46), (25-49), (27-11), (27-9), (28-24), (28-28), (29-56), (30-16), (32-19), (33-37), (34-34), (34-70), (34-72), (34-90), (36-15), (37-23), (39-25), (39-46), (43-50), (43-58), (43-61), (43-67), (43-77), (44-79), (45-4), (46-3), (48-1), (48-42), (50-67)
	3. yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz (işaret zamiri)

	b.+dur (7-44)
buba	bkz. baba
	b.+mız (18-40)
buda-	yeni filiz sürmesini sağlamak, daha çok ürün almak veya düzgün bir biçim vermek amacıyla ağaç, asma vb.nin dallarını kesmek, kısaltmak; dallamak
	b.-dım (45-36), (45-36)
	b.-rdıh (9-107)
bugün	içinde bulunulan gün
	b. (9-114), (34-117)
buğday	buğdaygillerden, karasal iklimin olduğu bölgelerde yetişen, un yapımında kullanılan tanelerini taşıyan kılçıklı çiçekleri olan, tek yıllık otsu bitki
	b. (22-29), (24-25), (24-29)
	b.+ları (18-45)
buğdayda	bkz. buğday
	b. (48-36)
bul-	1. elde etmek
	b.-ana (40-27)
	b.-ağ (25-23)
	b.-dum (41-36)
	b.-muştum (5-95)
	b.-sağ (41-8)
	b.-ursa (24-78)
	b.-ursan (7-38)
	2. iletişime geçmek
	b.-uyölar (36-13)
bulama-	imkan olmamak, elde edememek
	b.-zlardı (9-4)
	b.-yan (<i>bulamıyan</i>) (25-23)
	b.-yoduğ (<i>bulamıyoduğ</i>) (41-8)
bulamaşı	tarhana çorbası
	b. (3-7), (23-18), (29-34), (34-41)
	b.+yı (34-42)
bulamaçı	bkz. bulamaşı
	b. (2-15)
	b.+lı (1-108)
bulanıh	bulanık, duru olmayan
	b. (6-48), (6-51)
bulgur	kaynatılıp kurutulduktan ve kabuğu çıkarıldıktan sonra kırılan buğday
	b. (2-64), (6-76), (8-51), (19-47), (35-36), (35-42), (41-40), (43-123), (44-87)
	b.+a (25-46)
	b.+dan (44-35)
	b.+la (24-14)
	b.+lar (43-5)
	b.+nan (16-50)
	b.+u (1-111), (1-112), (5-10), (8-74), (18-44), (22-43), (22-44), (24-18), (2-65), (28-36), (42-32), (43-122), (50-60), (50-72)
	b.+un (9-103), (22-43), (25-48), (32-25)
	b.+uğ (25-50)
bulgur aşı	bulgur ile yapılan yemek

bulğur	b. (13-15) bkz. bulğur b.+ları (38-39)
bulmağ	saklanan bir şeyi ortaya çıkarma b. (35-28)
bulmaca çöz-	bulmaca çözmek b.-üyoh (<i>bulmacıyı çözüyoh</i>) (24-2)
bulut	atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığın b. (9-131), (24-94), (24-94) b.+uğ (<i>buluduğ</i>) (24-95)
bura	bu yer (işaret zamiri) b. (1-56), (1-56), (1-57), (4-31), (5-47), (7-37), (7-39), (23-1), (29-1), (29-17), (39-55), (43-63), (46-17) b.+da (19-3), (<i>burda</i>) (1-13), (1-22), (1-23), (1-33), (1-36), (1-6), (1-68), (1-79), (1-8), (1-85), (1-90), (1-90), (1-95), (2-2), (2-12), (2-52), (2-53), (2-60), (4-31), (4-34), (5-2), (5-40), (5-132), (6-41), (6-70), (7-34), (9-26), (12-28), (12-35), (15-4), (15-33), (18-14), (21-3), (21-5), (21-69), (21-78), (23-2), (24-6), (24-66), (24-67), (24-73), (24-80), (24-81), (24-85), (26-12), (33-8), (35-22), (35-37), (38-22), (39-38), (43-65), (44-58), (44-61), (46-20), (46-24), (48-44) b.+daki (9-18) b.+dan (<i>burdan</i>) (1-4), (1-16), (1-18), (1-100), (4-24), (11-15), (39-9), (40-32) b.+dağ (<i>burdağ</i>) (46-17) b.+daymış (28-16) b.+lar (1-58), (5-15), (12-24) b.+lara (5-46) b.+nın (9-111), (14-6), (39-2), (4-39) b.+nın (28-13), (1-56), (26-29), (44-34), (46-22), (27-14) b.+ya (1-101), (1-113) (<i>burıya</i>) (5-46), (7-22), (7-23), (22-23), (26-1), (27-1), (27-22), (34-92), (38-2), (39-4), (42-6), (46-11), (47-18) b.+ye (<i>burıye</i>) (1-7), (1-12), (1-56), (1-84), (1-84), (4-32), (5-41), (5-48), (5-73), (12-32), (15-4), (15-5), (16-2), (17-38), (19-1), (19-35), (20-35), (21-18), (21-25), (24-37), (27-5), (29-19), (31-1), (39-20), (39-42), (40-25), (48-25), (48-28), (50-45) b.+yı (7-15), (25-22), (34-13) b.+yım (<i>burdayım</i>) (22-4)
buralı	bu yerden olma b. (9-59), (36-2), (36-2) b.+lar (9-111)
bure	bkz. bura b. (17-44)
burun	alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı; koku alma organı b.+u (<i>burnu</i>) (19-17), (45-48) b.+uma (<i>burnuma</i>) (6-50) b.+una (<i>burnuna</i>) (20-28)

bursa	Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri b.+dan (21-13) b.+ye (<i>bursiye</i>) (21-20)
buyday	bkz. buğday b. (3-20), (3-22), (3-24), (5-11), (5-12), (5-13), (5-13), (11-10), (12-25), (13-14), (19-10), (22-38), (23-20), (29-30), (34-49), (41-58), (49-13), (50-61), (50-65) b.+ı (26-29), (29-45), (29-47) b.+ın (29-48) b.+lar (49-10)
buynuz	bazı hayvanların başında bulunan, tırnaksı bir maddeden, uzun, kıvrık veya çatalı korunma organı b.+larına (12-42)
buyur-	hoşgeldiniz anlamında kullanılan bir söz b.-uñ (<i>buyruñ</i>) (34-105)
buyur _et-	buyurmak, davet etmek b.-erdik (<i>buyur _ederdik</i>) (38-26)
buzluğ	buzdolabının dondurucu bölmesi b.+dan (34-30)
buzāğlı	buzağısı olan b. (19-10)
buħar	<Ar. (buħār) bkz. bũğ b.+ıynan (46-39)
buğaz	boğaz, yolun dar olduğu bölüm b.+da (1-81)
bükül-	iplik eğrilmek b.-ürdü (2-39)
bürüg	ince tül den yapılan başörtüsü b.(3-5), (22-21), (43-32), (44-80), (44-81), (50-28) b.+lerinin (8-13)
bürüg-	başını başörtüsü ile kapatmamak b.-meden (3-5)
bürül-	bürünmek, örtülmek b.-müş (25-37)
bürũğ	bkz. bürüg b. (43-31)
bütün	bir şeyin hepsi b. (11-14), (14-11)
büyü-	1. büyümek, yetişmek b.-düm (50-3) b.-ye (9-82) 2. yaşamak b.-dünü (<i>büydünü</i>) (4-9)
büyük	1. boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne); cesim, makro, küçük karşıtı (sıfat) b. (1-28), (5-11), (5-50), (5-54), (5-60), (24-32), (39-49), (41-56) b.+Çe (6-28) 2. yaşı ilerlemiş, belli bir yaşa gelmiş b. (5-104)

büyük	b.+lerde (6-22) bkz. büyük, 1 b. (50-15)
büyük	b. (50-64) bkz. büyük, 1 b.+ü (<i>büyü^şü</i>) (39-47) b.+üm (<i>büyüm</i>) (1-4)
büyü-	b. (50-64) bkz. büyü-, 1 b.-düm (<i>büydüm</i>) (6-1)
büyük	b. (50-64) bkz. büyük, 1 b. (9-14)
böğön	b. (9-14) bkz. bugün
böğür	b. (24-28), (34-117), (34-4) bkz. böğür, 2 b.+üme (<i>böğrüm</i>) (19-54)
bölük çavışı	bölük çavuşu b. (21-23)
böräk	b. (21-23) bkz. börek b.+inden (<i>böräğäden</i>) (25-25)
böyük	b. (25-25) bkz. büyük b.+dü (<i>böyükdü</i>) (3-1)
böğön	b. (3-1) bkz. bugün
böğür	b. (34-101), (42-29) bkz. böğür, 2 b. (34-79) b.+ümde (16-62) b.+üme (20-24), (34-72) b.+ümüze (44-21) b.+üne (33-34), (43-86)
böyle	b. (34-79) bkz. böyle b. (26-21), (28-10)
bı	b. (26-21), (28-10) bkz. bir, 6 b. (22-45)
būda	b. (22-45) bkz. buğday b. (8-47), (46-20)
būğ	b. (8-47), (46-20) buhar, buğu b. (45-43), (45-44) b.+un (46-38)
būğda	b. (45-43), (45-44) bkz. buğday b.+yı (42-30), (45-50), (47-13)
būğday	b. (42-30), (45-50), (47-13) bkz. buğday b. (18-12), (19-47), (24-27) b.+dan (35-36) b.+ımız (43-22) b.+ınan (43-21)
būyday	b. (18-12), (19-47), (24-27) bkz. buğday b. (50-59)
bò	b. (50-59) bkz. bu. b. (29-3)

böyüK	bkz. büyük, 1 b. (29-6)
c	
cabbar	<A. (cabbār), becerikli c. (22-70)
cacılı	bkz. cacık c. (21-79), (38-33)
cacık	yoğurt, ayran içine hıyar veya marul doğranarak yapılan, çoğu kez sarımsaklı, iştah açıcı yiyecek c.+ını (cacını) (50-76)
cahil	<Ar. (cāhil) okuma yazma bilmemek c.+im (17-3)
cam	<Far. (cām) pencere c.+dan (27-22), (27-24)
camış	bkz. camız c.+a (39-67)
camız	<Ar. (cāmūs), manda c.+lara (35-20)
camî	<Ar. (cāmi') müslümanların ibadet etmek için toplandıkları yer c.+ye (7-14)
can	<Far. (cān), insanın kendi varlığı, özü c.+a (5-84), (5-89)
candarma	<İt. (gendarme), bu kuvvette görevli olan kimse c. (8-67), (9-52)
canım	<Far.+Tür. (cān+ ım) samimi konuşmada değer verme sözü c. (34-55)
canı sōñlasaca	<Far.+Tür. (cān+ sağıol-) canı sağolsun anlamında kullanılan söz c. (34-7)
catalca	yer adı c.+da (49-3)
cāñaş cāñaş	çok süratli (zarf) c. (43-70)
cāhillik	<Ar.+Tür. (cāhil+ lik) bilgisizlik c. (22-15)
cāmi	<Ar. (cāmi') bkz. cami c.+nin (1-38) c.+niñ (34-90)
cebrāil	<Ar. (cebrā'īl) Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen melek; Ruhülkudüs c. (9-130)
cehiz	<Ar. (cihāz) bkz. çeyiz c. (8-13), (24-8) c.+im (38-19) c.+ini (19-37)
cehiz parası	<Ar.+Far. (cihāz+ pāre) bkz. başlılı parası c. (25-29)
cekat	<Fr. (jaquette), erkeklerin ve kadınların giydiği, genellikle önden düğmeli, kalçayı örten, kollu üst giysisi c. (32-7)

	c.+lı (32-7)
cenaze	<Ar. (cenāze) bkz. cenāze c.+lerde (6-40), (1-46)
cenaze evi	<Ar.+Tür. (cenāze+ ev) bkz. cenāze evi c.+ne (1-46) c.+nden (6-41)
cennet	<Ar. dinî inanışlara göre imanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nimetlerle dolu yer; uçmak c.+in (22-52), (22-54)
cenāze	<Ar.+Tür. (cenāze+ ev) A. kefenlenip tabuta konmuş, gömülmeye hazırlanmış insan ölüsü c. (31-21), (36-21), (41-55), (50-79) c.+ler (43-89) c.+lerde (41-54), (50-78) c.+lerimizde (26-32)
cenāze evi	<Ar.+Tür. (cenāze+ ev) kişinin ölümü sonrası başsağlığı dileklerinin kabul edildiği yer c.+ne (34-117)
ceryan	<Ar. (cereyān) bkz. ceyran c.+la (24-23)
ceryanlı	ceyranı olan c. (24-23)
cevaP ver-	<Ar.+Tür. (cevāb+ ver-) cevaplamak c.-irdi (35-26)
ceviz	<Ar. (ceviz) 1. ceviz ağacı c. (9-14) c.+den (17-60) c.+i (17-59) c.+in (9-14), (9-15), (9-17) 2. ceviz ile oynanan bir tür oyun c. (17-57)
ceyiz	<Ar. (cihāz) bkz. cihaz c.+de (16-42) c.+im (6-8)
ceyran	<Ar. (cereyān), elektrik akımı c. (1-22)
ceza ver-	<Ar.+Tür. (cezā'+ ver-) cezalandırmak c.-illerdi (21-44), (21-53)
cezalandır-	<Ar.+Tür. (cezā'+ lan-dır-) bkz. ceza ver- c.-illardi (21-50)
cıncılığ	taşlarla yere çizgi çizilerek oynanan bir tür oyun c. (23-27)
cındıllı	bkz. cıncılığ c. (29-40)
cıngılı cıynağ	oyun adı c. (6-37), (6-38)
cirit	<Ar. (cerīd) bkz. cirit c. (17-19)

cırıT	c.+ı (30-27) <Ar. (cerīd) bkz. cirit
cırıTcılıh	c. (5-72) cirit ile ilgilenme işi
cız-	c. (5-72) çizmek
ciğer	c.-allardı (23-27), (29-41) <Far. (ciger) akciğer
ciğeri yan-	c. (20-21) <Far.+Tür. (ciger+ yan-) çok acı ve sıkıntı çekmek, büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak
cihan	c.-ıncı (<i>ciğerim yanıncı</i>) (43-37) <Far. (cihān), dünya
cillendir-	c.+a (5-81) çillendirmek, yeşertmek
cimcikle-	c.-ir (8-61) çimdiklemek
cimcime sultan kişi adı	c.-di (22-16) c.+ıdım (43-49)
cinsiyet	<Ar. (cinsiyyet), bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiye ayırt ettiren yaradılış özelliği
cirit	c.+ini (29-14) <Ar. (cerīd) at koşturup birbirine değnek atarak takım hâlinde oynanan oyun; cirit oyunu, atlı cirit
ciriT	c. (40-23) <Ar. (cerīd) bkz. cirit
cizme	c. (47-19), (35-16) çizme
cöP cöP	c.+m (9-30) <Far. (cūb) çubuk gibi ince
cuğara	c. (34-87) <İsp. (cigaro) bkz. sigara
cuğaralı	c.+ynan (6-61) <İsp.+Tür. (cigaro+ lı) sigarası olan
culuğ	c.+lı (34-45) bkz. culuḥ
culuḥ	c. (34-108) hindi
cuma	c. (39-66), (43-106) c.+ları (34-77) <Ar. (cum‘a) 1. cuma namazı
cumā	c.+dan (50-33) 2. perşembe ile cumartesi arasındaki gün
cumārtesi	c. (14-8), (50-32) <Ar. (cum‘a) bkz. cuma, 2.
	c. (26-33), (33-8), (4-29) <Ar.+Tür. (cum‘a+ ertesi) cuma ile pazar arasındaki gün
	c. (33-9), (4-29)

cumirtesi	<Ar.+Tür. (cum‘a+ ertesi) bkz. cumārtesi c. (6-60)
cücük	kümes hayvanlarının yavrusu, civciv c. (9-82)
cüma	<Ar. (cum‘a) bkz. cuma, 1 c. (6-60)
cümērtesi	<Ar.+Tür. (cum‘a+ ertesi) bkz. cumārtesi c. (38-23)
cūmā	<Ar. (cum‘a) bkz. cuma, 2 c. (38-22)
cöl cül	kaynar şeklinde (zarf) c. (44-43)
ç	
çadır	<Far. (çāder), keçe, deri, kıl dokuma, sık dokunmuş kalın bez veya plastik maddelerden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak ç. (24-82), (45-44) ç.+da (7-10) ç.+ı (5-53)
çağır-	1. birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek ç.-ır (7-42) 2. davet etmek ç.-ırlar (5-104)
çağrıl-	davet edilmek ç.-ıldım (5-127)
çağ	hayatın çocukluk, gençlik vb. dönemlerinden her biri ç.+larım (6-51)
çal-	1. biçmek ç.-dım (3-17) ç.-ardıh (3-24) 2. fırlatmak ç.-dım (21-7) 3. karıştırmak ç.-ağ (34-82) ç.-ardıh (34-20) ç.-ıh (26-21), (50-49) 4. katmak, eklemek ç.-allardı (13-17) 5. üretmek, imal etmek ç.-arh (2-71) 6. üzerine sürmek ç.-ardıh (2-44) ç.-ıyom (36-18), (36-18) ç.-dım (34-62) 7. vurmak, zarar vermek ç.-acān (7-38) ç.-allardı (40-27) 8. vurarak veya sürterek ses çıkartmak ç.-allar (41-38) ç.-allardı (21-58)

	ç.-arah (24-83)
	ç.-ardı (19-30), (49-20)
	ç.-ardım (34-71)
	ç.-arlardı (1-102)
	ç.-dı (7-19), (7-19)
	ç.-ıyolar (7-19)
	ç.-sa (7-32)
	9. yapmak, eylemek
	ç.-allardı (24-7), (47-16)
çal çabıt	elbise, kumaş vb
	ç. (50-11)
çalğı	müzik yapmak amacıyla kullanılan her türlü ses verebilen alet; çalgı aleti, saz
	(II), enstrüman
	ç. (29-3)
çalğıcı	çalğı çalmayı kendine meslek edinmiş kimse
	ç. (7-19), (19-29)
çalı	ağaçların ince dalı
	ç.+sını (4-35)
	ç.+yı (5-15)
çalıbasan	iri ve sert taneli, uzun saplı ve kılçıklı bir cins buğday
	ç. (5-10), (5-11), (5-14)
çalın-	1. çalgı aleti ile bir müzik parçasını seslendirmek
	ç.-dı (3-6)
	ç.-ırdı (2-11)
	2. yapmak, eylemek
	ç.-ırdı (48-15)
çalış-	1. çabalamak
	ç.-ıllardı (17-19)
	2. herhangi bir iş üzerinde olmak
	ç.-dım (47-8)
	ç.-ırdı (46-5)
	ç.-ıyo (6-65), (25-23), (27-15)
	ç.-ıyodu (4-28), (50-5)
	ç.-ıyom (9-88)
	ç.-tığım (9-90), (9-93)
	ç.-tım (9-9)
	ç.-Tım (37-5)
çalışama-	herhangi bir iş üzerinde olamamak
	ç.-dık (9-125)
çalıl köyü	Yozgat ilinin Akdağmadeni ilçesine bağlı bir köy
	ç. (5-19)
çalışma	bir iş yapma
	ç. (4-27)
	ç.+yna (46-22)
	ç.+ya (çalışmıya) (9-35)
	ç.+ye (çalışmıye) (37-15)
çalma	koyulaştırılmış pekmez, bulama
	ç. (34-20), (34-21), (35-35), (39-52), (43-10)
	ç.+yı (34-27), (43-11)

çalmaḥ	merhem olarak sürme ç. (4-41)
çaman _nu	bkz. çaman _unu ç.+ynaḥ (6-79)
çaman _unu	çemen tozu ç.+nu (44-54)
çamırdan çıkılma-	çamurla kaplı olmak ç.-z (9-84)
çanaḫḫale	Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri ç.+deydim (9-23) ç.+nin (11-11)
çanaḥ	toprak, metal vb. bir maddeden yapılmış yayvan, çukurca kap. ç.+lar (5-62)
çandı	tavan ç. (5-73), (5-74) ç.+ya (5-79)
çapa çal-	çapalamak ç.-dım (36-19)
çap-	çarpmak ç.-tı (27-9)
çapak	kesilen ağaçlardan arta kalan küçük kısımlar ç.+ımı (<i>çapāni</i>) (4-35)
çarık	çarık, ayakkabı ç.+ıma (<i>çarīma</i>) (9-100)
çarp-	çırpı ile çırpmak ç.-ardı (34-24) ç.-ıyoḥ (26-25)
çarpış-	savaşmak ç.-miş (21-5)
çarşaf	<Far. (çāder+ şeb) yataḡın üstüne serilen veya yorgan kaplanan bez örtü ç. (50-27)
çarşamba	<Far. (çār+ şenbe) salı ile perşembe arasındaki gün ç. (39-30)
çarşı	<Far. (çār+ sū) dükkânların bulunduğu alışveriş yeri ç.+dan (27-13) ç.+nın (26-1)
çarşı	<Far. (çār+ sū) bkz. çarşı ç.+ya (17-39)
çarḥ döşe	Far.+Far. (çarḥ+ gūşe) dört köşe ç. (7-37)
çarā	<Far. (çār+ yek) çeyrek altın ç.+di (44-5)
çat-	1. kurmak, inşa etmek ç.-ardıḥ (47-7) 2. kurmak, üçgen şeklinde bir araya getirmek ç.-dılar (6-52), (22-49), (43-41)
çatı	bir yapının, bir evin damını kuran parçaların bütünü; sakaf ç. (35-11)
çavdar	buğdaygillerden, unlu tane veren bir bitki

çavuş	ç. (11-10) bkz. çavuş ç. (17-33), (17-41) ç.+ımış (5-102)
çavuş	onbaşidan sonra gelen ve görevi manga komutanlığı olan erbaş ç.+u (12-21)
çavuş ol-	bkz. çavuş ç.-muş (9-53)
çay	<Çin. bu yaprağın demlenmesiyle elde edilen güzel kokulu ve sarımtırak kırmızı renkli içecek ç. (7-20), (17-29), (34-104), (40-29) ç.+ı (43-117)
çaycı	<Çin.+Tür. (çay+ cı) çay yapan kişi ç.+sını (4-22)
çayır	1. üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer ç.+ı (8-61) 2. çeşitli şifalı otlar ç.+ları (45-45)
çayıralan	Yozgat iline bağlı ilçelerden biri ç.+ın (9-126)
çayıralanlı	bu yerden olan kimse ç.+lı (9-113)
çağmak	buyday çalıbasan buğdayın diğer adı ç. (5-12)
çāğar-	bkz. çağır- ç.-dılar (30-10) ç.-dılar (16-36)
çağır-	birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek ç.-dım (çağırdım) (5-25) ç.-ıllar (çağrılar) (29-27) ç.-ıllardı (çağrıldı) (16-55), (31-22) ç.-ın (çağrın) (8-18), (8-20) ç.-ır (çağırır) (44-77)
çebiç	bir yaşındaki keçi yavrusu ç. (7-24)
çeçān	çiçek ç. (29-59)
çedeneli	kendir bitkisinin tohumu ç. (8-47)
çegirge	bir tür halay çeşidi ç. (7-30), (7-31)
çehiz	<Ar. (cihāz) bkz. cehiz ç. (3-8) ç.+im (22-24) ç.+imde (41-24)
çek-	1. bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek ç.-sin (8-19) 2. görüntü kaydetmek ç.-ecām (34-69)

	3. götürmek, taşımak ç.-ellerdi (21-68)
	4. güç durumlara dayanmak, katlanmak ç.-dim (32-11) ç.-er miydim (23-6) ç.-tim (8-1), (8-2)
	5. halay çekmek ç.-enler (24-85) ç.-erdik (20-30) ç.-erdik (20-31) ç.-sem (7-32)
	6. kapatmak, örtmek ç.-erdi (24-82)
	7. öğütmek, ufalamak, toz haline getirmek ç.-ellerdi (1-111), (1-112), (35-42) ç.-erdih (45-54) ç.-erdi (49-16) ç.-erdik (22-45), (28-36), (43-6) ç.-erik (41-42) ç.-tik (43-5)
	8. taşımak, nakletmek ç.-dik (46-3)
çekdir-	öğütmek, ufalamak, toz haline getirmek ç.-rik (2-64)
çekeme-	halay çekememek ç.-zler (7-30)
çekerek	Yozgat iline bağlı bir ilçe ç. (9-16)
çekil-	1. un haline getirmek ç.-ir (50-71) 2. yükselmek ç.-iyo (9-6), (9-6)
çekin-	saygı, korku, utanma vb. duygularla bir şeyi yapmak istememek, kaçınmak ç.-irdik (1-97)
çekiş-	ağız kavgası etmek ç.-iyomuş (3-10)
çelik	çelik çomak oyunu ç. (46-29)
çeliK	bkz. çelik ç. (48-43)
çelke	<Rum. (helke) bkz. helke ç. (34-23)
çelteK	aile adı ç. (1-64)
çerçeveli	<Far.+Far.+Tür. (çār+ çūbe+ li) çerçeve geçirilmiş veya çerçeve içine alınmış olan ç. (14-9)
çerge	derme çatma çadır, göçebe çadırı ç. (7-28)

çergeś	Çerkez ç.+ler (37-20)
çeşit	<Far. (çeşid) aynı cinsten olan şeylerin bazı özelliklerle ayrılan öbeklerinden her biri; çeşitleme, makule, nevi ç. (4-41), (11-10), (21-39), (24-15), (35-33), (44-62), (44-72) ç.+i (çeşidi) (44-58) ç.+iydi (çeşidiydi) (24-86) ç.+leri (44-59) ç.+lerini (30-15)
çeşitli	çeşiti çok olan ç. (7-40)
çeşme	<Far. pınar ç. (39-59) ç.+de (18-10), (28-33) ç.+leriñ (39-38) ç.+miz (9-83) ç.+nin (5-59) ç.+ye (çeşmiye) (18-45)
çeşme başı	<Far.+Tür. çeşmenin etrafı ç.+nda (10-4)
çevir-	1. değiştirmek ç.-mişler (5-7), (5-8) ç.-diler (5-11) 2. döndürmek ç.-erek (24-20) 3. kuşatmak ç.-mişdi (1-15) 4. yönelmek ç.-dim (5-86)
çevirf-	bkz. çevir-, 2 ç.-illerdi (19-44)
çevre	bir şeyin yakını, dolayı ç. (34-110)
çeyiz	<Ar. (cihāz), gelin olacak kız için hazırlanan her türlü eşya ç. (2-31)
çehiz	<Ar. (cihāz), bkz. cehiz ç. (35-18)
çeşit	<Far. (çeşid), bkz. çeşit ç. (4-19)
çıbış	çubuk ç. (18-33)
çılş-	1. artmak, yükselmek ç.-tı (8-65) 2. bırakmak, terk etmek ç.-dım (36-4) 3. bir yerden bir yere gitmek için ayrılmak ç. (34-113) ç.-allar (50-33) ç.-an (35-33)

- ç.-ar (17-51), (31-14)
ç.-ardı (12-38), (20-35), (21-46)
ç.-arılı (28-9)
ç.-dılı (50-13)
ç.-dım (20-23), (27-11)
ç.-iyödu (4-24)
ç.-tılar (19-34)
ç.-tılı (1-12)
ç.-tın (19-35)
4. bulunulan ortamı terk etmek
ç.-Tı (27-7)
5. gelin olmak
ç.-aca (34-105)
6. gerçekleşmek
ç.-dı (48-7)
7. görünmek
ç.-ıyo (6-14)
ç.-ıyodu (28-27)
8. hasat etmek
ç.-an (47-13)
ç.-ar (50-61)
ç.-ıncı (23-20)
ç.-ıyo (22-38)
9. ileri atılmak
ç.-tı (9-6)
10. meydana gelmek
ç.-ardı (22-43)
ç.-ardı (35-25)
ç.-mış (43-57), (43-59)
ç.-tı (6-68)
11. sonuçlanmak, sonuca ulaşmak
ç.-arsa (32-22)
ç.-dı (25-34), (39-7)
12. üretilmek, yaygınlaşmak
ç.-dı (46-19)
ç.-tı (4-8), (7-25), (34-16)
ç.-Tı (36-21)
13. yola koyulmak
ç.-tı (1-101)
çılhama- 1. aşamamak, tırmanamamak
ç.-dım (6-44)
2. bir yerden bir yere gitmek için ayrılmak
ç.-dım (11-1)
ç.-yınca (34-94)
3. henüz üretilmemiş, yaygınlaşmamış durumda olan
ç.-dan (1-93)
çılhar- 1. bir yere ulak göndermek
ç.-ıyodu (17-16)
2. elde etmek

	ç.-ır (39-41)
	ç.-irdiḥ (42-33)
	3. lekeyi temizlemek
	ç.-irdi (4-50)
	4. üzerinden atmak
	ç.-ıllardı (45-33)
	5. üretmek
	ç.-ırlar (7-40)
çıhart-	1. ayıklamak
	ç.-ırsam (<i>çıhardırsam</i>) (9-67)
	2. temizlemek, kirden arındırmak
	ç.-irdi (<i>çıhardırdı</i>) (49-15)
	ç.-irdiḥ (<i>çıhardırdıḥ</i>) (22-43)
çıhartma-	dışarı göndermemek
	ç.-zdi (25-39), (25-39)
	ç.-yom (<i>çıhartmıyom</i>) (37-23)
çıhat-	1. bir nesneyi bulunduğu kapalı yerden açığa çıkarmak
	ç. (34-30), (27-24)
	2. büyütme, beslemek
	ç.-dım (43-107)
	3. toplamak, bir araya getirmek
	ç.-tīḥ mı (10-7)
çihıl-	bir yere gitmek için yola koyulmak
	ç.-ıyo (1-77)
çıraḥ	<Far. (çerāğ) zanaat öğrenmek için bir ustanın yanında çalışan kimse; şakirt
	ç.+larına (39-4)
çıyna-	ayak altında ezmek
	ç.-dı (34-57), (34-57)
çīğır-	türkü söylemek
	ç.-ıym (<i>çīğrıym</i>) (43-40)
çīğrı çīğrı	çığıra çığıra, yüksek sesle söyleyerek (zarf)
	ç. (32-38)
çiçcilik	çiftçilik
	ç. (17-14)
çiçek	1. bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü
	ç. (43-113)
	ç.+leri (46-34)
	2. desen, nakış
	ç. (6-16)
çiçek aç-	çiçeklenmek
	ç.-mıṣ (17-30)
çiçekli	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı köylerden biri
	ç. (15-2), (17-1)
	ç.+de (16-2)
çiçekli höyüṣü	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı köylerden biri
	ç. (31-1)
çiçek	bkz. çiçek, 1
	ç. (17-30), (17-31)
çiçekli	bkz. çiçekli

çiçāk	ç. (17-30) bkz. çiçek, 1
çifcilik	ç.+inen (çiçāğnen) (25-36) bkz. çiftçilik
çifcilik	ç. (24-4), (39-55), (18-4) bkz. çiftçilik
çift	ç. (17-8) <Far. (cuft) toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan
çift sür-	ç.+inen (7-17) <Far.+Tür. (cuft+ sür-) saban, pulluk kullanarak toprağı ekilebilir duruma getirmek
çiftçilik	ç.-erdik (7-17) çiftçinin yaptığı iş
çile	ç. (5-9) ç.+inen (çifçilīğnen) (11-4) <Far. (çille), zorluk, sıkıntı
çilingir	ç.+ydi (3-21) <Far. (cilānger) iri gözlü kalbur
çim-	ç.+imiz (25-46) yıkamak
çimdir-	ç.-eken (6-23) ç.-iyōlar (6-23) birisini yıkamak
çimeni	ç.-irdi (46-39) ç.-irdik (32-16) ç.-irlerdi (4-42) ç.-iyōlar (6-20), (6-21) çimeni olan yer
çinik	ç. (45-37) sekiz kiloluk bir hububat ölçüsü, şinik
çit	ç. (18-12), (18-12), (19-10), (19-10), (34-49) 1. bağ, bahçe, bostan vb. yerlerin çevresine çalı, kamış, ağaç dalı gibi şeylerden çekilen duvar türü; çeper, barı
çığne-	ç. (9-95) 2. salkım gibi
çiy-	ç.+leri (12-44) ağza alınan bir şeyi dişler arasında ezmek, öğütmek
çiyisi	ç.-mecene (50-51) bkz. çığne-
çizme	ç.-niyom (22-15) çığ gibi
çobancılığ	ç. (34-82) koncu diz kapaklarına kadar çıkan bir ayakkabı türü
çobanlığ	ç.+yle (39-41) <Far.+Tür. (çübān, şübān+ cılığ) koyun ve keçi sürülerini otlatma işi
çocuğ	ç. (4-13) <Far.+Tür. (çübān, şübān+ lığ), koyun ve keçi sürülerini otlatma işini yapma
	ç. (12-3) bkz. çocuk

	ç. (1-9), (4-42), (6-20), (9-10), (16-53), (17-13), (18-3), (19-51), (19-60), (22-58), (28-1), (28-30), (32-14), (33-45), (36-7), (41-9), (49-2), (50-1), (50-21) ç.+lar (9-34), (9-63), (12-29), (34-77), (45-33) ç.+lara (18-41), (22-12), (34-62) ç.+ları (46-31) ç.+larım (37-10) ç.+larıma (34-11), (34-5) ç.+larımı (8-7), (8-7) ç.+larımızı (22-59) ç.+ları (22-57) ç.+larnan (2-60), (33-44)
çocuḡluḡ	çocuk olma durumu ç. (1-12)
çocuk	bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oḡlan veya kız; yavru, bala, uşak, velet ç. (çocū) (2-4), (19-54), (45-26), (45-28), (45-49), (çocūḡ) (24-64) ç.+a (çocuḡa) (5-44), (çocūḡa) (26-19) ç.+dum (çocūḡdum) (6-5) ç.+ma (çocūḡma) (16-61) ç.+mdan (çocūmdan) (44-9) ç.+muz (çocūmuz) (12-8) ç.+n (çocūn) (40-7), (44-25) ç.+na (çocūna) (39-25) ç.+nuḡ (çocūḡnuḡ) (28-29) ç.+u (çocuḡu) (2-55), (3-14), (çocūḡu) (32-13), (32-16), (6-20) ç.+um (çocuḡum) (5-4), (6-6), (9-10), (12-28), (12-31), (çocūḡum) (43-18) ç.+un (çocūḡun) (24-63), (29-14), (29-16)
çocūkan	bkz. çocūḡken (zarf) ç.+a (44-3)
çocūḡken	çocukluk dönemi (zarf) ç. (20-36)
çocūḡkan	bkz. çocūḡken (zarf) ç. (25-39)
çoḡ	bkz. çoḡ (zarf) ç. (6-29), (19-40), (50-41)
çoḡ	1. çok (isim) ç.+ları (15-14) 2. bkz. çok, 1 (sıfat) ç. (1-90), (2-28), (4-5), (4-19), (4-39), (5-17), (5-19), (5-45), (5-50), (5-63), (6-78), (7-17), (7-35), (7-39), (7-40), (7-46), (9-3), (14-11), (15-16), (16-64), (17-11), (17-21), (17-22), (19-4), (19-25), (19-9), (20-16), (21-2), (21-30), (21-53), (24-73), (24-85), (26-25), (25-43), (28-15), (29-39), (30-25), (33-40), (35-3), (43-39), (44-58), (48-35), (48-46), (50-35) ç.+tu (4-25) 3. bkz. 2, (zarf) ç. (1-56), (2-74), (2-74), (4-30), (8-1), (8-2), (12-30), (29-28), (40-25), (41-4), (43-114), (44-91), (47-8)
çoḡulatma	gömmek, defnetmek ç. (17-44)

çok	1. sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan; hayli, az karşıtı (sıfat) ç.+udu (<i>çoğudu</i>) (12-30), (16-63), (32-9), (46-24), (<i>çoğūdu</i>) (41-6) 2. çok (zamir) ç.+u (<i>çoğu</i>) (24-68), (26-31), (<i>çōḡu</i>) (44-57) 3. çok (zarf) ç. (<i>çōḡ</i>) (34-80) ç.+umuş (<i>çōḡumuş</i>) (20-25)
çok	bkz. çok, 1 ç. (6-79), (15-3)
çoK	bkz. çok, 1 ç. (28-7), (34-35), (48-9)
çoK	bkz. çok, 1 ç. (39-33)
çok	bkz. çok, 1 ç. (36-12), (39-56), (48-26)
çoluk çocuk	çocuklarla birlikte aile topluluğu; oğlan uşak ç.+a (<i>çola çocuğa</i>) (16-7) ç.+uma (<i>çolūma çoçuğuma</i>) (8-5) ç.+umu (<i>çolūmu çoçuğumu</i>) (8-4)
çorap	<Far. (cūrāb) pamuk, yün vb.nden örülen, ayağa giyilen giyecek ç. (5-67), (9-7)
çōḡ	çok (ünlem) ç. (21-43), (21-71)
çökelek	ayrandan yapılan yağsız peynir ç. (6-72), (14-5)
çökelik	bkz. çökelek ç. (42-33) ç.+nen (<i>çökeliğnen</i>) (2-12) ç.+ni (<i>çökelīni</i>) (50-56)
çök-	alt tarafa birikmek, tabanda kalmak ç.-er (39-43)
çöl	kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi ç. (5-123)
çömÇe	tahta kepçe; çemçe ç. (44-77)
çöp	şifalı bitkiler ç.+lerden (26-26)
çöpe aT-	kullanılmaz hale getirmek ç.-miş (34-7)
çörek	az yağlı, bazen şekerli ve yumurtalı, gevrekçe bir hamur işi; gato ç. (2-11), (34-102), (34-103), (34-104), (41-48) ç.+nen (<i>çörānen</i>) (2-12)
çöz-	ortaya çıkarmak ç.-üyolar (4-9)
çókelik	bkz. çökelek ç. (43-13), (45-32)
çók-	bkz. çök- ç.-sün (39-42)

çókũ ^{7g}	lakap ç.+ün (24-93)
çóp	arta kalan ç.+ünden (4-38)
çul	<Ar. (cull) genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma ç. (2-36), (12-18), (18-46), (22-28), (29-47), (45-20) ç.+dan (7-28) ç.+lar (7-28) ç.+larda (18-46) ç.+um (41-25) ç.+unan (22-29) ç.+uya (7-38)
çula	tamam, evet anlamında kullanılan bir söz ç. (18-20), (18-20), (18-22)
çuval	<Far. (cuvāl), pamuk, kenevir veya sentetik iplikten dokunmuş büyük torba ç. (28-35), (42-39) ç.+ı (9-48) ç.+larımıza (50-73)
çuval-	çoğalmak ç.-dı (21-77)
çüş bindi	uzuneşek oyunu ç. (6-35)
Ç	
Çehiz	bkz. cehiz Ç.+imizde (33-42)
Çúnkü	<Far. (çün + ki), bu sebeple, zira Ç. (38-9)
ç	
çalın-	bkz. çal-, 2 ç.-ırdı (35-8)
çancı	bkz. sancı ç. (31-25)
çinik	bkz. çinik ç. (24-25), (24-29), (42-32) ç.+den (24-29)
çitile-	kirini çıkarmak için çamaşırın iki yanını birbirine sürtmek ç.-ynen (<i>çitiliynen</i>) (43-59)
ç	
çandarma	<İt. (gendarme) bkz. candarma ç. (20-10)
çiriT	<Ar. (cerīd) bkz. cirit ç. (35-16)
d	
da	1. bağlama ve kuvvetlendirme edatı d. (1-6), (1-47), (1-52), (1-59), (1-61), (1-63), (1-67), (1-81), (1-84), (1-88), (2-1), (2-32), (2-37), (2-52), (2-57), (2-66), (2-76), (3-16), (3-16), (4-39), (4-46), (5-2), (5-39), (5-45), (5-45), (5-50), (5-50), (5-68), (5-93), (5-100), (5-101), (5-102), (5-134), (6-11), (6-20), (6-24), (6-34), (6-47), (6-71), (7-20), (7-28), (7-32), (8-35), (8-36), (8-51), (9-11), (9-15), (9-17), (9-19), (9-23),

(9-63), (9-63), (9-65), (9-78), (9-82), (9-118), (12-27), (12-31), (15-3), (15-4), (15-5), (15-12), (15-12), (16-27), (16-36), (16-39), (16-43), (16-7), (17-13), (17-40), (17-47), (18-9), (19-17), (19-17), (19-25), (19-58), (19-58), (19-59), (19-59), (20-3), (20-23), (20-24), (20-35), (21-8), (21-26), (21-34), (21-34), (21-58), (21-74), (22-15), (22-18), (22-29), (22-29), (22-30), (22-37), (22-55), (22-57), (22-62), (23-12), (23-14), (23-16), (24-16), (24-60), (24-71), (24-84), (24-96), (25-14), (25-23), (25-24), (25-30), (25-31), (25-33), (25-47), (25-47), (27-9), (27-17), (28-5), (28-29), (28-32), (28-36), (29-3), (29-50), (30-8), (32-17), (32-34), (32-34), (32-9), (34-1), (34-7), (34-12), (34-17), (34-24), (34-29), (34-51), (34-62), (34-69), (34-73), (34-85), (34-96), (34-96), (34-107), (36-6), (36-6), (36-17), (37-17), (38-2), (38-7), (38-11), (38-11), (39-3), (39-17), (39-19), (39-52), (39-8), (40-21), (40-25), (41-4), (41-6), (41-33), (41-47), (43-35), (43-37), (43-71), (43-90), (43-93), (44-5), (45-56), (46-17), (46-4), (47-11), (48-12), (50-23), (50-49), (50-5)

d. mı (34-28)

2. bir şeyin yerine geçebilen iki cümleinin fiillerini birbirine bağlayan bir söz d. (2-5)

3. bazı edat, bağlaç ve zarflardan sonra gelerek anlamı güçlendiren bir söz

d. (6-71), (7-14), (20-26), (27-23), (32-12), (39-24), (40-2), (45-9)

4. bazı birleşik cümleleri ama, fakat anlamıyla birbirine bağlayan bir söz

d. (7-2), (8-68), (21-63), (21-69), (22-33), (28-15), (29-48), (47-1), (48-46)

5. ek olarak, fazladan anlamında kullanılan bir söz; dahi

d. (2-63), (18-14)

6. şart bildiren fiillerden sonra bile anlamına gelerek şartın geçerli olmadığını anlatan bir söz

d. (7-32), (48-45)

7. üstelik anlamında kullanılan bir söz

d. (19-11)

dā bkz. daha (zarf)

d. (7-17)

dabaḥ <Ar. (ṭabāk) yiyecek koymaya yarar, az derin ve yayvan kap

d.+ları (34-95)

daban taban, zemin

d.+ı (9-70)

dabılğa Beşkavak köyünün eski adı

d. (12-26)

dadaş topluluk adı

d.+lar (7-10)

dağğa <Ar. (daḡīka) an (zarf)

d.+da (2-66)

dağ yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü

d.+lar (25-36)

d.+lara (8-57)

d.+larda (45-45)

dağ eriği dağda yetişen, küçük, koyu renkli erik türü

d. (1-90)

dağı doğrusu, dahası anlamında kullanılan bir söz

d.+nda (4-26)

dağıt-	herhangi bir şeyi ayrı ayrı kimselere vermek d.-ırdıh (<i>dağıdırdıh</i>) (2-26)
dağıtım ol-	askerlikte acemi birliğinden usta birliğine gitmek d.-dukh (9-23)
dağa	1. henüz (edat) d. (1-22), (1-53), (16-31), (35-43), (38-10), (38-38), (44-32), (46-12), 2. ora (zarf) d. (39-19) 3. var olana, elde bulunana ek olarak (zarf) d. (1-91), (4-43), (5-30), (11-18), (15-10), (19-12), (27-9), (29-11), (31-5), (31-9), (39-52) (39-54), (42-29), (44-46) d.+ydı (43-67)
dağ	bir anda, ansızın (ünlem) d. (27-20)
dağ-	1. bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştiirmek, geçirmek d.-allardı (18-39), (38-37) d.-ardıh (22-10), (22-11), (32-17), (43-86) d.-allar (18-39) d.-ardım (44-19) d.-dıh (21-34) d.-ıyolar (22-11) 2. takı takmak d.-allar (12-15), (34-115) d.-arlıh (44-80) d.-arlarmış (5-26) d.-dıh (36-16) d.-dılar (25-16), (27-3), (33-6), (45-2) 3. yapmak, eylemek d.-dılar (27-3)
dağa	bkz. dağa d. (34-77)
dağıl-	takmak işi yapılmak d.-dı (33-4) d.-ılırdı (48-27) d.-ılıyo (6-57) d.-ıyo (6-57)
dağılma-	takma işi yapılmamak d.-dı (16-30)
dağıım	takım, bölüm d. (34-1)
dağıım dağıım	takım takım, bölüm bölüm d. (34-1)
dağış-	örmek, birleştirmek, üst üste koymak d.-ı (6-45)
dağıtır-	bir şeyi dik konuma getirip sabitlemek d.-ıyo (4-22)
dalab	<Ar. (dūlāb) buzdolabı d.+ım (16-27)
dal-	uykulu olmak

	d.-ar (19-59)
dal	1. ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri d.+ı (43-85) d.+ım (5-126), (45-36) d.+ına (43-85) d.+ından (4-38) 2. bitkinin sapları d.+ını (29-36) 3. omuz, omuzbaşı d.+ımın (5-110)
dam	1. toprak damlı ev, kulübe, köy evi d. (2-32) d.+ımızın (8-35) 2. yapıları dış etkilere korumak amacıyla üzerlerine yapılan çoğu kiremit kaplı bölüm d.+ın (35-13) d.+lar (35-12)
dam boyu	bkz. dam, 1 d.+su (39-58)
damatès	bkz. domates d. (31-7)
dane	bkz. tane d. (36-7)
danışmağ	bir konuda bir bilenden akıl almak d. (25-5)
dar	geniş olmayan d. (27-15), (43-92) d. imiş (5-116)
darağ	saçı şekillendirmeye yarayan dişli alet d. (9-104)
darıl-	gücenmek, kırılmak, alınmak, incinmek d.-dım (5-125)
daş	taş d. (8-54), (28-18), (29-42) d.+a (6-45) d.+ı (2-59), (6-45), (20-41), (20-43) d.+ınan (43-72) d.+ınağ (43-48) d.+ını (9-130), (17-47), (46-3) d.+ın (46-4) d.+lar (49-16) d.+ları (1-78)
daşa	bir taşımılık kadar d. (34-85)
datlı	1. lezzetli d.+ydı (9-102) 2. şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecek d. (3-7), (6-56), (8-72) d.+yı (34-36)

daT	derman, takat, katlanma gücü d. (34-64)
daval	bkz. davar d.+lar (3-6)
davar	koyun ve keçiye verilen ortak ad d. (1-107), (2-55), (5-20), (5-23), (12-30), (19-32), (38-29), (39-57), (45-15), (45-21) d.+a (5-22) d.+ı (1-56), (15-12), (34-78) d.+ımız (12-3)
davarcılığ	koyun, keçi yetirtirme işi d. (46-23)
davet et-	<Ar.+Tür. (da'vet+ et-) bkz. dāvet etmek d.-ellerdi (<i>dāvet _ edellerdi</i>) (14-8), (39-28) d.-erdi (<i>dāvet _ elerdi</i>) (35-14) d.-efferdi (<i>dāvet ēdefferdi</i>) (1-99) d.-erdi (<i>dāvet ēderdi</i>) (4-24) d.-iyoh (<i>davet ediyoh</i>) (2-24)
dāvet etmek	<Ar.+Tür. (da'vet+ et-) çağırmaq d. (11-16)
davran-	muamele etmek, tavır takınmak d.-ır (48-44)
davul	<Ar. (ṭabl), büyük ve enlice bir kasnağın iki yanına deri geçirilerek yapılan, tokmak ve değneklerle çalınan çalgı; tabl d. (11-19), (16-33) d.+nan (44-92), (7-24)
davılcı	davul çalan kimse d. (19-29), (19-30)
dayanama-	güç bir duruma katlanamamak; sabredememek, tahammül edememek d.-dım (2-7)
dayağ	bir insanı veya bir hayvanı dövme işi; sopa, patak, kötek (40-27)
dayı	1. annenin erkek kardeşi d.+m (29-22) d.+mıñ (38-4), (21-24) d.+sı (21-29) 2. yaşlı erkeklere söylenen bir seslenme sözü d.+ñ (20-11)
dā	1. dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz d. (1-53), (7-25) 2. bkz. dāfe d. (17-38) 3. bkz. daħa, 2 d. (32-27)
dāfe	<Ar. (def'a) defa, kez d. (44-50)
dāğ	bkz. dağ

	d. (39-13)
	d.+da (30-15), (48-46)
	d.+mış (43-95)
	d.+ya (28-18)
dāğ başı	dağın en yüksek yeri (zarf)
	d.+nda (43-103)
dāğ daş	her yer, her taraf (zarf)
	d.+ı (47-9)
dāğalma-	kopmamak, ilişkisini kesmemek
	d.-zdi (21-67)
dāğıl-	toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak
	d.-ır (<i>dāğılır</i>) (29-39)
	d.-ıyoh (<i>dāğlıyoh</i>) (34-99)
dāğıt-	1. ikram etmek
	d.-ıllar (<i>dāğdıllar</i>) (16-35), (21-36), (23-15), (29-26), (29-27), (45-34)
	d.-ıllardı (<i>dāğdıllardı</i>) (32-28), (46-15)
	d.-ıllarımış (<i>dāğdıllarımıř</i>) (19-45)
	d.-ıncı (<i>dāğdıncı</i>) (19-46)
	d.-ırdıh (<i>dāğdırdıh</i>) (6-63), (18-13), (19-43)
	2. paylaşmak
	d.-ırđ (<i>dāğdırdıđ</i>) (17-25), (28-10), (44-82)
dāğTım	pay etmek
	d. (28-19)
dāha	1. bkz. daħa, 2 (zarf)
	d. (16-15), (19-18)
	2. artık, bundan böyle (zarf)
	d. (18-33)
dāmat	<Far. (dāmād) evlenmekte olan bir erkeğe, evlenme töreni sırasında verilen ad; güveyi, güveyi, eloğlu
	d. (16-36)
dāne	<Far. (dāne) bkz. tane
	d. (35-33)
dāveleş-	tartışmak, ağız kavgası etmek
	d.-iyoduğ (3-12)
dāvetiye	<Ar. (da'vetiyye) bir toplantıya, bir yere çağırarak üzere düzenlenen davet yazısı; çağrılık
	d. (5-64)
dāvetli	<Ar+Tür. (da'vet+ li) çağrılan kimse
	d.+ler (31-18)
dāğ-	zarar vermek
	d.-sin (2-55)
de	bağlama ve kuvvetlendirme edatı
	d. (1-4), (1-12), (1-17), (1-47), (1-59), (1-61), (1-82), (1-99), (2-1), (2-3), (2-18), (2-21), (2-44), (2-46), (2-46), (2-47), (2-50), (2-50), (2-67), (2-71), (2-72), (3-2), (3-2), (3-9), (3-12), (3-15), (3-22), (4-10), (4-30), (4-30), (4-36), (4-37), (5-3), (5-3), (5-16), (5-27), (5-31), (5-36), (5-50), (5-76), (5-95), (5-96), (5-111), (5-114), (5-117), (6-2), (6-8), (6-13), (6-29), (6-32), (6-33), (6-37), (6-45), (6-46), (6-48), (6-58), (6-63), (6-66), (6-67), (6-71), (6-76), (7-13), (7-19), (7-24), (7-28), (7-32), (7-45), (8-35), (8-40), (8-66), (8-70), (9-3),

(9-9), (9-14), (9-22), (9-31), (9-41), (9-62), (9-66), (9-72), (9-86), (9-111), (9-125), (10-6), (10-6), (12-20), (12-33), (14-9), (15-8), (15-24), (15-30), (16-14), (16-14), (16-14), (16-18), (16-40), (16-50), (17-7), (17-35), (17-41), (17-44), (17-53), (18-25), (18-26), (18-36), (18-36), (19-30), (19-66), (20-25), (20-28), (21-27), (21-28), (21-57), (21-74), (21-78), (22-13), (22-14), (22-15), (22-30), (22-37), (22-57), (22-63), (22-68), (24-2), (24-16), (24-41), (24-49), (24-92), (25-13), (25-18), (25-36), (25-41), (26-17), (26-2), (26-25), (27-9), (27-11), (27-11), (29-14), (29-16), (29-52), (29-54), (31-2), (31-9), (32-35), (33-5), (33-31), (33-40), (33-40), (34-11), (34-20), (34-23), (34-31), (34-35), (34-43), (34-46), (34-48), (34-51), (34-53), (34-6), (34-62), (34-122), (35-38), (35-40), (36-4), (36-18), (37-11), (37-23), (37-23), (38-11), (38-16), (38-23), (38-23), (38-38), (38-38), (39-6), (39-11), (39-12), (39-18), (39-22), (39-23), (39-31), (39-32), (39-51), (39-57), (39-59), (40-32), (41-4), (41-9), (41-37), (42-35), (43-23), (43-33), (43-33), (43-33), (43-34), (43-62), (43-86), (43-89), (43-90), (43-124), (44-28), (44-80), (45-31), (45-31), (46-23), (47-10), (48-35), (49-15), (50-48), (50-58)

d.+yi (24-41), (3-28), (*dēyi*) (43-36)

de-

1. ad vermek, adlandırmak

d.-diğim (2-72)

d.-dikleri (5-17)

d.-diler (43-62)

d.-dığımız (26-10)

d.-ller (2-18), (5-31), (9-1), (9-28), (15-25), (16-65), (16-65), (16-66), (17-19), (17-26), (18-39), (22-4), (24-16), (24-37), (28-25), (29-35), (30-17), (38-8), (41-20), (41-47), (43-95), (49-21)

d.-lerdi (2-41), (3-7), (16-67), (16-69), (17-54), (21-65), (23-11), (24-16), (29-11), (32-5), (41-13), (43-30), (43-63), (43-64), (46-35), (49-18)

d.-llemiş (39-3)

d.-n (*dīn*) (1-56)

d.-rdik (2-34), (2-40), (2-60), (8-81), (18-27), (32-33), (33-44), (35-21), (35-23), (35-34), (35-35), (43-116), (43-123), (43-80), (45-39)

d.-rik (2-25), (2-33), (2-57), (2-75), (2-76), (2-76), (8-10), (8-25), (14-6), (18-12), (18-46), (26-24), (31-18), (34-41), (34-81), (41-23), (42-22), (42-24), (42-21), (43-32), (43-66), (43-67), (43-81), (43-82), (43-111), (43-112), (44-14), (44-48), (44-51), (44-81), (44-85), (45-18), (45-43), (50-37),

d.-riK (33-32)

d.-rik (17-44)

d.-riz (4-15), (5-46), (5-73), (12-16), (21-70), (39-26), (39-66), (39-67)

d.-rler (2-12), (2-27), (6-14), (7-23), (7-28), (7-29)

d.-rsiniz (2-13)

2. söylemek, söz söylemek; eyitmek

d.-di (3-2), (8-33), (8-33), (8-33), (8-40), (9-40), (9-62), (9-63), (9-63), (9-66), (9-71), (9-119), (9-119), (15-28), (15-30), (17-36), (17-38), (17-38), (18-36), (18-36), (19-17), (19-24), (20-17), (20-21), (21-25), (21-28), (22-16), (25-14), (27-7), (27-9), (27-11), (27-21), (34-69), (37-23), (38-11), (38-12), (48-22), (50-18), (50-19), (50-24), (50-25)

d.-diğimiz (2-50), (7-23)

d.-diğin (3-12)

d.-dik (26-7), (50-20)

	d.-diler (9-65), (9-111), (9-111), (18-6), (25-12), (37-11)
	d.-dim (8-35), (15-29), (15-29), (15-31), (17-35), (17-37), (27-22), (30-7), (30-7), (48-23), (8-35), (9-112), (9-114), (9-115), (9-118), (9-123), (9-41), (9-58), (9-64), (9-66), (9-67), (9-72), (9-72)
	d.-dim _miydi (7-38)
	d.-din (7-19)
	d.-dīm (43-125)
	d.-ller (28-29), (48-19), (50-79)
	d.-llerdi (13-12), (34-47), (34-48), (34-49), (34-111), (42-5), (44-22)
	d.-llermiş (43-70)
	d.-llerse (32-29), (44-67)
	d.-mağ (45-11)
	d.-miş (7-10), (13-6), (19-7), (19-7), (19-9), (19-12), (19-13), (19-13), (19-14), (28-16), (43-61), (43-75), (44-25), (44-29)
	d.-mişler (7-10), (7-12), (39-25)
	d.-ņ (17-28)
	d.-r (7-42), (7-44), (7-45), (18-20), (18-20), (33-41), (33-41), (44-77)
	d.-rdi (24-28), (24-29), (34-34), (34-34), (34-49), (34-59), (34-59), (34-63), (34-70), (38-10), (44-9), (45-42), (49-2)
	d.-rdik (18-20), (20-41), (24-53), (34-53), (34-105)
	d.-rken (44-29)
	d.-rmiş (43-50)
	d.-rse (7-39), (7-39), (18-20)
	d.-y (<i>diy</i>) (34-118), (24-51)
	d.-ye (3-12), (4-42), (5-75), (5-77), (5-84), (5-91), (5-92), (6-71), (12-39), (17-17), (17-53), (19-27), (21-40), (24-47), (24-54), (24-72), (24-79), (27-16), (29-23), (29-27), (31-11), (34-50), (34-108), (34-118), (35-7), (39-25), (39-42), (41-15), (44-12), (44-20)
	d.-yek (<i>diyek</i>) (1-57)
	d.-yin (<i>diyin</i>) (5-25)
	d.-yişin (22-13)
	d.-y ⁱ (<i>diyⁱ</i>) (42-22)
dede	torunu olan erkek; büyükbaba, büyükpeder
	d.+leri (32-20), (5-48), (5-60), (21-26), (21-27), (21-29)
	d.+mde (39-57)
	d.+mi (21-29)
	d.+miņ (43-65), (43-78)
	d.+n (18-43)
	d.+niņ (28-15)
	d.+si (1-82), (24-63)
	d.+sinden (4-31)
dedefaķılı	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine baēlı bir kasaba
	d.+ndanım (18-1)
dedefālı	bkz. dedefaķılı
	d.+ndanım (20-1)
dedegil	dedenin ailesi
	d. (<i>dedemgil</i>) (28-22)
dedesaķalı	kırlarda yetişen, havuca benzeyen bir ot
	d. (50-75)

def	<Far. (def) zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı d. (21-58), (34-71), (34-72), (49-19) d.+i (34-72) d.+imiz (34-71)
defder	<Ar. (defter) genellikle hafif bir kapak içerisinde, yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kâğıt yaprakları d. (9-4), (41-8) d.+e (24-8)
defnet-	<Ar.+Tür. (defn+ et-) ölüyü gömmek, toprağa vermek d.-dik (17-48)
değ-	dokunmak, temas etmek d.-ârse (2-55)
değermen	kahve, buğday, nohut vb. taneleri öğüten araç veya alet d.+ler (21-70)
değil	olumlu ve olumsuz çekimli fiiller üzerine gelerek olumlu fiilleri olumsuz, o lumsuz fiilleri olumlu yapan bir söz (edat) d. (29-56) d.+im (9-123) d.+miş (5-78)
değiş-	yerine başka şey veya kimse gelmek d.-mişler (12-27)
değərmen	bkz. değermen d. (21-69)
değərmen	bkz. değermen d.+lerden (2-77)
del-	delik açmak, delik duruma getirmek d.-erdik (43-85)
deli	aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan (sıfat) d.+ye (5-93)
deli _anlı	bkz. deliğanlı d.+lar (44-94)
delik	dar, küçük açıklık d.+lerinden (6-16) d.+ten (9-46)
delikli	deliği olan d.+li (43-86)
deliğanlı	çocukluk çağından çıkmış genç erkek d.+sı (20-13)
deme	demek işi; eyitme d. (43-34)
deme-	söz söylememek d.-z mi (27-11) d.-zdik (22-60)
demek	bir dilde karşılığı olma d. (18-22), (18-23)
demin	<Far.+Tür. (dem+ in) biraz önce; demincek, deminden d. (7-19)
demir	metal elementlerden biri d. (32-18), (33-34)

demir maşa	d.+den (29-58) demirden imal edilen ve bir nesneyi tutmya yarayan iki kollu alet
demirağ	d. (19-59) oyun havası adı
demirci	d. (7-29), (7-31), (7-32) yer adı
den-	d. (21-72) bkz. de-, 1
dene	d.-ir (5-66), (9-103), (15-11), (24-43) d.-iyor (5-32) <Far. (dāne) bkz. tane
denil-	d. (4-10), (4-16), (4-16), (5-22), (5-25), (8-11), (10-3), (15-6), (21-22), (21-27), (21-34), (21-48), (22-21), (22-40), (32-22), (32-4), (34-103), (35-10), (35-21), (36-10), (36-8), (39-2), (40-1), (40-12), (40-6), (42-35), (43-20), (43-79), (44-83), (50-21), (50-27), (50-54), (50-57) söylenen şekilde ifade edilmek
deniş-	d.-di (17-41) başka bir biçim veya duruma girmek; tahavvül etmek
denişi ol-	d.-diKden (37-16) berdel evliliği yapmak
denişik ol-	d.-duḥ (13-10) bkz. denişi ol-
depe _ardı	d.-dum (16-18) yer adı
depe	d. (21-72) tepe, baş, uç
depik	d.+de (1-17), (1-67) d.+den (43-70) d.+nin (35-25) d.+niñ (28-17), (28-20)
derbâcî ^b	tekme d.+nen (<i>depiknen</i>) (18-41) anlamsız sözcük
dert	d. (17-56) <Far. (derd) üzüntü
dere	d.+im (<i>derdim</i>) (20-25), (34-72) d.+imi (<i>derdimi</i>) (9-120) d.+in (<i>derdin</i>) (34-117) d.+lerimi (<i>derdlerimi</i>) (20-4)
dergi	çaydan küçük, yazın kuruyan veya suyu azalan küçük akarsu
deri	d. (1-58) d.+de (1-59) d.+den (29-47) d.+lerde (29-46) d.+yi (9-126)
dergi	siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın; bülten, mecmua
deri	d. (27-17) işlenerek kullanılır duruma getirilmiş hayvan postu

	d. (9-28)
	d.+den (25-46)
derin	dibi yüzeyinden veya ağzından uzak olan
	d.+imiş (28-23)
deriyçik	derecik, küçük dere
	d. (17-56)
desde	demet
	d.+sini (43-72)
desdārmi	deste gibi
	d. (43-113)
destekli	desteği olan
	d. (15-13)
deş-	ot vb. şeyleri köküne yakın yerden kesmek, toplamak
	d.-ermiş (34-60)
deşir-	bkz.deş-
	d.-ik (33-15)
	d.-irdik (32-36)
	d.-meye (32-36)
	d.-rik (38-33)
deterçan	<Fr. (détergent) kimyasal temizlik maddesi
	d. (4-49)
devam et-	<Ar.+Tür. (devām+ et-) sürmek
	d.-iyo (<i>devam ediyö</i>) (7-16)
devamlı	<Ar.+Tür. (devām+ lı) sürekli (zarf)
	d. (6-20), (34-44), (35-40), (48-31)
deve	geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan
	d. (12-18), (12-18), (12-19), (24-80), (24-82)
	d.+yi (12-20)
deve oyunu	deve kılığına girilerek oynanan bir tür oyun
	d. (12-17)
devlet	<Ar. ülke, hükümet
	d. (30-19)
	d.+den (47-26)
devleT	<Ar. (devlet) bkz. devlet
	d. (24-67)
devrilme-	bir tarafa doğru düşmemek
	d.-sin (24-41)
devrine otur-	<Ar.+Tür. (devr+ otur-) ölen kişinin borçları için bir araya gelmek
	d.-urlarmış (39-62)
devriye	<Ar. (devriyye) gece gezen kolluk kuvveti
	d. (30-7)
deyil	bkz. değil (edat)
	d. (27-8), (27-9)
	d.+idi (45-1)
deyin	bkz. diye (edat)
	d. (2-4)
deyiş-	bkz. değış-
	d.-ti (34-16)

deyneḳ	deḡnek d. (12-35), (17-19), (17-55) d.+lernen (12-36)
deynā	bkz. deyneḳ d. (12-35)
deynā	bkz. deyneḳ d. (17-56)
dē	bir işin yapılış süresini abartılı olarak anlatan söz d. (28-12)
dē-	bkz. de-, 2 d.-rdik (42-38) d.-riz (39-14)
dēḡel	bkz. deḡil (edat) d. (8-14)
dēl	bkz. deḡil (edat) d. (39-6), (48-24), (48-35)
dēşik ol-	bkz. denişi ol- d.-du (8-3)
dēvlet	<Ar. (devlet) bkz. devlet d. (15-13), (15-15), (15-16)
dē-	1. bkz. bir dilde karşılığı olmak d. (17-35) d.-di (1-17), (1-17), (1-17), (1-20), (1-20), (1-23), (1-29), (1-31), (4-3), (5-3), (5-38), (5-38), (5-39), (5-40), (5-43), (6-11), (9-39), (18-35), (19-17), (19-17) d.-dik (5-3), (18-7) d.-diler (39-9) d.-dim (1-12), (1-21), (1-30), (5-3), (5-41), (5-41), (9-112), (18-31), (27-4) d.-miş (5-45), (5-101), (19-12), (19-25), (21-26), (39-4), (43-55), (44-30) d.-mişler (43-56) d.-rdi (3-28), (4-42) d.-rlar (1-61) d.-rmiş (5-16) d.-rsen (16-41) d.-sem (6-12) d.-yim (43-98), (43-98) 2. bkz. de-, 1 d.-diḡimiz (1-72) d.-dikleri (5-11), (29-18) d.-diḡımız (5-61) d.-ller (29-16) d.-llerdi (1-82), (4-41), (29-46) d.-mişler (1-69), (5-5), (5-6), d.-rdik (42-38), (4-40) d.-rik (2-13), (2-56), (4-33), (4-48), (5-22), (21-72), (21-79), (29-30), (43-9) d.-riz (5-21), (5-22), (21-72) d.-rlar (1-60), (1-60), (1-72), (1-72), (1-87), (1-107), (1-108), (1-109), (1-113), (5-14) d.-rlardi (5-10), (5-54), (5-54)

	d.-fıer (1-97)
	d.-y (13-5)
	d.-yi (4-43), (5-36), (6-63), (16-59), (19-56), (19-59), (32-14), (32-18), (33-34), (35-5), (40-18), (44-18)
	d.-yin (3-14), (3-19), (5-22), (5-44), (22-12), (43-39)
	d.-yiŋ (23-16), (26-18), (34-62), (38-28)
	d.-yip (17-7)
d�me-	s�z s�ylememek
	d. (18-34)
	d.-di (43-93)
d�mek	bkz. demek
	d. (1-56)
d�meK ki	sonu� olarak denilebilir ki
	d. (39-23)
d��ir-	bkz. de�-
	d.-ir (6-73)
d��al	bkz. de�il (edat)
	d.+dı (12-2)
d��armen	bkz. de�ermen
	d.+e (13-14)
d��l	bkz. de�il (edat)
	d. (6-78), (29-15), (16-12), (18-25), (21-24), (22-14), (25-41), (33-23), (33-30), (33-31), (33-33), (34-51)
	d. mi (43-11), (43-116)
	d.+di (32-19), (38-17), (46-8)
	d.+ım (20-8)
	d.+idi (33-2)
	d.+idik (43-126)
	d.+im (36-2)
	d. � ise (25-32)
d��rmen	bkz. de�ermen
	d.+de (10-7), (29-44), (42-31)
	d.+e (18-44), (18-47), (23-20)
	d.+ler (45-55)
	d.+lere (24-24)
d��	1. herhangi bir cisim veya alanın sınırları i�inde bulunmayan yer; �te, hari�,
	i� kar�ıtı
	d.+ına (15-34), (34-40)
	2. bkz. d��arı, 2
	d.+ta (16-13)
d��arı	1. bulunulan yerden ba�ka bir yeri ifade eden s�z (zarf)
	d.+da (<i>d��arda</i>) (22-5), (46-22)
	d.+dan (<i>d��ardan</i>) (7-9)
	2. yurtd��ı
	d. (30-3), (44-8)
d��-	i�eri sokmak
	d.-allar (44-65)
	d.-ardı (46-38)
	d.-ard�� (45-49)

	d.-arılı (44-66)
	d.-mış (43-58)
dip	dikili duran bir şeyin yerle birleştiği nokta ve çevresi veya bir şeyin yanı başı
	d.+inden (<i>dibinden</i>) (9-48)
	d.+ine (<i>dibine</i>) (9-14), (9-15), (9-17), (9-51)
dibloma	<İt. (diploma) bkz. diploma
	d.+yı (21-11)
di-	1. bkz. de-, 3
	d. (28-5)
	d.-di (1-11), (21-21), (21-21), (21-26), (39-18), (39-18), (39-19), (40-14)
	d.-dik (40-16)
	d.-diler (39-15)
	d.-dim (4-5), (4-6), (39-16), (39-21)
	d.-dığımde (21-16)
	d.-dīm (1-13)
	d.-ğince (15-32)
	d.-lerdi (21-54)
	d.-miş (39-23)
	d.-mişler (40-2)
	d.-riK (28-8)
	d.-yelim (5-101)
	d.-yen (4-25)
	d.-yersen (34-35)
	d.-yim (21-74)
	d.-yo (9-6), (26-4), (27-8), (33-40), (44-1), (44-1), (9-14), (9-18), (9-19)
	d.-yom (3-114), (27-8), (37-4), (39-12), (43-38), (43-38)
	d.-yoñ (6-67), (6-67), (21-37), (28-32)
	d.-yor (9-6)
	d.-yör (9-14)
	d.-yōsa (46-7)
	d.-ycām (45-11)
	d.-yoñ (32-35), (50-31)
	d.-yolar (9-6)
	2. bkz. de-, 1
	d.-lledi (1-63)
	d.-rik (12-36), (21-71), (21-71)
	d.-rik (21-27)
	d.-rler (40-25)
	d.-şler (1-65)
	d.-şşer (1-63), (1-64)
	d.-rsiniz (8-10)
	d.-yek (1-91)
	d.-yo (47-11)
	d.-yoñ (6-33), (6-33), (6-64), (6-71), (38-28)
	d.-yolar (25-19), (34-41), (40-21), (50-37)
	d.-yollar (29-30)
	d.-yom (1-62)
	d.-yoñuz (43-125), (6-64)

	d.-yosun (8-25)
	d.-yoz (39-53)
	3. düşünmek, istemek
	d.-yodum (6-39)
dieşet	ağıt
	d. (16-41), (34-118)
diğer	öteki
	d. (34-112)
	d.+lerini (6-13)
dik-	1. biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak
	d.-eller (12-18)
	d.-ellerdi (9-8), (31-16)
	d.-erdik (43-85)
	d.-erek (29-59)
	d.-iyo (17-58)
	d.-iyodun (29-58)
	d.-iyon (6-16)
	d.-iyolar (35-20)
	2. bir cismi dik olarak durdurmak
	d.-di (34-57)
	d.-dik (31-12)
	d.-ecişik (31-11)
	d.-ellerdi (5-71)
	d.-erdik (12-35), (24-47), (35-9)
	d.-erek (50-33)
	d.-iyon (42-4)
	d.-iyodu (19-62)
dikel-	bkz. dikil-
	d.-ler (34-114)
dikil-	ayakta durmak
	d.-in (43-38)
dikin-	kıyafet dikmek, kuşanmak
	d.-irdi (31-17)
	d.-irdik (31-16)
diksinme	iğrenmek, hoşnut olmamak
	d. (4-42), (6-22)
dil	insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, uzlaşmaya dayalı olarak oluşturulmuş sesli veya görsel işaretler sistemi; lisan, zeban
	d.+de (5-21)
dilek	istek, arzu
	d.+i (<i>dileği</i>) (20-16)
dilek ağcı	olmasını istenilen bir şeyin gerçekleşmesini sağladığına inanılan ağaç
	d. (1-62)
dilim dilim	parça parça
	d. (41-57)
dilki	düğünlerde kız ratafının erkek tarafına hediyeler götüren gizli kişi (mecaz)
	d.(40-28), (40-29)
	d.+ye (40-32)

dillendir-	d.+yi (40-32) dile gelmek, konuşabilir duruma gelmek
dinel-	d.-ir (8-63) bkz. dikil-
dinle-	d.-dim (34-113) birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak
dinnen-	d.-rdik (18-25) 1. dinlenmek, istirahat etmek d.-dimīci (39-44) 2. mayalanmak d.-ir (44-40)
dinnendir-	dinlenmesini sağlamak d.-illerdi (39-42) d.-rik (44-42)
dināyet	<Ar. (diyānet) diyanet d. (39-65)
diñli-	bkz. dinle- d.-yosan (19-14)
diploma	<İt. mezuniyet belgesi d.+m (48-3) d.+sı (35-1)
direkTör	<Fr. (tracteur), arkasına römork takılabilen, çift sürmek, yük taşımak vb. işlerde kullanılan motorlu iş makinesi d. (30-18)
dirgen	genellikle harmanda sapları yaymaya yarayan demirden, çatalı bir tarım aracı; çatal, diren d. (9-88)
disiblin cezāsı	<Fr.+Ar. (discipline+ cezā') disiplin suçlarından birini işleyen kimseye davranışlarının ağırlık derecesine göre verilen ceza d. (30-11)
diş	çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri d.+imiz (20-14)
diyeme-	sözlü olarak karşılık verememek, konuşamamak d.-k (34-53) d.-zdik (18-41), (22-60), (29-23) d.-yom (<i>diyemiyom</i>) (2-46)
diyal	bkz. değil d. (40-21)
diyarbağır	Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri d. (7-4), (39-11), (39-7)
diyaşet	bkz. dieşet d. (45-39)
diyel	bkz. değil d.+dir (27-4)
diyeniñ _ işi	söz gelimi d. (26-8), (26-26)
diyerbekir	bkz. diyarbağır d.+de (48-39)

diz	kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer d.+inde (29-57) d.+lerim (31-5) d.+lerine (4-41)
diz-	yan yana veya üst üste sıralamak d.-dim (9-70) d.-ellerdi (29-10) d.-erdik (34-58)
dizmek	yan yana veya üst üste sıralama d. (34-58)
dīvannı	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı bir köy d. (22-2), (22-3), (22-4)
dī-	bkz. de-, 2 d.-yēŋ (24-10)
doğ-	bkz. doğum d.-an (6-20) d.-dum (6-1) d.-duğumu (2-1)
doğal	doğada rastlandığı gibi, doğaya uygun olan, doğa güçlerine, kurallarına uyan; tabii, natürel (sıfat) d. (5-17)
doğankent	Yozgat ilinin Sorgun ilçesine bağlı bir belde d.+e (29-16)
doğom	bkz. doğum yap- d.+umun (26-17)
doğra-	doğramak, küçük parçalara ayırmak d.-rdı (34-19) d.-rdım (8-75) d.-rdıh (19-68), (2-65)
doğru dur-	durduk yere, nedensiz d.-aḥana (34-28)
doğru	zaman gösteren kelimelerden sonra yaklaşırken, az kalmışken, yakinken anlamlarında kullanılan bir söz (edat) d. (5-103)
doğu	bu bölgede bulunan; şarki (sıfat) d.+dan (48-37)
doğum	doğmak işi; tevellüt, veladet d. (44-13)
doğum èt-	bkz. doğum yap- d.-dim (3-18)
doğum sancısı	doğum yaparken duyulan sancı d. (44-16)
doğum yap-	doğurmak d.-madan (44-15) d.-ardıh (44-17) d.-tım (50-16), (6-13)
doğumlu	... yılında doğmuş; tevellütlü (sıfat) d. (7-2) d.+yum (1-1), (16-3), (36-5)

doğdur	<Fr. (docteur) bkz. doğtor d. (20-17), (20-21), (46-33) d.+a (20-19), (29-12), (31-25), (45-24) d.+ların (20-27)
doğsan	dokuz kere on, seksen dokuzdan bir artık (sıfat) d. (8-28)
doğsan beş	doksan beş sayısı d. (37-18)
doğsan üç	doksan üç yılı (isim) d. (7-7)
doğtor	<Fr. (doctuer), hekim d.+a (6-13)
doğu-	tezgâhta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak d.-du (22-33) d.-dum (42-36) d.-duydu (41-26) d.-rdum (42-37), (2-31), (2-33) d.-rduğ (2-34), (2-36), (42-39), (45-20)
doğuma	dokumak işi; nesiç, tekstil d. (4-48) d.+yı (42-37)
doğuma-	tezgâhta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmamak d.-dım (22-33)
doğut-	dokuma işini yaptırmak d.-du (22-28)
doğuş toPlu	bir tür perde d. (42-35)
doğuz	bkz. doğuz (sıfat) d. (4-26), (9-9), (9-10), (19-18), (19-19), (22-46), (44-9), (44-47), (50-57) d.+u (40-6)
doğuz toPlu	bkz. doğuş toPlu d. (42-40)
doğuzuncu	dokuz sayısının sıra sıfatı, sırada sekizinciden sonra gelen (sıfat) d. (20-10)
doğuz _üz atmış dört bin dokuz yüz altmış dört yılı (isim)	d.+de (5-98)
doğiz	bkz. doğuz (sıfat) d. (19-6), (19-7)
doğuz	sekizden bir artık (sıfat) d. (1-19)
dok	açlığını gidermiş, doymuş, aç karşıtı d. (48-14), (48-14)
dol-	dolu duruma gelmek d.-maśsa (34-72)
dola-	sarmak d.-llardı (43-31) d.-r (6-28), (43-29)
dolab	<Ar. (dūlāb) buzdolabı d.+a (6-31), (34-30), (38-32)

	d.+ımıza (16-26)
	d.+ın (9-54)
dolan-	bir yerin yan ve uzak tarafından geçip gitmek
	d.-ırdıḥ (1-96)
dolaş-	gezmek, aramak
	d.-dıḥ (19-7)
	d.-tıḥ (18-5)
dolayı	ötürü (edat)
	d. (1-5), (24-67)
doldur-	1. dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek; kaplamak
	d.-ruḥ (22-36), (50-65)
	d.-ullar (40-29)
	d.-ullardı (21-56), (39-50)
	d.-ur (8-31), (8-50)
	d.-urduḥ (2-35), (34-26)
	d.-urmuş (4-49)
	2. tamamlamak, bitirmek
	d.-dum (47-24)
dolma	tavuk, kuzu gibi hayvanların veya biber, domates, kabak gibi sebzelerin hazırlanan iç kullanılarak doldurulmasıyla yapılan etli veya zeytinyağlı yemek
	d. (22-36), (38-32)
dolu	1. bir yerde sayıca çok (sıfat)
	d. (30-16), (9-38)
	2. içi boş olmayan (sıfat)
	d. mu (9-112)
	3. dolu olarak
	d. (42-16), (42-16)
dolusu	dolduracak kadar (zamir)
	d. (39-46)
domates	<Rum. patlıcangillerden, yaprakları tüylü, çiçekleri salkım durumunda, vitamince zengin bir bitki
	d.+den (6-31)
domatis	<Rum. (doma'tes) bkz. domates
	d.+imizi (30-14)
dombük	tek ayak üzerinde sağa sola koşarak oynanan bir tür oyun
	d. (16-69)
don	giysi
	d. (9-8)
doḡ	bkz. don
	d. (45-26)
doḡuz	domuz
	d. (15-8)
doyur-	beslemek
	d.-uP (24-45)
dōğ-	bkz. doḡ-
	d.-du (19-51), (50-23)
	d.-dum (33-1), (38-1)
	d.-duydu (40-10)

	d.-duysa (19-60)
	d.-dū (40-9)
	d.-dūnda (44-24)
	d.-muş (46-31)
	d.-muşum (5-94)
dōğomlu	bkz. doğumlu
	d.+yum (20-2), (49-1)
dōğor-	bkz. doğum yap-
	d.-dum (16-53), (50-21)
dōğur-	bkz. doğum yap-
	d.-muş (40-6)
	d.-uyōdum (<i>dōğuruyōdum</i>) (45-23)
dōğra-	bkz. doğra-
	d.-rıh (29-35), (33-20)
dōğrama	bkz. doğrama
	d. (27-2)
dōğru	bkz. doğru
	d. (31-25)
dök-	1. işlemek, nakşetmek
	d.-erdik (2-44)
	2. kalıba koymak
	d.-tü (5-17)
	3. katmak, ilave etmek, üstüne koymak
	d.-eller (2-17)
	d.-ersin (6-29)
	4. sıvı veya tane durumunda olan şeyleri bulundukları kaptan başka bir yere boşaltmak
	d.-ellerdi (31-23), (31-24), (45-16)
	d.-erdik (44-14)
	d.-erik (26-21), (34-86), (41-45), (50-48), (50-67)
dökül-	dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak
	d.-ü (34-46), (34-46)
dön-	kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek
	d.-düKce (35-40)
	d.-eceg (24-21)
	d.-erdi (22-42), (35-38), (35-39)
	d.-erler (7-31)
	d.-üyo (24-23)
dönder-	kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek
	d.-di (1-30)
	d.-irik (2-66)
	d.-iyodu (24-22)
	d.-iyoh (28-38)
	d.-rik (50-69)
döner	bir eksene geçirilmiş etlerin döndürülerek pişirilmesiyle yapılan kebab; döner kebab
	d. (4-22)
	d.+inden (9-102)
döndü	kişi adı

	d. (8-38)
	d.+yü (8-38)
dönē	kişi adı
	d. (34-1), (34-76)
dönüm	1000 m ² lik bir alan ölçüsü; dekar
	d. (11-5)
dönüş	dönmek işi
	d. (7-5)
dörd cüz	dört yüz sayısı (sıfat)
	d. (5-23), (48-42)
dördlü	dört parçadan oluşan, kendinde herhangi bir şeyden dört tane bulunan (sıfat)
	d. (15-25)
dördüncü	dört sayısının sıra sıfatı, sırada üçüncüden sonra gelen (sıfat)
	d. (36-14)
dört	üçten sonra gelen sayının adı; cihar
	d. (2-62), (2-71), (dörd) d. (4-19), (5-50), (7-4), (7-40), (8-11), (10-3), (12-8), (12-32), (14-4), (14-6), (14-9), (19-38), (19-61), (20-3), (20-24), (21-39), (22-40), (25-16), (32-22), (34-48), (35-10), (44-32), (34-23), (34-44), (39-9), (39-9), (43-18), (43-26), (44-67), (44-83), (45-48), (48-11), (50-1), (50-21), (50-27), (50-54), (50-68), (50-69), (50-73)
	d.+ü (<i>dördü</i>) (5-111), (8-11)
dörT	bkz. dört (sıfat)
	d. (16-11), (16-31), (19-22)
dörT buçuḥ	dört buçuk (sıfat)
	d. (34-8)
dörT köşe	<Tür.+Far. (dörT+ gūşe) dört köşe, dörtgen
	d. (29-41)
döş	göğüs
	d.+lerine (35-17)
döwlet baba	<Ar.+Tür. (devlet+ baba) koruyucu, kollayıcı anlamında devleti anlatan bir söz
	d. (9-89)
döwlet dayresi	<Ar.+Ar.+Tür. (devlet+ dā'ire+ si) devletin resmi kurumları
	d.+ne (9-91)
dōğ-	ezmek
	d.-dükten (8-74)
dóğ-	1. bkz. doğ-
	d.-an (40-7)
	2. dayak atmak
	d.-dü (21-23)
dóğöş	kavga
	d. (25-26)
dók-	bkz. dök-
	d.-erdik (16-57)
	d.-tü (19-53)
dók-	bkz. dök-
	d.-erdih (45-53)
dóğankent	bkz. doğankent
	d. (6-14)

dua oğu-	<Ar.+Tüt. (du‘ā’+ oku-) bkz. duā et- d.-llar (12-39)
duā et-	<Ar.+Tüt. (du‘ā’+ et-) Allah’a yalvarmak d.-erik (<i>duā ederik</i>) (28-31)
dul	eşı ölmüş veya eşinden boşanmış kadın d. (8-50)
duldur-	bkz. doldur- d.-uyoh (34-30)
dur-	1. beklemek d. (43-40), (9-41), (9-72) d.-du (27-19), (28-24) d.-dum (22-19), (41-17) d.-duğ (30-12) d.-sun (43-74) d.-uyōlar (36-14) 2. dahi, bile d.-sun (50-10) 3. kalmak, ikamet etmek d.-dum (2-6), (31-4), (44-11) d.-duğ (50-3) d.-uyom (10-1) 4. katlanmak d.-dum (3-13) 5. mevcut ve bulunur olmak d.-ur (28-23) d.-uyo (42-29), (42-40), (46-12)
durma-	bulunduğu yerden taşınmak d.-dı (36-9)
durum	maddi yeterlilik d.+umuz (12-2)
dut-	1. alıkoymak d.-ulmuş (9-73) d.-up (17-53) d.-uyo (44-28), (9-19) 2. ikram etmek d.-allardı (5-65) d.-arılığ (28-10) d.-ardılığ (5-64) 3. kavramak d.-ar (26-21), (26-22), (7-43) d.-ardı (19-50) d.-du (8-43), (15-27), (18-35) d.-dum (10-4), (8-42) d.-dumiyī (31-25) d.-muş (34-7) d.-uP (44-16) 4. kiralamak d.-arılığ (34-110) d.-uyo (4-22)

dutama-	yapılması gerekeni yapamamak, tamamlamamak d.-amadım (5-85)
dutma-	1. kavrayamamak d.-yo (dutmuyo) (27-23)
duT-	bir durumla karşı karşıya getirmek d.-dular (37-13)
du ^v alandır-	<Ar.+Tür. (du'ā+ landır-) bkz. duā et- d.+rılı (44-75)
duvasını oħu-	<Ar.+Tür. (du'ā+ oħu-) ölen kişi için dua etmek. d.-dun mu (39-64)
duvaħ	gelinin başını, bazen de yüzünü örten dantel veya tül den örtü; bürük d. (29-11), (29-8), (38-16), (42-11), (42-12)
duvar	<Far. (dīvār) bir yapının yanlarını dışa karşı koruyan, iç bölümlerini birbirinden ayıran, taş, tuğla vb. gereçlerden yapılan veya örülen dikey düzlem; örek, cidar d. (28-27)
duvā	bkz. duvaħ d.+mız (43-27)
duy-	işitmek d.-dum (25-33)
duyur-	duyulmasını sağlamak d.-urdu (35-7)
duz	tuz d. (6-75), (34-40), (43-50), (44-53) d.+a (29-36) d.+da (29-37) d.+u (21-56) d.+unu (2-70), (8-74)
duzla-	tuzla kaplamak d.-r (43-5)
duzlu	tuzu çok olan (sıfat) d. (21-57)
dör	bkz. dur-, 1 d. (17-45)
düdük	düğünlerde çalınan zurna d. (11-19), (16-33)
düğün	evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören, eğlence; toy (II), cemiyyet d. (1-102) d.+de (1-17) d.+e (1-100), (1-101) d.+ler (35-8) d.+lerde (1-105)
düşün	bkz, düşün d.+üne (<i>düşne</i>) (1-16)
dün	bir önceki gün d.+den (43-4)
dünya	<Ar. (dunyā) dünya, âlem, herkes, başkaları d. (5-45), (5-116)
dünya malı	Ar.+Ar. (dunyā+ māl) varlık, servet

dünyaya gel-	d. (5-132) <Ar.+Tür. (dunyā+ gel-) bkz. doğ-
dünyá	d.-di (32-12) d.-mişiz (5-103) <Ar. (dunyā) bkz. dünya d. (9-115)
dür-	kapatmak d.-erik (14-10)
dürüm	içine türlü katıklar konularak sarılmış yufka ekmeği veya ince pide d. (34-629)
düş-	1. aşağı doğru inmek d.-müş (45-41) 2. peyda olmak, ortaya çıkmak d.-tü (19-51) 3. yıkılmak d. (31-6)
düşün-	aklından geçirmek, göz önüne getirmek d.-üyom (9-70) d.-üyoñ (9-71)
düşür-	1. düşmesine yol açmak, düşmesine sebep olma d.-ecek (17-60) 2. sayıca azaltmak d.-dük (4-16)
düve	iki yaşında dişi sığır d. (48-34)
düv-	1. dayak atmak d.-erler (40-32) 2. ezmek d.-erdim (8-73) d.-erik (16-50) 3. sapı tohumdan ayırma işlemi d.-ecek (43-72)
düven	harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde araç d. (1-42), (3-17)
düz-	1. sıralamak d.-ellerdi (39-50) d.-erdi (6-35) 2. satın almak d.-üyoñ (12-12) 3. üretmek, yapmak d.-ellerdi (6-17)
düzen	yaşama şekli d.+imin (4-30)
düzlük	alan d.+te (1-24)
düzül-	sıralanmak d.-dü (19-27)

düğün et-	düğün yapmak d.-dim (9-36)
düğürçük	ince bulgur d. (9-103)
düğürçük çorbası	<Tür.+Far.+Tür. (dügürçük+ şūrbā+ sı) ince bulgurdan yapılan çorba d. (9-102)
dūdūğ	bkz. düdük d.+nen (44-92)
düğ	bkz. düğürçük d. (35-36)
düğun	bkz. düğün d.+um (2-10) d.+üm (<i>düğnüm</i>) (17-17) d.+ümüzde (<i>düğnümüzde</i>) (45-15)
düğün	bkz. düğün d. (4-16), (7-19), (7-21), (7-23), (11-17), (16-34), (16-34), (24-7), (24-83), (31-20), (33-7), (34-46), (35-21), (39-26), (40-32), (43-14), (45-3), (44-61), (47-16), (48-15) d.+de (30-25), (33-13), (45-14), (48-29) d.+e (4-24), (23-15), (25-43), (33-38) d.+ler (3-6), (17-50), (2-30), (24-6), (30-20) d.+lerde (4-18), (16-37), (18-15), (21-38), (24-74), (40-22), (49-21) d.+lere (17-23) d.+lerimiz (31-10) d.+ü (4-25), (14-7), (19-12) d.+üm (14-7), (50-29) d.+ümüz (11-8) d.+ümüzü (7-19)
düğün	bkz. düğün d.+lerimiz (36-12)
düğün sahibi	<Tür.+Ar. (dügün+ şāhib) düğünü yapan kişi d. (48-16) d.+nin (39-32)
düğün evi	düğün yapılan ev d.+ne (35-27)
düğün kaħyası	<Tür.+Far.+Tür. (dügün+ ked+ ħudā+ sı) düğünlerde takı ve hediye işlerinden sorumlu kişi d. (24-8)
düğün yemā	düğünlerde misafirlere ikram edilen yemek d.+mız (26-13)
düğüncü	düğünde her iki taraf d.+ler (21-44)
düğúr gel-	bkz. dünür gel- d.-di (48-21)
dúKġan	<Ar. (dukkān), esnafın perakende satış yaptığı, küçük zanaat sahiplerinin çalıştıkları yer; işletme, iş yeri d.+ı (27-2)
dünür gel-	kız evine kız istemeye gitmek d.-dik (25-12)

dúnüllü	dünür olma durumu d.+müzü (44-68)
dúnür	eşlerin baba ve analarının birbirlerine göre durumu d. (22-17), (22-18), (28-6), (34-66), (44-63) d+.üm (44-32)
dúnür gel-	bkz. dúnür gel- d.-diler (33-3), (38-13) d.-iller (31-19) d.-illerdi (38-10)
dúnür git-	bkz. dúnür gel- d.-diler (39-24)
dúnür ol-	bkz. dúnür d.-acāk (4-2) d.-dular (18-8) d.-uruḥ (44-68)
dúnürcü	bkz. dúnür d. (44-67) d.+ler (26-4) d.+nün (44-77)
dúr-	bir şeyi kıvrıp silindir biçiminde kendi üzerine sarmak d.-erdik (42-23) d.-erik (23-25)
dúv-	bkz. düv-, 2 d.-erdıḥ (45-53) d.-erdik (43-6)
dúzğun	doğru ve pürüzsüz; muntazam d. (34-35)
dūğ	bkz. dūğürcük d. (2-65)
dürüs	<Fr. (touriste) turist d. (44-8)
dūğün	bkz. dūğün d.+ü (<i>dūğünü</i>) (22-20), (4-21) d.+üm (<i>dūğünüm</i>) (21-37) d.+üme (<i>dūğünüme</i>) (34-69) d.+ümü (<i>dūğünümü</i>) (34-69) d.+ümüz (<i>dūğünümüz</i>) (14-8), (23-16), (25-8), (26-12), (26-7), (28-8), (29-27), (50-31)
dūğün	bkz. dūğün d. (28-11) d.+de (12-15) d.+ler (12-14) d.+lerde (5-64) d.+ere (22-36) d.+üm (8-46), (<i>dūğnüm</i>) (20-12), (22-19), (41-11), (43-20)
dūğsü	bkz. dūğürcük d. (50-72)
dūğún aş	bkz. dūğün yemā d.+nı (6-53), (43-42)

dũğũn aş	bkz. dũğũn yemã d.+nı (22-50)
e	
ebe	1. büyükanne, nine e.+leri (32-20) e.+m (31-4), (39-20), (39-22), (44-24), (44-28), (44-29) e.+i (44-23) e.+si (24-63) 2. doğum işini yaptıran kadın e. (19-52), (31-22), (43-83) e.+leri (13-3) e.+mizdi (44-13)
ebelik	doğum yaptıрма işi e. (31-22), (41-13)
ebemkómeci	bkz. ebemkómeci e. (16-65)
ebemkómeci	ebegümecigillerden, mor renkli çiçekleri ilaç, yaprakları sebze olarak kullanılan, kendiliğinden yetişen çok yıllık bir bitki (Malva sylvestris) e. (50-75)
ebmek	bkz. eKmek e. (23-21)
eccik	bkz. az (zarf) e. (6-78), (6-78)
ecik	bkz. az (zarf) e. (21-74), (30-7)
eciK	bkz. az (zarf) e. (25-10)
eciğ	bkz. az (zarf) e. (44-53), (45-3)
edā	kişi adı e. (50-18)
edeme-	bir işi yapamamak e.-diler (<i>edemediler</i>) (37-17)
efelik	yaprakları yenilebilen, tohumlarından da çay yapılan ıspanağa benzeyen bir çeşit ot, labada e. (50-77)
efeliğ	bkz. efelik e. (34-119)
efendim	<Rum+Tür. (efendi+ m) bir konu anlatılmadan saygı ile konuya başlama ifade eden bir söz e. (7-30)
egmeg	bkz. eKmek e. (36-14)
egzeme	<Fr. (eczéma) bir tür deri hastalığı e. (33-37)
eğer	<Far. (eger) olur da... anlamında kullanılan şart bildiren söz e. (48-19)
eğil-	1. bir yana doğru eğik duruma gelmek e.-di (5-110)

	2. kabul etmek, razı olmak e.-mek (5-88)
eğilme-	kabul etmemek, razı olmamak e.-z (5-119)
eğitim	askeri beceri ve terbiye kazanma e. (7-4)
ehbab	<Ar. (aḥbāb) kendisiyle yakın ilişki kurulup sevilen, sayılan kimse e.+ları (17-17)
ek-	1. bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek e.-iyo (6-66), (17-14), (26-30) e.-iyoh (14-5) 2. katmak, ilave etmek e.-erik (2-70) 3. toprağı ekip biçmek için kullanmak e. (6-67) e.-dik (21-73) e.-dim (11-5) e.-eller (34-62), (47-9), (48-36) e.-ellerdi (1-58), (3-24), (13-14) e.-er (15-8) e.-erdik (15-9) e.-erik (15-8), (22-66), (22-66), (41-58) e.-erim (34-3), (43-109), (43-110) e.-eriz (12-25), (37-4) e.-ilirdi (15-10), (15-10) e.-tik (10-7)
ekin	tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı durum; firez e. (9-105), (22-66), (24-47) e.+i (24-42), (26-29), (42-28) e.+in (9-106)
ekme	ekmek işi e.+ynen (37-4)
ekmeg _ aş	ekmeğın su veya ayranla karıştırılması ile yapılan yemek e. (19-68)
ekmek	yiyecek e. (3-5), (8-44), (9-38)
ekmekle-	yedirip içirmek, misafir etmek e.-llerdi (45-35)
eKmek	tahıl unundan yapılmış hamurun fırında, sacda veya tandırda pişirilmesiyle yapılan yiyecek e. (43-13)
eKmeK	bkz. eKmek e. (44-60)
ekmā	1. gelir, kazanç e.+mi (6-39) 2. yufka ekmeğı e.+ni (16-23) 3. tarla e.+mı (37-19)

ekmāşı	bkz. ekmeg _ aşı (19-67)
ekran	<Fr. (écran) sinema perdesi e. (1-28)
ekseri	<Ar. (ekşerī) genellikle e. (4-43)
eKseri	<Ar. (ekşerī) bkz. ekseri e. (43-15)
eKserī	<Ar. (ekşerī) bkz. ekseri e. (47-8)
el	1. düşünce, gönül e.+inden (2-29) 2. imkanı olma durumu e.+inde (6-57) e.+lerinde (34-107) 3. kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü; dest, pençe e.+den (47-12) e.+i (20-6) e.+im (43-116) e.+imi (8-37) e.+iminen (45-42) e.+imizde (41-44) e.+imize (2-44) e.+imiznen (45-17) e.+in (15-6) e.+inde (18-33) e.+inden (5-71) e.+ine (43-59) e.+inen (15-27) e.+ini (27-17) e.+inin (8-21) e.+içe (21-54) e.+iymenin (9-100) e.+lerim (33-37) e.+lerimi (8-32) e.+lerinde (49-19) e.+lerini (8-33) e.+nen (8-14)
el emā	el emeği e.+m (38-18)
el fireni	<Tür.+Fr. (el+ frein) araçlarda bulunan elle kontrol edilen fren sistemi e. (27-23)
el _öpme	yaşlı veya saygı gösterilmesi gereken kimselerin sağ elinin üstünü önce dudağa, sonra alna götürmek e.+ye (el _öpmíye) (34-116)
el usulu	<Tür.+Ar. (el+ uşul) yabancı kişiler gibi, alışılmıştın dışında e. (25-8)

el pençe düvan dur-	Tür.+Far.+Far.+Tür. (el+ pence+ dīvān+ dur-) saygı gösterilen kimse karşısında el kavuşturmuş bir biçimde e.-dum (43-35)
el daşı	bulgur veya un yapmak için iki yuvarlak taştan yapılan öğütme taşı e. (28-36) e.+ları (<i>el daşları</i>) (22-45) e.+nda(1-111), (28-38) e.+ynan (22-45) e.+ynaŋ (43-5), (45-54)
el ğaldır-	elle hareket etmek e.-araĥ (17-52)
el kapısı	gelin gidilen yabancı bir yer e. (45-13)
elazıĥ	Türkiye'nin Doĥu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri e. (39-5)
elbet	<Ar. 1. kesinlikle e. (16-24) 2. kuşkusuz e. (5-131)
elbise	<Ar. giysi e. (25-18), (29-11), (31-16) e.+m (38-14) e.+si (8-67), (25-15) e.+sini (33-35)
elbiselik	<Ar.+Tür. (elbise+ lik) giysi yapımı için kullanılan kumaş e. (25-18)
elde avuçda ğal-	mal ve parasını harcadıp bitirmiş olmak e.-ır (38-12)
elde etmek	kazanma e. (24-88)
eldüven	elleri dış etkilere korumak, temizlik, süs vb. için örgü, kumaş, deri, kauçuk gibi malzemelerden yapılan el giysisi; ellik e. (9-1)
elek	taneli veya toz durumunda olan maddelerin kalınını incesinden ayırmak veya içindeki yabancı maddelerden ayıklamak için kullanılan, küçük delikli tel, bez vb. gerilmiş kasnak biçimindeki gereç e.+den (25-47) e.+ten (19-65)
elektirik	<Fr. (électrique) bu enerjinin gündelik hayatta kullanılan biçimi e. (1-22), (1-33)
ele-	elekten geçirmek e.-rdik (44-15) e.-rik (50-62) e.-riK (25-47) e.-yolar (<i>eliyolar</i>) (19-65)
eleşgirt	Aĥrı iline baĥlı ilçelerden biri e.+de (1-48)
elinden geleni yap-	gücünün yettiĥi kadarını yapmak e.-tım (<i>elimden geleni yaptım</i>) (5-128)

elime-	katı cisim ısı etkisiyle sıvı duruma gelmemek katı kalmak e.-z (9-1)
ellāz	İlyas adının yerel ağızda kullanım şekli e. (7-42)
ellāḥam	bkz. elām e. (38-22)
elli	kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı (sıfat) e. (2-20), (2-20), (9-120), (11-13), (18-12), (19-10), (24-67) e.+dir (9-120)
elli altı	elli beşten sonra gelen sayının adı (sıfat) e. (5-1)
elli beş	bin dokuz yüz elli beş yılı (isim) e. (16-3)
elli doḥuz	elli sekizden sonra gelen sayının adı (sıfat) e. (5-1)
elli dört	elli dört sayısı (sıfat) e. (9-9)
elē-	bkz. ele- e.-ycāḡ (25-48)
elām	galiba, herhalde e. (47-2)
em-	çekmek dışarı atmak e.-erdi e. (21-76)
eme	hala, babanın kız kardeşi e. (8-25) e.+leri (8-25)
emeci	birçok kimselerin bir iş için toplanıp el birliği yapması e. (22-47)
emek	bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü; alın teri e.+i (<i>emeḡi</i>) (20-15)
emekli	belirli bir süre çalıştıktan sonra kanunlar gereği işi ile ilgisi kesilerek kendisine aylık bağlanmış olan kimse e. (20-8), (37-5)
emekli ol-	artık çalışmamak, iş yapmamak e.-dum (24-4)
emeklī	emeklilik, emekli olmak durumu e.+m (47-5)
emmi	bkz. amca, 1 e.+leri (8-25) e.+m (8-68)
emir-	<Ar. (emr) buyruk e.+iyneḡ (<i>emriyneḡ</i>) (19-24)
emsal	<Ar. (emṣāl) yaşıtlı e.+ım (5-36)
emsaī	<Ar. (emṣāl) bkz. emsal e. (28-30)
en	başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime e. (5-49), (18-20), (20-13), (34-106)

en-	bkz. in- e.-dikten (24-32)
enişde	bir kimsenin kız kardeşinin veya kadın hısımlarından birinin kocası e.+m (39-24)
ennilik	enli olma durumu e.-de (29-59), (29-59)
entāre	<Ar. ('anterī) etek e.+m (34-74)
eñ	bkz. en e. (43-82)
epmek	bkz. eKmek e. (2-71) e.+imiz (<i>epmāmiz</i>) (2-73)
ePmek	bkz. eKmek e. (6-40), (6-41), (6-70), (6-71), (43-91)
epmekci	yemek yiyen kişi e.+ler (2-76)
er	rütbesiz asker; nefer e. (1-50), (39-9)
erciyes dağ	bkz. erciyes dağı e. (1-66)
erciyes dağı	Kayseri ili sınırları içerisinde bulunan bir dağ e.+na (1-67)
erdek	yer adı e. (47-24)
erit-	erimesini sağlamak e.-irig (<i>eridirig</i>) (34-84)
eriş	dokuma tezgâhlarında uzunluğuna atılan ip, arış, boy ipliği e. (2-33) e.+leri (2-44) e.+lerle (2-33)
erkek	1. oğlan çocuğu e. (2-49), (3-15) 2. yetişkin adam; bay e.+ler (15-19) e.+lere (44-93)
erkek tarafı	<Tür.+Ar. (erkek+ taraf) evlenme sürecinde olan erkeğin ailesi ve akrabaları; oğlan tarafı e. (5-67), (41-22) e.+na (5-68)
erken	sabahın ilk saatleri e.+den (7-5)
erol taş	kişi adı e.+ın (1-26)
ertesi	bir günün, haftanın, ayın, mevsimin, yılın ardından gelen (gün, hafta, ay, mevsim, yıl); ferdası (sıfat) e. (2-21), (16-40), (18-35), (19-34), (27-5), (42-7), (44-64), (44-69), (31-13), (39-31)
erzağ	<Ar. (erzāk) uzun süre saklanabilen yiyeceklerin genel adı

erzincanlı	e. (13-27) Erzincan ilinden olan kimse
erzurum	e. (15-3) Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri
esas	e. (7-28), (48-37) <Ar. (esās) bir şeyin özünü oluşturan ana öge; yapı taşı, asliye
esās	e. (5-14), (5-5) <Ar. (esās) bkz. esas
esbaPlı	e. (1-71) <Ar.+Tür. (eşvāb+ lı) elbiseli, giysili
esbir	e. (44-27) ağaç ve mamulleri satılan yer
es-	e.+den (17-47) hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak
esgere gêt-	e.-en (5-112) <Ar.+Tür. ('asker+ gêt-) bkz. asgere git-
esgi	e.-ti (2-8) 1. bkz. eski (sıfat) e. (1-41), (4-30), (4-33), (7-41), (15-18), (16-20), (21-70), (24-31), (24-43), (28-34), (29-15), (29-58), (34-14), (43-63) e.+ler (24-85), (34-64), (39-3) 2. geçmiş zamanlarda olan (zarf) e.+den (1-13), (1-18), (1-42), (1-46), (1-58), (1-62), (1-82), (1-83), (1-93), (1-97), (1-99), (1-101), (1-105), (1-110), (4-25), (4-27), (4-44), (4-48), (5-100), (5-104), (8-71), (9-107), (10-6), (11-5), (11-9), (12-35), (17-16), (21-38), (21-5), (21-75), (24-11), (24-24), (24-42), (24-44), (24-47), (24-51), (24-6), (24-70), (24-75), (25-5), (28-33), (29-3), (29-8), (29-11), (29-26), (29-32), (29-44), (30-20), (30-24), (31-26), (34-56), (34-80), (35-37), (35-4), (39-2), (39-33), (39-49), (39-55), (39-62), (40-8), (43-14), (43-21), (43-27), (43-86), (43-88), (43-92), (43-122), (44-22), (46-23), (46-32), (46-33), (47-1), (47-9), (47-21) e.+değ (28-13) e.+ki (1-56) e.+nin (1-65)
eski	çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan (sıfat) e. (7-18), (5-53) e.+den (1-108)
esnafılığ	<Ar.+Tür. (eşnāf+ lık) esnafın yaptığı iş, esnaf olma durumu e. (35-2), (48-4)
eş	1. arkadaş e. (19-13) 2. benzer, birçok özellik bakımından aynı olan e.+i (43-12) 3. karı kocadan her biri; evdeş, hayat arkadaşı, ehil e.+im (38-4), (50-58) e.+imi (19-15) e.+imiğ (19-13)
eş-	toprağı kazmak e.-dik (17-44)

eşdir-	e.-ip (17-44)
eşdir-	toprağı kazdırmak
eşek	e.-illerdi (21-54)
eşek	atgillerden, uzun kulaklı binek ve hizmet hayvanı
eşgi	e.+lerin (4-49)
eşgi	pekmezden elde edilen ekşi tadında bir içecek
eşgile-	e. (35-34)
eşgile-	ekşi hale getirmek
eşgili	e.-riK (33-29)
eşgili	ekşi mayalı hamurdan yapılan bir çeşit ekmek
eşgili	e. (6-34), (34-102)
eşgili bazlama	bkz. eşgili
eşik	e. (41-48)
eşik	e.-den (33-30)
eşik	kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak.
eşik	e.+i (<i>eşigī</i>) (13-7), (<i>eşigī</i>) (29-4), (43-45)
eşşek pancarımı	eşek pancarı gibi
eşşek	e. (36-20)
eşşek	bkz. eşek
eşşek	e. (35-38)
eşşek	e.+lernen (1-101)
eşşek	e.+nen (<i>eşşānen</i>) (43-20)
eşşāğ	bkz. eşek
eşşāğ	e. (34-110)
eşşā	eşya
eşşā	e.+lardan (26-11)
eşşā	e.+sını (19-37), (35-18)
eşğıya	<Ar. (<i>eşkiyā</i>) dağda, kırdan yol kesen hırsızlar, haydutlar
eşğıya	e. (43-76), (43-76)
et	insanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka
et	e. (16-46), (34-43), (48-35),
et	e.+i (18-36), (18-36), (24-14), (41-42), (44-90), (44-91), (50-41), (8-73)
et	e.+imi (22-16)
et	e.+ini (50-48)
et	e.+inen (8-74)
et	e.+nen (44-35)
et-	1. ad vermek, adlandırmak
et-	e.-mişler (5-6)
et-	2. bir işi yapmak; eylemek
et-	e. (16-3)
et-	e.-dik (4-16), (50-8)
et-	e.-diler (45-3)
et-	e.-din (24-92)
et-	e.-diysem (37-11)
et-	e.-dī'im (17-9)
et-	e.-ecek (<i>edecek</i>) (24-84)
et-	e.-ecem (<i>edecem</i>) (37-23), (34-69)
et-	e.-ecāṇ ُ ṇı (<i>edecāṇ ُ ṇı</i>) (44-29)
et-	e.-ek (<i>edek</i>) (19-12)

	e.-eller (<i>edeller</i>) (16-34), (24-87)
	e.-ellerdi (<i>edellerdi</i>) (15-21)
	e.-en (<i>eden</i>) (6-71)
	e.-erdik (<i>ederdik</i>) (2-38), (8-27), (13-20), (34-36), (34-51), (43-14), (43-115)
	e.-erdiK (<i>ederiK</i>) (42-18)
	e.-erdim (<i>ederdim</i>) (8-26), (8-5)
	e.-erdiŋ (<i>ederdiŋ</i>) (34-103)
	e.-erlerdi (<i>ederlerdi</i>) (1-46)
	e.-iyo (<i>ediyo</i>) (27-17)
	e.-iyolar (<i>ediyolar</i>) (34-46)
	e.-iyom (<i>ediyom</i>) (6-71)
	e.-iyon (<i>ediyon</i>) (6-71)
	e.-iyō (<i>ediyō</i>) (22-63)
	e.-iyōlar (<i>ediyōlar</i>) (22-68)
	e.-miş (28-19)
	e.-ti (22-26)
etdirme-	ad koydurmamak, adlandırmamak
	e.-zdik (34-117)
etemin	<Fr. (<i>étamine</i>) pamuk, keten veya ipekten, seyrek dokunmuş delikli bir kumaş türü
	e. (29-55), (41-27)
eter	<Fr. (<i>éter</i>) oksijenli asitlerin alkollerle birleşmesinden oluşan sıvılar
	e. (20-28)
etā	etek
	e. (19-42)
etme	bir işi yapma durumu
	e.-ye (17-27)
etraf	<Ar. (<i>eṭrāf</i>) çevre
	e.+ında (35-39)
eTli	eti olan
	e. (24-16), (24-16)
eTraf	<Ar. (<i>eṭrāf</i>) bkz. etraf
	e. (47-17)
ev	bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer
	e. (4-33), (7-10), (14-5), (25-22), (43-26)
	e.+de (5-104), (9-35), (17-24), (22-47), (26-17), (41-12), (45-23), (50-79)
	e.+deki (9-34)
	e.+den (5-44), (9-36), (21-39), (28-12)
	e.+e (6-63), (8-35), (8-36), (8-42), (18-34), (19-9), (32-10), (43-97), (8-33)
	e.+i (1-95), (19-6), (33-11), (34-13), (43-102)
	e.+idi (45-12)
	e.+imiz (26-1)
	e.+in (9-70), (29-6), (5-73)
	e.+inde (14-9)
	e.+inden (1-39)
	e.+ine (19-35), (19-36)
	e.+iŋ (43-47)
	e.+iyiŋ (34-99)
	e.+ler (11-7), (45-34)

	e.+lerde (1-36)
	e.+lere (17-29)
	e.+leri (21-5)
evdime	bir çeşit kilim
	e. (2-40)
evel	<Ar. (evvel) bkz. evvel
	e. (8-27), (8-47), (9-115), (20-12), (24-5), (30-8), (36-21), (44-15), (44-31), (45-12), (45-14), (45-33)
	e.+den (14-8), (19-32), (34-36)
	e.+i (31-10), (31-2), (31-21), (31-22), (32-21), (39-26)
	e.+idi (36-13)
evela	<Ar. (evvelā) her şeyden önce
	e. (24-63)
evelen-	bkz. evlen-
	e.-ecek (34-105)
evelki	<Ar.+Tür. (evvel+ ki) önceki
	e. (17-21)
evelki	<Ar.+Tür. (evvel+ ki) bkz. evelki
	e. (17-23)
ever-	bkz. evlendir-
	e.-dik (40-14)
	e.-diler (40-18)
	e.-ecām (21-25)
	e.-iyōñuz (40-15)
evet	onay bildiren bir söz
	e. (23-2), (39-32)
ev gör-	ev işleri ile uğraşmak, evi çekip çevirmek
	e.-düm (31-3)
ev hanımı	ev kadını
	e.+yım (16-22)
evin direği	aileden bir ikiye yüceltmek için kullanılan bir söz
	e. (<i>evimiñ _ dirāğ</i>) (34-113)
ev işi	evde yapılan iş
	e. (<i>eviñ _ işi</i>) (31-5)
	e.+yneñ (<i>eviñ _ işiñ</i>) (31-6)
evir-	döndürmek, çevirmek
	e.-iyom (16-23)
evlad	<Ar. (evlād) çocuk
	e. (18-41)
evlen-	erkekle kadın, aile kurmak için yasaya uygun olarak birleşmek; izdivaç etmek
	e.-dik (3-3), (12-7), (25-14), (26-2), (45-1), (46-6)
	e.-dikten (11-11), (9-32)
	e.-diK (38-13), (25-4)
	e.-dik (17-12), (48-6)
	e.-dim (19-2), (29-1), (50-8)
	e.-dīmde (15-19)
	e.-ecek (16-15)
	e.-mek (45-1)
evlendir-	evlenmesini sağlamak; evermek, yapmak

evli	e.-mişler (15-4) evlenmiş olan e. (2-9)
evlilik	e.+yim (16-2), (41-1) evli olma durumu e.+im (<i>evliliğim</i>) (6-6)
evliyā	<Ar. ermiş e.+ların (28-32) e.+lerden (28-30)
evran	bkz. dünya e. (9-6) e.+de (5-94)
evric	evirme işini yapan kişi e. (2-71) e.+i (2-72)
evvel	<Ar. önce e. (8-73), (9-7), (9-105)
eylence	eğlenme işi; âlem, cümbüş, sefahat, zevk e.+mi (41-36)
ezan	<Ar. (ezān) müslümanlıkta namaz vaktini bildirmek için müezzinin yüksek sesle yaptığı çağrı e.+ımı (5-104)
ezber	<Far. bir metni veya bir sözü eksiksiz tekrarlayabilecek biçimde akılda tutma e.+e (8-70)
ezel	<Ar. eski, daha öncesi e. (2-2), (3-5), (2-31), (3-21), (3-26), (6-17), (16-37), (16-52), (16-63), (16-66), (22-13), (22-61), (32-7), (32-28), (38-16), (38-24), (38-27), (38-8), (42-12), (43-23) e.+den (2-60) e.+i (32-30), (42-15) e.+in (22-31)
ezen oħu-	<Ar.+Tür. (ezān+ oku-) bkz. ezen oħu- e.-yarah (26-19)
ezen oħu-	<Ar.+Tür. (ezān+ oku-) ezan okumak e.-ruh (33-36)
ez-	1. eziyet etmek e.-iyolardı (12-30) 2. üstüne basarak veya bir şey arasına sıkıştırarak yassılaştırmak, biçimini değiştirmek e.-er (39-41) e.-dik (41-42)
ezil-	küçülmek e.-ir (9-50)
eziyet	<Ar. (eziyyet) yersiz ve gereksiz olarak çektirilen üzüntü, işkence, sıkıntı veya zorluk; üzgü, çevir, eza cefa, sıklet, ukubet e. (7-39), (7-46), (43-34)
eziyet et-	<Ar.+Tür. (eziyyet+ et-) kötülük yapmak, fenalık etmek e.-ellerdi (<i>edellerdi</i>) (24-79)
eziyet etme-	<Ar.+Tür. (eziyyet+ etme-) kötülük yapmamak, fenalık etmemek

ezgah	e.-diler (25-21) <Ar. (erzāk) bkz. erzah e.+larımızı (12-12)
ē	
ēğitim	1. çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme; terbiye e. (39-9) 2. bkz. eğitim e. (1-50)
ēyi	bkz. iyi (zarf) e.+ydi (19-4)
ēyle	bkz. öyle (zarf) e. (12-42)
ēytim yapdır-	eğitmek e.-íyodum (49-4)
è	
è	soru vurgusuyla şaşma ve merak anlatan bir söz (ünlem) e. (7-25)
écik	bkz. az (zarf) e. (31-6), (31-6)
èç	herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer; dâhil, dış karşıtı e.+ine (44-53)
èt-	bkz. et-, 1 e.-ellerdi (<i>edellerdi</i>) (3-7) e.-erdi (<i>ederdi</i>) (8-23) e.-erdik (<i>ederdik</i>) (13-21), (42-19) e.-erse (<i>ederse</i>) (34-10) e.-iyolar (<i>ediyolar</i>) (23-8)
èki	1. iki (isim) e. (3-15) 2. bkz. iki (sıfat) e. (2-6), (19-63)
ël	1. bkz. el e.+ini (39-19) 2. yabancı e. (3-12)
ële	bkz. öyle (zarf) e. (12-13), (17-44)
ëlli altı	elli altı sayısı (sıfat) e. (34-2)
ëlli beş	elli beş sayısı (sıfat) e. (38-3)
ëndir-	bkz indir- e.-dik (28-21)
ëndirilme-	bırakılmamak, ilerletmemek e.-z (34-1)
ërkek	bkz. erkek, 1

	e.+ler (34-94)
	e.+lere (34-93)
èrkāğ	bkz. erkek, 1
	e. (34-96)
èrmeni	Ermenistan'da yaşayan halk veya bu halkın soyundan olan kimse; Ermenistanlı
	e.+ler (21-5)
èrtesi	bkz. ertesi (sıfat)
	e. (3-17)
èşgili	bkz. eşgili
	e.+den (33-28)
èt-	bkz. et-, 1
	e.-di (42-17)
	e.-dīgi (27-14)
	e.-mez mi (45-13)
èy	1. bkz. iyi (sıfat)
	e. (13-9), (25-9)
	2. bkz. iyi (zarf)
	e. (12-2)
èyce	bkz. iyice (zarf)
	e.+ydi (3-26)
	e.+ydim (16-64)
èyi kötü	şöyle böyle
	e. (26-16)
èyi	1. bkz. iyi (sıfat)
	e. (15-14), (19-9), (43-115)
	e.+sin (9-54)
	2. bkz. iyi (zarf)
	e.+lerinden (35-21)
	e.+ydi (14-7)
èyice	bkz. iyice (zarf)
	e. (17-11), (19-60)
èyle	bkz. öyle (zarf)
	e. (6-72), (6-34)
èyle ol-	bkz. o şekilde yapılmak
	e.-uyo (6-21)
èyīce	bkz. iyice (zarf)
	e. (25-26)
èy _olma-	iyileşmemek
	e.-ś (20-22)
	e.-śsa (20-18)
ē	
ēt-	bkz. et-, 1
	e.-dīne (43-94)
ēy	bkz. iyi (zarf)
	e. (48-7), (48-44)
ēy kótü	bkz. iyi kötü
	e. (43-19)
ēyce	bkz. iyice (zarf)

	e. (8-73), (26-13), (28-38), (29-36), (29-37), (33-18), (42-37), (44-50), (44-52), (45-42), (50-75)
	e.+ydi (6-68)
	e.+ydi (48-16)
	e.+ydim (44-33)
ēycimen	bkz. iyice (zarf)
	e. (50-62)
ēyle	bkz. öyle (zarf)
	e. (6-13), (16-66), (6-15), (6-18)
ēyleş-	iyileşmek
	e.-irdi (46-39)
ēysi	bkz. iyi (zarf)
	e.+ne mi (39-23)
ēyī	bkz. iyi
	e.+ydi (43-13)
ē	
ēl-	ölmek
	e.-üyom (34-75)
ēyle	bkz. öyle (zarf)
	e. (3-21), (3-3)
f	
faḥır-	<Ar. (faḳīr) yoksul, zengin olmayan
	f.+ımsı (17-49)
faḥlı	bkz. farklı
	f. (29-56)
	f.+ydı (29-11)
fakır	<Ar. (faḳīr) bkz. faḥır-
	f.+dı (48-26)
fare	<Ar. (fāre) sıçangillerden, küçük vücutlu, kemirgen, memeli hayvan
	f.+ler (9-38)
	f.+lerden (9-40)
	f.+lere (9-41)
farklı	aralarında fark bulunan; değişik, ayrımlı, daha bir, alternatif
	f. (33-33)
fasille	<Rum. (fasu'lye) bkz. fasulle
	f. (17-14)
fasule	<Rum. (fasu'lye) bkz. fasulle
	f. (15-9)
fasulle	<Rum. (fasu'lye) bu bitkinin sebze olarak yararlanılan yeşil ürünü ve kuru tohumları
	f. (6-33), (6-33), (14-6), (37-4), (41-39)
	f.+den (6-31)
fasülle	<Rum. (fasu'lye) bkz. fasulle
	f. (16-28), (43-16)
fasülle gonservesi	<Rum.+Fr.+Tür. (fasu'lye+ conserve+ si) fasulyeden yapılan konserve
	f.+ni (31-8)
fasülle	<Rum. (fasu'lye) bkz. fasulle
	f. (29-29), (29-31)
fatih	yer adı

fayanscı	f. (23-1) <Fr.+Tür. (faïence+ cí) fayans döşeme işini yapan veya satan kimse f.+yim (4-6)
fayda etme-	<Ar.+Tür. (fā'ide+ et-) etkisi olmamak, işe yaramamak, yarar sağlamamak f.-z (5-121)
fazla	daha çok f. (6-57), (12-33), (24-16), (28-15), (39-54), (48-26)
fâT	fakat, lakin, ama f. (34-49)
felance	<Ar.+Tür. (fūlan+ ce) bkz. filan f. (4-24)
felanca	<Ar.+Tür. (fūlan+ ca) bkz. filan f. (4-25), (34-105), (34-111)
felâket	<Ar. büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum f.+i (24-66)
fenar	<Rum. (fener) ışık, lamba f. (43-103)
ferahla-	<Ar.+Tür. (ferah+ la-) sıkıntısı, tasası dağılmak f. (5-16)
fers	bkz. fes f. (21-64), (21-66), (22-20), (34-113), (38-16) f.+i (22-21)
ferzi çaḫmaḫ	bkz. fevzi çaḫmaḫ f. (25-1)
fes	gelinlere özel kafaya takmak için yapılan başlık f. (2-22), (29-8) f.+sin (29-10)
fevzi çaḫmaḫ	yer adı f. (24-1) yer adı
fındık _ ğarı	kişi adı f. (41-13)
fıransa	Avrupa'da bir ülke f.+da (2-51), (16-13)
fıgan	<Far. (figān) bağırarak ağlama, inleme f. (5-130)
filan	<Ar. (fulān) falan f. (17-17), (42-4) f.+ı (2-28), (2-28) f.+ını (3-11)
filim	<Fr. (film) bkz, film f. (1-31), (1-31)
film	<Fr. sinemalarda gösterilen eser f.+in (1-35)
film izle-	<Fr.+Tür. sinemalarda gösterilen eseri seyretmek f.-yoḫ (<i>filimini izliyoh</i>) (1-26)
film _ ol-	<Fr.+Tür. göstermek f.-du (43-89)
film çekdir-	<Fr.+Tür. bir hastalık için adı geçen tahlili yaptırmak f.-dim (20-25)

fincan	<Ar. (fincān) çay ve kahve içmek için kullanılan porselenden imal edilen bardak f. (7-36), (18-18) f.+a (7-38)
fiston	<Rum. (fistan) tek parça kadın giysisi f. (45-26) f.+du (45-14)
fites	<Fr. (vitesse) vites f.+i (8-65)
fiy	<Rum. (fiğ) Baklagillerden, hayvan yemi olarak yetiştirilen bir bitki (Vicia sativa) f. (11-10), (12-25)
fortaḥ	oyunda fırlatılan bir nesnenin hedefe isabet etmesi üzerine söylenen bir söz f. (20-41)
fāhır	<Ar. (faḫīr) bkz. faḫır f. (2-4) f.+dım (27-25)
fīy	bkz. fiy f. (48-36)
F	
Faḥ	vah anlamında kullanılan üzüntü ifade eden bir söz (ünlem) f. (44-57)
Fişneli	<Bul.+Tür. (vişne+ li) vişne ile yapılan şey f. (44-73)
Fur-	bkz. vur- f.-acaḥ (17-53) f.-ma (17-53) f.-miye (17-19) f.-up (17-60)
Fū	bkz. Faḥ (ünlem) f. (34-113)
g	
gece	akşamdan sonra başlayan ve gün ağarınca kadar geçen zaman dilimi (zarf) g. (5-37), (5-79), (5-80), (9-14), (9-15), (19-28), (30-25), (40-12), (48-2) g.+leriñde (19-58)
gece yarısı	güneşin batması ile doğması arasındaki sürenin ortası g.+na (49-17)
geceğondu	imar ve yapı kanunlarına aykırı olarak başkalarına veya kamuya ait arazi veya arsalar üzerinde toprak sahibinin bilgisi ve rızası olmaksızın acele yapılmış konut; konu g. (1-15)
gecitdimīcık	geçirdikten sonra (zarf) g. (22-21)
geç-	1. adlandırmak g.-miş (1-57) 2. bkz. anlaş- g.-iyolar (47-25) 3. bir şeyi yapma durumuna gelmek g.-iyo (24-78)

	4. bir yerden başka bir yere gitmek g.-ip (35-6) g.-iyo (43-70)
	5. engeli aşmak
	6. hastalıktan kurtulmak, iyileşmek g.-iyō (6-21)
	7. zamanı aşmak, geride bırakmak g.-erdi (34-116) g.-ti (1-59)
	8. taşmak, diğer tarafa çıkmak g.-er (8-31) g.-erdik (18-17)
geç git-	kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra, erken karşıtı g.-tim (12-32)
geçeme-	engeli aşamamak g.-emiyom (15-25), (15-28)
geçi	bkz. keçi g. (43-2), (43-80), (48-41)
geçim	yaşamak için gerekeni sağlamak g. (46-22) g.+imiz (12-34)
geçim gaynā	bkz. geçim kaynā g. (6-65), (44-57)
geçim kaynā	yaşamak için gerekenin sağlandığı kaynak g. (41-58)
geçin-	bkz. geçim g.-dim (6-9) g.-dim (6-18) g.-iyo (1-80), (25-23) g.-iyoduḥ (45-30) g.-iyoḥ (6-72), (12-13) g.-iyōlar (26-30)
geçir-	takmak g.-eken (17-56) g.-iller (39-51)
geçirf-	bkz. geçir- g.-illerdi (29-8)
geÇi	bkz. keçi g.+si (48-42)
geç-	bkz. geç-, 5 g.-di (27-19), (43-45) g.-dim (18-29) g.-ti (13-7), (21-19), (29-4) g.-Ti (19-19)
geç gel-	geç gelmek, gecikmek g.-di (20-20)
geç	belirli zamandan sonra olan g. (1-6)
gel-	1. albasmak

g.-irsem (44-30)
 2. belli bir süre dolmak
 g.-gecek (3-22)
 g.-ecē (29-59)
 g.-dīğinde (28-35)
 3. doğmak, dünyaya gelmek
 g.-di (1-6)
 g.-dim (8-45)
 g.-din (5-81)
 g.-ecek (44-16)
 4. gelin gelmek
 g.-di (13-11)
 g.-dim (34-59), (41-2)
 5. ilerlemek, katetmek
 g.-iyōdun (29-59)
 6. kız istemeye gelmek
 g.-din (5-44)
 g.-en (5-45)
 7. karşılık vermek
 g.-di (43-48)
 8. sonuçlanmak
 g.-ir (50-71)
 9. ulaşmak, varmak
 g. (2-28), (5-16), (14-9), (21-25), (27-22), (43-56), (48-25)
 g.-di (1-101), (5-37), (6-11), (8-33), (8-39), (9-69), (9-111), (9-114), (9-115),
 (9-124), (17-34), (17-41), (19-19), (19-26), (19-52), (22-18), (24-34), (25-
 10), (26-2), (27-7), (27-9), (30-9), (31-9)
 g.-diğini (28-15)
 g.-dik (1-12), (39-13)
 g.-dikleri (1-75)
 g.-dikten (25-8), (33-41), (35-2)
 g.-diler (1-4), (23-17), (25-11), (27-3), (41-3), (41-18), (43-20)
 g.-dim (3-17), (5-41), (6-8), (7-6), (8-33), (8-42), (9-19), (9-36), (13-11), (21-
 18), (32-10), (32-12), (34-6), (38-2), (39-20), (40-13), (42-10), (44-6)
 g.-dimiydi (42-3)
 g.-dimīci (39-48)
 g.-din (7-23)
 g.-din mi (9-18)
 g.-dī (46-11)
 g.-dīğinde (5-103)
 g.-dīn (18-41)
 g.-ecēk (19-18)
 g.-ecīyik (31-11)
 g.-ecām (17-38)
 g.-ekene (50-4)
 g.-emem (27-22)
 g.-en (17-41), (17-49), (19-33), (26-4), (34-118)
 g.-iken (29-39), (42-10)
 g.-iller (16-44), (30-21)

	g.-illerdi (13-13), (34-109), (35-15), (38-26), (42-6), (47-18)
	g.-illermiş (19-46)
	g.-in (34-105)
	g.-inci (19-6), (34-19)
	g.-incik (9-110)
	g.-ir (2-29), (7-20), (7-40), (7-41), (7-42), (8-60), (9-42), (9-50), (14-11), (15-20), (18-21), (19-58), (28-26), (31-13), (33-45), (40-25), (45-40)
	g.-ir mi (5-87)
	g.-irdi (8-48), (8-76), (11-19), (17-23), (20-35), (21-63), (34-92), (48-17)
	g.-irdik (6-36), (32-38), (48-31)
	g.-irdik (34-116)
	g.-irdin (6-68)
	g.-irler (12-15), (33-5)
	g.-irlermiş (4-32)
	g.-irsin (7-22)
	g.-iyo (5-52), (7-14), (7-14), (9-16), (9-110), (9-125), (27-9), (43-75)
	g.-iyolar (2-21)
	g.-iyon (21-21), (21-37)
	g.-iyoz (27-11)
	g.-iyödu (38-23), (46-17)
	g.-iyölar (27-5)
	g.-miş (17-33), (44-27)
	g.-mişler (7-13), (19-5), (22-17)
	g.-mişlerdi (1-16)
	g.-seydin (15-30)
	g.-sin (8-18), (8-20)
	g.-éken (24-84)
	10. yerleşmek
	g.-diği (7-9)
	g.-dik (27-1)
	g.-en (5-63)
	g.-miş (15-4), (43-59), (5-56), (7-7), (7-10)
	g.-mişler (5-57)
	11. yönelmek, bir tarafa doğru gitmek
	g.-mesin (8-36)
	12. ziyaret etmek
	g.-ir (45-28), (48-28)
	g.-miş (22-14)
gel git	gelip gitmek
	g. (22-18)
gelişet	tarihi gelişim
	g.+i (22-31), (22-62)
gelme	1. bir yerden bir yere varma
	g.-mesine (25-4)
	2. göç etmek, bir yerden başka bir yere taşınma
	g. (37-20)
	g.+yik (48-37)
	g.+ymiş (1-82)
gelme-	1. bulunmamak henüz mevcut olmamak

	g.-di (21-78)
	2. ulaşmamak
	g.-di (9-34)
	3. ziyaret etmemek
	g.-z (16-14), (16-14)
gele gele	gelerek (zarf)
	g. (39-13)
geleli	gelenen zamandan bu yana geçen süre (zarf)
	e. (38-3), (42-2)
gelen giden	gelenler, uğrayanlar, ziyaret edenler, gelip geçenler; gelen geçen
	g. (3-5)
gelenek	bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar; anane, örf, tradisyon
	g.+ımız (<i>gelenāımız</i>) (34-29)
	g.+imizde (<i>gelenēmizde</i>) (1-39) (<i>gelenāımızde</i>) (17-46)
gel- git-	gelip gitmek, misafir olmak
	g.-er (<i>gelir gider</i>) (31-27)
gelin	1. aileye evlenme yoluyla girmiş olan kadın; elkızı
	g. (2-50), (6-60), (13-9), (16-36), (19-35), (19-58), (19-59), (24-12), (24-13), (24-62), (24-87), (24-87), (28-12), (31-14), (49-7)
	g.+i (19-36), (35-19), (36-15), (4-29), (7-28)
	g.+idim (32-27)
	g.+im (16-12), (19-23), (22-62), (36-10), (36-8), (44-10)
	g.+imiz (45-4)
	g.+imneş (44-11)
	g.+in (2-51)
	g.+ler (2-46)
	g.+lere (2-46), (36-16), (42-16), (43-35)
	2. gelin kıyafeti giydirilmiş oyuncak
	g. (32-37)
gelin al-	bkz. gelin alma
	g.-dı (19-34)
	g.-ıllar (42-7)
	g.-ınırdı (39-31)
gelin alma	gelini babasının evinden özel bir törenle alıp damadın evine götürmek
	g.-ya (2-21) (<i>gelin almıya</i>) (16-39), (16-40)
gelin et-	kızı evlendirmek
	g.-tim (14-4)
gelin èt	bkz. gelin et-
	g.-dik (9-11)
	g.-dim (42-36)
gelin gel-	aileye evlenme yoluyla girmiş olan kadın; elkızı
	g.-dim (16-2), (26-1), (29-1), (31-1), (19-1), (42-1)
	g.-medim (6-2)
	g.-mişimiş (39-17)
gelin gèt-	bir aileye, bir yere gelin olarak gitmek
	g.-dim(2-5)
gelin ol-	kız, evlenmek

	g.-dum (22-23)
	g.-mam (36-2)
	g.-ullardı (22-22)
	g.-ur (12-21), (33-10)
gelinlik	gelinin giysisi
	g. (2-22), (38-15), (42-12)
	g.+iynen (<i>gelinlīynen</i>) (16-36)
gelinlik	bkz. gelinlik
	g.+di (<i>gelinlīgdi</i>) (38-14)
	g.+neṭ (<i>gelinlīgneṭ</i>) (34-113)
geliñ	bkz. gelin
	g.+imiñ (22-70)
genç	yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı (sıfat)
	g. (1-112), (21-46), (21-46)
genÇ	bkz. genç (sıfat)
	g. (41-38)
	g.+ler (32-29)
gençlik	insan hayatının ergenlikle orta yaş arasındaki dönemi
	g.+imi (<i>gençlīimi</i>) (5-106)
genç	bkz. genç (sıfat)
	g.+ler (17-51), (18-32), (46-8), (35-23)
	g.+lerine (40-30)
gençlik	bkz. gençlik
	g.+imizde (<i>gençlīmizde</i>) (48-15)
gendi	kendi (zamir)
	g. (6-39), (9-131), (17-46), (22-56), (29-3), (43-49), (43-83), (44-67), (49-16)
	g.+m (29-53), (42-10), (45-25)
	g.+mi (27-16)
	g.+miz (10-7), (23-19), (29-55), (49-9)
	g.+mize (12-12)
	g.+ne (17-51)
	g.+ni (5-71)
gendi _ āni	kendi kendine
	g.+me (28-3)
gene	yine
	g. (8-37)
genel	ayrıntıları göz önüne alınmayarak bütünü bakımından ele alınan (sıfat)
	g.+de (24-15), (24-33), (29-21)
genellikle	genel olarak; çoğu kez, çoğun, çoğunlukla, çoklukla, ekseri, ekseriya, ekseriyetle, umumiyetle, aleliltlak, alelumum (zarf)
	g. (1-79), (30-19)
genelak	bkz. gelenē
	g.+ımız (<i>genelāmız</i>) (44-79)
geniş	dar olmayan
	g.+di (27-19)
genişleyi genişleyi genişleyerek, çoğalarak (zarf)	
	g. (5-16)
gerek	varlığına ihtiyaç duyulan, yapılması, edinilmesi icap eden şey; lüzum
	g. (25-31)

geri	g.+iyosa (14-9)
	1. kalanı (isim)
	g.+si (22-5)
ges-	2. arka taraf (zarf)
	g.+den (9-50)
	3. geriye doğru (zarf)
get-	g. (1-74), (7-5), (7-12), (21-20), (27-23), (28-27)
	bkz. gel-, 1
	g.-sin (6-63)
getil-	bkz. git-
	g.-di (7-28)
	bkz. getir-
getir-	g.-lerdi (48-29)
	1. gelmesini sağlamak
	g. (9-66)
g.	g.-di (25-17), (25-18), (41-13), (41-22)
	g.-dig (24-12)
	g.-dik (25-18), (7-26)
g.-dik	g.-dik (46-4)
	g.-diler (21-25), (23-7)
	g.-dim (24-12)
g.-eken	g.-ekenen (24-12)
	g.-ik (6-45)
	g.-iller (39-42)
g.-iller	g.-iller (50-78)
	g.-illerdi (13-3), (21-51)
	g.-im (8-35)
g.-ip	g.-ip (12-42), (43-72)
	g.-ir (26-32), (32-25)
	g.-irdi (24-53), (31-21)
g.-irdik	g.-irdik (19-70), (24-40), (35-21), (39-38)
	g.-irlerdi (9-106)
	g.-irsin (7-38)
g.-iyo	g.-iyo (1-39), (47-26)
	g.-iyoduğ (24-45)
	g.-iyolar (34-45)
g.-iyoz	g.-iyoz (27-13)
	g.-iyoh (10-12), (4-35)
	g.-meden (29-43)
g.-miş	g.-miş (24-29), (43-58)
	g.-mişler (1-94)
	g.-rik (30-18)
2. hediye etmek	g.-irdi (34-108), (34-108), (34-32)
	g.-iyolardı (45-26)
	3. vermek
g.-en	g.-en (2-29)
	g.-ir (7-24), (7-24)
	g.-iyom (2-20)

	g.-iyon (2-20)
getir-	bkz. getir-, 1
	g.-illerdi (19-32), (19-36), (38-29)
gevşet-	sertlik ve gerginliğini bozmak
	g.-miş (43-73)
geysefi	Yozgat ilinin Akdağmadeni ilçesine bağlı eski bir köy
	g. (1-82)
	g.+de (1-86)
gez-	1. bir yerde bulunmak
	g.-iyo (5-40)
	2. bir yerde dolaşmak, yürümek
	g.-erken (5-100)
	g.-mişler (19-6)
	g.-ip (19-7)
	3. kapı kapı dolaşmak
	g.-erik (1-98)
	4. ziyaret etmek
	g.-iyoh (11-15)
	g.-iyon (21-37)
	g.-iyön (6-62)
gezdır-	gezmesini sağlamak
	g.-ir (12-20)
gezmeK	seyahat etmek
	g. (30-3)
géc ol-	kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra, erken karşıtı
	g.-uyödu (5-2)
gêç-	2. artmak, uzamak
	g.-miş (5-15)
	1. bkz. geç-, 8
	g.-miş (1-57)
gêç gal-	bir işi belirtilen zamanda bitirememek
	g.-dığı (1-43)
gêt-	bkz. git-
	2. bkz. gelin olmak
gêl-	bkz. gel-
	g.-di (3-12)
	g.-dik (18-9)
gêlenē	bkz. gelenē
	g.+mizi (1-41)
gêne	bkz. gene
	g. (7-14)
gêri	1. bkz. geri, 1
	g. (2-7)
	3. bkz. geri, 3
	g.+sini (22-25)
	2. tekrar
	g. (44-76)
gêt-	1. devam etmek
	g.-di (9-32)

	2. bkz. gelin ol-
	g.-iyom (<i>gèdiyom</i>) (19-16)
	3. bkz. git-, 1
	g. (22-16), (39-18), (43-74), (50-12)
	g.-di (19-55), (24-68), (24-69), (36-9), (41-13), (44-8)
	g.-dik (18-5), (28-6), (30-12)
	g.-dim (3-20), (7-2), (8-30), (8-32), (8-37), (10-4), (18-2), (18-34), (21-6)
	(21-20), (22-17), (22-33), (24-5), (30-3), (31-2), (35-1), (36-4), (43-4)
	g.-din (20-19), (43-61)
	g.-dîşimde (24-35)
	g.-dîmizde (35-24)
	g.-in (<i>gèdin</i>) (27-4)
	g.-iyo (<i>gèdiyo</i>) (9-5)
	g.-iyodu (<i>gèdodu</i>) (46-17)
	g.-iyoh (<i>gèdiyoh</i>) (11-15)
	g.-me (29-12)
	g.-miş (8-41), (43-60)
	g.-mişler (7-13)
	g.-sek (17-31)
	g.-ti (3-12), (9-11)
	g.-tik (1-18)
	g.-tiydim (1-14)
	3. kaybolmak
	g.-di (32-35)
	4. ulaştırmak
	g.-irirmiş (34-60)
gètme-	1. bkz. git-, 3
	g.-cek (<i>gètmîcek</i>) (29-48)
	g.-dik (1-5)
	g.-yo (<i>gètmiyo</i>) (39-60)
	g.-zde (16-14)
	2. eğitim görmemek
	g.-dim (10-2), (12-2), (17-3), (17-4), (22-7), (41-10), (45-24), (46-2), (48-2)
	g.-dik (17-5)
gètmek	bitmek, tamamlanmak
	g. (18-22), (18-22)
gèy-	bkz. giy-
	g.-iyoh (31-15)
	g.-miş (20-27)
gèydil-	bkz. gèydir-
	g.-ler (16-32)
gèydir-	bkz. giydiş-
	g.-iller (44-93)
gibi	1. -e benzer, -e benzeyen (edat)
	g. (1-87), (2-32), (2-65), (2-73), (5-90), (5-112), (5-123), (6-37), (6-51), (9-104), (12-18), (27-14), (32-29), (32-33), (35-20), (35-34), (36-14), (40-9), (41-53), (43-57), (43-116), (46-8), (48-35)
	g.+ydi (46-33)

	2. sıfat-fiil eki almış kelimelerden sonra -diği biçimde anlamıyla denklik işlevi yüklenen bir söz; üzere (edat)
	g. (1-13), (1-69), (12-44), (15-34), (17-44), (18-25), (19-17), (21-41), (22-54)
gideme-	1. eğitim görememek g.-dim (47-4)
	2. ulaşamamak, varamamak g.-dim (12-3), (16-8), (31-2)
	g.-yen (6-66)
	g.-zdik (34-79)
giden	yol alan, mesafe kateden belirsiz kişi g. (17-39), (40-32), (5-61)
	g.+i (1-83), (40-28)
giliK	saçta pişirilen küçük ekmek, çörek g. (33-27), (33-32)
gine	bkz. yine (zarf) g. (1-47), (7-34), (25-47), (27-10), (38-32), (40-20)
gir-	1. dışarıdan içeriye geçmek g.-din (34-113)
	g.-ecâmı (29-16)
	g.-erdi (12-38)
	g.-erdik (45-48)
	g.-meden (9-128)
	g.-sem (41-32)
	2. erişmek, ulaşmak g.-eken (33-25)
	g.-iyom (43-1)
	3. katılmak g.-işim (4-12)
	g.-miş (1-84)
	4. sığmak g.-er (12-18)
	g.-er (12-18)
	g.-erdi (9-7)
gireme-	ulaşamamak g.-zdi (15-19)
giri	bkz. geri, 1 g. (1-9), (1-12), (1-12)
gişi	bkz. kişi g. (1-88), (7-31), (7-37), (7-37), (7-39), (7-40), (9-107), (17-25), (18-17), (18-17), (22-46), (28-16), (33-5), (44-67), (44-84)
git-	1. bir yöne hareket etmek, yürümek g.-erken (<i>giderken</i>) (5-71)
	g.-erkene (<i>giderkene</i>) (35-16), (35-22)
	g.-erse (<i>giderse</i>) (12-37)
	2. bitmek, yok olmak g.-der (<i>gider</i>) (34-82)
	g.-iyo (<i>gidiyo</i>) (34-30)
	3. çıkmak, ulaşmak g. (6-11), (41-34), (50-12)

g.-di (1-4), (21-26)
 g.-dik (40-4), (40-17)
 g.-dim (1-100), (6-13), (41-10)
 g.-dımızde (33-39)
 g.-ecek (*gidecek*) (9-98), (39-10)
 g.-ecēk (*gidecēk*) (7-12)
 g.-ecēm (*gidecēm*) (1-12)
 g.-eci̇yik (*gideci̇yik*) (31-11)
 g.-ecān (*gidecān*) (9-35), (28-18)
 g.-ek (*gidek*) (24-64)
 g.-ekene (*gidekene*) (50-4)
 g.-ekine (*gidekine*) (16-39)
 g.-eller (*gideller*) (1-62), (12-15), (16-39), (16-40), (31-14)
 g.-ellerdi (*gidellerdi*) (4-25), (2-27), (34-110), (38-27), (39-28), (42-3), (48-30)
 g.-en (*giden*) (6-65)
 g.-er (*gider*) (12-14), (16-47), (28-10), (28-26), (3-25), (40-25), (46-31), (48-31), (7-18), (7-22), (7-43), (7-45), (9-106)
 g.-erdıh (*giderdih*) (8-8)
 g.-erdi (*giderdi*) (1-43), (24-25), (42-6), (47-23), (9-4)
 g.-erdik (*giderdik*) (13-22), (17-55), (23-24), (24-11), (24-24), (32-36), (39-37), (6-36), (6-37), (6-42), (7-5), (9-107)
 g.-erdikce (*giderdikce*) (35-6)
 g.-erdiler (*giderdiler*) (8-24)
 g.-erik (*giderik*) (1-98), (1-98), (30-22)
 g.-erlerdi (*giderlerdi*) (1-36)
 g.-efferdi (*gidefferdi*) (1-93)
 g.-erse (*giderse*) (9-41)
 g.-im (*giderim*) (8-40)
 g.-inci (*gidince*) (37-15)
 g.-ip (*gidip*) (40-16)
 g.-iyim (*gidiyim*) (21-27)
 g.-iyo (*gidiyoy*) (15-25), (17-39), (28-38), (39-22), (7-25), (9-125), (9-22)
 g.-iyom (*gidiyom*) (6-3)
 g.-iyoh (*gidiyoh*) (10-12), (24-3), (24-45), (39-12), (5-43)
 g.-iyōsun (*gidiyōsun*) (29-57)
 g.-iyōdu (*gidiyōdu*) (4-24)
 g.-iyōduh (*gidiyōduh*) (46-16)
 g.-iyōlar (*gidiyōlar*) (27-5), (31-25)
 g.-iyōñuz (*gidiyōñuz*) (48-25)
 g.-īm (*gidīm*) (8-35)
 g.-īyim (*gidīyim*) (21-28)
 g.-tik (9-37)
 g.-tim (1-10), (14-1)
 g.-tiñ _ñi (40-28)
 4. öğrenim görmek
 g.-dim (40-5)
 5. varılmak istenen yere kadar olan yol, kısım
 g.-en (*giden*) (1-81)

	6. yapılmak, eylemek g.-erdi (<i>giderdi</i>) (2-30)
	7. yaşamak g.-iyom (<i>gidiyom</i>) (8-45)
	8. yok olmak bulunmamak g.-ti (21-77)
	9. ziyaret etmek g.-erik (<i>giderik</i>) (34-100), (44-63), (44-67)
gitme	taşınmak, bulunduğu yeri terk etmek g.+ymiş (1-70)
giy-	örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek; giyinmek, kuşanmak g.-en (43-100) g.-er (43-99) g.-ölar (29-8)
giydif-	giyme işini yaptırmak g.-iller (31-13) g.-illerdi (29-11)
göğüslük	atların göğsüne takılan süs g. (35-17)
gökçeada	Çanakkale iline bağlı ilçelerden biri g.+da (11-11)
göm-	defnetmek, mezara koymak g.-ülmesini (15-5)
gönder-	bir yere doğru yola çıkarmak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak; yollamak, irsal etmek g.-diler (50-7) g.-ir (1-53) g.-rik (4-29)
gör-	gözle algılamak, seçmek g.-düm (35-18) g.-müşük (50-6) g.-ür (1-67)
göre	bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca; gereğince g. (15-17), (47-15), (50-59)
görme-	gözle görememek g.-meden (24-10) g.-mez (5-120), (7-28)
görün-	görülür duruma gelmek, görülür olmak; gözükmek g.-meden (1-96)
gösde ^r t-	bkz. göstet- g.-dikleri (39-11)
göster-	sergilemek g.-irdi (24-88)
göstet-	göstermek, işsaret etmek g.-iyo (<i>göstediyö</i>) (5-58)
götür-	taşımak, ulaştırmak veya koymak g.-düler (2-23) g.-rük (6-41) g.-üllermiş (35-19)

	g.-ür (2-26)
	g.-ürlerdi (1-46), (1-47)
	g.-ürüm (9-79)
göz	1. görme organı; basar, ayn, çeşm, dide
	g.+üm (5-120)
	g.+ün (8-62)
	2. sobanın pişirme bölmesi
	g.+ünde (2-66)
göz at-	kısa bir süre, fazla dikkat etmeden bakıvermek
	g. (9-100)
gözüne kestir-	başarabileceğini ummak
	g.-iyödum (<i>gözümünden kesdiriyödum</i>) (34-55)
güç	fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği
	g.+üm (<i>gücüm</i>) (5-129)
güçlü ol-	fazlaca, çokça
	g.-urdu (4-21)
gülbeyâz	kişi adı
	g. (8-38)
gül	<Far. (gul) bu bitkinin katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği
	g.+e (8-53)
gül-	biriyle alay etmek
	g.-dü (15-32)
güleç	bkz. güleş
	g. (35-14)
güleş	belli kurallar içinde, güç kullanarak iki kişinin türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmeye çalışması
	g. (40-24)
güleş-	iki kişi türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmeye çalışmak; yıkışmak
	g.-irdi (9-31)
	g.-irdik (9-27)
	g.-tim (9-26)
güleçci	güreş yapan kişi
	g.+ler (35-15)
gün dağ-	askerlik yapılan yere izin dönüşü geç gitmek
	g.-tım (12-32)
gün	1. zaman, sıra (isim)
	g. (1-47), (2-11), (3-17), (3-24), (12-33), (16-34), (16-39), (18-46), (24-62)
	g.+ü (6-60)
	g.+üdü (6-60)
	2. zaman (zarf)
	g. (12-32)
güt-	hayvan otlatmak
	g.-en (<i>güden</i>) (1-5)
	g.-erdik (<i>güderdik</i>) (2-55)
	g.-üyöduh (<i>güdüyöduh</i>) (1-4)
güver-	ilerlemek, ulaşmak
	g.-ecekler (39-60)
güzel	iyi, hoş (sıfat)

gúccük	g. (30-20), (6-79) bkz. kúçük (sıfat)
gúçcük	g. (16-7) bkz. kúçük (sıfat)
gúl-	g.+düm (<i>gúçcüdüm</i>) (16-5) bkz. gül-
gún	g.-dü (18-32) bkz. gün, 1 (isim)
	g. (18-14) g.+de g.+ü (14-8) g.+ümüzde (18-27)
güreç	bkz. güleş g. (15-21)
gúzel	bkz. güzel (sıfat) g. (18-15)
ğ	
ğibi	bkz. gibi, 2 ğ. (25-44)
ğün	bkz. gün, 1 (sıfat) ğ. (18-35), (19-34), (2-21), (27-5), (36-14), (44-69)
ğün	bkz. gün ğ. (44-64)
ğ	
ğap	kap, tabak ğ.+ını (<i>ğabını</i>) (14-9)
ğab ğacaḥ	tencere, tava, sahan, tabak vb. mutfak eşyası; kap ğ. (16-42)
ğabı ğacāğ	bkz. ğab ğacaḥ ğ. (34-98)
ğaba saba	görgüsüz ğ. (9-87)
ğabaḥ tevā	kabak bitkisinin daları ğ. (1-87)
ğabak	kabakgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki ğ.+nan (<i>ğabāğnan</i>) (32-31)
ğabıt	kaput bezi ğ. (9-7)
ğabık	kabuk ğ.+ını (<i>ğabını</i>) (49-15)
ğabil	un, pekmez ve tereyağı ile yapılan yiyecek ğ. (34-81), (34-81)
ğaç	kaç (edat) ğ. (7-37), (21-48), (22-64)
ğaç-	uzaklaşmak ğ. (43-74) ğ.-ar (24-84) ğ.-ardı (17-54) ğ.-arım (34-66)

	ğ.-ışın (2-8)
	ğ.-ıyo (9-47)
	ğ.-çıyo (27-23)
ğaçak	1. gizlice kaçırılmış olan mal veya madde g. (4-37)
	2. yer adı ğ. (7-14)
ğaçır-	kaçırmak, alıkoymak ğ.-dı (6-7)
	ğ.-ır (9-14)
	ğ.-acādım (40-12)
ğaçırma	kaçırmak işi (zarf) ğ. (12-22)
ğaçış-	dağılmak ğ.-iler (8-34)
ğaç	bkz. kaç (sıfat) ğ. (21-27), (44-42)
ğaç-	bkz. kaçır- ğ.-dım (21-23)
	ğ.-tım (2-7), (21-18), (21-15)
ğadar	<Ar. (kadar) ölçüsünde, derecesinde; kadarınca ğ. (14-1), (18-2), (33-31), (33-31), (39-46), (40-27), (40-32), (49-17)
	ğ.-ıyla (39-2)
ğadın	kadın ğ. (16-55), (44-12), (44-27)
	ğ.+ı (44-28)
	ğ.+ın (8-33), (8-48)
	ğ.+ın (44-76)
	ğ.+lar (5-28), (8-15), (29-15)
	ğ.+nar (49-16), (49-18)
ğadıñ	bkz. ğadın ğ. (44-77)
ğadir	kişi adı ğ.+i (24-92)
ğafa	<Ar. (kafā) baş ğ. (12-19)
	ğ.+mı (27-22)
	ğ.+mızı (6-35)
	ğ.+nı (6-35)
	ğ.+nı (27-24)
	ğ.+ña (22-21)
	ğ.+sı (9-61), (24-47)
	ğ.+larımızı (22-20)
	ğ.+larına (38-16)
	ğ.+sına (21-64), (21-66)
	ğ.+sından (43-56)
	ğ.+ya (ğafiya) (43-28), (ğafiya) (2-22)
	ğ.+ye (ğafiye) (29-8)
ğafatası	<Ar.+Ar. (kafā+ tās) düşünce (macaz)

ğaflemtül	ğ.+lar (ğafataslar) (48-19)
ğafsatütül	anlamsız sözcük ğ. (18-31)
ğafğasya	anlamsız sözcük ğ. (18-31) Kafkasya ğ.+dan (37-20)
ğāğnı	bkz. kāğnı ğ. (5-16) ğ+ya (5-16)
ğah-	1. ayrılmak ğ.-ardıh (31-27) 2. dikilmek, dik bir şekilde konumlandırmak ğ.-acağ (39-29) ğ.-ar (50-32) ğ.-ıyo (38-22) 3. uyanmak ğ.-ardı (19-29)
ğah-	1. artık bulunmamak veya uygulanmamak ğ.-dı (6-63) ğ.-tı (6-40), (22-37), (25-30), (45-7), (46-19), (7-28), (7-34), (13-24) 2. ayağa kalkmak ğ. (5-43), (50-12) ğ.-ın (30-9) ğ.-ıyoñ (34-99) ğ.-tı (19-53) 3. bkz. ğah-, 1 ğ.-ar (33-8) ğ.-ardı (49-6) ğ.-ağana (34-101) ğ.-dī (44-62) ğ.-ıyo (13-12), (14-8), (34-111) ğ.-tī (2-11) ğ.-Tı (34-101) 4. bkz. ğah-, 2 ğ.-ar (6-60) 5. havaya doğru yükselmek ğ.-tı (9-80)
ğahama-	ayağa kalkmamak ğ.-dım (25-33) ğ.-yom (<i>ğahamıyom</i>) (43-4)
ğahir	<Ar. (kāhir) zorluk, sıkıntı, keder ğ.+nen (8-45)
ğahma-	ayağa kalkmama ğ.-yo (<i>ğahmıyo</i>) (9-71)
ğak-	1. defnetmek ğ.-dıhdan (41-55) 2. hazırlanmak ğ. (5-43)

ğalabalık	çok insan bulunan (yer) ğ.+dı (<i>ğalabalı</i>) (41-9), (<i>ğalabalığdı</i>) (30-20), (31-26)
ğalan	artık olan ğ. (31-9)
ğala	kala (zarf) ğ.+sı (34-36), (44-82)
ğalbur	<Ar. (ğirbāl), tahıl ve başka iri taneli maddeleri elemek için kullanılan büyük delikli veya seyrek telli elek ğ. (5-18)
ğal-	1. arta kalmak, artmak ğ.-ır (6-78) 2. belirli bir seviyeye ulaşmak ğ.-ırdı (39-46) 3. herhangi bir durumu sürdürmek ğ.-an (5-131) ğ.-dı (6-8), (9-24), (9-106), (8-11), (13-8), (29-5), (31-5), (43-46) ğ.-ır (4-33) ğ.-ırdı (4-50) ğ.-ırdıh (4-7) ğ.-ıp (9-22) ğ.-ıyo (1-17), (9-21) ğ.-mış (1-73), (34-54) ğ.-mışımış (4-32) 4. ikamet etmek ğ.-dı (1-88) ğ.-dım (1-10), (1-19), (25-20), (35-2) ğ.-dımız (4-34) ğ.-mış (15-4) 5. misafir olmak ğ.-dılar (23-17) ğ.-ıllardı (38-29) ğ.-ınıyodu (46-18) ğ.-ırdı (29-28) 6. yenilmek, mağlup olmak ğ.-ırdı (12-37)
ğalma-	tükenmek, bitmek ğ.-dı (5-129), (9-82), (15-18), (15-22), (1-59), (20-14), (42-27), (45-36), (45-37), (45-38), (47-20)
ğaldır-	1. hasat etmek ğ.-dıh (41-59) 2. kucaklamak ğ.-dī (44-29) 3. yapılmamak, uygulanmamak ğ.-dılar (41-54) 4. yükseltmek ğ.-dı (15-27)
ğale	<Ar. (kal'a) 1. bkz. kale ğ.+de (24-51) ğ.+miz (43-51)

	2. takım
	ğ. (7-39)
ğaldır-	ürün toplamak, taşımak
	ğ+ır (9-106)
galem	<Ar. (kalem) yazı yazmaya yarayan araç
	ğ. (9-4)
ğalğ-	yüksek bir yere takmak
	ğ.-ar (4-29)
ğalic	bkz. ğaliç
	ğ.+ınan (8-9), (42-28)
ğaliç	orak
	ğ. (8-10), (3-24), (42-27), (47-10), (3-17)
	ğ.+la (24-42)
ğalıpcı	kalıp yapan veya satan kimse
	ğ.+yim (4-6)
ğama	kama
	ğ.+lar (5-69)
ğamalı	kaması olan
	ğ. (24-88)
ğamını al-	kederini yok etmek
	ğ.-dım (9-114)
ğamıyon	<Fr. (camion) motorlu büyük yük taşıtı
	ğ.+nan (5-37)
ğamara	<Fr. (caméra) bkz. kamera
	ğ. (34-70)
ğambefli	bkz. kamberli kóyü
	ğ.+ye (32-38)
ğambır	bel veya göğüs kemiğinin eğrilmesi, raşitizm sonucu sırtta ve göğüste oluşan tümsek; çıkıntı, kambur zambur
	ğ. (40-25)
ğamera	<Fr. (caméra) bkz. kamera
	ğ. (34-68)
ğanağ çuhuru	yer adı
	ğ. (21-70)
ğanat	mahiyet
	ğ.+ının (ğanadının) (36-7)
ğaneviçe	bkz. ğaneviÇe
	ğ.+yi (29-59)
ğan	kan
	ğ.+narı (21-76)
ğandil	<Ar. (kindīl) içinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı; yağ kandili
	ğ. (9-117), (9-130), (9-130)
ğaneviÇe	<İt. (canovaccio) el işleri için kullanılan seyrek dokunmuş keten bezi
	ğ. (6-16)
ğapalı	kapanmış olan
	ğ. (38-28)
ğapan-	faaliyet göstermemek, durmak
	ğ.-dı (1-9)

ğapah	her türlü kabın üstünü örtmeye veya bir deliği kapamaya yarayan nesne ğ.+larını (8-29)
ğapat-	1. örtmek ğ.-ırsın (<i>ğapadırsın</i>) (7-36) 2. yere sermek ğ.-ır (7-46)
ğapı	1. dışarı (zarf) ğ.+daysa (1-96) ğ.+ya (16-36), (25-39) ğ.+ye (<i>ğapíye</i>) (26-22) ğ.+yíye (34-94) 2. ev, konut (zamir) ğ.+sınıñ (48-13) 3. kapı (isim) ğ.+dan (3-12) ğ.+nın (34-33) ğ.+ısı (20-26) ğ.+sını (29-16), (34-65) ğ.+yi (<i>ğapíyi</i>) (27-9)
ğapı ağzı	kapının ağzı, giriş kısmı ğ.+ña (<i>ğapınıñ _ ağzı</i>) (34-113)
ğap	bkz. ğab ğ.+ları (34-58)
ğaplıca	kaplıca ğ.+ye (<i>ğaplıciye</i>) (1-81)
ğapmer	bkz. ğatmer ğ. (38-36)
ğar	1. kar ğ. (1-67), (8-56), (26-22), (26-22), (32-9), (39-56), (39-58) ğ.+mı (41-30) 2. kış mevsimi ğ.+da (11-8)
ğar-	kariştirmek ğ.-ardıñ (34-43) ğ.-rıñ (50-39)
ğara	kara, siyah ğ. (9-77), (20-18), (20-19), (20-22), (20-28), (29-44), (43-100)
ğara davar	bkz. keçi ğ. (46-24)
ğara geçi	bkz. keçi ğ. (46-26)
ğara mağra	Saraykent ilçesinin eski adı ğ. (2-50) ğ.+da (2-9) ğ.+nın (7-9) ğ.+ye (<i>ğara mağríye</i>) (2-5)
ğara māğra deresı yer adı	ğ. (5-46)
ğara yamalıñ	bir tür şifalı bitki

ğarar al-	ğ. (34-121) herhangi bir konuda anlamak
ğarabağlar	ğ.-ırılı (28-8) İzmir iline bağlı bir ilçe
ğarafıl	ğ.+ın (1-24) <Ar. (karanful) karanfil
ğarağol	ğ. (44-74) karakol, askerlikle ilgili bir birim
ğarapınar	ğ.+a (5-99) Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı bir köy
ğard	ğ. (2-27) <Fr. (carte) bkz. ğart
ğardaş	ğ. (29-26) erkek kardeş
	ğ. (1-63), (5-60), (8-58), (43-102), (43-95), (43-95)
	ğ.+ım (16-7), (34-13)
	ğ.+ıma (6-47), (13-11)
	ğ.+ımı (8-69)
	ğ.+ımın (5-39)
	ğ.+ımın (39-25)
	ğ.+ımış (28-15)
	ğ.+ımsın (43-74)
	ğ.+ına (13-11)
	ğ.+ını (8-18)
	ğ.+ımın (9-59)
	ğ.+ıym (49-8)
	ğ.+ları (39-23)
	ğ.+larım (25-14), (34-78)
ğarel ğaçacağı	ğ. (16-1) Yozgat ilinin Akdağmadeni ilçesine bağlı bir köy
	ğ.+nda (<i>ğarel ğaçāğanda</i>) (16-9)
ğarel ver-	bkz. ğarar al-
	ğ.-isse (<i>ğareller verisse</i>) (29-13)
ğareta	<İt. (galetta) galeta unu
	ğ. (2-63)
ğarez	kötü kasıt
	ğ.+im mi (5-84)
ğarı	1. yaşlı kadın
	ğ. (31-19), (44-12)
	ğ.+ya (8-50)
	2. kadın
	ğ. (31-24)
	ğ.+mı (12-29), (12-30)
ğarı ğoca	karı koca, eşlerden her ikisi
	ğ. (38-5)
ğarı-	bkz. ğar-
	ğ.-dır (29-38)
ğarın tohlū	karın tokluğu
	ğ.+na (50-3)

ğarış ver-	kargış vermek, beddua etmek ğ.-iyom (43-37)
ğarış-	karişmak, müdahale etmek ğ.-ırdı (18-40) ğ.-ıyōmuş (50-19)
ğarışdır-	ğar- ğ.-ıp (24-14) ğ.-dırırdıh (22-42) ğ.-ıyoñ (26-25)
ğarışma-	katişmamak, müdahale etmemek ğ.-zdıh (22-56)
ğarıştıri ğarıştıri kariştıra kariştıra (zarf)	ğ. (19-68)
ğarib ol-	<Ar.+Tür. (ğarīb+ ol-) kimsesiz, zavallı ğ.-duğum (9-121)
ğaribler	Yozgat ili Sorgun ilçesine bağlı bir köy ğ. (1-4)
ğarine	<Fr. (carnet) ilk ve ortaöğretim öğrencilerine dönem sonlarında okul yönetimleri tarafından verilen ve her dersin başarı durumu ile devam, sağlık, yetenek ve genel gidiş durumlarını gösteren belge ğ.+yi (21-7)
ğarın	insan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi; batın ğ.-ında (ğarnında) (19-56)
ğarlı	karı olan ğ. (1-35)
ğarşı ğarşıye gel- karşı karşıya gelmek	ğ.-dimīci (21-44)
ğarşı	bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin esas tutulan yüzünün ilerisi; ön (zarf) ğ.+da (8-64) ğ.+mdahı (36-6) ğ.+dı (33-11) ğ.+ye (ğarşıye) (7-11)
ğart	<Fr. (carte) davetiye ğ. (1-98), (4-23), (7-25), (23-16), (38-24) ğ.+ınan (25-19)
ğaryola	<İt. (carriola) üzerine yatak konulup yatılan tahta veya metal ev eşyası ğ. (6-17) ğ.+lar (29-58) ğ.+nın (19-42) ğ.+nıñ (26-10)
ğaryola dahımı	<İt.+Tür. (carriola+ dahım) bkz. ğaryola ğ. (25-28)
ğaryoli	<İt. (carriola) bkz. ğaryola ğ.+ya (6-17)
ğars	Kars ili ğ. (15-24), (30-16), (34-35)
ğarşı gel-	başkaldırmak ğ.-ip (34-53)

ğarşılık	bir şey alınırken karşı tarafa verilen başka şey ğ.+ınan (<i>ğarşılīynan</i>) (39-64)
ğarlı	bkz. ğarlı ğ. (43-95)
ğasaba	<Ar. (kaşaba) ilçeden küçük, köyden büyük, nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olan, belediye ile yönetilen, henüz kırsal özelliklerini yitirmemiş yerleşim merkezi; belde d.+ndanım (18-1), (20-1)
ğasāfet	<Ar. (kasāvet) sıkıntı ğ. (9-114)
ğasnaḥ	enli çember ğ. (29-56) ğ.+lar (5-18)
ğaste	<İt. (gazetta) gazete ğ. (24-2)
ğaş altından baḥ-	kaş altından gizlice bakmak ğ.-ış (6-46)
ğaş	gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar ğ.+ı (19-16) ğ.+ın (8-62)
ğasıḥ	kaşık ğ. (28-12) ğ.+ları (34-95)
ğasıḳ	bkz. ğasıḥ ğ. (<i>ğasī</i>) (6-75), (13-8), (43-46), (<i>ğasīğ</i>) (29-5) ğ.+ınan (<i>ğasıynan</i>) (34-39) ğ.+ına (<i>ğasīna</i>) (29-39) ğ.+ını (<i>ğasīgnı</i>) (14-9) ğ.+ıḡ (<i>ğasīḡ</i>) (44-55)
ğat	1. adet ğ. (3-9), (22-26), (26-8), (41-24) 2. bir yapıda yer alan daire veya odaların bütün ğ.+ına (1-38)
ğat-	eklemek ğ.-allardı (32-32) ğ.-allarmış (19-45) ğ.-ardıḥ (19-69), (19-70), (43-114) ğ.-arıḥ (2-63), (44-73), (50-47) ğ.-arım (29-31) ğ.-mış (8-53)
ğatılğaş	buğdayın iri öğütülmüş hali ile yapılan bir yemek ğ. (19-70)
ğatır	atgillerden, kısırak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan, genellikle kısır olan melez hayvan ğ.+nan (11-4)
ğatı	katık, ayran ğ.+yı (19-70)
ğatıḥla _ aşı	ayranla yapılan bir yemek ğ. (29-31)

ğatmer	yağda veya sacda pişirilen bir börek türü ğ. (41-48)
ğatğı	yardım ğ.+sını (34-11)
ğaTğı	bkz. ğatğı ğ. (34-108)
ğavaḥ	kavak ağacı ğ. (12-26) ğ.+dan (45-46)
ğavır-	bkz. ğavur- ğ.-ırdıḥ (31-28) ğ.-ırlardı (41-55) ğ.-rıḥ (26-23), (38-35)
ğavırma	bkz. ğavurma ğ. (45-16)
ğavırğa	bkz. ğavurğa ğ. (31-28)
ğavur-	kavurmak, kavurma işi ğ.-rıḥ (26-33) ğ.-ruḥ (50-46) ğ.-ullar (16-46) ğ.-urdular (8-47) ğ.-uyoh (19-47)
ğavur-	bkz. ğavur- ğ.-ullar (19-45)
ğavurğa	kavrulmuş buğday, mısır, arpa ğ. (8-47), (19-45), (19-47)
ğavurma	kendi yağıyla pişirilip kavrulduktan sonra yenilen veya dondurulup saklanan et; sızgıt ğ. (2-17), (42-19) ğ+.lı (43-16)
ğavine	<Ar. (ḳabīle) kabile, akraba ğ.+miz (1-85)
ğay-	yığmak ğ.-allardı (30-25) ğ.-ardıḥ (43-118)
ğaya	kaya ğ.+lar (1-69)
ğaybet	gıyaben ğ.+i (25-4)
ğaybèt-	<Ar.+Tür. (gayb+ èt-) yitirmek ğ.-dim (1-54)
ğaybitme-	<Ar.+Tür. (gayb+ etme-) kaybolmasına mücadele etmemek ğ.-yoh (ğaybitmiyoh) (1-41)
ğaybolma-	<Ar.+Tür. (gayb+ ol-) bitmemek, devam etmek, halen var olmak ğ.-dı (1-47)
ğayın	kayınbirader ğ.+ım (ğaynım) (19-12), (19-13), (19-17), (19-24)
ğayınbaba	kayınbaba, kaynata

	ğ.+m (1-96), (36-6), (8-3), (19-25), (40-19), (50-19)
	ğ.+nın (44-78)
	ğ.+sınıñ (24-62)
	ğ.+yı (44-77)
ğayınpederi	<Tür.+Far. (kayın+ peder) bkz. ğayınbaba
	ğ.+n (21-29)
	ğ.+iñ (21-26)
ğayınvalide	<Tür.+Ar. (kayın+ vālide) bkz. ğaynana
	ğ.+m (29-22)
ğayinvāde	<Tür.+Ar. (kayın+ vālide) bkz. ğaynana
	ğ.+ynen (25-20)
ğayış	kemer
	ğ.+lar (7-41)
ğayıt	<Ar. (kayd) nüfus kaydı
	ğ.+lar (5-2)
ğayıt et-	<Ar+Tür. (kayıt+ et-) nüfusa kaydetmek
	ğ.-meden (37-6)
ğayıt ol-	<Ar+Tür. (kayıt+ ol-) nüfusa kaydolmak
	ğ.-acām (37-10)
ğaynana	karı kocaya göre birbirlerinin annesi; kayınvalide, hanımanne
	ğ. (22-14), (28-12)
	ğ.+m (2-45), (3-28), (8-3), (19-17), (19-25), (22-14), (22-59), (34-32), (35-6), (41-13), (41-14), (44-9), (50-14), (50-19),
	ğ.+ı (43-35)
	ğ.+mınan (19-24)
	ğ.+mınañ (44-7)
ğayna-	bir sıvı, sıcaklığı belli bir dereceyi bulduğunda buhar durumuna geçerek fokurdamak
	ğ.-r (6-75), (29-38), (33-18)
	ğ.-rdı (45-51)
	ğ.-yan (<i>ğaynıyan</i>) (33-17)
ğaynaş-	uyuşmak, yakın ilişki kurmak, derinleştirmek, iyi anlamak
	ğ.-mañ (1-44)
ğaynat-	kaynamasını sağlamak
	ğ.-dıñtan (24-19)
	ğ.-ıllar (<i>ğaynadıllar</i>) (13-17), (26-27)
	ğ.-ıllardı (39-54)
	ğ.-ır (<i>ğaynadır</i>) (24-18), (41-40), (49-14)
	ğ.-ırdı (<i>ğaynadırdı</i>) (46-37)
	ğ.-ırdıñ (<i>ğaynadırdıñ</i>) (13-20), (38-39), (42-32), (43-8), (43-120), (43-122), (45-47)
	ğ.-ırdım (<i>ğaynadırdım</i>) (8-6)
	ğ.-ırñ (<i>ğaynadırñ</i>) (6-34), (22-40), (26-21), (34-85), (44-43), (44-52), (50-44)
	ğ.-ırlardı (<i>ğaynadırlardı</i>) (4-40), (4-42)
	ğ.-ıyoduñ (<i>ğaynadıyoduñ</i>) (22-38)
	ğ.-ıyollardı (<i>ğaynadıyollardı</i>) (4-50)
	ğ.-ıyoñ (26-25)
	ğ.-ıyōlar (<i>ğaynadıyōlar</i>) (6-21)

ğayri	ğ.-iyōlardı (<i>ğaynadiyōlardı</i>) (26-26) <Ar. (ğayr) gayrı, artık ğ. (26-31)
ğayseri	Kayseri ğ.+de (2-50) ğ.+ye (5-35)
ğaysi	<Far. (kayşī) kayısı ğ.(3-7)
ğaz	kaz ğ. (6-64), (6-64), (19-74), (26-24), (42-21), (50-36), (50-37), (2-57), ğ.+a (39-67)
ğazı-	eşmek ğ.-yo (39-15)
ğazab	iskemle ğ. (24-13)
ğazan	bkz. kazan ğ. (8-81), (22-40), (49-12), (49-13) ğ.+a (6-77) ğ.+da (24-19) ğ.+ı (43-123) ğ.+ıdı (43-123) ğ.+ım (29-51) ğ.+ıñ (21-56), (26-25) ğ.+larda (43-122) ğ.+ları (38-39), (49-12) ğ.+larımız (22-39) ğ.+larınan (42-32) ğ.+nan (16-51), (44-84) ğ.+narda (46-37) ğ.+narımız (50-64) ğ.+narınan (50-34)
ğazan-	başarmak ğ.-dı (42-17), (42-17) ğ.-dım (18-23) ğ.-iyim (6-39)
ğaza	<Ar. (kazā') ilçe ğ.+nıñ (46-21) ğ.+sında (48-38)
ğazanğarası	sarı renkli çiçeği olan otsu bir bitki ğ. (43-112), (43-113)
ğazaya uğra-	kaza yapmak ğ.-dı (45-8)
ğazā	<Ar. (kazā') bkz. gaza ğ.+dan (17-33) ğ.+m (9-122)
ğazma	kazmaya yarayan araç ğ. (9-90), (9-93), (21-54)
ğāfaltılığ	kahvaltılık ğ. (6-34)

ğāğnı	bkz. k̄āğnı ğ.+larnağ (46-4)
ğār	bkz. ğar ğ. (2-73)
ğāve	<Ar. (kahve) kahve ğ. (7-10)
ğıcığ al-	bir şey ya da bir kimse sinirine dokunmak ğ.-ıyōlardı (35-6)
ğıl	yün ğ. (21-52), (21-52) ğ.+ı (21-52)
ğına	<Ar. (hinnā') 1. kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz ğ. (23-12), (38-23), (33-9) ğ.+n (6-55) 2. kına gecesi ğ.+n (29-7), (43-44) ğ.+ğ (22-51)
ğına gecesi	<Ar.+Tür. (hinnā' + gece) gelinin ve damadın eline kına yakılan, gerdek gecesinden bir önceki gece ğ. (31-12) ğ.+m (<i>ğına gecem</i>) (34-68) ğ.+mizde (<i>ğına gecemizde</i>) (8-15)
ğına yağ-	<Ar.+Tür. (hinnā' + yağ-) gelinin eline kına sürmek, kına gecesi düzenlemek ğ.-allar (16-39) ğ.-allardı (38-20) ğ.-arlar (8-15) ğ.-ıncığ (8-22)
ğına yan-	<Ar.+Tür. (hinnā' + yan-) bkz. ğına yağ- ğ.-ar (6-60) ğ.-ardı (42-6)
ğınacı	<Ar.+Tür. (hinnā' + cı) kına yakan kişiye verilen ad ğ. (42-6)
ğınanın yan-	<Ar.+Tür. (hinnā' + yan-) bkz. ğına yağ- ğ.-dī (41-23)
ğınasını yağ-	<Ar.+Tür. (hinnā' + yağ-) bkz. ğına yağ- ğ.-sın (8-21)
ğıPğırmızı	çok kırmızı (zarf) ğ. (34-25), (36-20), (50-46)
ğır	dağ, tepe ğ.+daki (46-34) ğ.+larda (17-30)
ğır-	1. geçmesini engellemek ğ.-ıyom (27-16) 2. sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak ğ.-acağ (19-75) ğ.-arığ (44-45) ğ.-mış (28-28), (28-29)
ğıraç	verimsiz veya susuz, bitek olmayan (toprak)

ğiral	ğ. (12-24) <Sır. (kral) hükümdar
ğıram	ğ. (20-13) <Fr. (gramme) gram altın
ğıran	ğ. (44-5) öldürücü salgın hastalık ğ. (9-65), (9-76) ğ.+1 (9-65)
ğıravad	<Fr. (cravate) bir ucu ince, diğer ucu daha geniş, gömlek yakasının altından geçirilerek önde üçgen biçiminde bağlanan, özel kumaştan yapılan giysi aksesuarı; boyun bağı, medeniyet yuları ğ. (24-96)
ğırğ	bkz. ğırk (sıfat) ğ. (3-17), (43-88)
ğırh	bkz. ğırk (sıfat) ğ. (3-24)
ğırh	bkz. ğırk (sıfat) ğ. (16-15), (22-21), (26-2), (38-3), (48-5)
ğırh beş	kırk beş sayısı (sıfat) ğ. (45-8)
ğırh yedi	kırk yedi sayısı (sıfat) ğ. (7-2)
ğırhşinil	yaraları iyileştirmek için kullanılan geniş ve yassı bir bitki ğ. (43-116)
ğırhı çıh-	kırk günlük olmak ğ.-diğında (32-15)
ğırhla-	doğumdan kırk gün sonra bebeği törenle yıkamak ğ.-rdıh (32-16)
ğırhlı	kırk günlük olan ğ. (ğırhlı) (44-20) ğ.+ydı (ğırhlydı) (16-7) ğ.+yken (ğırhlyken) (33-34) ğ.+ymışim (ğırhlıymışım) (33-38)
ğırh	kırılmış olan (zarf) ğ. (21-42), (43-103)
ğırıl-	1. kırılmak, parçalanmak ğ.-dı (32-9) ğ.-ıncı (28-29) 2. üzölmek, darılmak ğ.-dım (5-126)
ğırım	izin, müsaade ğ. (30-17)
ğırk	kırk sayısı (sıfat) ğ. (15-15)
ğırlet	<Fr. (guirlande) işlemeli veya işlemez bir tür küçük yastık ğ. (19-42)
ğırmızı	kırmızı ğ. (5-11), (5-13), (5-27), (5-28), (26-18), (27-15), (44-27)
ğırşehër	Kırşehir ili

ğısa kes-	ğ.+de (22-6) sözü uzatmamak
ğısalt-	ğ.-ek (21-30) kısa duruma getirmek, kısılmasını sağlamak
ğısıltı	ğ.-ılmışı (40-3) kısılmış olan
ğısmed	ğ. (34-82) <Ar. (kısmet) Tanrı'nın her kişiye uygun gördüğü yaşama durumu; nasip, behre
ğısmet ol-	ğ. (34-10) <Ar.+Tür. (kısmet+ ol-) bkz. ğısmed
ğısım	ğ.-ur (19-17) <Ar. (kısm) bölüm, taraf
ğıs tarafı-	ğ.+ı (ğısmı) (15-5), (15-5) <Tür.+Ar. (ğıs+ taraf) bkz. ğız tarafı
ğış	ğ.+nın (35-25) ğ.+nın (40-30) kış mevsimi ğ. (16-24), (21-61), (27-10), (29-25), (39-50) ğ.+a (33-25) ğ.+ıdı (33-7) ğ.+ın (4-26), (11-8), (11-9), (12-12), (32-34), (50-39) ğ.+ın (26-20), (29-25), (34-81), (34-81)
ğış hazırılı	kış mevsimine girmeden önce yapılan hazırlık ğ. (38-31)
ğış meyvesi	<Tür.+Far. (ğış+ mīve) kış mevsimine yakın olgunlaşan meyve ğ. (5-30)
ğıtırkan	yer adı ğ. (43-66)
ğıvam	<Ar. (qivām) sıvılarda koyuluk, yoğunluk ğ.+ına (39-48)
ğıvrağ	pullu kumaş şerit ğ. (43-30)
ğıvrat-	kıvrırmak, çevirmek ğ.-ırsın (ğıvradırsın) (6-28)
ğıy-	doğramak ğ.-an (6-74) ğ.-dıhtan (6-75) ğ.-arılı (33-15), (44-49)
ğıyıl ğıyıl et-	kıpırdamaya, hareket etmeye çalışmak ğ.-er (ğıyıl ğıyıl eder) (9-74)
ğıylı halay	bir tür halay çeşidi ğ. (7-31)
ğıyma	çekilmiş et ğ. (34-46) ğ+.y1 (32-25)
ğıymet	<Ar. (kıymet) değer ğ.+den (25-41)
ğıymetli	<Ar.+Tür. (kıymet+ li) değerli

	ğ.+ydi (2-29)
ğıymıK	ğıymıK küçük sivri odun parçası
	ğ. (34-27)
ğiyēfeT	Ar. (kīyāfet) bkz. elbise
	ğ.+leri (29-11)
ğız	1. gelin
	ğ. (6-55), (24-10)
	ğ.+a (6-63)
	ğ.+ı (46-17), (48-29)
	ğ.+ın (6-54), (8-17)
	ğ.+ıñ (22-48), (26-11), (43-43)
	2. bkz. kız
	ğ. (1-2), (2-49), (3-15), (4-10), (4-16), (5-4), (8-20), (8-20), (8-38), (8-62), (9-10), (9-15), (9-18), (9-59), (9-78), (11-3), (12-8), (12-22), (14-4), (16-11), (18-6), (18-7), (18-10), (19-5), (19-22), (22-51), (22-63), (25-31), (25-32), (27-5), (27-5), (28-1), (29-7), (29-9), (39-25), (40-12), (43-44), (43-47), (43-74), (44-93), (48-23)
	ğ.+a (4-16), (4-17), (18-10)
	ğ.+ı (9-59), (19-8), (21-24), (27-5), (40-12), (44-64), (50-17)
	ğ.+ım (2-9), (13-2), (15-6), (21-35), (25-47), (34-115), (34-63), (38-11), (43-97), (45-9), (50-23)
	ğ.+ımın (50-18)
	ğ.+ımınkini (50-15)
	ğ.+ımın (22-6), (38-7)
	ğ.+ımız (34-105)
	ğ.+ın (1-104)
	ğ.+ını (39-22)
	ğ.+ıñ (34-101)
	ğ.+ıña (19-24), (34-51)
	ğ.+ıydım (25-40)
	ğ.+ıyım (22-3)
	ğ.+ıynan (16-18)
	ğ.+ım (34-113)
	ğ.+lar (8-23), (41-38)
	ğ.+ların (9-61)
	ğ.+larını (1-112)
	ğ.+nan (48-18)
ğız başı	gelinin kıyafeti, gelinlik
	ğ. (31-17)
ğız tarafı	<Tür.+Ar. (kız+ taraf) evlenme sürecinde kızın ailesi ve akrabaları; kızevi
	ğ. (5-68)
	ğ.+na (5-67)
ğızar-	kırmızı veya ona yakın bir renk almak; alarmak
	ğ.-dım (36-20)
ğızart-	kızgın yağda pişirmek
	ğ.-ıllardı (3-7)
	ğ.-ırıl (2-66), (ğızardırıl) (41-46)
ğızı iste-	bir kız evlenmek için ana ve babasından veya yakınlarından istemek
	ğ.-yoh (ğız istiyoh) (7-18)

ğızı isTe-	bkz. ğız iste- ğ.-rken (31-19)
ğızılıcī	bu ağacın güzün olgunlaşan, kırmızı, tek çekirdekli, reçeli ve şerbeti yapılan, buruk bir tadı olan yemişi ğ. (34-120)
ğızım	dişi cinsten birine daha yaşlı biri tarafından kullanılan bir seslenme sözü ğ. (43-74)
ğī	be...' hey...' gibi çağırma, seslenme ünlemi (kadınlar için kullanılır) (ünlem) ğ. (19-73), (34-76)
ğobek	vücudun karın bölgesi ğ.+ten (19-62)
ğoca	1. bkz. büyük, 1 ğ. (24-21), (29-49), (32-27), (39-45) 2. eşlerden erkek olanı ğ.+m (22-62), (3-12) ğ.+sı (19-23), (2-51), (36-6) ğ.+ya (6-4) 3. yaşlı, ihtiyar ğ. (24-2)
ğocama-	yaşlanmamak ğ.-zdıḥ (25-44)
ğocağarı	yaşlı kadın ğ. (6-15), (46-33)
ğoca ğoca	büyük büyük, iri iri ğ. (22-39)
ğocaman	çok iri, çok büyük (sıfat) ğ. (39-13)
ğociya gēt-	evlenmek ğ.-di (48-12)
ğo-	1. aktarmak, kaba boşaltmak ğ.-rsun (6-77) ğ.-ruḥ (50-53) 2. belirlemek ğ.-rdun (3-22) 3. dizmek ğ.-llardı (5-27) 4. bkz. ğoy-, 2 ğ.-dular (19-54) ğ.-llar (24-17), (33-34), (33-35) ğ.-llardı (6-17), (19-59), (21-51), (26-18), (29-42), (34-91), (39-45), (41-15), (43-28), (43-29) ğ.-nurdu (18-19) ğ.-ḡ (38-31), (38-32) ğ.-rdu (8-48), (34-15), (41-14) ğ.-rdum (34-72) ğ.-rduḥ (6-35), (32-18), (44-14), (44-20), (44-21), (45-51) ğ.-rken (28-28) ğ.-rsun (7-36) ğ.-ruḥ (6-34), (6-41), (22-30), (26-22), (32-25)

	5. bkz. g�y-, 3
	�-ru� (14-6), (14-6), (50-73)
	6. bkz. g�y- 6
	�-llardı (32-31)
	�-nurdu (44-87)
	�-rdu (34-23)
	�-rdum (8-77), (8-78), (8-81)
	�-ru� (2-65), (2-65), (29-36), (29-38), (33-16), (33-20), (34-84), (44-45), (44-47), (44-47), (44-74), (50-45)
	7. ikram etmek
	�-llar (16-46)
	�-rdu (34-19)
	�-rdu� (34-104)
	8. bkz. �oy-
	�-�an (24-63)
	�-llardı (32-22)
	�-rdu (22-59), (29-22), (29-22)
	�-u� (33-36)
	9. y�klemek
	�-rlardı (4-49)
�o�-	koku �ıkarmak
�o�ulu	�-ar (22-54)
	kokusu olan
�ol	�. (45-46)
	1. bitkinin sapları
	�.+unu (29-36)
	2. insan v�cudunda omuz ba�ından parmak u�larına kadar uzanan b�l�m; dal
	�.+ları (21-42), (42-16)
	�.+um (42-27)
	�.+undan (9-19)
	�.+u�ndan (10-4)
	3. kese, c�zdan
	�.+undan (44-78)
�ompile	<Fr. (complet) tamamen
	�. (30-16)
�om�u	konutları yakın olan kimselerin birbirine g�re aldıkları ad
	�. (9-106), (22-14), (25-26)
	�.+lar (14-11), (21-68), (22-33)
	�.+larımınan (44-33)
	�.+larımız (50-78)
	�.+ları� (16-23)
	�.+larnan (23-23)
	�.+muz (34-88)
	�.+ya (�om��ya) (1-42)
	�.+ydu� (32-3)
�om��	bkz. �om�u
	�.+lar (1-43), (9-106)
	�.+ları (5-104)
�om�uluh	kom�u olma durumu

gomtan	ğ. (6-68) bir asker topluluğunun başı; kumandan, bey (I), mir ğ.+ı (27-13), (15-26) ğ.+ım (15-29), (27-22)
gon-	yerleşmek, iskan etmek ğ.-muş (28-17)
gonserme	<Fr. (converse) bkz. gonserve ğ. (16-25)
gonserve	<Fr. (converse) ısı ile sterilize edilerek uzun zaman saklanabilecek biçimde kutulanmış (yiyecek) ğ. (6-30) ğ.+ı (38-31) ğ.+si (19-72)
gonşu	bkz. gomşu ğ.+larımız (26-32) ğ.+muz (8-38)
gonu gonşu	bütün komşular, birbirine yakın yerde oturan kimseler ğ. (16-47)
gonu gonşu	bkz. gonu gonşu ğ. (31-21)
gonuş-	söz söylemek ğ.-mağ (25-5) ğ.-tun (17-9) ğ.-uyom (9-87) ğ.-ullar (44-65) ğ.-uluyodu (47-23) ğ.-urdu (8-23) ğ.-uyodum (40-12)
gon-	kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek ğ.-uyo (8-37)
gonya	Konya ili ğ.+dan (5-46)
gonşu	bkz. gomşu ğ. (16-62) ğ.+lar (1-46), (29-28), (3-26) ğ.+larınan (16-64) ğ.+m (16-63) ğ.+nuş (26-2) ğ.+suna (48-44)
gonşuluğ	bkz. gomşuluğ ğ. (46-30), (47-25)
gop-	1. hızlıca koşmak ğ.-arağ (9-69), (16-69) ğ.-ardığ (6-36) ğ.-ardığ (6-36) 2. vermek ğ.-arsa (2-29), (34-107), (44-78)
gors	anlamsız sözcük ğ. (18-31)

goru-	muhafaza etmek ğ.-r (34-34)
ğorğ-	ğ.-yomuş (6-24) korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak ğ.-ardım (25-35) ğ.-mazlardı (2-47) ğ.-uyodum (21-22)
ğorhu	bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü ğ.+ynan (43-77)
ğorkut-	korkmasına yol açmak ğ.+masınlar (41-15)
ğoşam	bir ya da iki avıç dolusu ğ. (19-48), (24-27)
ğoşam ğoşam	avuç avuç ğ. (19-45)
ğoş-	1. adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek; seyirtmek ğ.-ardı (12-37) 2. hayvanı çekeceği arabaya veya sabana bağlamak ğ.-ardıh (7-17), (22-41) ğ.-arlar (7-27) ğ.-uyoh (24-22) 3. yaşamak, zamanı tüketmek ğ.+tum (5-108), (5-134)
govala-	kaçanın arkasından koşmak, yakalamaya çalışmak ğ.-r (44-94)
ğoy-	1. bırakmak ğ.-up (34-1) 2. eklemek, katmak ğ.-uyoh (2-16) 3. emanet etmek ğ.-duydum (12-29) 4. inşa etmek ğ.-muşlar (1-78) 5. bkz. koy- ğ. (40-9) ğ.-acām (50-25) ğ.-ah (22-60) ğ.-du (32-20) ğ.-dular (50-20) ğ.-dū (40-2) ğ.-muşlar (12-27) ğ.-uyo (22-56) 6. paketlemek ğ.-allardı (21-39) ğ.-uyoh (22-29), (16-26), (16-28) ğ.-üm (43-93) 7. saklamak, muhafaza etmek ğ.-uyoh (6-31) 8. yerleştirmek

	ğ.-acān (34-1)
	ğ.-acāṇ (24-13)
	ğ.-alım (9-81)
	ğ.-ar (7-38)
	ğ.-uyolar (17-58)
	ğ.-uyoh (36-11)
	ğ.-ölardı (19-63)
ğoyama-	ad verememek
	ğ.-amazdıḥ (18-40)
ğoyğun	acıklı
	ğ. (19-30)
ğoyma-	1. bırakmamak
	ğ.-mazdıḥ (45-45)
	2. eklememek, katmamak
	ğ.-maḥ (44-38)
	3. içeri sokmamak
	ğ.-yollar (ğoymuyollar) (9-91)
ğoyun	1. geniş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan
	ğ. (4-21), (6-59), (7-24), (15-13), (15-15), (18-12)
	ğ.+u (15-15)
	ğ.+um (11-13), (34-49)
	ğ.+un (6-59)
	ğ.+uḥ (21-52)
	2. kucak
	ğ.+una (41-32)
ğoyun derisi	koyundan elde edilen deri
	ğ.+ni (<i>ğoyunuḥ derisi</i>) (21-51)
ğoyuḥ	bkz. ğoyun
	ğ. (19-10), (21-32), (34-48), (34-), (43-17)
ğoyuḥ ğözü	koyun gözü
	ğ. (45-46)
ğoyu	akışkan olmayan, yoğun (zarf)
	ğ.+su (43-12)
ğoza	gümüşten ve sırmadan yapılmış süslü düğme
	ğ.+m (32-4)
ğō-	bkz. ğōğ-
	ğ.-muṣ (5-44)
ğōğ-	sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek; savmak, defetmek, deflemek
	ğ.-du (9-36), (28-5)
ğōğ	gök rengi
	ğ. (22-10)
ğō	bkz. ğōğ
	ğ.+deki (9-131)
ğōn	sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. duyguların kaynağı; içeri, yürek, dil (II), kalp (I)
	ğ.+ümün (9-114)
ğubaş-	imece ile iş yapmak, yardımlaşmak

	ğ.-ırılı (6-70)
	ğ.-mağ (6-71)
ğuçak	kucak
	ğ.+mda (<i>ğuçāmda</i>) (20-19)
ğul	Tanrı'ya göre insan
	ğ. (43-126)
	ğ.+a (5-90)
ğullan-	bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak
	ğ. (43-56)
	ğ.-acağ (14-9)
	ğ.-ırdı (17-56)
	ğ.-ırdılı (43-124)
	ğ.-mışlar (5-58)
	ğ.-ılmış (5-55)
ğulak	bkz. gulağ
	ğ.+na (ğulāna) (5-104), (<i>ğulāğna</i>) (26-19), (33-36)
ğulyā	Kafirun suresi
	ğ. (18-30), (18-31)
	ğ.+ya (18-29)
ğum	ince toprak
	ğ.+unu (46-3)
ğura çek-	ad çekmek
	ğ.-ellerdi (32-21)
ğur-	oluşturmak, yapmak
	ğ.-allardı (44-83), (49-12)
	ğ.-arılı (22-40)
	ğ.-dı (34-93), (34-93), (38-39), (45-44)
	ğ.-dular (6-53), (8-16), (22-50), (43-42)
	ğ.-uyo (5-53)
	ğ.-uyodu (22-32), (22-32)
ğuran ğursu	Kur'an kursu
	ğ.+ğa (22-33)
ğuran	Kur'an-ı Kerim
	ğ. (22-34), (41-14), (44-21)
ğurban	<Ar. (ğurbān) 1. bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek
	ğ. (16-10), (16-41)
	2. dinin buyruğunu veya bir adağı yerine getirmek için kesilen ve belli özellikleri taşıyan hayvan
	ğ. (38-36)
	ğ.+ın (6-23), (6-23)
ğurban bayramı	<Ar.+Tür. (ğurbān+ bayram) ay takvimine göre Zilhicce ayının onunda başlayıp dört gün süren ve kurban kesilen dinî bayram, Kurban
	ğ. (1-36)
ğurban kes-	<Ar.+Tür. (ğurbān+ kes-) din buyruğunu yerine getirmek için bir hayvanı keserek etini dağıtmak
	ğ.-ilecek (48-33)
ğurban ol-	<Ar.+Tür. (ğurbān+ ol-) bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek
	ğ.-duğum (3-2), (8-1)
	ğ.-uyum (8-1)

	ğ.-urum (8-58)
	ğ.-uyum (9-39), (9-39), (9-62)
ğurban os-	<Ar.+Tür. (qurbān+ ol-) bkz. ğurban ol- ğ.-sun (1-29)
ğurbe	<Rum. (gübre) verimini artırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkı, kimyasal veya bitkisel madde; kemre ğ.+lere (12-35) ğ.+si (12-35)
ğurbet	<Ar. (ğurbet) doğup yaşanılmış olan yerden uzak yer; gurbetlik ğ. (4-27) ğ.+den (25-35) ğ.+in (6-48)
ğurbacı ^b	küçük kurbağa ğ. (17-56)
ğurdāle	<İt. (cordella) geniş ipekli şerit ğ. (5-28)
ğurğ _anası	kuluçkaya yatan tavuk ğ. (9-82)
ğursah	mide ğ.+larını (9-67)
ğurşun dök-	halk inancına göre erimiş kurşunu, hastanın üstünde, içinde su bulunan bir kaba dökerek ortaya çıkan şekillerin yorumuyla nazar, büyü, hastalık vb. şeyleri önlemek, iyileştirmek ğ.-ellerdi (46-32) ğ.-üyölar (6-14), (6-14)
ğurtar-	birinin cezalandırılmasına engel olmak ğ.-dı (5-71)
ğurs	<Fr. (cours) eğitim ğ. (20-10)
ğuru	yaş olmayan ğ.+su (6-32)
ğuru-	1. çok susamak (mecaz) ğ.-dum (5-123) 2. ıslaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek; kakırdamak ğ.-r (50-68)
ğuru fasulyā	<Tür.+Rum. (kuru+ fasulye) kuru fasulye ğ. (19-71)
ğuru fasulle	<Tür.+Rum. (kuru+ fasulye) bkz. ğuru fasulyā ğ.+ye (6-33)
ğurut-	kurumasını sağlamak ğ.-ullar (<i>ğurudullar</i>) (35-41), (46-13) ğ.-ullardı (<i>ğurudullardı</i>) (47-13) ğ.-ur (<i>ğurudur</i>) (29-49) ğ.-urduḥ (<i>ğurudurduḥ</i>) (13-19), (19-71), (22-44), (41-39), (42-25), (42-31), (43-12), (45-53) ğ.-uruḥ (<i>ğuruduḥ</i>) (28-33), (18-46) ğ.-uyoduḥ (<i>ğuruduyoduḥ</i>) (6-32), (22-29), (31-7) ğ.-uyölar (6-23)
ğurul-	bir yere yerleşmek

ğuruycuḡ	ğ.-muş (4-31) anlamsız sözcük
ğuşbunnu	ğ. (17-56) kuşburnu bitkisi
ğuşluk _ açā	ğ. (26-28), (44-73) yer adı
ğuş	ğ. (7-14) iki kanatlı uçan hayvanların genel adı
ğuşğuşu	ğ. uma (43-50) yenilir bir çeşit yaban bitkisi
ğutlu	ğ.-yu (34-121) uğurlu
ğutlu _ os-	ğ. (6-56) uğurlu olsun, bolluk ve iyilik getirsin anlamında kullanılan bir kutlama sözü
ğutlu _ os-	ğ.-sun (29-7) bkz. ğutlu _ os-
ğovala-	ğ.-sun (6-55), (22-51), (43-44) 1. gütme, otlatmak
	ğ.-rdıḡ (2-55)
	2. bkz. ğovala-
	ğ.-dı (20-11)
	ğ.-llardı (30-26)
ğuvan	çoğunlukla toprak veya tahtadan yapılan arı barınağı
ğuyen	ğ.+ları (34-7) yabanî vişne
ğuveter	ğ. (12-44) <Fr. (goitre) boyundaki troit bezinin aşırı büyümesiyle beliren hastalık; guşa, cedre
ğuvetli	ğ.+den (34-31) <Ar.+Tür. (kuvvet+ li) bkz. guvvetli
ğuvvetli	ğ.+ce (39-32) <Ar.+Tür. (kuvvet+ li) güçlü
ğuyu	ğ. (15-3) toprağa kazılan derince çukur
	ğ. (28-23)
	ğ.+nuḡ (28-23)
ğuzu	1. genellikle küçük çocuklara hitaben kullanılan sevgi sözü (mecaz)
	ğ.+m (44-34)
	2. koyunun yavrusu
	ğ. (15-15), (34-80), (43-81)
	ğ.+lar (25-38)
	ğ.+ları (34-789)
	ğ.+m (5-91)
ğüzel ol-	bkz. güzel
	ğ.-muş (34-35)
ğ	
ğarafil	<Ar. (karanful) karanfilgillerden, güzel renkli çiçekler açan bir süs bitkisi
	ğ.+li (34-76)

ğavurma	bkz. ğavurma ğ. (1-105)
ğavga	<Ar. (ğavġā) dövüş ğ. (25-26)
ğavúm	<Ar. (ğavm), aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu; budun ğ.+ler (1-75)
ğız	bkz. ğız, 2 ğ.+ım (43-98)
ğóbek	1. göbek bağı ğ.+ende (<i>ğóbeğende</i>) (3-19) ğ.+ini (<i>ğóbēni</i>) (19-52) 2. bkz. ğobek ğ. (<i>ğóbēn</i>) (45-42) ğ.+m (<i>ğóbām</i>) (45-41)
ğók	1. gökyüzü ğ.+e (<i>ğóğē</i>) (9-6) 2. bkz. 1. ğöğ ğ. (5-26)
ğókdere	yer adı ğ. (17-36)
ğómlek	vücudun üst kısmına giyilen kollu veya yarım kollu, yakalı giysi ğ. (9-8)
ğónder-	bir yere doğru yola çıkarmak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak ğ.-di (24-67) ğ.-irdik (20-29)
ğónderme-	bir yere doğru yola çıkmamak, olduğu yerde kalmak ğ.-di (26-15) ğ.-diler (23-5)
ğóneş _enerjisi	<Tür.+Fr. (güneş+ énergie) güneş ile elde edilen enerji ğ. (33-12)
ğónjülle-	ilgilenmek, hürmet etmek ğ.-meye (17-27)
ğóPgózel	çok güzel ğ. (43-122)
ğór-	1. beslemek, yetiştirmek ğ.-üyoh (12-9) 2. gözle algılamak, seçmek ğ.-dün _ñü (5-133) ğ.-dük (19-20) ğ.-düm (10-4), (1-35), (26-5) ğ.-dün (43-61) ğ.-dün _ñü? (40-28) ğ.-dün (1-58) ğ.-ecām (27-6) ğ.-ecāñız (40-16) ğ.-erekden (43-35) ğ.-müş (13-6) ğ.-müşsün (1-81)

	g.-üller (45-28)
	g.-ün (41-34)
	g.-üP (19-17)
	g.-ürdüm (28-3)
	g.-üyüm (27-4)
	g.-üyo (34-70)
	g.-üyō muyduḥ (42-26)
	3. tabi tutulmak
	g.-düm (7-4)
	4. yapmak, eylemek
	g.-ürdük (6-40)
	g.-ürdük (6-43)
	g.-ür (16-44)
	g.-ürler (5-104)
	g.-üyom (31-6)
	5. ziyaret etmek
	g.-üller (46-31)
góre	bkz. göre (edat)
	g. (12-16), (21-53), (24-50), (44-55)
góreme-	1. bilememek, farkında olamamak
	g.-dim (12-4)
	2. bir işi yapamamak
	g.-yom (<i>góremiyom</i>) (31-5)
	3. gözle görememek, algılayamamak
	g.-dim (27-10), (27-9)
górenekli	görölmeye değer
	g. (19-40)
górenek	bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı; âdet
	g.+mız (<i>górenāımız</i>) (34-29)
górev	iş
	g.+i (37-3)
górevlen-	birine bir görev vermek; vazifelendirmek, tavzif etmek.
	g.-dirillerdi (39-27)
górkemli	büyüklüğü, görünüşü ve güzelliğiyle görenleri etkileyen
	g.+ydi (25-41)
góorme	1. bkz. görmek
	g. (26-7)
	2. ziyaret etmek işi
	g.-meye (17-27), (45-26)
	g.-míye (39-22)
góorme-	1. bilmemek, farkında olmamak
	g.-dik (7-3)
	g.-den (9-47)
	2. gözle görmemek
	g.-den (40-15), (44-6), (48-6)
	g.-di (25-45)
	g.-dik (1-32), (13-25)
	g.-dim (3-16), (3-16), (16-53), (19-15), (26-5), (38-38)
	g.-yon ḡ (<i>górmüyon ḡu</i>) (1-30)

górmek	tanıma, tanışma g.-mek (27-5)
górpe	yeni doğmuş oğlak, kuzu ve benzeri hayvan yavrusu g. (2-55)
görücü usülü	<Tür.+Ar. (görücü+ uşul) evlenmek isteyen erkek için kız görmeye gidilmesi yöntemi g. (7-18), (12-7), (14-3), (23-3), (41-2), (43-20), (44-66), (50-7) g.+yle (4-4), (19-2), (29-2) g.+ynen (33-3)
görük-	... durumunu gelmek g.-dü (37-18)
görüm	kocanın kız kardeşi, görümce g.+ümü (42-36)
görün-	görünür ol- g.-ür (1-66)
gósder-	görülmesini sağlamak g.-diyolar (44-59) g.-T (39-18)
gósdermek	tarif etme g. (39-19)
götür-	bkz. götür- g.-dü (1-16), (5-36), (24-69) g.-dügü (26-11) g.-dük (25-17) g.-düler (21-29) g.-düm (29-16), (50-24) g.-ecek (40-18) g.-müş (33-38) g.-müşler (43-55) g.-rük (28-34), (44-67), (44-69), (50-63), (50-70) g.-rüm (17-24), (17-25) g.-seydin (29-20) g.-üller (34-77), (40-30) g.-üllerdi (29-28), (32-29), (45-35) g.-ür (10-7), (17-25), (18-45), (18-47), (34-61), (50-67) g.-dü (34-80) g.-dük (18-44), (21-69), (42-30) g.-ürler (13-2) g.-ürüm (34-9) g.-üyoh (23-20) g.-üyüm (1-17), (1-20), (34-117) g.-üym (43-93)
götürme	götürmek işi g. (12-22)
gótúr-	bkz. götür- g.-üP (47-15)
góy	<Far. (kūy) bkz. köy g.-de (46-18)
góz	1. cep, bölme

	g.+ü (34-61)
	g.+üne (34-30)
	2. görmeye yarayan organ
	g.+lüm (20-19), (20-18), (20-22), (20-28)
	g.+ü (6-23), (19-16)
	g.+üm (43-98)
	g.+üynen (6-23)
	3. oda
	g. (45-12)
góz boncuğu	nazar boncuğu
	g.+ları (<i>góz boncuğları</i>) (43-86)
góz dāğme-	nazar değmemek
	g.-sin (22-12)
góz dik-	bir yere veya noktaya bakar durumda kalmak
	g.-tim (5-79)
góz yum-	görmezlikten gelmek, hoş görmek, bağışlamak
	g.-uyo (4-36)
gózel	bkz. güzel
	g. (2-74), (8-66), (44-46), (44-56)
gózellik	estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik; hüsün
	g.+i (<i>gózeği</i>) (24-61)
gözlük	göz kararınca
	g. (6-76)
gözü açığ	uyanık
	g. (22-70)
gözü dāğ-	nazar değmek
	g.-di (16-61)
gōğ	bkz. göğ
	g. (38-37)
gōğün	gönül rızası
	g.+üm (<i>gōğnüm</i>) (3-4)
gōğün	bkz. göğün
	g.+lerin (34-12)
gurban	<Ar. (kurbān) bkz. gurban, 1
	g. (36-13)
guvan	bkz. guvan
	g. (34-6)
gúccüt-	küçük duruma getirmek
	g.-ürdük (<i>gúccüdürdük</i>) (43-7)
gúccük	bkz. kúccük (sıfat)
	g. (9-3), (2-67), (25-50), (42-14), (45-31)
	g.+ken (<i>gúccüğken</i>) (19-73)
	g.+düm (<i>gúccüğdüm</i>) (16-31), (38-19)
	g.+üm (<i>gúccüğüm</i>) (22-13)
	g.+lere (2-56), (43-81)
	g.+ydüm (<i>gúccüydüm</i>) (3-1)
gúccük gúccük	bkz. gúccücük (zarf)
	g. (2-59), (34-77)
gúccük	bkz. kúccük

gúccücük	g. (38-10), (38-11) çok küçük (zarf) g. (43-92)
gúçukbaş	koyun ve keçiye verilen ortak ad g.+ı (11-14)
gúd-	bkz. güt- g.-ellerdi (34-77) g.-erdi (34-78) g.-erdik (34-78) g.-üyoh (10-12) g.-üyölardı (48-42)
güğüm	<Rum. (güğüm) yandan kulplu, boynu uzun, genellikle bakırdan su kabı; debbe g.+ler (43-119)
gújlen-	kırgınlık duymak, üzölmek g.-diler (22-25)
göl	<Far. (göl) bkz. gül g. (32-7) g.+eni (43-90) g.+ler (20-23) g.+leri (22-54) g.+üdü (32-7) g.+üm (25-15), (45-37)
göl-	insan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak g. (21-74)
göldibi	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağılı mahllelerden biri g. (29-17)
güleş	bkz. güleş g. (17-20) g.+ten (17-22)
güllü	gölü olan g. (17-31)
gümüş	değerli bir maden g.+den (32-5)
gün	1. bkz. gün, 1 (isim) g. (1-102), (1-102), (6-42), (8-44), (13-12), (16-58), (17-17), (19-61), (19-63), (21-19), (21-68), (24-11), (26-12), (26-12), (26-32), (26-33), (28-11), (28-12), (29-27), (31-10), (31-11), (31-11), (31-13), (3-13), (33-10), (33-33), (34-111), (34-119), (36-14), (37-23), (38-22), (38-29), (39-26), (39-31), (39-32), (39-42), (40-9), (41-10), (41-10), (41-23), (42-4), (42-6), (43-88), (44-36), (44-61), (44-62), (45-35), (46-18), (47-16), (48-15), (49-7), (50-29), (50-31), (50-34), (50-68) g.+de (2-19), (28-35) g.+dür (34-4) g.+e (5-65) g.+lerde (33-33) g.+erini (4-30), (4-30), (4-30)

	g.+ü (2-18), (4-29), (6-60), (21-61), (26-33), (27-10), (33-8), (34-105), (38-22), (38-23), (38-27), (39-26), (39-30), (42-3), (44-63), (49-6) , (49-7), (50-32), (50-79)
	g.+üdü (2-10)
	g.+üm (21-19)
	g.+ümü (47-24)
	g.+ün (44-2)
	2. zaman, devir (zarf)
	g.+lerde (24-44)
	g.+lerimizdeydi (22-37)
	g.+ümde (22-46)
	g.+ümüzde (10-2)
	g.+ünde (22-8)
	g.+ünden (28-25)
gún _al-	kararlaştırmak, belirlemek
	g.-dılar (41-21)
	g.-ıllar (31-10)
güneş	gün ışığı
	g.+te (31-7)
günlük	bir günlük zaman dilimi (sıfat)
	g. (14-5), (17-14), (31-5)
günlük	üzerinden gün geçmiş veya geçecek (sıfat)
	g.+ken (<i>günlüğken</i>) (3-10)
	g.+müssüm (<i>günlümüssüm</i>) (33-39)
günnük	belirlenen gün, zaman (isim)
	g. (41-19)
günsalıh	bkz. günsalık
	g. (31-10), (41-20)
günsalık	belirlenen düğün, tören tarihi
	g.+ın (<i>günsalın</i>) (42-3)
günsal	bkz. günsalık
	g.+ā (41-18)
güt-	bkz. güt-
	g.-meye (17-55)
güven-	güven duymak, itimat etmek
	g.-enler (17-51)
güz	sonbahar mevsimi (zarf)
	g. (47-26)
güzel	bkz. güzel (sıfat)
	g. (1-89), (4-39), (4-42), (6-29), (18-25), (19-60), (28-7), (29-39), (36-12), (38-14), (38-20), (39-33), (41-53), (41-56), (48-9), (50-41)
	g.+idi (11-12)
	g.+idim (33-40)
	g.+miş (50-17)
güzel ol-	güzelleşmek
	g.-ursa (34-35)
güzelce	iyice adamaklıllı (zarf)
	g. (6-74), (26-25), (33-18), (34-121), (39-41)
güzelleşeme-	güzel olamamak

güzellinen	g.-yom (<i>güzelleşemiyom</i>) (36-18) güzel bir şekilde, güzellikle (zarf) g. (48-8)
gün	bkz. gün, 1 g. (11-17)
g	
gan	bkz. gan g.+ımız (34-52)
gız	bkz. gız, 1 g. (48-11) g.+lar (48-12)
goşu	bkz. goşu g.+lar (48-30)
h	
he	evet anlamında kullanılan bir söz h. (16-10), (22-5), (48-23)
hebe	<Ar. ('aybe) at, eşek vb. binek hayvanlarının eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine öteberi koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba h. (8-48) h.+yi (8-48)
heç	bkz. hiç (zarf) h. (45-24)
hedik	kaynatılmış buğday, bulgur, mısır vb. şeyler h. (45-52), (50-65)
hedik vur-	buğday kaynatmak h.-urdu (31-28)
hediye	<Ar. (hediyye) armağan h. (6-63)
hedī	bkz. hedik h. (50-67)
heḳā	<Ar. (ḥikāye) bkz. heḳā'e h.+sı (7-16)
heḳā'e	<Ar. (ḥikāye) geçmiş h. (18-26)
helarda	bkz. heralda (zarf) h. (2-1)
helke	<Rum. bakırdan yapılan bakraç, kova h. (34-23)
helle aşı	mercimek ve unla yapılan bir çorba h. (13-15), (13-16)
helva	<Ar. (ḥalvā) şeker, yağ, un veya irmikle yapılan tatlı h. (6-40), (41-54) h.+yı (26-34)
helva yap-	<Ar.+Tür. (ḥalvā+ yap-) helva pişirmek h.-arlı (26-33)
hem	<Far. bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki anlamlarında kullanılan bir söz h. (16-9)

hemen	<Far. (hemān), 1. çabucak h. (2-66), (6-78), (8-39), (24-72), (29-38), (34-61), (37-15), (40-9), (45-22), (45-23) 2. bkz. hem h. (24-49) 3. bkz. hemen hemen (1-24)
hemen hemen	aşağı yukarı h. (1-59), (2-43), (5-49)
hemi	1. dahi, kez (zarf) h. (5-16), (5-16), (24-49), (36-4), (41-38), (41-38), (43-62) 2. bkz. hem (zarf) h. (5-55), (5-55), (19-9), (19-9), (19-9), (34-34), (34-34), (34-97), (34-97)
hep	<Far. (heb) hiçbirini dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak (zarf) h. (1-37), (1-45), (6-9), (8-40), (18-32) h.+imiz (14-11)
heP	<Far. (heb) bkz. hep (zarf) h. (26-27), (29-21), (30-21), (34-5), (37-19), (41-12), (42-36), (42-9), (43-48), (45-34), (47-1)
hepsi	bkz. hepsi (zamir) h. (20-27), (43-3), (5-12) h.+nden (26-28)
hepsi	tamamı (zamir) h. (5-110), (5-117), (34-98), (45-28) h.+ni (4-9), (13-15), (32-32), (34-43)
her	<Far. önüne geldiği ismin benzerlerini teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz h. (5-23), (5-27), (5-80), (5-115), (6-63), (11-10), (24-2), (25-25), (26-11), (33-33), (34-16), (34-28)
her şey	<Far.+Ar. (her+ şey') o anda bulunanların bütünü h. (36-16) h.+den (25-25) h.+i (34-30)
her şey	<Far.+Ar. (her+ şey') bkz. her şey h.+i (35-31), (1-45) h.+inden (2-42)
heralda	galiba (zarf) h. (39-2), (28-28)
herg	toprağı sürme işi h. (24-46)
herif	<Ar. (ḥarīf) adam; koca; kocam; beğim h. (9-39), (9-71) h.+im (45-8)
herīf	<Ar. (ḥarīf) bkz. herif h. (9-62)
herkes	<Far. (her+kes) insanların bütünü, tamamı h.+i (28-19)
herkeş	<Far. (her+ kes) bkz. herkes

	h. (1-39), (1-80), (6-68), (8-23), (12-14), (16-44), (22-56), (29-3), (31-27), (34-92), (42-17), (43-25), (45-6), (47-15), (47-26), (48-32), (48-34), (48-44)
	h.+iñ (48-13), (48-42)
	h.+te (29-28)
herkez	<Far. (her+kes) bkz. herkes
	h. (48-17)
hesap	<Ar. (ḥisāb) ölüm
	h. (5-87)
heTtā	<Ar. (ḥattā) bkz. ḥatda
	h. (28-23)
heves	gelip geçici istek
	h. (9-31)
	h.+im (41-6)
hey	seslenmek veya ilgi ve dikkat çekmek için söylenen bir söz (ünlem)
	h. (5-77)
hêç	<Far. (hīç) bkz. hiç
	h. (1-22), (2-45), (3-14), (4-30), (8-26), (10-2), (10-3), (16-14), (16-16), (16-21), (16-30), (16-53), (16-63), (18-38), (21-45), (21-59), (21-67), (22-22), (22-57), (22-65), (22-7), (24-10), (25-7), (25-3), (27-21), (34-35), (44-31)
hêÇ	<Far. (hīç) bkz. hiç
	h. (11-1), (21-78), (25-15), (25-21), (25-44), (26-5), (32-19), (34-68), (43-126), (45-29), (45-45), (48-10)
hêç	<Far. (hīç) bkz. hiç
	h. (21-78), (27-18), (50-22)
hêkāye	<Ar. (ḥikāye) bkz. heḳāʾe
	h. (21-62)
hē	bkz. he
	h. (6-69), (16-20), (17-26), (23-13), (23-17), (41-20), (42-29), (43-76), (44-51), (44-67), (45-11)
hēpsi	bkz. hepisi (zarf)
	h. (45-38)
hēy	bkz. hey (ünlem)
	h. (5-69)
hibe	<Ar. (hibe) bağış
	h. (15-13)
hiç	olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz
	h. (4-11), (5-133), (6-41), (19-67), (21-31), (37-7), (40-28), (43-33)
hiÇ	bkz. hiç
	h. (47-20), (50-10)
hindi	<Ar. (hindī) kümes hayvanı
	h.+ye (39-66)
hissetme-	<Ar.+Tür. (ḥiss+ et-) duymak
	h.-yom (<i>hissetmiyom</i>) (27-24)
hölük	yeni doğum yapmış kadının altına dökülen elenmiş sıcak toprak
	h. (31-23)
hüsüsü	<Ar. (ḥuşūṣī) özel olarak, özellikle
	h. (37-23)
ḥ	
ḥa	1. ama, fakat (ünlem)

	h. (16-41)
	2. bir şeyin birdenbire hatırlandığını veya kavrandığını anlatan bir söz (ünlem)
	h. (2-3), (6-9), (21-3)
	3. dikkati çekmek, uyarmak için kullanılan bir söz (ünlem)
	h. (16-3), (24-72), (30-22), (42-35)
	4. bkz. işte (ünlem)
	h. (17-44), (18-6), (19-47)
ha bire	durmadan, sürekli (zarf)
	h. (50-69), (50-14)
habar	<Ar. (haber) bkz. haber
	h. (17-41)
haber	<Ar. (haber) bilgi, duyum
	h.+i (27-18)
	h.+in (27-21)
haber ver-	<Ar.+Tür. (haber+ ver-) bildirmek, haber ulaştırmak
	h.-irdik (48-17)
hacelî	kişi adı
	h.+ylen (5-60)
hacılâli	Altınsu köyünün eski adlarından biri
	h.+nden (5-6)
hacılâlin	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı köylerden biri
	h. (5-5), (5-5)
haçlıh ver-	para vermek
	h.-illerse (34-12)
hacıya git-	<Ar.+Tür. (hacc+ git-) hacca gitmek
	h.-ecēm (gidecem) (34-10)
hadi	bkz. haydi (zarf)
	h. (5-43), (6-11)
hafda	<Far. (hefte) bkz. hafta
	h. (43-14), (43-58), (43-91), (44-82), (50-78)
	h.+ye (hafdıye) (5-65)
hafta	<Far. (hefte) birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem
	h. (5-103), (11-18), (18-14), (24-7), (34-117), (34-36), (35-8), (41-55)
	h.+sında (5-2)
hafT	çeşme yalağı, oluk
	h.+lar (39-38)
hafTa	<Far. (hefte) bkz. hafta
	h. (30-11), (30-12)
hala	<Ar. (hāle) babanın kız kardeşi; bibi
	h. (8-25)
	h.+ları (39-23)
halay	Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde genellikle davul ve zurna eşliğinde toplu olarak oynanan bir halk oyunu
	h. (7-30), (24-86)
	h.+larda (24-87)
halay çek-	halay oyunu oynamak
	h.-eller (30-23)
	h.-ellerdi (5-69), (21-40)

ħalbır	ħ.-erdik (35-13) <Ar. (ğırbâl) kalbur
ħalen	ħ.+larnan (50-62) <Ar. (ħālen) hâlâ
ħaley	ħ. (28-23), (28-30) bkz. ħalay
ħaley çek	ħ. (20-30) bkz. ħalay çek- ħ.-eller (44-92) ħ.-ellerdi (18-15), (49-19) ħ.-ilirdi (11-19)
ħalı	yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için, genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı ħ. (16-42), (22-32), (42-35) ħ.+nın (6-37) ħ.+sı (26-8)
ħalı doğu-	ħalı üretmek ħ.-r (9-43)
ħalk	<Ar. (ħalk) ahali ħ.+ı (46-16), (46-22)
ħamam	<Ar. (ħammām) yıkanılacak yer ħ. (46-10) ħ.+a (43-58)
ħamam Pazarı	üstü kapalı pazarlara verilen ad ħ. (38-27)
ħamam bazarı	bkz. ħamam Pazarı ħ. (38-28)
ħamır	<Ar. (ħamīr) bkz. ħamur ħ. (23-21), (50-49) ħ.+a (50-52) ħ.+ı (26-21), (33-29), (41-49), (44-44), (44-38) ħ.+ını (26-25), (50-39) ħ.+nan (42-24)
ħamır çorbası	<Ar.+Far. (ħamīr+ şūrbā) hamurdan üretilen erişte ile yapılan çorba ħ. (13-20)
ħamur	<Ar. (ħamīr) unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu ħ. (29-52)
ħangi	iki veya daha çok şeyden bir tanesini belirtecek bir cevap istemek için kullanılan soru sıfatı; ne ħ. (20-30), (32-29) ħ.+si (32-22)
ħanı	bkz. ħani (edat) ħ. (2-1), (16-36), (21-16), (26-25), (27-14), (31-2), (34-51), (38-28), (39-62), (4-38), (44-66), (47-9)
ħanım	eşlerden kadın olanı ħ. (9-34), (39-18) ħ.+dan (20-3) ħ.+ı (6-11), (20-5), (24-5) ħ.+lar (48-32)

ḥani	doğrusunu söylemek gerekirse, kaldı ki, üstelik (edat) ḥ. (1-82), (2-19), (2-25), (2-76), (16-61), (18-23), (44-59)
ḥanğı	bkz. ḥangi (zamir) ḥ. (19-16), (43-61)
ḥarca-	bir iş görmek veya bir şey satın almak için parayı elden çıkarmak; ezmek, sarf etmek ḥ.-dih (4-17) ḥ.-ycām (<i>ḥarcīycām</i>) (4-16)
ḥareket	<Ar. vücudu oynatma, kıpırdatma veya kımıldanma ḥ.+ler (27-17)
ḥarman	<Far. (ḥirmen) biçildikten sonra tahıl demetlerinin üzerinden düven geçirilerek tanelerin başaklarından ayrılması işi ḥ.+a (50-66) ḥ.+dan (6-73)
ḥas	<Ar. (ḥāṣṣ) 1. özgü ḥ. (1-113) 2. saf. ḥ. (29-35)
ḥasat	<Ar. (ḥaṣād) ürün kaldırma, ekin biçme işi ḥ.+a (<i>ḥasada</i>) (50-59)
ḥasda	<Far. (ḥaste) bkz. hasta ḥ. (46-38) ḥ.+ları (45-49) ḥ.+mızı (45-28)
ḥasdāne	<Far.+Far. (ḥaste+ ḥāne) bkz. hastane ḥ.+niḡ (20-26) ḥ.+yi (21-76) ḥ.+ye (<i>ḥasdāniye</i>) (50-12)
ḥasta	<Far. (ḥaste) hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken ḥ.+ydı (31-3)
ḥastalan-	<Far.+Tür. (ḥaste+ la-n-) sağlığı bozulmak, esenliği yerinde olmamak; rahatsızlanmak, hasta olmak ḥ.-incık (16-55)
ḥastalıḡ	<Far.+Tür. (ḥaste+ lıḡ) sağlığın bozulması durumu ḥ. (6-68)
ḥastane	<Far.+Far. (ḥaste+ ḥāne) hastalara yatarak veya ayakta tanı, tedavi ve bakım hizmetlerinin hekim, hemşire ve diğer sağlık çalışanları tarafından verildiği sağlık kuruluşu; sayrılarevi, darüşşifa, şifahane ḥ.+de (40-9) ḥ.+yi (3-16)
ḥastāne	<Far.+Far. (ḥaste+ ḥāne) bkz. hastane ḥ. (21-75), (29-14) ḥ.+nin (29-16) ḥ.+ye (29-16)
ḥasTa	<Far. (ḥaste) bkz. hasta ḥ.+yım (31-6)
ḥaṣḥaṣ	hashaṣ bitkisinin tohumu ḥ. (15-10)

ھاڭلا-	suda kaynatarak pişirmek ھ.-ریم (29-31)
ھاٲدآ	<Ar. (ھاٲٲآ) bkz. ھاٲٲآ ھ. (1-51), (1-72)
ھاٲرلا-	anımsamak ھ.-یۆلار (ھاٲرلھیۆلار) (40-10)
ھاٲلا-	bir engeli sıçrayarak veya fırlayarak aşmak ھ.-دی (29-4), (43-45)
ھاٲٲآ	<Ar. bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de anlamlarında anlamı kuvvetlendirmek için kullanılan bir söz; velev ki ھ. (24-80)
ھاوا	<Ar. (hevā), gökyüzü, yükseklik ھ.+ya (ھاویا) (9-80)
ھاواسلان-	<Ar.+Tür. (heves+ la-n-) bkz. ھاواس ٲٲ- ھ.-میش (9-60)
ھاواس ٲٲ-	<Ar.+Tür. (heves+ ٲٲ-)bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak ھ.-medim (22-33)
ھاवलئ	vücutun çeşitli yerlerinin kurulanmasına yarayan dokuma bez ھ. (5-67)
ھاவுٲ	<Far. (hevīc) koni biçimindeki etli kökü için sebze olarak yetiştirilen, iki yıllık otsu bir költür bitkisi; pürçekli, yeregeٲen ھ. (15-11)
ھاवۇز	<Ar. (ھاवز) buğday vb. yıkamak için etrafı ٲevrilen ve su doldurulan yer ھ.+larda (50-63)
ھايات	<Ar. (ھايات) 1. canlı sağı olma durumu ھ+.da (40-6) 2. yaşantı ھ.+da (38-38) ھ.+ım (5-114)
ھايات yükü	<Ar.+Tür. (ھايات+ yük) yaşanılan hayatın getirdiğı sorumluluklar ھ. (5-109)
ھايات mektebi	<Ar.+Ar. (ھايات+ mekteb) yaşanılan ٲevre ve zamanda karşılaşılan olayların tümü ھ.+ni (5-105)
ھايدارئ sultan	kişi adı ھ. (24-65)
ھايدٲ	bkz. ھايدئ (edat) ھ. (28-5)
ھايدئ	isteklendirmek, ٲabukluk belirtmek için kullanılan bir söz; hadi (edat) ھ. (31-14), (34-115), (42-5)
ھايدئ	bkz. ھايدئ (edat) ھ. (9-20), (31-25), (36-14), (45-4)
ھاير	<Ar. (ھاير), 1. iyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım ھ.+ına (3-23) 2. 'yok, öyle değıl, olmaz' anlamlarında onamama, inkâr bildiren bir söz ھ. (19-1), (49-8)
ھايرلئ os-	<Ar.+Tür. (ھاير+ ol-) 'ھايرلار getirsin' anlamında kullanılan bir söz ھ.-sun (42-5)
ھايوان	<Ar. (ھايوان) 1. at, eşek vb. gibi yük işlerinde kullanılan yaratık

	h. (35-39)
	h.+larnan (46-3)
	2. et ve sütünden yararlanılan inek ve koyunlar
	h. (24-47)
	h.+ı (15-12), (22-67)
	h.+ın (12-19)
	h.+lara (39-60)
	h.+larımıza (22-66)
	h.+ların (6-12)
hayvancılığ	<Ar.+Tür. (ḥayvān+ cı+lığ) evcil hayvanlara bakma ve yetiştirme işi
	h. (5-9), (39-55), (46-9)
	h.+nan (45-30)
ḥayā	<Ar. (ḥayā') utanma
	h. (18-42), (22-61)
ḥayāt	<Ar. (ḥayāt) bkz. hayat, 1
	h.+ımız (34-29)
ḥaz étme-	<Ar.+Tür. (ḥazz+ etme-) hoşlanmamak
	h.-zdi (16-19)
ḥazılla-	<Ar.+Tür. (ḥāzir+ la-) bkz. ḥazırla-
	h.-llardı (19-33)
ḥazıllığ	<Ar.+Tür. (ḥāzir+ lığ) bkz. ḥazırlık
	h. (47-15)
ḥazır	<Ar. (ḥāzir) belirli bir biçimde yapılmış olarak satılan, alıcı bekleyen, ısmarlama karşısı
	h. (29-55)
ḥazırla-	<Ar.+Tür. (ḥāzir+ la-) bir şeyi kullanılacak, yararlanılacak duruma getirmek; anıklamak
	h.-nırdı (1-36)
	h.-nıyo (15-16)
	h.-rdın (34-117)
	h.-yom (ḥazırlıyom) (34-117)
ḥazırlık	<Ar.+Tür. (ḥāzir+ lık) hazırlanmak için gereken şey veya durumların bütünü; tedarik
	h. (ḥazırlı) (14-6), (24-16), (39-32)
	h.-ımız (ḥazırlımız) (14-10)
ḥazırlı-	<Ar.+Tür. (ḥāzir+ lı) bkz. ḥazırla-
	h.-yöları (36-21)
ḥazıran	<Ar. (ḥazīrān) yılın altıncı ayı
	h.+ıñ (41-19)
ḥaḥaret	<Ar. (ḥaḥāret) küçültücü söz veya davranış; tahkir
	h. (21-8)
ḥā	bkz. 1. ḥa, 3 (ünlem)
	h. (24-6)
	bkz. 2. ḥa, 4 (ünlem)
	h. (7-17), (21-31), (25-32)
ḥābe	<Ar. ('aybe) bkz. hebe
	h. (6-63), (6-63), (42-39)
	h.+m (19-38)
	h.+niñ (34-61), (40-29)

hāl	<Ar. (hāl) durum h.+ı (7-44) h.+im (37-12) h.+ımız (20-14) h.+ine (50-71)
hālen	<Ar. hālâ h. (23-19)
hāmîle	<Ar. (hāmîle) gebe h.+yken (5-101)
hāriç	<Ar. (hāric) dışta kalmak üzere, dışında sayılmak üzere, müstesna h. (15-15)
hāyır	bkz. hayır, 1 h. (37-11)
hā ^y riye	kişi adı h. (43-116)
hālâ	bkz. önce h. (4-31)
hıdır	oyunda seslenme sözü h. (7-44)
hıdrellez	<Ar. (hıdr+ ilyās) her yılın 6 Mayıs gününde kutlanan geleneksel bayram h. (3-28), (5-19)
hıdrellaz	bkz. hıdrellez h.+ı (45-56), (45-57)
hıdırellez	bkz. hıdrellez h. (24-73)
hısım	<Ar. (hişim) akraba h. (31-21)
hıtay	yer adı h. (21-71), (21-72)
hızmaT _ et-	<Ar.+Tür. (hıdmet+ et-) iş görmek, çalışmak h.-ellerdi (<i>edellerdi</i>) (34-109)
hoca	<Far. (hıvāce) müslümanlıkta din görevlisi h. (18-33), (18-34), (19-3), (19-7) h.+lar (18-27), (24-48), (39-63) h.+lara (12-40), (19-60) h.+ları (28-16), (28-18) h.+m (18-35) h.+ya (<i>hociya</i>) (44-75) h.+ydı (8-68) h.+ynañ (19-4)
hodañ	değnekle oynanan bir çeşit oyun h. (16-67)
hokümet	<Ar. (hükûmet) hükümet h. (1-7)
holluk	tavuğun yumurtladığı yer, folluk h. (<i>hollū</i>) (9-78) h.+na (<i>hollūna</i>) (9-81)
hop hop	oyunlarda ritim tutturmak için söylenen söz h. (17-52), (17-52)

ħoranta	<Far. (ħōrende) aile halkı ħ. (9-9), (34-80), (43-108) ħ.+sıynanŋ (34-99)
ħoruz	<Far. (ħorūs) tavukgillerden, tavuğun erkeği olan kümes hayvanı ħ. (9-64), (9-69), (9-70)
ħoş gel-	gelen kişiye söylenen selamlama sözü ħ.-diŋiz (27-7)
ħoşaf	<Far. (ħoş+ āb) bütün veya dilimler hâlindeki kuru meyvenin şekerli suyla kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı türü ħ. (6-34)
ħotla-	1. bkz. ħatla- ħ.+r (6-36), (33-45) ħ.+rdıħ (20-33) 2. öfkeli bir şekilde yerinden sıçramak ħ.-dı (5-42)
ħoTla-	bkz. ħatla- ħ.-llardı (49-20)
ħoy ħoyt	çocukları eğlendirmek için söylenen söz ħ. (18-43)
ħozat	Tunceli iline bağlı ilçelerden biri ħ. (39-5)
ħō	şaşıрма ile bir şeyi hatırlama ħ. (17-15)
ħōtla-	bkz. ħatla- ħ.-dıynanŋ (5-42)
ħumar	<Ar. (ķimār) ortaya para koyarak oynanan talih oyunu ħ.+ım (4-9)
ħurç	<Ar. (ħurc) çeşitli kumaşlardan yapılan, içerisine battaniye, yorgan vb. eşya konulan özel çanta ħ. (4-48)
ħacemi birliğı	<Ar.+Tür. (‘acemi+ birlik) bkz. acemi birliğı ħ.+miz (^ħ acemi birlīmiz) (48-39)
ħ	
ħamır	<Ar. (ħamīr) bkz. ħamur ħ.+ımız (2-69)
ħanıma	bkz. ħanım ħ. (1-96) ħ.+ın (1-95), (1-96)
ħastalan-	<Far.+Tür. (ħaste+ la-n-) bkz. ħastalan- ħ.-diğımızda (26-26)
ħatır	<Ar. (ħātīr) birine karşı duyulan saygı, sevgi ħ. (4-25)
ħava	<Ar. (hevā) meteoroloji ile ilgili olayların bütünü ħ.+nın (1-67)
ħaya	Ar. (ħayā’) bkz. ħayā ħ. (1-97)
ħayvan	<Ar. (ħayvān) bkz. ħayvan ħ. ları (1-4), (1-5)
ħayvancılık	<Ar.+Tür. (ħayvān+ cı+lıħ) bkz. ħayvancılıħ

hayvancılığ	h.+ınan (<i>hayvancılığın</i>) (1-80) <Ar.+Tür. (hayvān+ cı+lığ) bkz. hayvancılığ h. (1-79), (48-4)
hoca	<Far. (ḥvāce) bkz. hoca h.+nın (18-28)
horasan	Erzurum iline bağlı ilçelerden biri h.+dan (48-37)
1	
ıcık	bkz. aciciK (zarf) 1. (22-34)
ıhlamur	<Rum. bu ağacın güzel kokulu çiçeği 1. (26-28)
ıhdıyar	<Ar. (iḥtiyār) yaşlı 1. (31-4) 1.+lar (9-6)
ıhtıyar	<Ar. (iḥtiyār) bkz. ıhdıyar 1. (9-113) 1.+lar (18-25)
ıhtıyarla-	<Ar.+Tür. (iḥtiyār+ la-) yaşlanmak 1.-dığma (10-5)
ıramazan	<Ar. (ramazān) ay takviminin dokuzuncu ayı, üç ayların sonuncusu, oruç tutulan ay 1. (16-43) 1.+nın (20-7) 1.+lığ (34-88)
ıraḥmetliğ	<Ar.+Tür. (raḥmet+ lık) merhume 1. (4-47)
ırāḥat	<Ar. (rāḥat) insanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu; huzur 1. mısınız? (17-28)
ırbığ	<Ar. (ibrīk) su koymaya yarayan kulplu, emzikli kap 1.+lar (43-119)
ırğat	<Rum. tarım işçisi; rençper 1.+lığ (9-105), (32-11) 1.+lığta (8-46) 1.+lī (1-43) 1.+lığ (8-8)
ırmağ	ırmak 1. (22-52)
ısdanbıl	İstanbul 1.+da (22-6), (46-5)
ısdar	halı, kilim vb. şeyler dokunan tezgâh 1. (2-31), (2-31), (22-32) 1.+ınan (8-14) 1.+ları (22-32)
ısıcak	bkz. sıcağ 1. (32-14), (32-34)
ısın-	üşümesini gidermek, üşümez duruma gelmek 1.-alım (5-16)
ısırgan	ısırgan otu

ısırgı	1. (12-43), (16-65), (43-111) bkz. ısırgan
ısıt-	1. (43-111) sıcak olmasını sağlamak 1.-dı (19-53) 1.-ıllardı (<i>ısıdıllardı</i>) (31-24) 1.-ırdıh (<i>ısıdırıh</i>) (16-56) 1.-ırdım (<i>ısıdırdım</i>) (8-7) 1.-ıyolardı (<i>ısıdıyolar</i>) (19-64)
ısla-	ıslatmak 1.-llardı (21-43)
ısmayıl	kişi adı 1. (5-36)
ıssırğan otu	bkz. ısırgan 1. (50-75)
ışıh	bkz. ışıık, 2 1. (3-16)
ışıık	1. eşik 1.+nan (<i>ışığnan</i>) (3-18) 2. bir yeri aydınlatmaya yarayan araç. 1.+ı (<i>ışığı</i>) (9-78) 1.+ını (<i>ışığını</i>) (2-61)
ıy-	dokuma tezgâhında halı kilim vb. şeylerin iplerini yerleştirmek, germek, ip çözmek 1.+ardıh (2-31), (2-32)
i	
ibi	bkz. gibi (edat) i. (28-33)
icar	<Ar. (īcār) kira i.+ını (6-67)
icarla-	kiraya vermek i.-dı (6-66)
icci yap-	işçi yapmak i.-tı (24-69)
iciciĭ	bkz. aciciK (zarf) i. (44-87)
iciK	bkz. aciciK (zarf) i. (34-46)
içgi	alkollü içecek i.+sim mi (4-9)
iç gúvā	damat i. (1-84)
iç	1. akıl, gönül, irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri; ciğer, derun, yürek (mecaz) i.+in (19-31) i.+erimi (43-105) i.+iñ (34-35), (34-75) 2. herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer; dâhil, dış karşıtı

	i.+inde (1-17), (1-78), (4-34), (6-12), (12-44), (19-63), (20-7), (21-4), (26-1), (26-25), (26-34), (29-39), (31-24), (39-11), (44-2)
	i.+inden (22-52), (27-20)
	i.+ine (2-16), (2-35), (6-75), (7-36), (8-48), (8-77), (12-18), (19-45), (19-63), (19-68), (21-56), (21-56), (29-38), (32-16), (32-25), (33-17), (34-23), (34-46), (40-29), (41-43), (44-74), (45-51), (46-38), (50-48)
	i.+ini (34-15), (50-65)
iç-	bir sıvıyı ağza alıp yutmak
	i.+ecān (21-57)
	i.-eller (12-15)
	i.-ellerdi (4-40)
	i.-er (40-31)
	i.-erdik (6-68), (43-117)
	i.-erdin (21-57)
	i.-erlerdi (1-37)
	i.-ersem (6-49)
	i.-iyo (6-22)
	i.-iyölardı (26-26)
	i.-mişler (7-10)
içecā	içecek
	i.+ni (4-22)
içeme-	bir sıvıyı yutamamak
	i.-dīš'in (21-57)
	i.-yo (<i>içemiyo</i>) (7-20)
içer	bkz. içeri
	i.+den (39-61)
içeri	iç taraf, içteki bölüm, dışarı karşıtı
	i.+sindeyiz (12-25)
için	1. amacıyla, maksadıyla (edat) i. (1-100), (7-15), (7-15), (7-23), (9-110), (24-88), (27-5), (28-12), (29-52), (30-26), (34-58), (35-28), (39-19), (39-60), (41-22) 2. -den dolayı, -den ötürü (edat) i. (4-34), (4-44), (7-9), (7-24), (21-22), (47-23) 3. hakkında (edat) i. (19-17), (19-9)
içinden gel-	bir şeyi yapmak için içten bir istek duymak
	i.-iyosa (34-35)
içir-	içmesine sebep olmak
	i.-tiyölər (6-21)
içif-	içmesini sağlamak
	i.-illerdi (19-57)
içme-	bir sıvıyı yutmamak
	i.-miyo (6-20)
idare et-	<Ar.+Tür. (idāre+ et-) tutumlu kullanmak
	i.-iyoḥ (<i>ediyoh</i>) (4-34)
idāre et-	<Ar.+Tür. bkz. idare et-
	i.-ip (edip) (24-3)
ifāde al-	dinlemek
	i.-ıyo (<i>ifādeni alıyo</i>) (24-50)

iğne vurul-	iğne olmak, aşı vurulmak i.-madım (21-22)
ihdiyac	<Ar. (iẖtiyāc) gereksinim i.+ını (47-26)
iki	1. birden bir atık (sıfat) i. (1-2), (1-10), (2-49), (2-49), (4-24), (5-4), (7-19), (7-38), (8-35), (9-4), (9-9), (9-27), (9-41), (9-72), (9-94), (11-3), (13-1), (13-1), (14-4), (16-58), (19-11), (19-12), (19-22), (19-22), (19-23), (19-38), (19-42), (19-42), (22-19), (24-15), (28-35), (29-59), (31-19), (33-45), (34-110), (34-116), (34-45), (34-47), (34-57), (34-61), (35-21), (36-10), (38-22), (39-26), (43-40), (44-10), (44-72), (44-84), (45-35) i.+si (12-20), (16-11), (16-11), (48-12) i.+sine (14-9) 2. ilkokul ikinci sınıf (isim) i.+den (25-10)
iki bin yedi	iki bin yedi yılı (zarf) i. (4-12)
iki bin beş	iki bin beş yılı (sıfat) i.+iñ (24-4)
iki yüz	iki yüz adet (sıfat) i. (15-15)
ikinci	sırada önem bakımından birinciden sonra gelen (sıfat) i. (50-23)
ikindi	ikindi vakti (zarf) i.+ye (5-103)
ilaç	<Ar. ('ilāc) bir hastalığı iyi etmek veya önlemek için türlü yollarla kullanılan madde; daru, em, ot i. (13-25)
ilaç	<Ar. ('ilāc) bkz. ilaç i.+ları (43-56)
ilân	<Far. (legen) bkz. teşT i.+lerde (41-56)
ilāñ	<Far. (legen) bkz. teşT i. (29-52)
ilāñ	<Far. (legen) bkz. teşT i. (43-125)
ile	kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz (edat) i. (9-90), (9-93)
ileri	öte (isim) i.+de (27-19), (ilerde) (15-2)
ilgili	bitişik i.+ydi (35-12)
ilidir	kevgir, süzgeç i. (44-51)
ilisidir	bkz. ilidir i.+imiz (44-50)
ilişKi	bağlantı i.+lerimiz (25-26)

ilk	zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen; öncel, son karşısı (sıfat) i. (1-34), (6-6), (39-7), (40-4), (40-7), (44-63)
ilkoğul	öğrenim çağındaki çocukları ortaokula hazırlayan eğitim öğretim kurumu; beş, ilk mektep, iptidai, iptidai mektep i.+a (24-35) i.+u (28-3)
ilk	bkz. ilk (sıfat) i. (41-13)
ilkoğul	bkz. ilkoğul i.+u (14-1) i.+a (35-1)
illaki	<Ar. (illā) illa i. (25-22)
illā	<Ar. ne olursa olsun, hangi şartta olursa olsun i. (3-2)
illāki	<Ar. (illā) bkz. illaki i. (26-22)
ilim	<Ar. (‘ilm) bilim i.+in (ilimīn) (9-116)
imkan	<Ar. (imkān) yararlanılan uygun şart veya durum i.+ı (25-24) i.+ı mı (10-5)
inan-	bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek i. (15-27) i.-in ını (6-12) i.-mıyom (6-15)
inanç	bir düşünceye gönülden bağlı bulunma; itikat i.+lı (1-65)
inañ-	bkz. inan- i. (27-24)
ince	1. aşırı özen gerektiren, kaba karşısı (sıfat) i. (2-41), (14-11) 2. taneleri ufak, iri karşısı (sıfat) i. (2-64), (19-65), (33-28), (33-31)
ince ince	çok ince (zarf) i. (33-15), (33-23)
incel-	ince hale gelmek i.-ince (33-23) i.-iyo (33-23)
inci	bu tanelerden oluşan takı i. (50-11)
incinme-	üzüntü duymamak i.-dim (44-32)
in-	1. belirlenen bir yere ulaşmak i.-diler (27-20) i.-ecek (24-13) i.-dirirdim (8-79) i.-ellerdi (47-19)

	i.-er (6-60)
	i.-erdi (35-24), (49-7)
	i.-incik (16-36)
	i.-iyo (16-36)
	2. yüksek bir yerden alçakta bulunan bir yere geçmek
	i.-miş (43-70), (43-77)
indir-	yerleştirmek
	i.-illerdi (19-35), (19-36)
inek	dişi sığır; sarıkız
	i.+i (14-5), (18-12), (19-10), (43-2), (<i>inā</i>) (3-12)
	i.+im (<i>inām</i>) (5-25)
	i.+imi (<i>ināmı</i>) (50-55)
	i.+imin (<i>ināmın</i>) (3-11)
	i.+imiz (<i>ināmız</i>) (4-16)
	i.+ini (<i>ināni</i>) (2-46)
	i.+leri (8-26)
	i.+m (<i>inam</i>) (50-54)
ineK	bkz. inek
	i. (24-47)
inme-	yüksek bir yerden alçak bir yere geçememek
	i.-yo (<i>inmiyo</i>) (24-13)
inne	iğne
	i. (19-59), (32-18), (44-20), (44-22)
	i.+yi (19-59)
insan	<Ar. (insān) insan
	i. (5-94), (12-18)
	i.+a (5-116)
	i.+lar (1-65), (12-18), (24-68)
insanoğlu	<Ar.+Tür. (insān+ oğul) bkz. insan
	i. (8-54)
inşāt	<Ar. (inşā'āt) yapma işi, yapım
	i. (47-6)
inşātcılıh	<Ar.+Tür. (inşā'āt+ cı+lilh) inşaatçılık
	i. (20-9)
ip	1. iplik
	i. (39-51)
	i.+i (43-73)
	2. kolye zinciri
	i.+i (9-94)
ip _atla-	ipin iki ucunun tutularak çevrilmesiyle, ipe ayağını ve başını değdirmeden zıplamak
	i.-llardı (23-28)
iraḥan	<Ar. (reyḥān) yaz mevsiminde yetişen, güzel kokulu bir çiçek, reyhan
	i.+ını (8-74)
irecep	kişi adı
	i. (9-98)
ireçel	<Far. (rīçāl) reçel
	i.+iñ (43-12)
ireli	bkz. ileri (isim)

	i.+de (<i>irelde</i>) (33-12)
	i.+den (<i>irelden</i>) (6-36)
	i.+lere (<i>irellere</i>) (34-77)
irençberlik	<Far.+Tür. (rencber+ lik) ırgat olma durumu
	i. (6-65), ()6-66, (6-66)
irfan	<Ar. ('irfān) bilme, anlama, sezme
	i. (5-93)
iri	bkz. büyük, 1 (sıfat)
	i. (49-10)
	i.+sin (9-55)
isdanbul	bkz. istanbul
	i. (49-3)
isdar	bkz. ısdar
	i. (8-30)
isdeme	istemek işi
	i.-me (<i>isdeme</i>) (38-6)
	i.-ye (<i>isdemiye</i>) (38-10)
isdeme-	talep etmemek
	i.-dim (50-10)
isim	<Ar. (ism) ad
	i. (1-73), (24-62), (32-22)
	i.+i (26-19), (<i>ismi</i>) (5-29), (9-21), (12-26), (29-21), (47-2), (50-18)
	i.+ne (<i>ismine</i>) (7-14)
	i.+ni (<i>ismini</i>) (7-15), (24-33), (24-63), (29-22), (33-36)
	i.+im (<i>ismim</i>) (40-1)
isim gıoy-	<Ar.+Tür. (ism+ koy-) ad koymak
	i.-ağ (29-23)
iskembi	<Rum. (iske'mle) aralıksız sandalye
	i. (44-14)
islāya	İslahiye
	i.+dan (17-41)
ismayıl	kişi adı
	i. (40-2)
istanbul	Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri
	i. (4-27)
iste-	1. bir şeyin kendisine verilmesini söylemek
	i.-dī (20-38)
	i.-K (<i>isdeK</i>) (28-2)
	i.-r (9-128)
	2. evlenmek dileğinde bulunmak
	i.-diler (8-25)
	3. istek duymak; arzulamak
	i.-ller (38-5)
	i.-mez mi? (45-6)
	i.-rsen (20-30)
	i.-yo (<i>istiyo</i>) (25-32)
	i.-yodum (<i>istiyodum</i>) (6-39)
	i.-yoh (<i>istiyoh</i>) (4-30)
	i.-yoduğ (<i>isdiyoh</i>) (45-5)

isteme-	1. evlenmeyi kabul etmemek i.-di (6-7), (15-5) 2. arzulamamak i.-m (24-91) 4. kabul etmemek, razı olmamak i.-di (15-5), (3-14) i.-señ (26-3) i.-yom (<i>istemiyom</i>) (18-36)
isTe-	talep etmek i.-yom (<i>isTiyom</i>) (34-6)
istifar et-	<Ar.+Tür. (istifrāğ+ et-) istifra etmek, kusmak i.-iyo (<i>istifar ediyo</i>) (6-20)
iş	1. bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma i. (14-11), (43-48) i.+e (8-26) i.+im (16-21) i.+ini (6-43), (6-43) i.+ler (15-7) i.+leri (6-69), (14-5) i.+lerin (6-56) 2. durum i.+i (28-2) 3. geçim sağlamak için herhangi bir alanda yapılan çalışma, meslek i. (4-9), (25-23) i.+de (25-23) i.+i (25-23) i.+ini (6-10) i.+lerinde (47-6) 4. bkz. iç i.+lende (25-10) 5. konu, mesele i.+iñ (17-9), (43-3)
iş güÇ	iş güç, uğraş i. (11-9)
iş icābı	<Tür.+Ar. (iş+ ĩcāb) iş gereği, iş için i. (26-2)
iş yeri	bir görevin yapıldığı yer; ofis i. (19-23)
işÇilik	işçi olma durumu i. (46-5)
işde	1. bkz. işte, 1 i. (24-29), (26-16), (39-24), (40-10) 2. bkz. işte, 2 i. (26-4), (38-37), (46-6)
işeK	bir yaşında koyun i. (43-82)
işle-	1. hasat etmek i.-miye (9-106)

	2. iğne ile nakış vb. yapmak
	i.-dik (19-41)
	i.-diKlerimiz (26-9)
	i.-llerdi (9-105)
	i.-rdik (33-42), (41-29)
	i.-yerek (<i>işliyerek</i>) (29-57)
	i.-yon (<i>işliyon</i>) (29-54)
işleme-	nüfuz etmemek, etkilenmemek
	i.-z (34-35)
işlemeli	üstünde işlemler bulunan
	i. (5-67)
işlengi	oya, nakış, çeyiz
	i. (6-9), (19-41), (25-28), (26-10), (26-9), (29-53), (29-54), (33-42)
	i.+m (50-26)
işlik	iş yapmak için kurulan düzenek
	i. (22-32)
işte	1. anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz (ünlem)
	i. (1-12), (1-14), (2-28), (2-28), (2-42), (2-50), (4-24), (5-65), (5-104), (6-71), (6-72), (7-14), (7-18), (8-23), (9-22), (9-24), (13-12), (14-8), (15-12), (16-20), (16-25), (16-28), (16-39), (18-5), (18-24), (18-42), (18-43), (19-47), (24-62),
	2. 'sonuç olarak, bu kadar' anlamında cümle sonunda kullanılan bir söz (ünlem)
	i. (2-10), (2-12), (2-30), (3-3), (6-2), (6-18), (22-18), (26-8), (32-6), (33-41)
işTe	1. bkz. işte, 1 (ünlem)
	i. (25-28), (26-2), (26-2), (26-25), (37-4)
	2. bkz. işte, 2 (ünlem)
	i. (22-20), (26-6), (31-11), (32-2), (32-11), (32-20), (32-29), (32-35)
iştimā	<Ar. (ictimā') askerlerin silahlı ve donatılmış olarak toplanmaları
	i.+da (30-10)
işāret ver-	<Ar.+Tür. (işāret+ ver-) bir araç kullanarak bir şeyi belli etmek
	i.-ir (17-52)
itme-	etmemek, eylememek
	i.-dik (38-37)
iviTle-	ince parçalara ayırmak
	i.-rik (50-48)
iyi	1. istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan; yavuz, kötü karşıtı (sıfat)
	i. (28-30)
	2. istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan; yavuz, kötü karşıtı (zarf)
kötü	i. (9-67), (34-51), (5-19)
	i.+ydi (1-52)
	i.+leri (1-65)
	i.+ydi (25-41)
	i.+ymış (18-7)
iyice	tamamen (zarf)
	i. (6-77), (34-82)
iyne	bkz. iğne
	i.+ynen (6-16), (6-16)

iyĩ	pamuk, yũn gibi Şeylerden iplik eğirmekte kullanılan, ortası ŐiŐkince, sivri olan uğlarından biri ęengelli olan ağağ arağ
	i.+miz (2-38)
iz	tarlada bulunan kuytu veya ęukur yer
	i.+inin (3-18)
iziböyük	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı köylerden biri
	i. (30-1)
izin	<Ar. (izn) bir kimseye ęalıŐtıęı yerce verilen tatil
	i.+e (16-14)
izine gel-	<Ar.+Tür. (izn+ gel) bulunulan belirli bir süre için ayrılmak
	i.-dim (12-32)
izmir	Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan illerinden biri
	i. (15-24)
	i.+de (21-12)
	i.+den (21-15)
	i.+e (1-10), (1-14)
ikinci	bkz. ikinci (sıfat)
	i. (17-12)
illā	Ar. (illā) bkz. illa
	i. (4-38)
iķāmet et-	<Ar.+Tür. (iķāmet+ et-) bir yerde oturmak
	i.-iyom (ediyom) (24-1)
ĩ	
ĩęde	ĩęde ağacının dalı
	i. (38-37)
ĩęne-	aşı
	i.+nin (21-22)
ĩy	1. bkz. iyi, 1 (sıfat)
	i. (4-21)
	i.+Őiņi (27-11)
	2. bkz. iyi, 2 (zarf)
	i. (46-30), (47-25)
ĩyce	bkz. iyice (zarf)
	i. (41-44), (5-11)
ĩyde	bkz. ĩęde
	i. (43-85), (44-19)
ĩyne	bkz. iğne
	i.+ynen (9-8)
ı	
ıyıcık	bkz. aciciK (zarf)
	i. (44-40)
k	
keçi	geviş getirenlerden, eti, sũtũ, derisi ve kılı için yetiştirilen, genellikle ęenesinde sakalı olan memeli hayvan
	k. (4-21)
kedi	kedigillerden, memeli, köpek diŐleri iyi geliŐmiŐ, ęevik ve kuvvetli, evcil, küçük hayvan; pisi
	k.+yi (9-47)

kefen	<Ar. ölünün gömülmeden önce sarıldığı beyaz bez; kefen bezi, yakasız gömlek, yakasız mintan k.+ineş (34-113)
kefen yağı	geven bitkisinden elde edilen yağ k. (4-41)
kekik	ballıbabagillerden, karşılıklı küçük yapraklı, beyaz, pembe, kırmızı başak durumunda çiçekleri olan ve çiçeği baharat gibi kullanılan, odunsu saplı, kokulu bir bitki k. (1-87)
kel mırt	lakap k.+ı (24-93)
kele	daha çok kadınların kullandığı bir hitap sözü k. (19-75), (19-75)
kemik	insanın ve omurgalı hayvanların çatısını oluşturan türlü biçimdeki sert organların genel adı k. (8-77), (<i>kemī</i>) (18-36), (<i>kemīğ</i>) (18-36) k.+i (<i>kemīgi</i>) (8-78), (<i>kemīgi</i>) (24-47) k.+in (<i>kemīgin</i>) (8-78), (<i>kemīgin</i>) (28-28) k.+ini (<i>kemīgini</i>) (28-29) k.+leri (28-27)
kemiK	bkz. kemik k. (24-47)
kendi	kişinin özel olarak vurgulandığını anlatan bir söz (zamir) k. (9-117), (34-69), (41-25), (43-35) k.+leri (24-18) k.+me (5-76), (5-80) k.+miz (30-14), (50-60)
kendir çul	kenevirden imal edilmen bir tür dokuma k. (29-50) k.+ları (50-66)
kendir ipi	kenevirden imal edilen bir tür ip k.+nen (3-19)
kePçe	<Far. (kefçe) tahıl, kömür, kum vb.nin yüklenip boşaltılmasında kullanılan, tek veya iki çeneden oluşmuş motorlu araç k. (36-17)
keper-	köpürmek k.-işin (22-43)
kepek	un elendikten sonra, elek üstünde kalan kabuk kırıntıları k. (<i>kepāğ</i>) (28-38), (<i>kepā</i>) (22-43) k.+işi (<i>kepāıı</i>) (49-15)
kervan	<Far. (kārbān) uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı k. (43-70)
kes-	1. bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak k.-diller (40-32) k.-dirirdi (34-22) k.-dim (9-69) k.-ecām (9-68) k.-ellerdi (2-54), (19-33), (41-57) k.-en (9-118), (9-131)

	k.-erdik (34-27), (42-24), (43-85)
	k.-erik (50-53)
	k.-erse (34-52)
	k.-ip (47-26)
	k.-ti (19-52), (9-130), (9-131)
	k.-tiler (11-14), (9-117)
	2. çizgi çizmek
	k.-erdik (6-37)
	3. engel olmak, ayırmak
	k.-erdi (34-18), (34-18)
	4. hayvanın başını gövdesinden ayırmak; boğazlamak
	k.-ellerdi (45-15)
	k.-erdih (45-21)
	k.-erdik (35-21), (42-20), (42-23), (43-17)
	k.-erik (26-24), (34-87), (50-36)
	k.-eriK (50-43)
	k.-erler (5-104)
	k.-efferdi (1-106)
	k.-ildi (3-6)
	k.-ileken (38-36)
	k.-ilirdi (4-21)
	k.-iyo (48-34)
	k.-iyöduh (45-22)
	k.-Tiler (32-27)
kesdir-	kesilmesini sağlamak, kesilmesine yol açmak
	k.-ekene (34-21)
kesdirmе	bir taşım kaynamış şıradan yapılan pekmez
	k.+yi (34-21), (34-22)
keseme-	bir şeyi parçalayamamak, ayıramamak
	k.-yoh (<i>kesemiyoh</i>) (4-36)
kese kât	<Far.+Far. (kīse+ kâğaz) gazete vb. maddeden yapılan içine meyve ve sebze koymaya yarayan paket
	k.+leri (43-92)
kesil-	1. ayrılmak, uzaklaşmak, ilgiyi kesmek, vazgeçmek
	k.-di (6-68)
	2. bitmek, devam etmemek
	k.-iyödu (26-26)
kesme	kesme işi
	k.-me (4-37)
kesme-	bir şeyi parçalamamak, ayırmamak
	k.-miyo (9-75)
kevger	<Far. (kefgīr) bkz. ilisdir
	k.+den (6-77)
kezig	kişi adı
	k. (44-12), (34-117)
keziK	kişi adı
	k. (34-34)
kezzī	kişi adı
	k.+m (34-59)

ki	1. anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz k. (1-11), (1-17), (1-18), (1-20), (2-2), (3-5), (3-16), (5-16), (5-36), (5-38), (5-41), (5-45), (6-67), (7-10), (8-33), (8-34), (9-4), (9-6), (9-14), (9-33), (9-39), (9-41), (9-62), (9-111), (9-112), (9-125), (12-37), (14-11), (15-18), (16-41), (16-61), (17-41), (18-20), (18-41), (19-12), (19-13), (19-17), (19-17), (19-18), (19-25), (19-59), (20-22), (22-16), (22-60), (23-5), (24-28), (25-39), (25-45), (25-45), (27-11), (27-25), (27-4), (28-22), (28-29), (30-7), (33-41), (34-117), (34-18), (34-47), (34-59), (36-5), (38-37), (39-12), (39-48), (43-70), (44-25), (48-22), (50-24) 2. bir cümlelerin sonuna getirildiğinde şüphe veya pekiştirme anlatan bir söz k. (19-73), (21-31) 3. ikinci cümledeki yargının birincideki hareketin yapıları sırasında görülerek şaşıldığını bildiren bir söz k. (39-13), (43-55) 4. 'öyle, o kadar, o denli' vb.nden sonra, kullanıldığı cümleye güç katan bir söz k. (1-32), (31-5) 5. yakınma, kınama vb. duygular anlatmak için bir cümlelerin sonuna getirilen bir söz k. (43-26)
kil	ıslandığı zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı toprak k. (4-44), (4-44) k.+i (4-44)
kilim	döşeme, divan gibi yerlere serilen, genellikle desenli, havsız, kalın, kıl veya yün dokuma k. (16-42), (45-20) k.+e (45-18) k.+lerimi (8-14)
kilitli	birbirine kenetlenmiş olan k.+ydi (9-104)
killen-	kirli duruma gelmek k.-diysen (25-22)
kilo	<Fr. kilogram k. (9-27), (4-24)
kilometre	<Fr. (kilomètre) 1.000 metrelik uzunluk ölçü birimi (km) k. (1-83)
kilō	<Fr. (kilo) bkz. kilo k.+su (22-69)
kim	'hangi kişi?' anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz (zamir) k. (2-55), (5-38), (9-115), (10-5), (12-37) k.+dir (27-4) k.+idi (9-118), (9-131) k.+in (5-54) k.+sin (5-75), (5-77)
kimi	bir kısım (zamir) k. (17-14), (17-14), (4-28), (4-28) k.+ni (43-69) k.+si (34-108), (34-108)

kimlik	kişinin kim olduğunu tanıtan belge; kimlik belgesi, kimlik kartı, tanıtma kartı, hüviyet, hüviyet cüzdanı k. (5-1), (37-15)
kimse	herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi (zamir) k. (7-28), (9-85), (27-4), (48-46) k.+de (34-68) k.+m (16-16), (20-24), (45-38)
kir	herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde oluşan, biriken pislik; kir pas, pasak k.+i (4-50)
kiriş	kalın ip k. (15-25)
kirmen	elde yün eğirmeye yarayan araç k.+nen (2-37)
kisbet	<Ar. (kisvet) yağlı güreşte pehlivanların giydikleri, belden baldıra kadar uzanan, dar paçalı meşin pantolon k. (9-28), (9-28)
kiş kiş	kümes hayvanlarını kovalama ünlemi k. (19-75)
kişi	kadın veya erkeğe verilen genel ad k. (2-72), (6-35), (6-71), (24-17), (24-67), (24-81), (39-27), (39-63), k.+lerin (39-11)
kitir	işlenmeye hazır ham kumaş k. (29-55) k.+in (29-54), (29-59)
köfte	<Far. (küfte) genellikle çekilmiş etten, bazen de tavuk, balık veya patatesten yapılan, türlü biçimlerde pişirilen yemek k. (1-107), (12-16)
kök	dip, temel, esas k.+ten (5-115)
kömür	yakıt madeni k. (30-19)
köpek	köpek k. (35-5)
köpük	çalkanan, kaynatılan, mayalanan, yukarıdan dökülen sıvıların üzerinde oluşan hava kabarcıkları yığını k. (34-40)
körüklü	körüklü otobüs k. (9-30)
kör	<Far. (kūr) keskinliği yeterli olmayan k.-ümüş (9-75)
kösallı	bkz. kösallı kóyü k. (39-3)
kösallı	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı köylerden biri k.+ndenim (39-1) k.+ne (21-6)
köse abdal	kişi adı k. (39-3)
köse beñli	kişi adı

köse baba	k. (39-3) kişi adı
köy	k. (1-60) <Far. (kūy) belediye teşkilatına sahip olmayan, ortak veya özel malları bulunan, nüfusu iki binden aşağı olan, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi; köylük yer, köy yeri, karye k. (14-7) k.+e (35-24) k.+lere (35-16) k.+ü (35-25) k.+ün (35-24) 2. köy halkı k.+ü (14-8)
köz	kor, ateş koru, kızıl ateş parçası k.+üm (5-122)
küfde	<Far. (kūfte) bkz. köfte k. (8-71) k.+yi (8-73)
küfte	<Far. (kūfte) bkz. köfte k. (8-76) k.+yi (8-78)
külâh	<Far. (kūlāh) içine bazı şeyler koymak için huni biçiminde bükülmüş kâğıt kap k. (9-94)
kültür	<Fr. (culture) gelenek, adet k. (1-47)
kül	yanan şeylerden artakalan toz madde k.+ü (4-44), (4-50) k.+ünü (4-47) k.+üynen (4-46)
küp	su, pekmez, yağ vb. sıvıları veya un, buğday gibi tahılları saklamaya yarayan, geniş karınlı, dibi dar toprak kap k.+ler (39-49)
küs müs	küs falan k. (50-20)
kütaḥya	Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan illerinden biri k. (20-10)
K	
Keçi	bkz. keçi K.+nin (35-21)
Kençlik	bkz. gençlik K.+im (<i>Kençliğim</i>) (25-41)
Kendi	bkz. kendi (zamir) K. (28-8) K.+miz (35-31) K.+ne (47-15)
Ki	bkz. ki, 2 k. (28-30)

Kine	bkz. gine (zarf) K. (32-35)
Kişi	bkz. kişi K. (39-38)
ķ	
ķabullan-	kabullenmek, kabul etmek ķ.-dın mı? (39-64)
ķabuk	bir şeyin üstünü kaplayan ve onu dış etkilere karşı koruyan, kendiliğinden oluşmuş sertçe bölüm; kısır ķ.+nu (<i>ķabūġnu</i>) (24-20)
ķah-	vurmak, zarar tepmek ķ.-ardı (18-20)
ķahve tahımı	<Ar.+Tür. (ķahve+ takım) cezve, fincan, tabak vb.nden oluşan takım ķ.+nı (24-76)
ķah-	harekete geçmek ķ.-tım (22-17)
ķale	<Ar. (ķal'a) düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı; kermen ķ. (24-37)
ķalh-	dikmek, yerleştirmek ķ.-acaķ (41-19)
ķama	silah olarak kullanılan, ucu sivri, iki ağzı da keskin uzun bıçak ķ.+ynaķ (24-87)
ķamala oyunu	düğünlerde oynanan bir tür oyun ķ. (12-17)
ķamberli	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı köylerden biri ķ.+nde (33-1)
ķamera	<Fr. (caméra) görüntülerin filme alınmasını sağlayan alet; alıcı ķ.+mı (34-69)
ķapak	her türlü kabın üstünü örtmeye veya bir deliği kapamaya yarayan nesne ķ.+nan (<i>ķapaġnan</i>) (2-66)
ķara topraķ	mezar (mecaz) ķ. (35-12)
ķaramāġra	Saraykent ilçesinin eski adı ķ. (24-31), (24-33)
ķars	Türkiye'nin Doġu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri ķ. (30-4)
ķasaba	<Ar. (ķaşaba) ilden küçük köyden büyük yerleşim yeri ķ.+larda (12-41)
ķasit	<Ar. (ķaşd), amaç ķ. (5-89)
ķaşıķ	sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofa aracı ķ.+la (24-17)
ķatġı	katkı, fayda ķ.+m (50-22)
ķatib ol-	<Ar.+Tür. (ķātib+ ol-) sekreter ķ.-muş (9-45)

kayıt _ et-	<Ar.+Tür. (kayd+ et-) kaydetmek k.-ti (37-16)
kazan	çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan büyük, derin kap k.+larıman (21-39)
kıbrıs çıkartması	1974 yılında Kıbrıs'a yapılan askeri hareket k.+nda (21-17)
kıredi verme-	<Fr.+Tür. (crédit+ ver-) ödünç alınmayan veya verilmeyen mal, para k.-miyollar (kıredi vermiyollar) (9-92)
kırıkkale	Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri k.+nin (24-65)
kış	kış mevsimi k. (14-6)
kıyma	çekilmiş et k.+yı (24-14)
kız	dişi çocuk k.+ımı (50-9)
kız ver-	bir aileye gelin olarak gitmek k.-eken (24-70) k.-illerdi (24-70) k.-miyo (24-72)
koğ	koku çıkarmak k.-ar (6-50)
kol oyunu	düğünlerde oynanan bir tür oyun k. (30-23)
ko-	bkz. koy- k.-llardı (24-63)
kolle	kolye k. (32-6)
konu	üzerinde konuşulan şey; husus, laf, sermaye k.+sunu (5-19)
konuş-	sohbet etmek k.-ullardı (21-60)
konuğ	misafir k. (15-34)
kongura	resmi olmayan silahlı birlik, eşkıya k.+sı (43-76) k. mı (43-75)
koşu	bkz. gomsu k.+lar (1-47)
koy-	ad vermek, adlandırmak k.-sun (24-63)
koyu	yoğunluğundan dolayı güç akan, sulu karşıtı k.+su (39-52)
koğar yahıt	tezek k. (5-17)
koğu	nesnelerden yayılan küçücük zerrelere burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygu; buke k.+su (4-42)

kuçak	kucak, aguş k.+na (<i>kuçāğna</i>) (24-62)
kuru-	1. ıslaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek; kakırdamak k.-yunca (50-70) 2. tükenmek, bitmek k.-du (5-119)
kuruluş	kurulmak işi k.+unda (39-2)
kurut-	kurumasını sağlamak k.-Tuhtan (24-19)
k	
kâmil eser	kişi adı k. (17-41)
kötü	olumsuz k. (17-9)
köfte	<Far. (<i>kūfte</i>) bkz. köfte k. (6-34), (6-25), (14-10)
kóhte	<Far. (<i>kūfte</i>) bkz. köfte k.+nin (9-55)
kófde	<Far. (<i>kūfte</i>) bkz. köfte k. (38-30) k.+yi (34-37)
kófde yemā	<Far.+Tür. (<i>kūfte</i> + yemek) köfte yemeği k. (44-34) k.+miz (50-35)
köfte	<Far. (<i>kūfte</i>) bkz. köfte k. (14-10), (16-37), (16-49), (16-50), (22-36), (23-10), (23-25), (24-14), (24-15), (24-16), (31-20), (33-13), (39-34) k.+sinden (25-25)
köfte yemā	<Far.+Tür. (<i>kūfte</i> + yemek)bkz. köfte k. (23-9), (29-24)
kófTe	<Far. (<i>kūfte</i>) bkz. köfte k. (43-15) k.+miz (41-41) k.+nin (41-43)
kófTe gilī	<Far.+Tür. (<i>kūfte</i> + gilik) yuvarlak ve yassı olarak yapılan bir çeşit köfte k. (41-47)
kóhde	<Far. (<i>kūfte</i>) bkz. köfte k.+miz (44-89)
kóhte	<Far. (<i>kūfte</i>) bkz. köfte k. (3-27) k.+lik (2-64) k.+si (4-20) k.+yi (2-14) k.+eyi (2-63)
kóhte aşı	<Far.+Tür. (<i>kūfte</i> + aş) bkz. köfte k. (3-7)
kóhTe	<Far. (<i>kūfte</i>) bkz. köfte k. (42-18), (32-24), (43-124)

kóleŋ os-	küçük çocuklara söylenen söz k.-sun (18-43)
kóm-	defnetmek k.-müşler (28-20)
kómür	bkz. kömür k. (15-16)
kómüş	manda k. (39-67)
kópã	bkz. köpek k.+ŋ (35-7)
körük	Yozgat ilinin Akdağmadeni ilçesine bağlı bir köy k. (42-1)
kötü	istenilen, beğenilen nitelikte olmayan, hoş gitmeyen k.+süymüş (27-11)
kóy	<Far. (kūy) 1. bkz. köy k. (1-88), (2-27), (5-49), (5-99), (7-28), (7-7), (7-9), (12-15), (12-27), (17-29), (21-61), (22-20), (38-25), (38-25), (40-17), (43-67), (43-67), (43-68), (46-6) k.+de (9-12), (9-13), (10-1), (12-2), (12-34), (16-9), (22-22), (24-11), (30-13), (31-22), (40-4), (47-8), (48-1), (48-42) k.+den (11-1), (5-33) k.+deyik (4-31) k.+dã (48-6) k.+e (1-5), (1-12), (5-36), (5-63), (5-98), (7-16), (9-65), (16-14), (17-25), (19-27), (19-5), (28-10), (32-29), (32-29), (40-13), (4-24) k.+ede (15-4) k.+ler (12-15), (45-57), (47-17) k.+lerde (4-49), (7-34), (11-18) k.+lerden (4-35), (15-20), (23-17), (47-18) k.+lere (1-98), (34-110), (46-15), (48-17) k.+leri (11-15), (5-100), (17-17), (34-112), (42-9) k.+lerimizde (21-69) k.+lerimizi (30-21) k.+ü (1-4), (1-82), (5-5), (5-5), (5-5), (5-33), (5-49), (6-62), (15-2), (17-1), (24-49), (29-1), (43-65) k.+üm (<i>kóğüm</i>) (9-123) k.+ümde (31-1) k.+ümüze (21-10) k.+ün (1-112), (1-56), (5-5), (5-52), (5-53), (6-10), (7-15), (9-21), (9-22), (12-26), (15-5), (21-2), (21-4), (22-3), (39-59), (42-1) k.+ünde (12-1), (33-1) k.+ünden (9-1), (17-36), (19-1) k.+ündenim (30-1), (39-1), (46-1) k.+ündeydi (6-6) k.+ündeyim (22-2) k.+üne (5-8), (17-49), (21-6) k.+ünde (38-1) k.+üŋ (20-13), (28-18) d.+üydü (12-26) 2. köylü (zamir)

	k. (16-44)
	k.+ü (1-100), (8-49)
kóyneke	gömlek
	k. (45-26)
kóylü	<Far.+Tür. (küy+ lü) köyde yaşayan veya köyde doğmuş olan; rustai
	k. (1-37), (13-3)
	k.+m (12-7)
	k.+ye (9-85)
kóy ebesi	<Far.+Tür. (küy+ ebe) doğurma işine yardım eden kadın
	k. (16-55), (23-7), (<i>kóy ebeleri</i>) (2-53), (16-54), (19-49), (26-17), (29-15)
kóy kóy	<Far.+Far. (küy+ küy) köy köy
	k. (39-28)
kóy odası	<Far.+Tür. (küy+ oda) köylülerin çeşitli toplantılar yaptıkları veya konukların köyde kalması için hazırladıkları yer; oda
	k. (5-54), (<i>kóy odaları</i>) (1-13), (47-21), (<i>kóyümüzün odası</i>) (15-33)
	k.+na (20-36)
	k.+nda (21-60)
kóy yemekleri	<Far.+Tür. (küy+ yemek) köye özgü yöresel yemekler
	k. (23-9)
kóz	bkz. köz
	k.+le (43-117)
kúçük kúçük	küçük parçalar halinde (zarf)
	k. (41-45), (44-39)
kúçük	yaşça küçük olma durumu
	k.+dük (<i>kúçüdük</i>) (35-43)
	k.+düm (<i>kúçügdüm</i>) (6-5)
	k.+kene (<i>kúçüĝkene</i>) (50-2)
kúfte	<Far. (küfte) bkz. köfte
	k. (36-11)
kúl	bkz. kül
	k.+ü (34-46)
kúmürtlek	kıkırdak, boyun
	k.+in (<i>kúmürtlēyin</i>) (24-97)
kún	bkz. gün, 1 (sıfat)
	k.+de (22-47), (34-80)
kúp	<Ar. (küp) bkz. küp
	k.+lere (39-50)
	k.+e (34-26)
kúpe	küpe
	k. (44-5)
	k.+siydi (25-17)
kúpeli _āzan	bkz. kazan
	k.+ı (34-42)
kúpeli ğazan	bkz. kazan
	k.+nar (39-41)
kú't	Ön Asya'da yaşayan bir topluluk ve bu topluluktan olan kimse
	k.+lere (43-64)
kútük	kütük, yakacak odun
	k. (5-16)

ķ	
ķardeş	bkz. ğardaş ķ.+leri (35-5)
ķarıştır-	bkz. ğar- ķ.-ırdı (35-40)
ķatılılıķ	bkz. ayran ķ. (35-34)
ķatı ol-	katı olmak, katı halde bulunmak ķ.-uyordu (35-35)
ķāġnı	iki veya dört tekerlekli, dingili tekerlekle birlikte dönen öküz arabası ķ.+nın (35-20) ķ.+ynan (35-19)
ķız	bkz. kız ķ.+lar (35-42)
ķoruk	Altınsu köyünün eski adlarından birisi ķ.+a (ķoruġa) (5-7)
ķöy	<Far. (kūy) bkz. köy ķ.+lere (16-35), (35-22)
ķoruķ	bkz. ķoruk ķ. (5-6)
ķoş-	bkz. ğoş-, 2 ķ.-allardı (35-38)
ķoştur-	koşturmak, koşmasını sağlamak ķ.-ullardı (35-16)
ķ	
kadar	<Ar. (ķadar) bkz. ğadar ķ. (29-3), (29-59), (29-9)
kāġnı	bkz. ķāġnı ķ.+nın (24-41) ķ.+ynan (24-40)
ķaķ	meyve kurusu ķ. (5-31)
kaldır-	yasaklamak ķ.-mış (39-65)
ķalp	<Ar. (ķalb) göġüs orta boşluġunda, iki akciġer arasında, vücudun her yanından gelen kirli kanı akciġerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan organ; yürek ķ. (20-5)
ķanefiçe	bkz. ġaneviÇe ķ.+yle (41-29)
ķar	bkz. ġar ķ.+dan (39-60)
ķardeş	bkz. ġardaş ķ. (39-2)
ķatıķ	bkz. ayran ķ. (39-53)
kayıt _ et	<Ar.+Tür. (ķayd+ et-) bkz. ġayıt et- ķ.-mediler (37-13)
ķaynıya ķaynıya ķaynaya ķaynaya (zarf)	

kayri	k. (39-46) <Ar. (ğayr) bkz. ğayri
kaysi	k. (32-35) <Far. (kayşī) kayısı
kazan	k.+ynen (32-31) bkz. kazan k.+ın (39-47)
kırh	kırk sayısı kadar (sıfat) k. (32-4)
kırh _ iki	kırk iki (sıfat) k. (49-1)
kız	bkz. kız k. (48-20)
komutan	bkz. ğomtan k.+ın (50-17) k.+lar (39-9)
konşu	bkz. ğomşu k.+lara (30-19)
ko-	yerleştirmek k.-ruz (39-39)
koğu	bkz. ğoğu k.+ su (20-28)
kum ocāḡa	yapı işlerinde kullanılacak kumun çıkarıldığı yer k.+nda (37-5)
kūsūsü	<Ar. (huşūşī) özel olarak k. (35-5)
Ḳ	
Ḳabil	<Ar. (ḳabūl) bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma Ḳ. (20-16)
Ḳalem	bkz. ğalem Ḳ. (41-8)
Ḳoca	bkz. ğoca, 3 Ḳ.+m (44-4), (44-8)
Ḳoyun	bkz. ğoyun, 1 Ḳ. (35-30), (41-22), (48-41)
l	
la	ulan anlamında, krş. lan, len (ünlem) l. (1-31), (18-34)
laf	<Far. (lāf) söz l.+ı (21-27)
lamba	<Rum. (la'mba) etrafına ışık veren alet l. (2-60), (2-60) l.+nın (2-61)
lan	bkz. la (ünlem) l. (1-29), (9-119), (27-21), (27-24)
lastik	<Fr. (élastique)kauçuktan yapılmış ayakkabı l. (9-7), (lasdī) (45-33) l.+imden (lastiğimden) (9-121)
laylon torba	<Fr.+Tür. (nylon+ torba) naylondan üretilmiş torba

lālempe	l.+lar (22-30) el ele tutuşularak oynanan bir oyun
leke	l. (20-40) <Far. (lekke) kirliliği gösteren iz l. (19-63) l.+yi (4-50)
levāzım	<Ar. (levāzim) değişik iş kollarında gerekli olan şeyler, araç ve gereçler l. (27-12)
lezzet	<Ar. (lezzet) ağız yoluyla alınan tat l.+li (6-32), (29-39)
lāḡan	<Far. (legen) bkz. teşT l.+larınan (34-18)
limon	<Fr. (līmūn) bu ağacın sarı renkli, kabuğu kokulu, suyu ekşi meyvesi; sulu zırtlak l. (50-53)
lira	<İt. yüz kuruş değerinde Türkiye'nin para birimi; teklik l. (1-103), (1-104), (2-20), (2-20), (2-29), (2-29), (2-29), (2-29), (2-29), (7-19), (7-20), (17-58), (19-10), (21-33), (22-24), (25-9) l.+ya (7-19), (7-20)
lorman	<Fr. (normal) bkz. normal l. (29-27)
loḡma loḡma	lokma lokma l. (16-51)
loḡusa	<Rum. (lohu'sa) yeni doğum yapmış kadın l.+ları (41-16) l.+nın (16-57) l.+yı (45-28) l.+ykana (44-24)
m	
maddiyat	<Ar. (māddiyyāt) mal mülk, para ile ilgili şeyler m.+a (1-45)
maddiyet	<Ar. (māddiyyāt) bkz. maddiyat m.+e (1-45)
madımā	bkz. madımaḥ m. (6-74), (33-17), (38-35)
madımaḥ	ilkbaharda kırlarda yetişen, ufak yeşil yapraklı, ıspanak gibi pişirilip yenilen bir bitki m. (1-92), (6-19), (6-73), (14-6), (22-35), (24-5), (32-36), (38-33), (38-34), (41-39), (42-25), (44-48)
madımalāḡ	bkz. madımaḥ m. (19-71), (19-72)
madımalah	bkz. madımaḥ m. (16-28), (18-37), (21-79), (34-122), (44-48), (50-74)
madımalā	bkz. madımaḥ m. (43-114) m.+mız (29-24)
madımaḥ yemā	madımak yemeği m. (33-14)
mafāt et-	<Ar.+Tür. (vefāt+ et-) bkz. mefāt et-

mağkeme	m.-di (17-6) <Ar. (maḥkeme) yargılama
mağrı	m.+de (9-44) bkz. māğra m.+ya (1-77)
maḥalle	<Ar. bir şehrin bir kasabanın, büyükçe bir köyün en az beş yüz nüfusa sahip parçalarından her biri m. (4-31) m.+deler (7-18) m.+niñ (34-89)
maḥat	sedir m.+lara (19-39)
maḥlas	<Ar. (maḥlaş) takma ad m.+ım (5-97)
maḥle	bkz. maḥalle m.+si (23-1)
maḥmaT	yer adı m.+lı (5-33)
maḥkūm	<Ar. (maḥkūm) hükümlü m.+lar (20-11)
maḥalle	<Ar. (maḥalle) bkz. maḥalle m. (34-90) m.+niñ (34-96) m.+sı (25-1), (29-17) m.+sinde (24-1)
maḥas	<Ar. (mikaşş) kağıt, kumaş vb. şeyleri kesmeye yarayan alet m. (41-15)
maḥat ḥalısı	sedir üstüne serilip üzerine oturulan halı m. (19-38)
maḥ	anlamsız sözcük m. (5-134)
mal	<Ar. (māl) 1. büyükbaş hayvan m. (1-106), (1-107), (11-10), (12-9), (12-30), (17-55), (24-44), (38-29), (39-57) m.+ımız (12-3) m.+ımıza (12-12) m.+ına (34-34) m.+ınan (12-10), (15-12) m.+ıñ (34-15) m.+ları (8-26), (24-45) m.+ların (12-35) m.+larla (24-45) 2. miras m.+ (39-25)
malcı	<Ar.+Tür. (mal+ cı) hayvancılık yapan kimse m.+ydıḥ (43-22)
malcılıḥ	<Ar.+Tür. (mal+ cı+ lıḥ) hayvancılık m. (2-52), (11-6), (12-6), (12-9), (12-34), (25-24), (44-57), (46-23), (48-41)
māna	<Ar. (ma‘nā) anlam

	m.+sını (9-118)
manda	geviş getirenlerden, derisinin rengi siyaha yakın, uzun seyrek kıllı bir hayvan m. (9-16), (9-16), (35-30), (35-38)
manda derisi	adı geçen hayvandan elde dilen deri m.+nden (9-27)
mandı	bir tür oyun m. (20-42)
mani	<Ar. (mā'nī) genellikle birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk şiiri m. (8-15)
manisa	Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan illerinden biri m.+lı (1-53)
mantı	içine tuz, karabiber vb. ilave edilmiş kıyma konularak küçük bohçalar biçiminde kapatılan hamur parçaları m. (14-10), (16-48), (23-25), (42-23), (42-24) m.+sı (12-16)
manyas	Balıkesir iline bağlı ilçelerden biri m.+taydım (9-23)
mapatya	anlamsız sözcük m.+yı (26-27)
mar	bkz. var m. (1-53), (4-9), (4-12), (5-4), (5-4), (13-2), (16-12), (16-15), (17-17), (19-23), (21-35), (21-37), (22-62), (34-31), (36-8), (36-10), (37-10), (40-1), (43-18), (43-19), (44-10), (44-32), (46-10), (48-5), (49-8) m.+dı (29-51), (29-51), (42-15) m.+ıdı (50-26), (50-27), (50-54), (50-57)
marifet	<Ar. (ma'rifet) herhangi bir işi yapmada ustalık m.+ini (24-88)
mart	<Lat. yılın üçüncü ayı m.+ında (24-4)
masa	<Rum. ayaklar veya bir destek üzerine oturtulmuş tabladan oluşan mobilya m.+ma (9-114) m.+nın (1-28)
maşşallah	<Ar. (māşā'e + allāh) 'Ne güzel, Allah nazardan saklasın' anlamlarında beğenme duyguları bildiren bir söz m. (34-35)
ma ^u ciri	<Ar. (muḥācir) göçmen m. (7-28) m.+i (7-7)
maya	<Far. (māye) bazı besinlerin yapımında mayalanmayı sağlamak için kullanılan madde m.+sı (39-43) m.+sız (34-102)
mayala-	<Far.+Tür. (māye+ la-) maya koymak, içine maya karıştırmak m.-rılı (41-49)
mayalan-	<Far.+Tür. (māye+ la-n) mayanın etkisiyle kabarmak; ekşimek m.-ıncı (41-50)

mayasıl _otu	ballıbabagillerden, ana vatanı Avrupa, Asya, Afrika olan, yaprakları karşılıklı dizili, deri hastalıklarının iyileştirilmesinde kullanılan, birçok türü bulunan, bir yıllık veya çok yıllık otsu bitkilerin genel adı m. (4-40)
maymın	<Ar. (meymūn) dört ayaklı, iki ayağı üzerinde de yürüyebilen, ormanda toplu olarak yaşayan, kuyruklu hayvan m. (16-68) m.+nan (16-88)
mayo	<Fr. (maillot) deniz, göl, havuz vb. yerlere girerken veya güneşlenirken giyilen, tek parçadan oluşan giyisi m.+m (9-24)
mazi	<Ar. (māzī) geçmiş m.+mi (5-83)
mazot	<Rus. yakıt olarak kullanılan, ham petrolün damıtma ürünlerinden biri; motorin m. (50-4)
mābe	anlamsız sözcük m. (42-39)
mācera	<Ar. (mācerā) baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri m.+sını (21-30)
mādeniz	<Rum. (maydanoz) maydanoz m. (8-75)
māğra	<Ar. (mağāre) bir yamaca veya kaya içine doğru uzanan, barınak olarak kullanılabilen yer kovuğu; in m. (24-32) m.+lar (1-68), (1-76) m.+larımız (21-4)
māni	<Ar. (māni') bkz. mani m. (8-52), (16-41)
māre	<Far. (meger) bkz. meğer m.+yim (22-17)
māl mülk	<Ar.+Ar. (māl+ mülk) her türlü taşınır ve taşınmaz maddi varlık m. (5-117)
mecbur	<Ar. (mecbūr) herhangi bir konuda yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda olan m. (9-35)
mecbur ğal-	<Ar.+Tür. (mecbūr+ ğal-) herhangi bir şeyi yapmak zorunda bulunmak m.-dih (25-14)
mecāzi	<Ar. (mecāzī) mecazla ilgili, mecaz niteliğinde olan m. (5-97)
mefāt et-	<Ar.+Tür. (vefāt+ et-) ölmek m.-di (17-10), (20-7) m.-mişdi (39-24) m.-ti (2-48)
mefdā	<Ar. (mevtā) ölü m. (15-3)
meğer	<Far. (meger) önceden bilinmeyen, farkında olunmayan, sonradan anlaşılan bir durumu bildiren bir söz; meğerse, meğersem m. (5-78)

mekruh	<Ar. (mekrū) İslam dininde, dinî bakımdan kesin bir biçimde yasaklanmadığı hâlde yapılmaması istenen m. (50-79)
mekteb	<Ar. okul m.+e (8-8)
mektûb	<Ar. (mektûb) bkz. mektub m. (17-37) m.+ı (17-38)
mektub	<Ar. (mektûb) bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt m. (9-44)
melek	kişi adı m. (39-18)
melektrik	anlamsız sözcük m. (1-22)
melevizyon	anlamsız sözcük m. (1-22)
memleket	<Ar. bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir; yurt m.+e (7-12)
memmun	<Ar. (memnūn) herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyan, kıvançlı, mutlu m.+udum (17-11)
mendil	<Ar. (mendīl) burun ve ter silmekte, el ve yüz kurulamakta kullanılan küçük, kare biçiminde kumaş veya yumuşak, ince kâğıt m.+li (5-67)
menfât	<Ar. (menfa'at) çıkar m. (5-127)
merah	<Ar. (merāk) bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek m.+lıydım (35-3)
mercimek	<Far. (merdumek) bu bitkinin, besin değeri yüksek, ufak, kırmızı, sarı veya yeşil, yuvarlak ve yassıca tohumu; yasmık m. (12-25), (13-20), (22-66) m.+li (13-16)
mercimeK	<Far. (merdumek) bkz. mercimek m. (26-30), (48-36)
mercimā	<Far. (merdumek) bkz. mercimek m. (41-59)
mercimā	<Far. (merdumek) bkz. mercimek m. (13-17)
merdúvan	<Far. (nerdubān) bir yere çıkmaya veya bir yerden inmeye yarayan basamaklar dizisi; badal, basak m.+la (1-77)
meret	<Ar. (mārid) sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için kullanılan sövgü sözü m. (22-15)
merkez	<Ar. belirli bir yerin ortası; özek m.+i (1-71)
mertebe	<Ar. aşama

mescid	m. (5-95) <Ar. genellikle minaresiz, küçük cami m. (5-55)
mesela	<Ar. (meşelā) söz gelişi m. (6-23), (7-16), (17-25), (24-11)
meselā	<Ar. (meşelā) bkz. mesela. m. (4-42), (6-26), (6-67), (14-8), (15-19), (12-17), (18-17), (20-34), (21-37), (21-48), (21-72), (24-87), (41-19)
mesele	<Ar. (mes'ele) sorun m.+si (5-5)
meslā	<Ar. (meslek) para kazanmak için yapılan iş m.+m (17-8), (48-4) m.+mız (12-6)
meşe	kayıngillerden, yaz kış yapraklarını dökmeyen türleri de bulunan, kerestesi dayanıklı bir orman ağacı m. (4-44), (4-46) m.+nin (4-34) m.+yi (4-47) m.+yle (4-34)
meşgûl	<Ar. (meşgûl) bir işle uğraşan, iş görmekte olan m.+ük (12-10)
meşur	<Ar. (meşhûr) ünlü m. (1-90), (1-92), (6-25), (38-30), (41-41), (44-34) m.+dur (50-35)
metdub	<Ar. (mektûb) bkz. mektub m. (1-53)
metre	<Fr. (mètre) 100 cm'lik temel uzunluk ölçüsü birimi m. (15-25)
mevkî	<Ar. (mevki') yer m. (21-72)
mevsim	<Ar. yılın, güneşten ısı, ışık alma süresi ve dolayısıyla iklim şartları bakımından farklılık gösteren dört bölümünden her biri; sezon, sürem m.+inde (47-26) m.+ine (12-16)
meydan	<Ar. (meydān) alan, yer m.+a (17-51), (29-49)
meyil	<A. (meyl) ilgi, gönül verme m.+imi (5-86)
meyit	<Ar. (beyt) anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası m. (9-41), (9-72)
meyva âğcı	<Far.+Tür. (mīve+ āğ) meyve ağacı m. (44-24).
meyvacı	<Far.+Tür. (mīve+ cı) meyve yetiştiren ve satan kişi m. (44-25)
meyvesini ver-	<Far.+Tür. (mīve+ ver-) bir şey ortaya çıkarmak, üretmek m.-di (5-111)
mezar	<Ar. (mezār) ölünün gömülü olduğu yer; çukur, kara toprak, kara yer, gömüt, kabir, sin

mezar başı	m.+ın (17-46) <Ar.+Tür. (mezār+ baş) mezarın baş tarafı
mezarlık	m.+na (17-47) <Ar.+Tür. (mezār+ lık) mezarların bulunduğu yer
mezeflik	m.+ı (mezarlık) (49-8) bkz. mezarlık
mezrā	m.+i (meze ^{fl} ī) (24-58) <Ar. (mezra') kırsalda birkaç evden oluşan en küçük yerleşim birimi
mih	m.+da (24-12) m.+ndanım (4-1) <Far. (mīh) büyük çivi
mihdar	m. (17-58) m.+ın (17-58) m.+ınan (43-85) <Ar. (muhtār) bkz. mihdar
mihdar	m. (1-4)
mihdar	<Ar. (muhtār) köy ve mahallenin yasalarla belirtilmiş işlerini yürütmek için o köy veya mahallede oturanların seçtikleri kimse
mihdar	m. (5-98) m.+ı (5-99) m.+mı (15-31)
misāvıl	<Ar. (musāfir) bkz. misafir
misāvır	m.+lar (17-23), (17-24) <Ar. (musāfir) bkz. misafir
mısır	m.+lı (17-29) <Ar. (mişr) tahıl
mısır	m. (15-8)
mısğa	<Ar. (nusha) bkz. musğa
mısğa	m. (12-40)
millar	<Fr. (milliard) bkz. milyar
millar	m.+a mı (7-19), (7-19)
millet	<Ar. ahali
millet	m. (19-36), (47-23), (48-14), (48-26)
milli	<Ar. (millī) milletle ilgili; ulusal
milli	m. (9-24)
milyar	<Fr. (milliard) bin milyon
milyar	m. (22-65), (34-47)
milyon	<Fr. (million) bin kere bin
milyon	m. (22-69)
mindel	bkz. minder
mindel	m.+leri (9-34)
minder	içi yumuşak bir malzeme ile doldurularak dikilen, oturmaya, yaslanmaya yarar şilte
minder	m. (50-27) m.+leri (8-41)
minlendir-	akarsuyun getirdiği kumlu, çamurlu toprak, bir yere yığılmak
minlendir-	m.-ir (8-60)
mintan	<Far. (nīm+ ten) yakasız, uzun kollu erkek gömleği
mintan	m. (5-67)

mis	<Ar. (misk) güzel kokulu bir madde; misk m. (22-54)
misafir	<Ar. (musāfir) bkz. misafir m.+ı (45-34) m.+lar (1-37)
misafir	<Ar. (musāfir) konuk m.+i (6-61), (34-19)
misāfil	<Ar. (musāfir) bkz. misafir m.+e (19-33) m.+im (37-23) m.+leri (34-100)
moda	<İt. geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olan m.+man (17-21) m.+ydi (17-29)
moderin	<Fr. (moderne) çağdaş m. (1-18)
mor menemşe	<Tür.+Far. (mor+ benefşe) mor menekşe m.+ynen (25-37)
mor sümbül	<Tür.+Far. (mor+ sunbul) mor renkli süs bitkisi m.+ü (43-96)
motor	<Fr. (moteur) traktör m. (8-64) m.+unan (2-23)
muḥallebi	süt, şeker ve pirinç ununun kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı m. (50-50)
mum	<Far. (mūm) bir fitilin etrafına erimiş bal mumu, içyağı, stearik asit veya parafin dökülerek genellikle silindir biçiminde dondurulan ince, uzun aydınlatma aracı; şem m. (23-8)
musa	kişi adı m.+nın (24-61)
musā emmi	kişi adı m. (24-81)
muşğa	<Ar. (nuṣḡa) Çinde dinsel veya büyüleyici bir gücün saklı olduğu sanılan, taşıyanı, takanı veya sahip olanı zararlı etkilerden koruyup iyilik getirdiğine inanılan bir nesne, yazılı kâğıt vb m. (5-26), (5-26), (24-50)
muşamma	<Ar. bir tarafına kauçuk veya yağlı boya sürülerek su geçirmeyecek duruma getirilen kalın bez m. (5-26)
mutlu ol-	mutluluk duymak, bahtiyar olmak m.-sun (<i>muTlu _ ossun</i>) (50-11)
mutāyıt	<Ar. (mute‘ahhid) yüklenici m.+ıı (22-23)
mübarek	<Ar. (mubārek), sevilen kimse veya şeyler için söylenen bir söz. m. (5-15)
mükemmel	<Ar. (mukemmel), çok güzel, harikulade olan m. (4-19), (24-85)
müsāde al-	<Ar.+Tür. (musā‘ade+ al-) izin almak

mītlak	m.-ıyoh (47-26) gümüşden imal edilmiş püsküllü kolye m. (32-5)
mītlı	yaşadıklarından veya karşılaştıklarından dolayı hoşnutluk içinde bulunan m. (47-25)
n	
nacak	sapı kısa, küçük odun baltası n.+nan (<i>nacānan</i>) (44-49)
naḥış	<Ar. (naḥş) desen n. (2-41), (2-44)
nal	<Ar. (na'l) at, eşek, öküz vb. yük hayvanlarının tırnaklarına çakılan, ayağın şekline uygun demir parçası; nalça n. (21-48)
namaz	<Far. (namāz) İslam'ın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet; salat n. (39-62) n.+ina (34-35)
namazlā	<Far.+Tür. (namāz+ lā) seccade n. (42-38), (45-18)
narlıdere	İzmir iline bağlı bir ilç n. (15-24)
narpuz	yabannanesi n. (29-35) n.+lu (29-34)
nası	<Tür.+Ar. (ne+ aşı) bkz. nasıl n. (4-16), (26-7), (21-28), (24-13), (29-13), (38-14), (40-15), (48-23), (49-5), (49-5)
nasıl	<Tür.+Ar. (ne+ aşı) ne gibi, ne türlü n. (24-26)
nasib	<Ar. (naşīb) kısmet n. (34-10)
nylon	<Fr. (nylon) dayanıklı ve esnek döküm maddesi n. (28-33)
nazar	<Ar. (naẓar) belli kimselerde bulunduğu inanılan, kıskançlık veya hayranlıkla bakıldığında insanlara, eve, mala mülke hatta cansız nesnelere kötülük verdiği inanılan uğursuzluk; göz n. (23-8) n.+dan (6-24), (34-34) n.+nan (33-41)
nazarlıḥ	<Ar.+Tür. (naẓar+ lık) bkz. nazar boncuğu n. (16-60)
tutan	nazar boncuğu nazar değmesin diye takılan mavi boncuk veya bunun yerini başka şey; göz boncuğu, uğur boncuğu n.+ları (<i>nazar boncuqları</i>) (12-41)
nazar boncū	<Ar.+Tür. (naẓar+ boncū) bkz. nazar boncuğu n. (44-18)
nazar dēḡ-	<Ar.+Tür. (naẓar+ deḡ-) göz değmek n.-mesin (24-47)
nazar dē-	<Ar.+Tür. (naẓar+ deḡ-) nazar dēḡ-

nazar dāğ-	n.-mesin (12-39) <Ar.+Tür. (nazar+ değ-) nazar dēğ- n.-yōdu (50-14)
nazar dāğme-	göz değmemek n.-mesin (13-5), (16-59), (24-51), (24-54), (44-18)
nazar duası	<Ar.+Ar. (nazar+ du‘ā‘) nazar değmemesi için okunan dua n.+larını (<i>nazar duvalarını</i>) (45-27)
nazar eTme-	<Ar.+Tür. (nazar+ eT-) nazar dēğ- n.-zler (34-34)
nazar musğası	<Ar.+Ar. (nazar+ nusḥa) nazar değmemesi için yapılan bir tür muska n. (24-48)
nazarlık	<Ar.+Tür. (nazar+ līk) bkz. nazarlıḥ n.+nan (<i>nazarlīḡnan</i>) (34-32)
nazı geç-	<Ar.+Tür. (nāz+ geç-) dilediğini kabul ettirecek kadar hatırı sayılmak n.-yo (<i>nazımız geçiyo</i>) (2-28)
nādir	<Ar. (nādir) seyrek n. (24-73)
nāfile	<Ar. (nāfile) yararsız n.+ymiş (43-3)
nāmus	<Ar. (nāmūs) bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık; iffet n.+lu (19-9)
nāne	<Ar. (na‘na‘) bu bitkinin kurutulmuş yapraklarından elde edilen baharat n. (6-19), (29-33), (29-34) n.+nin (29-35)
nāpacaz	ne yapacağız anlamında kullanılan söz n. (37-12)
nāpiyim	ne yapayım anlamında kullanılan söz n. (38-12)
nātsaḡ	ne yapsan anlamında kullanılan söz n. (43-105)
nābdıḡız	ne yaptınız, nasılsınız anlamında kullanılan söz n. (17-28)
ne	1. bağlama ve kuvvetlendirme edatı n. (2-1), (2-1), (7-13), (7-13), (25-43), (25-43), (34-11), (34-11), (50-11), (50-11), (50-11) 2. birçok şey (zamir) n.+ler (34-76) 3. falan (zarf) n. (1-53), (2-11), (2-11), (7-10), (29-3), (36-18), (36-5), (38-32), (38-36), (44-60), (45-33), (5-8) 4. hangi şey (zamir) n. (14-9), (19-73), (21-31), (21-55), (21-57), (2-29), (24-71), (24-95), (27-21), (27-4), (29-9), (31-9), (34-107), (43-75), (43-98), (43-98), (34-91), (44-78), (45-11), (46-7), (4-9), (5-16), (5-3), (5-40) n.+sin (9-119) n.+yse (12-13), (34-117) 5. her şey (zamir) n. (6-69)

	6. nasıl (zarf)
	n. (1-35), (19-30)
	7. nice (sıfat)
	n. (20-11)
	8. soru biçiminde şaşma bildiren bir söz (edat)
	n. (1-32), (2-4), (3-8), (5-114), (5-130), (8-13), (8-13), (8-66), (9-61), (9-71), (9-81), (24-10), (24-53), (25-15), (43-26), (50-13), (50-19)
neden	niçin (zarf)
	n. (15-28)
nen	bkz. falan (zarf)
	n. (37-22)
nere	hangi yer
	n. (48-25)
	n.+de (<i>nerde</i>) (4-9), (24-42), (24-65), (43-61),
	n.+değ (<i>nerdeğ</i>) (27-25)
	n.+lisin (17-35)
	n.+si (39-16)
	n.+sinden (17-35)
nesil	<Ar. (nesl) kuşak
	n.+ler (1-76)
neşed	kişi adı
	n.+in (7-32)
neşet	kişi adı
	n. (7-19)
net	bütün çizgileri belirgin olan, gözün bütün ayrıntılarıyla algılanan, iyi görünen
	n. (1-66)
ney	1. bkz. falan (zarf)
	n. (1-69), (26-26)
	n.+di (3-5), (4-46)
	n.+i (1-4), (1-56), (1-72), (24-48), (28-27), (33-6)
	n.+im (38-14), (38-18), (38-19)
	n.+le (1-77)
	n.+ne (16-60)
	n.+nen (7-25), (9-117)
	n.+neğ (43-115)
	2. bkz. ne, 4. (zamir)
	n. (21-48), (24-16)
neyse	konuyu kapatalım, uzatmayalım, her ne ise anlamında kullanılan bir söz
	n. (18-29)
nè	bkz. ne, 5 (zarf)
	n. (24-3)
nère	bkz. nere
	n.+de (<i>nèrde</i>) (45-12)
	n.+den (<i>nèrden</i>) (21-21), (28-15), (29-16)
	n.+deydi (<i>nèrdeydi</i>) (1-18)
nèt-	ne yapmalı anlamında kullanılan bir söz
	n.+sin (2-55)
nèy	1. bkz. ne, 4 (zamir)
	n. (1-21)

	2. bkz. ney, 1 (edat)
	n. (1-86)
nışan	bkz. nışan
	n. (27-3)
	n.+dan (27-4)
nışanlan-	nışanlı duruma gelmek; adaklanmak, yavuklanmak
	n.-ıncıh (5-2)
nışanlı	evlenmek için söz verip yüzük takmış olan kimse; adaklı, yavuklu
	n.+mızınki (5-3)
nışannan-	bkz. nışanlan-
	n.-dırdım (50-9)
nışannı	bkz. nışanlı
	n. (26-7)
	n.+lı (41-17)
nıvıl	ince, uzun ve esnek ağaç dalı
	n. (46-35)
niçin	hangi amaçla, hangi sebeple; neden, neye, niye (zarf)
	n. (5-81)
nire	bkz. nere
	n.+yi (34-52)
nışan dağ-	bkz. nışanlan-
	n.-allar (16-33)
nışan	bir erkekle bir kadının evlenmek üzere birbirine söz vermesi
	n.+ımız (25-8)
nışanlı	evlenmek için söz verip yüzük takmış olan kimse; adaklı, yavuklu
	n.+ydım (8-30), (21-14)
nışannı	bkz. nışanlı
	n. (27-6), (44-6)
	n.+lı (22-19), (29-9)
	n.+m (27-4)
niye	bkz. niçin (zarf)
	n. (9-89), (15-30), (1-69), (5-50)
niyet	<Ar. (niyyet) bir şeyi yapmaya önceden karar verme; düşünce, endişe
	n.+in (34-35)
nīde-	ne yapmalı anlamında kullanılan bie söz
	n.-cek (9-96)
	n.-ym (<i>nīdiym</i>) (7-32)
nohut	<Far. (noḥūd) baklagillerden, ana yurdu Akdeniz kıyıları olan, birleşik telek yapraklı, çiçekleri sarımtırak renkte, tanesi baklamsı bir bitki
	n. (15-8), (19-72), (29-31), (50-59), (41-58)
noḥsan	<Ar. (nuḫṣān) eksik
	n.+ımız (48-10)
noḥud	<Far. (noḥūd) bkz. nohut
	n. (26-30)
nohut	<Far. (noḥūd) bkz. nohut
	n. (22-66), (37-4)
nohut gózeri	<Far.+Tür. (noḥūd+ gözer) nohut elemeye yarayan, yuvarlak bir ahşap kasnak içine deri sırimdan yapılan elek
	n. (25-49)

noḥuT	<Far. (noḥūd) bkz. noḥut n.+un (25-48)
normal	<Fr. alışılmış olan oḡalan n. (24-16), (33-31), (44-89)
nöbet	<Ar. (nevbet) sıra n. (3-22), (3-22), (28-34) n.+imiz (28-35)
nöbetci	<Ar.+Tür. (nevbet+ ci) nöbet tutan kişi n. (30-5)
nöbetci subay	<Ar.+Tür.+Tür. (nevbet+ ci+ subay) askerlikte gece nöbette olan rütbeli n.+ı (30-9)
nöreciyik	ne yapacaḡız anlamında kullanılan bir söz n. (9-40)
nörecān	ne yapacaksın anlamında kullanılan bir söz n. (9-66)
nörüyöḡ	ne yapıyorsun anlamında kullanılan bir söz n. (1-29)
nörecēn	bkz. nörecān n. (9-33)
nöreceḡ	bkz. nöreciyik n. (17-14)
nörünḡ	ne yaparsın anlamında kullanılan bir söz n. (43-38)
nörüyön	bkz. nörüyöḡ n. (9-40)
nörüyüm	ne yapayım anlamında kullanılan bir söz n. (9-58)
nörüyüm	bkz. nörüyüm n. (26-6)
nörecāḡ	bkz. nörecān n. (26-3)
nörüyüm	bkz. nörüyüm n. (19-21)
nörüyüm	bkz. nörüyüm n. (36-18)
nufus	<Ar. (nufūs) aile n. (5-16)
nufus müdürü	<Ar.+Ar. (nufūs+ mudīr) nüfus işlerinden sorumlu müdür n.+nünḡ (37-9)
nur	<Ar. (nūr) ilahi bir güç tarafından gönderildiḡine inanılan parlaklık n. dan (8-55)
núfus	<Ar. (nufūs) bkz. nufus n. (37-16)
núfus kâḡdı	<Ar.+Far. (nufūs+ kâḡaz) kimlik n.+nda (40-2)
nölacaḡ	ne olacak n. (26-26), (37-12)
ḡa	bkz. ya n. (26-25)

ñira

<İt. (lira) bkz lira
n.+ydı (24-9)

o

o

o (işâret zamir ve sıfatı)

o. (1-5), (1-24), (1-31), (1-47), (1-73), (1-74), (1-84), (1-89), (1-100), (1-103), (1-112), (2-3), (2-9), (2-18), (2-19), (2-29), (2-51), (2-65), (3-1), (4-50), (4-50), (5-33), (6-24), (6-16), (6-23), (6-47), (6-62), (6-77), (7-15), (7-19), (7-28), (7-32), (7-38), (7-39), (7-41), (7-45), (8-40), (8-72), (9-15), (9-19), (9-27), (9-27), (9-60), (9-65), (9-118), (9-131), (12-16), (12-20), (12-37), (12-37), (13-3), (16-69), (16-9), (17-4), (17-23), (17-54), (18-9), (18-21), (19-5), (19-10), (19-17), (19-28), (19-47), (20-4), (20-35), (21-8), (21-16), (21-31), (21-46), (21-77), (21-78), (22-23), (22-38), (22-43), (23-16), (24-9), (24-15), (24-17), (24-29), (24-62), (24-69), (24-77), (24-84), (24-84), (24-87), (25-9), (26-7), (26-15), (26-21), (26-22), (27-9), (27-25), (28-14), (28-15), (28-18), (28-18), (28-19), (28-23), (28-23), (28-26), (28-28), (28-30), (28-31), (29-3), (29-28), (29-50), (30-8), (31-4), (32-9), (33-2), (33-17), (33-18), (33-23), (34-12), (34-38), (34-39), (34-40), (34-44), (34-46), (34-49), (34-70), (34-90), (35-20), (35-24), (35-26), (35-30), (35-38), (35-40), (35-43), (36-5), (37-21), (37-3), (37-8), (38-29), (38-35), (38-38), (39-19), (39-24), (39-32), (39-43), (39-44), (39-48), (39-52), (40-10), (40-12), (40-12), (40-25), (41-4), (41-13), (41-16), (42-6), (42-30), (42-40), (43-59), (43-61), (43-67), (43-68), (44-29), (44-29), (44-40), (44-59), (45-52), (45-7), (45-9), (50-5), (50-13), (50-19), (50-79)

o.+na (1-43), (2-76), (2-76), (7-23), (7-39), (8-51), (12-31), (16-8), (17-19), (17-26), (17-59), (39-53)

o.+ndan (1-5), (1-9), (1-108), (2-63), (2-73), (5-44), (5-62), (6-36), (6-76), (7-41), (9-8), (9-21), (9-22), (16-3), (16-7), (16-40), (17-13), (17-27), (17-54), (17-56), (24-68), (25-8), (25-28), (25-42), (26-23), (28-29), (28-30), (28-9), (28-38), (29-19), (30-7), (32-26), (34-6), (34-25), (34-43), (34-81), (34-113), (38-17), (40-7), (41-28), (41-45), (43-114), (49-11)

o.+ndañ (24-17), (45-10)

o.+ninen (26-25)

o.+nīynen (49-20)

o.+nlar (1-70), (5-19), (6-40), (8-25), (8-51), (9-71), (30-22)

o.+nlara (1-72), (9-72), (17-28)

o.+nlardan (13-21)

o.+nları (1-62), (6-18), (8-32), (12-13)

o.+nların (1-71), (1-75), (4-38), (8-70), (18-19)

o.+nlarman (11-5)

o.+nna (32-25)

o.+nnan (9-27), (16-58), (18-47), (19-66), (21-15), (22-11), (22-18), (22-22), (24-67), (2-62), (26-30), (2-66), (29-33), (31-4), (34-87), (34-99), (46-39), (48-6), (49-21)

o.+nnar (25-17), (25-18), (29-20), (31-22), (34-107), (35-15), (38-26), (39-25), (40-31), (43-125), (46-19)

o.+nnara (25-17), (39-42), (43-35), (46-35)

o.+nnardan (39-23), (43-86)

o.+nnarı (25-47), (28-12), (29-55), (34-121), (34-121), (34-76), (43-6), (46-27), (46-36), (49-5), (50-44)

	o.+nnarın (6-72), (34-43), (34-79), (35-17), (35-25), (47-20), (49-8), (50-65), (50-76)
	o.+nnarınan (6-9), (34-10), (43-120)
	o.+nnarıñ (25-18)
	o.+nñan (21-40), (21-66)
	o.+nñar (21-59), (22-37), (23-24)
	o.+nñara (21-44), (22-29), (22-30), (23-24)
	o.+nñarı (21-73), (23-13), (23-14)
	o.+nñarın (21-45), (22-30), (34-17)
	o.+nu (2-32), (2-37), (2-43), (2-65), (4-40), (4-42), (4-49), (4-50), (4-50), (5-58), (6-11), (6-21), (6-23), (6-28), (9-6), (6-77), (8-79), (9-106), (9-106), (12-20), (14-9), (15-25), (16-41), (16-51), (19-33), (19-45), (19-46), (19-63), (19-68), (20-30), (21-34), (21-40), (21-79), (21-79), (22-40), (22-43), (23-7), (23-11), (24-54), (24-78), (24-87), (24-88), (26-22), (28-2), (29-36), (29-43), (32-17), (32-22), (34-57), (34-57), (34-83), (34-85), (35-28), (35-41), (39-41), (39-54), (39-63), (41-54), (41-56), (43-85), (44-14), (44-19), (44-42), (44-87), (44-88), (45-18), (45-53), (48-45), (49-14), (50-62)
	o.+nun (1-78), (2-47), (2-61), (4-49), (6-43), (7-19), (9-11), (9-125), (12-32), (13-11), (13-11), (16-18), (29-58), (31-24), (31-4), (34-39), (35-5), (44-90), (50-41)
	o.+nunan (8-51)
	o.+nunki (25-50)
	o.+nuñ (16-19), (6-36), (24-52), (25-4), (29-31)
	o.+nuynan (4-42), (6-21), (6-23)
	o.+nuynañ (40-12), (44-50)
	o.+nũynen (32-16)
	o.+nũynañ (26-2)
	o.+ña (5-36), (6-71), (17-53), (18-27), (19-13), (1-96), (20-34), (20-35), (21-53), (21-65), (21-74), (22-33), (24-50), (24-57), (24-78), (24-79), (24-84), (25-19), (26-22), (28-2), (29-11), (31-18), (34-15), (34-58), (34-67), (38-28), (40-25), (41-20), (41-47), (42-36), (43-111), (43-32), (43-80), (43-9), (44-13), (44-29), (44-29), (44-36), (44-54), (44-85), (45-43), (45-48), (46-32), (49-18)
	o.+ñdan (46-11)
	o.+ñların (18-38)
	o.+ñu (25-7), (29-31), (40-31), (44-49), (45-55), (47-1)
ocañ	bkz. ocak
	o. (44-83)
ocañ daşı	ateşin etrafına dizilip üstüne kazanın vb. konulmasını sağlayan taş
	o.+nı (6-52), (8-16), (22-49)
	o.+ñı (43-41)
ocak	üzerinde yemek pişirilen ateş
	o.+ın (<i>ocāñan</i>) (33-16)
	o.+ımı (<i>ocāmı</i>) (22-27)
oda	1. evin oturulan, vakit geçirilen kısmı
	o. (7-37), (15-33)
	o.+da (5-101)
	o.+nın (7-46)
	o.+sı (5-54), (24-49)

	o.+sında (38-29)
	o.+ya (<i>oduya</i>) (9-5) (<i>odıya</i>) (44-65)
	o.+yı (7-37)
	2. köy odası
	o. (21-61)
	o.+yı (47-22)
	3. yatmak için ayrılan evin bölümü
	o.+da (5-37)
odağ	ağaçtan yapılan yuvarlak bir oyun parçası
	o. (12-36)
odun	yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç
	o. (5-17), (8-35), (15-16), (15-16), (30-19)
	o.+u (47-26)
oduğ	bkz. odun
	o.(40-32)
	o.+u (46-14)
oğKalı	<Ar.+Tür. (vukıyye+ lı) ağırbaşlı
	o.+ydı (19-25)
oğlan	1. damat
	o. (19-36)
	2. erkek çocuk
	o. (1-2), (9-10), (9-96), (15-6), (16-11), (18-10), (19-17), (19-17), (19-22), (24-2), (3-18), (9-10)
	o.+a (7-18), (18-10)
	o.+ı (9-18)
	o.+ın (25-40)
	o.+ın (34-101)
	o.+na (44-64)
	o.+nan (25-31)
oğul	1. bir ana arıyla birlikte kovandan ayrılıp ikinci bir kovan kuran arı topluluğu
	o. (8-31)
	2. bkz. oğlan, 1
	o.+larını (8-69)
	o.+u (<i>oğlu</i>) (5-36)
	o.+um (<i>oğlum</i>) (1-23), (5-4), (5-16), (6-66), (13-1), (16-15), (21-35)
	o.+umun (<i>oğlumun</i>) (22-67)
	o.+umuz (<i>oğlumuz</i>) (12-8), (34-105)
	o.+un (<i>oğlun</i>) (5-101)
oğul ekmeği ye-	evlettan hayır görmek
	o.-sinler (<i>oğul ekmā yesinler</i>) (36-10)
oğul ver-	kovandaki arıların bir bölümü kovandan ayrılıp ayrı bir kovana gitmek
	o.-ir (8-31)
	o.-iyo (34-4)
ohō	şaşıрма ile bir şeyi hatırlama (ünlem)
	o. (17-18)
ohı-	bkz. oğu-, 1
	o.-yarağ (2-24)
oğu-	1. bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek

	o.-dum (8-68), (8-68)
	2. çağırmaq, davet etmək
	o. (2-28)
	o.-rduḥ (5-65), (6-61)
	o.-rdular (8-51), (8-49)
	o.-dular (38-25)
	o.-llardı (34-112), (42-8)
	o.-r (12-15), (30-22)
	o.-rduḥ (42-9), (43-24)
	o.-rlar (7-22), (7-25), (12-14)
	o.-rlardı (14-8), (23-16)
	o.-ruḥ (16-61), (30-21)
	o.-yo (27-17)
	o.-yoḥ (15-11)
	o.-yosun (25-19)
	3. dua etmək
	o.-duruh (44-75)
	o.-duḥdan (44-76)
	o.-llar (50-33)
	o.-lardı (13-5)
	o.-du (50-14)
	o.-ruḥ (16-59)
	4. eğitim görmək
	o.-duḥ (48-2)
	o.-dum (18-27), (21-6)
	o.-rdum (23-6)
	o.-yodum (45-27)
	5. seslendirmek, söylemek, dile getirmek
	o.-r (5-104), (9-44)
	o.-rdum (8-70)
	o.-nurdu (18-30)
oḥuma	bkz. oḥu-, 1
	o.-y1 (6-39)
oḥuma-	herhangi bir eğitim görmemek
	o.-dım (1-3), (9-2), (26-14), (33-2), (41-5)
oḥumaḥ	bkz. oḥu-, 1
	o. (1-100), (11-16)
oḥul	her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer; mektep
	o. (1-3), (1-6), (1-7), (1-8), (1-9), (2-2), (7-3), (9-2), (10-2), (12-2), (16-9), (17-3), (21-10), (22-23), (22-8), (32-1), (36-5), (40-4), (40-4), (46-2)
	o.+a (8-8), (9-4), (10-2), (12-3), (16-8), (21-6), (22-7), (23-5), (24-35), (41-10), (47-4), (48-2)
	o.+da (44-3)
	o.+dan (28-3)
	o.+u (17-5), (44-4)
	o.+uḥ (46-3)
	o.+umuḥ (17-7)
oḥula gêt-	bkz. oḥu-, 4
	o.-dım (26-16)

oğul yüzü	o.-medim (16-4) eğitim, öğrenim görmek
oğuntu	o. (<i>oğulun yüzü</i>) (12-4) düğün, çağrısı ile birlikte gönderilen armağan
oğut-	o. (13-12), (47-17) 1. nazar değmemesi için dua okutmak o.-dururdu (19-60) 2. okumasını sağlamak
oğutma-	o.-du (8-69) herhengi bir eğitim kurumuna göndermemek, okumaya engel olmak
oğutma-	o.-dı (41-6) o.-dılar (14-2)
oğuyuntu	1. davetli o. (2-19), (7-20), (33-9) 2. bkz. oğuntu o. (7-23), (16-35), (18-13), (19-43), (20-29), (21-36), (23-15), (31-18), (38-24), (39-26), (39-30), (43-24), (44-82), (46-15) o.+muz (28-10) o.+ya (28-9) o.+ynan (42-8)
oğuyuntu günü	kına gecesine verilen günün adı o. (41-23)
okey	evet, tamam anlamında kullanılan bir söz o. (48-19)
okumuşluk	okuma yazma bilmek o.+m (<i>oğumuşlūm</i>) (2-1) o.+um (<i>oğumuşlūm</i>) (22-9), (23-4), (26-14)
okur yazarlık	bkz. okumuşluk o.+m (<i>oğur yazarlīm</i>) (12-5)
ol-	1. ad vermek, adlandırmak o.-du (32-33) 2. doğmak, dünyaya gelmek o.-duydu (45-9) 3. geçmek, tamamlanmak o.-du (2-43) 4. gerçekleşmek veya yapılmak o. (6-51) o.-aca (26-22), (26-7), (28-8), (34-73), (44-25) o.-acahtı (18-31) o.-acak (5-101) o.-ara (7-2), (14-6), (1-57), (2-31), (4-32), (4-39), (4-49), (5-1), (5-55), (26-10), (37-5), o.-du (5-12), (36-6), (36-6), (50-29) o.-duğunu (1-35) o.-dum (45-42) o.-dumu (24-47) o.-dumuncu (50-79) o.-duydu (40-10) o.-duymıyıcı (6-22)

o.-muş (39-48), (42-2)
o.-uñ (49-21)
o.-ur (12-16), (12-16), (12-16), (12-17), (12-22), (12-22), (12-25), (6-27), (6-79), (7-31), (8-10), (12-44), (33-9), (34-81), (39-32), (41-53), (43-113), (43-34), (44-41), (44-46), (44-47), (44-56), (44-89), (50-41), (50-65), (50-72), (5-13), (5-13), (5-131), (2-71)
o.-ur mu (5-88), (34-70)
o.-urdu (1-13), (1-102), (1-105), (2-38), (4-18), (4-19), (5-64), (9-7), (9-107), (11-9), (12-35), (15-19), (18-14), (18-14), (24-51), (24-6), (24-85), (29-32), (30-27), (34-24), (34-25), (43-125), (43-27), (45-52), (49-10)
o.-urduñ (43-121)
o.-urkene (35-21)
o.-urmuş (19-56)
o.-ursa (6-69), (8-13), (24-71), (28-2), (46-18)
o.-uyo (1-91), (6-20), (6-29), (6-32), (11-9), (12-11), (33-30), (36-12), (45-8), (49-5)
o.-uyodu (35-34)
o.-uyomuş (9-67)
o.-uyōdu (29-13), (30-20), (35-36), (35-36), (45-23), (46-7)
5. meydana gelmek, vuku bulmak.
o.-ağı (24-16)
o.-ayı (12-22), (12-22)
o.-du (4-10), (5-11), (8-11), (8-46), (9-10), (9-34), (11-14), (11-8), (12-31), (15-11), (20-12), (22-18), (22-19), (24-31), (24-66), (25-8), (25-8), (26-2), (26-12), (26-17), (29-17), (32-8), (33-41), (39-6), (41-11), (42-13)
o.-duğu (24-11)
o.-maz mı (9-129)
o.-muş (5-8), (5-45), (5-63), (5-98), (17-30)
o.-muşdur (38-3)
o.-muştum (5-96)
o.-saydılı (4-7)
o.-ucāmiş (18-9)
o.-unca (1-9), (5-127)
o.-uncu (29-25)
o.-uncuñ (5-99)
o.-up (1-61), (1-67)
o.-ur (1-87), (1-89), (1-90), (2-73), (2-74), (16-34), (17-50), (19-9), (19-9), (19-13), (21-29), (24-52), (25-50), (26-12), (26-13), (28-11), (31-12)
o.-uyo (33-23)
6. var olmak, bulunmak
o.-an (6-57), (15-12), (15-12), (25-24)
o.-anlar (1-56)
o.-anları (5-120), (46-38)
o.-duğum (17-33)
o.-sa (7-32), (9-3), (25-44)
o.-ur (28-33), (28-34), (29-24), (29-24), (29-34), (29-39), (44-48), (44-50), (44-72), (46-20),

	o.-urdu (16-54), (21-61), (23-7), (23-10), (35-15), (35-16), (35-17), (35-22), (35-37), (35-42), (38-27), (39-41), (43-86), (43-92), (43-119), (43-124), (44-19), (44-86), (44-90), (44-91)
	o.-urmuş (43-76)
	o.-ursa (31-8), (33-19), (34-80)
	o.-uyo (6-19), (26-28), (27-5), (27-5), (29-55), (29-58)
ola	belki, -mi acaba, ihtimal
	o. (6-35), (41-30), (41-31), (41-33)
olama-	elde edememek, başaramamak
	o.-dım (43-33)
olgunlaş-	meyve olgun duruma gelmek
	o.-dī (39-37)
olma-	1. bir işi yapamamak
	o.-dīndan (1-5)
	2. gerçekleşmemek
	o.-dı (17-49)
	o.-z (50-40), (50-42)
	3. meydana gelmemek
	o.-dı (6-39), (17-7), (25-3)
	o.-dığ (1-67)
	o.-dığından (2-1)
	o.-dīğnı (1-61)
	o.-ś (20-16)
	o.-sın (44-20)
	o.-yanı (olmuyanın) (43-101)
	o.-z (25-26), (33-22), (44-31)
	4. var olmamak, bulunmamak
	o.-śsa (50-40)
	o.-zımış (43-102)
	o.-yan (olmıyan) (15-12), (15-12), (45-49)
	o.-yan (olmıyan) (6-71)
oluk	bir şeyin akmasına yarayan üst yanı açık boru
	o. (olūğ) (43-53)
om	bkz. on (sıfat)
	o. (34-54)
om _başı	on ere kumanda eden asker, erin üstündeki ilk rütbe
	o. (20-10)
	o.+sı olur (12-21)
	o.+sıydım (30-5)
om _beş	bkz. on beş (sıfat)
	o. (9-52), (12-15), (18-12), (21-19), (38-2), (44-2), (44-36)
om _bêş	bkz. on beş (sıfat)
	o. (6-18)
om _bir	on bir (sıfat)
	o. (44-47)
omar	kişi adı
	o.+ımış (40-7)
	o.+ıñ (40-3)
omuş	kişi adı

omuz	o. (40-2), (40-3) boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm
omuzla-	o.+una (8-48) omzuna almak, omzuna vurmak
oncacılığ	o.mış (9-97) o kadarcık
on	o. (34-73) dokuzdan sonra gelen sayının adı
on _ altı	o. (1-19), (2-29), (2-29), (2-29), (4-21), (5-27), (7-37), (9-27), (9-107), (12-15), (12-33), (16-31), (21-46), (21-46), (22-25), (22-46), (22-65), (24-29), (24-29), (24-29), (34-103), (34-103), (36-17), (44-8), (45-15), (49-13), (50-57) on altı sayısı
on beş	o. (22-17), (49-2), (50-8) on beş sayısı
on beş	o. (7-39) bkz. on beş
on _ iki	o. (9-26) on iki sayısı
on doğuz	o. (6-59), (40-6) on dokuz sayısı
on dört	o. (7-38), (41-11) on dört sayısı
on sekiz	o. (5-2) on sekiz (sıfat)
on üç	o. (1-55) on üç (sıfat)
o _ ğalān	o.+ünde (41-19) Ağaalani köyünün yerel ağızda söyleniş biçimi
onuncu	o.+da (7-19) on sayısının sıra sıfatı, sırada dokuzuncudan sonra gelen (sıfat)
onunçu	o. (7-6) bkz. onuncu (sıfat)
on	o. (24-6) bkz. on (sıfat)
onma-	o. (9-106), (17-25), (19-9), (19-10), (24-9), (28-12), (33-5) daha iyi bir duruma girmemek; salah bulmamak
on yedi	o.-zımış (43-100) on yedi (sıfat)
ora	o. (22-18) anlatana veya söyleyene uzakta olan yer; orası (zamir)
	o. (7-39), (28-23), (37-16), (37-17), (39-16) o.+da (1-10), (41-37), (43-52), (orda) (1-10), (1-19), (1-34), (1-35), (1-37), (1-39), (1-40), (1-52), (1-60), (1-62), (1-63), (1-63), (1-63), (1-72), (1-76), (1-81), (1-86), (1-88), (1-88), (2-6), (5-22), (5-28), (6-8), (6-14), (6-43), (7-39), (17-40), (17-42), (18-18), (18-46), (21-70), (24-11), (24-49), (24-65), (24-87), (28-23), (28-24), (28-25), (29-46), (33-5), (35-25), (39-13), (39-23), (39-60), (41-34), (43-62), (46-10), (46-18), (47-15), (49-8), (50-17), (50-68)

	o.+dan (<i>ordan</i>) (1-51), (1-53), (1-66), (1-70), (1-73), (1-82), (6-6), (8-22), (8-31), (8-49), (9-23), (17-56), (21-11), (24-25), (24-33), (24-40), (24-76), (28-34), (33-41), (34-114), (35-6), (42-3), (43-77), (50-23)
	o.+danım (<i>ordanım</i>) (42-1)
	o.+dağ (<i>ordag</i>) (34-90)
	o.+daydı (<i>ordaydı</i>) (48-39)
	o.+daymışımış (<i>ordaymışımış</i>) (1-71)
	o.+iye (<i>oriye</i>) (7-9), (1-14), (1-14), (1-19), (1-25), (1-62), (1-69)
	o.+iya (<i>oríya</i>) (1-47), (2-5), (21-26), (28-34), (35-5), (39-10), (39-8), (40-17), (42-30), (43-73), (45-49), (46-16)
	o.+iye (1-4), (2-27), (7-16), (8-35), (9-37), (17-48), (17-58), (18-28), (18-5), (21-69), (27-6), (28-20), (29-16), (29-42), (29-47), (30-3), (32-29), (33-39), (34-52), (35-20), (37-9), (39-22), (39-39)
	o.+iyá (<i>oriyá</i>) (1-36)
	o.+īyece (<i>orīyece</i>) (12-37)
	o.+nın (7-10), (9-109)
	o.+nın (46-11), (34-9), (46-16)
	o.+yı (11-5), (24-39), (28-28)
	o.+ynan (15-2)
orağ	yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin metal bir bıçakla, buna bağlı bir saptan oluşan ekin, ot vb. biçme aracı; kalıç o. (8-10), (8-10), (47-11)
orelet	o.+la (24-42)
orelet	çeşitli aroma tozlarından yapılan içecek o. (44-72)
orman	ağaçlarla örtülü geniş alan o. (12-25), (30-16), (30-16)
	o.+ımış (5-15)
	o.+ın (1-17)
orman dayresi	<Tür.+Ar.+Tüe. (orman+ dā'ire+ si) orman işleri ile ilgilenen devlet dairesi o. (4-36)
orta	bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer o. (36-5), (43-86)
	o.+da (5-52), (24-84)
	o.+larına (22-15)
	o.+ya (5-71)
ortadan kalk-	yok olmak o.-ıncıh (<i>ortadan ġahıncıh</i>) (31-21)
ortağlaş-	ortaklaşmak, bir işi birlikte yapmak o.-ırdıh (6-69)
ortalığ	alan, yer o.+a (19-51)
ortam	bir kimsenin veya bir insan topluluğunun yaşayışını etkileyen ruhsal, toplumsal ve kültürel etkilerin bütünü; âlem o.+ı (1-52)
ortaoğul	ortaokul o. (24-34), (35-1)
	o.+u (24-36)
ortí	bkz. orta

	o.+ya (34-57)
	o.+ye (24-17)
oruç	<Far. (rûze) Tanrı'ya ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre kendini alıkoyma
	o. (39-62)
oruç	<Far. (rûze) bkz. oruç
	o.+da (44-35)
	o.+dan (44-36)
orğaniK	<Fr. (organique) doğal yolla yapılan
	o. (34-5)
os-	bkz. ol-, 1
	o.-sa (1-42), (26-7), (48-45)
	o.-saydı (38-9)
	o.-sun (1-36), (1-36), (1-51), (1-51), (1-98), (1-98), (2-63), (2-63), (4-43), (5-3), (6-56), (18-36), (32-14), (34-108), (44-30), (50-18)
	o.-sun (24-71), (24-71),
ot	1. dağda, kırlarda yetişen çeşitli bitkiler (belgisiz zamir)
	o. (17-30), (32-36), (32-36), (38-38)
	o.+dan (13-25)
	o.+lardan (4-41), (21-78), (45-46)
	o.+u (46-37), (34-60)
	o.+unu (21-51)
	o.+u (46-39)
	2. ilaç
	o. (4-42)
	o.+u (4-42)
	3. madımak (zamir)
	o. (14-6)
	o.+u (6-76), (33-15)
oT	1. bkz. ot, 1
	o.+lar (48-46)
	o.+lardan (26-26)
	o.+ların (30-15)
	bkz. ot, 3
	o. (16-26)
otel	<Fr. (hôtel) yolcu ve turistlere geceleme, konaklama imkânı sağlamak amacıyla kurulmuş işletme
	o. (9-109)
	o.+e (9-110), (9-128)
	o.+ine (9-125)
otlandır-	otlatmak, gütmek
	o.-ıyoğ (10-12)
otobus	<Fr. (autobus) yolcu taşıyan, motorlu büyük taşıt
	o.+lar (1-18)
otubus	<Fr. (autobus) bkz. otobus
	o.+unan (1-18)
otur-	1. vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek
	o.-dum (22-15)

	o.-muş (22-14), (43-73)
	o.-ullar (33-45)
	o.-ur (31-27)
	o.-urdu (21-60)
	o.-urduh (9-5)
	o.-urken (9-110)
	o.-uyo (9-113)
	o.-uyom (31-6)
	2. yerleşmek, ikamet etmek
	o.-an (12-1)
	o.-an (36-6)
	o.-dum (44-7)
	o.-muşlar (1-78), (7-7), (7-9), (7-13)
	o.-ullarmış (43-52)
	o.-un (7-11)
	o.-uyoh (23-2)
	o.-uyolar (7-10)
	o.-uyosun (34-99)
	o.-urmuş (34-61)
	o.-urken (5-101)
oturma-	ayakta durmak
	o.-zdih (34-94)
otuz	yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı
	o. (22-21), (48-5)
otuz bin	otuz bin (sıfat)
	o. (22-24)
otuz dohuz	otuz dokuz (sıfat)
	o. (41-1)
otuz _ iki	otuz iki (sıfat)
	o. (42-13)
oyna-	vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak
	o.-dım (19-73)
	o.-llar (12-17), (30-23)
	o.-llardı (16-69), (21-40), (23-26), (24-75), (24-83), (40-22), (40-26), (41-38), (45-33), (47-19), (49-19)
	o.-rdı (5-72), (21-41)
	o.-rdih (6-35), (2-58), (2-62), (6-37), (12-38), (17-55), (17-57), (18-16), (20-32), (20-40), (20-42), (29-40), (29-43), (33-43), (33-44), (35-27), (46-29), (48-43)
	o.-rdılar (8-23)
	o.-dır (12-20)
	o.-yannarı (oyniyannarı) (40-23)
	o.-yarah (oyniyarah) (24-88)
oynama	oynamak işi
	o.-ya (oynamıya) (25-43)
oynu-	bkz. oyna-
	o.-llardı (16-68)
oysa	aralarında karşıtlık, aykırılık bulunan iki cümleyi tersine olarak, aksine anlamlarıyla birbirine bağlayan bir söz; oysaki, hâlbuki (bağlama edatı)

oy-	o. (5-12) oyma işi yapılmak o.-ulmuş (24-27)
oyun	1. düğünlerde eğlenmek için yapılan eğlenceli hareketler o. (12-17), (7-40), (21-40), (21-41) o.+u (7-35) 2. yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence; baziçe o.+u (19-73) o.+un (18-22)
oyun oyna-	bkz. oyun, 1 o.-nırdı (24-74)
ō	
ō	şaşma, beğenme vb. duyguları belirten bir seslenme sözü (ünlem) o. (48-44), (18-16), (24-49), (24-74), (35-29), (45-15)
ōğlan	bkz. oğlan, 2 o. (11-3), (28-1), (48-11), (48-18) o.+a (9-14) o.+ı (25-13)
ōğlan başı	damat kıyafeti o. (31-17)
ōğul	bkz. oğul, 2 o.+u (<i>ōğlu</i>) (5-39), (38-4) o.+um (<i>ōğlum</i>) (1-20), (1-31), (5-92), (22-5), (42-14) o.+uma (<i>ōğluma</i>) (41-13) o.+ūñan (<i>ōğlūñan</i>) (29-1)
ōğul	bkz. oğul o.+um (<i>ōğlūm</i>) (34-70)
ōhul	bkz. oğul o. (47-4) o.+a (40-4)
ōhuyuntu	bkz. oğuyuntu o. (25-19)
ō	
ōbür	öteki (sıfat) ö. (5-103), (19-63) ö.+leri (33-45) ö.+ünü (19-63)
öde-	bir alışverişte alınan şeyin karşılığını alacaklıya vermek ö.-diler (19-11) ö.-rdik (43-21)
öğle	öğle vakti (zarf) ö.+n (2-76) ö.+nleyin (4-29)
öğlen yemā	öğle yemeği ö. (17-38)
öğren-	bilgi edinmek; bellemek ö.-dim (9-126)

öküz	çift sürmekte, kağı çekmekte kullanılan, etinden yararlanılan, iğdiş edilmiş erkek sığır ö. (7-17) ö.+le (47-9) ö.+lernen (1-42)
öküz _ arabası	öküz koşulmuş araba ö.+ynan (39-37)
ölçü kabı	ölçmeye tarayan alet ö. (24-30)
öl-	vefat etmek ö.-dü (8-11), (8-38), (9-10), (37-6), (45-38), (50-2) ö.-dūğdū (16-5) ö.-dūğünde (16-8) ö.-ecek (9-68) ö.-eli (42-13) ö.-en (20-3) ö.-müş (24-64), (28-20) ö.-ümünen (25-35) ö.-ünce (42-14) ö.-üncü (25-14), (38-11) ö.-ür (19-58) ö.-ürüm (38-12) ö.-üyo (17-40)
öldür-	bir canlının hayatına son vermek ö.-dü (8-38) ö.-üm (8-40)
ölü evi	cenaze evi ö. (13-24) ö.+nde (21-67) ö.+ne (21-68), (13-22)
ömeci	bkz. emeci ö. (1-110), (35-42), (49-18), (49-18)
ömeci usūlü	<Tür.+Ar. (imece+ uşūl) bkz. emeci ö. (30-22)
ömer	kişi adı ö. (5-48), (40-2)
ömer _ āğ	kişi adı ö. (34-7)
ömer āğya	kişi adı ö. (34-6)
ömür	<Ar. ('umr) yaşam ö.+ümü (<i>ömrümü</i>) (5-107)
ömür boyu	<Ar.+Tür. ('umr+ boy) sağ kalındığı, yaşandığı sürece; ömür boyunca, yaşam boyu, yaşam boyunca, hayat boyu ö. (4-7)
önce	ilk olarak, başlangıçta; evvel, sonra karşıtı (zarf) ö. (1-93), (4-9), (4-31), (6-32), (6-61), (6-40), (7-7), (11-18), (24-11), (28-32), (28-4), (34-100), (40-4), (41-7), (41-42), (41-54), (41-60), (44-36), (48-39), (50-71)

	ö.+den (15-10), (15-9), (19-49), (19-56), (35-14)
	ö.+ki (12-26)
	ö.+kiler (50-12)
	ö.+leri (7-17), (15-33)
ön	bir şeyin esas tutulan yüzü (isim)
	ö.+de (12-19)
	ö.+ünde (35-4), (48-13)
	ö.+üne (8-37)
	ö.+ünü (29-48)
öndüc	ileride geri verilmek veya alınmak şartıyla alınan veya verilen (şey); iare
	ö. (36-14)
öñ	bkz. ön
	ö.+ümde (27-19)
	ö.+üne (27-16)
	ö.+üğde (42-35), (42-40)
	ö.+üğe (39-51)
	ö.+üğdeki (39-38)
öp-	sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek
	ö.-er (15-6)
öpme-	sevmemek, ilgi göstermemek
	ö.-di (22-57)
ördek	perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri bulunan su kuşu
	ö. (50-36)
	ö.+e (<i>ördeğe</i>) (2-56)
ördā	bkz. ördek
	ö. (42-22)
	ö.+n (19-74)
ör-	1. duvar yapmak
	ö.-er (28-27)
	2. iplik, yün, tel, saz vb.ni birbirine dolayarak veya geçirerek işlemek veya tezgâhta dokumak
	ö.-düm (8-13), (8-13), (8-14)
	ö.-erdi (34-14)
	ö.-üyodum (8-30)
ören	1. bostan ekmek için hazırlanmış tarla
	ö.+de (3-18)
	2. virane, harabe
	ö. (4-33)
ört-	üzerini kapamak
	ö.-ellerdi (42-12)
	ö.-erdi (28-27), (46-36)
	ö.-erdik (45-48)
	ö.-erdiK (<i>örderdiK</i>) (26-10)
	ö.-erik (44-75)
	ö.-eriK (26-18)
	ö.-iken (28-28)
örtü	örtmek için kullanılan şey
	ö. (25-28), (26-10), (26-18)

ös-	bkz. öl- ö.-sün (3-19)
öte	konuşanın temel olarak aldığı bir şeyden daha uzak olan yer veya şey ö. (22-16) ö.+ye (2-46)
öteki	bilinenin, sözü edilenin dışında olan şey; öbürü, öbürkü (zamir) ö. (12-38) ö.+ler (24-79) ö.+niñ (44-91)
öte sonu	öğle sonu ö. (13-13)
öti	bkz. öte ö. (6-59)
ötân	geçen gün ö. (29-20)
öyle	1. onun gibi olan, ona benzer; o biçimde, o şekilde (zarf) ö. (1-61), (2-47), (2-55), (7-22), (8-68), (14-5), (18-10), (18-25), (18-41), (21-78), (22-32), (24-63), (25-26), (25-43), (26-25), (29-11), (29-13), (29-27), (31-25), (34-59), (34-63), (34-112), (38-19), (40-9), (40-10), (44-55) ö.+ce (18-9) ö.+ydi (1-97), (18-42), (34-64) ö.+ynen (26-2) 2. bkz. öğle ö.+lîyneñ (38-13)
öyle öyle	böylece ö. (2-30)
öylen yemeği	bkz. öğlen yemâ ö. (20-17)
öz	1. bir şeyin iç yapısını ve ayırt edici özelliğini meydana getiren şey ö. (6-51) ö.+ü (6-48), (46-11) 2. bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı ö.+üm (5-119)
ö	
öğ-	birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek, sena etmek; methetmek, yermek karşıtı ö.-yüyom (22-55)
öle	bkz. öyle (zarf) ö. (8-81), (12-38), (15-32), (17-45), (24-46), (28-19), (34-44), (38-37), (39-38), (45-39), (46-13), (46-7), (48-24), (48-35)
ösüz	kimsesiz ö.+üdüm (3-2)
ösüz ğal-	bkz. ösüz ö.-dım (16-5)
öyle	bkz. öyle (zarf) ö. (6-2), (26-34), (29-38), (44-31)
ó	
ógren-	bkz. öğren- ó.-dim (12-5)

öğretmen	mesleği bilgi öğretmek olan kimse; hoca, muallim, muallime ó.+e (21-8) ó.+in (21-7)
öküz	bkz. öküz ó. (11-4)
óküz	bkz. öküz ó.+lerimizi (22-41) ö.+ünen (28-38)
ókús	bkz. öküz ó. (24-22) ó.+ü (24-22) ó.+ünen (24-39)
ón	bkz. ön ó.+ünden (19-50) ó.+úne (44-76)
ő	
öğ-	örmek, dolamak, süslemek ő.-düler (6-54), (22-48), (43-43)
őğret-	öğrenmesini sağlamak ő.-iyodum (<i>őğrediyodum</i>) (49-5)
öğretmen	bkz. öğretmen ő. (6-35) ő.-den (48-2)
őğön-	bir niteliği sebebiyle kendini yücelmiş sayarak bundan abartmalı bir biçimde söz etmek ő.-sem (22-64)
p	
paça	pantolon, don, şalvar vb. giyeceklerde bacakların çıktığı aşağı bölüm p.+sının (8-39), (8-39)
palasğa	<Mac. (balaska) askerlerin bellerine bağladıkları veya göğüslerine çaprazlama taktıkları, üzerinde fişek, kasatura vb. koymak için yerleri bulunan, genellikle köseleden yapılmış kayış p.+lar (7-41) p.+yı (7-43)
palta	ğacı kesme, yarma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araç p. (26-18)
pambıh	<Far. (panbuk) pamuk p. (41-53)
pancar	şeker elde edilen bir bitki p. (15-8), (16-28), (37-4)
pancar guyu	şeker pancarının ekildiği çukur p.+ları (17-44) p.+su (17-44)
papatma	papatya bitkisi p.+yı (26-27)
para	<Far. (pāre) devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı; mangır, mangiz, nakit, papel, tıkr, tıngır p. (1-104), (2-29), (6-67), (7-14), (17-58), (19-10), (22-64), (24-50), (28-6), (28-7), (34-108), (35-30), (39-64)

	p.+larını (34-115)
	p.+lı (24-48), (24-49)
	p.+m (27-25)
	p.+sı (6-71), (27-25)
	p.+sıyla (1-103)
	p.+sıynan (6-71), (19-10)
	p.+ya (15-17)
	p.+ydı (25-9)
	p.+ye (<i>pariye</i>) (1-45)
	p.+yı (7-15), (7-42), (7-42), (7-44), (9-128)
	p.+ynan (1-104)
para al-	<Far.+Tür. (pāre+ al-) kazanmak
	p.-ırdı (17-60)
para etme-	<Far.+Tür. (pāre+ etme-) değerli olmamak
	p.-yo (<i>etmiyo</i>) (9-79)
para iste-	<Far.+Tür. (pāre+ iste-) bir hizmetin karşılığını istemek
	p.-yo (<i>istiyo</i>) (9-125)
parçalı parçalı	küçük parçalar halinde
	p. (29-11)
patlıcan yemā	<Ar.+Tür. (bādincān+ yemek) patlıcan yemeği
	p. (12-16)
parmaşsız	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı bir köy
	p. (24-49)
	p.+da (6-1)
parmāk	parmak
	p.+amda (<i>parmāğamda</i>) (18-19)
	p.+ina (<i>parmāna</i>) (39-19)
pat kūt	el veya sopa ile rastgele ve üst üste vurarak
	p. (22-34)
pat kūt	bkz. pat kūt
	p. (26-16)
patatis	<Rum. (pata'tes) patates
	p. (15-8)
patez aşı	<Rum.+Tür. (pata'tes+ aş) patates ile yapılan bir yemek
	p. (13-23)
patır patır	sulu ve gevrek
	p. (34-82)
patışka	<İt. (batista) genellikle pamuktan dokunmuş sık ve düzgün bez
	p. (41-27), (41-28)
	p.+yı (41-29)
pay	hak
	p. (35-7)
paydos	<Rum. (pa'ydos) işi veya çalışmayı geçici olarak bırakma
	p. (20-17)
paylaşdır-	eşit bir şekilde dağıtmak, pay etmek
	p.-akan (39-25)
pazar	cumartesi ile pazartesi arasındaki gün
	p. (4-29), (6-60), (38-23)
pazartesi	pazar ile salı arasındaki gün

paḥır	p. (39-30) bu elementten yapılmış alet p. (29-51), (43-123) p.+ı (26-8) p.+ımızdan (43-125)
paḥla	<Ar. (bāḳilā) kuru ve taze fasulye p. (36-11), (43-110)
paḥlava	çok ince yufkadan yapılarak arasına kaymak, fıstık, ceviz, badem vb. konulup pişirilen ve üzerine şeker şerbeti dökülen bir tatlı türü p.+mız (29-24)
pehlivan	<Far. (pehlevān) güreşçi p. idim (9-25) p.+lıḥ (9-31)
pehlüvan	<Far. (pehlevān) bkz. pehlivan p. (9-65) p.+ıdım (9-60)
pehlüvan ol-	<Far.+Tür. (pehlevān+ ol-) bkz. pehlivan p.-muş (9-49)
pek	gereken, beklenen veya alışılmış olandan çok p. (1-61), (1-79), (1-85), (21-58)
peK	bkz. pek p. (24-73), (31-2), (35-30)
pekmez	genellikle üzüm, dut vb. meyvelerin kaynatılarak koyulaştırılmış biçimi p. (9-108)
pendir	<Far. (penīr) bkz. peynir p. (44-58), (45-32)
perdaḥ	<Far. (perdāḥt) perdelemek, engellemek p. (24-84)
perde	görüşü, ışığı engellemek, bir şeyi gizlemek için pencereye veya bir açıklığın önüne gerilen örtü p. (3-9), (42-35)
pes	<Far. (bes) yenilgiyi kabul ettiğini belirtmek için veya birinin şaşkınlık veren davranışlarına karşılık olarak kullanılan bir söz p. (5-90)
peşine düş-	bir isteğin gerçekleşmesini sağlamaya çalışmak p.-tüm (5-118)
peşine git-	arkasından gitmek, izlemek p.-iḥ (<i>peşine gidīḥ</i>) (17-19)
petrol	<Fr. (pétrole) akaryakıt istasyonu p.+da (50-5)
peyda ol-	<Far.+Tür. (peydā+ ol-) aniden ortaya çıkmak p.-muş (44-24)
peyik	Yozgat ilinin Sorgun ilçesine bağlı olan Doğankent beldesinin eski adı p. (29-16)
peynir	<Far. (penīr) maya ile katılaştırılarak sütten yapılan ve birçok türü olan besin p. (6-72), (22-68), (22-69), (44-47) p.+in (<i>peyīgin</i>) (3-25), (19-27) p.+ini (50-56)
peyīğin bazarı	eskiden Peyik'te kurulan meşhur pazar

peyā	p.+na (34-80) bkz. peyik
pē ^h lüvan	p. (29-16) <Far. (pehlevān) bkz. pehlivan
pēyk	p. (9-1) bkz. peyik
pıçā	p. (6-14) bkz. pıçak
pıçaḥ	p. (9-66), (9-69) bkz. pıçak
pıçak	p. (41-14) kesme işlerinde kullanılan, bir sap ve çelik bölümden oluşan kesici araç
pıçaḳ	p.+nan (<i>pıçāḡnan</i>) (32-36), (34-87) bkz. pıçak
pıḡar	p. (9-75) çeşme
pırtı	p. (7-16) p.+a (3-22) p.+da (7-16) p.+lar (29-48)
pi	değersiz şey, eşya (zamir) p. (24-90)
piç	bkz. bir, 1 (sıfat) p. (41-25)
pilav	yabani p. (1-91) <Far. (pelāv, pilāv) pirinçten, bulgurdan veya kuskustan yapılan bir yemek
pilestiK	p. (1-107), (2-17), (6-34), (12-16), (13-23), (16-45), (43-16), (45-21) <Fr. (plastique) bu maddeden yapılan
pire	p. (34-16) hastalık yayan bir hayvan
piric	p. (21-75) pirinç
pis_ol-	p.+inen (44-85) kirlenmek
pislik	p.-duysam (25-22) hayvan dışkısı
pişir-	p.+ini (<i>pisliḡini</i>) (9-56) p.+nen (<i>pislīynen</i>) (34-15) bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek veya içilebilecek bir duruma getirmek
piyase	p.-rik (6-41) <İt. (piazza) satıcıların mal satmak için bir araya geldiği yer; pazar
popo	p.+de (35-30) kıç
poşet	p.+suna (6-35) <Fr. (pochette) torba
poşetle-	p. (4-48) <Fr.+Tür. (pochette+ le-) poşete koymak, paketlemek

pul	p.-yoḥ (<i>pošetliyoḥ</i>) (6-31) <Far. (pūl) bazı giysilerde süs olarak kullanılan parlak, incecik, genellikle metal levhacık
puṇar	p.+lu (43-30) bkz. pıṇar p. (42-30) p.+a (8-30) p.+da (13-6), (18-10) p.+ımızda (8-35) p.+ın (8-37), (8-37)
punaṛ	bkz. pıṇar p.+larda (50-63)
pürç	tomurcuk p. (19-56)
pürçekli	havuç p. (15-11)
püsgül	bir ucundan bazı şeylere süs olarak takılan, diğer ucu serbest saçak biçimindeki iplik demeti p.+leri (35-17)
püsKüllü	püskülü olan p. (32-5)
P	
Paḥlavı	bkz. baḥlava p.+dan (35-7)
Pek	bkz. pek (zarf) p. (33-22)
Perşembe	<Far.+Far. (penc+ şenbe) çarşamba ile cuma arasındaki gün p. (49-6), (49-7)
Piş-	bkz. biş- p.-iyo (26-25)
r	
radio	<Fr. (radio) elektrik dalgalarının özelliğinden yararlanarak seslerin iletilmesi sistemi r. (46-19)
rafāya	Refahiye r. nıṇ (46-21)
raḥmetli	<Ar.+Tür. (raḥmet+ li) merhum r. (7-28)
raḥmetlik	<Ar.+Tür. (raḥmet+ lik) merhume r. (1-94), (37-6)
raḥmeTlik	<Ar.+Tür. (raḥmet+ lik) bkz. raḥmetlik r. (39-20)
ramazan	<Ar. (ramazān) ay takviminin dokuzuncu ayı, üç ayların sonuncusu, oruç tutulan ay r. (14-10) r.+da (48-32)
ramazan ayı	<Ar.+Tür. (ramazān+ ay) bkz. ramazan r.+nda (1-39)

ramazan bayramı	<Ar.+Tür. (ramazān+ bayram) ay takvimine göre şevval ayının ilk üç gününde kutlanan dinî bayram; Şeker Bayramı r. (1-36)
rampa	<İt. yokuş, eğimli yol r. (27-23), (39-37)
ras gel-	<Far.+Tür. (rāst+ gel-) tesadüfen karşılaşmak r.-irse (18-10)
rāzı	<Ar. (rāzī) uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden r.+sı (28-2)
reis	<Ar. (re'īs) başkan r. (24-92)
rencber	bkz. ırğat r.+līgnen (12-6)
rençber	bkz. ırğat r.+līgnen (25-23)
rençber	bkz. ırğat r.+lik (30-13)
robot	<Fr. belirli bir işi yerine getirmek için manyetizma ile kendisine çeşitli işler yaptırılabilen otomatik araç r.+da (41-42)
s	
saat	<Ar. (sā'at) 1. altmış dakikalık zaman dilimi s. (50-69) 2. günün hangi anı olduğunu gösteren alet s. (27-11), (44-5)
saaT	<Ar. (sā'at) zaman s.+de (34-119)
sabaḥ namazı	<Ar.+Far. (ṣabāḥ+ namāz) sabah vakti kılınan namaz s.+nda (24-45)
sabā	<Ar. (ṣabāḥ) güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman dilimi s.+n (30-10) s.+nan (8-24) s.+naḡ (19-29)
sac	bu nesneden yapılmış, üzerinde yufka yapılan dışbükey pişirme aracı s.+a (41-52) s.+ı (19-45) s.+ıḡ (41-51) s.+larda (41-55)
saç	bkz. sac s. (16-56) s.+ınaḡ (43-59)
saç-	1. bırakmak, koymak s.-ar (9-56) 2. bir şeyi ortalığa dağıtmak; dökmek s.-ardıḡ (34-40)
saç ğavurması	sac üstünde yapılan kavurma yemeği s.+nı (34-45)
saçı	yardım etmek s. (7-23), (7-23)

saçı geç-	bkz. saç s.-er (7-22)
saçıver-	çabucak ve kısa sürede saçmak s.-ir (7-22) s.-irler (7-20)
sade	<Far. (sāde) yalınız, sadece s. (21-79), (50-11)
sağ	hayatta olma durumu s.+yıldı (sāyıldı) (16-6)
sahip	<Ar. (ṣāḥib) herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse; iye, malik s.+leri (1-56)
saḫat	<Ar. (saḫat) bkz. saḫat s. (28-30)
saḫız	sakız s. (22-15)
saḫla-	gizlemek s.-llardı (40-27) s.-r (7-36), (24-77)
saḫlan-	kendini saklamak; gizlenmek s.-dım (1-28)
saḫat	<Ar. (saḫat) engelli s.+ımıṣ (saḫadımıṣ) (21-41)
saḫla-	bkz. saḫla- s.-llardı (35-28)
sal-	1. göndermek s.-ardı (25-43), (25-43) s.-dım (18-8) 2. bkz. sar- s.-allar (12-19)
salatalık	hıyar s.+mı (salatalımı) (19-75) s.+mızı (salatalımızı) (30-14)
salça	<İt. (salsa) yemeklere lezzet ve renk katmak için konulan, tuzla terbiye edilmiş domates veya biber ezmesi s.+sını (50-47)
salı	pazartesi ile çarşamba arasındaki gün s. (39-30)
sallan-	bir şey belli noktasından bir yere bağlı kalmak şartıyla o noktanın iki tarafına aynı doğrultuda ve sürekli olarak gidip gelmek s.-dı (5-126) s.-ılıllardı (23-29)
sallanı sallanı	gel- yavaşça ilerlemek s.-en (41-31)
sallanğıç	salıngaç s. (23-29)
sallāya sallāya	sallayarak (zarf) s. (42-27)
salur	Yozgat ilinin Sorgun ilçesine bağlı bir köy

salhan	s. (19-1) buğday yıkamak için çuldan dereye set yapılarak oluşturulan yer s. (29-46), (29-47)
salhan yeri	bkz. salhan s. (28-33)
saman	ekinlerin harmanda dövülüp taneleri ayrıldıktan sonra kalan, hayvanlara yedirilen ufalanmış sapları s.+ımızı (12-12)
sana	sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi (zamir) s. (6-68), (9-114), (9-39), (33-41), (41-33)
sancı	1. doğum esnasında ortaya çıkan ağrı s. (45-23) 2. hastalıktan kaynaklı vücuttaki ağrı s.+sı (16-55)
sancısı tut-	hamile doğuma hazırlık sancıları başlamak s.-arsa (<i>sancı dutarsa</i>) (50-13)
sandık	<Ar. (şandūk) içine çeşitli şeyler konulan, tahtadan yapılmış, kapaklı ev eşyası s. (22-27)
sandık _ içi	bkz. çeyiz s.+ni (25-27)
sanki	<Tür.+Far. (san-+ ki) soru olmayan cümlelerde anlatılan düşüncenin gerçekte var olmadığını ancak gerçekmiş gibi bir izlenim uyandırdığını belirtmek için kullanılan bir söz; sankim, sözüm ona (zarf) s. (21-41)
sannet-	<Ar.+Tür. (ẓann+ et-) herhangi bir şeyin zihinde kurulduğu gibi gerçekleştiğine inanmak; zannetmek, zanneylemek s.-iyom (sannediyom) (27-16)
saşa	bkz. sana (zamir) s. (2-20), (17-52), (18-36), (21-51), (22-64), (25-12), (43-40)
sap	tahıl bitkilerinin başak dahil düz ve dik kısımlarının oluşturduğu yığın s. (24-40)
saPsarı	çok sarı s. (29-37)
sar-	1. kâğıt veya bir bitki yaprağıyla dürmek s.-allar (16-48) s.-arık (32-24) 2. kuşatmak s.-mış (5-115) 3. yumak haline getirmek s.-ardık (2-39)
saray	<Far. (serāy) 1. hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı s. (43-62) s.+lar (1-89) 2. yer adı s. (43-62), (46-10) s.+ık (43-62)
saraykent	Yozgat iline bağlı bir ilçe

	s. (24-31)
	s.+de (19-23)
	s.+den (4-31)
	s.+e (1-74), (5-99)
	s.+in (1-56), (4-1), (39-3)
	s.+te (1-85), (2-3)
sarayözü	Yozgat ilinin Saraykent ilçesine bağlı bir köy s. (46-1)
sarı	yeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi (sıfat) s. (1-69), (25-36), (43-99), (43-113)
sarı _ aya	Saraykent ilçesine yakın eski bir yerleşim yeri s. (1-72)
	s.+dan (1-70), (1-74)
sarıbursa	Çalıbasan buğdayın diğer adı s. (5-11), (49-10)
sarıgundurı	bkz. sarıbursa s.+ya (5-11)
sarı godağgil	sülale, aile adı s. (5-56)
sarıkaya	Yozgat iline bağlı bir ilçe s. (21-70)
sarıl-	1. bürünmek s.-ır (25-36) 2. dürmek işi s.-ıyo (33-24) 3. kollarını dolayarak kucaklamak s.-ır (34-118)
sarılar	sülale, aile adı s. (1-72)
sarımsağ	bu bitkinin baharat olarak kullanılan dişli bölümü s. (34-43)
sarıoğlanlar	sülale, aile adı s. (1-72)
sarma	yaprak sarması s. (14-10), (16-48), (32-24), (36-11) s.+sindân (25-25) s.+sını (50-77)
sári _ özü	yer adı s. (43-64)
sarıgaya	bkz. sarıkaya s.+ya (34-9)
sat-	bir malı bir bedel karşılığında alıcıya vermek s.-ar (7-40) s.-ardı (34-80) s.-ardım (50-56) s.-ardıh (46-27) s.-arıl (6-73) s.-arımış (34-61) s.-armış (4-49)

	s.-dıḷh (21-32)
	s.-dım (37-19), (37-19)
	s.-ılıyo (29-55)
	s.-ıyo (15-16)
	s.-ıyolar (12-41)
	s.-tığ̣ı (15-15)
satılmış çavış kişi adı	
	s. (28-25)
satılmış efendi kişi adı	
	s. (28-29)
satın _al-	bir nesneyi belirlenen fiyatını ödeyerek kendine mal etmek
	s.-ıp (43-39)
	s.-ırıḷh (2-77), (25-47)
satıḷ al-	bkz. satın _al-
	s.-ıyoḥ (46-14)
saT-	bkz. sat-
	s.-dım (37-14)
savaş	yer adı
	s. (43-67)
	s.+teyik (1-88)
savır-	havaya atıp dağıtmak
	s.-ırdıḷh (22-43)
	s.-ırlar (35-41)
say-	bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak
	s.-acāḡ (21-52)
	s.-ılır mı (21-52)
sayaçere	yakın akrabaları düğüne davet etmek için yapılan kısa bir davet töreni
	s. (34-100)
sayı	bir spor karşılaşmasında taraflardan her birinin başarı derecesini gösteren nicelik; skor
	s. (7-38)
sayım	öncelikle yeni doğanlar için yapılan nüfus sayımı
	s.+lar (5-2)
sayğ̣ı	değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; hürmet, ihtiram
	s. (1-45)
sāb	bkz. sahip
	s.+ına (7-21), (7-23)
sāde	<Far. bkz. sade
	s. (6-8), (44-71)
	s.+ce (30-3)
sādıç	düğünde gelin veya damada kılavuzluk eden kimse
	s.+ın (<i>sādıcın</i>) (19-35)
sād	<Ar. (sā'at) bkz. saat, 2
	s.+iydi (25-17)
sāḥab	<Ar. (ṣāḥib) bkz. sahip
	s.+ı (43-33)

sāğ-	memeyi parmaklar arasında sıkarak sütünü akıtmak s.-ardım (8-26) s.-dım (43-2) s.-yiyom (14-5)
sāğdır-	sağılmasını sağlamak s.-dırıyo (2-46)
sāğlık	1. bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması, vücut esenliği; keyif, sıhhat s.+mış (<i>sāğlīmış</i>) (43-3) 2. sağlıklı olma durumu s.+dım (<i>sāğlīdım</i>) (45-25)
sāğ-	bkz. sāğ- s.-ardım (50-55)
sāma	memeyi parmaklar arasında sıkarak sütünü akıtma s. (5-20)
sāten	<Ar. (zāten) bkz. zaten s. (26-31)
sāmen	köyden köye gelin almaya giden güvey yanlısı, atlı, davullu, zurnalı, silahlı ve cepken giyinmiş delikanlı alayı s. (35-22), (35-23) s.+ler (35-24) s.+leri (35-25)
sār	<Ar. (sefer) defa, kez, kere s.+de (22-45)
sebze	<Far. genellikle pişirilerek yenen bitkiler veya bunların taneleri; göveri, göverti, sebzevat, zerzevat s. (14-5)
seç-	1. bir şeyi üstün, iyi, uygun bularak yeğlemek s.-er (9-55) 2. sınıflandırmak s.-ilinci (39-11)
sede	<Far. (sāde) bkz. sade s. (34-99) s.+ce (34-32)
seher	<Ar. (seher) sabahın güneş doğmadan önceki zamanı veya şafak sökmek üzere olan zaman; seher vakti s. (5-112)
sek-	tek veya iki ayak üzerinde sıçramak s.-erek (5-69)
seke seke	sekerek (zarf) s. (29-43)
sekiz	yediden bir artık (sıfat) s. (9-9), (9-107), (16-53), (21-46), (21-46), (24-64), (34-31), (49-7) a.+ini (22-25)
sekiz _ ^{yüz}	sekiz yüz (sıfat) s. (19-10)
sekiş	bkz. sekiz (sıfat) s. (37-14)
seklem	kıldan, yünden dokunmuş çuval

seksán	s. (2-34), (2-34), (22-28), (22-30) seksen (sıfat) s. (8-28)
seksen beş	bin dokuz yüz seksen beş yılı (zarf) s.+de (27-1)
sekteyi sekteyi bkz. seke seke (zarf)	s. (6-37)
sel	<Ar. (seyl) sürekli yağın yağmurdan veya eriyen kardan oluşın, geçtiğı yerlere zarar veren taşkın su; su taşkını s. (24-66)
selamünalēküm	<Ar. (selāmun+ `aleykum) Allah'ın selamı sizin üzerinize olsun anlamında kullanılan bir selamlama sözü s. (7-18)
selām _aleküm	<Ar. (selāmun+ `aleykum) bkz. selamünalēküm s. (17-34)
sen	teklik ikinci kişiyi gösteren söz (zamir) s. (2-20), (3-11), (5-44), (5-77), (5-81), (6-11), (6-67), (6-68), (6-71), (6-71), (7-32), (17-24), (17-53), (21-37), (21-49), (21-49), (21-54), (21-57), (24-75), (24-79), (28-18), (30-7), (33-40), (34-117), (41-37), (43-74), (48-23) s.+den (4-9), (6-67) s.+i (1-20), (7-22), (7-43), (7-46), (8-55), (19-17), (21-25), (21-50), (37-23), (40-14) s.+in (2-28), (5-101), (8-62), (9-106), (19-24), (24-50), (32-29), (34-35) s.+inkini (6-71) s.+iñ (34-75), (18-36), (21-21), (44-25)
sene	<Ar. yıl s. (2-6), (9-4), (9-4), (9-9), (6-11), (9-26), (9-76), (21-6), (21-9), (22-19), (24-35), (24-36), (25-20), (26-2), (38-3), (40-5), (42-2), (44-11), (44-7), (44-8), (45-8), (50-73) s.+de (30-17) s.+dir (34-8)
señ	bkz. sen (zamir) s.+e (42-13)
señe	<Ar. (sene) bkz. sene s.+de (19-11) s.+den (19-12)
sepet	<Far. (seped) 1. bkz. ğıvan s. (8-27), (8-27) s.+i (8-31) s.+leri (8-29) 2. saz, karnış, ince dal veya tellerden hasır biçiminde örölerek yapılan, genellikle sapı olan, yiyecek ve eşya taşımak için kullanılan kap s.+liklerden (34-14)
sepeT	<Far. (seped) bkz. ğıvan s. (34-14)
seraykent	bkz. saraykent s. (9-101)
ser	<Far. baş s.+imden (25-34)

ser-	düz bir yere yaymak s.-edik (22-44) s.-eller (19-39) s.-ellerdi (49-14) s.-er (28-33) s.-erik (50-66) s.-erî (29-49) s.-efler (29-47)
serp-	saçmak, dağıtmak s.-ermiş (34-62)
sert	çizilmesi, kırılması, buruşması, kesilmesi veya çiğnenmesi güç olan (sıfat) s. (5-11), (5-12), (5-13) s.+i (5-30)
ses	kulağın duyabildiği titreşim s.+i (8-64)
sesin kes-	bkz. öl- s.-miyo (9-74)
setelle-	bkz. setenle- s.-ller (24-19)
seten	1. tahılın kepeğini ayırmaya yarayan, hayvan ya da suyla döndürülen dikey konulmuş değirmen taşı s. (22-42), (35-38), (49-15) s.+de (24-20) s.+e (50-70) s.+imiz (22-41) s.+ler (35-37) 2. bkz. zaten s. (43-26)
seten taşı	bkz. seten s. (28-38)
setenle-	taşla öğütmek s.-rdıḥ (45-53) s.-rdik (49-14)
sev-	birine sevgiyle bağlanmak; gönül vermek s.-dîğim (34-66) s.-erdi (24-87) s.-erik (44-60) s.-mezdi (3-14), (44-4) s.-miş (5-91), (5-92)
sevgi	insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu; muhabbet s. (1-45)
sevi	bkz. sevgi s. (43-101)
sevim	kişi adı s. (29-20)
seyir	<Ar. (seyr) seyirlik, seyretmek için yapılan s.+li (17-21)
seyis	iki, üç yaşında enenmiş erkek keçi

	s. (43-80)
	s.+i (43-79)
sezeryen	<Fr. (césarienne) karın ve döl yatağının kesilerek bebeğin alınmasına dayanan doğum yöntemi
	s.+den (34-31)
seksen	bkz. seksán (sıfat)
	s. (17-2)
sékiz	bkz. sekiz (sıfat)
	s. (5-22)
sène	<Ar. (sene) bkz. sene
	s. (1-10), (2-8), (2-43), (6-18)
	s.+lik (41-1)
	s.+yi (1-59)
sèn	bkz. sen (zamir)
	s.+i (1-11)
sèvmе-	hoşlanmamak, ilgi duymamak
	s.-di (2-45)
sèyis	bkz. seyis
	s. (35-21)
sıcaḥ	yakmayacak derecede ısısı olan, yakmayacak kadar ısı veren, soğuk karşıtı (zarf)
	s. (44-16)
sıcaḥ sıcaḥ	oldukça fazla sıcak (zarf)
	s. (34-86)
sıçan	fare
	s. (9-42), (9-46), (9-49), (9-57), (9-45), (9-53)
	s.+ı (9-58)
sıḫ-	suyunu çıkarmak
	s.-arlı (29-37), (50-53)
sıḫıntı	yokluk ve parasızlığın yol açtığı geçim darlığı
	s.-mız (4-11)
sıḫıntı ol-	engellemek, karşı gelmek
	s.-acaḥ (10-5)
sıkara	<İsp. (cigaro) bkz. sigara
	s. (29-26), (29-27)
sıḡıllık	ağıl benzeri üstü kapalı yer
	s. (sıḡıllı) (43-78)
sıla	<Ar. (şila) gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer
	s.+nın (6-50)
sıllıḥ	toprak evlerde kirişin üzerine sıra sıra koyulan kalın ve uzun ağaç
	s.+lara (23-29)
sındı	makas
	s.+ynan (2-54)
sınıf	<Ar. (şinf) derslik
	s.+dan (41-5)
	s.+tan (12-38)
sınıfta biraḥ-	<Ar.+Tür. (şinf+ bırak-) sınıfı geçmesine izin vermemek
	s.-tı (21-9)
sıra	belirli bir düzene ve niteliğe göre dizilme durumu (isim)

	s. (20-20), (24-78)
	s.+da (24-87)
sıra sıra	dizilmiş şekilde (zarf)
	s. (20-26)
sırt	insanlarda boyundan bele kadar uzanan üst bölüm
	s.+ına (7-43)
	s.+ında (43-71)
sırtına al-	omuzlamak, omzuna bindirmek
	s.-ıyo (18-43)
sırā sırā	bkz. sıra sıra (zarf)
	s. (29-10)
sıyrır-	kazıyarak, silerek üzerinde veya içinde hiçbir şey bırakmamak
	s.-ır (34-39), (34-40)
sız-	suyu süzölmek
	s.-ıyo (34-40)
sift-	kazımak, üstündeki tabakayı sıyırmak
	s.-erdim (<i>sifderdim</i>) (8-78)
sigara	<İsp. (cigaro) İnce kâğıda, kıyılmış tütün sarılarak hazırlanan, silindir biçiminde, ağızdan dumanı çekilen nesne; cigara
	s. (21-37)
	s.+nın (34-46)
silsile	<Ar. bilinen en eski atalardan yaşayan torunlara kadar aile sırası
	s.+time (44-29)
	s.+tine (44-30)
silvan	Diyarbakır iline bağılı bir ilçe
	s. (39-7)
	s.+da (7-4)
silā	<Ar. (silāḥ) tabanca
	s. (1-30)
silā dut-	<Ar.+Tür. (<i>silāḥ+ tut-</i>) silahı hedefe doğru yöneltmek
	s.-du (1-27)
sinema	<Fr. (cinéma) film göstermeye yarayan özel bir makineyle görüntülerin beyaz perdeye yansıtıldığı salon veya yapı
	s. (1-21), (1-23)
	s.+nın (1-28)
	s.+ya (1-20), (1-25)
sin-	gizlenmek, saklanmak
	s.-eniyo (9-17)
sini	<Far. (sīnī) üzerinde yemek de yenilebilen, yuvarlak, bakır veya pirinçten büyük tepsi
	s. (6-27), (6-27), (8-71), (8-72)
	s.+lere (34-91)
	s.+si (6-26)
	s.+ye (6-41)
sinsin	geceleri ateş çevresinde oynanan bir çeşit oyun
	s. (5-69), (5-70), (17-54), (20-32), (24-83), (30-24), (40-22)
sis	1. atmosferdeki su buharının yeryüzüne yakın yerlerde yoğunlaşmasıyla oluşan alçak bulut tabakası
	s.+li (1-67)

	2. egzoz dumanı s. (9-5), (9-6)
sit alan	üzerinde sit olarak kabul edilmiş eser veya kalıntı bulunan yer s.+ları (21-3)
sivil	<Fr. (civil) resmi olmayan s. (27-16)
sivri	ucu keskin ve batıcı olan s. (9-94)
siyah	<Far. (siyāh) kara s. (12-44), (5-26)
siz	çokluk ikinci kişi zamiri s. (2-13), (8-10), (8-25), (43-11) s.+i (34-59), (34-63) s.+in (7-18) s.+iñ (43-12)
soba	<Mac. (szoba) içinde kömür, odun veya gaz yakılan veya elektrikle de çalıştırılabilen ısıtma aracı s.(15-34) s.+lar (34-56)
soğul-	kurumak s.-du (28-29)
sohbet	<Ar. (ṣuḥbet) iki veya daha fazla kişi arasında dostça, arkadaşça yapılan konuşma; hasbihâl s.+i (19-4)
sohbetT	<Ar. (ṣuḥbet) bkz. sohbet s. (18-24), (18-25)
so ^h bet et-	<Ar.+Tür. (ṣuḥbet+ et-) bkz. sohbet s.-eller (<i>so^hbet édeller</i>) (15-34)
soğuş	1. bkz. soğuk (zarf) s. (32-34) 2. bkz. soğuk (sıfat) s. (50-49)
soğuk	sıcak olmayan (sıfat) s. (27-10)
soğ-	iliştirmek, takmak s.-allardı (19-59), (19-59)
soğu daşı	büyük taştan yapılan dibek s.+ları (<i>soğu daşları</i>) (28-37)
soğum	lokma s. (8-44)
sol-	rengini yitirmek, rengi uçmak s.-mazımış (43-99)
sollama	bir taşıt, önünden gitmekte olan taşıtın solundan geçmek s.-ya (sollamıya) (27-15)
sonra	daha ileri bir zamanda; bilahare, önce karşıtı (edat) s. (1-9), (2-8), (2-73), (5-5), (5-6), (5-56), (5-63), (6-36), (6-75), (8-31), (8-49), (8-74), (8-76), (9-21), (21-15), (21-20), (50-63) s.+cī (28-29) s.+dan (28-21)

son	nihayet s.+unda (18-20)
soňa getir-	bitirmek, tüketmek s.-dim (5-107)
sonra	bkz. sonra (edat) s. (19-12)
sor-	birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek; sual etmek s.-arsan (9-77) s.-dum (5-76), (5-80), (39-15) s.-dunuz (5-75)
sorma-	sual etmemek, herhangi bir konuda bilgi istememek s. (9-120)
sorgula-	suç niteliğinde bulunan bir sorun üzerine ilgili bulunanlara sorular sormak s.-dım (5-83)
sorgun	Yozgat iline bağlı bir ilçe s.+a (34-9)
soru	bir şey öğrenmek için birine yöneltilen ve karşılık gerektiren söz veya yazı; istifham, sual s. (21-48) s.+muzı (21-54) s.+ya (sorıya) (35-26)
soru sor-	bir konu hakkında bilgi edinmek üzere soru yöneltmek s.-allardı (21-47) s.-ardı (35-25)
sovan	soğan s.+ını (41-43)
soy-	kabuğundan ayırmak s.-allar (24-20) s.-uyolı (28-38)
sōna	bkz. sonra (edat) s. (5-8), (5-11), (5-11), (5-44), (5-101), (6-11), (9-32), (9-62), (11-11), (16-7), (16-40), (17-27), (17-54), (17-56), (18-47), (19-35), (19-36), (21-10), (21-40), (22-18), (22-19), (22-22), (24-3), (24-19), (24-19), (24-32), (24-36), (24-68), (25-8), (25-8), (26-3), (26-23), (26-33), (27-4), (28-3), (28-8), (28-9), (28-32), (28-38), (29-49), (30-7), (31-12), (32-26), (33-16), (33-41), (34-25), (34-113), (34-116), (35-2), (37-16), (40-7), (41-18), (41-45), (44-76), (50-23), (50-7) s.+dan (12-5), (12-26), (12-31), (26-5), (40-2)
sōnacāğzımına	bkz. sonra s. (25-42)
sōnacāğzīma	bkz. sonra s. (25-28)
sōnamacım	bkz. sonra s. (34-81)
sōnamacīm	bkz. sonra s. (34-43)
sōnamacīym	bkz. sonra s. (34-6)
sōnra	bkz. sonra (edat)

sō ^ñ ra	s. (41-55) bkz. sonra (edat)
sōğūtlū	s. (24-6) Yozgat ilinin Saraykent ilçesine baēlı bir kōy
sōk-	s. (47-1) kesmek
sōke	s. (5-16) Aydın iline baēlı ilçelerden biri
sōyle-	s.+de (9-29) 1. söz söylemek, konuşmak s.-r (28-22) 2. türkū, şarkı vb. okumak s.-ller (8-15) s.-ler (23-14) s.-r (29-3), (41-38) s.-rdim (34-76), (34-76)
sōyleme-	1. bir şey anlatmamak e.-yim (7-30) 2. türkū, şarkı vb. okumamak s.-m (34-72)
söz	1. bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi s.+üm (18-27), (5-121) 2. bir işi yapacağını kesin olarak vadetme. s.+ümü (5-85)
söz gelimi	söz gelişi s. (2-28)
sözlū	evlenmek için birbirine söz verme durumu s.+yken (1-96)
sözüm _ oña	sanki s. (43-20)
spor	<Fr. (sport) bedeni geliştirmek amacıyla belirli kurallara göre kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen hareketlerin tümü s.+da (1-51)
su	1. bu sınıdan oluşān kitle, deniz, akarsu s. (1-59), (5-50), (5-50), (5-50), (5-50), (8-7), (8-60), (12-24) s.+yun (7-16) 2. çeşme s.+yumuz (9-83) 3. hidrojenle oksijenden oluşān, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde; ab s.+da (1-51), (6-75), (20-38), (28-23), (28-23), (29-46), (29-47), (34-62), (39-46), (39-60), (45-51) s.+ya (5-101), (6-14), (6-23), (50-49) s.+ynan (2-69), (50-65), s.+yu (4-50), (5-59), (6-78), (8-37), (21-56), (21-57), (26-21), (26-25), (33-19), (34-1), (39-44), (43-120), (44-43), (44-43), (44-52) s.+yun (33-17), (19-68), (32-16), (5-61) s.+yunan (8-78) s.+yunu (6-21), (50-45)

	4. meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı s. (39-44)
su avġunu	s.+yunu (4-40), (33-16), (33-19), (34-40), (39-41), (39-42) suyun yer altından ilerlemesini sağlayan su kanalı s.+ları (<i>su avġunları</i>) (5-59)
su bōrā	su bōreĖi s. (44-37)
suçlu	suç ileyen, kabahatli molan s.+sun (21-57)
su deĖērmēni	su değirmeni s.+leri (<i>su deĖērmēnleri</i>) (28-34)
su dērmēni	bkz. su deĖērmēni s.+leri (<i>su dērmēnleri</i>) (47-14)
su ġanalı	<Tür.+Fr. (su+ canal) bkz. su avġunu s. (5-61)
sufra	<Ar. (sufre) masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu s. (34-93) s.+da (13-8), (29-5), (43-46)
sufra ġur-	<Ar.+Tür. (sufre+ kur-) yemek hazırlamak s.-ardığı (6-43)
sulandır-	sulu hale getirmek s.-ıllar (29-33)
sulağı	suyu olan, suyu bol yer s. (5-51)
sulu	suyu olan (zarf) s. (33-22)
sultan	kişi adı s. (34-117)
sulu _ aya	yer adı s. (1-60)
surat	<Ar. (şūret) yüz s.+ına (21-7)
suvan	soğan s. (2-65), (13-17), (17-14), (34-43), (43-109)
suva-	çamurla bir yüzeyi kapatmak s.-rdı (34-15) s.-rdım (8-29)
suya bas-	suyun içine sokmak s.-allardı (21-43)
suyu çığı-	sıkılan şeyden sıvının çıkması s.-ar (29-37)
suyunu çığar-	sıkılan şeyden sıvıyı, elde etmek s.-dırdı (34-21)
sūd _ aĖĖı	<Tür.+Ar. (sūt+ ĖaĖĖ) bkz. başlıĖı parası s. (6-58)
sūd _ ĖaĖĖı	<Tür.+Ar. (sūt+ ĖaĖĖ) bkz. başlıĖı parası s. (38-8)
sūd _ ĖaĖĖı	<Tür.+Ar. (sūt+ ĖaĖĖ) bkz. başlıĖı parası s. (21-33)

süd	ḥakğı	<Tür.+Ar. (süt+ ḥakğ) bkz. başlıḥ parası s. (4-14), (4-15)
süd		bkz. süt s.+ü (19-57), (42-33) s.+ünen (19-69), (44-85) s.+ünü (6-72)
südlü		bkz. sütlaç s. (44-84), (44-85) s.+süynen (4-19)
sülāle		<Ar. (sulāle) soy, hısım, akraba s.+ne (44-30) s.+ye (44-31)
süpür-		temizlemek s.-eciyik (25-22)
sür-		1. at, araba vb. için yönetip yürütmek, sevk etmek s.-düm (50-24) 2. devam etmek s.-er (11-18) s.-erdi (11-17) s.-üyo (12-42) 3. dokunmak s.-ücüm (8-37) 4. pulluk veya sabanla toprağı işlemek s.-erdi (24-39) s.-erlerdi (1-42) s.+ün (7-10) s.-üyolardı (3-17) 5. yönelmek s.-müş (5-48)
sürü		1. bir insanın bakımı altındaki hayvanların tümü s. (1-56), (1-56) 2. birlikte yaşayan hayvan topluluğı s. (5-22), (5-22) s.+de (5-23) s.+ler (5-22)
sürüm sürüm	sürün-	yoksulluk içinde yaşamak s.-üyoh (45-10)
sürün-		perişan olmak s. (41-37)
süstür-		susmasını sağlamak s.-dü (9-124)
süt		hayvanlardan elde edilen besin değeri yüksek olan beyaz renkli sıvı s. (19-55)
sütlaş		bkz. sütlaç s. (19-69)
sütlaç		süt, şeker ve pirinçten yapılan bir tatlı türü; sütlü s. (44-85)
sütlü		bkz. sütlaç s.+sü (4-20)

süt h����	bkz. pa�lı� parası s. (40-21)
s�T	bkz. s�t s.+leri (22-68)
s�T h����	<T�r.+Ar. (s�t+ h���) bkz. pa�lı� parası s. (25-29), (25-30) s.+na (25-31)
s�z-	bir sıvıyı, i�indeki katı maddelerden ayırmak i�in bez veya delikli bir kaptan ge�irmek s.-erik (33-19), (44-50) s.-ersin (6-77) s.-�l�rd� (4-50)
s�zge�	bkz. ilisdir s. (44-51)
s�z�l-	sessizce ve g�r�n�r bir hareket yapmadan ilerlemek s. �r (9-51)
s�per	<Fr. (super) �ok iyi anlamında kullanılan s�z s. (48-44)
s�r-	bkz. s�r-, 4 s.-erken (24-45)
s�z	bkz. s�z- s.-erdi (34-38)
s�van	bkz. suvan s. (33-20) s.+ımı (44-54)
s�be	<Mac. (szoba) bkz. soba s. ynen (8-7)
s���t	s���t a�acı s.+den (45-46)
s�yle-	bkz. s�yle, 1 s.-mi� (39-22)
�	
�ev� �al-	Ar.+T�r. (zevk+ al-) ho�lanmak, be�enmek s.-irdi� (17-22)
�orgun	bkz. sor�un s.+a (48-31)
�aten	<Ar. (z�ten) bkz. zaten s. (29-50)
��ten	<Ar. (z�ten) bkz. zaten s. (37-20)
�	
�afT	�e�melerde hayvanların su i�ti�i veya �z�m ezilen havuz, kr�. havut �.+ımız (39-38)
�a�a	g�ld�rmek, e�lendirmek amacıyla kar�ısındakini kırmadan yapılan hareket veya s�ylenen s�z; latife �. (7-35)
�a�ıs	<Ar. (�a��) ki�i �. (47-22)
�aka yap-	�aka niteli�inde bir �ey yapmak veya s�ylemek

	ş.-allardı (20-39)
şamar	açık elle yüze vurulan tokat; beşkardeş ş. (21-22), (22-57)
şannı	ünlü ş. (45-1)
şans	<Fr. (chance) imkan, olanak ş.+ın (4-37), (29-12)
şapaḥ	ahşaptan yapılan iki avuç ölçüsünde ölçme kabı ş. (24-28), (24-26), (24-27), (24-28), (24-29) ş.+dan (24-29)
şapaḥ _ ahı	iki avuç dolusu kadar ş. (24-25)
şapḡa	<Rus. (şap'ka) keçe, hasır, kumaş, ip vb. ile yapılan başlık; kapel ş. (41-35)
şaplaḥ	tokat ş. (17-53)
şart	<Ar. (şart) olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey; koşul, kayıt ş.+larımız (33-2)
şaşır-	herhangi bir durum karşısında şaşkınlık duymak; şaşmak, tanlamak, tuhaflaşmak, hayret etmek ş.-ırsın (7-32)
şāḥ şāḥ	şak şak diye çıkan bir ses ş. (27-24)
şehir	<Far. (şehir) kent ş.+de (29-30)
şeker	<Far. 1. düğünlere davet etmek için ikram edilen şekerleme ş. (1-98), (2-25), (2-26), (4-24), (5-64), (5-65), (17-29), (20-29), (28-10), (29-26), (29-27), (32-28), (34-104), (38-24), (39-27), (44-72), (44-82), (50-30) ş.+i (2-28), (50-31) ş.+inen (23-15) ş.+le (14-8) ş.+ler (5-64) ş.+nen (7-25), (18-13), (23-16), (6-61) ş.+neḡ (43-24) 2. şeker pancarından elde edilen tadı tatlı olan madde ş. (22-53), (34-62), (40-29), (43-93) ş.+nen (41-56)
şekil	<Ar. (şekl) biçim ş. (9-104) ş.+de (12-25), (29-48), (39-55), (39-62) ş.+inde (şeklinde) (5-26), (5-26), (12-19), (24-82), (50-50) ş.+ī (şeklī) (6-14)
şe	bkz. şey ş.+ler (12-38), (46-13)
şerbet	<Ar. 1. kız istemede ikram edilen tatlı aromalı içecek ş.+līmizi (44-70) 2. pişmiş baklava vb. hamurlu tatlılara konulmak üzere kaynatılarak hazırlanmış şekerli su; şurup, şire

	ş. (44-76)
	ş.+in (44-75)
şey	ş.+ini (6-29), (26-34)
	<Ar. (şey') madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz
	ş. (3-8), (5-9), (5-104), (7-13), (8-35), (8-48), (8-68), (9-35), (12-36), (16-30), (19-40), (21-74), (21-78), (21-78), (25-7), (25-9), (25-15), (27-16), (28-24), (33-34), (34-35), (34-51), (37-22), (40-9), (43-75), (44-31), (44-38), (44-55), (45-11), (50-10)
	ş. mi (42-15)
	ş.+dincik (8-22)
	ş.+i (7-16), (32-9)
	ş.+ini (2-67)
	ş.+iñ (43-33)
	ş.+ler (5-26), (30-13), (39-49)
	ş.+lerini (8-13)
	ş.+nen (8-7)
şēy	<Ar. (şey') bkz. şey
	ş. (27-14), (34-117)
şè	<Ar. (şey') bkz. şey
	ş. (17-17), (46-36)
şële	bkz. şöyle (zarf)
	ş. (12-36)
şëy	<Ar. (şey') bkz. şey
	ş. (1-18), (1-55), (2-75), (4-43), (6-68), (8-23), (8-26), (17-27), (15-21), (16-3), (19-67), (21-31), (23-8), (24-79), (26-25), (29-3), (34-46), (38-37), (39-6), (42-17), (44-20), (46-9), (49-21), (35-20), (35-20), (43-30)
	ş.+de (16-13)
	ş.+den (43-27)
	ş.+di (17-21)
	ş.+e (20-41)
	ş.+i (1-51), (1-79), (6-37), (29-43), (47-20)
	ş.+im (39-7)
	ş.+in (2-66)
	ş.+inde (1-28)
	ş.+ini (29-19)
	ş.+inin (8-39)
	ş.+len (24-43)
	ş.+ler (17-21), (21-3)
	ş.+lerden (38-38)
	ş.+lere (6-15)
	ş.+lîî (23-6)
	ş.+deller (16-60)
	ş.+derdik (44-18)
	ş.+diyo (15-12)
	ş.+diyoh (16-26)
şëyle	bkz. şöyle
	ş. (6-35), (6-38), (17-16), (17-30), (17-33), (17-47)
şē	<Ar. (şey') bkz. şey

şē ^y	ş. (37-11) <Ar. (şey') bkz. şey
şıḥ	ş. (17-9) <Ar. (şeyḥ) şeyh
şımar-	ş. (28-25) kendisine gösterilen sevgi ve saygıdan veya verilen değerden yüreklenerek yersiz ve aşırı davranışlarda bulunmak
şibi	ş.-dım (27-14) ördek ş. (2-56), (19-74), (42-20), (42-22) ş.+yi (50-43)
şiir	<Ar. (şi'r) zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi; manzume, nazım ş.+im (5-74)
şimdi	şu anda, içinde bulunulan zamanda; imdi (zarf) ş. (5-12), (41-60), (44-31) ş.+ki (1-104), (5-61), (5-62)
şinci	bkz. şimdi (zarf) ş. (22-37), (22-56), (22-64), (47-20)
şincik	bkz. şimdi (zarf) ş. (22-11), (22-30), (31-22), (31-25)
şincik	bkz. şimdi (zarf) ş. (23-15)
şin	bkz. şimdi (zarf) ş.+den (24-3)
şindi	bkz. şimdi (zarf) ş. (1-9), (1-32), (1-45), (1-54), (1-88), (1-98), (6-17), (6-40), (7-14), (7-19), (7-20), (7-24), (7-25), (7-32), (9-10), (10-5), (10-6), (11-9), (11-14), (12-15), (13-24), (15-11), (15-15), (15-22), (15-25), (15-33), (18-43), (20-14), (21-5), (21-58), (21-77), (24-6), (24-23), (24-44), (24-72), (24-76), (25-30), (25-9), (28-8), (29-48), (29-55), (32-33), (34-6), (34-16), (34-41), (34-45), (34-50), (34-88), (34-99), (34-122), (36-13), (38-5), (39-26), (39-37), (40-20), (40-29), (42-9), (43-23), (43-35), (43-37), (43-89), (46-25), (48-24), (48-34) ş.+nin (9-102)
şindik	bkz. şimdi (zarf) ş. (2-46), (4-7), (8-37), (12-28), (16-35), (16-63), (21-45), (31-9), (36-21), (39-65), (4-22), (48-18) ş.+i (1-18), (2-22), (5-21), (18-25), (19-29), (40-9), (43-12), (46-8) ş.+î (25-44)
şindik	bkz. şimdi (zarf) ş. (17-16), (17-29), (48-33)
şinik	bkz. çinik ş. (49-13)
şiş-	bir şey emerek hacmi büyümek, genişlemek ş.-er (50-65)
şişe melemin	kavanozda saklanılarak tüketilen menemen ş. (36-11)
şiy	bkz. şey

	ş. (1-46), (1-60), (1-91)
	ş.+de (1-48)
	ş.+ler (1-75)
	ş.+mişşik (1-82)
şo	1. bkz. şu, 1 (sıfat)
	ş. (1-96), (7-11), (19-23), (28-18), (28-33), (33-11), (34-119), (42-30)
	2. bkz. şu, 2 (zamir)
	ş. (18-6)
	ş.+ra (39-19)
	ş.+rda (7-13), (7-37)
	ş.+riye (7-7), (2-55)
	ş.+ríya (2-61), (7-40), (34-114)
	ş.+yu (26-8)
şö	bkz. şu, 2 (zamir)
	ş.+ríye (34-33)
şöför	<Fr. (chauffeur) sürücü
	ş. (50-24)
şö ^h ret	<Ar. (şuhret) ün
	ş.+li (45-1)
şöle	bkz. şöyle (zarf)
	ş. (8-10), (8-29), (15-25), (15-27), (15-27)
şöyle	şunun gibi, şuna benzer biçimde; şu biçimde, şu şekilde (zarf)
	ş. (2-32), (2-33), (2-38), (2-61), (7-28), (7-28), (7-36), (7-43), (9-70), (18-27), (18-30), (21-27), (22-15), (22-20), (22-30), (22-43), (22-70), (27-9), (34-21), (34-57)
	ş.+sine (34-1)
şöle	bkz. şöyle (zarf)
	ş. (9-116), (18-5), (19-39), (20-37), (24-27), (24-30), (24-43), (27-19), (28-36), (28-37), (39-6), (44-88)
şöle şöle	bkz. şöyle (zarf)
	ş. (46-35)
şöyle	bkz. şöyle (zarf)
	ş. (22-41), (29-41), (29-59)
şö ^y le	bkz. şöyle (zarf)
	ş. (43-92), (43-92)
şóför	bkz. şöfşör
	ş.+üydüm (27-12)
şu	1. bu kelimesine göre yerde, zamanda veya söz zincirinde biraz uzak olanı niteleyen söz (sıfat)
	ş. (1-58), (1-63), (1-111), (3-18), (4-8), (5-64), (5-65), (5-82), (6-37), (7-10), (7-41), (7-9), (8-76), (9-104), (9-37), (9-66), (13-12), (15-3), (18-17), (18-20), (18-20), (18-7), (19-27), (20-15), (20-34), (20-6), (21-51), (21-72), (22-60), (24-51), (26-27), (28-17), (29-27), (29-59), (31-11), (31-11), (32-29), (33-31), (34-90), (34-119), (34-119), (34-119), (36-6), (39-64), (42-15), (42-27), (43-56), (46-10), (48-20), (48-6), (50-31)
	2. Biraz uzakta olan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan söz; şurası (zamir)
	ş.+na (34-53)
	ş.+nnardan (44-81)

	ş.+nu (3-10), (9-112), (39-64), (40-9)
	ş.+nun (16-61)
	ş.+ña (28-24), (43-93), (46-13)
	ş.+ra (24-42), (34-13)
	ş.+rda (5-19), (5-50), (7-28), (19-8), (2-27), (24-12), (24-55), (26-16), (41-13), (41-50), (43-51)
	ş.+rdan (7-39), (21-51)
	ş.+rdañ (18-35)
	ş.+rdañı (22-5)
	ş.+yu (26-8)
şuan	bkz. şimdi (zarf)
	ş.+da (7-1)
şube	<Ar. (şu'be) bir kurumun, bir kuruluşun alt bölümlerindeki iş yerlerinden her biri; büro
	ş.+sindeydim (46-21)
şükret-	<Ar.+Tür. (şukr+ et-) Tanrı'ya minnet duygusunu sunmak; şükreylemek
	ş.-dik (4-11)
şükür	bkz. şükret-.
	ş. (36-13), (48-7)
t	
tabağ	<Ar. (ṭabāq) yiyecek koymaya yarar, az derin ve yayvan kap
	t. (19-46), (21-65), (28-12), (44-42)
	t.+lara (34-83)
	t.+ları (34-58)
tabır	bkz. tabur
	t.+ı (1-50)
tabi	elbette esasen
	t. (4-34), (21-63), (23-6), (24-47), (28-32), (31-15), (32-18), (45-5)
	t.+ki (34-55)
tabla	<Ar. (ṭabla) fincanın altına konulan yuvarlak altlık
	t.+ynan (7-36)
tabur	dört bölükten kurulan, bir binbaşının komutasındaki asker birliği
	t.+u (39-9)
taÇ	<Ar. (ṭāc) gelinlerin başlarına takılan süs
	t. (38-15)
tad	lezzet
	t.+ı (50-42)
tağ	tak diye çıkan bir ses
	t. (8-33)
tağda	<Far. (taḥte) 1. çeşitli işlerde kullanılmak üzere düz, enlice, uzun ve az kalın biçimde işlenmiş ağaç parçası
	t.+da (41-52)
	2. bkz. tahta
	t. (34-57)
tahta maḥat	<Far.+Ar. (taḥte+ maḥ'ad) ahşaptan imal edilen bir tür sedir
	t. (19-39)
tahta	<Far. (taḥte) ahşap düz levha
	t.+dan (24-27)
tağ-	1. bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, ilıştirmek, geçirmek

	t.-allardı (35-17)
	t.-ardıh (2-61)
	2. düşün vb. törenlerde takı armağan etmek
	t.-dım (8-12)
	t.-tım (14-9)
taħdir	<Ar. (taḳdīr) bkz. taħdirname
	t.+nen (36-4)
taħım	birbirini tamamlayan şeylerin tümü
	t. (19-41)
taħsi	<Fr. (taxi) otomobil
	t. (27-15), (21-63)
taħdirname	<Ar.+Far. (taḳdīr+ nāme) okullarda belli bir başarı düzeyinin üzerine çıkan öğrenciye karnesiyle birlikte verilen belge; takdir
	t. (1-51)
taħı	çoğunlukla evlenen veya nişanlanan birine armağan olarak verilen küpe, bilezik, yüzük, zincir gibi şeylerin tümü
	t.+sını (12-15)
taħta	<Far. (taḥte) 1. biçilmiş kereste
	t. (17-47)
	2. bkz. taḥt
	t. (2-71)
talān	yağma
	t. (5-131)
talimḡā	<Ar.+Far. (ta'līm+ ḡāh) bkz. tālimḡā ^h
	t.+na (17-41)
talla	bkz. tarla
	t. (37-14), (37-2), (50-58)
	t.+dan (50-61)
	t.+lar (12-24)
	t.+lardan (47-13)
	t.+sı (43-39)
	t.+ya (50-4)
tam	<Ar. (tāmm) eksiksiz
	t. (17-9), (18-21)
tam _başı	çatısı toprakla kaplı evlerin çatı kısmına verilen ad
	t. (35-11)
tamam	<Ar. (tamām) peki, evet alnında kullanılan söz
	t. (17-38), (24-10), (28-4), (40-16)
tandır	1. iki kişinin oturup diğerlerinin üzerinde atlayarak oynadığı bir oyun
	t. (33-44), (33-44)
	2. yere çukur kazılarak yapılan bir fırın türü
	t. (23-21)
	t.+da (33-26)
	t.+ı (39-44)
	t.+ımızda (26-33)
	t.+larımız (41-50)
	t.+lıh (34-13)
tandır ekmē	bkz. yuḡa ekmā
	t. (8-5)

tane	<Far. (dāne) adet t. (6-59), (7-36), (9-64), (9-64), (12-18), (49-12)
tanı-	bilmek, hakkında bilgi sahibi olmak t.-yo (4-9) t.-yom (44-3)
tanıdık	bkz. tanıdık t.+ları (17-17)
tanıdık	tanışılıp konuşulan (kimse); bildik, biliş, tanış t.+ı (<i>tanıdığ</i>) (4-24) t.+ın (<i>tanıdığın</i>) (21-37)
tanış-	1. bir şeyi ilk kez görmek ve öğrenmek t.-dım (1-34) 2. daha önce birbirini tanımayan kimseler birbirini tanır duruma gelmek t.-dık (23-3), (50-8)
tanışma	daha önce birbirini tanımayan kimseler birbirini tanır duruma gelme t.-mız (25-3)
tanışma-	daha önce birbirini tanımayan kimseler birbirini tanır duruma gelmemek t.-dım (40-11)
taraf	<Ar. (ṭaraf) 1. bir kişinin soyundan gelenlerin hepsi t.+ında (50-3) 2. istekleri, düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki topluluktan her biri t. (7-39) 3. ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri t.+ımız (34-28) 4. yön t.+a (2-7), (2-8), (21-72) t.+ı (29-59), (34-79) t.+ına (24-41), (25-18) t.+ında (21-70), (25-32), (39-59) t.+ından (9-16)
tarana	<Far. (tarḥāne) bkz. tarhana t.+yı (34-38), (34-42)
tarım	bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, kalite ve verimlerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda korunması, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanması; ziraat, kültür t. (1-79), (5-16), (15-7)
tarih	<Ar. (tārīḥ) geçmiş yüzyıllardan günümüze ulaşmış olan t.+i (24-37) t.+ini (21-2)
tarla	tarıma elverişli olan, sınırlı ve belirli toprak parçası t.+lar (1-72) t.+lara (24-5) t.+ları (6-66) t.+larımız (45-29) t.+larını (6-66) t.+mı (6-67) t.+mız (12-11) t.+sındaydım (32-11) t.+yı (6-67)

tartış-	karşılıklı ağır sözler söyleyerek çekişmek; cenkleşmek, münakaşa etmek t.-tık (9-36)
tarhana	<Far. (tarḥāne) İçine domates, biber, soğan, kokulu otlar, süt veya yoğurt katılan, bulgur, mayalanmış ve kurutularak ufalanmış hamur vb.nden yapılan çorba malzemesi t. (34-41)
tafla	bkz. tarla t. (24-38), (24-42) t.+ları (24-45)
tas	<Ar. (tās) genellikle içine sulu şeyler konulan metal vb.nden yapılmış kap t. (8-49), (43-28) t.+ı (43-29)
taş	1. değirmen taşı t. (24-21), (35-39) 2. eti ezmek için kullanılan bir tür yassı taş t.+ınan (41-42)
taş devri	<Tür.+Ar. (taş+ devr) insanın ortaya çıkışı ve taştan araçlar yapmasından başlayarak kalkolitiğin sonuna kadar geçen tarih öncesi dönem; Taş Çağı t.+nde (1-78)
taşı-	bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek t.-llardı (35-23)
tatlı	şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecek t. (1-109), (6-34) t.+sīynan (4-19)
tavan	bir yapının, kapalı bir yerin üst bölümünü oluşturan düz ve yatay yüzey, taban karşısı t.+a (9-61) t.+ı (5-73)
tavıh	bkz. tavuḥ t. (9-63), (9-64), (9-65), (9-69), (6-63) t.+laramı (43-39) t.+ları (34-77)
tavıh eti	bu hayvandan elde edilen beyaz et t. (2-63), (2-65) t.+ynen (16-50)
tavık	bkz. tavuḥ t. (tavī) (9-77) t.+ım (tavīm) (50-57) t.+ın (tavıḡın) (9-67) t.+ınan (tavīḡnan) (50-42)
tavuḥ	sülüngillerden, eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanı t.+lar (8-34)
taziye evi	<Ar.+Tür. (ta'ziye+ ev) başşsaḡlığı dileklerinin iletilmesi için toplanılan ev ya da oda t. (1-38)
tā	dek, deḡin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz t. (1-7), (1-100), (1-101), (28-25), (34-90), (42-1)

tākıp et-	<Ar.+Tür. (ta'kīb+ et-) ilgilenmek, alakadar olmak t.-en (<i>tākıp eden</i>) (17-7)
tālib	<Ar. (tālib) istemek t.+ik (19-24)
tālimgāh	<Ar.+Far. (ta'līm+ gāh) çeşitli uzmanlık dallarına gerekli olan uzman, öğretici vb.ni yetiştirmek amacıyla uygulamalı olarak eğitim ve öğretim için oluşturulmuş askerî kuruluş t.+ana (17-33)
tāndır	bkz. tandır t.+ı (19-44)
tāne	<Far. (dāne) tane t. (4-21), (5-27), (6-6), (14-4), (14-9), (14-9), (15-33), (18-18), (18-19), (19-26), (19-38), (24-17), (24-2), (24-64), (24-76), (27-15), (28-1), (34-31), (37-14), (41-25), (44-47), (48-11), (48-5) t.+sine (24-56) t.+sini (4-17), (24-87)
tāneli	<Far.+Tür. (dāne+ li) tanesi olan t. (33-23)
tāze	<Far. bayat olmayan t. (29-34)
tedavi	<Ar. (tedāvī) çeşitli yöntemlerle hastalığı iyileştirme; terapi t. (4-41), (26-26)
tedāvi	<Ar. (tedāvī) bkz. tedavi t.+yi (43-61)
tef	<Far. (def) zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı t.+inen (41-38)
tek	sadece, yalnız t. (29-43), (45-12), (6-37), (14-11), (15-27), (16-69), (27-15), (4-46)
tek tek	teker teker (zarf) t. (21-52)
tekesahalı	ilkbaharda yetişen açık sarı renkli çiçeği olan yenilebilen otsu bitki t. (43-112)
teker	tekerlek t. (7-17)
tekge	<Ar. (tekye) bkz. tekke t.+miz (29-18)
tekke	<Ar. (tekye) tarikattan olanların barındıkları, ibadet ve tören yaptıkları yer; dergâh t. (1-63)
teknoloji	<Fr. (echnologie) insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü t. (1-93)
tekrar	<Ar. (tekrār) aynı olayın, işin, hareketin yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması t. (49-14) t.+dan (7-39)
teK	bkz. tek t. (32-27), (39-59), (42-15)
teKge	<Ar. (tekye) bkz. tekke t. (28-22)

	t.+de (28-14), (28-29)
	t.+ye (28-26), (<i>teKgiye</i>) (28-31)
teKKe	<Ar. (tekye) bkz. tekke t. (24-65)
teKKi	<Ar. (tekye) bkz. tekke t.+ye (24-64)
telefon	<Fr. (téléphone) cep telefonu t.+lar (4-8) t.+nan (36-13)
telek	kuş, tavuk vb. hayvanların kanat kademleri t. (9-80)
televizyon	<Fr. (télévision) vericiden iletilen dalgaların görüntü ve ses olarak görünmesini ve duyulmasını sağlayan aygıt; televizyon alıcısı, beyaz cam, buzlu cam, camekânlı kutu t. (1-22)
telezyon	<Fr. (télévision) bkz. televizyon t. (1-32), (22-13), (46-19) t.+da (44-59) t.+la (1-34)
temir _ā	bir tür halay oyunu t.+y1 (20-31)
temizle-	bir şeyi, bir yeri temiz duruma getirmek; paklamak t.-r (28-33) t.-rdik (34-39), (34-40) t.-rik (29-38), (33-15) t.-y ^y ciyik (<i>temizlē^yciyik</i>) (25-22)
tene	<Far. (dāne) bkz. tane t. (8-11), (8-28), (9-10), (11-13), (17-13), (45-15)
teneke	yumuşak çelikten yapılmış üzeri kalay kaplı ince sac t. (34-56)
tenne	<Far. (dāne) bkz. tane t. (29-51)
tepsi	bkz. sini t.+de (24-77) t.+nin (24-76) t.+ye (26-21), (44-47)
tereyağı	sütten çıkarılan yemeklik yağ; sağyağ, sadeyağ, sarı yağ t. (<i>tereyağ</i>) (6-72), (14-5), (<i>tereyā</i>) (33-20) t.+nan (<i>tereyā^ñnan</i>) (44-46) t.+n1 (<i>tereyāğn1</i>) (6-79), (34-84) t.+y1 (<i>tereyā^ğy1</i>) (34-19)
tēris ol-	<Ar.+Tür. (terhīş+ ol-) askerlik görevini bitirmek t.-dum (7-6)
terk	<Ar. bitirmemek, yarıda bırakmak t. (41-5)
tersine çevir-	içini dışına çevirmek t.-ir (24-76)
tesādūf	<Ar. (teşādūf) tasarlanmadığı halde karşılaşma; rast t. (18-10)

teselleme	avutma, oyalama t.+si (6-15) t.+yi (23-14)
teşgire	<Ar. (tezkiye) bkz. teşkire t.+yi (21-13)
teşkire	<Ar. (tezkiye) askerlik görevinin bittiğini bildiren belge t. (30-17), (30-17)
teş	<Far. (taş) bkz. teş t. (43-125) t.+lerimiz (43-124)
teşd	<Far. (taş) bkz. teş t. (39-46)
teşt	<Far. (taş) leğen t.+iğ (26-34) t.+leri (34-18)
teşT	<Far. (taş) bkz. teş t. (29-52) t.+i (39-45) t.+im (29-51)
tevek	asma, kavun, karpuz vb. bitkilerin sürgünü veya dalı t.+ler (1-87)
teyze	1. anne yaşıtı kadınlara söylenen bir seslenme sözü t. (43-61) 2. annenin kız kardeşi t.+miğ (29-1)
tez	<Far. (tîz) tez t. (44-16)
tezek	yakıt olarak kullanılan kurutulmuş sığır dışkısı t. (5-17), (18-27), (tezē) (18-28), (tezā) (5-17)
tezgire al-	<Ar.+Tür. (tezkiye+ al-) askerlik görevini tamamlayarak bunu bildiren bir belge almak t.-ıyoğ (15-17)
tēmin et-	sağlamak, elde etmek, tedarik etmek t.-iyolar (tēmin ediyolar) (46-22)
tēyāre	<Ar. (ṭayyāre) uçak t. (9-5)
tıxır mıxır	bkz. tıxır tıxır (zarf) t. (9-42)
tırahdör	<Fr. (tracteur) arkasına römork takılabilen, çift sürmek, yük taşımak vb. işlerde kullanılan motorlu iş makinesi t.+ü (5-34)
tıraKdör	<Fr. (tracteur) bkz. tirahdör t.+ünen (39-37)
tırpan	uzun bir sapın ucuna tutturulan, ot, ekin vb.ni biçmeye yarayan, hafifçe kıvrık, uzun çelik bıçak; çalgı orağı, çalkı t. (24-42), (47-10)
tıxır tıxır	düzenli bir biçimde, ara vermeden, aksamadan (zarf) t. (2-44)
tikenlik	dikenli bitkileri çok olan yer

tiksinme	t.+i (<i>tikenl^{te}i</i>) (34-120) tiksinmek işi t. (6-20)
tom	bkz. tom tom t. (24-59)
tom tom	top top demet şeklinde t. (24-52)
tomurcuğ	bir bitkinin üzerinde bulunan ve ileride sap, çiçek veya yaprak verecek olan filiz; domur t. (24-52)
top	1. birçok spor oyununda kullanılan, türlü büyüklükte, genellikle kauçuktan yapılmış yuvarlak nesne t. (45-33) 2. gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah t. (49-5)
topal gız	düğünlerde oynanan bir çeşit oyun t. (21-40)
topağ	yuvarlak biçimde olan nesne; toparlak t. (2-76)
topçu	1. oyunda bir kişiyi temsil eden kişi t. (7-45) 2. topların kullanılışı, bakımı üzerine yetiştirilen asker sınıfı. t.+ydum (49-3)
topla-	devşirmek t.-dih (17-42), (24-5) t.-dım (38-34) t.-llar (21-79) t.-llardı (29-9), (46-34) t.-llarmış (4-47) t.-miş (8-41) t.-ñ (6-74) t.-rdih (2-59) t.-rdım (45-46) t.-rdih (22-46), (39-37), (34-119), (34-120), (34-121), (44-49) t.-rlardı (1-112) t.-yoh (<i>topluyoh</i>) (16-26) t.-yum (<i>topluyum</i>) (8-35) t.-yoh (<i>topluyoh</i>) (34-122)
toplan-	bir araya gelmek; birikmek, toplaşmak t.-ıllar (3-27) t.-ıllardı (15-34) t.-ır (1-37) t.-ırdı (34-96) t.-ırdih (23-23) t.-ırh (6-71), (23-22) t.-ıyoh (1-39) t.-ıyohdu (46-16)
toplantı odası	bir araya gelinip toplantı yapılan oda t. (5-55)

toprah	bkz. toprak t. (9-70), (16-56), (19-65), (31-24), (44-14), (44-15)
toprak	yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü; kara yer, hâk, türap t. (<i>topra</i>) (19-63), (<i>toprağ</i>) (1-69), (<i>toprā</i>) (6-50), (19-64) t.+mı (<i>toprāmı</i>) (19-53) t.+n (<i>toprān</i>) (19-63) t.+nan (<i>toprā^ñnan</i>) (32-13) t.+nı (<i>toprānı</i>) (39-40) t.+ñ (<i>toprāñ</i>) (44-17)
topū	insan ayağının toparlakça olan alt arka bölümü t.+nun (9-7)
torba	genellikle pamuk ve kıldan dokunmuş, türlü boy ve biçimde, ağzı büzülüp bağlanabilen araç t. (50-30) t.+nın (34-40) t.+ye (<i>torbíye</i>) (34-38)
torla-	derleyip toplamak, düzenlemek anlamında derlemek sözcüğüyle birlikte kullanılır t.-miş (8-41)
torpağ	bkz. toprak t. (8-54) t.+lara (8-59)
torun	bir kimseye göre çocuğunun çocuğu t.+larım (30-3) t.+um (14-4) t.+unu (43-55) t.+uñ (39-21)
tosla-	kovmak, terk etmek t.-dı (6-11)
tosun	danalıktan yeni çıkmış genç boğa t. (32-27)
toğat	Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri t.+da (26-2) t.+dan (27-1), (27-3)
toğlu	bir yıllık kuzu t. (43-81)
toğmā	ağaçtan yapılmış iri çekic t.+nan (45-53)
toğtor	<Fr. (docteur) bkz. doğtor t.+a (13-2)
toğtur	<Fr. (docteur) bkz. doğtor t. (16-52), (16-53), (42-26) t.+a (43-61) t.+un (43-61)
toğum	<Far. (tuğm) bitkilerde döllenme sonunda yumurtacıktan oluşan ve yeni bir bitki oluşmasını sağlayan tane; ekecek. t. (24-52)

tokat	bkz. tohat t. (1-49)
töbē de-	<Ar.+Tür. (tevbe+ de-) bir işi bir daha yapmamaya söz vermek t.-dim (42-35)
tök-	bkz. dök-, 1 t.-üyom (8-37)
tören	bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve öneminin güçlendirilmesi amaçlarıyla düzenlenen hareket dizisi; merasim t. (5-104)
töre	bir toplumdaki ahlaki davranış biçimleri; adap t.+yi (9-127)
tufan	<Ar. (tūfān) şiddetli yağmur t. (40-10)
turis	<Fr. (touriste) turist t. (24-68), (24-69)
turşu	<Far. (turşī) tuzlu suda, sirkede bırakılarak özel bir kıvama getirilmiş sebze veya meyve t. (16-29) t.+nun (9-51)
turuncu	<Far.+Ar. (turunc+ ī) sarı ve kırmızının karışımından ortaya çıkan renk, turunç meyvesinin rengi t. (1-69)
tuz	kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde t. (50-52)
tülücenin yoğuşu yer adı	t. (6-44)
tüm	bütün t. (1-58), (1-86), (5-15), (6-10), (6-62), (8-13), (16-44), (17-31), (18-22), (19- 63), (21-42), (31-21), (34-77), (34-94), (43-125) t.+ünün (29-9)
tümlük	tam altın t. (25-16)
tümür	<Fr. (tumeur) ur t. (43-55)
türe-	çoğalmak t.-di (15-14)
türk	dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin değişik lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse t.+ün (5-53)
türkü çağır-	<Tür.+Ar.+Tür. (türk+ ī+ çağır-) türkü söylemek t.-ırdılar (<i>türkü çağırıldılar</i>) (8-23)
türkü söyle-	<Tür.+Ar.+Tür. (türk+ ī+ söyle-) ezgisiyle bir türküyü seslendirmek t.-yim (9-41)
türkü yah-	<Tür.+Ar.+Tür. (türk+ ī+ yak-) türkü bestelemek t.-sın (25-45)
türku söyle-	<Tür.+Ar.+Tür. (türk+ ī+ söyle-) bkz. türkü söyle- t.-yüm (<i>türku söylüyüm</i>) (9-72)

türkú söyle-	<Tür.+Ar.+Tür. (türk+ ī+ söyle-) bkz. türkú söyle- t.-llerdi (38-21)
tür	aynı çeşit varlıklar veya nesneler içinde ortak özellikleri bulunanların her biri; soy, cins, kabîl t.+ü (1-109)
tütüt-	tüttürmek, duman yaymak t.-ürdük (<i>tütüdürdük</i>) (43-87) t.-ürük (26-18) t.-tüyölar (23-8)
tüysüt-	bkz. tütüt- t.-üllerdi (<i>tüysüdüllerdi</i>) (13-4)
tüy	kıl t.+ü (9-77)
töbe	<Ar. (tevbe) işlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme t. (44-29), (44-30)
türkü	<Tür.+Ar. (türk+ ī) türkü t. (1-113), (32-38)
T	
Taḥ-	bkz. taḥ-, 1 t.-allarımıṣ (35-20) t.+dī (35-20)
Tam başı	bkz. tam başı t. (35-4)
Tē	bkz. tā t. (36-5)
u	
uc	bir şeyin baş veya son noktası u.+uyna (44-55)
ucū _ cuna	ancak, en son kertede; kılı kılına, ucun ucun, zoru zoruna u. (35-10)
uçaḥ	uçak u. (9-6)
uçun	bkz. için, 2 (edat) u. (6-59), (16-19), (23-8)
uçunḡ	bkz. için, 2 u. (46-11)
ud	utanma, sıkılma u. (22-61)
ufacıḥ	küçücük u. (28-24), (50-53)
ufaḥ	1. küçük (sıfat) u. (18-4), (20-36), (39-55), (50-71) 2. küçük (zarf) u. (1-91), (2-75), (8-79)
ufaḥ defek	bkz. ufaḥ tefek (sıfat) u. (30-13)
ufaḥ tefek	çok yer kaplamayan; küçük (sıfat) u. (15-7)

ufah ufah	küçük küçük (sıfat) u. (12-44), (29-42)
ufak	küçük (zamir) u.+ına (<i>ufāna</i>) (9-103)
ufāk	bkz. ufaḥ, 2 u.+ken (<i>ufāḡken</i>) (28-3)
uḡraş-	bir iş üzerinde sürekli çalışmak u.-ıyoḥ (12-11) u.-tım (11-4)
uḡút-	bkz. çek-, 7 u.-ürdük (<i>uḡúdürdük</i>) (10-7), (10-7)
uḡút-	bkz. çek-, 7 u.-ürük (<i>uḡúdürük</i>) (2-77)
ula	1. ek, yama u. (8-31) u.+sını (8-33) u.+yı (8-30) u.+yıda (8-31) u.+larını (8-29) u.+llardı (35-10) 2. bkz. ulan (ünlem) u. (1-27), (17-38), (17-38)
ulan	öfke, şaşkınlık ve nefret anlatan bir seslenme sözü; lan, ülen (ünlem) u. (7-10), (43-38)
ulaḡ	bkz. ulan (ünlem) u. (40-10)
ulu orta	açıkça yapılan, gizlemeye gerek görmeden yapılan u. (5-53)
uía	bkz. ulan (ünlem) u. (34-70), (42-10)
um-	bir şeyin olmasını istemek, ümitle beklemek u.-ar (35-7)
umut	olması beklenen veya olacağı düşünülen şey; umu, ümit u.+umun (umudumun) (8-4)
un	öğütülerek toz durumuna getirilmiş tahıl ve başka besin maddeleri u. (2-35), (13-17), (22-29), (22-30), (29-49) u.+nan (19-46) u.+u (2-70), (2-77), (5-10), (18-44), (24-24), (25-47), (26-23), (26-25), (26-34), (28-32), (28-35), (29-44), (34-61), (41-55), (45-55), (50-46), (50-49), (50-60) u.+umuzu (12-12) u.+un (34-82) u.+unu (34-82)
un değermesi	un değirmeni u.+nde (50-5)
unut-	1. aklında kalmamak, hatırlamamak, aklından çıkmak u.-duḡ (32-35) 2. bir şeyi yapamaz duruma gelmek. u.-duḡ (2-42)

unutama-	u.-dum (34-76) aklında kalmak, hep hatırlamak
urfa	u.-dīm (39-6) Şanlıurfa u.+da (17-32) u.+ya (<i>urfīya</i>) (17-33) u.+ye (<i>urfīye</i>) (17-41)
usda	<Far. (ustād) bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse; hazık u.+yım (4-6)
usta birliği	<Far.+Tür. (ustād+ birlik) askerlikte acemilik sonrası askerlik hizmetinin yapıldığı birlik u. (<i>usta birlik</i>) (30-4), (<i>usta birlī</i>) (15-24) u.+m (<i>usta birlīm</i>) (39-5)
usul	<Ar. (uṣūl) yöntem u.+u (9-106)
uṣaḥ	çocuk u.+lar (42-17)
uṣā	hemşehri u.+nı (17-42)
ut	bkz. ud u. (1-97)
utanç	utanma u.+ıma (<i>utancıma</i>) (25-10)
utan-	çekingenlik göstermek, mahcup tavırlı hareket etmek u.-dım (25-10) u.-ırdıḥ (1-97)
utuz	bkz. tuz u.+unu (50-47)
uyu-	uyku durumunda olmak; dalmak, zıbarmak u.-r (19-59) u.-yo (9-15)
uyuṣ-	soğuk, basınç vb. yüzünden vücudun bir yerinde, duygu ve hareket geçici olarak azalmak u.-du (27-24)
uyurgezer	uykusu sırasında konuşan, yürüyen (kimse) u. (5-96), (5-97)
uyğun	yakışır, yaraşır; mutabık, muvafık, reva u. (33-2)
uzat-	uzamasını sağlamak u. (9-100) u.-dım (27-22)
uzaḥ	yakın olmayan, ırak u. (12-37), (46-18) u.+lara (34-79)
ū	
ūğut-	bkz. öğüt- ū.-üllerdi (<i>ūğdüllerdi</i>) (13-14) ū.-üyoh (<i>ūğdüyoh</i>) (23-20)

üğraş-	ü.-ürdük (<i>üğdürdük</i>) (18-47) bir işle meşgul olmak ü.-ıllardı (28-12) ü.-ıyom (31-6) ü.-ıyoh (30-13) ü.-ıyodum (47-6)
ūr-	uymak, uygun olmak ü.-larsa (48-19)
ü	
üc	bkz. üç (sıfat) ü. (18-3), (19-10)
ücret	Ar. (ucret) kiralanan veya satın alınan bir şey için ödenen para ü. (4-37)
üç	1. ikiden bir atık (sıfat) ü. (1-47), (2-62), (5-50), (6-6), (6-60), (7-40), (8-44), (9-10), (12-8), (12-28), (12-18), (25-40), (34-116), (15-6), (16-58), (19-42), (26-8), (41-10), (43-109), (43-110), (50-29), (50-34), (50-69) 2. ikiden bir atık (zamir) ü.+ü (8-11)
üçer	üç sayısının üleştirme sayı sıfatı ü. (5-27), (30-18)
üç _ cüz	üç yüz kadar (sıfat) ü. (5-23), (15-15), (43-79), (48-42)
üçüncü	üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen ü.+üncü (41-5)
üÇ	bkz. üç, 1 ü. (26-8), (31-19), (33-39), (34-44), (39-63), (40-1)
üç	bkz. üç, 1 ü. (9-63), (12-32), (15-33), (17-13), (21-34), (21-35), (21-39), (21-68), (24-2), (32-22), (35-10), (35-21), (35-33), (36-8), (39-2), (42-35), (43-26), (44-50), (44-67), (44-83), (50-68), (50-73)
üfele-	ovalamak, masaj yapmak ü.-rdim (45-42)
ümece	bkz. emeci ü. (9-106)
ün	bkz. gün ü. (3-17), (16-40), (16-58)
ünlü	meşhur ü.+dür (29-25)
üret-	ekonomik bir etkinlik sonucu ürün elde etmek; yapmak ü.-irdik (35-31)
ürüya	<Ar. (ru'yā) düş ü.+sınıḡ (44-26)
üs	bkz. üst. ü. (24-41)
üst	1. bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı (zarf) ü.+ümüze (<i>üsdümüze</i>) (44-20) ü.+ünde (6-37), (9-95), (43-113) ü.+ünden (33-45)

	ü.+üne (2-17), (2-65), (4-49), (4-49), (5-58), (6-29), (6-36), (6-76), (8-41), (17-58), (19-59), (24-82), (24-94), (24-97), (26-10), (28-17), (29-10), (29-54), (29-59), (32-7), (34-62), (34-84), (44-75), (<i>üsdüne</i>) (20-33), (44-27) ü.+ünü (46-36) ü.+üğe (24-76) 2. nüfus (zamir) ü.+üne (<i>üsdüne</i>) (37-17)
üst	bkz. üst, 1 ü.+ünde (28-23), (28-20), (28-27), (34-86)
üş	bkz. üç, 1 ü.+lü (5-27)
üşü-	ısı yokluğundan, azlığından veya ısı kaybından etkilenmek, soğuğun etkisini duymak ü.+mesin (32-14)
üzeri	üst (isim) ü. (5-101) ü.+nde (35-13) ü.+ne (33-16), (33-21), (33-35)
üzt	bkz. üzeri ü.+üne (39-40)
üzül-	üzüntü duymak; eseflenmek, yerinmek ü.-üyodum (12-31)
üzüm	asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi ü. (3-7), (9-108), (12-16), (12-44), (19-45), (43-9) ü.+den (35-33) ü.+ü (39-37), (39-39) ü.+ün (34-21) ü.+ünen (32-31)
ú	
uç	1. İkiden sonra gelen sayının adı; se (II) (isim) ú.+e (4-16) 2. bkz. üç, 1 (sıfat) ú. (1-63), (1-102), (1-102), (1-103), (2-10), (3-10), (3-13), (4-17), (4-24), (6-42), (11-17), (16-34), (18-14), (18-46), (19-63), (22-52), (22-62), (22-63), (24-81), (25-4), (26-12), (26-12), (26-32), (26-33), (28-11), (34-4), (30-14), (36-14), (44-61), (45-35), (47-16), (48-11), (48-15) 3. üç (zamir) ú.+ü (26-17) ú.+ünde (22-63)
úÇ	bkz. üç, 1 (sıfat) ú. (25-20), (34-23), (34-31), (44-62)
úç	bkz. üç, 1 (sıfat) ú. (19-61), (22-40)
úğūrlū úğūrlū	uğuru olan, iyilik getirdiğine inanılan; kutlu, ongun (I), kademli, meymenetli, mübarek ú. (41-30)
úst	bkz. üst, 1 (zarf) ú.+üne (44-17)

üstün	birine veya bir şeye göre nitelik bakımından daha yüksek, daha elverişli olan; yeğin, faik ú.+sün (44-9)
úsT	bkz. üst, 1 (zarf) ú.+üne (26-18)
üşü-	bkz. üşü- ú.-müş (20-23)
ũ	
ũğüt-	bkz. öğüt- ũ.-ürük (<i>ũğdürük</i>) (28-35), (28-35) ũ.-üyoh (<i>ũğdüyoh</i>) (28-38)
ũğüt-	bkz. öğüt- ũ.-ürüdük (<i>ũğdürüdük</i>) (42-31)
ün	bkz. gün ũ. (42-7)
v	
va ^{hy}	üzüntü ve özlem ile eskiden yapılan bir şeyi hatırlama (ünlem) v. (43-122)
vaḥT	<Ar. (vaḥt) zaman, devir v.+ımızda (32-1)
vakıt geçir-	<Ar.+Tür. (vaḥt+ geçir-) bir şey ile meşgul olmak v.-mek (47-23)
vala	<Ar. (vallahı) bkz. vallaḥa v. (1-105)
valā	<Ar. (vallahı) bkz. vallaḥa v. (1-56), (2-1), (9-61), (12-26)
vallaḥa	<Ar. (vallahı) Tanrı'yı tanık tutarım, Tanrı hakkı için anlamında kullanılan bir yemin sözü; billahı, tallahı, valla, vallaḥa v. (43-121)
valla ^{ha}	<Ar. (vallahı) bkz. vallaḥa v. (21-2)
vallā	<Ar. (vallahı) bkz. vallaḥa v. (7-17), (7-29), (7-46), (25-10), (32-2)
vallāḥa	<Ar. (vallahı) bkz. vallaḥa v. (38-3)
valīā	<Ar. (vallahı) bkz. vallaḥa v. (26-26), (36-8)
van	Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri v.+ın (48-38)
var	mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı v. (1-4), (1-23), (1-47), (1-60), (1-60), (1-60), (1-63), (1-63), (1-68), (1-72), (1-76), (1-81), (1-81), (1-87), (1-111), (2-27), (4-9), (4-16), (4-25), (4-42), (4-42), (4-42), (5-19), (5-26), (5-33), (5-36), (5-50), (5-50), (5-62), (5-74), (5-84), (6-11), (6-23), (7-14), (7-14), (7-14), (7-16), (7-16), (7-29), (7-30), (7-30), (7-30), (7-31), (7-31), (7-33), (7-37), (7-41), (7-46), (9-10), (9-37), (9-65), (9-109), (11-3), (12-5), (12-8), (12-8), (12-28), (12-43), (14-4), (14-8), (15-2), (15-12), (15-12), (15-12), (15-15), (16-43), (17-13), (17-47), (18-3), (18-6), (18-33), (18-37), (19-8), (21-3), (21-4), (21-27), (21-48), (21-70), (22-30), (22-32), (22-35), (22-39), (22-67), (23-16), (23-16), (24-2), (24-32), (24-

	48), (24-49), (24-49), (24-55), (25-14), (25-25), (25-46), (26-20), (26-29), (27-13), (28-1), (28-14), (28-23), (28-23), (29-18), (29-27), (30-14), (33-12), (37-2), (39-17), (39-22), (39-38), (39-38), (39-55), (39-59), (39-9), (40-20), (41-27), (41-50), (42-1), (42-30), (43-23), (44-34), (46-9), (48-3), (48-13), (50-31), (50-64), (50-75), (50-77)
	v. mı (7-36), (19-16), (19-16), (27-21), (41-33)
	v.+dı (1-44), (1-44), (1-88), (4-16), (4-44), (5-18), (5-28), (5-72), (6-17), (7-41), (8-48), (12-29), (29-18), (41-25), (43-23), (48-42)
	v.+dır (30-15)
	v.+ıdı (1-10), (1-50), (2-42), (2-53), (3-23), (4-44), (4-44), (5-20), (5-21), (5-23), (5-25), (6-6), (7-28), (8-25), (8-25), (8-26), (8-27), (8-28), (8-34), (8-38), (9-7), (9-9), (9-26), (9-30), (9-31), (9-94), (9-99), (10-5), (11-4), (11-5), (11-13), (11-13), (12-2), (12-3), (12-28), (13-15), (15-33), (16-7), (17-20), (18-11), (18-18), (18-26), (18-27), (18-42), (19-3), (19-29), (19-38), (19-49), (20-37), (21-21), (21-26), (21-31), (21-40), (21-58), (21-69), (21-75), (22-24), (22-41), (22-45), (22-61), (24-38), (24-55), (24-81), (25-28), (25-4), (25-42), (25-9), (26-1), (26-11), (26-17), (26-9), (28-25), (29-22), (29-50), (30-6), (30-24), (31-4), (32-4), (34-14), (34-56), (34-64), (34-71), (35-4), (35-5), (35-6), (35-11), (35-20), (35-29), (35-32), (37-21), (38-14), (39-20), (40-12), (40-20), (41-60), (42-34), (43-26), (43-26), (43-51), (43-54), (43-62), (44-12), (45-31), (46-33), (46-35), (47-10), (47-14), (47-21), (49-16), (49-19)
	v.+ım (2-1)
	v.+mış (4-46), (9-12)
	v.+ımış (9-14), (9-22), (12-26), (21-5), (39-11), (39-2), (39-21), (39-49), (39-57), (43-65), (46-10)
	v.+ısa (7-24), (29-9), (34-103)
	v.+mıışımış (43-53)
	v.+sa (5-104), (39-62), (39-62)
var-	1. erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak; vasıl olmak
	v.-acak (24-84)
	v.-anaca (43-38)
	v.-dih (1-19), (1-25), (18-7), (26-6), (27-6), (39-8)
	v.-dım (2-5), (22-15), (26-6), (37-9), (43-97)
	v.-ih (28-31)
	v.-inci (19-7), (24-72)
	v.-ır (17-53), (20-34), (44-76)
	v.-ırdım (6-68), (17-54)
	v.-ırdih (18-28), (20-36)
	v.-ıyo (9-15)
	v.-ıyoñ (25-6)
	v.-rih (17-27)
	2. evlenmek
	v.-acīyih (34-53)
	v.-acān (18-10)
	v.-dım (19-21)
	v.-dīm (43-33)
	v.-dīnı (45-6)
varlıh	paranın, mal mülkün tamamı
	v. (37-22)

varma-	1. erişilmek istenen yere ulaşmamak v.-z (39-22) 2. evlenmemek v.-η (48-23) v.-ycām (<i>varmīycām</i>) (48-22)
vay	ağrı, acı vb. duyguları anlatan bir söz v. (17-42)
vāḥ	yazık anlamında söylenen bir söz v. (42-26)
veyoḥut	<Ar.+Far. (ve+ yāḥōd) veya v. (44-47)
vel-	kararlaştırmak v.-illerdi (13-12)
ver-	1. adlandırmak v.-di (7-15) v.-illerdi (26-19) v.-ilmiş (46-11) v.-irdi (29-21) v.-mişler (29-19) 2. aktarmak v.-illerdi (34-44) 3. armağan etmek v. (32-29) v.-di (41-24) v.-ecek (44-78) v.-en (2-29), (2-29) v.-iller (16-42), (16-42) v.-illerdi (47-17) v.-diyse (34-91) 4. beslemek v.-irmiş (34-62) 5. bırakmak veya bağışlamak v. (7-42), (9-118), (43-61) v.-di (15-13), (15-15) v.-iyo (30-19) 6. emretmek v.-irdi (7-5) 7. enjekte etmek v.-diler (20-28) 8. etmek, eylemek v.-ilir (16-44) 9. göndermek v.-diler (47-24) 10. içirmek v.-meK (39-60) 11. ikram etmek v.-ilirdi (39-30) v.-iliyo (2-18) v.-illerdi (17-29), (29-27)

	v.-irdi (48-16)
	v.-irdik (20-38), (43-24), (6-63)
	v.-irdiler (8-50), (8-51)
	v.-irik (2-28)
	v.-irler (4-29)
	v.-irlerdi (2-12)
	v.-iyolar (34-46)
	v.-iyon (21-37)
	v.-iyoh (50-31)
	12. kızı, kadını biriyle evlendirmek
	v.-di (3-2), (6-4), (43-36), (43-39)
	v.-diklerini (19-73)
	v.-diKden (26-3)
	v.-diler (26-6)
	v.-dim (22-63)
	v.-ecīyk (39-23)
	v.-ecām (44-1)
	v.-iller (28-2)
	v.-iyo (24-10)
	v.-iyo mu (25-6), (25-6)
	v.-īyim (38-12)
	13. kararlaştırmak
	v.-di (30-11)
	14. ödemek
	v.- (34-48), (34-49)
	v.-dik (4-14), (21-33), (21-34)
	v.-diler (6-59), (22-25)
	v.-dim (1-103), (28-7)
	v.-ecān (34-47)
	v.-iyom (6-67), (6-67)
	v.-iyōlardı (35-30)
	v.-sek (9-129)
	v.-sen (4-37)
	15. ödüllendirmek
	v.-diler (1-51)
	16. tutmasını sağlamak
	v.-ilir (21-54)
	17. üretmek
	v.-ecesē (8-31), v.-mezse (8-31)
vereb	eğim
	v. (24-38), (24-41), (24-42), (24-42), (24-43)
vereme-	ödeyememek, maddi olarak karşılayamamak
	v.-diler (22-25)
verme-	1. evlendirmemek
	v.- (21-26), (25-32)
	v.-m (21-26), (34-59), (44-1)
	v.-sin (21-28)
	v.-zlerse (34-66)
	v.-zsen (21-26)

	v.-cēse (<i>vermicēse</i>) (21-28)
	2. üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştırmemek
	v.-yenin (7-44)
	v.-yosa (<i>vermiyosa</i>) (7-42)
ver-	bkz. ver-, 11
	v.-illerdi (38-24)
verāne	<Far. (vīrāne) harap olmuş yapı; yıkıntı
	v.+ler (46-12)
vesāyet	ulaşım aracı, araba
	v. (1-101)
vesīle ol-	<Ar.+Tür. uygun ortam oluşturmak
	v.-du (26-2)
veya	ya da
	v. (7-24), (21-37), (21-51), (21-55), (39-37)
ve ^y ā	bkz. veya
	v. (12-36)
vēr-	1. bkz. ver-, 14
	v.-di (22-65)
	v.-iyolar (1-104)
	2. bkz. ver-, 2
	v.-di (42-35)
	3. bkz. ver-, 13
	v.-diler (2-4), (3-5)
	v.-ek (39-25)
	4. katkıda bulunmak
	v.-ir (2-29), (2-29)
	5. bkz. ver-, 10
	v.-irlerdi (2-11)
vérme-	1. bkz. verme-, 1
	v.-zdi (38-9)
	2. bırakmamak veya bağışlamamak
	v.-yeydin (3-12)
	3. katkıda bulunmamak
	v.-zdik (6-41)
vèyā	bkz. veya
	v. (35-38)
vırtı zırt	değersiz şey vb
	v.+ı (24-91)
vilayet	<Ar. (vilāyet) il
	v.+im (9-101)
vitamin	<Fr. (vitamine) vücuda faydası olan madde
	v.+i (34-30)
vur-	1. engel olmak
	v.-up (5-71)
	2. meydana gelmek
	v.-du (32-11)
	v.-uncu (16-55)
	3. giymek, takmak
	v.-ullardı (42-11)

	v.-un (41-35)
	4. silahla yaralamak, öldürmek
	v.-muşlar (43-69)
	5. yapıştırmak, sıvamak
	v.-dum (8-30)
	v.-muş (8-33)
	v.-urdum (8-29)
	v.-urduḥ (22-20)
	v.-ursun (8-31)
	6. yapmak, eylemek
	v.-uyoḥ (16-29)
	7. yıkmak, yerinden etmek
	v.-urduḥ (6-38), (12-36)
	8. yükselmek, değmek
	v.-uyodu (9-61)
	9. zarar vermek, sert bir şekilde dokunmak
	v.-acah (24-84)
	v.-arah (7-31)
	v.-du (18-33), (18-33)
	v.-du mu (7-46)
	v.-ur (7-43), (7-45)
	v.-urdu (20-35)
	v.-urduḥ (12-35), (20-34)
	v.-uyoduḥ (18-41)
vurama-	dokunamamak
	v.-dım (8-44)
vurma	sert bir şekilde dokunma
	v.+da (34-65)
vurma-	1. dokunmamak
	v.-zdıḥ (43-91)
	2. zarar vermemek
	v. (18-34)
	v.-dı (22-57)
vücut	<Ar. (vucūd) nsn veya hayvanda beden, baş, kol ve bacakların oluşturduğu bütün; eğin, ten
	v.+umuzdaki (<i>vücudumuzdaki</i>) (21-76)
vü	şaşma ile bir şeyin hatırlandığını bildiren söz (ünlem)
	v. (42-16)
y	
ya	1. bazı çekimli fiillerden sonra gelerek anlamı pekiştiren, kuvvetlendiren bir söz (ünlem)
	y. (1-111), (7-23), (7-39), (11-12), (17-37), (19-7), (19-17), (19-63), (19-63), (24-63), (24-73), (24-92), (27-16), (29-11), (40-15), (40-19), (43-121)
	2. cevap niteliğinde olan cümlelerin sonuna getirildiğinde asıl yargının arkadan gelen cümle ile anlatılacağını belirten bir söz (ünlem)
	y. (45-1)
	3. gereklik ve onay bildiren cümlelerde yargının onaylandığını bildiren bir söz (ünlem)

	y. (1-4), (1-12), (1-81), (1-97), (1-113), (2-29), (2-76), (5-58), (5-62), (6-23), (6-64), (6-68), (7-19), (7-25), (7-28), (7-38), (7-41), (8-72), (9-5), (9-6), (9-60), (9-106), (11-9), (16-36), (22-11), (22-38), (25-19), (26-24), (27-14), (29-54), (29-55), (29-8), (33-23), (34-24), (34-39), (34-40), (37-4), (38-28), (39-26), (39-38), (41-28), (43-125), (44-59)
	4. şaşma, şaşkınlık bildiren bir söz (ünlem) y. (5-83), (5-85)
yaba	harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, tahtadan tarım aracı y. (9-88)
yabancı	tanınmayan, bilinmeyen y. (9-110), (21-24)
yağ	bkz. tereyağ y. (8-51), (34-62)
yağ-	yağmur, kar, dolu gökten düşmek y.-ıyo (8-56), (8-56) y.-armış (39-56), (39-58)
yağ yağ-	yağı ateşte kızgın hale getirmek y.-allar (13-18)
yağni	<Far. (yağni) kavrulmuş soğan ve salça ile pişirilen, sade veya sebzeli et yemeği y. (39-33)
yağ-	1. feda etmek y.-tı (6-59) 2. ışık vermesini sağlamak y. (9-78) 3. kına, yakı vb.ni koymak, sürmek y.-ılar (23-12) 4. türkü bestelemek y.-dım (34-67) 5. yağda kızartmak y.-allar (29-33) y.-allardı (13-17) y.-arsın (6-79) y.-arılı (33-19), (33-21) 6. bkz. yak- y.-ar (6-49) y.-allardı (39-44) y.-ardı (34-22) y.-ardılı (24-54) y.-ardım (8-7) y.-ardılı (20-33) y.-arılı (23-21), (41-51) y.-dırıllar (40-32) y.-ım (8-36) y.-ıyoğ (30-19) y.-ıyodu (47-22)
yağa	giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü y.+sına (35-20)
yağala-	tutmak

	y.-dı (15-26)
	y.-yölar (<i>yaḥalıyōlar</i>) (37-15)
yaḥın	az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı y. (4-21), (21-69), (30-21), (34-106)
	y.+ıdı (11-7)
	y.+ıdıḥ (32-3)
	y.+larda (34-78)
yaḥış-	uygun olmak y.-mıṣ (8-66)
	y.-aṣ (19-9)
yaḥışık	yakışıklı y. (<i>yaḥiṣī</i>) (13-9), (43-47), (<i>yaḥiṣīḡ</i>) (29-6)
yaḥışma-	uygun olmamak y.-z (24-96)
yaḥ-	yanmasını sağlamak y.-allarmıṣ (4-47)
yalan	doğru olmayan y.+mıṣ (5-117)
yalan söyle-	doğru olmayan şeyler konuşmak y.-dik (4-5)
yalınız	1. ama y. (27-17) 2. tek y. (1-17), (16-17)
yallah	<Ar. (yā + Allāh) haydi, yürü, kalk, git anlamlarında kullanılan bir söz y. (31-25)
yalvar-	yakarmak y.-dım (20-16)
yan	1. bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü; yamaç, kenar, profil y.+a (5-45), (16-69), (16-69) y.+da (24-44), (34-119) y.+dan (1-96), (6-38), (6-59), (15-27), (21-46), (21-46), (25-44) y.+ı (5-115) y.+ıma (45-40), (6-11) y.+ımda (10-3), (27-13), (27-17), (32-19), (48-12) y.+ımız (19-63) y.+ına (12-29), (9-110), (22-14), (35-34) 2. birlikte veya beraberinde olma durumu y.+ımda (16-12) y.+ında (24-62), (31-4) y.+ındaki (27-21) y.+ındaysa (1-96) y.+ındaykana (39-35) 3. eğim y. (24-43) 4. yön, taraf y.+na (22-16), (24-41), (29-20), (43-67) y.+nı (5-50), (5-50), (18-17), (18-17) y.+nısı (34-90)

	y.+nı (19-23)
yan-	1. ateşe maruz kalarak kül olmak, yok olmak y.-maz (5-122) y.-mı (24-56) 2. çok sevmek, büyük bir aşk ile sevmek y.-mı (43-78), (43-79) 3. ısı, ışık veren bir konuma geçmek y.-ar (15-34) y.-ardı (2-60) 4. sıkıntılı bir hal almak y.-dı (21-21) 5. üzüntü duymak y.-ar (43-104) 6. bkz. yağ-, 6 y.-dı (23-12)
yanışma-	bir şeyin yakınına kadar gelmemek y.-sın (35-5)
yanı	bkz. yanı y. (1-108), (1-113), (1-86), (1-89), (1-97), (4-41), (4-43), (4-50), (9-112), (27-3)
yanık	acıklı olan y. (19-31)
yanıklık	lamba, ışık saçan alet y. (22-13)
yanı	<Ar. (ya'nī) sözün kıyası, doğrusu anlamlarında bir söz y. (1-13), (1-33), (1-35), (1-41), (1-44), (1-52), (1-65), (1-72), (1-75), (1-85), (1-90), (1-91), (1-98), (1-99), (1-113), (1-104), (1-108), (6-14), (6-41), (6-43), (7-20), (12-13), (12-13), (12-22), (12-25), (12-29), (12-42), (15-7), (15-14), (24-43), (28-30), (30-22), (33-31)
yanlama	Erzurum barına benzer bir halay y. (7-30)
yanmış	yanlış y. (39-6)
yanışan otu	bkz. yavşan y. (46-34)
yan	bkz. yan, 1 y.+ın (19-13) y.+ında (19-58)
yap-	1. eylemek, uğraşmak veya bir işle meşgul olmak y.-acağlar (17-44) y.-acān (25-22) y.-acīsağ (44-42) y.-acīyık (31-9) y.-ıyo (2-52), (6-66), (24-79), (25-24), (27-21), (34-40), (44-57) y.-ıyodu (45-55) y.-ıyodum (12-3) y.-ıyoduğ (17-17), (24-46) y.-ıyoğ (4-37), (12-6), (12-9), (16-25), (23-19), (30-13), (31-8), (36-11) y.-ıyom (16-24), (24-4)

y.-ıyoy (6-16), (6-16), (6-16)
 y.-ıyoś (37-3)
 y.-ıyōdum (6-18)
 2. inşa etmek
 y.-tı (34-13)
 3. tamir etmek
 y.-tirmıye (5-35)
 4. ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek
 y.-aḥana (44-60)
 y.-allar (2-14), (2-15), (2-17), (7-39), (9-29), (12-18), (12-18), (12-19), (12-19), (16-48), (31-20), (45-16), (50-34)
 y.-allardı (1-108), (1-109), (1-110), (2-11), (2-22), (3-27), (4-41), (5-26), (16-68), (21-38), (21-39), (21-55), (24-14), (24-15), (29-33), (29-44), (29-49), (32-30), (32-32), (32-34), (32-7), (34-51), (39-33), (39-34), (39-53), (41-54)
 y.-an (44-76)
 y.-aṇ (38-32)
 y.-ar (45-44), (48-32)
 y.-ardı (7-28), (34-44), (44-84)
 y.-ardıḥ (6-40), (6-69), (7-35), (9-108), (12-36), (13-22), (19-67), (19-69), (23-11), (23-9), (32-23), (34-102), (34-42), (35-33), (43-10), (43-15), (43-16), (45-21), (49-9)
 y.-ardılar (8-71)
 y.-ardım (8-29), (8-76)
 y.-arīḥ (2-68), (6-30), (6-34), (6-34), (14-10), (14-11), (14-11), (22-36), (23-21), (23-22), (26-10), (26-20), (26-23), (26-24), (26-34), (26-34), (29-25), (29-29), (29-34), (32-24), (33-13), (33-14), (33-24), (33-25), (33-26), (33-27), (33-28), (33-33), (33-42), (33-5), (34-81), (38-33), (38-36), (41-40), (41-46), (41-48), (44-35), (44-37), (44-55), (44-62), (50-38), (50-39), (50-76), (50-77)
 y.-arım (29-31)
 y.-dım (45-18), (45-19), (50-28)
 y.-ıyoyḥ (6-31), (6-31), (30-14)
 y.-ıyolar (7-34), (8-72)
 y.-ıyom (6-72)
 y.-ıyoyḥ (19-72)
 y.-ıyōduḥ (29-55)
 y.-ıyōlar (34-45), (41-28)
 y.-ıyoduh (45-32)
 y.-ıyoyḥ (50-60)
 y.-tıḥ (1-55), (1-55), (18-4)
 y.-tırıyoz (12-40)
 y.-tīṣṣṣı (4-9)
 5. yapma işine konu olmak
 y. (40-9)
 y.-allar (46-13)
 y.-allardı (21-46), (21-66), (24-80), (38-16), (40-24), (46-36)
 y.-ar (23-24), (25-27), (47-7)
 y.-ardı (31-22), (50-58), (50-59)
 y.-ardıḥ (22-47), (32-15), (32-37), (43-84), (46-23)

	y.-arım (34-8), (34-9)
	y.-arılı (44-61), (50-46), (50-49)
	y.-arlar (5-104)
	y.-armış (4-45)
	y.-arsın (6-27), (6-28)
	y.-dı (34-57), (41-13)
	y.-dılı (1-38), (17-46), (28-24), (43-83), (45-17)
	y.-dım (6-10), (20-9), (48-38), (41-12)
	y.-dıldım (20-5)
	y.-dıldır (44-13)
	y.-ılaca (17-14)
	y.-ıldı (1-7)
	y.-ılır (23-18)
	y.-ılırdı (4-20), (4-26), (18-24)
	y.-ılıyo (10-6), (25-46)
	y.-ılıyodu (22-23)
	y.-ıp (46-5)
	y.-ıyo (45-57)
	y.-ıyodu (47-15)
	y.-ıyödu (39-35)
	y.-mah mı (45-27)
	y.-mışdım (29-53)
	y.-mışlar (5-62)
	y.-saydım (2-47)
	y.-Tı (22-62)
	y.-tığımıza (2-75)
	y.-tığını (2-47)
	y.-tım (1-48), (4-13), (6-12), (11-11), (11-6), (14-9), (14-9), (21-12), (35-2)
yapa yapa	sürekli yaparak
	y. (5-16)
yapama-	başaramamak, ortaya çıkaramamak
	y.-yız (14-11)
yapı	1. barınmak veya başka amaçlarla kullanılmak için yapılmış her türlü mimarlık eseri; bina, mimar
	y. (28-24)
	2. şekil
	y.+ısını (12-19)
yapma-	1. üretmemek
	y.-h (44-58)
	2. yapma işine konu olmamak
	y.-h (41-22), (45-56)
	y.-sın (19-56)
	y.-y'mış (21-8)
	y.-zlar (24-73)
yaprak	bkz. sarma
	y.+andan (<i>yapra^şandan</i>) (16-48)
yapışdır-	yapışmasını sağlamak
	y.-ih (41-52)
yaP-	bkz. yap-, 1

	y.-acāṇ (21-57), (24-3)
	y.-icīṣīg (24-53)
yar	<Far. (yār) sevgili
	y. (34-76)
	y. mı (41-31)
	y.+ın (8-65)
	y.+ımın (41-34)
yara	1. hastalık
	y. (20-21)
	2. vücutta işlemekte olan çiban
	y. (43-59)
	y.+ları (43-115)
yararlan-	kendine yarar sağlamak; faydalanmak, istifade etmek, uçlanmak
	y.-ıyıl (4-38)
yarat-	Allah, olmayan bir şeyi var etmek
	y.-miş (8-55)
yarbay	orduda rütbesi binbaşı ile albay arasında olan subay
	y. (27-20)
yardım	kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma; iane, muavenet
	y. (1-42), (7-21), (7-23), (7-24), (44-60)
yardım dile-	yardım istemek
	y.-yoh (yardım diliyoh) (28-32)
yardım ét-	bkz. yardım
	y.-erlerdi (yardım édellerdi) (1-43)
yardımcı ol-	yardımda bulunmak
	y. (5-36)
	y.-urken (5-37)
yardımlaş-	karşılıklı yardımda bulunmak
	y.-araḥ (1-112)
yardımlaşma	bkz. yardımlaş-
	y. (1-45), (30-22)
yareli māmıt	halk hikayesi
	y. (9-99)
yarı	bir şeyin yarısı kadar olan, yarım olan
	y.+sı (7-16), (18-22)
	y.+sını (7-16)
	y.+ya (yariya) (34-43), (34-43)
	y.+ye (yariye) (18-20), (18-20)
yarımlıḥ	yarım altın
	y. (14-9), (21-34), (25-16), (44-5)
yarın	bugünden sonra gelecek ilk gün; ferda (zarf)
	y. (21-37)
yariş yap-	yarişmak
	y.-allardı (15-21)
yariş	yarişma
	y. (17-20)
yarık	yarılarak açılmış yer; yirik
	y.+ına (yarīna) (9-7)

yarın	bkz. yarın (zarf) y. (38-12)
yarma	dövülerek gelişigüzel kırılan ve kabuğu çıkarılan buğday; dövme y. (2-16), (8-81), (29-30), (32-31), (35-36), (41-40) y.+da (28-37) y.+sı (50-72) y.+yı (19-69), (19-70) y.+ynan (8-80)
yarma aşı	yarma çorbası y. (13-19), (23-18), (29-29)
yarpağ	yaprak y.+lara (8-57)
yas çek-	yas tutmak y.-erdik (43-88)
yasdığ	bkz. yastığ y. (26-10), (50-27)
yassı	yayvan ve düz; piyata y. (43-116)
yassıla-	yassı duruma getirmek y.-rılığ (2-66)
yastığ	başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan, içi yün, pamuk, kuş tüyü, ot vb. malzemeyle doldurulmuş küçük minder y. (6-17), (19-42) y.+larımı (8-14)
yastık	bkz. yastığ y. (26-8), (<i>yastī</i>) (6-17), (7-46) y.+ım (<i>yastīm</i>) (19-38) y.+ımda (<i>yastīgımda</i>) (38-2) y.+ımı (<i>yastīgımı</i>) (2-1) y.+ında (<i>yastīgında</i>) (2-1), (5-2), (9-52), (16-15), (37-18), (41-11), (50-8) y.+ındaydı (<i>yastīgındaydı</i>) (42-14) y.+ındaydım (<i>yastīgındaydım</i>) (16-31) y.+ındayım (<i>yastīgındayım</i>) (5-1), (11-2), (21-1), (22-1), (22-17), (25-2), (34-2), (38-3) y.+ına (<i>yastīgımda</i>) (43-1) y.+nan (<i>yastīnan</i>) (7-46)
yaşa-	varlığını sürdürmek y.-dım (10-1) y.-dılığ (48-9) y.-miş (1-76) y.-yan (<i>yaşıyan</i>) (2-49) y.-ycan (<i>yaşıycan</i>) (48-8) y.-yo (<i>yaşıyo</i>) (28-30) y.-yom (<i>yaşıyom</i>) (16-17), (48-1)
yaşama	yaşamak işi y.+yı (45-12)
yaşlı	yaşı ilerlemiş, kocamış (kimse) y. (25-42), (44-12), (44-25) y.+lar (21-60)

yat-	uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek y. (30-7) y.-allardı (19-28) y.-an (15-3) y.-ardı (16-58), (19-58), (31-24) y.-ardıh (24-11), (19-57) y.-arkan (5-37) y.-ılırdı (11-18) y.-ıyo (9-15) y.-iyoduğ (19-61), (24-44) y.-ıyoğ (24-45) y.-iym (30-7)
yatalğa yap-	bkz. yatalğa y.-ardı (17-23)
yatalğa	yatılı olarak misafir olmak, yatılı kalmak y. (17-26)
yatağ	bkz. yatak y. (3-9), (16-42), (22-26), (25-28), (26-8), (34-51), (41-24)
yatak	uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatırılan eşya; döşek y.+ın (<i>yatāğan</i>) (26-18) y.+ınığ (<i>yatānıg</i>) (33-35)
yatılı	bkz. yatılı ğal- y. (23-17)
yatılı ğal-	yatılı olarak misafir olmak y.-ıllardı (29-28)
yatılı ol-	bkz. yatılı ğal- y.-ur (15-20)
yatır	doğaüstü gücü bulunduğu ve insanlara yardım ettiğine inanılan kimsenin mezarı y. (1-60), (1-65)
yaT-	bkz. yat- y.-mış (30-8)
yav	yahu y. (17-35), (18-24), (18-42), (22-60), (24-64)
yavığ	yavru y.+lar (43-107)
yavrı	bkz. yavru y.+m (16-20), (26-6), (42-10), (50-12)
yavrī	bkz. yavru y.+m (34-113), (34-59)
yavru	evlat y.+m (19-66)
yavrı	bkz. yavru y.+m (19-17)
yavşan	sıracagillerden, mavi ve beyaz renkte çiçekler açan, kokulu, acı, kaynatılıp suyu ilaç olarak içilen bir bitki; yavşan (<i>Artemisia</i>) y. (6-19), (6-20)
yavşan otu	bkz. yavşan y. (4-42)

yay-	bkz. yayıh yay- y.-ardıh (42-33)
yayıh	tereyağı çıkarmak için sütün, yoğurdun içinde çalkalandığı kap veya makine y.+larımız (42-34)
yayıh yay-	yayık yaymak, sütün ayranını ve yağını ayırmak için yayığı çalkalamak y.-ıyom (14-5)
yayla	akarsular tarafından parçalanmış yüksek ve geniş düzlük; yaylak, plato y. (1-56), (1-57), (4-32), (5-52) y.+da (43-52) y.+lıhda (34-61) y.+līḡa (43-77) y.+mız (5-21) y.+ymış (1-56)
yayla çorbası	<Tür.+Far. (yayla+ şūrbā) yoğurt, un, yumurta sarısı, yağ vb. maddelerle pişirilen çorba y. (1-108)
yaylalıh	yer adı y. (43-63)
yaz	yaz mevsimi y. (31-9) y.+ın (11-9), (30-14), (50-39)
yaz-	1. insanın geleceğini belirlemek y.-miş (13-6) 2. bkz. yazmak y.-alım (5-3) y.-ardı (24-8), (24-8) 3. sermek y.-arsın (6-27) 4. söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak y. (17-37) y.-allardı (32-22) y.-ar (24-49) y.-dı (17-38), (24-89) y.-dırcā ^b (17-38) y.-ım (17-37) y.-ıyo (24-48), (24-50), (24-57) y.-ıyoḥ (24-2) 5. yufka durumuna getirmek y.-ar (41-52), (41-52)
yazdır-	kaydettirmek y.-iym (1-11) y.-mış (15-31)
yazı	ova y.+da (3-25), (6-65) y.+lara (17-31)
yazıl-	bir yere kaydını yaptırmak; kaydolmak y.-dıh (9-125) y.-ır (9-52) y.-ıyōdu (40-8)

yazma-	kayıt etmemek y.-mışlar (40-7)
yazmak	kayıt etmek y. (9-110)
yā	şaşma, şaşkınlık bildiren bir söz (ünlem) y. (32-7), (32-27), (34-28), (34-47), (34-71), (38-14), (43-84)
yāğ	1. ayçiçek yağı y.+da (41-46) y.+sını (26-34) 2. hayvandan elde edilen yağ y.+sı (50-41) 3. bkz. tereyağ y. (42-33), (44-45), (44-47) y.+nı (33-19), (33-21)
yāğ-	bkz. yağ- y.-an (41-30)
yāmır	yağmur y. (9-17)
yānı	bkz. yani y. (1-62), (1-65), (1-65), (4-9), (5-24), (5-51), (7-21), (7-23), (12-38), (19-31), (24-17), (24-87), (29-12), (29-23), (31-10), (34-73), (39-61), (41-19), (47-2), (47-25), (48-3), (48-35)
yāni	bkz. yani y. (12-5)
yārin	bkz. yarın y. (39-29), (40-16)
yā	bkz. yāğ, 3 y.+sını (50-47) y.+yınan (41-56)
yāsin	<Ar. Kur'an surelerinden biri y. (18-31)
yā ^v	bkz. yav y. (21-52), (21-57)
yā-	bkz. yağ- y.+yıyo (9-17)
yāmır	bkz. yamır y. (9-17)
yār	bkz. yer y.+ını (17-46)
ye-	yemek yeme, karın doyurma işi y.-dikten (19-36) y.-diler (33-6) y.-llerdi (19-28), (24-17), (39-50) y.-mez miydin (3-11) y.-miş (43-126) y.-nir (32-34) y.-niyo (33-24) y.-r (2-76), (16-47), (40-31) y.-rdik (8-79)

	y.-rdiK (34-97)
	y.-rik (6-34)
	y.-riK (50-73)
	y.-rken (38-36)
	y.-sin (9-63)
	y.-yip (34-94)
yed-	bir kimseyi elinden tutuup götürmek, bir hayvanı yedeğe alıp çekmek
	y.-ecek (9-95)
yedek	gereğinde kullanılmak için elde bulundurulan, asıl karşıtı
	y. (34-44)
yedi	altıdan sonra gelen sayının adı
	y. (7-36), (8-11), (9-9), (9-34), (18-17), (18-17), (18-18), (28-15), (42-14), (43-20), (43-59), (44-11), (44-7), (48-11)
yedir-	1. beslemek, yemesini sağlamak
	y.-irdim (8-5)
	y.-iyom (43-39)
	2. ikram etmek
	y.-rik (26-33)
yedişer	yedi sayısının üleştirme sayı sıfatı
	y. (8-12)
yel	1. mekan, yer
	y.+lere (17-29), (29-27), (34-59)
	2. rüzgar
	y.+di (5-112)
	y.+i (5-113)
yel gel-	rüzgar
	y.-di (9-80)
yel ol-	yitip gitmek, yok olmak
	y.-du (5-113)
yelig-	kubarmak, üstün bir tavır takınmak
	y.-dim (27-14)
yem	hayvanlar için saklanan kışlık yiyecek; yeygi
	y.+i (11-10), (43-39)
	y.+imizi (12-12)
yeme-	yemek yememek, beslenmemek
	y.-yodu (<i>yemiyodu</i>) (4-42)
yemek	yenmek için pişirilip hazırlanmış yiyecek; aş, taam, ekmek (I), lokma, manca
	y. (1-47), (19-33), (2-11), (2-13), (2-18), (5-104), (33-5), (34-117), (34-121), (39-30), (39-32), (41-22), (44-62), (48-16), (50-34), (50-78), (50-79), (<i>yemā</i>) (19-28), (19-36), (33-6), (34-44)
	y.+lere (9-56)
	y.+imiz (<i>yemāmiz</i>) (38-30)
	y.+imizi (<i>yemēmizi</i>) (1-40), (<i>yemāṣmizi</i>) (34-97)
	y.+inen (<i>yemānen</i>) (2-76), (<i>yemēṣnen</i>) (4-19)
	y.+ini (<i>yemāni</i>) (29-31)
	y.+iṣ (<i>yemāṣ</i>) (35-34)
	y.+iṣa (<i>yemāṣa</i>) (44-55)
yemek yap-	yiyecek hazırlamak
	y.-ar (26-32)

yemeK	bkz. yemek y. (29-38), (34-46)
yemeni	<Ar. (yemenī), kalıpla basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları tülbent y. (33-42), (43-32) y.+lerinin (8-13)
yemlik	ilkbaharda yetişen, uzun ve sivri yapraklı, toplanıp yenilen bir yabani ot y. (50-75)
yenge	bir erkeğin kendi karısından söz ederken kullandığı ad y. (9-59), (21-24), (31-13) y.+n (5-17) y.+ne (35-3) y.+si (39-17) y.+yne (40-11)
yeni	oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan; cedit (zarf) y. (1-14), (5-2), (6-20), (7-17), (39-17), (45-9)
yenme-	yemek yenmemek y.-z (6-41)
yenge	bkz. yenge y.+m (19-13) y.+nın (17-10)
yeñi	bkz. yeni (zarf) y. (46-31)
yeñi	ilk baştan (zarf) y.+Kden (34-95)
yer	1. bir kabın iç kısmı y.+e (26-25) 2. bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk; mahal, mevzi y. (1-81), (41-33), (43-33) y.+i (5-61) y.+imi (5-52) y.+mden (25-33) y.+imiz (39-37) y.+inden (5-50) y.+ne (5-53), (21-64), (28-28) y.+ni (28-28) y.+leri (4-33) y.+lerinde (21-61) 3. bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge; mevki y.+de (18-6), (24-2), (30-12) y.+e (19-7), (34-59), (37-23) y.+imizde (19-57) 4. durum y.+de (17-9) 5. tarla y.+i (24-42) y.+imiz (11-5) 6. zemin

	y. (7-46)
	y.+e (9-73), (21-51), (44-29)
	y.+i (21-54)
yeraltı	yerin alt kısmı, toprak altı
	y.+nda (9-43)
yerel	yerli
	y. (35-15)
yerleş-	iskan etmek
	y.-im (1-71)
	y.-in (39-4)
	y.-ti (1-14)
yerleş-	bkz. yerleş-
	y.-mişler (1-74)
yet-	kötü bir davranış, durum, tutum yeterli olmak, kâfi gelmek
	y.-er (18-34), (50-11)
yetersiz	eksik olan, yetecek kadar olmayan
	y. (1-9)
yetiş-	1. gelişip büyümek
	y.-tim (7-17)
	2. ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak
	y.-emezse (12-37)
	y.-miyor (15-29)
yetiştir-	gelişip büyümesini sağlamak, büyümesine özen göstermek; beslemek, büyütmek
	y.-dim (8-4)
yetmiş	1. altmış dokuzdan sonra gelen sayının adı
	y. (43-1)
	2. bin dokuz yüz yetmiş yılı
	y.+de (24-34)
	y.+in (7-6)
yetmiş dört	bin dokuz yüz yetmiş dört yılı (isim)
	y.+de (<i>yetmiş dördde</i>) (4-31), (15-23)
yeyha-	yıkamak, yumak
	y.-rdım (8-6)
yedi	bkz. yedi (sıfat)
	y. (1-83), (5-3), (5-4), (5-22), (44-29), (44-30)
yedir-	bkz. yedir-, 1
	y.-miye (22-66)
yè-	bkz. ye-
	y.-ller (48-30)
	y.-r (1-37)
	y.-rdik (6-68), (43-13)
yème-	bkz. yeme-
	y.-yenlerin (<i>yèmiyenlerin</i>) (8-76)
	y.-yo (<i>yèmiyo</i>) (6-20)
yël	bkz. yer, 2
	y.+lerden (38-29)
yemek	bkz. yemek

	y. (1-36), (1-46), (4-29), (6-75), (13-22), (20-18), (21-38), (21-39), (21-67), (21-68), (31-21), (36-21), (48-32)
	y.+leri (6-41), (31-20)
	y.+lerini (1-39)
yemekhâne	<Tür.+Far. (yemek+ hâne) okul, fabrika, iş yeri vb. yerlerde yemek yenilen büyük salon
	y. (16-43)
yemek	bkz. yemek
	y.+ını (<i>yēmāṇı</i>) (48-30)
yenge	bkz. yenge
	y. (3-14)
	y.+n (1-17)
yér	1. bkz. yer, 3
	y. (46-18)
	y.+de (1-72)
	y.+inde (46-6)
	y.+lerde (1-47)
	y.+lerden (4-35)
	2. bkz. yer, 2.
	y. (1-15), (1-83)
yérleş-	bkz. yerleş-
	y.-im (4-39)
	y.-miş (1-84)
yér	bkz. yer, 3
	y.+ferdi (1-89)
yérfeş-	bkz. yerleş-
	y.-mişler (1-56)
yēşil	sarı ile mavi rengin birleşmesi ile oluşan bir renk (sıfat)
	y.+e (6-33)
yēşil fasulle	<Tür.+Rum. (yeşil+ fasu'lye) yeşil, taze fasulye
	y. (8-81)
yétir-	yedirmek, yemesini sağlamak
	y.-rim (34-5)
yét-	bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak
	y.-mezdi (43-50)
yétmiş bēş	yetmiş dörtten sonra gelen sayının adı (isim)
	y. (7-1)
yēTmiş	bkz. yetmiş, 1 (sıfat)
	y. (42-32)
yēmek	bkz. yemek
	y. (32-23)
yē-	bkz. ye-
	y.-ceksen (25-22)
yēğni	hafif
	y. (24-47)
yēn	birine göre kardeş çocuğu
	y.+ime (43-93)
yēsi	yeme isteği
	y. (8-76)

yıh-	kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak; tahrip etmek y.-allardı (19-37) y.-dı (34-13) y.-ıl (31-6) y.-ılır (4-33) y.-mağ (30-26)
yıha-	temizlemek y.-llar (29-47), (47-13) y.-llardı (29-45), (29-46), (34-98) y.-r (28-33) y.-rdıh (18-45), (34-95) y.-rıh (45-50) y.-yacān (<i>yıhıyacān</i>) (25-22)
yıhamah	yıkama işi y. (28-12)
yıhat-	yıkanmasını sağlamak y.-dıh (17-43)
yıl	bkz. sene y.+dır (22-4)
yılbaşı	ocak ayının birinci günü y.+nda (25-8)
yılan boyu	yer adı y. (24-37)
yımirtla-	tavuk, kuş, balık vb. yumurta yapmak y.-sın (9-63)
yırt-	kâğıt, kumaş gibi bükülüp katlanan şeyleri parçalamak y.-dım (21-7) y.-ıyo (9-48)
yīha-	bkz. yıha- y.-dığın (6-76) y.-llardı (49-11) y.-rdıh (28-33) y.-rız (50-63) y.-rıh (44-50)
yicā	bkz. yiyecek y.+mız (12-13)
yi-	1. katlanmak, maruz kalmak y.-dim (21-22) 2. bkz. ye- y.-dim (37-14) y.-ller (12-15) y.-yo (15-8) y.-yoh (1-40) y.-yöduh (45-22) y.-rik (21-79)
yılan	yılan y. (9-6), (9-6)
yine	bkz. gene y. (7-40)

yinme-	yemek yememek y.-z (20-18)
yirmi	on dokuzdan bir artık (sıfat) y. (1-59), (1-104), (2-43), (7-38), (12-33), (21-22), (34-49)
yirmi bin	yirmi bin (sıfat) y. (21-33)
yit-	1. bkz. gīt-, 1 y. (2-46) 2. itmek y.-erdik (20-43)
yitir-	bazı nitelik veya özelliklerin yok olması durumuna uğramak; kaybolmak y.-dim (5-106) y.-irmiş (9-16)
yitme	itmek ile yapılan y. (42-34)
yiyecek	yenmeye elverişli olan her şey y. (40-29)
yīt	güçlü y.+imış (<i>yīdimiş</i>) (44-29)
yīycek	bkz. yiyecek y. (37-19)
yımırta	bkz. yumurta y. (44-45), (44-47)
yoğluğ	bkz. yoğsulluk y. (37-21)
yoğur-	kariştirmek y.-dum (8-32)
yoğurt	maya katılarak koyulaştırılmış beyaz, kıvamlı bir süt ürünü y.+dan (<i>yoğurddan</i>) (34-38)
yoğurt çal-	yoğurt sürmek, yoğurdu merhem gibi kullanmak y.-dı (8-43)
yoğut	<Far. (yā + hōd) yahut, veya y. (6-71)
yoğ	bkz. yok y. (1-22), (1-32), (1-33), (1-45), (1-45), (1-45), (1-79), (1-85), (1-113), (4-11), (4-37), (5-10), (5-89), (5-93), (6-17), (7-10), (7-12), (7-34), (9-10), (9-38), (9-83), (10-3), (12-24), (13-24), (13-25), (14-2), (15-16), (15-20), (15-22), (16-4), (16-21), (16-27), (16-62), (16-63), (17-3), (17-3), (17-37), (17-45), (18-10), (18-38), (20-6), (20-8), (21-4), (21-5), (21-45), (21-58), (21-59), (21-69), (21-78), (22-9), (22-22), (22-32), (23-4), (24-42), (24-42), (24-60), (24-73), (25-15), (25-15), (25-15), (25-31), (27-8), (27-18), (28-2), (29-12), (29-14), (29-15), (31-1), (31-25), (34-17), (34-49), (37-15), (38-18), (40-9), (45-29), (45-33), (46-9), (47-5), (48-10), (48-19), (50-12), (50-20), (50-22), (50-51) y.+du (25-5), (29-3), (29-48) y.+lar (10-3) y.+ tu (1-101), (4-23), (4-27), (4-27), (4-48), (22-8), (29-26), (35-11) y.+Tu (25-7), (25-42)
yoğarı	bkz. yuğarı y.+da (<i>yoğarda</i>) (9-37), (29-18), (46-10)

yoĥla-	y.+daydı (<i>yoĥardaydı</i>) (28-22)
yoĥluĥ	durum, bilgi, niyet vb.ni belirlemeye veya anlamaya çalışmak y.-yım (9-112)
yoĥluĥ	bkz. yoĥsulluĥ y. (4-30), (25-44)
yoĥlū	bkz. yoĥsulluĥ y.+duĥ (41-7)
yoĥlūĝ	bkz. yoĥsulluĥ y.+du (3-5)
yoĥsulluĥ	fakirlik y. (8-2)
yoĥsuzluĥ	bkz. yoĥsulluĥ y. (34-59)
y ^o ĥuT	bkz. yoĥut y. (25-7)
yoĥsa	aksi halde anlamında kullanılan bir söz (baĝlama edatı) y. (9-68), (48-19)
yoĥarı	bkz. yuĥarı (zarf) y. (42-30)
yok	bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.); namevcut, nanay var karřıtı y.+udu (1-8), (2-2), (2-3), (2-22), (3-4), (3-5), (3-5), (3-5), (3-8), (7-17), (8-3), (9-7), (9-7), (9-35), (9-4), (10-2), (13-10), (16-9), (19-29), (19-40), (19-67), (21-75), (22-13), (22-13), (27-25), (35-30), (40-4), (45-29), (47-2), (47-4) y.+usa (2-77) y.+ūdu (36-5), (45-26)
yok	bkz. yok y.+tu (9-2)
yo ^k	bkz. yok y. (16-16)
yol	1. düĝünlerde oĝlan evinin kız evine; kız evinin oĝlan evine gönderdiĝi armaĝanlar y. (16-36), (25-17), (5-66), (5-67) y.+lunan (45-28) 2. kabullenme, onaylama y.+unda mısın (7-39) y.+undayım (7-39) 3. karayolu y. (27-15), (27-19) y.+a (50-13) y.+ları (19-27) y.+u (39-19) y.+umuz (9-84) y.+un (24-42)
yolluĥ	bkz. yol, 2 y. (5-68)
yol-	koparmak, biçmek y.-allardı (47-12) y.-ardı (34-33)

	y.-ardıh (3-25), (8-9), (42-27)
	y.-ma (41-60)
	y.-uyodu (24-42)
	y.-arıl (50-44)
	y.-durullardı (21-51)
yolla-	göndermek
	y. (34-66)
	y.-rdım (8-8)
yolma	sapı, orakla biçilmiyecek kadar kısa kalmış ekin
	y. (3-25), (8-9), (42-28)
yorgan	yorgan
	y. (26-8), (34-51)
	y.+ı (9-97)
	y.+ım (50-27)
	y.+ıma (19-59)
	y.+ını (14-9), (41-32)
	y.+lara (41-28)
yorul-	yorgun duruma gelmek
	y.-dum (5-108), (5-113), (5-118), (5-123), (5-129), (5-134), (36-19)
	y.-uyödu (6-62)
yoğad	bkz. yozgat
	y.+ın (5-49), (16-1), (20-1)
yoğat	Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri
	y. (1-113), (9-101), (17-42), (24-60)
	y.+a (13-2), (43-4)
	y.+da (22-6)
	y.+lı (21-21)
	y.+lıyım (17-35), (17-35)
yoğat ağırlaması bir tür oyun havası	
	y. (7-29)
yoğat sürmelisi Yozgat iline özgü bir türkü	
	y. (1-113)
yō	hayır anlamında kullanılan bir söz (ünlem)
	y. (7-3)
yök	bkz. yok
	y.+du (yōğdu) (16-52), (21-63)
	y.+udu (yōğudu) (26-14), (26-7), (32-1), (34-68), (37-22), (38-19), (38-24), (38-6), (38-7), (38-7), (42-12), (43-22), (43-83), (46-2), (48-26)
	y.+umuş (20-24), (43-97)
yōğurt	bkz. yoğurt
	y.+u (yōğurdu) (29-33)
	y.+dunan (yōğurdunan) (29-32), (44-38)
yōh	bkz. yok
	y. (9-29), (16-14), (25-21), (25-45), (27-25), (42-1), (42-1)
yön	cihet, taraf, vecih, suret
	y.+ünden (17-9)
yöresel	belli bir yöre ile ilgili; yerel, mahallî, lokal
	y. (14-6)
yöresel yemē	belli bir yöreye ait yemek

yöri-	y. (41-41) adım atarak ilerlemek, gitmek
yörük	y.+yerek (1-100), (15-20) hayvancılıkla geçinen, genellikle Toroslarda yaşayan göçebe Türk oymağı; Türkmen, Yürük y.+ü (<i>yörügü</i>) (5-7)
yörî-	bkz. yöri- y.-yerek (1-4)
yörîyü yörîyü	yürüye yürüye, yürüyerek (zarf) y. (32-10)
yörük	Altınsu köyünün eski adı y. (5-5)
yôharı	bkz. yuḥarı y.+sı (4-50)
yu-	yıkamak y.-dular (8-17) y.-rduḥ (42-31), (42-32) y.-rdum (8-7) y.-ruḥ (44-51) y.-yuya (8-33) y.-yācān (3-22)
yudum	sıvı içiminde ağza alınan miktar y. (6-49)
yufḲa	sacda pişen bir ekmek türü y. (33-25), (33-31)
yufḲî	bkz. yufḲa y.+ya (33-24)
yuḡūr-	bkz. yoḡur- y.-urduḥ (41-44)
yuḥ	ince y. (44-41)
yuḥa	bkz. yufḲa y. (2-76), (3-27), (23-22), (33-26) y.+mız (44-56) y.+yı (6-27)
yuḥa ebbā	bkz. yufḲa y.+nen (9-63)
yuḥa ePmek	bkz. yufḲa y. (6-70)
yuḥa ekmeK	bkz. yufḲa y. (33-30)
yuḥa ekmā	bkz. yufḲa y. (19-68)
yuḥa epmek	bkz. yufḲa y. (2-68)
yuḥarı	bir şeyin üst bölümü; fevk, mafevk, aşağı karşıtı y. (4-50), (7-16), (7-16), (7-18), (27-5) y.+da (<i>yuḥarda</i>) (27-5)
yuma	temizlemek işi

	y.+ya (3-20), (8-32)
yumruḡ	yumruk y. (5-70), (17-53), (20-34), (24-84)
yumurta	tavuk yumurtası y.+ynan (44-38)
yumuṣa-	yumuṣak hale gelmek y.-r (33-18)
yumuṣaḡ	kolaylıkla bükülen, buruşmayan, sert karşıtı y. (5-13)
yunak ḡazanı	yıkama kazanı y.+nda (45-47)
yunalaḡ	Yünalanı köyü, Yozgat ilinin Akdağmadeni ilçesine bağlı bir köy y.+lıyım (36-3)
yurtdışı	yurt sınırları dışındaki her yer; dışarı y.+na (24-67) y.+nda (35-2)
yut-	ağızda bulunan bir şeyi yutaḡa geçirmek y.-acıyıḡ (50-51)
yuvallaḡ	yuvarlak y. (6-27), (12-36), (31-20), (44-89)
yuvallama	yuvarlak hale getirilmiş y. (23-10)
yuvalla-	bkz. yuvarla- y.-rdıḡ (16-38), (34-37) y.-rıḡ (2-67), (16-51), (23-25), (32-26), (41-45) y.-rlar (16-49) y.-rlardı (1-107)
yuvarla-	top veya küre haline getirmek y.-rdım (8-79)
yuvu	kümes hayvanlarının barınaḡı y.+ya (9-81)
yū-	bkz. yu- y.-rdım (8-6)
yüḡurmak	katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirme y. (29-52)
yūr-	bkz. yoḡur- y.-ruḡ (2-65), (44-38) y.-ruḡ (2-69) y.-uḡ (2-66), (2-70) y.-ullardı (41-56), (44-87) y.-uruḡ (32-25)
yūsük	bkz. yüKsüK y. (18-16), (18-19), (18-21)
yüce	yükseklik y. (43-103)
yük _ol-	kendisi için başkasına para harcatmak, masraf yaptırmak y.-urum (34-11)
yüklü	hamile, gebe

yüksek	y. (5-101) belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan; ali, mürtefi (zarf)
yüKsüK	y. (1-66) yüzük oyunu
yüKsü	y. (35-27) yüzük
yürā	y. (35-28) yürek, kalp
yüsek	y. (45-40) bkz. yüksek (zarf)
yüs	y. (15-25) bkz. yüz (sıfat)
yüz	y. (24-67) 1. doksan dokuzdan bir atık (sıfat) y. (2-20), (2-20), (11-5), (18-12), (22-69) 2. kabuk y.+ünü (28-38) 3. surat y.+üñe (42-12) y.+üñü (22-57) 4. yüzey y.+ü (34-39) y.+ünü (34-40) y.+ünün (49-15)
yüz _ otuz	yüz otuz kadar (sıfat) y. (25-9)
yüzbaşı	orduda rütbesi üsteğmenle binbaşı arasında olan subay y. (27-20)
yüzden	sebebiyle y. (41-16)
yüzellik	üzerlik bitkisi y. (13-4), (18-39), (23-8), (26-18), (34-32), (43-87)
yüzü gözü hürmetine	yüzü suyu hürmetine anlamında kullanılan bir söz y. (28-32)
yüzünden	bkz. yüzden y. (12-32)
yúk	bkz. çeyiz y.+ümün (42-35) y.+ün (42-40)
yúk çarpısı	yüklük önüne örtülen perde vb. örtü y. (42-38)
yúk perdesi	bkz. yúk çarpısı y. (45-17)
yúklen-	ağırlığını hissettirmek, baskılamak y.-miş (44-27)
yúklü	yükü olan y.+ymüş (43-71)
yúksük	1. bkz. yúsük y. (27-11)

	2. bkz. yũKsũK
	y. (40-26)
yũksũ	bkz. yũsũk
	y. (40-27)
	y.+mũz (33-4)
yũKsũ	bkz. yũsũk
	y.+dũ (25-17)
yũn	koyun, keçi kılı
	y.+dan (45-20)
yũn çulu	<Tür.+Ar. (yũn+ cull) yũnden imal edilen çul
	y. (45-19)
yũsũk	yũzũk
	y. (7-36), (27-3)
	y.+ũ (yũsũğũ) (7-36)
yũzellik	bkz. yũzellik
	y. (24-51), (24-52)
	y.+i (yũzellĩĩi) (24-59)
yũz	bkz. yũz, 3
	y.+ũm (27-24)
yũsũ	bkz. yũsũk
	y.+dũ (44-5)
yũsũğ	bkz. yũsũk
	y.+ũ (24-77)
yũsũk	bkz. yũsũk
	y. (44-71), (44-80), (45-2)
yũsũK oyunu	bkz. yũKsũK
	y. (24-75)
yũsũ	bkz. yũsũk
	y.+mũ (42-15)
	y.+mũzũ (33-6)
z	
zabağ	<Ar. (şabāğ) güneşin doğduğı andan öğleye kadar geçen zaman dilimi (zarf)
	z.+a (7-5)
	z.+Tan (17-27)
zabağ sıporu	Ar.+Fr. (şabāğ+ sport)] sabah yapılan spor
	z. (15-26)
zabza	<Far. (sebze) bkz. sebze
	z. (31-8)
zabā	<Ar. (şabāğ) bkz. sabah
	z.+nan (9-129)
	z.+nağ (48-31)
	z.+sũn (31-14)
zalata	<İt. (salata) salata
	z.+sı (12-16)
zaman	<Ar. (zamān) 1. an, vakit
	z. (6-62), (18-21), (20-38), (21-50), (21-57), (24-11), (25-43), (50-13), (50-13)
	2. bir işin, bir oluşun içinde geçtiğı, geçeceğı veya geçmekte olduğı süre; hengām, vakit

	z. (1-43)
	3. bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler; vakit
	z.+ında (37-6)
	z.+ıydı (11-9)
	4. çağ, mevsim.
	z. (39-37)
	5. dönem, devir
	z. (2-3), (2-29), (13-3), (16-9), (23-16), (25-9), (26-15), (27-25), (29-3), (32-9), (35-30), (35-43), (36-5), (37-21), (37-8), (39-24)
	z.+aÇa (28-24)
	z.+da (17-23), (4-5)
	z.+ımda (2-3)
	z.+ımızda (35-11), (46-2)
	z.+ın (1-103), (19-10)
	z.+ında (1-7), (9-12)
	z.+lar (21-16)
	z.+nar (26-7), (29-28), (33-2)
	6. olayların oluş ve akış sırasını belirleyen, düzenli ve dönemli gök olaylarını birim olarak kullanan sanal bir kavram.
	z. (1-67)
	7. yaşanılan anıların tümü.
	z.+a (5-109)
zamanın behri	<Ar.+Ar. (zamān+ behr (Devellioğlu 1980, 100)) bkz. zamanın be ^h ri
	z.+nde (43-69)
zamanın be ^h ri	<Ar.+Ar. (zamān+ behr (Devellioğlu 1980, 100)) bir zamanlar
	z.+nde (17-4)
zamañ	<Ar. (zamān) bkz. zaman, 5
	z. (21-31), (24-9), (24-15), (24-17), (40-10), (45-9)
zamān	<Ar. (zamān) bkz. zaman, 5
	z.+ı (26-22)
zamān	<Ar. (zamān) bkz. zaman, 5
	z.+ımızda (48-26)
zat	<Ar. (zāt) kişi
	z. (28-28)
zaten	<Ar. (zāten) doğrusu, doğrusunu isterseniz; esasen, zati
	z. (14-11)
zaḥmeri	<Ar. (zemherīr) kara kış
	z.+de (32-8)
zāten	<Ar. (zāten) bkz. zaten
	z. (5-58), (6-10), (33-23), (34-35)
zebze	<Far. (sebze) bkz. sebze
	z.+miz (30-14)
zehen	sahan, bakır tabak
	z. (21-64), (21-65), (21-66)
zencefil	bu bitkiden elde edilen ve baharat olarak kullanılan toz
	z. (8-53)
zengin	<Far. (sengīn) fakir olmayan, varlıklı
	z. (35-14), (43-36)
	z.+idi (40-19)

zengin	z.+ler (16-44) <Far. (sengīn) bkz. sengin
zeten	z.+leri (1-56) <Ar. (zāten) bkz. zaten
zindan	z. (16-27) <F. (zindān) çok karanlık ve sıkıntılı yer
ziyāfet	z.+a (5-86) <Ar. (ziyāfet) eğlenmek veya bir olayı kutlamak amacıyla birçok kimsenin bir araya gelerek yedikleri yemek; şölen, toy
zopa	z. (7-39) 1. dayak z. (3-12) 2. sopa z.+ynan (6-4), (35-16)
zopa at-	dövmek z.-allar (12-23)
zopa ye-	dövülmek z.-yecen (<i>zopa yiyecen</i>) (7-42) z.-yōduḥ (<i>zopa yi'yōduḥ</i>) (48-40)
zor	<Far. (zūr) sıkıntı veya güçlükle yapılan z. (24-42) z. imiş (5-114) z.+udu (11-12) z.+unda mısın (7-39) z.+undayım (7-39) z.+uynan (8-4), (28-6)
zora çek-	<Far.+Tür. (zūr+ çek-) zorlamak, sıkıntı vermek z.-iyōsa (25-32)
zorlu	<Far.+Tür. (zūr+ lu) güzel, çok güzel, iyi z. (39-21)
zornan	<Far.+Tür. (zūr+ nan) zorla z. (3-2), (3-5), (6-4), (36-15), (50-20)
zō	oyuna başlarken söylenen bir söz z. (17-56)
zöfūr	<Ar. (saḥūr) sahur z.+de (6-34), (6-34)
zurna	<Far. (surnāy) ağaçtan yapılan, iki karış boyunda, ağız bölümü yayvan, keskin bir ses çıkaran ve çoğu zaman davulla veya dümbelele birlikte çalınan nefesli çalgı z.+ynan (7-24)